

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV PRO DĚJINY UMĚNÍ

RENEŠANČNÍ A BAROKNÍ EVROPSKÁ KRAJKA

EUROPEAN LACE OF RENAISSANCE AND BAROQUE

Obor: Dějiny umění

Jméno: Veronika Svobodová

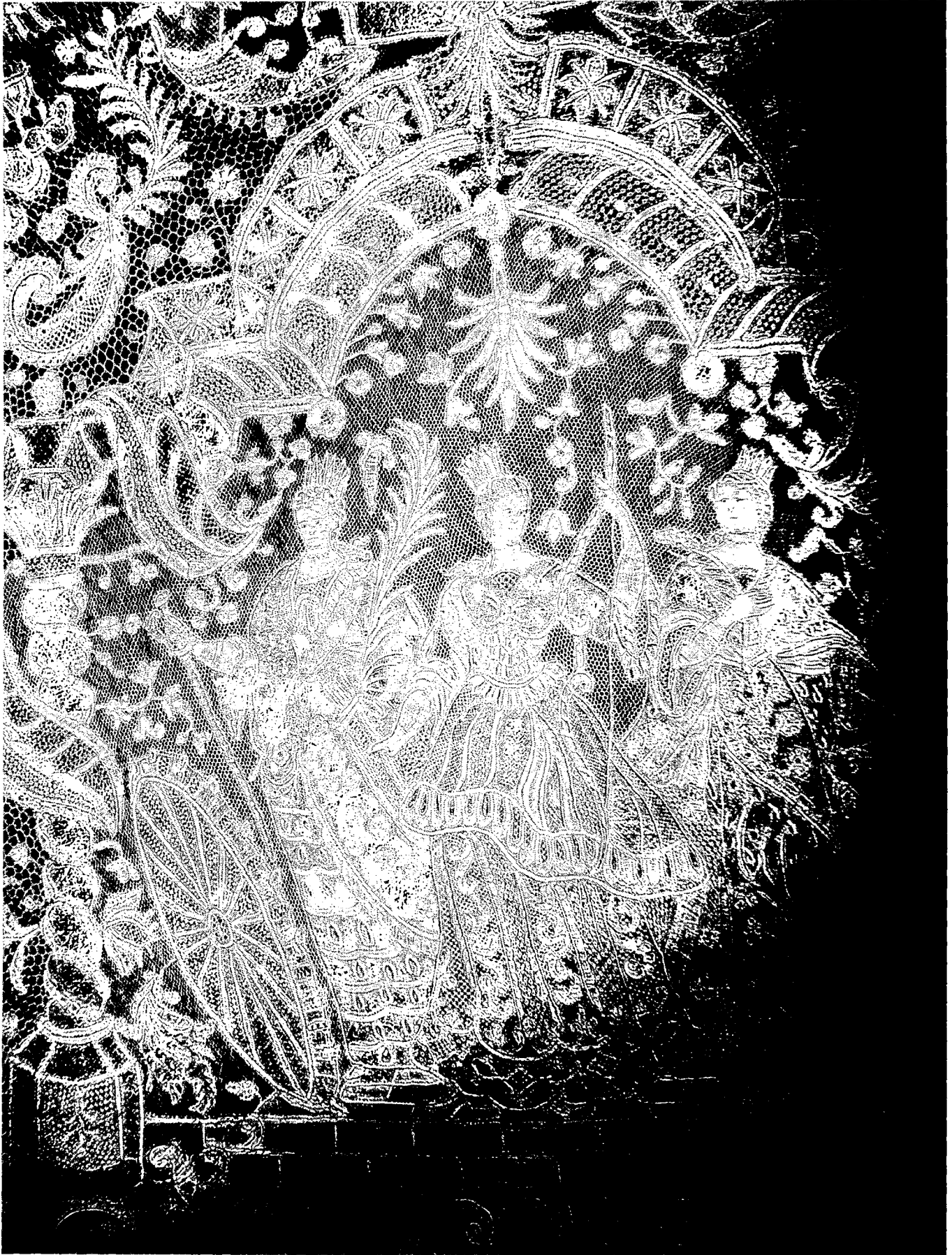
Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Jana Kybalová, Csc.

2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Veronika Svobodová

Obsah

Úvod.....	1
Definice krajky	3
Typy krajky	3
Šitá krajka.....	3
Paličkovaná krajka.....	4
Smíšená krajka.....	5
Vznik a vývoj krajky	6
Šitá krajka (ažury, vyšívání sít', point coupé, reticella).....	6
Paličkovaná krajka.....	9
Slohový vývoj kraje	11
Náměty motivů kraje	13
Tištěné předlohy	23
Centra krajkářství	27
Itálie.....	27
Nizozemí.....	31
Francie.....	38
Anglie.....	47
Španělsko.....	48
Germánská oblast.....	49
Východní Evropa.....	50
Čechy.....	51
Použití krajky	55
Řeč krajky	62
Krajka v českých sbírkách	67
Krajky ze severočeského muzea v Liberci.....	67
Krajky z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze.....	79
Muzeum krajky ve Vamberku.....	89
Závěr	91
Summary	94
Poznámky	95
Literatura	98
Seznam vyobrazení	101
Obrazová příloha	119

Úvod

Krajka hrála důležitou úlohu během tří staletí, kdy byla významným uměleckořemeslným odvětvím. Krajka je výrazným fenoménem v životě společnosti v období renesance a baroka. Je neodmyslitelnou součástí oděvu v tomto období. Dalo by se říci, že krajka je to, co charakterizuje sklonek renesance, baroko a rokoko. Krajka však není spojena pouze s oděvem. Má výraznou uměleckou hodnotu. V určité podobě je soběstačným výrazovým uměleckým prostředkem. Některé krajky určené pro církevní interiér, jako například vela ze stříhané bruselské krajky, sloužily jako malířská plátna pro náročné a výpravné figurální kompozice.

V práci je s několika malými časovými přesahy zpracováno období od počátku 16. století, kdy krajka vznikala, až do období jejího největšího rozkvětu ve století 17. a 18. Století následující sebralo krajce její výsostně umělecký charakter. Bylo to dáno využitím strojové výroby, která napodobovala ručně pracované krajky, masovým rozšířením používání krajky, a také přílišnou precizností a suchopárností ruční krajky, která se omezila víceméně na nepůvodní historizující dekor.

Text je rozdělen do dvou celků. První načrtává přehled krajky v jejím vývoji, zachycuje zajímavé náměty vyskytující se na krajkách a mapuje nejdůležitější evropská krajkářská centra. Dále se věnuje použití krajky na oděvu i v interiéru a významu krajky pro její nositele. V druhém celku se práce pokouší poodkrýt obsah některých českých sbírek, které si jistě zaslouží pozornost.

Protože v Čechách neměla krajka v historii tak důležité místo jako v nejvýznamnějších evropských krajkářských centrech, a protože se ani historii krajky nevěnovala taková pozornost jako v těchto místech, nemá český jazyk pro některé výrazy patřičné ekvivalenty. Lidový výraz někdy nemá všeobecnou platnost a používanost. Některé výrazy pak existují pouze v tom jazyce, ve kterém vznikly, nebo se ve své době užívaly. Jde o výrazy, které jsou všeobecně a celosvětově srozumitelné a využívané. V těchto případech jsou v práci používány také tyto výrazy.

Všechny kapitoly jsou doplněny o názorné příklady v obrazové příloze s odkazy k jednotlivým vyobrazením.

Česká literatura se dosud komplexně nezabývala touto zajímavou a bohatou tematikou. Ani obsáhlé a zajímavé české sbírky evropské krajky nejsou dosud katalogicky zpracovány.

Cílem této práce není podat vyčerpávající obraz evropské novověké krajky, ale spíše nastínit tuto málo známou oblast a nalézt některé aspekty tohoto krásného a něžného řemesla, které mají zvláštní vztah k umění a k pochopení určitých společenskohistorických tendencí. Práce se pokouší o nastínění vývoje krajky v období jejího největšího rozkvětu a o poodkrytí bohatství fondů českých sbírek.

Krajka

Krajka je vzdušná a průhledná textilie, která je vytvořena vazbou jedné nebo více soustav nití. Působivě střídá plochy husté a řídké s ozdobnými otvory. Má dva pevné kraje, které mohou být rovné nebo různě zoubkované. Bývá široká do 25 centimetrů. Používá se na zdobení krajů jiných textilií. Oproti tomu krajkovina je plošná textilie, ze které se zhotovují celé oděvy. Vzor krajky se vytváří kroucením, prohazováním a proplétáním, uzlováním nebo šitím jednotlivých nití. Podle technologie výroby se tedy krajky rozdělují na paličkované, šité, síťované, drhané, háčkované, pletené a krosienkové. V užším slova smyslu se jako pravé krajky označují pouze krajky paličkované a šité.

Typy krajek a technika výroby:

V renesanci vznikly obě dvě techniky pravých krajek, krajka šitá a krajka paličkovaná.

Technika **šité krajky** vychází z techniky vyšívání.(obr.1.) Je to nejpracnější technika krajek. Vývojovým předstupněm je vyšívání ažur a prolamování ve vystřižených otvorech tkaniny či otvorech po vytažených nitích. Pravá šitá krajka se pak vytváří smyčkovým stehem pomocí jehly a nitě.(obr.4.) Vzor se předkreslí na pevný plátňový či pergamenový podklad, po obrysu kresby se napne silnější nit, která se přichytí k podkladu slabší nití, aby se po dokončení práce dala snadno odpárat.(obr.5.,6.) Vzor se pak vyplňuje různými smyčkovými stehy odlišné hustoty, aby se dosáhlo odstíněnosti vzoru. Výplně motivů se pracují hustým a řídkým plátňovým stehem, různými druhy dírkování, trojúhelníčkovými, obdélníčkovými. Po vyšití vzoru motivů se vyplní stehy půdice. Motivy se mohou spojit obkroužkovanými spojkami s pikotkami. Po dokončení práce se krajka odpárá od podkladu a zůstane samotná krajka. Nejvyšší kvalitnější krajky se šily z velmi tenkých lněných přízí malou tenkou jehlou. Paličkovaná a šitá krajka se navzájem ovlivňují. Na rozdíl od paličkované krajky tvoří šitou krajkou jen jedna nit. Šití jednou nití umožňuje variabilitnost práce. Jehla se dá kdykoli obrátit, lze dosáhnout jemné kresby a dává prostor fantazii. Pro šitou krajkou se užívá termín point (steh), který měl souvislost s přepychem, již nemá slovo dentelle (krajka). Obchodníci tedy měli tendenci používat ho kvůli navýšení hodnoty.¹ Nejznámějšími šitými krajkami jsou krajka benátská a alençonská.

Paličkováná krajka má předstupuň v technice tkaní a vázání třásní. Vytváří se na podušce, tzv. herduli, která leží na podstavci nebo stojánku. Vzniká křížením, kroucením a prohazováním nití, které jsou navinuté na paličkách. Vznikající krajka se připevňuje špendlíky k tištěnému vzoru, tzv. podvinku, pod který se podkládá tvrdý papír, který udržuje podvinek napnutý.

Tvar herdule bývá různý, podle země původu. Může být válcovitý, oválný nebo plochý čtvercový.(Obr.8.-14.) Může mít otáčecí váleček. Šířce podušky pak odpovídá šířka krajky, délka je neomezená. Podušky musely být dosti pevné a tvrdé, plnily se slámou, plevami, koudelí, pískem či hlínou.

Paličky byly vyřezávané ze dřeva, ale například v Anglii se užívaly i paličky zlaté, stříbrné nebo slonovinové.(Obr.15.) Paličky se drží za dolní část, v horní části, na krčku, jsou navinuté nitě. Materiálem krajkářských přízí mohl být len, bavlna, hedvábí, zlaté i stříbrné nitě.

Podvinek byl buď kreslený, tištěný, nebo vypíchnutý. Podvinky se získávaly tak, že kresbu vzoru dodanou návrhářem si krajkářka připevnila na podušku a začala paličkovat krajku s co největší přesností a pravidelností po konturách vzoru. Tímto způsobem upaličkovala raport vzoru. Krajka, která vznikla tímto způsobem, pak byla nazvaná model. Vyznačuje se nezakončenými okraji. Takových krajek se zachovalo několik. Pocházejí z 18. století. Kresba vzoru s vpichy po špendlících byla šablonou pro podvinky, které se pak rozdaly dělnicím. V 18. století byly podvinky většinou dlouhé zhruba 23 centimetrů, raport vzoru se na nich opakoval několikrát. Pergamen podvinku byl zbarvený zeleně, aby se odlišil od bílé barvy krajky a lépe se na něm pracovalo. Několik šablon pro podvinky se zachovalo v sešitu vzorníků krajek antverpských obchodníků Reynsů z roku 1750.² (Obr.16.) Výrobky šablony pak předávala krajkářkám i informaci o počtu paliček potřebných k výrobě určité krajky.

Jako podtypy paličkové krajky se rozlišují paličkováná krajka mnohopárová a paličkováná krajka střihaná.

Při technice **paličkové krajky mnohopárové** se začíná i končí se stejným počtem přízí, z nichž jsou utvořené motivy i půdice.(Obr.2.) Vytváří se současně v celé šíři. Motivы jsou tvořeny většinou pláténkem. Technika pláténka nikdy neposkytuje velkou transparentnost. Proto se pro větší transparentnost a kontrastnost vzoru užívá jiného podkladu, a to půdice, která může mít různá očka. V 18. století se rozlišuje několik typů. Nejproslulejšími mnohopárovými paličkovánými krajkami jsou krajka malínská, binšská a valencienská.

Paličkovaná krajka stříhaná je složená z různých motivů pracovaných zvlášť a během práce sestavovaných spojky pomocí háčku.(Obr.3.) Tuto techniku si vyžádala potřeba získat větší krajku s detailnějším a variabilnějším vzorem. Při komplikovanějším vzoru krajkářka používala metodu navazování jednotlivých motivů. Jednotlivé motivy paličkovala zvlášť, vždy je nově začínala a ukončovala, k sobě je pak spojovala při háčkováním, pomocí háčku. Motivы tvoří pláténko a polohod, výplň pak spojky, řetízky, řetízkové lístky nebo půdice. Touto metodou se může vyrobit libovolně velká krajka. Na jednom kusu může také pracovat několik osob. Nejvyšší a nejrafinovanější byla stříhaná krajka bruselská.

Základními technickými prvky paličkování je pláténko, ze kterého se většinou pracuje motiv. Dále spojky, kterými se při háčkovávají motivы u stříhané krajky. Ty mohou být jednoduché či řetízkové. Dále jsou to pikotky, ozdobné klíčky, které mohou zdobit spojky, nebo okraje krajky. Plochu krajky mezi jednotlivými motivы pak vyplňuje půdice, ta se pracuje kroucením páru a spojením plátkem. Může vytvářet očka různých tvarů, kosočtvercových, kulatých, šestiúhelníkových, šestiúhelníkových s přilehlými trojúhelníčky po stranách a další.(Obr.17.-19.)

Pro prvotřídní barokní krajku se používal velmi jemný materiál. Nejjemnější byla krajka bruselská a valencienská. U valencienské krajky se používalo nejvíce párů paliček na jeden centimetr, a musela se pro svou jemnost vyrábět ve sklepích, kde vlhkost zpevňovala nit. Bruselská se zase kombinovala s ještě jemnější půdici z šité krajky. Na výrobě větších krajk se podílelo několik krajkářek. Používalo se velké množství párů paliček, kterých existovalo mnoho druhů. Určitému typu krajky odpovídal druh paliček.

Směšená krajka je kombinací krajky paličkové a krajky šité. Aplikují se jedna na druhou.(Obr.20.,21.) Buď se paličkové motivы připevňují na šitou půdici, nebo se na paličkovanou půdici pracují šité motivы. Tato technika se rozmohla hlavně v době Ludvíka XVI. a empíru, kdy byly v módě motivы tak malé, že již nebylo možné spojovat půdici s motivы technikou stříhané krajky. Vznikla metoda aplikované krajky, která se vyráběla především v Bruselu. Zvlášť se vypracovala půdice zvaná drochel a zvlášť motivы, buď paličkové nebo šité.

Vznik a vývoj krajky

Krajka je nejmladší textilní umění. Vznik krajky v pravém slova smyslu musíme situovat do novověké Evropy. Podle některých názorů se klade vznik krajky již do starověku, přesněji k východním kulturám. V mimoevropských kulturách se zdobily textilie ažurami, proplétáním, v Egyptských hrobkách se našly zbytky transparentních tkanin. Nic z toho se ale nedá označit přímo za krajkou. Některé orientální textilie sice byly provedeny technikami blízkými krajkářství, ale nikdy neměly náročnost výzdoby a funkci, které definují krajkou.³

Kdy a kde přesně krajka vznikla nevíme. Vyvinula se z blízkých technik, které ji předcházely a to asi současně na různých místech v Evropě. Současně se také zrodily oba druhy krajky, krajka šitá a paličkovaná.

Transparentnost blízkou krajkce nabízela technika *vázání třásní*. Jejím základem bylo svazování nití na okrajích tkanin. Tímto transparentním dekorováním textilu byl fascinován již středověk.(Obr.22.,23.) Zpočátku šlo o užitek, zpevnění okrajů prádla. Praktická potřeba se později vyvinula v okrasu a pak směřovala k vybrané rafinovanosti. Blízkou technikou bylo *macramé*, neboli drhání, využívající dekorativní možnosti vázání různých uzlů.(Obr.24.) Tato technika byla známá odedávna díky jednoduchosti práce, bez potřeby nástrojů. Drháním se dá vyrobit síťovina i různé prýmky a tkanice, podle hustoty vázání jednotlivých uzlů. Rozšířená byla od konce středověku. V renesanci se touto technikou zhotovovaly tehdy velmi oblíbené síťky na vlasy. Dále byly ještě zdobeny výšivkou nebo perlami. V Čechách se zachoval jedinečný příklad ve studni u kaple všech svatých na Pražském Hradě. Je to síťka na vlasy zhotovená kombinací několika různých technik z hnědé hedvábné příze. Její vrchol tvoří kruh ze šité krajky, zdobené plastickou výšivkou. Vlastní síťka pak vybíhá z kruhu, je tvořená drhanými kosočtverci. Technikou macramé byl zhotoven také čepec z hrobky Anny Jagelonské (+1547). Dracoun ze žlutého kovu byl drhán dvěma typy uzlů. Čepec byl ozdoben závojem z hedvábného mušelínu. Technikou macramé se v druhé polovině 16. století zhotovovaly i výrobky svou zdobností a transparentností velmi podobné krajkce. Například „krajka“ macramé italského původu z konce 16.století. Její dekor tvoří figury mužů a žen držících se za ruce. Oči postav jsou z černých skleněných perel.(Obr.25.)

Šitá krajka vznikla z ažurové (prolamované) výšivky.

Výšivka byla rozšířena během středověku v celé Evropě. Byla považovaná za příjemnou kratochvíli i v nejvyšší společnosti. Vášnivými vyšívačkami byly například Kateřina Medici nebo Marie Stuartovna.

V 16. století vzrostla obliba transparentnosti v dekorování prádla. Zdobilo se vytahovanými a stahovanými **ažurami** (fils tirés, fils écartés) (punto tirato). Technika vytahovaných ažur spočívala v tom, že se z plátna vytáhly některé nitě v jednom směru, buď osnovním či útkovým, a zbylé nitě se seskupily do různých tvarů a ozdobně obšily. Vytvořil se tak efektní kontrast a prolamovaných a plných míst.(Obr.26.-28.) Druhá technika užívá řídkce tkané plátno, kde se ponechají všechny nitě, ty se různě stahují a obšijí nití, a dále se můžou zdobit.(Obr.29.,30.) Tato výšivka byla rozšířená v celé Evropě, praktikovala se hlavně v kláštorech. Nejmasivnější výroba se rozvinula v severní Itálii, na jihu Itálie, na Sicílii a Sardinii, a ve Flandrech. Zdobilo se jí prádlo, čepce, límce a liturgický textil.

Další technikou předznamenávající krajkou je **vyšívaná síť**. Někdy se označuje i jako síťovaná krajka.⁴ Můžeme se setkat i s označením filetová krajka (z francouzského filet - síť). Technika síťování vznikla již ve starověku, vyvinula se z rybářských sítí. Tvoří ji čtvercová oka, buď vodorovně či šikmo vedená, v každém rohu svázaná uzlíčkem. Síť se vytváří smyčkami a uzlíčky nití s pomocí síťovací jehly a válečku. Ten je asi 20 centimetrů dlouhý a podle síly příze a požadované velikosti jednotlivých ok má průměr 4 až 7 centimetrů.(Obr.31.) Výšivka na síti se zhotovovala od začátku 16. století. Vznikla tedy současně s krajkou, s níž ji spojuje shodná idea zdobnosti a transparentnosti. I vzhled složitě vyšívaných sítí připomíná kontrastem motivů a průhledné síťoviny vzhled motivů v půdici na krajce. Vzor se vyšíval na síti napnuté na rámu, plátňovým stehem, plochým stehem, později osmičkovým stehem a různými ozdobnými vyšívacími stehy, které dávaly dílům vzhled krajky.(Obr.32) Různé stehy vytvářely různou hustotu motivů. Vyšívalo se většinou bílými přízemi, zřídka barevnými. Vyšívané sítě hrají v 16. a 17. století důležitou úlohu ve výzdobě interiéru. Touto technikou se zdobila liturgická plátna, hlavně oltářní, a také dolní části alb. Vyšívanými sítěmi se zdobily kazatelny, křtitelnice, používaly se jako antependium, v době postní se jimi zakrývalo tělo Kristovo.⁵ Také byly oblíbené na bytový textil, pokrývky, přehozy, nebesa k lůžkům. Někdy se kombinovaly se šitou a paličkovanou krajkou. Používaly se i na oděvní doplňky, síťky na vlasy, váčky, pásy a límce. V módě byly do poloviny 17. století, kdy mizí z inventářů. Jejich obliba se však udržela ve venkovském prostředí a v kláštorech. Vyšívané sítě se dělaly v celé Evropě, v Itálii, Francii, Německu, ve slovanské oblasti. Na jejich výrobu se specializovala sicilská Messina. Podobnou technikou je vyšívaná řídká konopná tkanina, zvaná **buratto**, která se vyrábí od

16. století v jižní Itálii a na Sicílii. Většinou se však jedná o výšivku barevnou.(Obr.33.-35.) Zvláštní typ ozdobné sítě je tzv. *mezza mandolina*. Nosila se v 16. a 17. století. Vyskytuje se na portrétech, jsou o ní zmínky v inventářích, vzor je uveden v knize předloh Pretiosa Gemma od Isabelly Cataney Parasole.(Obr.36.-38.) Je to síť z přízí, doplněná o stehy, a vyvolává velmi lehký dojem.

Ještě bližším předstupněm šité krajky je *point coupé* (punto tagliato, prolamování ve mříži).(Obr.39.-51.) To odpovídá ještě více snaze o transparentnost a umožňuje větší variabilitu vzoru. Technika je založená na vystřihávání malých otvorů v plátně, mezi kterými jsou ponechána plná místa. Otvory se pak vyplňují šitou krajkou, paprskovitě nataženými nitěmi, doplněnými a zpevněnými různými ozdobnými stehy, které vytvoří vzor. Ten je velmi geometrický v závislosti na pravoúhlosti plátna. Technikou point coupé se zdobil bytový textil, okraje límců a čepců.

Velice propracovanou formou point coupé je *reticella*. Reticellu nemůžeme považovat za krajku ve vlastním slova smyslu, protože není ještě nezávislá na tkanině.(Obr.54.) To právě odlišuje krajku od výšivky. Přesto ji nazýváme šitou krajkou pro její transparentnost, bohatost dekoru, jemnost jejích hvězdic a rozet a blízkost techniky s pravou šitou krajkou. Termín reticella se poprvé vyskytl ve spisu Cesara Vecellia v Benátkách v roce 1592 „...*tutte le sorti di Mostre di Punti a Reticella*...“.⁶ O mnoho dříve, v roce 1493, v inventáři zesnulého hraběte Carla Sforzi, který dělí majetek mezi dcery Angelu a Ippolitu, se objevuje zmínka „...*de lavorato a radicella*...“.⁷ To naznačuje, že se jedná o práci, která měla charakteristické prvky typické i pro reticellu - paprskovitě uspořádaná políčka (radi, cella). Odtud tedy snad i název pro reticellu. Název je italský, ale vyráběla se všude v Evropě, zvláště ve Flandrech. Reticella se užívala poměrně dlouho, později zároveň s punto in aria a s šitou i paličkovanou krajkou s geometrickými vzory. Ke konci 16.století se rozšířily její variace a stoupla kvalita, používá se na límce a manžety.(Obr.53.-59.)

Dalším vývojovým krokem je technika *punto in aria* (doslovně steh ve vzduchu). Vznikla z potřeby vytvořit na prádle prolamované zoubkované okraje, které byly v 16. století velmi módní na oděvech zhotovených z kůže a sukna. Zoubkovaný tvar nebyl možný vytvořit technikou point coupé, protože by se plátno rozpadlo, kdyby se nitě vytáhly v obou směrech. Jedinou možností bylo natáhnout podklad z nití (například na pergamen), a na něj pak pracovat ozdobné a zároveň zpevňující stehy. Po dokončení se pak pergamen odstranil. Tato technika byla odlišná od jakékoli výšivky a byla zcela nezávislá na tkanině, což ji vyzdvihuje do oblasti pravé krajky. Pro tuto krajku existuje pouze italský název. I když se vlastně jedná již o „šitou krajku“. Ve Francii se z počátku pro tyto krajky používal název

point coupé. Zřejmě to byly současně vlámské a italské vyšivačky, kdo poprvé pracoval touto technikou. Rozdíl mezi punto in aria a reticellou je někdy ve stylu a kresbě velmi malý, pro reticellu je charakteristický skelet z plátna, který je však obšitý. Často se setkáme s reticellou či point coupé se zoubky z punto in aria.(Obr.60.-63.)

Paličkováná krajka se vyvinula z pozamenterie, z proplétaných prýmků. **Pozamenterie**, neboli prýmkařství, je souhrnný název pro všechny výrobky, prýmky, stuhy a obruby, aplikované na nábytek či oděv. Prýmky mohou být vázané, tkané, pletené, nebo pracované paličkami. Pozamenterie byla zhotovována na podobném principu jako paličkováná krajka. Byla často pracována na dřevěném podstavci s kolíčky. Aby se nitě při tkaní necuchaly, navíjely se na kostěné či dřevěné špalíčky. Tato technika se postupně změnila na paličkování. Prýmky se zhotovovaly většinou z barevného hedvábí, zlatých a stříbrných dracounů. Na prádlo, které začalo hrát v renesanci důležitou roli, byly však příliš hrubé. Tak byly nahrazeny bílým lnem, který z hygienických i praktických důvodů více vyhovoval požadavkům kladeným na prádlo. Bílé prýmky dodávaly prádлу svěžest a eleganci. Přejít od prýmků k paličkováné krajce nastal okolo poloviny 16. století, pravděpodobně ve stejné době ve Flandrech i v Itálii. Bohatství krajky spočívalo v rafinovanosti kresby a techniky, nikoli v drahém materiálu.(Obr.64.-68.) Paličkováná krajka má v 16. století podobu pásu se zoubky, ty jsou nejdříve zahrocené, později kulatější. Vzor je podobný v celé Evropě, napodobuje šitou krajku, ale vzhled je lehčí. Díky své lehkosti se užívá hlavně na okruží.

Šitá a paličkováná krajka vznikly tedy současně, každá z naprosto odlišné techniky. Navzájem se však ovlivňovaly a používaly stejný dekor, takže je většinou nemožné je od sebe odlišit na rytinách a malbách.

Kdy krajka vznikla přesně nevíme. Jasně je to, že ve třetí čtvrtině 16. století byla její výroba rozšířená již po celé Evropě. V obrazových pramenech se běžně objevuje od poloviny 16. století. Nizozemští realisté milující textilní detaily by ji jistě zachytili na svých deskách, kdyby se v té době používala. První výskyt krajky můžeme zaznamenat na dvou deskách Hanse Memlinga, na retáblu Jacoba Floreince (kolem 1490) a portrétu Jacoba Obrechta (1496).(Obr.69.,70.) Jde tu zřejmě o point coupé a o výšivku na transparentní textilií. Na Boticelliho portrétu dívky datovaném 1470-75 má portrétovaná ve výstřihu bílý vzorovaný transparentní lem a podél výstřihu pikotky.(Obr.71.) Albrecht Dürer se na svém autoportrétu z roku 1498 zachytil v bílé nabírané košili ve výstřihu lemované zlatým

vzorovaným prýmkiem.(Obr.72.) První příklady pravé krajky co do náročnosti tvaru a výzdoby však můžeme vidět na manžetách ženských portrétů od Veronese z doby kolem poloviny 16. století.(Obr.73.) V interpretaci písemných pramenů je potíže, protože nevíme vždy zcela jistě, že se mluví právě o krajce. Výrazy pro krajku jsou totiž často stejné jako pro prýmky či vyšivky. Někdy se o krajce hovoří jako o práci. Například inventář milánských Sforziů z roku 1493 hovoří o: „*Tarneta d'oro e seda negra, facta do ossi*“.⁸ Může zde jít o pozamenterii pracovanou paličkami.

Stejně nejisté je i to, kde krajka vznikla. Zřejmě to bylo v současné době v Itálii a ve Flandrech. Benátky a Flandry měly četné kulturní a obchodní styky. Snadno si vyměňovaly impulsy, myšlenky i techtilní techniky. Benátky se nakonec proslavily krajkou šitou, Flandry krajkou paličkovanou. Dědictví rodiny Sforciů mluví také o okraji zhotoveném 12 paličkami. Jedná se zřejmě o časný příklad paličkované práce, zřejmě pozamenterii. Dále je to dílo Nüw Modelbuch, vydané v Zurichu, které hovoří o krajce dovezené italskými obchodníky v roce 1536. První šité krajky s geometrickými vzory svou podobností nedovolují určit provenienci. Vznikaly jak v Itálii, tak v Nizozemí. Přesto se ve své době zřejmě rozlišovaly, jak o tom svědčí názvy jako *ponti fiamenghi* v knihách předloh Cesara Vecellia (1617) a *Lucrezie Romany* (1626).

Krajky se rychle staly oblíbenou součástí ženského i mužského oděvu. Vyvinula se velká rozmanitost vzorů a jemnost vypracování. Asi během třetí čtvrtiny 16. století se pak krajky rozšířily do Evropy, zejména do Španělska, Francie, Nizozemí a Anglie, a staly nejen oblíbenou ozdobou, ale i vyhledávanou kratochvílí, podobně jako vyšívání. Vznikají krajkářské učebnice, knihy vzorů, krajkářské školy a dílny. Vzory a podvinky vycházejí již v 16. století tiskem. Vzory krajek navrhovali i umělci a uznávaní malíři. Krajkářka pak převáděla kreslené vzory do řeči krajek.

Slohový vývoj

Reticella vytvořila v 16. století lineární geometrický ornament, daný pravouhlym křížením osnovy a útku tkaniny, která byla podkladem pro stehy této šité „krajky“. Typické jsou pro ni paprsky a dostředné kruhy. Byla velmi módní v Itálii, ale i v celé Evropě, a to až do doby kolem roku 1620. Byla kombinovaná se zoubkovými lemy z punto in aria a z paličkované krajky, které přebíraly její geometrický lineární dekor, i když byly již nezávislé na tkaném podkladu. První krajky měly výrazný kontrastní dekor prázdných a plných míst. Uplatňovaly se geometrické vzory, jako kolečka, hvězdice a rozety. Výrazné bylo velké zoubkování okrajů.(Obr.74.,75.) Trvalo dosti dlouho, než se plně využily možnosti technik, osvobozených od pravouhlosti plátna, geometrický dekor přetrvává hluboko do 17. století. Geometrické schéma opouští krajka až s nástupem barokního slohu, kdy ho začíná nahrazovat zvlněný rostlinný dekor.

Až během druhé čtvrtiny 17. století se mění geometrický a lineární dekor v křivkový a květinový.(Obr.76.-78.) Krajka je méně průhledná, zvětšují se matové motivy tvořené pláténkem. Užívají se realistické květinové motivy. Módními druhy se tehdy staly tulipány a narcisy, které se přes Holandsko dovážely z Indie. Ustálení barokního stylu proběhlo v letech 1620-1650. Ve druhé polovině 17. století je v módě květinový a úponkový styl, kdy motivy rozvilin pokrývají rovnoměrně celou plochu krajky.(Obr.79.-82.) Mezi lety 1650-1670 zcela ovládl Evropu typ Gros pint de Venise. V letech 1670-1690 pak vítězí francouzské klasicistní pojetí. Po založení královských dílen ve Francii, se začíná uplatňovat vliv francouzského stylu v evropské kraje, hlavně ve Flandrech, které si ale zachovávají technickou převahu. Pod vlivem stylu Ludvíka XIV. se uplatňuje symetrie francouzského barokního klasicismu.(Obr.83.) V 17. století jsou v módě také krajky z kovových nití, ty se v 18. století používají většinou jen na ceremoniální roucha.

Během první čtvrtiny 18. století se styl regence vyznačuje jemností a elegancí, florální dekor je komponován do křivkových linií.(Obr.84.) U šitých krajek a paličkovaných střihaných se mění výplň krajky. Spojky a spojkovou půdici s velkými oky nahrazují úseky jemných různě utvářených půdic.(Obr.85.-87.) Kolem roku 1730 pak řetízky a spojky mizí úplně. Ornament složený z ptáčků, hmyzu, delfinů, exotických květin, palem, granátových jablek a chinoiserií, prvků vypůjčených ze soudobého francouzského hedvábnictví, je typický pro styl Ludvíka XV.(Obr.88.) Půdice byla velmi jemně odstínovaná. Tento styl byl v módě až do doby kolem roku 1760. V této době se všechny typy krajky mění. Místo velkolepých rozložitých motivů vchází do obliby malé motivy ve stylu Ludvíka XVI.

Většinu plochy krajkové stuhy zaplňuje dírková půdice.(Obr.89.,90.) Malé motivy kyticí z let 1770-80 krajkářky hotoví ze šité krajky a aplikují na dírkovou půdici.

S příchodem neoklasicismu na konci 18. století se dekor stává stále drobnější. Na jednoduchou dírkovou půdici typu drochel, která se pracovala ve stuhách tři centimetry širokých, a po té neviditelně spojovaných k sobě, se aplikují drobné paličkované či šité motivy.(Obr.č.91.,92.) Začínají se jevit první známky stylové krize. Století 19. je pro krajkou úpadkové, krajka ztrácí punc umění. Nepůvodnost vzorů se nahrazuje dokonalostí zpracování, což způsobuje určitou suchost.

Náměty motivů krajk

Se zdokonalením techniky výroby krajky se zvětšilo bohatství námětů její dekorace. Již v renesanci se pracují rozmanité figurální výjevy, biblické, mytologické, alegorické i žánrové. Předstupněm výzdoby krajk je výzdoba vyšíváných sítí. Ty se s oblibou zdobí zvířecími motivy, často zrcadlově uspořádanými. Vidíme je například v knihách předloh Petera Quentela,(Obr.93.) nebo Josta Martinse.(Obr.94.) Stylizovaná lovecká scéna je námětem vyšívky ve vzorníku Paganina.(Obr.95) Bohaté předlohy různých figurativních zobrazení nám předvádí Vinciolo. Nabízí vzory pro vyšívání sítě různých žánrů, od antických personifikací(Obr.98.) až po křesťanské náměty.(Obr.99.-102.) Oblíbené a často užívané byly jeho zvířecí náměty, jako například pelikán.(Obr.97.) Rozmanité figurální výjevy publikuje Johann Sibmacher. V jeho díle najdeme předlohu pro vyšívání sítě s námětem kráječícího páru v módním oděvu(Obr.103.), svatého Jiří zabíjejícího draka(Obr.104.) i vítězného Beránka Božího.(Obr.105.) Předlohu pro krajk s motivem módního páru a zajímavě vkomponovaného páva vidíme v knize předloh Schorleykera.(Obr.106.) Ukazuje nám také krajk se zajímavými scénami Stvoření Evy ze žebra Adamova, Adama a Evy u stromu poznání a Vyhnání z ráje. Sebevraždu Lukrécie jako námět vyšívání sítě nabízí vzorník Migneraka.(Obr.107.) Velice oblíbené jsou motivy grotesek. Mezi rostlinnými rozvilinami nebo kandelábry jsou umístěny figury amorů, hudebníků, lovců, řemeslníků, dam, dále fontány, sfingy, ptáci, dráčci, maskaróny, i útky scén, pes honící zajíce, troubící lovec, sokolník, jezdec.(Obr.111.-115.) Nejrůznější motivy zvířat a bájných zvířat nabízí v knize předloh Johann Carolus. Vidíme zde jednorožce, lva a kozla v heraldickém postoji, nebo sovu, veverku, volavku i papouška, běžícího zajíce, psa a jelena.(Obr.110.)

Jednou z nejděčnějších ploch pro výpravnou dekoraci jsou textilní doplňky církevního interiéru. Náměty jejich dekorace se vztahují k funkci, pro kterou jsou užívány. Zejména stříhaná bruselská krajka, která umožňuje vytvořit jakýkoli vzor jakýchkoli rozměrů rozhrává na začátku 18. století množství *náboženských scén*.

Pokrývka z flanderské paličkované krajky vyrobená roku 1599 pro arcivévodě Alberta a Isabelu je sestavená z 64 čtvercových polí. Polovina z nich zobrazuje scény ze Starého Zákona. Je zde například Stvoření Evy ze žebra Adamova, Vyhnání z ráje, Kain a Abel, Obětování Izáka či Tři andělé u Abraháma. Některé čtverce nesou znaky a erby.(Obr.116.)

Scénu Klanění tří králů vidíme na vyšívané síti z přelomu 16. a 17. století. Motiv je převzat doslovně z knihy předloh Federica Vinciola. Jediný rozdíl, kterého si můžeme všimnout, je na síti přidaný motiv hvězdy v půlkruhu v horním levém rohu. Součástí téhož dochovaného kusu je i vyšívaná síť s výjevem Ukřižování. Vyšívačka do kompozice přidala několik prvků, které také pocházejí z téže knihy předloh. Jsou to nástroje Kristova utrpení, kladivo a kleště, kohout, připomínající trojí Petrovo zapření a tři hrací kostky, umístěné pod paží Krista, se kterými hráli vojáci o roušku Kristovu. (Obr. 118., 119., 99., 100., 101.)

Výjev Ukřižování zdobí také vyšívanou síť z roku 1602. Po stranách kříže stojí svatý Jan a Panna Maria. V rozích mezi rameny kříže jsou umístěny medailony se symboly čtyř evangelistů, nad křížem je v medailonku Beránek vítězný. Pod křížem je pak vyšit letopočet. Rozměry sítě 176x121 centimetrů nám dovolují předpokládat, že sloužila jako antependium. (Obr. 117.)

Vyšívaná síť, datovaná rokem 1628, zobrazuje scénu Zvěstování, zpracovaného podle předlohy od Vinciola. (Obr. 121.)

Další vyšívaná síť ze 17. století představuje výjevy Zvěstování pastýřům, Narození a Klanění tří králů, opět inspirované Vinciolovými předlohami. (Obr. 120., 102.)

Výjev Obětování Izáka je zobrazen na souboru vyšívaných sítí pocházejících ze Slovenska a datovaných do 17. století.⁹ Použití tohoto námětu vyšívaných sítí na Slovensku dokazují i inventární zprávy z přelomu 16. a 17. století. Motiv byl v této oblasti častý a oblíbený. Sítě pocházejí z dosti rozsáhlého území počínajícího Moravou (Rusava pod Hostýnem) po východní Slovensko (Gemers). Další pocházejí ze Šariše, Zvolena, Trenčína, Bardiova, u ostatních je lokalita neznámá. Všechny sítě mají podobné formální vypracování a ukazují scénu v podobné kompozici, Abrahám zvedá meč nad Izákem klečícím před stromem, Abrahámův meč zachycuje letící anděl, za Abrahamem stojí beránek na obětišti. Nad hlavami osob jsou nápisy s jejich označením. Motivy se na délce sítí zrcadlově opakovaly, včetně nápisů. Všechny sítě měly pravděpodobně pramen v jedné předloze, zřejmě italské nebo německé. Motiv obětování Izáka v podobné kompozici vidíme rovněž na flanderské paličkované pokrývce s výjevem ze Starého Zákona a na pokrývce Alberta a Isabely. Stylově se dají slovenské sítě srovnat s rustikálními vyšívanými sítěmi italskými ze 17. století. Většina sítí měla rozměry 150-170 x 40-50 cm, používané byly zřejmě jako antependia či jako ozdoby kazatelen, na jejichž výzdobu se tento motiv, jako exemplum pro věřící, s oblibou užíval. (Obr. 122.-124.)

Pokrývka na kalich pocházející z Německa ze 17. století je zhotovena ze lněného plátna s širokou bordurou z vyšívané sítě s náměty Beránka Vítězného v rozích a monogramy IHS

ve středu stran.(Obr.126.) Předlohu k Beránkovi nacházíme v knize vzorů Johanna Sibmachera.(Obr.105.) Stejný motiv Beránka Vítězného vidíme i na italském burattu ze 17. století.

Oltářní pokrývka z doby 1600-1630, skládající se z menších a větších čtverců vyšívané sítě a z plátěných obdélníků zdobených reticellou, obsahuje centrální výjev Madony s dítětem a s růžencem, v horních rozích je umístěn monogram IHS, v dolních pak andělé držící růženec. Po obvodu centrálního výjevu jsou pak motivy květinových váz a vinných hroznů a listů.(Obr.127.)

Antependium z vyšívané sítě, datované letopočtem 1634, líčí scénu Zvěstování Panně Marii vkomponovanou do tří výklenků, s lilií uprostřed.(Obr.128.)

Na stuze ze šité krajky neznámé provenience z druhé poloviny 17. století je zobrazen medailon s Madonou s dítětem.(Obr.125.)

Zoubky z šité krajky ze druhé čtvrtiny 17. století zobrazují výjev Adama a Evy pod stromem poznání a samostatné stromy. Zobrazení může být inspirované předlohou Schorleykera.(Obr.129.)

Na pásu milánské krajky z druhé poloviny 17. století je vyličeena Historie Josefova. Vpravo se odehrává scéna Josefa a Putifarky, na prostředním výjevu vhazují Bratři Josefa do studny, zatímco obchodník s velbloudem čeká opodál. Dále krajku zdobí motivy ptáka, sovy, kohouta a sedmihlavé saně.(Obr.130.)

Rouška sochy Madony pocházející z kostela Notre-Dames-des-Victoires v Bruselu ze 17. století je zdobena rostlinnými rozvilinami, v nichž jsou umístěni ptáci, papoušci, monogramy Panny Marie a koruna. Mezi rozviliny je zasazen výjev plachetnice plavící se pod ochranou Madony.(Obr.131.)

Výjev Panny Marie Bolestné zdobí velum z bruselské stříhané krajky z konce 17. století. Sedící Panna Marie se sepjatýma rukama je umístěna do dekorativního oválu, do prsou má zabodnuto sedm mečů, pod jejíma nohama leží nástroje Kristova umučení. Ve čtyřech rozích okolo oválu jsou putti s nástroji Kristova umučení.(Obr.132.)

Oltářní pokrývka z přelomu 17. a 18. století, vypracovaná technikou gros point de Venise, pocházející z farního kostela v Buranu, představuje výjevy Zvěstování a Navštívení Panny Marie umístěné nad sebou. Technikou gros point de Venise se většinou pracovaly krajky s florálním a rozvilinovým dekorem, pro tyto složité figurální scény je její užití dosti ojedinělé.(Obr.135.)

Z krajky gros point de Venise je zhotoveno také antependium ze začátku 18. století. Dva andělé v rozevlátém oděvu na něm přidržují květinovou mandorlu, ve které je umístěn

kalich s hostií v plaménkové svatozáři. Zobrazení Nejsvětější svátosti na této kraje plně odpovídá jejímu použití.(Obr.133.)

Třetím příkladem je pás krajky gros point de Venise ze začátku 18. století, na kterém se mezi rostlinnými rozvilinami a květy uplatnil motiv pelikána krmícího svá mláďata vlastní krví. Tento skromný figurální motiv je však skoro skryt ve spleti rozvilin.(Obr.134)

Scéna Nalezení Svatého kříže zobrazená na velu ze stříhané bruselské krajky ze začátku 18. století nám ukazuje klečící svatou Helenu, jejíž plášť přidržuje skupinka dvořanů. Vlevo stojící voják právě vykopal kříž a zabodl rýč do země.(Obr.136.,137.)

Velum z bruselské krajky ze začátku 18. století líčí scénu odehrávající se pod složitým architektonickým baldachýnem s tordovanými sloupy a korunovaným sochou. Výjev zachycuje papeže předávajícího zakládací listinu kláštera nebo snad pallium africké královně či králi. Vidíme tu skupinku afrických dvořanů, papež je doprovázen kardinálem a biskupem.(Obr.138.)

Na velu z bruselské krajky ze začátku 18. století je umístěna centrální scéna Františka z Pauli adorujícího medailon se zrcadlově převráceným nápisem *Charitas* umístěným pod baldachýnem. Ve čtyřech rozích jsou postavy čtyř křesťanských ctností a medailony s nápisy: *Delectat et ornat castitas, Obedentia ducit et firmat, Pauperitas deserit et possedit, Immutat et perfecit quadragesuna.*(Obr.139.)

Na závoji Panny Marie z bruselské krajky z 18. století vidíme skupinu Svaté rodiny s holubicí Ducha Svatého nad hlavami. Roh krajky zdobí monogram Panny Marie.(Obr.140.)

Rouška Panny Marie Loretánské z kostela Des Minimes v Bruselu z 18. století ze smíšené krajky ukazuje scénu přenesení domku Panny Marie do Loreta. Vidíme letící domek ozářený svatozáří nad mořem, na kterém plují dvě plachetnice. Pod výjevem klečí dvě postavy.(Obr.141.)

Velum z bruselské stříhané krajky ze druhé čtvrtiny 18. století nese výjev tří světic pod baldachýnem na tordovaných sloupech. Ve figurách svatých rozeznáváme svatou Kateřinu, Voršilu a Barboru.(Obr.142.)

Na lemu alby či pokrývce oltáře z krajky typu Binche z první poloviny 18. století je náboženská scéna papeže na voze taženého koněm s jezdcem. Papež drží kříž a kalich. Scénu doplňuje nápis.(Obr.143.)

Na velu z bruselské krajky z poloviny 18. století vidíme výjev svtého Bernarda adorujícího svatou sochu Madony. Od jejích úst vede nápisová páska se zrcadlově

převráceným textem *Ave Bernarde*. Od úst Bernarda jde zase nápis *Ave Maria*, taktéž zrcadlově obrácený.(Obr.145.)

Velum z bruselské stříhané krajky z poloviny 18. století obsahuje scénu Křestu Krista. Svatý Jan se sklání nad klečícím Kristem a křtí ho vodou z misky, nad nimi se vznáší holubice Ducha Svatého.(Obr.147.)

Scéna Křestu Kristova je námětem i dalšího vela z bruselské paličkované krajky z roku 1759. Kompozice výjevu je zcela totožná, pouze je zasazena do odlišného prostředí.(Obr.148.)

Na pásu milánské paličkované krajky z doby kolem roku 1750 je znázorněn výjev lodi plovoucí na vlnách uprostřed zvířat všech možných druhů. Výjev představuje zřejmě Archu Noemovu. Všimneme si tu různých ptáků, lva, koně, býka, psa, lišky, leoparda, motýlů i delfína ve vlnách. Blízko lodi pak vidíme holubici.(Obr.144.)

Na předním díle šatů svaté sochy z bruselské krajky ze třetí čtvrtiny 18. století jsou znázorněny tři kardinální theologické ctnosti a Boží oko. Vidíme zde postavu lásky s hořícím srdcem, postavu naděje s kotvou a postavu víry s kalichem a křížem.(Obr.146.)

Pláštík na sochu Panny Marie Sedmibolestné, zhotovený kolem roku 1780 znázorňuje Útěk do Egypta.(Obr.149.)

Na pokrývce oltáře z malínské krajky v antikizujícím stylu z konce 18. století jsou dvě scény v kruhových medailonech. První představuje námět Mojžíš nechává padat manu, druhý výjev Setkání Abrahama a Melchizedecha.(Obr.151., 152.)

Pláštík svaté sochy Madony z konce 18. století líčí scény procesí a konání mše.(Obr.150.)

Církevní náměty mohou obsahovat také hodnostářské *insignie* či světecké monogramy.

Motiv kardinálského klobouku nacházíme na milánské paličkované krajce z přelomu 17. a 18. století. Doplněný je ještě o rodový erb.(Obr.153.)

Lem alby z bruselské krajky z první čtvrtiny 18. století zdobí rovněž motiv kardinálského klobouku a puttů.(Obr.154.)

Dolní okraj alby z bruselské krajky z první čtvrtiny 18. století připomíná vyhlášení Pragmatické sankce. Námět znázorňuje baldachýn po stranách přidržovaný putti nesoucími královské koruny, pod baldachýnem je umístěna císařská koruna a orel.(Obr.156.)

Pokrývku ze stříhané bruselské krajky z roku 1716 zdobí motivy puttů, korun a monogramů Panny Marie.(Obr.157.)

Pokrývku oltáře s bruselské krajky z první poloviny 18. století zdobí kartuše s monogramy Panny Marie.(Obr.155.)

Na krajkách se odehrávají také *světské výjevy*. Většinou neobsahují tak náročné figurální kompozice jako krajky s náboženskými motivy, jejich tematika je však bohatá. Znázorňují náměty žánrové, lovecké, mytologické, fantaskní či symbolické. Jejich náměty se někdy vztahují k určité konkrétní příležitosti.

Od nejranějších dob zdobily krajku velmi oblíbené náměty *žánrové a alegorické*:

Na pokrývce z vyšívání sítě je zobrazen motiv sirény česající si vlasy před zrcadlem, symbol marnivosti a nezdrženlivosti, doplněný nápisem *Vertu pas tout*, signaturou *Alis de Bailloeu* a datem 1588. Autorkou příkrývky byla zřejmě dvořanka.(Obr.158.)

Pokrývka z Flander či z Francie z let 1580-1620 se skládá ze čtverců reticelly a vyšívání sítě a z obdélníků z point coupé. Její okraj tvoří pás vyšívání sítě. Na čtvercích vyšívání sítě jsou zobrazeny alegorické a žánrové výjevy, na okraji pokrývky je zobrazen pás výjevů lovu, puttů, zámků s věžičkami a urozených dam jedoucích ve vozech a na slonech.(Obr.159.)

Deset kusů vyšívání sítí, tvořících původně jeden celek, pocházejících z doby kolem roku 1600, zdobí rozličné zvířecí a alegorické výjevy. Podle použitých námětů šlo zřejmě o světskou ozdobu interiéru, pravděpodobně závěs na postel. Vidíme zde motiv lva, gryfa, fontány, kentaura, personifikaci síly, výjev s Psýché. Motiv Sirény s rozpuštěnými vlasy, držící v každé ruce jeden konec svého šupinatého ocasu symbolizuje chlípnost, ale také plodnost. Často se v této době vyskytuje na pokrývkách a ložních závěsech.(Obr.160.-164.)

Pokrývku z reticelly a punto in aria z Francie z let 1595-1615 zdobí motivy mladého páru v módním oděvu u kašny, různých zvířat, i neobvyklý motiv raka a žáby, a opět sirény dívající se do zrcadla.(Obr.165.)

Na pokrývce z italské krajky punto in aria z konce 16. století vidíme stylizované postavy ženy muže a koní.(Obr.166.)

Pokrývka Alberta a Isabely má velmi složitou ikonografii. Byla zhotovena roku 1599 při příležitosti svatby Alberta a Isabely a jejich nastolení jako vévodů brabantských. Každý ze 120 čtverců paličkované stříhané krajky vypráví nějakou scénu. Líčí náměty mravoličné, žánrové i biblické. Zobrazeny jsou postavy vévody a vévodkyně, jejich znaky a monogramy s planoucím srdcem - svatební symboly. Další dvojice (anglická, španělská) připomínají svazky rodinné a spojenecké. Dále je na pokrývce svatá Gudula, patronka Bruselu a sv. Michael, patron Antverpský. Je zde také lidový antverpský symbol, obr Druon Antigon.¹⁰ Zobrazeny jsou biblické výjevy ze Starého i Nového Zákona, například Zvěstování, Klanění tří králů, umučení sv. Šebestiána, Jonáš a velryba, Zuzana a starci, Obětování Izáka, sv. Jiří,

ale také zvířata jako velbloud, slon, lev, velryba, pelikán či labuť, nebo pět smyslů. Některé scény se symbolicky vztahují k manželství. V zoubcích lemujících pokrývku jsou zobrazeny Sybily a římské vládcové.(Obr.167.-170.)

Ubrus z roku 1635 je zdoben čtverci vyšívané sítě s motivem jelena, pelikána krmícího svá mláďata a slona se sedlem v podobě domku.(Obr.171.)

Podobná vyšívaná síť z první poloviny 17. století zobrazuje také zvířecí motivy, páva, lva a slona s domečkem na hřbetě, sedmihlavou saň, gryfa, ježka, králíka, labuť, osla, kozu, kozla, pelikána krmícího mláďata vlastní krví a další. Tyto motivy byly velice oblíbené a najdeme je na mnoha vyšívaných sítích z této doby.(Obr.172.)

Pokrývka pocházející z Francie či Německa z první třetiny 17. století se skládá z větších čtverců vyšívané sítě s astrologickými, alegorickými, žánrovými a zvířecími motivy, spojených plátěnými obdélníky s ažurou a malými čtverci vyšívané sítě se stylizovanými zvířecími motivy. Motivy žánrových scén obsahují velká životní témata - lásku, mateřství a smrt. Dále jsou na čtvercích zobrazeny symbolické postavy křesťanských ctností, planet, sezónní práce, antičtí bozi, biblické výjevy a reálná i fantastická zvířata. Pokrývka tak spojuje křesťanské symboly s antickými tématy a s renesančními symboly, které jsou dnes těžko rozluštitelná. První řada čtverců představuje planety, znázorněné pomocí postav Jupitera, Saturna, Venuše, Slunce, Luny, Marta a Merkura, některé doprovází znamení zvěrokruhu, která se nacházejí pod jejich vlivem. Další řada znázorňuje Ptolemaia, Hydru, Ariona, tritóna, Neptuna, Sirénu (symbol marnivosti), Apolóna a zimu. Třetí řada zobrazuje marnivost, Penelopé, mateřství, páva, kohouta, lásku, žárlivost a smrt. Čtvrtá řada znázorňuje Fénixe v plamenech, dvouhlavého orla, muže v módním oděvu, sílu, naději, vznešenou dámu, lva bojujícího s gryfem a dravce. Pátá řada obsahuje Bakcha, urozený pár, spravedlnost, víru, ženu u studny, lásku, objímající se pár v loubí a koně. Šestá řada alegorii léta, jednorožce, urozený pár, zdrženlivost, opatrnost, dvorský pár, jelena a jaro. Sedmá řada zobrazuje opici s mládětem, prase, loveckou scénu, říjnové práce, dva jednorožce u studny, práce měsíce března, králíka a červencové práce. Osmá řada začíná plačící Thisbé, následuje slon, střelec, koza, jelen, veverka, jednorožec a ukončuje ji postava mrtvého Pyrama. Devátá řada zobrazuje pastýřskou scénu, loveckou, psa, lva, fontánu, leoparda, velblouda a Herma. Malé čtverce znázorňují zvířata, labuť, orla, beránka, jelena, koně, slona, kohouta, sovu, pelikána, šneky, psy, opice, veverky, gryfy, jednorožce, ptáky, berana, sirénu a krocana. K některým zobrazením najdeme předlohy u Vinciola a Jobina.(Obr.97.,98.,109.) Celá pokrývka má velmi složitou ikonografii.¹¹ (Obr.174.-183.)

Pás krajky point de neige ze třetí čtvrtiny 17. století nese dekor uspořádaný na vertikální osu, okolo kandelábru s motivy sirén, delfínů a ženských polopostav.(Obr.187.)

Na ploše kravaty z francouzské šité krajky z doby kolem roku 1700 vidíme výjev urozené dámy se dvěma putti pod baldachýnem a dvou hudebníků v dolních rozích.(Obr.184.)

Podobnou kompozici figurálního dekoru má zástěrka z bruselské paličkované krajky z první čtvrtiny 18. století. Ve středu krajky sedí v křesle pod baldachýnem šlechtična u cembala, v dolních rozích krajky pak vidíme tančící figury.(Obr.185.,186.)

List vějíře z bruselské stříhané krajky z první čtvrtiny 18. století zdobí motivy dvou puttů.(Obr.761.)

Manžeta z bruselské krajky ze druhé čtvrtiny 18. století ve stylu Ludvíka XV. je zdobena chinoiserními motivy.(Obr.188.)

Zajímavou chinoiserní výzdobu vidíme na pásu krajky z Alençonu či Argentanu z poloviny 18. století. Představuje audienci u čínského císaře. Je to námět inspirovaný soudobou tapiserií.(Obr.190.)

Pokrývku na postel z Bruselské krajky z poloviny 18. století zdobí fantastický dekor inspirovaný soudobými vzory tkanin s obeliskem, palmami, mísami naplněnými ovocem, s motýly, erby a hudoucími putti.(Obr.191.)

Čepcové stuhy z bruselské krajky jsou někdy obohaceny o ptačí výjevy. Vidíme na nich různé druhy ptáků, pávy a motýly. Dvojice čepcových stuh z bruselské krajky ve stylu Ludvíka XV. nese shodný dekor s motivy květin, větviček, ptáků a pávů.(Obr.192.-194.)

Velmi oblíbené byly ve své době výjevy *lovecké*.

Stuhu z milánské paličkované krajky z konce 17. století zdobí výjevy lovcí Diany a módně oděného páru.(obr. 195)

Na pokrývce z milánské paličkované krajky z doby kolem roku 1670 se odehrávají mezi rozvilinami lovecké scény. Vidíme zde oštěpaře lovcí lišky a jeleny za pomoci chrtů.(Obr.196.)

Na stuze z milánské paličkované krajky ze začátku 18. století se v oválných polích mezi rozvilinami odvíjejí tři rybářské scény, které popisují různé druhy rybolovu. Na první rybář s prutem vytahuje rybu z mořských vln, u nohou má bednu s již nalovenými rybami, na druhé dva rybáři v bárce vytahují síť plnou ryb, na třetí nese rybář velkou rybu, kterou ulovil harpunou. Krajkářka pěkně využila krajkářských ok půdice k zobrazení rybářské sítě.(Obr.198.)

Na kravatě z bruselské šité krajky z první čtvrtiny 18. století se odvíjí scéna lovu, která je rozmístěná mezi stromy po celé ploše krajky.(Obr.197.)

Další loveckou scénu vidíme na žabó z bruselské paličkované krajky provedené okolo roku 1715. Jsou tu lovci ve fantastických kostýmech, troubící na roh, honící psi, jezdec honící s oštěpem jelena, a také veverky hryzající oříšky. Pánové si s oblibou nechávali od krajkářek zpodobnit na svých kravatách a žabó svou oblíbenou kratochvíli.(Obr.199.)

Oblíbené byly *antické a mytologické* náměty.

Dvě stuhky ze šité krajky neznámé provenience ze druhé poloviny 17. století zobrazují scény na antické motivy, jezdce na koni, ležící ženský akt a nymfu se satyrem.(Obr.200.)

Pás z milánské paličkované krajky z přelomu 17. a 18. století zdobí scény antické mytologie. Všimneme si například Herkula zápasícího se Nemejským lvem.(Obr.201)

Dekoratívni panó z bruselské krajky z období empíru podává výjev návratu válečníka nebo Marse a Venuše. Druhé panó nám ukazuje výjev z Proměn, Apollóna a Dafné.(Obr.202.,203.)

Krajky jsou zdobeny panovnickými *symboly a insigniemi*:

Na pásu paličkované flanderské krajky z roku 1665 je zobrazen Karel II. španělský jako malý čtyřletý chlapec. U nohou mu stojí dva lvi v heraldickém postoji, další dva mu přidržují nad hlavou císařskou korunu.(Obr.204)

Krajka může obsahovat také například monogram, zřejmě většinou osoby, pro kterou byla určena. Monogram W a putti zdobí pás vlámské paličkované krajky ze 17. století, snad zhotovené pro Williama III. Anglického.(Obr.205.)

Dvorskou symboliku obsahuje také pokrývka řečená Marie Terezie, zhotovená snad ve Francii v letech 1660-1680. Ve středu pokrývky je umístěn znak francouzský a navarský pod královskou korunou. Okolo jsou korunovaná písmena L, monogramy Ludvíka XIV. Dále jsou na pokrývce rozmístěny znaky dalších Evropských dvorů a heraldické figury. Postavy žen symbolizují ctnosti.(Obr.206.)

Dalším příkladem je tzv. žabó Ludvíka XIV. z paličkované bruselské krajky z let 1675-1715. Motivy této krajky tvoří aluze na francouzského krále. Ve středu vidíme válečné trofeje, bubny, kanón, dělové koule, brnění a galského kohouta pod baldachýnem, přidržovaným dvěma anděli, troubícími na trubku. V horním pravém rohu je slunce, osobní symbol Ludvíka XIV. Na borduře je umístěn monogram Ludvíka XIV., dvojité L. Je dobře možné, že právě toto žabó patřilo Ludvíku XIV. Mohl jej také nosit nějaký králi oddaný dvořan.(Obr.207.)

Námětem výzdoby pásu bruselské krajky z roku 1708, vyrobené při příležitosti svatby Karla VI. s Alžbětou Brunšvicovou, je motiv baldachýnu, pod kterým je umístěna císařská koruna a medailony s portréty krále a královny. Dalším motivem je pták letící ke slunci. Dekorace krajky se přímo vztahuje k této příležitosti.(Obr. 208, 209)

Pás argentanské krajky z doby kolem roku 1745 zdobí motiv vítězného oblouku a válečných trofejí. Může snad připomínat nějaké konkrétní vojenské vítězství, nebo je to další příklad „mužských“ námětů krajek.(Obr.210,211)

Tištěné předlohy:

Nejstarší tištěné vzorníky vycházejí v Německu, ve městech Augšpurku, Lipsku a Kolíně nad Rýnem. Není to dáno vyspělostí tamního vyšíváčství a krajkářství, ale knihtisku. Nejstarší svazek byl vydán v Augšpurku v roce 1523 pod názvem *Furm oder Modelbuchlein*. V roce 1527 vyšel v Kolíně nad Rýnem svazek předloh Petera Quentela *Eyn new kunstlich boich*. Obsahoval výběr evropských vzorů pro různá textilní řemesla, také pro výšivku v počítané niti, dvojitý přední (tzv. Holbeinův) steh, bílou výšivku, vyšívané sítě, vytahované a stahované ažury, tapiserii a další. Dílo Petera Quentela vyšlo znovu roku 1529.(Obr.212.-214.)

Od roku 1527 vycházejí vzorníky italské. Jako první vyšel v Benátkách svazek *Esempio di recami* od Tagliente. Ten obsahoval zatím pouze výšivky předním stehem a v počítané niti ornamentálních rozvilin a mauresek. V různých reedicích vycházel až do roku 1537.

V roce 1530 vyšla v Benátkách kniha předloh Giovanni Andrea Vavassore *Opera nuova universal intitulata corona di ricami*. Jsou to předlohy pro výšivky a vyšívané sítě.(Obr.215.-218.)

Nicolo d'Aristotile, zvaný Zoppino, vydal roku 1530 v Benátkách vzorník s názvem *Esempario dei lavori*, a další *Gli univerasli de i belli recami antichi e moderni*, roku 1537.

V roce 1542 vydal Matio Pagano v Benátkách svazek *Giardinetto nuovo di punti tagliati et gropposi exercitio et ornamento delle Donne*, ve kterém jsou předlohy pro prolamované mřížky s geometrickými vzory. Poprvé zde převládají ažurové výšivky, a poprvé se tu objevil termín *punti tagliati* (*point coupé*). Uvádí zde geometrické ornamenty na čtverečkované síti. Ve vydání z roku 1550 jsou na čtverečkovaném podkladě zobrazeny volnější ornamenty, arabesky a figurální motivy. Dekor je zde nezávislý na geometrické síti, v principu zde již není žádný rozdíl mezi ním a *punto in aria*.(Obr.219.,220.) Toto dílo vyšlo celkem osmkrát. V roce 1554 pak vydal Matio Pagano svazek *La gloria e l'honore de punti tagliati e punti in aere*. Udává v ní příklady šité krajky a *point coupé*. Je zde také první zmínka o *punto in aria*. Tento titul vyšel pětkrát.

Roku 1546 vyšlo v Benátkách dílo *Domenica da Sera, Opera nova composta per Domenico da Sera detto il Franciosino*. Obsahuje předlohy pro výšivky a *punto tagliato*. Roku 1584 pak tento soubor obohacený o nové vzory pro *point coupé* a *pozamenterii* vydal Sera v Paříži pod názvem *Le livre de lingerie, composé par Maistre Dominique de Séra Italien, enseignant le noble et gentil art de l'esguille pour besogner en tous points: utile et profitable à toutes Dames et damoyselles, pour passer le temps ...* (Obr.221.)

V roce 1557 vydali v Benátkách bratři Gianbattista a Marchio Sessa knihu s názvem *Le Pompe opera nova nella quale si ritrovano varia...*, která jako první obsahovala předlohy určené přímo pro paličkovanou krajkou. Svazek byl vydán ještě několikrát do roku 1562.(Obr.222.,223) V tomto roce vydali pak ještě *Le Pompe libro secondo*, obsahující vzorníky pro šitou i paličkovanou krajkou.

Giovanni Ostatus vydal v roce 1561 v Benátkách soubor *La vera perfettione del disegno di varie sorti di ricami et di cucire ogni sorte di punti a fogliami, punti tagliati...* Jsou v něm zastoupeny výšivky hedvábím i kovovými nitěmi, aplikace, krajky *punto tagliato* a další techniky.(Obr.224.)

Roku 1561 vyšel v Zürichu vzorník pro paličkovanou krajkou *Nüw Modelbuch allerley Gattungen Däntelschnür od Froschauera*. V úvodu se připomíná, že byla krajkou vyvážena do Zürichu benátskými a italskými obchodníky již v roce 1536.(Obr.225.,226.)

V roce 1587 vydal v Paříži Federico de Vinciolo vzorník *Les Singuliers et Nouveaux Pourtraicts et ouvrages de Lingerie...*, který se skládá ze dvou svazků, obsahuje předlohy pro výšivané sítě, *point coupé* a *reticellu*. Ornament se skládá z geometrických motivů vepsaných do čtverců umístěných vedle sebe a tvořících pás, který je zakončený velkými zoubky stejného charakteru ve tvaru lomeného nebo plného oblouku. Jsou to složité geometrické ornamenty, v nichž jsou umístěny motivy symbolické, figurální, rostlinné, zvířecí, mytologické, motivy emblémů, fontán, trofejí, někdy zrcadlově uspořádané. Vinciolo nazývá tyto vzory *point coupé*, přestože musely být pracovány technikou *punto in aria*. Kniha se dočkala dvaceti reedic ve Francii i jinde. Vinciolo byl návrhář pocházející z Benátek a pracoval pro Kateřinu Medici, se kterou po jejím sňatku s Jindřichem II. odjel do Francie.(Obr.97.-102.,227.-232.)

Nejrozsáhlejší a nejznámější bylo pětisvazkové dílo Cesara Vecellia *La corona delle nobili e virtuose donne*, vycházelo od roku 1592 do roku 1625. Dohromady mělo 57 edic. Úspěch mu zajistila krása a bohatství kreseb. Modely jsou doprovázeny textem a krátkým komentářem. Poprvé je zde užito termínu *reticella*. V knize jsou vzory jen pro šitou krajkou, ale Vecellio upozorňuje, že některé z nich mohou být vytvořeny také paličkami. To také vysvětluje, proč množství kusů paličkované a šité krajky mají stejný desén. Některé vzory nazývá *punti fiamenghi*. Jejich vzhled je však shodný s ostatními. Jsou tu předlohy pro *punto tagliato*, *reticellu* a *punto in aria* s rozmanitými motivy figurálními, zoomorfními, bájnými zvířaty, mytologickými postavami, hudebníky a arabeskovými vzory. Jsou velice charakteristické pro vkus posledního dvacetiletí 16. století. Vecellio, který byl příbuzným

Tiziana Vecellia, publikoval v roce 1590 také dílo s názvem *Habiti antichi et moderni*, které je zajímavou ukázkou soudobého odívání.(Obr.233.-244.)

Giovanni Battista Ciotti vydal v Benátkách roku 1591 knihu předloh pro šitou krajku, *punto tagliato, reticellu a punto in aria* s názvem *Prima parte de fiori e disegni di varie sorti di ricami moderni*.(Obr.245.)

V roce 1597 vyšel v Norimberku svazek *Neues Modelbuch* od Johhanna Sibmachera. Vzory zde byly tištěny jako mědirytiny, což umožnilo reprodukovat i jemné detaily. Jsou to vzorníky šité krajky, *reticelli* a výšivky geometrického charakteru na čtverečkováném podkladě. Svazek vyšel v Norimberku znovu v letech 1601 a 1604.(Obr.103.-105.,246.-248.)

Jacques Foillet vydal roku 1598 v Montbéliardu svazek s názvem *Nouveaux pourtraits de point coupé et dantelles en petite moyenne et grande forme*, ve kterém poprvé popisuje detaily techniky tvorby šitých krajk. Poprvé se zde také objevil termín „*dantelles*“. Geometrické ornamenty jsou jednodušší a pádňější, francouzského charakteru. V tomtéž roce a na tomtéž místě vyšlo také německé vydání.(Obr.249.-251.)

Roku 1599 vydal knihu předloh pro šitou krajku *Schön Neues Modelbuch* Martin Jost ve Štrasburku.

V roce 1604 vyšla kniha předloh šité krajky *Fiori di ricami novamente posti in luce* od Mattea Florimi, tentokrát v Sieně.

Pietro Paolo Tozzi vydal v roce 1604 vzorník s názvem *Chirlanda di sei noghi fiori scielti da piu famosi giardini d'Italia raccolti da Pietro Paolo Tozzi* v Padově.(Obr.252.)

Ve Frankfurtu nad Mohanem vyšel roku 1604 svazek Wilhelma Hoffmana *Newes Vollkommenes Modelbuch*, který je vlastně sbírkou děl Vinciola, Foilleta a Vecellia.

Roku 1607 vydal ve Štrasburku Johann Carolus dílo *New Künstliches modelbuch*.

Roku 1616 publikovala Isabella Catanea Parasole v Římě knihu *Teatro delle nobili et virtuose donne dove si rappresentano varii disegni di lavori novamente inentati et disegnati da Isabella Catanea Parasole*, v níž autorka nakreslila i paličkované krajky, které vykazují vlámský původ.(Obr.253.) Vydala celkem čtyři díla každé v několikeré reedici. Je to první žena, která se podílela na tvorbě a rozšiřování vzorů pro krajku.(Obr.253.-268.)

V Benátkách roku 1620 vydala Lucretia Romana doplněné vydání díla Cesara Vecellia *Ornamento nobile per ogni gentil motrona...* Uvádí zde vzory pro *punti in aria*, *punti tagliati* a *punti fiamenghi*.(Obr.269.-273.) Každá krajka je zde doporučena určité třídě žen. Jednodušší vzory jsou určeny pro měšťanky (*per ogni matrona*), středně složité pro urozené

paní (per ogni gentildonna, per virtuose donne), se složitými figurálními motivy pro princezny a královny (per principessa, per imperatrice).

V Anglii vydal Schorleyker knihu předloh krajek s názvem A scholè-house, for the needle (Londýn, 1624).(Obr.106.,274.,275.)

V roce 1630 vydal v Bologni Bartolomeo Danieli svazek Libro di diversi disegni, která obsahuje vzorníky pro krajky s kulatými zoubky velmi barokního charakteru. Roku 1641 vydal opět v Bologni dílo Vari Disegni Di Merletti, obsahující krajky barokního desénu.(Obr.276.-280.)

Rosina Helena Fürst vydala roku 1660 v Norimberku knihu předloh pro výšivky, vyšívané sítě a reticellu Neues Modelbuch, dále v roce 1666 knihu Das Neue Modelbuch s předlohami vyšívaných sítí a naturalistických květinových výšivek, a ještě v roce 1676 knihu předloh výšivek a vyšívaných sítí Model Buchs.

Před polovinou 17. století jsou předlohy pro krajky stále vzácnější. Bývají součástí souborů vzorníků výšivek. Ty se vydávají stále, posléze již bez vzorů krajek.

Tento malý přehled několika nejdůležitějších vzorníků nám ukazuje, jak důležitou roli hrály v 16. a 17. století tyto ruční práce a jakého zájmu se těšily tiskem vydávané knihy předloh v tehdejší společnosti. Jejich četnost a množství jejich reedice svědčí o skutečně velkém rozšíření a oblibě. Také názvy a předmluvy těchto děl, často velmi vznešené a poetické, naznačují, s jakou vážností byly brány tyto kratochvíle tehdejších vznešených dam. Chvalořečné dedikace adresované dámám z vysoké společnosti a královnám ukazují, že byly určeny k jejich výuce. Svazek La Corona od Vecellia byl věnován paní Vieně Vendramina Nani, manželce správce od sv. Marka v Benátkách. To, že dámy používaly pro své ruční práce kreslené či ryté předlohy, a péči, se kterou je opatrovaly, odhaluje již inventář Sforziů z roku 1493 ... *La mita de uno fagotto quale haveva dentro certi disegni da lavorare le donne....*¹² I když byly knihy předloh věnované většinou dámám z vysoké společnosti, jistě byly užívány i profesionály.

Údaje o technice v knihách předloh často chybí. Je tedy zřejmé, že techniky všech ručních prací byly všeobecně známy.

Knihy předloh nepoukazují na vznik dekoru či techniky, předlohy se v této době běžně přejímaly a kopírovaly. Ukazují nám ale všeobecnou oblibu daných ornamentů a technik, jakýsi jejich vrchol módnosti.

První místo v produkci tištěných vzorníků si po celou dobu udržela Itálie. Bylo to dáno jejím postavením jakožto centra výroby šité krajky. Té také dala její první název.

Centra krajkářství

Hlavními centry evropského krajkářství jsou Itálie a Nizozemí, ke kterým ke konci 17. století přibude Francie.

První šité a paličkované krajky, které vznikaly v Itálii i v Nizozemí, mají velmi podobný vzhled. Těžko se tak určuje jejich původ.

Itálie zaujímá ve výrobě krajky přední místo. Není jisté, zda se krajka zrodila právě v Itálii, ale termíny *reticella* a *punto in aria*, které ukazují na úplný začátek šité krajky, jsou italské. Itálie měla výhody, které ji umožnily v tomto umění vyniknout. Její celoevropská obchodní moc, bankéřský um a umělecké aktivity nabízely rozvoj textilního umění. Itálie byla již ve středověku jedním z hlavních evropských textilních center. Hedvábnická výroba tu byla prvotřídní kvality, země vynikala ve vyšíváčství, vyráběly se tu zlaté a stříbrné přize a prýmky, a také byl pěstován v severní Itálii len, nepostradatelný pro výrobu bílé krajky, a to až do 20. století. Krajka se tu také těšila velké oblibě. V Itálii se vyráběla šitá i paličková krajka, šitá ale ve větší míře. Také proto, že byla považována za hodnotnější. K paličkování se používalo dřevěných, kostěných či olověných paliček, jak o tom svědčí písemné záznamy (*Merletti a fusi, lavori d'ossi, a piombini.*)¹³ Itálie byla jedním ze dvou center krajkářství již v renesanci. Vytvářely se tu typy krajek *reticelli* a *punto in aria*.(Obr.281.,282) V době baroka se pak začínají rozlišovat jednotlivá centra a charakteristické typy krajky.

Šitá krajka

Centrem italské šité krajky jsou **Benátky**, které také diktují módu. Krajkářství se stalo obchodní záležitostí, vznikaly velké dílny, vedené výrobci. Roku 1595 založila paní Morosina Morosini, manželka dóžete Marina Guimaniho, na území farnosti Santa Fosca dílnu, kde 130 žen vyrábělo paličkovanou krajku.¹⁴ Krajka se vyráběla také v dílnách klášterních, zdobily se jí alby, oltářní pokrývky a další liturgické textilie. Výroba byla velmi nákladná.(Obr.283.)

V Benátkách se vyráběly různé druhy krajek typu point de Venise:

Gros point de Venise se vyznačuje velkými květinovými motivy a především plným, velkým reliéfem. Velká plasticita této krajky má až skulpturální charakter. Vypadá, jako by byla vytvořena řezbou z bílého kamene.(Obr.285.-296.) Motivy květů a rozvilin jsou lemované silným reliéfem, vytvořeným obsíťm až padesáti nití.(Obr.284.) Výplně motivů

měly různorodý vzor, často kosočtvercový.(Obr.290.) Umožňovaly jemné nuance v květinovém vzoru a spolu s reliéfem vytvářely hru světla a stínu. Rozviliny, květy a zavíjené listy tvořící dekor krajky se vzájemně dotýkaly, zhruba po roce 1660 jsou motivy spojeny pomocí spojek s pikotkami. Ve stejné době se začaly na úkor monumentality zdobit reliéfní kontury obloučky s pikotkami. Tato krajka se vyráběla z jemného lombardského lnu. Její plasticita byla dosažena tím, že se jednotlivé motivy šily přes několik silných vlněných přízí. Díky své poměrné tuhosti byla tato krajka nošena hladce, neřasená, nejlépe se hodila na mužské ležaté límce a ženské široké vodorovné lemy dekoltů (berthe). Měla velmi barokní charakter. V letech 1650-1680 ovládla celou Evropu, svým větším zastínila všechny ostatní krajky. Je nejznámějším typem benátské krajky. Pro svoji oblibu byla tato krajka často napodobována. Reliéf byl však nenapodobitelný paličkami, proto měla výsadní postavení. Napodobeniny se zhotovovaly z prýmků a došivaly se výplně a plastické kontury.(Obr.322.-323.) Napodobovat ji začaly také francouzské manufaktury. Úspěch byl však zárodkem jejího skonu, snaha Francie o její překonání byla předznamenáním jejího konce. Několik let po založení francouzské manufaktury prodávají benátská obchodníci „*merli alla Colberta*“ či „*merli di Franza*“.¹⁵ V 18. století ztratily Benátky postavení krajkářského centra. Benátská krajka byla kopírovaná i v 19. a 20. století, některé kopie jsou tak věrné, že spletou i znalce.

Point de rose a point de neige je vzor podobný gros point de Venise, ale motivy jsou drobnější a reliéf méně plastický, je rafinovanější a ženštější. Souviselo to se změnou módy. Point de rose se vyvíjí asi od roku 1675. Nazývá se také rosaline.(Obr.297.,298.,303.) Mezi lety 1685 a 1725 se uplatňují motivy ještě drobnější a jemnější, zdobené pikotkami, reliéf připomíná krystalky sněhu, a proto se tato krajka nazývá point de neige. Je tvořena z drobných motivů, jejichž okraje jsou již jen mírně plastické a jsou zdobeny množstvím jemných pikotek.(Obr.299.-302.) Byl to poslední originální typ benátské krajky. Tento typ krajky byl rovněž vyráběn ve Francii, často ve stylu „candelabre“. Tato krajka se nosila zřasená, vyvolávala dojem pohybu.

Point de Venise plat je typ krajky s plochým vzorem bez reliéfu. Byla v módě souběžně s reliéfní krajkou, mohla se však lépe řasit. Dekor tvořily rozviliny spojené spojkami. Různorodost výplně jí dávala velmi bohatý vzhled. První zmínky o ní jsou z konce 17. století. Tyto krajky měly rovné okraje zdobené obloučky.(Obr.304.-310.)

Burano je krajka na síťovém, a to tylovém podkladu. Burano je ostrov v benátské laguně, kde se od 17. století vyráběla šitá krajka, specializovaná na síťovou půdici.

Krajkářská výroba tu zaznamenala rozmach v době, kdy se tu začala vyrábět síťová půdice velmi podobná půdici alençonské. Do této krajky se dobře začleňoval lehoučký dekor ve stylu Ludvíka XVI. a empíru. Byla módní hlavně v 18. století, kdy vytvořila typickou krajku na síťové půdici. Efektní byly jemné nuance v odstupnění hustoty sítě. Vrcholu dosáhla okolo roku 1770 a potom ve druhé polovině 19. století.(Obr.311.-314.)

Ragusa se vyráběla v malé republice Ragusa, dnešním Dubrovniku. Ragusa bylo staré krajkářské centrum, do roku 1350 přináležela Benátkám, potom k Uhersku. Stále však udržovala s Benátkami těsné kulturní i obchodní styky. V 17. století to bylo důležité krajkářské centrum. Texty ze 17. století svědčí, že byla na stejné úrovni jako benátská či janovská, a že byla vyvážená do Francie. Je onačována jako velmi jemná, ale technika ani dekor popsán není. Až do 20. století se tu vyráběla krajka rustikálního charakteru.

Puncetto je lidová šitá krajka, která se vyráběla od 16. do 20. století v severní Itálii, v Abruzzii, Calabrii a na Sicílii. Jsou pro ni charakteristické rustikální figurální motivy. Její počátky spadají do 16. století, největší úspěch však zaznamenala na přelomu 19. a 20. století. Technika byla šitá, ale vzhled byl podobný drhané krajce. Uzlíčky se pracovaly rukou, bez šablony. Byla pevná, tuhá a časově náročná na výrobu. Dekor byl geometrický.(Obr.315.)

Krajka paličkováná

V Itálii se vyvíjí hlavně mimo Benátky. V těch se sice také paličkuje, již i v 16. století, ale kvalita je menší než u šité krajky. Paličkováná krajka na ostatním území Itálie napodobuje krajku šitou, a to nejen v desénu, ale i v charakteru.(Obr.320.,321.) Pláténko motivů zde bylo paličkováno velmi pevně a utaženě, aby se vyrovnalo pevným šitým motivům.(Obr.316.-319.) Italská paličkováná krajka byla méně slavná než flanderská. Používaný len totiž nebyl tak jemný.

Janov. Krajkářství v Janově kvetlo již od 16.století. Vyráběly se zde zlaté prýmky. Používaly se zlaté, stříbrné a hedvábné nitě. Zlaté a stříbrné příze se tu i vyráběly, hedvábí se dováželo z Neapole. Poprvé je janovská krajka z černého a barevného hedvábí zmiňována v účtech za oděvy anglické královny Alžběty. Zákony zakazující luxus z konce 17. a začátku 18. století zakazovaly nošení zlaté a stříbrné krajky. Bohužel krajky z těchto málo trvanlivých materiálů je zachováno jen malé množství.(Obr.330.)

Vytváří se tu i plnější a robustnější bílá lněná mnohopárová krajka. Při složitějším dekoru se užívá i techniky stříhané. Vyvinula se v první polovině 17. století. Je to velmi dekorativní krajka se zoubkovaným okrajem. Dekor obsahuje rozety, často složené z prvků

připomínajících zrnka ječmene. Motivy si zachovávají přísně symetrické uspořádání. Pláténko je pracováno hustě a mohutně, podobá se šité krajce. Silná příze z lombardského lnu tento dojem ještě posiluje.(Obr.324.-329.,331.) Janovská lněná krajka se vyráběla hlavně ve větších kusech a zdobila kapesníky, ubrousky, zástěry a límce. Nejlépe se hodila na rovné hladké límce doby Ludvíka XIII. Dobře kontrastovala s tmavými oděvy a s brněním. Hojně byla exportována do Francie. Ke konci 17. století tato krajka upadá, protože mimo jiné byl zakázán dovoz do Francie, kde Colbert zavedl její výrobu v Normandii. Krajka janovského typu se nevyráběla jen ve městě Janově, ale v celé Ligurii. Nejdůležitějšími byla města Rapallo a Santa Margherita. Krajkářky byly většinou manželky a dcery rybářů a lovců korálů. V Janově a v Chiavari se vyrábělo v 17. století také macramé. Používalo se na lemování šátků a prádla. Drháním se zabývaly hlavně mladé dívky z chudobince Albergo dei Poveri v Janově.

Milán. Typická je bílá pásková stříhaná krajka, která tady vznikla okolo poloviny 17. století. Měla tu tradici výroba prýmků. Nejstarší zmínky týkající se paličkové práce spadají do konce 15. století. Od začátku 17. století se začíná mohutně vyvíjet. Roku 1606 si anglický král Jakub I. objednal kalhoty se „*silk Milan lace*“, francouzský dekret z roku 1613 zakazující luxusní zahraniční výrobky zakazuje „*pasement de Milan*“.¹⁶

Milánská krajka z bílého lnu je typická barokní krajka.(Obr.332.-342.) Vyznačuje se rovnými okraji a rozvilinovým dekorem tvořeným točenou páskou, jejíž šířka se zvětšuje a zmenšuje. Páska je tvořena pláténkem. Někdy se na milánských krajkách vyskytují kromě květů i znaky, erby či figurální scény. Masivní velké květy jasné kresby jsou typické pro produkci druhé poloviny 17. století. Menší květy obsahovala krajka ve století 18. Okolo poloviny 17. století byly motivy spojeny spojkovou půdicí, zhruba od roku 1670 mívala krajka půdicí z oček. Ta byla zpočátku nepravidelná, čtvercového či kulatého tvaru. V 18. století se očka zdokonalují, pracují se půdice, které jsou podobné půdicím krajky Point de Paris či Valencienny.(Obr.324.) U milánské stříhané krajky byla půdice tvořená často očky vedoucími různými směry. Mohly být pracovány i jehlou. Velmi podobná pásková krajka se vyráběla také ve Flandrech a ve Španělsku. Pásková krajka se pracovala po celé Itálii, v Lombardii, v Janově, Benátkách, v Abruzzii, v Neapoli. Ze severní Itálie se dostala také do Rakouska a slovanských zemí. V 18. století, hlavně od jeho druhé třetiny, milánská krajka upadá, je to způsobeno změnou módy i rozmachem jiných center. Velký rozkvět naopak tato krajka zaznamenala v lidovém krajkářství. Během druhé a třetí čtvrtiny 18. století začala hrát důležitou úlohu v regionálním lidovém oděvu, především

v oblastech Piemontu, Abruzzie, Calábrie a na Sicílii. Byla pracována z hrubé příze s historizujícím dekorem.

Na přelomu 17. a 18. století se pracuje v Miláně, ale také v Janově, ve Flandrech a ve střední a východní Evropě typická stříhaná krajka zv. *occhiolini*. (Obr.335.) Tato krajka „s malými očky“ se vyznačuje fantazijním, chaotickým dekorem, tvořeným nekonečnou odvíjející se páskou, různě se překrucující. Může být bez půdice, s půdicí z kulatých oček či s půdicí fond de neige. Tento typ krajky vycházel přímo z pozamenterie, která vytrvářela stejnou strukturu ze zlatých, stříbrných a hedvábných přízí.

Florence vyrábí již od konce 15. století zlatou pozamenterii, potom i krajku. Ze Savonarolova kázání se dozvídáme, že se tam vyráběly zlaté prýmký v kláštorech už v 15. století. Vytyká řeholnicím, že ztrácejí čas výrobou zlatých prýmků pro zdobení domovních interiérů a oděvů bohatých.¹⁷ Dochovaly se zprávy o tom, že krajku z Florencie objednával francouzský dvůr, také díky provdání Kateřiny Medici do Francie. V roce 1545 objednala sestra francouzského krále Františka I., Markéta z Valois „*soixante aulunes de fine de dantelle de Florence*“¹⁸, což svědčí o kvalitě florentské krajkářské výroby.

Nizozemí bylo spolu s Itálií nejdůležitějším centrem krajkářství. Nizozemí (Flandry), dnešní Belgie, v průběhu staletí značně měnilo své hranice. V 16. a 17. století se skládalo ze severního Nizozemí (dnešní Holandsko) a jižního Nizozemí (Flandry), ke kterému patřila i část severní Francie. Toto území bylo sjednoceno pod vládou bohatšího a mocnějšího Nizozemí, proto se v historických souvislostech používá termín Nizozemí. Nizozemí se stává obchodní velmocí. Ke konci 16. století tu politický a obchodní vývoj zlepšil a ovlivnil životní styl a s ním i módu. Díky obchodní expanzi tu vzniká nová společenská třída, třída zbohatlíků, většinou bankéřů, obchodníků a právníků, kteří se podílejí na politickém a obchodním životě a mají potřebu luxusního oděvu. Krajka je prostředek, který umožňuje odlišit se od chudších vrstev, pozvedá a podtrhuje oděv. Ve svém chování a způsobu odívání se chce nová buržoazie vyrovnat vladařům evropských dvorů. Nejmocnější a nejbohatší provincie jsou Flandry a Vlámsko. Jižní Nizozemí se spolu s Itálií a později Francií stává hlavním krajkářským centrem. Rozvoji krajkářství tu napomáhá také to, že má materiál prvotřídní kvality, velmi jemnou lněnou přízi, která se tu vyrábí, ale i se vyváží. A také strategická poloha obchodní křižovatky v centru zemí západní Evropy Flandry předurčovala k obchodu. Měly spojení se dvory Francie, Anglie, ale i s Benátkami, Skandinávií a Španělskem. Nizozemí vynikalo ve výrobě paličkované

krajky geometrického charakteru, která napodobovala vzory šité reticelli.(Obr.343.,344.) Během druhé poloviny 16. století se vyváží flanderská krajka do Francie, Německa, Španělska a Anglie. O rozšíření výroby krajek svědčí zákon Filipa II. z roku 1590, který přikazuje ve městech Binche, Bruggy a Gent omezit počet krajkářek, kromě dívek mladších 12 let a bydlících ještě u rodičů, protože buržoazie těžko hledala sluhy. Krajkářství se tady věnovaly chudší vrstvy, řemeslníci, sluhové i mladé dívky a děti. Některé řemeslnice v Antverpách se snad mohly sami podílet na obchodu s cizinci. Ve Flandrách nebylo krajkářství jen domácí výrobou, ale také organizovanou výrobou ve školách, kláštrech, sirotčincích a dalších charitativních zařízeních, jimž zajišťovalo velkou část obživy.

Všechna krajka vytvořená dříve než v 18. století se nazývá Vieux Flandre¹⁹, neboli flanderská, protože jednotlivá centra krajkářství nemají ještě vyvinutý typický charakter, podle něž by se jejich produkce rozeznala.(Obr.345.-361.) Typy nizozemských krajek se pak nazývají podle jména původu. Flanderská krajka ze 17. století se dělí na dva typy, a to na flanderskou šitou krajkou a flanderskou paličkovanou krajkou. Ta se dále dělí na krajkou mnohopárovou a krajkou stříhanou. V 17. století vyrábějí Flandry také černou hedvábnou paličkovanou krajkou. Kvůli barvě, která způsobila krátkou životnost těchto krajek, se nedochovaly. O jejich existenci však svědčí portréty. Módní byla také kombinace bílých a černých krajek. Kolem roku 1630 se s rozvojem barokního stylu mění dekor krajky z geometrického na lineární meandrové motivy. Flanderská krajka se dobře hodí na módní tmavé oděvy. V 18. století každé velké krajkářské centrum označuje krajkou, kterou vyrábí svým jménem. Tento název pak nesou i výrobky téže techniky, napodobující hlavní centrum, vyráběné také na jiných místech i v jiné zemi. Jméno původu se tak stává označením pro druh. Krajky se rozliší na několik charakteristických typů. Rozeznávají se podle typu a tvaru oček v půdici, podle motivů a podle toho, zda jsou či nejsou motivy zvýrazněny obtahovačkou.

Paličkovaná krajka mnohopárová:

Antverpy. Již ve druhé polovině 16. století tu obchodovala s bílým prádlem, výšivkami a krajkami rodina Plantin. Christophe Plantin se usadil se svou ženou Jeanne Rivièreovou v Antverpách okolo roku 1548. Obchodovali tam, on jako knihtiskař a knihkupec, ona s prádlem. Obchod převzali dcery Martine a Catherine, měly důležitou úlohu v prodeji jemného plátna, point coupé a krajky, a jejich vývozu do Francie. Tento obchod fungoval tak, že sestry odebíraly hotové výrobky od místních řemeslnic a odesílaly objednávky. Od roku 1557 dostávaly objednávky na okružích s „*rosettes et estoilles*“, do Paříže pravidelně

odesílaly „*mouchoirs à trous, mouchoirs à rosettes coupé, fraises à fil tiré*“.²⁰ V knize účtů Martiny Plantinové se poprvé roku 1574 objevil termín „*dantelle à léguille*“. Z roku 1737 se dochoval list se vzorky krajky rodiny Plantin.

Typická mnohopárová paličkovaná krajka vyráběná v Antverpách okolo poloviny 17. století obsahovala symetrické květinové motivy tvořené plátkem bez obtahovačky, s rovnými nebo lehce zvlněnými okraji s půdicí se čvercovými očky.(Obr.363.) Někteří krajka měla motivy hustě poseté po celé ploše, půdice byla nerozeznatelná. Tato krajka se nazývá Opaque²¹ pro svou neprůhlednost a hustotu, která je pro ni charakteristická.(Obr.362,364,365.) Na límcích ji často nosila buržoazie ze severního Nizozemí. Podle nejdůležitějšího místa odbytu se nazývá také „holandská“. Tato krajka s hustým, těžko rozeznatelným dekorem byla módní hlavně kolem roku 1660. Nejdekorativnější úponkový styl, používaný kolem roku 1665, měl neobyčejný úspěch a byl hojně exportován do Francie a Anglie. V 18. století vyrábí Antverpy více druhů krajek. Flanderskou krajkou charakterizuje půdice „à cinque trous“. Tato půdice se vyvinula během druhé poloviny 17. století jako ornamentální půdice mnohopárové i stříhané flanderské krajky. Vyskytovala se také u starých Valenciennek. Pro krajkou „Pottenkant“ jsou charakteristické symetrické motivy váz s květinami.(Obr.366.-370.) Motivы jsou pracované plátkem a zvýrazněny obtahovačkou. Půdice měla nejprve očka čtvercová či kulatá, pak s půdicí point de Paris, à cinque trous(Obr.371.-373), později s půdicí krajky Lille. V 18. století se v Antverpách vyráběla také krajka Malínská a Binche. O výrobní a obchodní praxi v polovině 18. století v Antverpách se dozvídáme z unikátního dokumentu, sešitu kreseb krajek.²² Sešit je datován rokem 1750 a pochází z archivu rodiny antverpských obchodnic Reynsových. Obsahuje kresby krajek s poznámkami. Byl důležitou pracovní pomůckou výrobce krajek. Také se zachoval sešit, do kterého si Reynsovy přepisovaly dopisy se zákazníky. Reynsovy obchodovaly s paličkovanou mnohopárovou krajkou, především malínského typu. Zprostředkovávaly ale také prodej mezi kupci a výrobci z Bruselu a Alençonu. Reynsovy měly krajky také na skladě. Když se tyto krajky prodaly, Reynsovy a výrobci se podělily o zisk, a pokud se do dvou let neprodaly, vracely se výrobci. Pro tento druh obchodu Reynsovy nakupovaly krajky nižší kvality, které neměly nejnovější dekor ani nevynikaly bělostí. Pro konkrétní objednávky se zaručeným odbytem nakupují krajky vysoké kvality. Reynsovy také dodávaly krajky do Španělska a Portugalska, zaměřovaly se na krajky běžné kvality za nižší ceny, aby co nejvíce snížily rizika obchodu. Ze sešitu se dozvídáme také něco o postavení krajkářek. U jednotlivých kreseb v sešitu jsou uváděna jména a adresy krajkářek. Využívání krajkářek bylo

kritizováno po celou dobu výroby krajek. Krajkářka je v celém procesu výroby krajky posledním článkem, je pouhou dělnicí, přesto na ní závisí kvalita krajky. Při větší poptávce krajkářky žádají větší mzdu, dobrá krajkářka si může vybrat výrobce, který jí nejvíce zaplatí, na krajkářkách také závisí lhůty dodávek. Reynsovy měly potíže se zpožděním zakázky, když jim onemocněly dvě nejlepší krajkářky. Pokud měla být dodržena kvalita krajky, bylo žádoucí, aby jeden kus dokončila jedna krajkářka. Zákazníci si někdy stěžovali na nestejnou kvalitu po celé délce stuhy. Méně kvalitní úseky byly schovány uvnitř roličky. Také nás sešit informuje o nekalých praktikách, o kopírování krajek, které bylo v tehdejší době velmi zatracované, ale časté. Někteří zákazníci si přejí udělat stejnou krajku, kterou si koupili jinde, Reynsovy je pak vlastně kopírují. Také samotná krajkářka si mohla během práce pořídit kopii podvinku, tak že si pod podvinek vložila čistý papír. Kresby pak mohla nezákonně prodávat konkurenci. Výrobci to často kritizují.

Binche. Vyrábí se tu mnohopárová krajka zpočátku podobná krajce Valenciennes, v prvním období se od sebe nedají rozlišit.(Obr.382.) Geograficky jsou totiž tato města blízko u sebe a mají mezi sebou úzké vztahy. Název Binche se pro krajku vyskytuje zhruba od poloviny 18. století. Používá se velmi jemná, tenká příze. Typická je tzv. sněhová půdice (fond de neige), jejíž vznik je přisuzován zdejším krajkářkám.²³ (Obr.374.,375.) Jako dekorativní půdice však byla využívána ve všech nizozemských mnohopárových krajkách (Valenciennes, Malines) první poloviny 18. století. Skládá se z ornamentálních oček, která vypadají jako vločky. Nejasný, přeplněný vzhled této půdice se inspiroval zřejmě mnohopárovou krajkou druhé poloviny 17. století. Motivy jsou pracovány různou hustotou pláténka, jsou stínované. Největší rozkvět zaznamenává tato krajka v letech 1700-1765.(Obr.376.-381.,383-386.) Užívá palmový motiv ve stylu regence. Nevyhovoval jí styl Ludvíka XVI., který vyžadoval lehkou jednoduchou půdici posetou malými motivy. Na konci 18. století zaniká. Krajkáři z Binche se uplatňovali v Bruselu při výrobě figurativních vzorů, znali tedy i techniku stříhanou.

Bruggy. Krajky se zde vyrábí již v 16. století, první pramenné zmínky jsou dochované z poslední čtvrtiny 16. století. Rozvoj nastává po vydání zákona Filipa II. Nejdůležitějším krajkářským centrem, hlavně obchodním, se stávají v 18. století. Hodně se vyváží, hlavně do Španělska. Krajka určená do Španělska a jeho kolonií je nižší kvality. Roku 1727 tam vzniká továrna na výrobu krajkářské příze, roku 1733 na pergamen na vypíchnuté podvinky. Vyrábí se tu také Valencienneska s kulatými očky.

Mecheln. Malínská krajka spadá do stejného okruhu jako krajka Binche a Valenciennes, ale liší se od nich typickou konturovací nití lemující jednotlivé motivy.(Obr.387.-401.) Má

četné varianty ornamentální a sněhové půdice, typická a originální je mozaika ze čtyřlístků, dírkovaných oček a šupinových oček. Dekor obsahuje často motivy čtyřlístého jetele. Ten se nachází i ve znaku města. V polovině 18. století krajka dostává definitivní charakter. Má půdici z jemných protáhlých šestiúhelných oček, jejichž delší strany jsou paralelní s okrajem. Delší strany jsou pracovány pláténkem ze čtyř nití, jako u půdice drochel, ale jsou kratší. (Obr. 392., 396.) První zmínka o „malínské“ krajce je již z roku 1657, kde se uvádí spolu s krajkou benátskou a janovskou. To je však v době před tím, než získala svůj typický charakter. Dobře této lehké krajce odpovídá styl Ludvíka XV. Za Ludvíka XVI. jí konkurovaly lehčí krajky z Paříže a z Lille. Na konci 18. století vyšla z módy. Na počátku 19. století měly pozvednout její výrobu objednávky Marie-Louisy. Okolo roku 1840 se zcela napodobuje strojově. Malínskými krajkami se nazývaly i krajky vyráběné na jiných místech, například v Antverpách, Bruselu, Bruggách, Gentu, Grammontu a Yprách. Je to kvůli jejich podobnosti, ale také kvůli jejich úspěchu, tedy z komerčního důvodu. Město Mecheln si však po celé 18. století udrželo monopol na výrobu těch nejkvalitnějších. Kvůli velkému dovozu se zavedla výroba malínské krajky také ve Francii, a to roku 1668 na severu Paříže. Také v okolí Valenciennes a Aurillac se vyráběly malínské krajky, často nízké kvality. Dále také v Barceloně, na různých místech Itálie i ve skandinávských zemích a v Anglii.

Gent. V 1. polovině 18. století to bylo centrum výroby kvalitních krajek. Vyráběly se tam malínské krajky a Valencienny.

Ypry. Krajkářství tu bylo zavedeno, aby potlačilo chudobu. Vyráběly se tu Valencienny. Kolem poloviny 18. století to bylo důležité centrum, ale kvalita zůstala nižší, prodávají se hlavně ve španělských koloniích. V Yprech se dělá Valencienna s půdici se čtvercovými očky.

Gramont a Engein. První zmínka je z roku 1697. Vyrábějí se tu krajky typu Malinnes a Valenciennes.

Paličkovaná krajka stříhaná

Stříhaná krajka se vyvinula později než krajka mnohopárová, bylo to dáno potřebou barokního slohu, který vyžadoval větší a různorodější motivy. V letech 1620-30 umožnila tato technika volnější baroknější dekor, oproti úzkým lineárním motivům mnohopárové krajky. V baroku může mít stříhaná krajka s neomezenou velikostí jakýkoliv květinový či figurální vzor. Nejstarší krajky tohoto typu nemají půdici, jednotlivé motivy jsou spojeny spojkami či řetízky. Později pak jejich křížením vzniká spojková půdice, kolem roku 1660

je to půdice z kulatých oček.(Obr.402.,403.) Předlohy velkých květinových vzorů se inspirojí dobovým hedvábnickým dekorem. Ke konci 17. století se uplatňují menší vzory pod vlivem francouzského stylu. Krajka zvaná occhiolini je typická stříhaná krajka, jejíž dekor tvoří úzká kroutící se páska.(Obr.404.) Vyráběla se ve Flandrech, v Itálii, a také jako lidová v Německu a u Slovanů. Vizuálně se styl stříhané krajky dá srovnat s point de Venise, který měl úspěch v 17. století. Je to v obou případech rozložitá krajka s rovnými okraji, uplatňující se především na jabot, kravatě, zástěře či na albě. Stříhaná krajka nemůže konkurovat skulpturálností gros point, ale to kompenzuje malebností a bohatou odstupněností vzoru půdice. Ve stejné době nezávisle na vlámské produkci vyrábí Milán paličkovanou krajkou ve stejném stylu, která se však odlišuje větší tloušťkou, dvojitými řetízky a opakováním motivů po celé délce krajky. Hlavním centrem stříhané krajky je Brusel, ale také Antverpy a Bruggy. V 17. století se jednotlivá centra nerozlišují, jen extrémní jemnost a lehkost dovoluje atribuci Bruselu. Ten si také první přisvojil tuto techniku. Jedna památka stříhané krajky z roku 1665 představuje fragment volánu s postavou čtyřletého španělského krále Karla II. Je to jemná práce s půdici z kosočtvercových oček.(Obr.204.)

Brusel. Proslul výrobou barokní paličkované stříhané krajky. Prvotřídní ukázkou jedné z prvních stříhaných krajek je stylem ještě renesanční práce zvaná pokrývka Alberta a Isabely.(Obr.167.-170.) Byla zhotovena v roce 1599, zřejmě bruselskými krajkáři, při příležitosti sňatku arcivévodky Alberta a Isabely a jejich nastolení za vévody brabantské. Byla věnovaná vévodkyni městem Antverpy. Svou bohatostí a originalitou je to mimořádné dílo, které nemá v této době srovnání. Pokrývka je tvořena 120 čtvercovými a obdélníkovými motivy, přičemž se střídá vždy čtverec s figurálním výjevem a obdélník ornamentální. Námětem výjevů jsou události, které podnítily vznik pokrývky, dále pak výjevy biblické a výjevy ze života bruselského a antverpského lidu. Uprostřed je sv. Gudula, patronka Bruselu. Dále jsou na ní zobrazeny heraldické a svatební znaky. Lem pokrývky tvoří figury proroků a Sibyl. Tato výjimečná památka se nedá srovnat s ničím jiným z tohoto období, její technika i kresba předběhla svou dobu. Existuje ještě jedna pokrývka, rovněž určená pro Alberta a Isabelu, datovaná do stejné doby, a také vyrobená ve Flandrech. Technika však není tak vyspělá. Je sestavena ze 32 čtvercových polí, střídavě provedených technikou point coupé a paličkováním. Paličkováná pole představují scény za Starého Zákona.

Na přelomu 17. a 18. století vyrábí Brusel velké kusy stříhané paličkované krajky, které napodobují šitou krajkou Point de France. Dekor krajky v klasicistním stylu Ludvíka XIV.

je uspořádán do vertikálních os. Motivy jsou zdůrazněny konturami a spojeny spojkami s dvěma pikotkami, napodobující půdici Point de France. Dolní kraj je zoubkovaný podle motivů.(Obr.412.,419.)

V 18. století Brusel produkuje překrásnou krajku ve stylu regence.(Obr.413.-415.,421.,422.) Různá nuance vzoru byla zpracována do ještě rafinovanější podoby, ornamentální půdice získala malebný efekt velké bohatosti a fantazie. Typický pro bruselskou krajku je malý reliéfní lem konturovací nitě obíhající kolem motivů, který některé motivy akcentuje. Motivy zobrazují ptáky, hmyz, exotické květiny, granátová jablka či chinoiserie. Půdice se vyvíjí. Je spojková a z malých kulatých oček. Na začátku 18. století k nim přibyla půdice „drochel“, z velmi jemných šestiúhelných oček.(Obr.405.-409.) Podobá se půdici malínské krajky. Půdice drochel se používala v kombinaci se spojkami a s půdici s kulatými očky.

Bruselskou produkci 18. století nejlépe charakterizují jeho vela. Jsou na nich zobrazovány náboženské scény, jejichž ikonografie byla pečlivě vybírána. Jsou to například Panna Maria, světice a světcí znázornění se svými atributy nebo událostmi z jejich života, andělé, náboženské symboly a další. Dekor často doplňují architektonické prvky a naturalistické květy. Scény se odehrávají pod kupolemi nebo baldachýny, mezi sloupy, někdy tordovanými. Takovéto náročné krajky sloužily při náboženských obřadech jako vela, pokrývající kalich a patěnu, oltářní pokrývky, nebo byly nošeny při procesí.(Obr.132.,136.-142.,145.-148.)

Kolem poloviny 18. století se stále více uplatňuje půdice drochel, květinové motivy jsou rovnoměrně rozloženy po ploše krajky.(Obr.420.,423.,424.)

V letech 1770-80 jsou pod vlivem stylu Ludvíka XVI. v módě drobné květinové motivy, jen místy rozestě na lehké půdici. Bruselští krajkáři využili výhody poddajné a jemné půdice drochel, na ni pak pracovali šité motivy.(Obr.425.-427.)

Bruselská krajka byla hodně vyvážená, byl o ni zájem na všech evropských dvorech, v Itálii, v Anglii, ve Versailles, ve Vídni, v Rusku. Velké množství bruselské krajky vlastnila Marie Terezie, Marie Leczinská i Marie Antoinetta.

Point d'Angleterre byla bruselská stříhaná krajka, kterou dováželi Angličané a pak prodávali pod tímto názvem. Je to tedy obchodní název této krajky. V 18. století se pak pod tímto názvem vyráběla v Bruselu.(Obr.428.,429.)

Brabanty. Kromě velmi jemné a drahé krajky bruselské se vyráběla stříhaná krajka silnější, v kresbě motivů rustikálnější, s půdici méně rafinovanou, nazývaná brabantská.

Motivy se podobají bruselským, ale jsou méně výrazné. Půdice je většinou z kulatých oček.(Obr.430)

Šitá krajka

Nizozemí více vynikalo v paličkované krajce, ale to neznamená, že by šitá krajka byla zanedbávaná. První šité krajky s geometrickým ornamentem napodobovaly nizozemské krajky paličkované. Vlámské krajkářky se inspirovaly i krajkami point de Venise, které byly v 2. polovině 17. století velmi oblíbené a obdivované. Vlámská krajka ale zůstala vždy lehčí. Pro Nizozemí se nikdy nestal přirozený nápadný reliéf akcentující okraje květinových motivů. Na rozdíl od kompaktních pevně utažených motivů krajek italských byly nizozemské krajky lehčí a transparentnější.(Obr.433.) Po té, co začala styl krajky určovat Francie, přizpůsobila se šitá krajka francouzským vzorům. Zpočátku strukturu point de France, která byla navrhovaná takovými experty jako byl Bérain, nebylo lehké napodobit. Pak byly vytvářeny krajky s francouzským desénem, ale realizace byla lehčí a nuancovanější.(Obr.431.,432.,434.) V Paříži se i nakupovaly vzory pro nizozemské kopie. Francouzské šité krajky se napodobovaly i paličkovanými krajkami. Na začátku 18. století má šitá krajka jednoduchou spojkovou půdici, kolem roku 1730 se objevuje půdice síťová, pro kterou je charakteristický značný fantazijní prvek. Tato půdice má očka paralelní s okrajem, na rozdíl od alençonské krajky. Očka jsou velmi malá a jemná. Kolem poloviny 18. století vymizela spojková půdice, uplatňovala se pouze očková půdice.(Obr.435.-437.) Šitá krajka se v této době neoznačovala Point de Bruxelles, ale byla nazývána obchodním názvem point d'Angleterre. Kolem roku 1740 vyrábí Flandry, mezi jinými i Brusel, krajky s půdicí alençonskou. Nizozemská šitá krajka byla vždy méně utažená, méně reliéfní, ale díky velmi kvalitní přízi velice jemná. V 18. století byla šitá krajka vyhledávaná všemi evropskými dvory. Šitá krajka se vyráběla v Bruselu, odkud pochází jedna památka, pláštík Panny Marie, který byl vyroben jistou slečnou Mascré a věnován v roce 1747 klášteru Affligem.(Obr.581.) Dále se vyráběla v Gentu a Mecheln.

Ve **Francii** byla krajka velice oblíbena již v 2. polovině 16. století. Svědčí o tom četné vzorníky, které tam vycházejí. Oblast Ile-de-France byla na konci 16. století známá svými ažurovými výšivkami typu point coupé a vyšívanými sítěmi. Kateřina Medičejská, manželka Jindřicha II., velká milovnice krajek a ochránkyně kreslíře Vinciola, zanesla do Francie techniku point coupé z Itálie, sama ji také praktikovala. O tom, že bylo point coupé

v módě na francouzském dvoře svědčí také portrét vévodkyně Claude de Lorraine od François Cloueta z roku 1559.(Obr.44.) Marie Medičejská, manželka Jindřicha IV., nosila vějířový límec, zvaný medičejský, zdobený velmi bohatou krajkou.(Obr.623.) Francie dovážela jemné prádlo z Flander a krajky z Itálie. Před založením královských dílen byla výroba krajek skromná. Výroba lnu tam byla dost rozšířená, hlavně v Calais, Lille a Sedanu, ale byla roztroušená, bez jasně definovaného stylu a obchodně nezajištěná. Hlavně se tam dovážely krajky nizozemské a italské, kterým krajky francouzské nemohly konkurovat. Textilními centry byla města Aurillac, Le Puy, kde se vyráběly zlaté a stříbrné prýmky. Byly určeny pro vlastní spotřebu i na vývoz do Španělska, odtud jejich název, point d'Espagne. Kovová krajka se vyráběla v Lyonu a v okolí Paříže.(Obr.439.) V Ile-de-France se roku 1634 zabývalo krajkářstvím zhruba 10 000 rodin.²⁴ Už na začátku 17. století byl centrem šité krajky Alençon. Od druhé čtvrtiny 17. století je Francie finančně ruinována velikým dovozem z Nizozemí a Itálie.(Obr.438.) Muselo se najít řešení této neblahé situace. Vychází několik zákonů limitujících nošení krajek. První je z roku 1629 a zakazuje nosit zahraniční krajkou přesahující určitou cenu. Další je pak z roku 1654 a přisuzuje čtvrtinu dovážených výrobků králi. Po něm následovaly další. Zákon z roku 1658 zdaňuje všechny druhy krajek. V roce 1660 zakázal Ludvík XIV. nošení všech zahraničních krajek, ale limitoval také nošení krajek francouzských. Zákazy však nepřinesly žádné řešení.

Dvůr Ludvíka XIV., proslulý svou neuvěřitelnou okázalostí a udávající tón celé Evropě, si vždy našel způsoby, jak zákony obejít či ignorovat. Zakázané a v kontrabandech pašované krajky ještě více vzbuzovaly dojem luxusu. Aby předešel ekonomické katastrofě, vytvořil Jean-Baptiste Colbert, ministr financí Ludvíka XIV., plán zlepšení kvality krajky, aby mohla konkurovat ostatní evropské krajce. Navíc takový, aby byla zajímavá pro zákazníky, a aby ona sama začala určovat styl. Tímto systémem zabránil odlivu kapitálu a naopak zajistil příliv zahraničního.

Tak započal rozmach francouzského krajkářství. Roku 1665 Colbert založil dílnu „Manufacture Royales des Pointes de France“. Tato dílna dostala finanční podporu, Colbert byl jejím správcem. Dne 5. srpna 1665 vydal prohlášení, které ustanovovalo v některých městech královské manufaktury. Byla to města Quesnoy, Arras, Remeš, Sedan, Chateau-Thierry, Loudun, Alençon, Aurillac a další. V nich se měly vyrábět krajky všech druhů, šité i paličkované, napodobující krajky benátské, janovské a další, nazvány byly point de France. Aby bylo dosaženo co nejvyšší kvality a profesionality, která francouzské krajce chyběla, zavázal se Colbert povolat několik desítek nejlepších krajkářek benátských

a 200 krajkárek vlámských, aby učily francouzské krajkářky. Přestože jim nabídl francouzské občanství, nedosáhl takového počtu, protože Benátky se bránily odlivu nejlepších krajkárek, a ty, které odešly za nabídkou, byly označeny za zrádce vlasti a hrozila jim smrt, pakliže by se vrátily. I nizozemská nařízení trestala vyžrazení státního tajemství zabráním majetku, bičováním a popravou. Colbert si dopisoval s francouzským vyslancem v Benátkách, kardinálem de Bonzy. Dopisy byly šifrované, týkaly se cen krajk, detailů organizace výroby a prodeje. Prováděl tak výrobní špionáž. Francouzské manufaktury pak vyráběly kopie šité krajky Gros point de Venise v letech 1660-1670. Je tak obtížné je rozlišit od jejich benátských předloh. Technika i použitý materiál jsou totožné. Francouzské krajky ale měly trochu jinou estetiku - měly pravidelnější dekor. Také je na francouzských krajkách vzor rozložen spíše do výšky, u benátských spíše do šířky.(Obr.441.) Kompozice na výškovou osu je typická zejména pro francouzský klasicismus. Pro francouzskou krajkou pracovali nejlepší kreslíři a návrháři. Tak se tato šitá krajka, která vycházela z krajky benátské a flanderské, stala záhy oblíbenou a kvalitou konkurovala krajkám flanderským. Až do Velké francouzské revoluce udávala francouzská krajka Evropě tón. Monopolní, centralistická strategie královských manufaktur soustředěných do určitých měst vyvolávala řadu problémů. Obyvatelé vybraných měst, zejména Alençonu, protestovali proti praktikám manufaktur. Nezávislí výrobci nemohli prodávat své výrobky. Přes tyto těžkosti francouzská krajka uspěla, během několika let vytvořila vlastní charakteristickou produkci. Žádná z královských manufaktur nepřežila po přerušení finančních subvencí, které trvaly deset let. Jen ta centra, která měla dřívější krajkářskou tradici, kde nebyly dílny založeny uměle, například Alençon a Argentan, si udržela prestiž, kterou jim daly manufaktury, a vynikla ve výrobě i v obchodu s krajkou. Naopak města, která již dříve vyráběla krajkou a která nebyla podpořena Colbertem, si své postavení zhoršila: vyráběla se tam krajka nízké kvality, jako například v Rouenu a Caen. Krajka z některých míst vyrábějících krajkou průměrné kvality je ve své době označována jménem města původu, point de Dieppe, du Havre, de Fécamp, du Honfleur. Tato města, která se nijak nezapsala do historie krajk, hrála ale ve své době důležitou roli, protože poskytovala obživu velkému počtu obyvatelstva.

Šitá krajka:

Le point de France. Colbert pochopil, že je potřeba nejen zdokonalit techniku, ale také dát krajkce vlastní typický charakter. Východiskem nebylo napodobování cizí krajky, Colbert věděl, že trh nedobude kopiemi, ale novinkami.

Point de France byla ve srovnání s benátskou krajkou plošší, méně plastická, ale zase bohatěji nuancovaná. Okolo roku 1670 vznikla charakteristická půdlice tvořená spojkami uspořádaných do šestiúhelníkových oček se dvěma pikotkami na každé straně.(Obr.445.) Ta je nejtypičtější prvkem krajky point de France. Na tomto pravidelném rastru půdlice se mohl dobře uplatnit pravidelný, přísně klasicistní dekor francouzského typu.(Obr.442.-447.) Tento dekor pak napodobovala Itálie i Flandry.

Umělci z různých disciplín kreslili předlohy. Colbert angažoval běžné malíře i královské návrháře. Návrhy pocházely z Paříže a žádný výrobce ani obchodník vně manufaktury je nesměl použít. Nicolas de Langres, kreslíř rostlin a zvířat královské zahrady, dělal návrhy na hedvábné tkaniny i na paličkovanou a šitou krajku. V letech 1670-1690 má na dekor krajky vliv Charles Le Brun, který byl hlavním dvorním malířem Ludvíka XIV. a od roku 1662 ředitelem královské manufaktury na gobelíny a nábytek. Jeho návrhy byly charakteristické impozantními symetrickými kompozicemi, evokujícími luxus a bohatství dvora. Pod architektonickými formami, lehkými a elegantními baldachýny s graciezními draperiemi jsou umístěna královská témata krále Slunce. Francouzské lilie, koruny, slunce či slunečnice, nebo obraz krále jako římského císaře.(Obr.449.,454.) Styl těchto krajk ladil s veškerým zařízením Versailles, s vykládaným nábytkem i s mřížemi. Na dekorativní kompozice tohoto typu bylo potřeba hodně prostoru. Používaly se hlavně na velké kusy krajky, které můžeme vidět především na dekoraci nábytku a na spodních lemech alb církevních hodnostářů. Tyto velké krajky byly finančně velmi nákladné. Například jen v červenci roku 1666 koupil Ludvík XIV. krajku point de France z královských manufaktur za 18 491 liber. Pro srovnání, roční plat Charlese Le Bruna byl 11 200 liber.²⁵ Le Brun, který zemřel roku 1690, byl nahrazen Bérainem, malířem královských pokojů a kabinetů.(Obr.452.,453.) Aluze na krále jsou nahrazeny dekorativními prvky. Jeho lehký styl s neklasickým, více fantaskním dekorem, jako jsou grotesky, vázy s květinami, pyramidy ovoce, zaplněný lidskými a zvířecími figurami, hudebníky, tanečníky, indiány, chinoiseriemi a exotickými motivy předznamenává rokoko. Styl regence dal krajce bohatost a eleganci velkých florálních motivů.(Obr.450.,451.,455.,457.-459.)

Krajka point de France se rozlišila dalšími přívlastky po té, co se v 18. století začala určitá centra od sebe svou výrobou odlišovat:

Alençon a Argentan. V Alençonu byla zavedená výroba na gros point de Venise. Velká část populace tu žila z krajkářského průmyslu. Založení královské manufaktury a její privilegia ve výsledku zapříčinilo úbytek práce domácí i dílenské. Kontrola státu nutí vyrábět určené druhy krajky, obyvatelé se nejdříve snaží zákon obcházet, a udržují původní

krajkářskou výrobu. Po tvrdých zásazích a problémech s odbytem tu nakonec vítězí výroba zavedená Colbertem. Po zrušení královské manufaktury si Alençon ponechal privilegium označení krajky point de France. Alençon byl jedním z nejdůležitějších krajkářských center. Na konci 17. století v samotném městě bylo 800 - 900 krajkářek. Během 18. století šitá krajka dostala jemnou síťovou půdici. Ve třetí čtvrtině 18. století se dovážela alençonská krajka do Bruselu, aby se do ní zapojila jemná půdice, často drochel. Alençon a jeho okolí čítalo ještě roku 1772 více než 10 tisíc krajkářek, roku 1787 jich zůstala polovina. Souviselo to s oblibou jiných typů, například módní blonde.²⁶

Argentan je blízko Alençonu geograficky i typem své produkce. Jejich krajky se snadno pletou. Ačkoli tam nebyla založena královská manufaktura, město samo vyvíjelo aktivitu ve výrobě krajk. Zpočátku se argentanská krajka nazývala point d'Alençon. Mathieu Guyard, pařížský obchodník, a kreslíř Montulay tam založili dílnu, která vyráběla zpočátku krajkou point de France a point d'Angleterre. Dílna se rozdělila. M. Guyard měl roku 1708 v Argentanu 600 krajkářek. V roce 1733 zaměstnával Montulay v Argentanu 400 - 500 osob. Dostával objednávky od francouzského dvora. Po jeho smrti roku 1741 převzal dílnu Pouchel, který dával práci více než 1500 krajkářkám. Roku 1763 byly v Argentanu tři dílny.²⁷

Poddajným a lehkým krajkám módním v 18. století lépe vyhovovala technika paličkování. Aby vyhověl těmto tendencím, přizpůsobil Alençon očka půdice pont de France. Typická alençonka má malá šestiúhelná očka, neobšíváná, jen obtáčená nití.(Obr.463.) Očka jdou všemi směry, na rozdíl od bruselské šité krajky. Tento vývoj proběhl do doby okolo roku 1700. Je také možné, že tuto půdici ovlivnila nizozemská šitá krajka. Argentan měl také malá šestiúhelná očka v půdici, ale obšíváná, což zvyšovalo trvanlivost půdice, ta si udržel až do poloviny 18. století.(Obr.464.,465.) Dekor argentanské krajky obsahuje více motivů a půdice je různorodější, než u alençonské. To platí hlavně mezi lety 1730 - 50. Potom již rozdíl není tak zřejmý, je také možné, že oba dva druhy se vyráběly v obou dvou městech. Krajky s lehkými očky se většinou umísťují do Alençonu, krajky s většími očky do Argentanu. Od roku 1780 půdice vítězí, motivy jsou často jen na krajích stuhu. Zhruba od roku 1775 se pracuje v Alençonu reliéf na žíni. Před tím byl tvořen na svazku nití, stejně jako v jiných centrech. Koňské žíně nebyly považovány za ideální, protože po namočení nabobtnávají a deformují se. Bílé žíně se nechávaly v konturách motivů a dodávaly krajkce určitou pevnost. U luxusních krajk se kontury pracovaly přes černou žíni, která se po skončení práce vytáhla. Hodnota krajky záležela mimo jiné také na množství ornamentální půdice. Hotové krajky se vyhlazovaly, aby vynikl reliéf.(Obr.466.-483.)

L'Argentella: V letech 1720-30 hrála důležitou roli dekorativní půdice krajky. Očka měla četné variace a tím ovlivňovala dekorativní vyznění celé krajky. Ornamentální půdice l'Argentelly je složená z hvězdiček a z šestiúhelníků, které mají uprostřed vložené menší šestiúhelníčky.(Obr.469.) Tato krajka byla velmi jemná a křehká, byly zhotovovány jen v malých šířkách, a užívány proto jen na zdobení oděvů.(Obr.471.) Desén těchto krásných oček se inspiroval hedvábnictvím.

Sedan. Již v 16. století se tu vyskytuje pozamentářská výroba. Šitá krajka se tam vyvíjela už v první polovině 17. století. Byla skoro stejně důležitá jako Alençonská. V letech 1665-75 tam také byla královská manufaktura, ve které pracovaly dvě benátské a osm vlámských krajkářek. Krajka se prodávala do Paříže, Nizozemí, Německa, Polska a Anglie. V Sedanu se také vyráběla lněná příze vyjímečné kvality. Na začátku 18. století, ale produkoval takové množství krajky, že musel dovážet přízi z Nizozemí. Typický vzor, vycházející z point de France, rozdílný od Alençonu, se v Sedanu začal vyvíjet mezi lety 1730 - 40. Sedan je blízko nizozemských hranic, má svým charakterem proto blíže k vlámské paličkované krajkce, zvláště bruselské. Často se užívaly vzory vrcholného baroka, velké motivy, vázy, monumentální květy, jablka, piniové šištice a ananasy. Tato krajka je také typická tím, že všechny její motivy nebyly zvýrazněny reliéfem, ale jen některé, které měly být více zdůrazněny. Takto se silně akcentovaly některé linie kresby. Půdice byla často dost silná, z velkých šestiúhelných oček s pikotkami, jako u point de France. Na konci 18. století tato krajka vymizela, její dekor odpovídal spíše tradičnímu stylu Ludvíka XIV. a stylu regence. Za Ludvíka XV. již nebyla módní, za Ludvíka XVI. byla zcela vyšlá z módy.(Obr.484.-488.)

Paličkováná krajka

Ve Francii bylo důležitým odvětvím prýmkařství. Zlaté, stříbrné a hedvábné prýmky se vyráběly v Aurillacu, Lyonu, Paříži a Le Puy. V 17. století se vyráběla ve Francii paličkováná krajka ze zlata, stříbra a hedvábných nití. Na konci 17. století pracovalo v manufaktuře v Aurillacu 6000 osob. Po vyhlášení Ediktu Nantského mnoho protestantských krajkářek odešlo z Aurillacu. Během 2. poloviny 17. století byla oblíbená černá hedvábná krajka. Černá krajka, vyráběná v Amiens, se vyvážela se do Španělska, Portugalska, Latinské Ameriky, Německa a Holandska. V 18. století černou krajkou nosili již jen na venkově a vyvážela se do jižní Ameriky. Kovová krajka se v 18. století užívala pořád, ale méně než v 17. století, zejména na ceremoniální oděvy, světské i církevní. Zájem Colberta bylo také zdokonalení paličkované krajky z bílého lnu po vzoru

Nizozemí, to se ale nepodařilo s tak velkým úspěchem. Francie dovážela v 18. století bruselskou, malínskou, binšskou a flanderskou krajku s velkými cly. Paličkovaná bílá krajka se ve Francii vyráběla v oblasti hraničící s Flandry a v Auvergne.

Le Puy bylo vždy známé krajkářské centrum. V 16. století tu byla výroba pozamenterie. V 17. století vyrábí dekorativní, ne příliš jemnou krajku, která se používala na zdobení prádla a okruží. Na začátku 17. století tam krajku pozvedl jezuita Jean-Francois Régis (1597 - 1640). Zachránil ji od úpadku tím, že ji začal vyvážet, když se otevřely nové cesty do Španělska a Ameriky. Byl kanonizován a stal se patronem krajkářů. Na konci 17. místní krajka napodobovala krajku nizozemskou. V 18. století však nemohla konkurovat vlámské krajce, vyvážela se hlavně do Španělska a kolonií. Okolo poloviny 18. století se přeorientovalo módní hedvábnou krajku blondes. Rozvoj pokračoval v 19. století.

Mirecourt. V 17. století se tu pracovaly konopné lemy jako domácí práce. V 18. století se díky lepší organizaci kvalita zvýšila a vyváželo se do Španělska, Indie, Holandska, Anglie a Německa. Roku 1766 bylo v Mirecourtu 800 krajkářek. Krajkářství tu zaznamenalo rozvoj hlavně v 19. století, kdy se zde pracují typy blonde, cluny a torchon.

Valenciennes. Do francouzského krajkářství spadá Valenciennes geograficky, protože bylo od roku 1678 na francouzském území. Ale kulturně to byla spíše oblast vlámská, a také charakter tamní krajky byl spíše vlámský. Valenciennes se nachází blízko Bruselu a Binche. Rozmach krajkářství tu započal na začátku 17. století. Valenciennka konce 17. a začátku 18. století se moc neliší od prvních krajk flanderských a binšských, je velmi jemná a užívá ornamentální půdici flanderskou (a cinq trous) a sněhovou. Výroba krajky ve městě Valenciennes souvisí s osobou Francoise Badarové (1624-1677).²⁸ Tato mladá valenciannka odešla přes Mecheln do Antverp, aby tam obchodovala. Během tamního pobytu v letech 1638-1644 objevila umění krajky. Vrátila do Valenciennes se šesti Vlámky a založila tam krajkářskou dílnu. V Antverpách se naučila zřejmě techniku paličkované i šité krajky. Colbert ji pověřil správou královských manufaktur v Quesnoy, Arrasu a Remeši. Francoise Badarová zemřela v roce 1677.

Zpočátku byly krajky valenciennská, antverpská, malínská a binšská velmi podobné.(Obr.494.) Až ve druhém desetiletí 18. století se Valenciennka odlišila od ostatních. Je to krajka mnohopárová. Na konci 17. století vznikla typická očka, zpočátku kulatá, od doby kolem roku 1740 pak čtvercová.(Obr.491.-493.) Motiv byl pracován velmi hustým a rovnoměrným pláténkem a nebyl nikdy po obvodech zvýrazňován konturou, jako u malínské krajky. Valenciennka byla krajka plochá. Motivy jsou od půdice odděleny azurou. V 18. století měla ornamentální půdici z různě utvářených oček. Například jemnou

sněhovou půdici, kterou nacházíme i u jiných vlámských krajek.(Obr.499.) Valenciennka byla krajka velmi ceněná. Stejně jako u malínské krajky, nejlépe vynikne její krása v rokokovém stylu.(Obr.495.-504.) Okraje byly zvlněné a zdobené pikotkami. Je pro ni typická křehkost a jemný omak. Je pěkná na pohled i na dotek. Dekor se inspiruje ornamentikou francouzského hedvábnictví, typické jsou stylizované karafiáty. Ke konci 18. století se motivy redukuje a prostor krajky zaplňuje jednoduchá půdice.

Pravá valenciennka byla vyráběná jen ve městě, tzv. intra muros. Měla větší hodnotu, než nepravá valenciennka, často nazývaná batarde.²⁹ Lněná příze, ze které se vyráběla, měla díky atmosféře údolí De la Scarpe, kde se pěstoval len, výjimečnou jemnost a bělost. V účtech a inventářích se často vyskytuje termín „vraie Valennciennes“. Aby výrobci zaručili kvalitu pravé valencienny, intra muros, často ji vyráběli ve vlhkých sklepích a chránili ji před sluncem. To dovoľovalo extrémní jemnost a tenkost příze. Jemnost příze však velmi zvyšovala časovou náročnost vypracování, a tím i její finanční nákladnost. Užití 800 paliček na výrobu jedné stuhy 10 centimetrů široké nebylo výjimkou.³⁰ Jeden pár manžet se tímto způsobem dělal rok. Z Valencienny se dělaly stuhy, manžety a čepcové stuhy. Struktura valenciennek dovoľovala dělat jen úzké stuhy. U volánů nabíraných manžet se krajka pracovala na tyl. Na konci třetí čtvrtiny 18. století se pracují hustší motivy, aby se zvýraznil kontrast mezi motivy a půdici, do dekoru se začleňují motivy mřížky, aby bylo dosaženo odstíněnějšího efektu.

Na konci 17. století se snažilo město pozvednout výrobu krajek. Ve dvacátých letech 18. století poptávka po valenciennce vzrostla a byl nedostatek kvalifikovaných krajkářek. Roku 1722 založil probošt Maloteau de Villerode dílnu, kde se učily mladé chudé dívky. V roce 1723 tu bylo pět výrobců a 21 krajkářských mistrů. Na výrobu nestačila domácí výroba lněné příze, musela se dovážet z Nizozemí. Roku 1734 bylo ve městě čtrnáct výrobců a 25 mistrů. V poslední čtvrtině 18. století zájem slábl, bylo to zapříčiněno vysokou cenou, politickou situací i konkurencí krajek z Lille a Bruselu, jejichž krajky byly méně časově náročné a levnější. V roce 1760 Valenciennes čítalo 4000 krajkářek, roku 1778 jich zbylo 2000 a roku 1789 1000.³¹ Přelom 18. a 19. století znamenal konec pro Valenciennku. Napoleon I. se snažil o její obnovení založením školy, ale to se nezdařilo. V 19. století se imitovala Valenciennka strojově.

Nepravá Valenciennka se vyráběla v Bailleul. Byla ze silnějších přízí, měla kulatá očka v půdici a méně jasnou kresbu.

Point de Paris. Okolí Paříže bylo důležitým krajkářským centrem. Města Paříž, Gisors a Villiers-le-Bel jsou připomínána už v 17. století. V St. Denis, Ecoenu a Grosly se

vyráběla krajka typu guipura.(Obr.489.,490.) V okolí Paříže se v 18. století vyráběla černá hedvábná krajka. Krajka point de Paris se vyráběla v celém Ile-de-France.(Obr.505.) Je to technika krajky mnohopárové, která je charakteristická šestiúhelnými očky v půdici, doplněnými po stranách dvěma trojúhelníčky. Je to vlastně tvar vytvořený skřížením dvou rovnostranných trojúhelníčků.(Obr.506.) Motiv je pracovaný plátýnkem a je lemován konturou. Půdice je odvozená z krajky Chantilly, v Paříži zvaná „fond chant“. Tato půdice se dělala v 17. století na flanderské krajce a jako ornamentální půdice se udržela na krajkách Binche.

Lille bylo, podobně jako Valenciennes, kulturně spíše vlámské město. K Francii bylo připojeno roku 1668. Vyráběla se tam krajka mnohopárová. Výroba krajek je tu poprvé zmíněná v roce 1582. Na začátku 18. století je situace nepříznivá, po té ale následuje rozkvět. V roce 1723 tam 700 krajkářek vyrábělo falešnou Valenciennku, která byla ale podobná pravé. Ke konci 18. století se tam vyrábějí valenciennky a malínské krajky. Krajka označovaná jménem Lille tu vznikla až v polovině 18. století. Je typická svou lehkou a transparentní půdici („fond clair“ či „fond simple“³²), která byla v módě hlavně v 2. polovině 18. století.(Obr.507.) Byla vlastně zjednodušením malínské krajky, byla prostší a díky menší časové náročnosti na provedení také levnější. Lehká protáhlá šestiúhelná očka pracovaná kroucením páru byla položena delší stranou kolmo na okraj krajky. Motivy pracované plátýnkem jsou zvýrazněné konturami, které jim dávají silný kontrast vůči půdici.(Obr.508.,509.) Tento typ krajky se vyráběl v celé Evropě, v Anglii (Buckingham), v Dánsku (Tonder), v Rusku i v Itálii. Dobře se k této lehké krajce hodil styl se skromným dekorem na přelomu 18. a 19. století. Velký rozmach zaznamenala v 19. století.

Arras, město blízko Lille, připadlo Francii definitivně roku 1659. Klášter Sainte-Agnès měl roku 1602 za úkol vychovávat a udržovat mladé dívky ve víře k Bohu, ale také je naučit číst, psát, šít, příst, tkát, dělat prýmky, krajky, tapiserie a podobné věci.³³ Proslavené bylo svými zlatými krajkami. Roku 1665 tam Colbert založil manufakturu, která vyráběla pravděpodobně krajkou flanderskou. Kolem poloviny 18. století nastal velký rozvoj, vyráběla se tam krajka typu Lille. Dobrou úroveň si zachovala po celé 19.století.

Blonde je mnohopárová krajka, která dostala název podle světlé krémové barvy používaného hedvábí z Nankin. Ve větší míře se vyrábí až v polovině 18. století. Měla úspěch, hodně byla dovážena do severní Ameriky. Do módy ji zavedla Marie-Antoinetta. V 18. století se vyráběla v Puy, v okolí Paříže a v Chantilly. Je to lehká mnohopárová krajka, motivy byly pracovány hustě, zvýrazněné obtahovačkou a půdice s očky se střední dírkou. Vyráběla se také v černé barvě. Vyvážela se hlavně do Španělska a Benátek, kde

byly módní černé mantily. Na konci 18. století se vyráběla bílá a černá blonde v Bayeaux, Cean a Dieppe. Kvůli černému barvivu se ale zachovala v dost malém množství, přestože její produkce byla v 18. století velká. Vyráběla se také žinilková blonde (blonde de chenilles) se střídou, geometrickou kresbou tvořenou silnou žinilkovou nití na půdici z oček.(Obr.511.) Její výroba kvetla i v 19. století, zdařilé napodobeniny se vyráběly strojově.

Chantilly je mnohopárová krajka blízká krajce blonde. Původně se pracovala z černého hedvábí. Má původ ve Španělsku. V 17. století se vyráběla kvalitní černá i krémová krajka v Ile-de-France. Ve druhé polovině 18. století zavedla Marie-Antoinetta černou krajku do módy. Královským výrobním centrem se stalo město Chantilly. Na konci 18. století vyrábí město specifickou krajku. Velká francouzská revoluce však zapříčinila její skoro úplné vymizení. Do módy se vrací v období druhého rokoka. Roku 1850 má Chantilly až 9.000 krajkářek.³⁴ Vyrábí se i strojově.

Strojová krajka:

Výroba strojové krajky měla předchůdce ve strojovém tylu. Ten dostal název pravděpodobně podle malé vesnice Tulle, blízko Limoges. Již v polovině 17. století tato vesnice vyráběla velmi jemnou rafinovanou síťovinu. Tu nakupoval i Versailleský dvůr. Ve druhé polovině 18. století tu vyrábělo několik manufaktur půdici z flanderských přízí, známou pod jménem point de Tulle.(Obr.510.) První stroj schopný ji reprodukovat byl zaveden roku 1768. Brzy se termínu tulle začalo používat pro strojovou síťovou půdici. Mnoho kusů vlastnila Marie Antoinetta. Také se označuje anglickým názvem French net. Na strojovém tylu se pracovaly paličkované a šité aplikace, taková krajka se pak nazývá aplikovaná.

Angličan Heathcoat zavedl stroj Bobin na výrobu strojového tylu v roce 1809. Ten byl šesttisíckrát rychlejší než ruční výroba. V roce 1818 založil v Paříži dílnu, vybavenou parními stroji. Další dílny na strojovou krajku byly založeny roku 1816 v Douai a roku 1817 v Calais. Strojová krajka v 19. století zaznamenala veliký rozmach, umožňovala jakékoli vzorování a začala vytlačovat ruční krajku.

Anglie Termín lace se používal již v 15. století pro prýmky. V 16. století se začal používat i pro krajku, která byla již v této době velmi oblíbená. Velmi okázalá krajka lemovala velké okruží a vějířový límec v alžbětinské době. Královna Alžběta si velmi

potrpěla na honosné oděvy a módní novinky. Reticella zdobila i stuartovský límec. Paličkovanou krajkou tam přinesli exulanti z Nizozemí po španělské okupaci. Mnoho Vlámů, zabývajících se prýmkařstvím a paličkováním, se usadilo v Bedfordshire a v Honintonu. Paličkovanou krajkou v 17. století označoval termín bone-lace. Vyráběly se tu kostěné paličky, první byly z kostí beraních nožiček, krajkáři z Devonshiru používali paličky z rybích kostí, „*fisch-bone*“. V Anglii se pracovaly krajky flanderského a milánského typu. V 17. století se hodně importovala zahraniční krajka, především bruselská. Ta se v Anglii kvůli různým zákazům prodávala pod jménem point d'Angleterre. V 18. století pak toto označení přijali i bruselští obchodníci. Královna Anna zakázala v roce 1711 dovoz zlatých a stříbrných krajek.

V 18. století hlavní centra místní výroby byly v Devonshiru a v Midlands.(Obr.515.-517.,520.) Charakteristickou krajkou, vyráběnou v 18. století, byla krajka *hollie point*. Byla to prýmková krajka s šitou půdicí vyráběná po domácku. Zdobily se jí hlavně dětské výbavičky a křestní šatičky. Po celé 18. století si zachovala stejný stylový charakter. Obsahovala různé rustikální motivy zvířat a rostlin.(Obr.520.)

V Honintonu se vyráběla paličkovaná stříhaná krajka s dekorem s dostředními kruhy a spirálovitými florálními motivy. O výrobě paličkované krajky svědčí náhrobek z roku 1617, který připomíná Jamese Rodgea, „*bone-lace stiller*“.³⁵ Slavná je krajka z roku 1662 Carolus rex z Honintonu.(Obr.518.) Jsou na ní zobrazeny tudorské růže, královské koruny, trojice per a iniciály CB. Byla snad zhotovena při příležitosti svatby krále Karla II. a Kateřiny de Bragance. V Honintonu se pracovala krajka flanderského typu. V 17. století se tam vyráběla dekorativní krajka s rovnými okraji. Stylizovaný rostlinný dekor je ale ve srovnání s vlámskou krajkou chladnější a přísnější. Dekorace je méně propracovaná.

Buckinghamshire vyráběl kvalitní paličkované kovové a hedvábné krajky a guipuru, používané jako nábytkové dekorace a pro ceremoniální oděvy.

Anglie stála u zrodu strojové krajky. Heathcoat sestrojil roku 1809 stroj na výrobu strojové půdice. Roku 1816 založil továrnu v Devonu, roku 1818 zavedl parní stroje. Roku 1813 vynalezl John Leavers systém schopný napodobit tyl. Strojová krajka kvetla především v Nottinghamu.(Obr.522.,523.)

Španělsko vyrábělo již ve druhé polovině 16. století černou hedvábnou krajkou. Na přelomu 16. a 17. století se zde vyrábělo point coupé a paličkovaná krajka průměrné kvality.(Obr.528.,529.) V 17. století se hodně nosila černá krajka, jak o tom svědčí portréty od Velasquéze. Byly vyráběny ve Španělsku a masivně se importovaly i z Itálie, Francie a

Nizozemí. V 18. století se ve Španělsku vyráběla lněná a hedvábná krajka flanderského typu, určená pro vývoz do Ameriky.

Punto de España je typická španělská krajka. Tato paličkovaná nebo šitá krajka byla obdivovaná celou Evropou pro luxusní a brilantní materiály, zlato a stříbro. (Obr.524.-525.) Termín punto de España se často vyskytuje v inventářích 17. a 18. století. Zlaté a stříbrné krajky se vyráběly Barceloně, Talaveře de la Reyna, Madridu, Valencii a v Seville. Krajka point d' Espagne, tedy krajka ze zlatých a stříbrných nití, se vyráběla i ve Francii, v Aurillacu, v Le Puy a v Paříži. Varianty punto de España jsou *frisado de Valladolid*, která kombinuje hedvábné a kovové nitě, a *punto filigran*, která užívá pouze nitě kovové. Technika krajky frisado de Valladolid byla na pomezí výšivky a šité krajky. Dekorativnost plných a prázdných míst je však typický pro krajku. Efektní kovové nitě byly přichytávány stehy z barevného hedvábí. Technika se zdokonalila ve druhé polovině 16. století a ve století 17. Byla používána hlavně na liturgická paramenta. Od roku 1568 se tato krajka vyráběla v dílně sv. Terezy v karmelitském klášteře ve Valladolidu, a později také v karmelitském klášteře v Toledu.

Sols de Salamanca, punto de Cataluňa či Ruedas se nazývá šitá krajka blížká reticelle. Její technika vycházela z ažurové výšivky a z obšívání vytažených nití. Jejím základem je tkanina. Typický je plný kruh s paprsky. Vyráběla se hlavně z bílého lnu, ale také z konopí. Její dekor z kruhových motivů připomíná španělsko-maurský styl. Oblíbená byla zejména kolem poloviny 17. století. Měla různý charakter, punto de Cataluňa měla bohatší dekor než sols de Salamanca. Blížká jí je Tenerife, pracovaná však na papírovém podkladu, nikoli v plátně. Někdy se jí také říká maurská krajka, pro její arabeskové vzory. (Obr.527.,530.-534.)

Germánská oblast. Krajkářství zde bylo více venkovskou výrobou. Pracovalo se podle cizích vzorů. V 17. století se vyráběla podomácku jednoduchá hedvábná mnohopárová krajka. Ve druhé polovině 17. století se krajkářství rozvíjelo v Krušných horách kolem Annabergu, pracovalo se podle vlámských vzorů z bílého lnu. Krajkářství tu zajišťovalo obživu velkému množství lidí, kteří sem přišli za prací ve stříbrných dolech. Zdejší rozvoj krajkářství je spojen s Barborou Uttmanovou (1514-1575), ženou bohatého majitele dolu Christofa Uttmana.³⁶ Do Annabergu, který měl prýmkařskou tradici, zavedla s pomocí vlámských krajkářek bílou lněnou krajku. Rozvoj zde pokračoval i v 18. století. Dalším střediskem byl Schneeberg, který se specializoval na malínskou krajku. Krajky se prodávaly ve Frankfurtu, Berlíně, Mnichově a Vídni. Během první poloviny 18. století se

rozvinulo krajkářství ve Švýcarsku, v okolí Ženevy. Vyráběla se tam zlatá a stříbrná krajka. Krajkářství sem přinesli protestanští krajkáři z Francie.

Point de Dresde či point de Saxe byla bílá a ažurová výšivka. Tato technika, která se vyvinula v 16. století jako jeden z předchůdců krajky, zaznamenala okolo poloviny 18. století velký úspěch v nové podobě. A to jako velmi jemná výšivka z bílých nití na batistu či mušelínu. Tato imitace krajky mohla konkurovat módě i trhu s paličkovanou i šitou krajkou. Kolem 1750 se její výrobou zabývala velká část východního Švýcarska. Je to výšivka řetízkovým stehem na bubínku a ažurová výšivka. Dělaly se z ní manžety, šály a čepečky.(Obr.537.-541.)

Dánsko Krajku sem přinesli Vlámové. Dánsko mělo hospodářské, politické i kulturní styky s Nizozemím. Centrum krajkářství bylo město Tonder. Krajka se tam vyráběla již na konci 16. století. V 17. století se zde pracovala paličkovaná krajka velmi podobná krajce Van Dijck. Tato krajka nesla jméno Christíána IV. Nosila se kolem roku 1644. V roce 1647 vydal král Christan IV. zákon zakazující import, aby podpořil místní výrobu. V 18. století ovlivňují dánské krajkářství Flandry. Vyráběly se zde také krajky typu malínského, Binche, Lille. Jemná příze byla importovaná z Brabant. Krajkářská výroba se koncentrovala v okolí Tonder. Ve druhé polovině pracovalo ve městě a okolí 12 000 krajkářek.³⁷ (Obr.544.-546.)

Ve **východní Evropě** byla nejvyspělejší krajkářská centra v Dalmácii, v Rusku a na Slovensku.

Na **Slovensku** se pracovaly většinou krajky hrubé, dosti rustikální, páskové.(Obr.547.-550.) První zmínka o krajce je již z roku 1560 v Bánské Štiavnici. Podle maďarského historika K. Divalda tam městská správa zakázala již roku 1560 *dávati tuto lehkou práci dospělým děvčatům, poněvadž prý je příliš lehká a děvčata bujní a vyvádějí neplechu.*³⁸ Podobné nařízení vydalo město Bánská Bystrica, a to roku 1677. O výrobě krajek existují historické záznamy ze 16. století také z Prešova. Ze 17. století jsou zachované zmínky o výrobě krajek v Solivaru. Krajky se vyráběly také v Šariši. Krajkářstvím se tam zabývaly ženy horníků.

V **Rusku** se paličkovaná krajka začala vyvíjet na konci 17. století. První krajky byly ze zlatých, stříbrných a hedvábných nití, většinou široké, zdobené perlami a kameny.(Obr.552.) Velké množství se jich vyrábělo v carských dílnách v Moskvě a okolí. Kateřina II. měla v Petrohradě dvanáct krajkářek, specializovaných na zlaté krajky.

Kovová krajka tam byla módní ještě v 18. století, ale vyráběla se tam také krajka barevná.(Obr.553.-563.) Tu pak nahradila krajka importovaná, velmi drahá, bílá, která byla privilegiem carské rodiny. Mezi lety 1689-1700 založil Petr Veliký po své návštěvě Paříže dílnu a jednu z prvních krajkářských škol ve východní Evropě, a to v Novgorodě, kam byly povolány bruselské krajkářky. Krajky se dělaly ze silnějších nití, a tak výsledek nebyl tak rafinovaný, ale velmi originální. Motivy se inspirovaly přírodou. Zobrazovali se pávi, stromy nebo ptáci.(Obr.555.-559.) Od krajky v západní Evropě se ruské krajky lišily použitím hrubšího materiálu, pevné lněné příze, použitím malého množství paliček a názvy, které nebyly motivovány místem výroby, ale odvozovány ze vzoru krajky. Vytvářely se většinou páskovou technikou.(Obr.565.) V západní Evropě se takováto krajka nazývá ruská.

V **Čechách** se začalo vyvíjet krajkářství jako domácí práce. To platí i o výrobě prýmků, která byla ženskou domácí prací. Prýmky vyráběli také v 16. století v Praze tkaničkáři, neboli šnůrkaři či pasamentáři. Do staroměstského měšťanství vstoupilo mezi lety 1526-1620 22 tkaničkářů, z nichž 19 bylo Němců, 2 Francouzi a 1 z Brugg ve Flandrech. Roku 1592 si vyžádali u staroměstských konšelů cechovní řád, v němž se nazývají „tkaničkáři tkanic ze zlata a hedvábí“.³⁹ Není jasné, jaký druh zlaté a hedvábné pozamentérie se v Praze vyráběl, přítomnost vlámského tkaničkáře však ukazuje, že mohlo jít o pokročilou techniku podobnou krajce. Na přelomu 16. a 17. století česká šlechta nosila límce a manžety zdobené italskou reticellou a vlámskou paličkovanou geometrickou krajkou. V 17. století byla v Čechách oblíbená italská šitá krajka. V 18. století se pak dovážela krajka paličkovaná. Vlastní produkce se zaměřila hlavně na paličkovanou krajku. Paličkovala se pomocí velkého množství paliček. Byla tvořená na základě dírkové půdice. Zdomácněla tu krajka vláčeková odvozená od krajky z Lille. (Vláčeková se nazývá podle používané příze.) Také se vyráběla krajka valencienská, která měla kulatá, kosočtvercová či pětiboká očka v půdici a v níž barokní rozložitý ornament zaplňoval mohutnými výběžky jednotlivých motivů celou šíři krajky. Vyráběla se za pomoci až několika stovek párů paliček a zručná krajkářka zhotovila za den sotva několik centimetrů. Dalším typem byla krajka pásková, jejíž motiv vytváří točená páska v ploše krajky. Je charakteristická pro východoevropskou krajku.(Obr.566.)

Ve větší míře se krajkářská výroba rozvinula v Čechách až v době baroka. Paličkovalo se ale většinou jen pro vlastní potřebu. Krajkářství tak bylo domácí prací. V Čechách neexistovaly ani krajkářské školy, pouze byly povolávány krajkářky ze západní Evropy,

aby šířily krajku v jednotlivých oblastech. Postupně pak některá centra přijala krajku jako zdroj obživy.

V Čechách se rozšířila výroba krajek ve druhé polovině 16. století v Krušných horách. Do Krušnohoří, i na českou stranu hor, přišlo krajkářství z Annaberku v Sasku, kde jej zavedla roku 1561 Barbora Uttmanová. Obchodovala tam s tkanými a stávkovými pásy. Zdokonalila však techniku i organizaci výroby po vzoru Flander, odkud pocházela.⁴⁰ Rozvoj krajkářství v Krušných Horách mělo přirozené příčiny, souviselo s tamní těžbou kovů. Krajkářství se nabízelo jako obživa žen horníků. Podobně jako na Slovensku v Bánské Štiavnici a v Bánské Bystrici. Horníci a krajkářky v těchto místech uctívali společnou patronku, svatou Annu. K velkému rozšíření výroby krajek došlo v Krušných horách v 18. století. Kolem roku 1750 pracovalo pro obchodníky velké množství krajkářek v Jáchymově, Vejprtech a Nejdku. Výrobky se vyvážely především do Uherska a Tyrolska. V Krušnohoří kvetla také bílá výšivka. Přinesla ji sem roku 1775 Klára Angermannová z kláštera v Thornu. Vyšívalo se hlavně v okolí Kraslic. Pracovaly se tu výšivky na tylu a mulu, zdobily šátky a zástěry, které se vyvážely do Uher. Rozvoj krajkářství tu pokračoval i v 19. století. Kolem roku 1800 v Krušnohoří pracovalo podle úřední zprávy 16 743 krajkářek.⁴¹ Roku 1816 zavedl Krušných horách hrabě Josef Auersperk výrobu šité krajky, povolal také krajkářku z Belgie. Krajkářská výroba byla prokázána německým historikem Josefem Blauem roku 1587 na Šumavě, kam byla zavedena na základě listiny Rudolfa II., která povoluje zhotovitelům krajek usadit se v Hostouni. Není však jisté, zda se jedná o paličkovanou krajku.⁴² Do Jižních Čech se rozšířilo krajkářství z Bavorska. Také zde se plně rozvinulo v 18. století, roku 1789 je v Rudolfově u Českých Budějovic připomínáno 58 výrobců krajek.⁴³ Po roce 1752 se rozvinulo krajkářství v Sedlici.⁴⁴ V této době získala toto panství věnem při sňatku s Augustem Antonínem z Lobkovic hraběnka Marie Ludmila Černínová. Hraběnka pozvedla tamní krajkářskou výrobu, na svém panství ustanovila paličkování krajek robotou. část výrobků pak prodávala. Své krajkářky posílala na vyučení i do krajkářské školy v Praze. Roku 1790 tu bylo paličkování už velice rozšířené, živila se jím většina žen. Pracovaly se tu poměrně kvalitní krajky valencienské a bruselské, které se prodávaly v kraji, některé i v Praze a v Bavorsku. Výroba krajek kvetla také na Domažlicku, v Nýrsku, Strážově, v Plané a v Záblatí u Prachatic.

Nejvyspělejší centrum krajky v Čechách vzniklo ve Vamberku. Po roce 1620 sem bylo zavedeno krajkářství Magdalenou Grambovou z Meldku, manželkou belgického císařského plukovníka Gaspara Gramba, který obdržel vamberecké panství po bitvě na Bílé Hoře. Roku 1627 Gramb panství již vlastnil, zemřel roku 1633.⁴⁵ Zdědila ho Magdalena,

roku 1640 se znovu provdala za Ottu Jindřicha Štossa z Kounic, zemřela roku 1671. Byla pochována v hrobce farního kostela sv. Prokopa ve Vamberku. Na jejím náhrobku je nápis „*Letha Panie 1671, 24 Julii Umrzela Mandalena Stossowa Rozena Raychlovna z Meldku a na Wamberce. Život swuoj Kagicznie Dokonala oczekawagicz tuto slawneho Wstanie.*“, a pod ním znak Rejchlinovský z Meldku.⁴⁶ Grambovi ukládali na svém panství různé roboty. Roku 1636 se u Magdaleny Grambové snažilo městské představenstvo o úlevy v robotě, mimo jiné také o předení panského lnu.⁴⁷ Podle tradice byla zakladatelkou místního krajkářství a byla pochována s krajkářskou poduškou pod hlavou. Výroba prýmků tady existovala již dříve. Magdalena Grambová zřejmě zdokonalila a rozšířila ve Vamberku krajkářskou výrobu, naučila zdejší ženy vyrábět jemné vláčkové krajky, vytvářené podle belgických předloh. Umění krajek se pak rozšířilo do okolí. V Orlických horách se paličkovalo také v Rychnově a v Javornici. První zmínka je z roku 1642, je to dokument o ukládání roboty ve formě krajkářství, to muselo být tehdy již dobře rozvinuto.⁴⁸ Z roku 1643 se dochovalo svědectví o návštěvě belgické krajkářky ve Vamberku. Byla zde manufakturní výroba. Již od začátku 18. století se tu vyráběly krajky malínské, valenciennské, později bruselské a flanderské. Do dnešní doby se zachovaly tyto jemné krajky bohužel v malé míře, pouze z konce 18. století. (Obr. 567.) Souběžně se tu vyráběly i hrubší páskové krajky, povětšinou z kopřivových vláken. Jejich vzor tvořily kruhy a meandry.

K rozšíření krajkářství, především v klášterním prostředí, snad přispěly i řeholnice řádu sv. Voršily, které přišly do Prahy na Nové Město v roce 1655 z belgického Lutychu.⁴⁹ Roku 1677 se usadily i na Hradčanech, a potom také v Olomouci, v Kutné Hoře a v Brně. Věnovaly se ručním pracem i jejich vyučování mezi mladými dívkami. Jejich krajkářské práce se jistě uplatňovaly na bohoslužebných rouchách.

V roce 1766 prohlásila císařovna Marie Terezie krajkářství za svobodnou živnost. Roku 1767 pak v Praze založila krajkářskou školu a povolala k jejímu vedení krajkářku z Nizozemí. Vyučovaly se zde techniky bruselské krajky a černé a světlé hedvábné krajky Blonde, které byly v této době velice oblíbené. Na škole se vyučilo 118 dívek.⁵⁰ Za císaře Josefa I. tato škola zanikla. Nicméně císař František I. měl záměr po ztrátě Nizozemí zapříčiněného mírem v Campo Formio zavést nizozemské krajkářské techniky do Čech. Povolal proto roku 1806 paní Vandencruyse, manželku štábního lékaře, aby zřídila státní krajkářskou manufakturu ve Vídni. Paní Vandencruyse s sebou přivedla své čtyři dcery, osmnáct nejlepších pracovnic a dvě vedoucí pracovnice. Dále zřídil císař dalších pět škol, z nichž tři byly v Krušných horách, v Kraslicích, Jáchymově a v Lokti. Udržely se však

pouze do roku 1818. Vídeňská škola byla roku 1817 přeložena do Prahy pod vedením jedné z dcer Vandercruysových.

Použití krajky

V renesanci se uplatňovala krajka především na manžetách, límcích mediceí, okružích a kapesníčcích. Souprava krajkového límce manžet a kapesníčku vytvořila výrazný a svěží doplněk renesančního kostýmu. Dále se užívala krajka na interiérové doplňky, světské i církevní, různé pokrývky, vlna a další.

K baroknímu oděvu neodmyslitelně patří krajky. Zvyšují dojem přepychovosti a plně vyhovují barokní zálibě v plastické rozbujelosti a kypivosti. Svou vzdušností a prolamovaným povrchem dokonale vyhovují barokní estetice. Odrážejí nový životní styl, novou filozofii, vyvolávají zdání luxusu a pocit hygieny. S oblibou se využívaly ve světském i církevním oděvu. Byly rovněž sběratelským předmětem.

Barokní krajka souvisí hlavně s oděvem. Pro svou velkou nákladnost se většinou uplatňovala jen v menší míře, krajkovými stuhami byly zdobeny části justaucorpsů, korzetů a sukní ale také oděvní doplňky. (Obr.568.-571.) Ty byly zhotoveny z bohatých, většinou nabíraných, nebo různě aranžovaných krajek. Výjimečně byly krajkou pokryty i celé šaty. Díky své reprezentaci luxusu se krajky využívaly i v církevním prostoru a to nejen na bohoslužebných rouchách, ale také jako pokrývky nejsvětějších míst v kostelním interiéru. Sloužily jako vlna, oltářní pokrývky a antependia. Krajčářky nepracovaly jen pro kostely, ale i pro profánní prostory. Krajka se hojně užívala i jako interiérový doplněk. Zdobila nábytek, hlavně toaletní stolky, okraje van a postele.⁵¹ Z krajek se zhotovovaly ubrusy, nebesa pokrývky postelí i polštáře. (Obr.572.-579.) Některé obrazy a dochované kusy monumentálních krajek nám dovolují představit si rozsah barokní produkce tohoto druhu. Velmi dobře můžeme sledovat stylový vývoj a uplatnění krajky na dobových portrétech. Nejkrásnější příklady vidíme na obrazech Rubensových, Van Dijckových a Cornelise de Vos. Obtížnější je to s datací krajky na obrazech, protože její vznik, například kvůli její finanční nákladnosti, může dosti předcházet vzniku obrazu.

Církevní textilie

Pro církevní textilie se používala plošná krajka z bílého lnu a krajkové stuhy z kovových nití. Bílé krajky, užívané zejména na spodní části alb, dolní kraje jejich rukávů, vlna, antependia a oltářní plachty, byly často velkých rozměrů, byly proto většinou zhotoveny technikou stříhané paličkované krajky. (Obr.580.-583.,587.-591.) Tato technika dovozovala také jejich složitou figurální výzdobu, která se uplatňovala především na velech. Z bílé

lněné krajky se zhotovovaly také stuhy, kterými se lemovaly části liturgického textilu. Někdy se vyskytovaly tyto krajky i v kombinaci. Velmi užívanou ozdobou liturgických textilií byly lemy a ozdoby z kovových krajek. Ty většinou zdobily roucha ze vzorovaných textilií, z brokátu, damašku, atlasu, rypsu nebo vyšívané textilie, lemy, nebo našitými stuhami, dělicími roucho v několik polí. Používaly se různé způsoby a bohatost členění. Takto se zdobily kasule, dalmatiky, pluviály, roucha na svaté sochy a vela.(Obr.584.-586.)

Zvláštní skupinou církevních textilií jsou textilie synagogální. Textilní výbavu synagogy tvoří především opony, draperie, které zdobí svatostánek, a pláštíky na tóru. Synagogální textilie mají specifický výzdobný kánon, který má historické opodstatnění. Opony jsou komponovány jako rozčlenění svatostánku, v horním poli bývá donační a datační nápis, postranní pole, jsou aluzí na sloupy z chrámu Šalamounova, střed vyplňuje vzácná tkanina. Jednotlivá pole pak může vyplňovat či lemovat krajka, většinou kovová.(Obr.592.-598.) Synagogální textilie mají většinou druhotné použití. Jsou zhotoveny ze světských oděvů dárce textilie, nebo z přešíváných starších synagogálních textilií. Dary synagoze většinou darovali bohatí občané, donace měly velkou společenskou prestiž a sloužily k prezentaci postavení a majetku dárců. Liturgie ctí a co nejdéle se snaží uchovat starší chrámové textilie. Proto se na nich zachovaly i staré krajky. Použitá látka je hlavním výtvarným činitelem synagogálních textilií. Krajky zdobily židovské liturgické textilie již napřelomu 16. a 17.století. Zajímavým příkladem je opona z Luže ve východních Čechách, pořízená v roce 1652, kterou zdobí motiv koruny, na nějž je využito starší reticelly.(Obr.592.)

Oděvní doplňky

Límce Jedním z prvních oděvních prvků, kde se uplatnila krajka, je límec. Od poloviny 16. století můžeme sledovat na dobových portrétech použití krajky. Límce, které byly zpočátku zhotovovány z plátna byly lemovány krajkou a nebo byly zhotoveny celé z krajky. Byl to především typ okruží a límec Medici. Okruží je skládaný, na tuho škrobený límec, těsně přiléhající ke krku. Rozšířilo se ze španělského renesančního kostýmu do celé Evropy a stalo se velice oblíbeným prvkem pánské i ženské módy.(Obr.599.-603.) Mělo různé podoby a velikost. Nejrozměrnější typy byly podepřeny drátěnou konstrukcí. Některé typy byly vpředu otevřené. Na přelomu 16. a 17. století vznikají obzvláště přepychové varianty ženských okruží, velkých rozměrů, zdobené velice bohatou krajkou.(Obr.604.-620.) Druhým oblíbeným ženským límcem byl límeček zvaný vějířový či Medici nebo Stuartovský, podle formy či dvora, kde se nosil.(Obr.621.-641.)

Byl to hladký, stojatý, vějířovitě otevřený límec, původem francouzský. Těmto typům límců dokonale vyhovovala renesanční krajka s geometrickým vzorem, s rozetami a výraznými zoubky. Četné varianty obou typů nám předvádí na svých portrétech anglická královna Alžběta. Kromě těchto dvou nejčastějších typů se nosí ještě jednoduchý polostojatý malý límec, jehož okraj je také zdoben krajkou.(Obr.642.-644.)

V módě límců je dobře patrný stylový vývoj krajky. Až v letech 1620-30 mizí v Nizozemí z módy vějířový límec Medici. Také okruží sledovalo španělskou módu asi do poloviny století. Španělská okruží vyžadovala na zhotovení i několik desítek metrů krajky. Buržoazie i šlechta přijala nový rovný ležatý převěšový límec.(Obr.649.-656.,662.-669.) Je čtvercový, dosti velký, položený na ramena, více či méně vpředu rozevřený. Je zhotovený z plátna a lemovaný krajkou, nebo je celokrajkový. Tyto límce vyžadovaly krajky s masivnějším dekorem. Ve 20. letech 17. století se používá ještě kontrastní krajka s geometrickým vzorem a velkými zoubky, ve 40. letech je to již plná krajka s dekorem křivkovým a květinovým a s rovnými okraji. Krajka, která lemuje tyto límce, se nazývala krajka Ludvík XIII. nebo krajka Van Dijck.* Je to pravděpodobně paličkovaná krajka typu antverpského nebo šitá krajka benátská. V ženské módě se tyto krajky používaly na rovný límec či lem, který doplňuje velký oválný dekolt, módní od 50.let.(Obr.671.-675.,677.,680.,681.) V některých provinčních oblastech, ovlivněných zejména španělskou módou, přetrvalo okruží s geometrickou krajkou v mužském i ženském oděvu až do 30. - 40. let. V poslední třetině 17. století začíná ležatý límec nahrazovat jabot. Také se nosí límce menších rozměrů.(Obr.658.-661.,670,678.,679.)

Manžety Dalším kusem oděvu, kde se jako na jednom z prvních uplatnila krajka, jsou manžety. V renesanci se nosí dva typy manžet. Hladké manžety trychtýřovitého tvaru ohrnuté rozšířeným krajem směrem nahoru. Ty jsou často celé z krajky.(Obr.683.-687.,748.) Dále to jsou manžety nabírané a škrobené, podobně tvarované jako okruží, se kterým tvoří dokonalý komplet.(Obr.688.,750.-753.) Za třicetileté války jsou manžety poměrně velké, podobně přeložené a zdobené jako límec. V 2. polovině 17. století se nosí nabírané zvonové manžety, které lemují rukáv.(Obr.686.,690.-692.) Jsou z krajek nebo z mušelínu, lemované krajkovými stuhami. Kolem roku 1720 se nosily dvojité, kolem poloviny století i trojitě a čtyřnásobné.(Obr.695.-698.) Obecně platilo, že ten volán, který byl nejmíc vidět, byl z krajky nákladné, ale dekor ostatních vrstev, které dodávaly rukávu objem, byl redukován na minimum. Na jeden pár těchto manžet bylo potřeba zhruba čtyři metry krajky. Jeden pár vyšel asi na 760 liber, pro srovnání jeden roční plat krajkářky byl 156 liber.⁵²

Šátky se lemovaly krajkou nebo se vyráběly celé z krajky. Na konci 18. století byly v módě velké krajkové trojúhelné šátky vázané cípy vpředu. Velké řasené krajkové šátky se vkládaly do dekolů za doby Velké francouzské revoluce. Velmi oblíbené byly závoje a mantily ve Španělsku. Ty se zhotovovaly z černé krajky, hlavně z typu chantilly. (Obr.699.-707.)

Kravata Ve výstřihu kabátce se začíná uplatňovat vázanka neboli kravata či fiží. Do mužského oděvu se dostala pravděpodobně z vojenské uniformy za třicetileté války. Byl to šátek, obtočený kolem krku a vpředu svázaný. V 90. letech 17. století vznikla nová vázanka, zvaná à la chaconne, byla krajková a dvakrát se obtáčela kolem krku. Vzniká nepřeherné množství způsobů vázání kravaty. Většinou je nazvaná podle nějaké události nebo jejího nositele. Například tzv. kravata Steenkerke je nazvaná podle bitvy u Steenkerke, která se odehrála v roce 1692 v Belgii. Vojáci, překvapení nizozemským vojskem, si nestačili pořádně upravit kravaty, ale bitvu vyhráli. Tato kravata byla nesvázaná, široká, jen přeložená a zasunutá do košile nebo do knoflíkové dírky u vesty. Byla z mušelinu a na obou koncích zdobená krajkou. Také se nosilo žabó, nabíraná ozdoba z jemného plátna a krajky, která zakrývá zapínání košile. Ke konci 18. století se tyto vázanky zhotovovaly z jemné malínské krajky. (Obr.708.-714.)

Účes à la Fontange využívá ve velké míře krajky. Je to účes s vlasy nad čelem vysoko vyčesanými, doplněný skládanými krajkovými stuhami, módní v poslední čtvrtině 17. století. Byl podpořen mosaznou konstrukcí potaženou žíněmi a hedvábím. Přes tu se překládaly vlasy a krajkové stuhy skládané do záhybů. Účes byl vysoký až 60 centimetrů. Jejich móda byla protiváhou vysokých alonžových mužských paruk. Po roce 1693 se skladba stuh naklání více dopředu, nazývá se à chien couchant, kolem roku 1710 se zmenšuje a snižuje, z módy vychází v roce 1713. Jméno dostal účes po milence Ludvíka XIV. Mlle de Fontange, která si prý zachytila při lovu vlasy krajkovým podvazkem. (Obr.715.-717.,726.)

Zástěry jsou velmi charakteristickým doplňkem dětské módy. Během renesančního, barokního a rokokového období vidíme často na dětských portrétech zástěrky pokrývající celý přední díl sukně, zhotovené z přepychových krajek. Celý dětský oděv, který je věrnou napodobeninou oděvu dospělých, pak samozřejmě zdobí krajkové manžety a volán u dekolů. (Obr.185.,718.-731.)

Čepce se stávají stále důležitější součástí úpravy hlavy na konci 17. století. Nosí se i místo složitých účesů. V regenci je módní malý krajkový čepček, na konci 18. století, hlavně kolem roku 1770, je to pak velký čepec bohatě zdobený krajkami, který korunoval

účes přehnaných proporcí vytvořený z umělých vlasů, květin a dalších ozdob. Dýnko čepce má půlkruhový tvar a je často velmi bohatě zdobeno figurálními motivy, ptáky, pávy, květinami a vázami. Bývá proto často zhotovené ze stříhané bruselské krajky, ale také z krajky malínské i jiných. Pokud je dýnko zhotoveno z mnohopárové krajky, skládá se ze dvou částí. Stuhy čepce se nesvazovaly, jen volně splývaly na ramena. Byly z velmi jemných a bohatě odstíněných krajek s květinovými i zoomorfními motivy, většinou malínských, alençonských a valencienských nebo bruselských.(Obr.732.-742.)

Spodní prádlo: Krajkami se zdobilo jen jemné spodní prádlo. Během let 1625-50, když se holínky zkrátily do půli lýtek, se nosily krajkové kamaše chránící punčochy.(Obr.743.-745.) Bohatě zdobené byly podvazky u mužských punčoch, především v období Ludvíka XIV.(Obr.746.) Nákladně zdobený byl v 18. století domácí oděv, zvaný déshabillé. Jeho součástí byla krátká pláštěnka sloužící na zakrytí ramen při česání. Ta byla bohatě zdobena krajkami. Vzdušné řasené krajkové stuhy na korzetech a lemy na rukávech podtrhovaly ležérnost negližé. Přední díl sukne negližé se někdy zdobil dlouhým volánem vytvářejícím jakousi zástěru.(Obr.747.)

Kapesníčky byly spolu s límcem a manžetami prvním doplňkem, kde se uplatnila krajka. Na oficiálních portrétech často drží dámy v ruce kapesníček z jemného bílého plátna bohatě zdobený krajkou. Někdy je kapesníček zdoben krajkovou vložkou po obvodu několik centimetrů od okraje. V tomto případě může jít také o point coupé či o reticellu, která je pracovaná přímo z tkaniny kapesníčku. Okraj kapesníčku je pak zdoben drobnými pikotkami.(Obr.749.,750.) Dále může být kapesníček krajkou lemován.(Obr.748.,751.-754.) Zde se může uplatnit jak reticella, tak šitá i paličkovaná krajka, popřípadě šitá krajka s paličkovánými zoubky. I v barokním období jsou stále velice oblíbené bílé kapesníčky zdobené širokým krajkovým okrajem.(Obr.755.-757.)

Vějíře se zdobily krajkou již od 17. století, jak o tom svědčí například grafiky Václava Hollara.(Obr.758.,759.) Touha po křehké kráse transparentního prolamovaného listu vějíře se však projevila již dříve. Svědčí o tom zachovaný vějíř francouzské či italské provenience z konce 16. století. Je to skládací listový vějíř, jehož kostra je vyrobena ze slonoviny a list z papíru, který je prořezávaný do podoby krajky reticelli. Ornamentem jsou typické geometrické vzory, rozety a výrazné zoubkování. V některých otvorech jsou navíc vloženy kousky slídy a barevné textile.(Obr.760.) V 18. století se nejluxusnější listy vějíře zhotovovaly z bruselské stříhané krajky, která umožňovala zobrazit nejrozmanitější figurální výjevy. Příkladem tohoto typu je list vějíře z první čtvrtiny 18. století s putti.(Obr.761.) Z konce 18. století se nám zachoval celý skládací vějíř. Tento překrásný

kousek má kostru ze slonoviny a list ze šité bruselské krajky. Slonovinové hrdlo vějíře zdobí bohatá prolamovaná řezba, která svým charakterem, transparentností, dekorem i jednotlivými náměty koresponduje s krajkovým listem. Řezba ve slonovině tak dokonale přechází v krajkou a celek působí velmi jednotně a vzdušně. Většina motivů krajkového listu se opakuje v řezbě hrdla, jsou to rozviliny, mřížky, vázy v medailonech, ornamentální postranní medailony i ústřední figurální medailon se skupinou pod stromem.(Obr.762.)

Krajkové stuhy se používaly téměř na kterýkoli kus oděvu a jakýmkoli způsobem. Našívaly se na plochu oděvu, lemovaly okraje, vytvářely se z nich rýžky či volány. Zdobily se jimi ženské živůtky, pánské kabátce, sukně, boty, čepce, účesy i bytový textil.(Obr.763.-771.) Šířka a délka stuh se velmi mění podle módy. Délka i šířka musela odpovídat potřebě použití. Když móda diktovala širší stuhy, používala se u levnějších krajek metoda nastavování.(Obr.766.) Dvě stuhy se stejným vzorem se spojily k sobě na dvojnásobnou šířku nebo se nastavily nastavovacími stuhami, které byly vyráběny v podobném stylu jako nastavovaná stuha, někdy však rychlejší a méně pracnou technikou, avšak se stejným efektem. Nastavení krajky se pak skrylo v záhybech po zřasení stuhy. Výrobci byli velmi obezřetní, sledovali poslední módu, aby se jejich výrobky nestaly neprodejnými. Běžné úzké krajkové stuhy, jejichž výroba není tolik náročná a dají se upotřebit na vše, se vyráběly ve velkých délkách.⁵³

Pompadurky, velmi módní taštičky v 18. století, se bohatě zdobily krajkou.

Ojedinele se zdobily krajkami celé oděvy. Je zachovaný portrét Marie Terezie z roku 1745 od dvorního malíře Martina von Meytens. Marie Terezie je na něm zobrazená v šatech darovaných císařovně při příležitosti jejího příjezdu do Gentu roku 1744.⁵⁴ Listina z roku 1743 svědčí, že flanderská rada měla na tyto šaty určeno 25.000 florentů. Císařovna byla šaty tak nadšená, že se dala portrétovat (1745). Portrét byl darován městu Gent. Císařovna si objednala ještě druhý portrét, na kterém je zobrazena vestoje. Krajka pokrývající celý korzet i sukni představuje typickou bruselskou produkci. Průhledná pelerína s bohatým nabíraným volánem, široký lem oválného výstřihu a nabírané manžety jsou pak zhotoveny z mnohopárové krajky malínského typu, která byla v této době velmi módní.(Obr.772.)

Další zajímavým příkladem použití krajky je její využití jako výzdobného motivu, respektive imitace krajky.

S všeobecnou módností krajky souvisela snaha uplatnit krajkou nebo její výzdobný aspekt nezávisle na technice.

Příkladem nám mohou být nebesa nad lůžko pocházející z Itálie z let 1650 až 1660. Dekor rozvilin, květů a ptáků je proveden technikou aplikace motivů z bílého lnu na černém hedvábí. Dekor napodobuje dobovou módní italskou krajku.(Obr.773.) Podobný případ vidíme na kasuli z červeného hedvábí zdobeného lněnou výšivkou napodobující benátskou šitou krajku. Tato kasule pochází z Itálie z pozdního 17. století.(Obr.774.)

Technika tisku na textilií napodobuje milánskou paličkovanou krajku na příkladu lněné textilie z druhé poloviny 17.století, pravděpodobně z Německa.(Obr.775.)

Použití krajky jako dekoru se uplatňuje na francouzské hedvábné tkanině ze 20. a také z 60. let 18. století.(Obr.778.,779.) Vzor látky, který je vytkávaný, tvoří proplétané zvlněné pásy květinových girland a krajkových stuh. Krajka jako vzor hedvábné tkaniny zdobí také pelerínku z Francie ze třetí čtvrtiny 18. století.(Obr.777.) Použití vzhledu krajky jako ornamentu v tkaném vzoru tkaniny je výsledkem obliby krajky v této době. Stejně jako podobný příklad použití dekorace krajkových stuh na malovaných listech vějířů. Motiv krajkových stuh byl součástí výzdoby motivů trompe-l'oeil, které byly velice oblíbené ve druhé polovině 18.století. Vidíme ho na italském vějíři z 50. až 60. let 18. století.(Obr.780.,781.)

Dekor krajky se může uplatnit i v jiném než textilním odvětví. Dekor inspirovaný předlohami kraje Danieliho provedený technikou intarzie zdobí desku stolu z černého mramoru vykládaného kostí. Stůl pochází z Itálie z doby kolem roku 1640.(Obr.776.)

Řeč krajky

Krajka dodávala oděvu pocit svěžesti a čistoty, hlavně bílá krajka na prádle, ale také dojem vznešenosti, luxusu a rafinovanosti. Jen malý doplněk z krajky, límec či manžety, změnil vzhled člověka, výraz jeho osobnosti. Krajka se stala emblémem vznešenosti, odznakem společenského postavení a majetku svého nositele. ...*Dámy ukazovaly v nich množstvím metrů celé své bohatství... Krajka značila v oděvu po další tři staletí totéž co šperk, značila reprezentaci šatem a neměla jen čistě kráslíciho úkolu. Representační úkol ztratila až krajka strojivá pro svou láci...*⁵⁵

Krajka začala plnit sociální a estetickou funkci. Více než šperky a drahé látky má krajka je symbolem konce 16. století. Vždy vyvolává dojem luxusu a elegance. Jak již bylo řečeno, vznik krajky souvisel s rostoucí důležitostí prádla. S prádlem souvisí i její vyjadřovací hodnota. Ve druhé polovině 15. století nabývá prádlo na důležitosti, a to jak z funkčního, tak z reprezentačního hlediska. Prádlo se začíná vystavovat pohledům, vynořuje se z módních rozparků a průstřihů vrchního oděvu. Drobně řasená košile z jemného plátna vykukuje u krku z výstřihů. Začínají se uplatňovat límce a manžety. Bělost košile se od 16. století stává znakem čistoty oděvu a čistoty osoby. Bělost a čistota je také privilegovaným znakem bohatství, slušnosti a jemnosti člověka.⁵⁶ Pravidelné vyměňování prádla totiž nahrazovalo mytí. Bylo potřeba mít na sobě stále čisté a vyprané prádlo, což znamenalo nemalé finanční výdaje. Inventáře ukazují, že v polovině 16. století měla aristokracie a bohatá buržoazie kolem třiceti košil z jemného plátna. Košile se měnila dvakrát za noc, přes den ještě častěji.⁵⁷ Bílé prádlo, ve druhé polovině 16. století často prezentované vykukujícími bílými krajkovými límci a manžetami, bylo tedy výmluvným odznakem společenského postavení. Len, ze kterého se vyrábělo jemné plátno a také krajka, byl symbolem čistoty. V 17. století se zvyšuje rafinovanost prádla, nosí se velké krajkové límce a manžety, krajkové prádlo vykukuje z bot. Barokní touha po iluzivnosti zvětšuje viditelnou plochu prádla, přestože většina zůstává před zraky skrytá.

Upjatému a strohému kostýmu španělskému, často temných barev, dala bílá krajka akcent, přidala ještě na vznešeném a majestátním dojmu. Bohaté krajkové okružní podpírá hlavu šlechticů, kteří se na nás dívají z pláten důstojným pohledem. (Obr. 782.)

Krajka byla známkou sociálního postavení ve společnosti. Například Židé v benátském ghetu, jejichž oděv byl velmi jednoduchý, nesměli nosit žádnou bílou šitou krajku, ani krajku zlatou a stříbrnou. Byla povolena pouze bílá paličkovaná krajka do určité šířky, a pro ženy na roušky jen černá paličkovaná krajka.⁵⁸

Hierarchy tříd pomocí oděvů a krajky se snažily udržovat různé zákazy. Ty neměly pouze hledisko ekonomické (odliv kapitálu a možnost zaměstnání) a morální (kritiky církve), ale také sociální. Bylo žádoucí rozlišení tříd již na první pohled, byl to trvalý řád, který se musel dodržovat. Nejvyšší společenské vrstvy musely s nemalými výdaji svým oděvem okázale dávat na jevo své sociální postavení.

Na tmavém oděvu holandských měšťanů byla krajka většinou jedinou ozdobou. O to větší byla její důležitost. Pomocí krajek se rozlišovaly jednotlivé vrstvy společnosti i postavení jednotlivce. Typický holandský oficiální měšťanský portrét 17. století se vyznačoval černým jednoduchým oděvem na černém pozadí, ze kterého září bílé mlýnské kolo s tváří, která je jedinou, avšak výstižnou charakteristikou portrétovaného. (Obr.669.,783.-787.)...*Tak vyhlížejí podobizny Halsovy, trvá na nich měšťanstvo, jemuž se dobře vede, které si žije, vládne a reprezentuje.*⁵⁹

V Holandsku proběhly zvláštní společenské změny. Politické události na přelomu 16. a 17. století měly za následek definitivní roztržení jižního a severního Nizozemí. Pod vedením vévody Oranžského byl sever osvobozen od španělské nadvlády a byla založena mocná námořní republika, která přijala protestantské náboženství jako státní církev. Zůstala však tolerantní k ostatním vírám. Calvinisté cítili potřebu nalézt v ekonomickém úspěchu důkaz právoplatnosti svého náboženství, to byl silný stimul velkého vývoje ve všech odvětvích. Náboženské přesvědčení a nutnost investic si vynucovalo jistou přísnost. Města se stala centry moci i kulturního života. Například Amsterdam, zvýhodněný svou geografickou polohou, se stal, na úkor Antverp, bankéřským a obchodním centrem Evropy. Po založení Východoindické společnosti, roku 1602, plynulo do země také velké bohatství z kolonií. Během 17. století rozkvétal luxus tak, že si třída obchodníků, u vědomí svého bohatství, přisvojila způsoby aristokracie. V této blahobytné společnosti, ve svobodných městech, za stálého ekonomického vývoje, se vyvíjela silně individuální kultura. Životní styl této nové měšťanské třídy se vyznačoval láskou k životu se všemi jeho aspekty. Chybí mu velkolepost a citové vytržení, charakteristické pro ostatní barokní Evropu. Je skromný, uměřený, zaměřený na pohodlí a praktičnost. ...*V Holandsku je všechno praktické, národ je vysloveně kupecký...Služba penězům je vykonávána otevřeně a její intenzivnost je taková, že praktičnost dostává vyšší smysl, vyhlíží jako posvěcená duchem, vydychuje osobitou poezii...*⁶⁰ Tato nová buržoazní společnost klade důraz na luxus každodenního života, na pohodlí, na zařízení interiéru, na nábytek a nádoby. ...*také kapitalista je pořád měšťan...Nepohnuta tu stojí rodina, jako základ, teplo domácností dobře zavíraných, potřeba blahobytu, pohodlí, útulnosti, ještě dnes mají stejně rádi dobrou kuchyni a*

lahůdky, jako měli v 17. století.⁶¹ To ostatně vidíme na malbách interiérů, zátiší a vedut, které rádi zachycovali staří holandské mistři. Domy holandských měšťanů měly jednoduchou cihlovou režnou fasádu, velká okna propouštějící množství světla, funkčně uspořádané místnosti s masivním nábytkem. (Obr. 788.-790) Předměty každodenní potřeby, ať už sklo, kov nebo fajáns, se vyznačují praktičností, prostými účelnými tvary a hladkým povrchem.⁶² Tyto požadavky praktičnosti musí splňovat i oděv. Pěkně to vystihl Umberto Eco: „...v prostředí Steenových obrazů, kde je domácí interiér k nerozeznání od hospodského sálu, je zřejmé, jak určitá kultura orientovaná na „rozpaky z nadbytku“ zpodobňuje ženy, jež mohou být smyslné a svůdné, aniž přitom zanedbávají úlohu zdatných hospodyň, zatímco jednoduchá prostá elegance mužského oděvu připomíná, že je třeba obejít se bez zbytečných cetek, které by mohly být na překážku, kdybychom museli například rychle opravit nečekaně protrženou hráz...“⁶³ Oděv se stává vlastně pracovním oděvem, jakousi „uniformou“, obchodníka. Tento černý oděv je také výsledkem demokratizace a tolerantnosti této společnosti. Omezení ostré odlišnosti oděvů je výrazem rovnosti, vzájemného uznání.⁶⁴ Bohatá buržoazie však nepracuje rukama, musí reprezentovat své jméno, schopnosti, postavení i majetek, příslušnost ke své společenské vrstvě. Vážnost a úctyhodnost musí být vždy na první pohled všem patrná, proto se nejlépe vyjádří oděvem. Oděv musí být nejen nákladný, ale má také ukazovat, že se člověk v něm oděný nezabývá žádnou produktivní činností.⁶⁵ Nejvhodnějším předmětem takovéto reprezentace je zářivě bílý krajkový límec a manžety. Krajka je pro svou finanční nákladnost symbolem luxusu a majetku. Společenské postavení je koncentrováno do této ostentativní ozdoby. ...Není v tom chvatu žádný půvab, stěží najdeme zajímavost v černých šatech a staromódních kloboucích, to všechno zůstává pozadu za ostatní chytrou moderností veřejného pohybu a provozu...záliba pro zlato, krajky, hedvábí, pro vedlejší a přece tak důležité věci společenské, neboť rozprůstí se do nich život...⁶⁶

V ledasčem tato holandská společnost připomene evropskou společnost devatenáctého století, měšťanský biedermaierový styl, její oděv. A zřejmě to není náhodou, již tehdy se tu vytvořila buržoazní demokratická společnost, která má svůj specifický způsob vyjadřování, včetně oděvu, pro který je typický „přepych jednoduchosti“.

V první polovině 17. století nosí muži krajku i na brnění. Je v tom až určitá válečná koketerie. Bílé krajkové límce dobře vyniknou na lesklém brnění. Muži se použitím krajky museli odlišit od nižších vrstev. Uniformita brnění by jim to jinak neumožnila. (Obr. 794.-798.)

Ve druhé polovině 17. století hrála zvláštní úlohu ve výrazu mužského oděvu krajka Gros point de Venise. Tato krajka monumentálního a sošného charakteru byla mezi ostatními typy krajek velmi mužná. Nelépe se uplatnila na hranatých ležatých pánských límcích. Tuto bohatou a monumentální krajkou si oblíbil Ludvík XIV., protože mu umožňovala vyjádřit a podtrhnout jeho velkolepost. Typickým příkladem toho jsou mramorové busty Colberta a Ludvíka XIV. od dvorního sochaře A. Coysevoxe. (Obr. 791., 792.) Francouzský král Ludvík XIV. byl zosobněním francouzského státu, který se stal politickou a vojenskou velmocí.

V 18. století, zvláště pak v období rokoka, fungovala krajka jako osobní výpověď svého nositele i jako výraz zařazení do určité společnosti. Vzdušná a jemná krajka byla v podobě fiží a manžet u mužů a manžet a obojku, šátku či volánu u žen ozdobou téměř každého oděvu. (Obr. 799., 800.)

Jemné krajky vyjadřují společenské postavení, ovládání etikety. Krajky se kropí parfémem a stejně jako pudrování vlasů nahrzují mytí, které bylo v této době nežádoucí.⁶⁷

Krajky byly vybírány velice pečlivě, podle určitého řádu. Všechny doplňky pro jeden oděv musely mít stejnou kresbu a velikost. Například fiží a manžety musely ladit k sobě a zároveň ke krajkce, kterou byl ozdoben samotný oděv. Kusy, které se k sobě hodily, nemusely mít totožný dekor, ale musely být ve stejném stylu. Objednávky krajek zahrnovaly například tři kusy krajkových stuh stejného desénu o třech různých šířkách, čtyři kusy krajkových stuh se stejným dekorem různých šířek i délek, či soubor čepce, dvou čepcových stuh, kapesníku a náprsenky, vše se stejnou kresbou. (Obr. 803.-805.) Zachovala se nám zmínka o tom, že zákazník vrátil výrobcí čepce, protože neobsahoval krajkou, která by se mu hodila k některé jeho krajkce.⁶⁸ Svědčí to o uvážlivosti a důležitosti, s jakou byla krajka v tehdejší společnosti používána. Třemi hlavními ukazateli kvality krajky byla její bělost, novost vzoru a jemnost vypracování. Jemnost krajky závisela na pracnosti a tedy i na finanční nákladnosti, nejvyšší vrstvy si zakládaly na výlučnosti, nejnovější vzory zaručovaly nerozšířenost ve společnosti.

Rozlišovala se také odlišná výpověď krajky paličkované a šité. Paličkovaná krajka je jemnější, na omak poddajná a měkká. Oproti tomu je šitá krajka tužší, méně poddajná. To byly zřejmě důvody, proč se v 18. století tyto krajky rozdělovaly na „letní“ a „zimní“ a na „ženskou“ a „mužskou“. Na francouzském dvoře se v létě nosila nadýchanější paličkovaná krajka, v zimě pak krajka šitá. 27. března píše z Paříže bruselský obchodník s krajkami Godefroy své sestře do Bruselu, že nastává sezóna nošení malínských krajek.⁶⁹ Muži nosí v 18. století obecně méně krajky než ve století 17., ale žabó či kravata s manžetami je

z.

nezbytným doplňkem elegantního muže. Ve druhé polovině 18. století nosí muži hlavně krajkou šitou. Tendence zmužnět módu je typická pro konec 18. a začátek 19. století. Mužská móda se přiklání k jednoduchosti. Mužům lépe vyhovovala tužší, více strohá krajkou šitá. Měkkost, jemnost a poddajnost, typické pro paličkovanou krajkou, jsou ženskými atributy.

Rokoková aristokratická společnost se změnila, od pompézní okázalosti baroka se přiklonila k rousseauovské rozumovosti, k nové citovosti, k člověku. Novou úlohu začaly hrát v této společnosti ženy, zasahují do společenského dění, stávají se spisovatelkami, malířkami. Vzniká jakási ženská společnost, ženy se aktivně účastní diskuzí v salónech a budoárech.⁷⁰ (Obr.801.,802.) Ženy mají být duchaplné, křehké a koketní. Celé 18. století charakterizuje zženštilost. Cit, vkus a vášně získávají své oprávněné místo vedle rozumu.⁷¹ Je to století křehkosti, jemnosti, světlých pastelových barev. K vyjádření tohoto ideálu dokonale přispívá krajkou, která je jemná, lehká a nadýchaná jako obláček. Uplatňují se na čepečkách, negližé a především na řasených stupňovitých bohatých manžetách. Ty podtrhují ženskost a koketnost rukou paní Favartové, hrajících na cembalo (portrétu z roku 1757) i rukou paní Freret-Déricourové, laskajících psíka (portrét roku 1769.)(Obr.806.,807.)

Krajka v českých sbírkách

V Čechách jsou poměrně bohaté a kvalitní sbírky evropské krajky z období renesance a baroka. Severočeské muzeum v Liberci a Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze vlastní sbírky, které zahrnují celý vývoj krajky. Z depositáře sbírky Severočeského muzea v Liberci jsme se pokusili vybrat reprezentativní skupinu krajek, vystihující cestu krajky od jejího zrodu až po její vrchol ke konci 18. století. Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze poskytlo dokumentaci krajek vystavených ve stálé expozici muzea.

Regionální muzeum krajky ve Vamberku obsahuje sbírky uceleně dokumentující vývoj tamního krajkářství, hlavně období počínající začátkem 19. století. Památky staršího data se bohužel zachovaly ve velice omezené míře.

Krajky ze Severočeského muzea v Liberci

Vyšívané síť

Vyšívaná síť

Inv.č.: T 1676

Itálie, 16. století, 21 x 62 cm, bavlna.

Bílá výšivka na síti.

Plochu sítě vyplňují motivy rozvilin vycházejících z vysokých váz, meandrovitě se zavíjejících a ukončených motivem dráčka. Po obou stranách vázy stojí amoretí a přidržují ji. Horní a dolní okraj sítě je zdoben úzkou bordurou s rostlinnými motivy.

Vyšívaná síť

Inv.č.: T 463

Itálie, konec 16. století, 13 x 47 cm, bavlna.

Bílá výšivka na síti.

Dekor tvoří meandrovitě se stáčeující rozvilina, z níž vyrůstají velké trojlaločné listy, a jež je zakončená dračí hlavou. Okraje pruhu sítě zdobí úzká bordura tvořená meandrem.

Vyšívaná síť

Inv.č.: T 465

Itálie, přelom 16. a 17. století, 14 x 31 cm, len a hedvábí.

Hedvábná barevná výšivka na síti, okraj lemují zoubky z paličkované krajky ze zelené a bílé lněné příze.

Rostlinný ornament na bílé síti tvoří zvlněný zelený stvol procházející středem pruhu sítě, ze kterého se na obě strany vyklánějí zelené stonky se žlutými listy a modrobíločervenými květy. Srovnej s obr. 35.

Vyšívaná síť

Inv.č.: T 9045

Sicílie, 16. století, 7,5 x 40 cm, len.

Bílá výšivka na zelené síti.

Síť je zdobena zoomorfním dekorem. V délce pruhu sítě se střídá vždy motiv stromu a velkého zvířete, snad lva. Trojúhelníkový prostor mezi nohama velkého zvířete a kmenem stromu vyplňují motivy malého zvířete, prostor nad hřbetem velkého zvířete vyplňuje motiv ptáčka. Po okrajích je pruh sítě zdoben úzkou bordurou geometrického ornamentu.

Drhaná krajka

Drhaná krajka

Inv.č.: T 5060

Itálie, 16. století, 9 x 32 cm, len.

Krajka provedená technikou drhání neboli macramé je zdobena geometrickým vzorem, který je tvořen střídajícími se obdélníčky a kosočtverci uspořádanými do pásu. Střední širší pás je po stranách doprovázen užšími pásy. U dolního kraje je pás zdoben velkými zoubky, jejichž dekor tvoří opět kosočtverce a obdélníčky. Zoubky jsou lemovány malými obloučky.

Šitá krajka

Point coupé

Inv.č.: T 7639

Itálie, konec 16. století, 6 x 28,5 cm, len.

Lněné plátno zdobené bílou výšivkou, prolamovanou výšivkou a technikou point coupé, kratší strana zdobená zoubky ze šité krajky s obloučky a pikotkami.

Plocha pruhu je rozdělena na vnitřní širší a vnější užší pás. Geometrický dekor je tvořen kosočtverci skládajících se z menších obdelníků a čtverců. Vnitřní kosočtverec je vždy vystřižený a vyplněný šitými ornamenty. Bílá výšivka je tvořena kosočtverci uspořádanými do čtverečků či polovin osmicípé hvězdy.

Point coupé

Inv.č.: T 2080

Itálie, konec 16. století, 12 x 30 cm, len.

Point coupé tvoří okraj úzkého pásu jemného lněného plátna. Jedna kratší strana je lemovaná paličkovanými zoubky.

Geometrický dekor je rozvržen do tří pásů, z nichž střední je nejširší. Vzor středního pásu je uspořádán do kosočtverců, tvoří jej různé šité prvky zavěšené na pravoúhlé síti prozrazující původní osnovu a útek. Vzor užších pásů tvoří šikmo uspořádané pecičky.

Point coupé

Inv.č.: T 7638

Itálie, přelom 16. a 17. století, 12 x 32 cm, len.

Krajka point coupé lemovaná zoubky vytvořené technikou punto in aria.

Geometrický vzor je uspořádán do pásů. Střední širší pás má vzor uspořádaný kolem vlnkovitě zalamané linie, která prochází přes jednotlivá čtvercová pole. Dekor užších pásů tvoří šikmo kladené obdélníčky. Připojené velké zoubky, pracované technikou nezávislou na pravoúhlé síti tkaniny, vykazují volnější dekor. Srovnej s obr. 46.

Point coupé

Inv.č.: T 7653

Itálie, přelom 16. a 17. století, 13 x 25,5 cm, len.

Plátno zdobené technikou point coupé a lemované po dvou sousedících stranách zoubky z paličkované krajky.

Vzor je rozvržen do dvou pásů. Širší pás při okraji má jednotlivá čtvercová pole zdobena různorodými náročnými ornamenty plné fantazie. Užším pásem prochází přes síť osnovy a útku lomená vlnovka. Všechny šité ornamenty jsou bohatě zdobeny pikotkami. Zdobnost a propracovaná forma této krajky ji přibližuje k typu reticella.

Krajka reticella

Inv.č.: T 2078

Itálie, konec 16. století, 13 x 50 cm, len.

Šitá krajka reticella, okraj paličkované zoubky.

Dekor je tvořen rozetami ve čtvercových polích, které se vzájemně dotýkají a tvoří tak souvislý pás. Na něj navazuje užší pás tvořený menšími čtvercovými poli zdobenými kosočtverci. Dolní okraj krajkového pásu je zdoben paličkovanými zoubky geometrického lineárního charakteru.

Tento kus krajky je vzorným příkladem oblíbené a velice módní renesanční geometrické krajky reticelli. Srovnej s obr. 56.

Pokrývka

Inv.č.: T 855

Itálie, konec 16. století, 61 x 50 cm, len.

Plátno zdobené technikou point coupé, drhaný lem s třásněmi.

Plocha pokrývky je rozdělena prolamováním na mříž, jejíž velké volné čtverce jsou zdobeny nejrůznějšími obrazci technikou point coupé. Čtverců je dohromady šestnáct a každý obrazec je jiný. Je to několik typů složitých rozet a motivy uspořádané dostředně či do čtyřech menších čtverců.

Šitá krajka

Inv.č.: T 7657

Itálie, druhá čtvrtina 17. století, 14 x 32 cm, len.

Šitá prýmková krajka (guipura) s šitými výplněmi.

Vzor je uspořádán do velkých a malých zubů umístěných po stranách spojujícího pruhu, je tvořen tkaným prýmkem stáčeným do zvlněných a zákrutových útvarů. Do malých zubů jsou vkomponovány květy spojené stonkem mezi každým květem překrouceným do očka. Velké zuby vyplňují dva nad sebou umístěné květy, lemované stejně překrouceným stonkem do oček. Motivy jsou spojeny šitými spojkami a výplněmi a ozdobené pikotkami.

Totožná krajka je umístěna ve Victoria and Albert Museum v Londýně.

Šitá krajka

Inv.č.: T 928

Itálie, Benátky, druhá polovina 17. století, 15 x 145 cm, len.

Reliéfní šitá krajka typu Gros point de Venise.

Vzor je tvořen rostlinnými rozvilinami stáčenými do vlnovek a volut a uspořádanými do vertikálních os – kandelábrů. Na rozvilinách jsou umístěny listy a květy s ornamentálními výplněmi. Jednotlivé motivy jsou spojeny spojkami zdobenými obloučky a pikotkami. Krajka má rovné okraje, jeden je zdobený obloučky s pikotkami.

Šitá krajka

Inv.č.: 922

Itálie, Benátky, třetí čtvrtina 17. století, 7 x 69 cm, len.

Reliéfní šitá krajka gros point de Venise.

Plocha krajky je rovnoměrně pokryta dekorem rostlinných rozvilin s listy a květy. Motivy jsou spojeny spojkami zdobenými pikotkami a obloučky s pikotkami. Květy mají výrazný reliéf a ornamentální výplně. Všechny okraje krajkové stuhy jsou zdobené pikotkami. Srovnej s obr. 298.

Šitá krajka

Inv.č.: T 931

Itálie, Benátky, pozdní 17. století, 10 x 64 cm, len.

Šitá krajka typu point plat de Venise.

Vzor tvoří velké rostlinné ornamenty. Květy jsou tvořeny různými dekorativními výplněmi zdobenými kosočtverečky. Motivy jsou spojeny spojkovou půdicí. Krajka má rovné okraje, jeden je zdobený obloučky. Srovnej s obr. 309.

Šitá krajka

Inv.č.: T 901

Itálie, Benátky, druhá polovina 17. století, 8,5 x 73 cm, len.

Šitá krajka typu point de rose.

Je zdobena zvlněnými a stáčenými stonky s listy a drobnými květy. Motivy jsou zvýrazněny jemnými konturami a spojeny spojkami. Jeden rovný okraj krajky je zdoben obloučky, střídajícími se vždy jeden a skupina.

Čepcová stuha

Inv.č.: T 8487

Brusel, okolo 1730, 10-14 x 53 cm, bavlna.

Čepcová stuha ze šité krajky.

Květinové motivy jsou rozmístěné po celé ploše krajky. Prostor mezi motivy vyplňuje velmi jemná očková půdice.

Dvě krajkové stuhy

Inv.č.: T 952 a 934

Nizozemí (Brusel), pozdní 18. století, 11 x 58 cm, len.

Stuhy jsou vytvořené technikou aplikované krajky, na síťové půdici jsou zhotovené aplikace z bílého plátna, zvýrazněné obšíváním konturami a doplněné ornamentálními šitými výplněmi.

Vzor tvoří příčné vlnovky, z nichž vyrůstají snítky s lístky a květy. Jeden okraj krajky je lehce zvlněný a je zdoben mřížkami a medailonky. Menší snítky vyrůstají i z tohoto okraje. Na této krajce již převládá nad motivy lehká půdice.

Paličkovaná krajka

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 997

Itálie, pozdní 16. století, 8 x 31 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka s rovnými okraji.

Dekor krajky je tvořen drobnými kolečky a mřížkami rozmístěnými šachovnicovitě po celé ploše krajky. Jeden okraj je zdobený střídajícími se většími a menšími obloučky. Srovnej s obr. 64., 222.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 925

Itálie, konec 16. století, 8 x 51 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka.

Geometrický vzor paličkované krajky napodobuje dekor a charakter krajky point coupé. Vzor je rozvržen do tří pásů, z nichž širší střední pás je zdoben zalamovanými motivy procházejícími přes čtvercová pole napodobující pravouhlou síť tkaniny využívanou v technice point coupé. Užší pásy rovněž tvoří sled čtvercových políček s diagonálními motivy. Jeden delší a kratší okraj zdobí trojúhelníkové zoubky.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 2090

Itálie, Janov, první polovina 17. století, 13 x 28 cm, len.

Paličkovaná krajka imitující šitou krajku krajku reticelli.

Vzor krajky tvoří rozety vkomponované do čtvercových polí, které poukazují na osnovu a útek tvořících podporu pro krajku reticelli. K jednotlivým čtvercovým polím jsou připojeny kulaté zoubky zdobené stejnými rozetami. Srovnej s obr. 325., 326.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 908

Itálie, Janov, první polovina 17. století, 8 x 50 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka.

Krajku tvoří prolamovaný pás, ke kterému jsou připojeny kruhové zoubky, střídající se s vlnovkou. Střed zoubku tvoří kruh, okolo kterého jsou paprskovitě uspořádané výčnělky.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 5059

Španělsko či Francie, druhá polovina 17. století, 18,5 x 24 cm, bavlna a hedvábí.

Paličkovaná prýmková krajka - guipura.

Dekor krajky tvoří prýmek zdobený pikotkami, který se vine, stáčí a kroutí po ploše krajky. Místy vytváří z uskupení oček jakési velké květy, jejichž obvod je zvýrazněn jinou barvou pikotek. Místy vytváří listy, jejichž vnitřní prostor je vyplněn mřížkou. Jeden rovný okraj krajky je zdoben velkými pikotkami.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 8488

Milán, třetí čtvrt 17. století, 12,5 x 127, len.

Pásková paličkovaná krajka.

Vzor krajky je tvořen páskou stáčenou do motivů listů a květů. Husté pláténko pásky místy odlehčují ornamentální výplně. Obvod pásky je ohraničen mřížkou. Motivy jsou spojeny vzájemným dotykem. Srovnej s obr. 333., 339.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 958

Milán, třetí čtvrtina 17. století, 22 x 60 cm, len.

Pásková paličkovaná krajka.

Krajku zdobí motivy volutově stáčených listů a kalichových květů tvořených stáčenou páskou. Páska je lemovaná mřížkou. Místy jsou motivy zdobeny dírkami. Motivy spojuje půdice ze šestiúhelných oček. Srovnej s obr. 332.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 973

Flandry, třetí čtvrtina 17. století, 10,5 x 61, len.

Pásková paličkovaná krajka.

Dekor krajky tvoří úzké rostlinné rozviliny, ze kterých vyrůstají malé lístky a velké květy. Květy jsou odlehčeny ornamentální výplní. Motivy spojuje půdice ze šestiúhelných oček, místy zdobená plnými čtverečky. Motivy odděluje od půdice mřížka. Srovnej s obr. 356.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 992

Nizozemí, Brusel, kolem roku 1700, 31 x 37, len.

Bruselská paličkovaná stříhaná krajka francouzského stylu.

Dekor krajky se skládá z drobných florálních motivů uspořádaných do vertikálních os - kandelábrů. Dolní okraj krajky tvoří zoubky obklopující ornamentální motivy. Motivy jsou zvýrazněny konturami a spojeny drobnými spojky s pikotkami. Tento typ bruselské stříhané krajky napodobuje velice módní francouzskou šitou krajku point de France. Srovnej s obr. 419.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 953

Binche, okolo 1730, 6 x 146 cm, len.

Paličkovaná mnohopárová krajka.

Krajku zdobí vzor laločnatých listů esovitě a volutovitě stáčených. Mezi listy jsou umístěny květy. Prostor mezi motivy vyplňuje typická sněhová půdice - fond de neige. Srovnej s obr. 384.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 985

Antverpy, okolo poloviny 18. století, 15 x 65, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka.

Pás krajky tvoří dvě krajkové stuhy sešité po delší straně dohromady. Spodní stuha je výrazně širší. Obě stuhy jsou z krajky shodného typu a ladící kresby. Symetrické květinové motivy pracované plátkem a zvýrazněné konturami jsou doplněny ornamentální výplní a umístěny na půdici typu fond de Paris (šestiúhelníčková očka s trojúhelníčky po stranách). Především širší stuha je typickou ukázkou antverpské krajky tzv. Pottenkant. Sešití dvou stuh lze vysvětlit změnou módnosti šíře stuh, nastavování do požadované šíře dvou stylově a technicky sourodých stuh bylo běžnou dobovou praxí. Srovnej s obr. 368., 369., 766.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 964

Brusel, druhá čtvrtina 18. století, 8,5 x 53 cm, len.

Bruselská stříhaná paličkovaná krajka.

Bohatý florální dekor se skládá z motivů různě stáčených listů a různých druhů květin. Motivy jsou doplněny ornamentální půdici a bruselskou půdici drochel.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 7703

Brusel, okolo poloviny 18. století, 8 x 108 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka s figurálními motivy.

Krajka je zdobena po celé ploše rostlinným ornamentem, v němž jsou zasazeny figurální motivy dvou sedících postav hrajících na trubku, sedícího Číňana a stojící ženské figury v dlouhých bohatých šatech. Plocha mezi motivy je vyplněna jednotnou ornamentální půdici. Srovnej s obr. 188.

Lit.: Publikováno v Zeitschrift des norbömischen museums, rok 1913

Čepcová stuha

Inv.č.: T 942

Francie, Valenciennes, polovina 18. století, 9,5 x 100 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka typu Valenciennes.

Stuhu zdobí florální a figurální dekor. Po obvodu jsou umístěny mřížky a květinové girlandy. V oválných prostorech vymezených touto výzdobou je motiv koše s ovocem, architektonický motiv a pták sedící na rohu hojnosti s granátovými jablky a zobající vinný hrozen. Prostor mezi motivy je vyplněn jemnou půdicí z kosočtvercových oček. Stuha je zřejmě později sešita ze dvou původních čepcových stuh. Srovnej s obr. 495.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 933

Flandry, (Valenciennes?), první polovina 18. století, 8 x 51 cm, len.

Flanderská mnohopárová paličkovaná krajka.

Krajka je zdobena drobnými rostlinnými motivy pravidelně rozmístěnými po ploše. Podklad tvoří půdice „à cinq trous“, typická pro flanderskou krajkou. Krajka má rovné okraje, z nichž jeden je zdoben pikotkami.

Krajková stuha

Inv.č.: T 970

Malines, polovina 18. století, 9 x 57 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Dekor ve stylu regence tvoří květinové motivy uspořádané do geometrických motivů symetricky na střed stuhy. Motivы jsou zvýrazněné konturami, doplňují je ornamentální výplně a leží na ornamentální půdici. Srovnej s obr. 397.

Krajková stuha

Inv.č.: T 967

Malines, druhá čtvrtina 18. století (kolem 1730), 6 x 37 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Krajka je hustě pokrytá rostlinnými motivy, květy a volutově stáčenými listy. Motivы jsou lemovány konturami. Poměrně malý prostor mezi motivy zabírá ornamentální půdice. Srovnej s obr. 399., 400.

Krajková stuha

Inv.č.: T 965

Malines, třetí čtvrtina 18. století, 8 x 37 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Stuha je sešitá ze svou užších totožných stuh. Dekor stuh tvoří obloučková vlnovka pravidelně se vinoucí mezi kraji stuhu a protikladně se vinoucí rostlinná rozvilina s listy a květy vyklánějícími se do stran. Plochu krajky, takto vymezenou navzájem se propletenými vlnovkami motivů, vyplňují dva druhy ornamentální půdice. Motivy jsou zdůrazněny konturami.

Čepcová stuha

Inv.č.: T 947

Malines, polovina 18.století, 8,5 x 59 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka s figurálními náměty.

Krajka je zdobena rostlinnými ornamenty, které jsou soustředěny především po krajích stuhu, ve středu pak vytvářejí kartuše, ve kterých jsou umístěny figurální kompozice. Od horního okraje stuhu jsou to motivy slunce, měsíce a hvězd a dvou letících ptáků, níže architektonický motiv se stromem, dále motiv Fénixe, a v okrouhlém dolním kraji stuhu motiv plachetnice. Motivy jsou zvýrazněny obtahovačkou a doplněny velmi jemnou půdicí s šestiúhelníkovými očky.

Čepcová stuha

Inv.č.: T 961

Malines, polovina 18. století (kolem 1750), 12,5 x 61 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Krajku zdobí rostlinné motivy velkých květů a zavíjených listů. Plocha stuhu je členěna velkými šikmo položenými mřížkami, které vyplňují různorodé ornamentální výplně. Motivy jsou zdůrazněny konturami. Podklad tvoří jemná ornamentální půdice. Srovnej s obr. 398.

Krajková stuha

Inv.č.: T 984

Malines, třetí čtvrtina 18.století, 4 x 38 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Desén obsahuje listové a květinové motivy koncentrované po krajích stuhy. Motivy doplňují bohaté mřížky tvořené různými ornamentálními výplněmi obsahující kolečka či kvadriloby. Motivy pracované plátkem jsou zvýrazněné konturami. Prostor mezi motivy vyplňuje velmi jemná půdice z kosočtvercových oček. Srovnej s obr. 387.

Krajková stuha

Inv.č.: T 980

Malines, třetí čtvrtina 18. století (kolem 1760), 6 x 44 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Dekor je tvořen rostlinnou rozvilinou s lístky a čtyřlaločnými kvítky, vlnící se mezi kraji stuhy a zvýrazněnou ornamentální výplní. Okraje stuhy zdobí mřížky s ornamentální výplní a květy. Motivy jsou zvýrazněné obtahovačkou, větší část krajky zabírá lehká kosočtvercová půdice.

Krajková stuha

Inv.č.: T 978

Malines, kolem 1770, 5,5 x 55 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Vzor tvoří drobné rostlinné motivy a mřížky uspořádané do oblouků napnutých mezi kraji stuhy. Spodní okraj stuhy je zdoben úzkou rozvilinou vytvářející mřížky s ornamentální výplní. Prostor mezi oblouky je vyplněn pouze drobnými motivky kvítků. Většinu krajky vyplňuje jemná lehká půdice z kosočtvercových oček. Krajka je typickým příkladem odlehčeného stylu Ludvíka XVI. Srovnej s obr. 390.

Krajková stuha

Inv.č.: T 977

Malines, čtvrtá čtvrtina 18. století, 4,5 x 52 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Krajka je zdobena drobnými rostlinnými úponky s kvítky a mřížkami tvořenými jednoduchými velkými očky. Úzká rozvilina s mřížkami zdobí rovněž spodní okraj stuhy. Plátkové motivy jsou zdůrazněny konturami. Většinu plochy krajky vyplňuje lehká půdice z kosočtvercových oček.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: T 1957

Slovanská oblast, pozdní 18. století, 9 x 35 cm, len.

Pásková paličkovaná krajka slovanského typu. Len v režné barvě je doplněn zelenou obtahovačkou.

Vzor tvoří vlnovka usprádaná do kruhu, který je po obvodu zvýrazněn další páskou. Kruhy tak vytvářejí oblé zoubky, druhý okraj krajky je rovný. Krajky podobného typu se vyráběly na Slovensku ještě v 19. století. Srovnej s obr. 549.

Krajky z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze

Vyšívání sítě

Buratto

Inv.č.: 3737

Itálie, přelom 16. a 17. století, 21 x 41 cm, len, bavlna.

Bílá výšivka na řídké tkanině z bílých a žlutých přízí - buratto, dolní okraj tkaniny zdobí paličkovaná krajka se zoubky ze žluté a bílé příze.

Vzor je uspořádán do tří pásů, střední, výrazně široký nese vzor váz a delfínů. Jedna váza je zobrazena vzhůru nohama, aby do sebe vzor zapadal. Delfíni svým tělem opisují tvar vázy. V jedné váze jsou karafiáty, ve druhé kalichové květy. Úzké pásy po stranách jsou zdobeny rostlinnými motivy, stáčenými do spirál.

Vyšívání sítě

Inv.č.: 3741

Itálie (jižní?), začátek 17. století, 6,5 x 45 cm, len a hedvábí.

Barevná výšivka na síti. Na modré síti bíložlutá výšivka předním a plátnovým stehem.

Okraj zdobí paličkované zoubky z modré a bílé lněné příze a žlutého hedvábí.

Dekor tvoří vlnovka stvolu, ze kterého se odklánějí do stran větévky s květy a žaludy.

Paličkovaná krajka má geometrický charakter.

Vyšívání sít'

Inv.č.: 11331/1

Itálie, první polovina 17. století, 41 x 41 cm, bavlna.

Čtvercová vyšívání sít', původně pravděpodobně součást povlaku na polštář, modrá sít' vyšívání předním a plátnovým stehem bílou a růžovou přízí.

Rostlinný dekor je uspořádán do kruhu, ve kterém jsou velké květy tulipánů a jiných květin. V pendantivech vně kruhu jsou menší listové motivy. Stonky a kontury květů jsou vyšity bílou přízí, výplně růžovou. (Obrázek není k dispozici.)

Šitá krajka

Point coupé

Inv.č.: 2694

Itálie, konec 16. století, 12 x 50 cm, len.

Lněné plátno zdobené bílou a prolamovanou výšivkou a technikou point coupé.

Geometrický a rostlinný dekor je členěn o tři pásů, střední širší pás nese vzor kosočtverců pracovaný technikou point coupé a rostlinný dekor zhotovený bílou výšivkou, užší pásy jsou zdobeny prolamováním a kosočtverci z bílé výšivky. Srovnej s obr. 40.

Pokrývka

Inv.č.: 28880

Itálie, přelom 16. a 17. století, 64 x 64 cm, len.

Režné lněné plátno zdobené technikou point coupé, paličkovaný lem.

Pokrývka se skládá ze 36 čtverců. Střídá se vždy čtverec plný, z plátna, zdobený bílou výšivkou s květinovými motivy, uprostřed prolomený malým čtverečkem se šitou výplní, a čtverec z šité krajky se silně stylizovanými rustikálními zvířecími motivy. Pokrývka je po obvodu lemovaná velkými zoubky z paličkované krajky s motivy hvězdiček v kruzích nad sebou. V rozích pokrývky je krajka tvarovaná zřasením.

Reticella

Inv.č.: 6784

Itálie, začátek 17. století, 17,5 x 65 cm, len.

Šitá krajka s bohatým geometrickým vzorem, typ reticella.

Vzor na pravoúhlé síti osnovy a útku je tvořen motivy rozet vkomponovaných do kosočtverců. Stejný dekor obsahují i okrouhlé velké zoubky, rovněž vytvořené technikou závislou na pravoúhlé tkanině. Mezi zoubky jsou krátké úseky zhotovené volnou technikou. Zoubky lemují šité trojúhelníčky s pikotkami. Srovnej s obr. 59.

Šitá krajka

Inv.č.: 3756

Itálie (Benátky), první polovina 17. století, 6 x 40 cm, len.

Šitá krajka punto in aria.

Rostlinný dekor je tvořený rozvilinami uspořádanými okolo vertikálních os - kandelábrů, rozviliny jsou stáčené do volut a zakončené malými květy s pěti okvětními lístky. Části květů a stonků jsou odlehčeny ornamentální výplní, motivy jsou spojeny spojkami s pikotkami. Jeden okraj krajky je rovný, druhý, zvlněný, tvoří náznak mělkých zoubků, jejichž střed je tvořen kandelábrem. (Obrázek není k dispozici.)

Gros point de Venise

Inv.č.: 7831b

Benátky, druhá polovina 17. století, 35 x 43 cm, len.

Reliéfní šitá krajka typu gros point de Venise.

Krajka se skládá ze dvou nesourodých částí, k většímu čtverci je připojen užší pás krajky odlišného charakteru. Vzor obou částí tvoří po celé ploše souvisle se vinoucí rostlinné úponky s velkými a menšími květy a listy. Menší pás krajky má velice výrazný reliéf, obšíváné kontury jsou velmi silné, části listů a květů jsou odlehčeny ornamentálními výplněmi jiného typu než u většího čtverce. Motivы jsou spojeny jednoduchými velkými spojkami. Tato část je k větší části připojena novějšími spojkami. Větší čtverec má rovněž výrazný reliéf, který dodává krajce skulpturální vzhled, ale o dosti jemnější než menší pás. Části motivů jsou zde odlehčeny velmi jemnou ornamentální výplní, kterou zdobí vzor kosočtverečků dvou typů. Jednotlivé motivы jsou spojeny jemnými spojkami s obloučky zdobenými pikotkami. Také jeden okraj této části je zdoben obloučky s pikotkami. Tato krajka je typickým příkladem velmi oblíbeného druhu krajky gros point de Venise. Srovnej s obr. 291.

Šitá krajka

Inv.č.: 2972

Benátky, druhá polovina 17. století, 7,5 x 51 cm, len.

Šitá krajka typu gros point de Venise.

Dekor krajkové stuhy tvoří rostlinná rozvilina vinoucí se meandrovitě mezi kraji. Z rozviliny se odvíjejí menší a větší úponky, z nichž některé se volutovitě stácejí. Úponky nesou květy a listy a jsou zakončeny velkými květy, některé stvoly jsou zdobené prstenci. Motivy jsou výrazně silnými konturami a odlehčeny jemnými výplněmi s kosočtvercovým vorem. Motivy jsou spojeny spojkovou půdicí, spojky jsou uspořádány do kosočtverců a zdobeny obloučky. Jeden okraj je rovný, druhý je zdobený obloučky s pikotkami.

Šitá krajka

Inv.č.: 521

Benátky, pozdní 17. století, 10 x 47 cm, len.

Reliéfní šitá krajka typu point de rose.

Dekor tvoří rostlinné rozviliny a lístky. Lístky jsou výrazně reliéfními konturami a odlehčeny ornamentálními výplněmi. Motivy spojuje spojková půdice, tvořená šestiúhelníčky, které mají na každé straně jednu pikotku. Krajka má rovné okraje, na jedné straně jsou připojeny zoubky zvýrazněné konturou. Srovnej s obr. 299., 302.

Límeč

Inv.č.: 2968a

Benátky, pozdní 17. století, 6,2 x 50 cm, len.

Reliéfní šitá krajka typu point de rose.

Dekor tvoří rozviliny vlnící se po ploše krajky, jsou doplněny o drobné listy s ornamentálními výplněmi se vzorem kosočtverečků a s reliéfními konturami s obloučky. Spojková půdice je tvořena šestiúhelníčky se dvěma pikotkami na každé straně. Krajka má rovné okraje, z nichž jeden, delší, a dva kratší, jsou zdobeny připojenými zoubky s obloučky. Jedná se tedy pravděpodobně o hotový oděvní doplněk, asi o límeč.

Šitá krajka

Inv.č.: 50151

Francie, třetí čtvrtina 17. století, 8,5 x 140 cm, len.

Reliéfní šitá krajka typu point de France.

Vzor krajky se skládá z květinových motivů uspořádaných okolo vertikálních os – kandelábrů. Krajka je obohacena o výplně ze šitých oček, motivy jsou spojeny spojkovou půdicí, kterou tvoří šestiúhelníčky se dvěma pikotkami na každé straně. Spodní okraj je zoubkovaný, zoubky jsou tvořeny motivy květů. Srovnej s obr. 447.

Límeč

Inv.č.: 36616

Brusel, polovina 18. století, 8-15 x 129 cm, len.

Límeč je zhotoven ze šité krajky bruselského typu.

Na ručně šité tylové půdici se rozkládají rozvilinové motivy zvýrazněné reliéfní konturou. Rozviliny se vinou po celé ploše krajky, z rozvilin se vyklánějí listy a květy. Květy jsou odlehčeny ornamentálními šitými výplněmi a doplněny o mřížky, které jsou pracovány velmi bohatými fantazijními výplněmi, obsahujícími kolečka a hvězdičky s drobnými pikotkami. Velkou část plochy krajky vyplňuje velmi jemná a lehká šitá jednoduchá půdice ze šestiúhelných oček. Jeden okraj límce je rovný, druhý zvlněný podél motivů.

Čepcová stuha

Inv.č.: 50153

Francie, konec 18. století, 8,5 x 142, len.

Čepcová stuha sešitá ze dvou kusů je zhotovena ze šité krajky typu Alençon.

Dekor tvoří drobné šité motivy na jemné šité půdici ze šestiúhelných oček. Motivы tvoří po obvodu stuhy mřížky z velice drobných oček, lemovaných z jedné strany rozvilinou a z druhé body. Po ploše stuhy jsou pravidelně rozesety květinové snítky a věnečky. Stuha je typickou ukázkou stylu Ludvíka XVI. Srovnej s obr. 482.

Čepcová stuha

Inv.č.: 24421/a,b

Francie, konec 18. století, 8,5 x 52 cm, len.

Šitá aplikovaná krajka na strojové tylové půdici.

Dekor tvoří rostlinná rozvilina vinoucí se od okrouhlého konce čepcové stuhy ve vlnovce středem stuhy. Z rozviliny se do stran vyklánějí drobné srdcovité lístky a větší kalichovité lístky. Okraj stuhy zdobí pás z kvítků tvořící po obvodu mřížky. Motivы mají výrazné kontury.

Čepcová stuha

Inv.č.: 29047

Francie, konec 18. století, 12 x 50 cm, len.

Šitá aplikovaná krajka na strojovém tylu.

Většinu plochy stuhy zaujímá lehoučká tylová půdice, dekor je soustředěn po okrajích stuhy, kde tvoří mřížky z jemných malých oček se šitými pecičkami, a do oblého konce stuhy, který zdobí mřížky lemované snítkami a jemné šité výplně. Ve středu okrouhlého konce stuhy je umístěn kruhový medailon se čtyřmi obloučky. Po ploše stuhy jsou rozesety pouze drobné šité motivy snítek, květů a bodů. (Obrázek není k dispozici.)

Paličkovaná krajka

Paličkovaná krajka

Inv.č.: 5031

Itálie, přelom 16. a 17. století, 8 x 39 cm, len.

Paličkovaná krajka geometrického lineárního charakteru.

Lineární vzor je uspořádán do dvou pásů, oddělených dírkovanými liniemi, vzor širšího spodního pásu tvoří lineární ornament s nakoso uspořádanými mřížkami. Spodní kraj je lemován zoubky. Srovnej s obr. 318., 319.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: 2465

Milán, druhá polovina 17. století, 15 x 40 cm, len.

Pásková paličkovaná krajka.

Krajku zdobí motivy květů a listů, pracované hustým plným pláténkem. Motivы jsou spojené dvojitými spojkami s pikotkami. Krajková stuha má rovné okraje. Srovnej s obr. 340.

Paličkovaná krajka

Inv.č.: 64984/1

Flandry, druhá polovina 17. století, 16 x 47,5 cm, len.

Paličkovaná krajka typu Vieux Flandre.

Krajku zdobí vzory listů ze stáčené pásky. Na některých místech se motivy vzájemně stýkají, na některých jsou spojeny prostřednictvím jednoduchých řetízkových spojek. Krajka má lehký a plošný charakter. (Obrázek není k dispozici.)

Límeč

Inv.č.: 56169

Flandry, třetí čtvrtina 17. století, 24,5 x 89 cm, len.

Límeč z paličkované páskové krajky.

Dekor tvoří motivy velkých květů a listů s ornamentálními výplněmi, spojené jednoduchými spojkami. Krajka má plošný charakter. (Obrázek není k dispozici.)

Paličkovaná krajka

Inv.č.: 66060

Brusel, druhá čtvrtina 18. století, 44 x 148 cm, len.

Bruselská paličkovaná stříhaná krajka stylu regence.

Krajku zdobí motivy velkých květů a listů s ornamentální očkovou výplní. Motivы jsou zvýrazněny obtahovačkou a spojeny spojkami s pikotkami. Jeden okraj je rovný, našitý na plátěný prýmek, druhý je zvlněný podle motivů. Rozměry a forma krajky dovolují předpokládat, že se jedná o lem alby. Srovnej s obr. 413.

Dýnko čepce

Inv.č.: 49057

Nizozemí (Brusel), okolo 1750, 20 x 20,5 cm, len.

Dýnko čepce z paličkované stříhané a aplikované krajky s motivem páva.

Dýnko je zhotoveno ze stříhané paličkované krajky zdobené květinovými motivy roztroušenými na půdici drochel, obohacenou spojkovou půdici s pikotkami. U okrouhlého kraje dýnka jsou umístěny dva motivy hmyzu. Střed dýnka ve tvaru kartuše je zhotoven technikou aplikace paličkovaných motivů na jemné síťové půdici s kosočtvercovými očky. Ústředním motivem je páv v kruhu květů, doplněný květinovými a hmyzími motivy rozestými okolo. Motivы jsou zvýrazněny obtahovačkou.

Pelerínka

Inv.č.: 77702

Nizozemí, Brabanty, okolo 1750, 37 x 150 cm, len.

Pelerínka je zhotovena z brabantské paličkované krajky.

Vzor tvoří velké rozviliny v pláténku s velkými listy, květy a granátovými jablky s ornamentálními výplněmi. Rozviliny jsou místy doplněny o mřížky z ornamentálních oček a z velkých šestiúhelníkových oček pravidelného tvaru. Půdlice drochel se uplatňuje na velké ploše krajky. Srovnej s obr. 430.

Krajková stuha

Inv.č.: 30442/1

Binche, kolem 1730, 4 x 18 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná krajka typu Binche.

Vzor je tvořen rostlinnou rozvilinou vinoucí se meandrovitě po ploše stuhy s odklánějícími se květy a listy. Motivy jsou pracované pláténkem, půdlice je různorodá sněhová - fond de neige. Krajka je plošná. Srovnej s obr. 385.

Krajková stuha

Inv.č.:30442/3

Binche, kolem 1730, 4,5 x 90 cm, len.

Vzor tvoří pláténkové motivy listů a typických pěti laločných kvítků v ornamentální půdici - sněhové (point de neige) a půdici „à cinque trous“.

Čepcová stuha

Inv.č.: 30446/3

Niozemí, Valenciennes, 1750-60, 8 x 110 cm, len.

Dvě čepcové stuhy dodatečně sešité k sobě jsou zhotoveny z mnohopárové paličkované krajky Valenciennes.

Motivy květů a listů jsou volně umístěny na lehké půdici kosočtvercových oček. Drobné pláténkové motivy listů a čtyř laločných kvítků lemují také kraj stuhy. Krajka je plošná, bez kontur. Srovnej s obr. 495.

Pár čepcových stuh

Inv.č.: 2867a,b

Nizozemí, Valenciennes, polovina 18. století, 7 x 100 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná valenciennská krajka.

Symetrický rostlinný ornament tvoří listové rozviliny vedoucí středem a po krajích stuh. Ve středu tvoří pravidelné kartuše, ve kterých jsou umístěny velké květy. Do vzoru jsou začleněny typické čtyřlaločné kvítky. Motivy jsou pracované plátkem, obklopuje je lehká půdice z kosočtvercových oček, která vyplňuje velkou plochu krajky. Krajka je plošná.

Krajková stuha

Inv.č.: 11294/7

Nizozemí, Malines, kolem 1730, 9,5 x 43 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná stuha typu Malines.

Vzor tvoří rozviliny komponované do vlnovky vinoucí se mezi kraji stuhy. Rozviliny jsou stáčené do volut a do motivů esíček, doplňují je listy a typické čtyřlaločné kvítky. Prostor mezi motivy vyplňuje různorodá ornamentální půdice velké fantazie, sněhová půdice, půdice s kvadriloby, s kosočtverci s vkomponovanými body či čtyřlístky. Motivy jsou zvýrazněny konturami. Srovnej s obr. 399.,400.

Čepcová stuha

Inv.č.: 68979b

Nizozemí, Malines, před polovinou 18. století, 8-11 x 50 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka.

Vzor z květinových motivů je uspořádán okolo středové osy stuhy. Motivy jsou tvořeny plátkem a zvýrazněny konturami, půdice je různorodá - jednoduchá šestiúhelníčková, vzorovaná vločková a spojková s pikotkami. (Obrázek není k dispozici.)

Čepcová stuha

Inv.č.: 5454

Nizozemí, Malines, polovina 18. století, 8-11 x 51 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka s motivem krocana a páva.

Rostlinný vzor tvoří ve středu stuhy kartuše, ve kterých jsou umístěny výjevy krocana a páva pod stromem. Kartuše doplňují mřížky z ornamentálních oček se čverečky. Do okrouhlého spodního kraje stuhy je vkomponován medailon s květinovým motivem. Motivy jsou zvýrazněny obtahovačkou.

Čepcová stuha

Inv.č.: 620

Nizozemí, Malines, třetí čtvrtina 18. století, 8 x 134 cm, len.

Malínská mnohopárová paličkovaná krajka. Čepcová stuha je tvarovaná zřasením do okrouhlého volánu, ze kterého volně spadají oba cípy.

Dekor tvoří rozviliny vinoucí se po vlnovce mezi kraji po celé délce stuhy. Z rozvilin vyrůstají květy a listy, jsou doplněny většími úseky mřížek z ornamentálních oček. Dolní kulaté konce stuhy jsou zdobeny rovněž mřížkami. Motivy jsou zdůrazněny konturami, plochu mezi nimi vyplňuje jemná jednoduchá půdice se šestiúhelnými očky. Srovnej s obr. 390.

Pásková paličkovaná krajka

Inv.č.: 45674

Slovanská oblast (Vamberk?), konec 18. století, 36 x 225 cm, len.

Mnohopárová paličkovaná pásková krajka. Typ occhiolini.

Vzor tvoří motivy z točené pásky. V pásech nad sebou jsou motivy stylizovaných stromů, spirál a opět stromů. Dolní kraj je zdoben stáčenou páskou, která vytváří zoubkový okraj. Motivy spojuje zákrutová výplň.

Křestní plášť

Inv.č.: 68961

Čechy, kolem poloviny 18. století

Křestní plášť s kapucí je lemovaný zlatou paličkovanou krajkou širokou 12 cm. Geometrický vzor krajky je tvořen kosočtverci a čtverečky. Je to typický příklad kovové paličkované krajky 18. století, který se využíval především na liturgická roucha, v menší míře pak na ceremoniální světský oděv.

Ve stálé expozici Uměleckoprůmyslového muzea byl dočasně od dubna do září roku 2006 vystaven soubor textilií z rakve Markéty Františky Lobkowiczové, rozené Dietrichsteinové (1597-1617). Oděv byl v nedávné době nalezen v kryptě farního kostela sv. Václava v Mikulově, kde byla Markéta Františka Lobkowiczová pohřbena, a v roce 2005 byl zrestaurován ak. mal. Vendulkou Otavskou.

Jestliže Markéta Františka Lobkowiczová zemřela náhle po porodu syna, je pravděpodobné, že byla pohřbena v šatech, které nosila i za svého života, a že tyto šaty byly pro ni zhotoveny nedlouho před rokem 1617.

Takto zachovalý oděv z této doby je velice ojedinělý. Sametové šaty a svrchní plášť byly doplněny límcem a manžetami z jemného hedvábného plátna.

Límcem je zpracován do tvaru množstvím záševků, jeho kraj je lemován hedvábnou paličkovanou krajkou.

Vzor krajky geometrického charakteru je uspořádán do tří pásů, vzor ústředního širšího pásu je tvořen zalamovanou vlnovkou, vzor užších pásů tvoří rychlý sled čtvercových otvorů. Vnější kraj krajky zdobí špičaté zoubky. Krajka je vytvarovaná v cípech límce zřasením.

Krajka je typickým příkladem rané geometrické paličkové práce z počátku 17. století. Je pravděpodobně severoitalského původu. Naprosto unikátní je její materiální dochování jako ozdobného okraje límce v kontextu celého oděvu. Je příkladem toho, jakou roli měly světlé oděvní doplňky zdobené dekorativní prolamovanou krajkou na tmavém oděvu. Vyjadřovaly pocit svěžesti a čistoty, ale také ^{ozdobu} luxusu. Mezi textiliemi byly také zbytky jemné tkaniny, které byly zřejmě součástí spodního oděvu, který v této době začal hrát v odívání významnou roli. S užíváním jemného bílého spodního prádla souvisí i ^{zrod} krajky.

Mezi předměty z pohřbu byly také hedvábné pletené punčochy, které upevňovaly trojitým pevným ovinutím kolem nohy a svázáním do mašle podvazky z metr dlouhých pruhů hedvábného plátna, které jsou na koncích zdobeny paličkovanou krajkou se střapečky. Jedná se o paličkovanou krajkou se vzorem geometrického lineárního charakteru. I tyto podvazky jsou významným dokumentem o jejich způsobu užívání a zdobení krajkou.

Muzeum krajky ve Vamberku

Paličkováná krajka

Vamberk, konec 18. století, len.

Pásková paličkovaná krajka.

Dekor tvoří motivy listů a květů ze stáčené pásky. Motivы jsou zdobené prolamováním kruhovými otvory. Spojuje je půdlice ze šestiúhelných nepravidelných oček. Štuhla má

rovné okraje. Pásková krajka tohoto typu se vyráběla ve slovanských oblastech, v 17. a 18. století ale také v Miláně a Flandrech.

Paličkovaná krajka

Vamberk, okolo roku 1800, len.

Pásková krajka typu occhiolini. Po ploše krajky se rozvíjí vzor z točené pásky se zákrutovou výplní. Okraj krajky zdobí zákrutová očka a vlnovka ze stáčené pásky. Tento typ krajky se někdy nazývá slovanský, pracoval se ve Flandrech a v Itálii v 17. století pod názvem occhiolini.

Závěr

Tato práce se pokusila načrtnout důležité a zajímavé aspekty vývoje evropské krajky a její úlohu ve společnosti. Krajka je definovaná svojí vzdušností, prolamovaností a bohatostí vzoru. Mezi pravé krajky se řadí krajka šitá a paličkovaná. Obě techniky se vyvinuly zřejmě během první poloviny 16. století současně v Itálii a ve Flandrech. Šitá krajka vzniká šitím ozdobných stehů jehlou na pomocných konturách z nití napnutých na pergamenu. Paličkovaná krajka se vytváří kříženým a kroucením přízí navinutých na paličkách. Je upevněna špendlíky na podušce, na které je umístěn podvinek s vypíchaným vzorem. Paličkovaná krajka se dále dělí na krajkou mnohopárovou a stříhanou. Šitá krajka se vyvinula z prolamované výšivky. Jejím nejbližším předstupněm jsou techniky point coupé a reticella. Bohatě vzorovanou reticellu můžeme spatřit na množství dobových portrétů. Paličkovaná krajka se vyvinula z pozamentérie, z proplétaných prýmků.

První krajky, vycházející z prolamovaných výšivek, měly geometrický dekor odvislý z pravoúhlosti osnovy a útku tkaniny. Geometrický vzor napodobovala i krajka paličkovaná. Ve druhé čtvrtině 17. století se dekor mění na lineární a rostlinný. Ve druhé polovině 17. století jsou módní velké květinové motivy. Ve století 18. jsou krajky jemné a lehké, v první polovině 18. století vyplňuje bohatý fantastický květinový dekor celou plochu krajky. Ke konci 18. století jsou motivy velmi malé a většinu plochy krajky vyplňuje lehká síťová půdice.

Zajímavou kapitolou v historii krajek jsou náměty jejich výzdoby. Již od dob renesance se stává krajka plochou pro zobrazení rozličných výjevů náboženských i světských. Na krajkových velech, antependiích a oltářních pokrývkách vidíme různé biblické výjevy, světce a světice. Nejrafinovanější podoby dosáhly tyto liturgické textilie na konci 17. a během 18. století., kdy byly zhotovovány ze stříhané bruselské krajky, která umožňovala velkorysost a náročnost figurálních kompozic. Různé náboženské výjevy jsou vkomponovány do impozantních architektonických baldachýnů a do rostlinných rozvilin. Jemnost a nuancovanost jemné krajky dovoluje rozehrát naplno nádheru těchto složitých výjevů. Ke slovu se dostanou i výjevy světské, z nichž převládají náměty žánrové, symbolické a lovecké.

Jak důležitou roli hrály krajky v 16. a 17. století a jakému zájmu se těšily jako kratochvíle v tehdejší nejvyšší společnosti, nám ukazují četné vzorníky a knihy předloh, které v této době vycházely především v Německu a v Itálii. Nejkrásnějšími ukázkami jsou zřejmě sborníky Vincioly a Vecelliovy.

Nejdůležitějšími krajkářskými centry byly Itálie a Flandry, od konce 17. století pak také Francie. Itálie se proslavila především benátskými šitými krajkami gros point de Venise. Paličkované krajky se tu vyráběly v Janově a v Miláně. Ve Flandrech se pracovala krajka paličkovaná, v 17. století označovaná jako flanderská. Ve století 18. se rozlišila svou typickou produkcí jednotlivá centra, z nichž nejvýznamnější jsou města Antverpy, Binche a Mecheln, kde se zhotovovala krajka mnohopárová. Stříhanou paličkovanou krajkou pak proslul Brusel. Tam se vyráběla v 18. století rovněž krajka šitá. Ve Francii se krajkářství rozvinulo po založení královských manufaktur J. B. Colbertem roku 1665. Módní tón celé Evropy začala ovládat na přelomu 17. a 18. století šitá krajka point de France ve stylu Ludvíka XIV. Návrhy pro tuto krajkou dodávali Ch. Le Brun a posléze Bérain. Během 18. století byla významnými francouzskými centry šité krajky města Alençon, Argentan a Sedan. Z paličkované francouzské krajky se nejvíce proslavila krajka valencienská. Krajkářství se rozvíjelo i na jiných místech Evropy, nikde však nodosáhlo takové úrovně jako v Itálii, Flandrech a Francii. V Anglii se vyráběla krajka v Honintonu, pro Španělsko jsou typické krajky sols de España s kruhovými motivy, v Německu se pracovaly jemné ažurové výšivky napodobující krajkou, zvané point de Dresde, v Dánsku bylo krajkářským centrem město Tonder. Pro Slovensko a Rusko jsou typické krajky páskové. V Čechách se krajkářství vyvíjelo v Krušných Horách, na Šumavě a ve Vamberku. Konkrétní zprávy o krajkářství však bohužel příliš dochovány nejsou, stejně tak hmotné památky. Nejstarší pocházejí z konce 18. století.

Krajka našla v renesanci a baroku široké uplatnění na světských i církevních oděvech a v interiéru. Na dobových portrétech můžeme sledovat vývoj krajky na límcích, manžetách, kapesníčcích, fiží, čepečcích či zástěrách. Na liturgickém textilu se pak krajka používala především na spodní části alb, oltářní pokrývky, kovová krajka zdobila kasule, dalmatiky, roucha na svaté sochy a další předměty. Specifický význam má pak krajka ve výzdobě textilií synagogálních.

Zajímavou otázkou je, jakou funkci krajka plnila na oděvu, jaký estetický a sociální význam jí byl přidělován. V období renesance a baroka byla krajka symbolem společenského postavení, vznešenosti a majetku. Krajka vyjadřovala pocit čistoty, svěžesti, ale také luxusu a okázalosti. Odrážela rovněž určité sociální postavení ve společnosti. Zvláštní roli hrály bílé krajkové límce na tmavém holandském oděvu sedmnáctého století.

Druhá část práce je věnovaná krajkou v českých sbírkách, jejichž obsah je velmi bohatý a kvalitní. České sbírkové fondy obsahují pěkné příklady evropské krajky ze všech jejích vývojových etap. Jistě by si zasloužily podrobné zpracování a zveřejnění. V práci je

představen reprezentativní vzorek krajek ze Severočeského muzea v Liberci, jenž vystihuje vývojovou linii krajky od jejích počátku po plný rozkvět. Z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze jsou zde zahrnuty krajky ze stálé expozice muzea. Unikátním dokladem krajky v jejím kontextu celého oděvu je geometrická paličkovaná krajka, zdobící límec oděvu Markéty Františky Lobkowiczové, který je dočasně v Uměleckoprůmyslovém muzeu vystaven. V práci je připomenuto také Muzeum krajky ve Vamberku, které je věnované vývoji vambereckého krajkářství.

Práce představila dosud nepřilíš známou a u nás málo zpracovanou uměleckou oblast, která se dosud netěšila zaslouženému zájmu.

Summary

European lace of renaissance and baroque

Lace is a decorative ajour textile. Real laces can be divided into needle laces and bobbin laces. There are two types of bobbin laces: straight and part-lace. These both techniques were developed in the epoch of renaissance, in the first half of the 16th century. The needle lace was developed from a cutwork. The immediate precursors of the needle lace were "point coupé" and "reticella" techniques. The bobbin lace was developed from a passementerie. The bobbin laces as well as the needle laces appeared probably at once in Italy and Flanders.

The first laces have a geometric decor. Linear or plant decors were used in the first half of the 17th century. Fine and light laces with a flower motif rise in the 18th century. In the end of the 18th century, the motifs are very small and the most of the laces fill mesh ground.

In the epoch of the renaissance and the baroque, good conditions for complex figurative scenes were allowed. A grateful space for (riche -great) religion scenes was given. The lay scenes, almost genre, symbolic and hunting scenes can be seen on the lace, too.

All the 16th century and in the first half of the 17th century appeared a lot of Pattern Books first for needle laces and then for bobbin laces in Germany and Italy. It is a proof (evidence) of a great vogue of the lace.

Italy and Flanders were main centers of lacing. From the end of the 17th century it was also France. In Italy, the main center was Venice, which produced the famous needle lace "gros point de Venise". The bobbin lace was produced in Genova and in Milan. The lace "Vieux Flandre" was produced in the 17th century in Flanders. In the 18th century, the Flemish main centers of the bobbin straight lace were Antverps, Binche and Mechlin. The famous bobbin part-lace was produced in Brussels. In France, the lace production was developed after 1665, when the royal manufactures were created by J.B.Colbert. A fashion style for all Europe was represented as the needle lace "point de France". In the 18th century, the main centers of the needle lace were Alençon, Argentan and Sedan. The center of the bobbin lace was Valenciennes. The lace was produced in England (Honinton), in Spanish (Sols de España), in Denmark (Tonder), in Slovakia, in Russia and in Bohemia (Krušné Hory, Šumava, Vamberk), too. A very fine cutwork imitation of the lace was produced in Germany (point de Dresde).

The lace is an inherent part of renaissance and baroque clothes. It was used mostly for the clothe accessories, collars, cuffs, fichus, coifs, handkerchiefs and lace bands. The lace was used as a decoration of lay and religion clothes and interiors. The lace gave feeling of the freshness, clearness, nobleness and luxury to the clothes. The lace was a symbol of the social position of persons and their funds.

Very nice examples of the European laces of the renaissance and the baroque are in Czech museums, for example in Severočeské muzeum in Liberec and Uměleckoprůmyslové muzeum in Prague.

Poznámky:

1. Martine Bruggeman, *L'Europe de la Dentelle*, Bruggy, 1997, str. 159
2. Marguerite Coppens, Un cahier des dessins, des dentelles, daté de 1750, et son context commercial, d'après les archives d'une famille de fabricants anversois, les Reyns. *Bulletin des musees royaux d'art et d'histoire parc du cinquantenaire Bruxelles*, 53/1 1982, str. 49-72
3. Marie Smolková a Regina Bíbová kladou vznik krajky do východní Evropy. Usuzují tak podle charakteristického vzhledu východoevropské krajky. Marie Smolková, Regina Bíbová, *Krajky a krajkářství lidu slovanského*, Praha, 1908 Vydra srovnává techniku paličkování s prehistorickým způsobem tkaní na svislém stavu, na kterém jsou osnovní vlákna zavěšena na válci a volně visí dolů zatížena valounky, se slovanskými krosienkami, kdese osnovní vlákna proplétají mezi sebou, se staroasyrským vázáním třásní, či s orientálním tkaním na destičkách. Josef Vydra, *Staré tradice krajkářství v Československu. Věci a lidé*, II/1949, str. 48-101 Tyto techniky však nemají ornamentální vzhled krajky.
4. M. Sedláčková-Serbousková, *Techniky lidového krajkářství v Československu. Věci a lidé*, II/1949, str. 145
5. Vilém Pražák, *Obětování Izáka. O výšivkovém motivu. Příspěvky k pravěku, dějinám a národopisu Slovenska. Sborník archeologického a národopisného odboru Slovenského vlastivědného muzea v Bratislavě za rok 1924-1931*, str. 136
6. Bruggeman, cit v pozn. 1., str. 26
7. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 45
8. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 35
9. Pražák datuje nejstarší kusy do počátku 17. století, nejnovější na jeho konec. Pražák, cit. v pozn. 5., str 151-152
10. Maria Risselin-Steenbrugen, *Les dentelles Belges*, Bruxelles, 1978, str. 6
11. Anne Kraatz, *Les dentelles de la renaissance château d'Ecouen*, Paris, 1992, str. 49-71
12. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 42
13. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 41
14. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 43
15. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 50
16. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 62
17. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 43
18. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 43
19. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 84
20. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 84
21. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 86
22. Coppens, cit. v pozn. 2., str. 49-72

23. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 94
24. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 154
25. Anne Kraatz, *Dentelles*, Paris, 1988, str. 50
26. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 160
27. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 160
28. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 179
29. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 181
30. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 182
31. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 184
32. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 186
33. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 188
34. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 193
35. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 204
36. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 254
37. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 290
38. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 104
39. Zikmund Winter, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách*, Praha, 1909, str. 635
40. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 103
41. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 109
42. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 104
43. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 114
44. Marie Štěpánková, *Krajkářská tradice v Sedlci*. *Český lid* 77/1990, str. 28
45. Josef Král, *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*, Vamberk, 1927, str. 45
46. Král, cit. v pozn. 45., str. 60
47. Král, cit. v pozn. 45., str. 50
48. J. Pivcová, *Muzeum krajky Vamberk*, katalog, Rychnov nad Kněžnou, str. 6
49. *Výstava belgické krajky v Praze*, katalog UPM, 1948, str. 9
50. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 112
51. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 164
52. Kraatz, cit. v pozn. 25., str. 76
53. Coppens, cit. v pozn. 2., str. 60
54. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 96
55. Vydra, cit. v pozn. 3., str. 106
56. Georges Vigarello, *Le propre et le sale*, Paris, 1978, str. 74
57. Vigarello, cit. v pozn. 56., str. 77
58. Kraatz, cit. v pozn. 25., str. 20
59. V.V. Štech, *Duše nad Grachty*, Praha, 1933, str. 12

60. Štech, cit. v pozn. 59., str. 7
61. Štech, cit. v pozn. 59., str. 12
62. Jana Kybalová, Úloha delftské fajánse ve vývoji hmotné kultury. *Umění a Řemesla*, 1974/1, str.51
63. Umberto Eco, *Dějiny krásy*, Praha, 2005, str. 208
64. Gilles Lipovetsky, *Věčný přepych*, Praha, 2005, str.67, Georg Simmel, *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*, Praha, 1997, str. 109
65. Thorstein Veblen, *Teorie zahálčivé třídy*, Praha, 1999, str. 133
66. Štech, cit. v pozn. 59., str.8
67. Vigarello, cit. v pozn. 56., str. 98
68. Kraatz, cit. v pozn. 25., str. 62, 64
69. Bruggeman, cit. v pozn. 1., str. 97
70. Eco, cit. v pozn. 63., str. 259
71. Eco, cit. v pozn. 63., str 260

Literatura:

- Abegg, M., *Apropos patterns for embroidery, lace and woven textiles*, Bern, 1978
- Bayard, E., *L'Art de Reconnaître les Dentelles, Guipures, etc.*, Paris, 1914
- Boucher, Fr., *Histoire du costume en occident*, Paris, 1996
- Bravermanová, M., *Soubor textilních fragmentů ze studny*, Muzejní a vlastivědná práce, 19/1994
- Bruggeman, M., *L'Europe de la Dentelle*, Bruggy, 1997
- Casanova, L. B., *Luxurious Lace from Venice*, *Apollo*, 163, 1975, str.: 198-202
- Coppens, M., *Un cahier des dessins des dentelles, daté de 1750, et son contexte commercial d'après les archives d'une famille de fabricants anversoises, les Reyns*, *Bulletin des musées royaux d'art et d'histoire parc du cinquantenaire Bruxelles*, 53/1, 1982, str.: 49-72
- Čechová, A., L., Halíková, A., *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*, Praha, 2004
- Durian-Ress, S., *Fächer, Kunst und Mode aus fünf Jahrhunderten*, München, 1987
- Eco, U., *Dějiny krásy*, Praha, 2005
- Erquerra del Bango, J., *Exposicion de el abanico en Espana*, Madrid, 1920
- Faleva, V., *Russian pillow lace*, Leningrad, 1983
- Hall, J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha, 1991
- Král, J., *Paměti města Vamberka nad Zdobnicí*, Vamberk, 1927
- Kraatz, A., *Les dentelles de la renaissance Château d'Ecouen*, Paris, 1992
- Kraatz, A., *Dentelle*, Paris, 1988
- Kybalová, J., *Úloha delftské fajánse ve vývoji hmotné kultury*, *Umění a řemesla*, 1., 1974, str.: 50-59
- Kybalová, L., *Dějiny odívání, Barok a rokoko*, Praha, 1997
- Kybalová, L., *Dějiny odívání, Renesance*, Praha, 1997
- Kybalová, L., *Obrazová encyklopedie módy*, Praha, 1973
- Levey, Santina M., *Lace a History*, Victoria and Albert Museum, 1983
- Lipovetsky, G., *Věčný přepych*, Praha, 2003
- Lotz, A., *Bibliographie des modelbücher*, Leipzig, 1933
- Mainstone, M., *Prosperity Archived*, *Discovering antiques*, 18., 1970, str.: 409-41
- Marant, H., *Dějiny užitého umění*, Praha 1983
- Mayer, Ch., Ch., *Masterpieces of western textiles*, Chicago, 1969

- Paludan, Ch., 98 Monsterboger Tie Broderi, Knipling og Striking, Det Danske Kunstindustrimuseum, 1991
- Paludan, Ch., Pragt & Poesi, Kobenhaven, 1991
- Paulis, L., Le passé de la dentelle belge, Anvers, 1950
- Paulis, L., Pour connaître la dentelle, Anvers, 1942
- Pertluis, Fr., Meylan, V., Les Éventails, Paris, 1989
- Pivcová, J., Muzeum krajky Vamberk, Katalog, Rychnov nad Kněžnou
- Podlaha, A., Chrámový poklad u Sv. Víta, Praha, 1903
- Pražák, V., Oběť Izáka, O výšivkovém motivu, in: Sborník archeologického a národopisného odboru Slovenského Vlastivedného Muzea v Bratislavě za rok 1924-1931, str.: 135-152
- Preysing, M., Europäsche textilien, Gewebe, Stickereien, Spitzen, Hamburg, 1974
- Prošková, I., Ručně paličkovaná krajka, Praha, 1994
- Risselin-Steengrugen, M., Qu'et-ce qu'une dentelle?, Bruxelles, 1978
- Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges, Bruxelles, 1978
- Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles, Bruxelles, 1980
- Risselin-Steenbrugen, M., Un livre de patrons de dentelles du XVIIIe siècle, Bulletin des musees royaux d'art et d'histoire, parc du cinquantenaire, Bruxelles, 6/43-44, 1971-1972, str.: 131-141
- Sedláčková-Serbousková, M., Techniky lidového krajkářství v Československu, Věci a lidé, II., 1949, str.: 140-164
- Simmel, G., Peníze v moderní kultuře a jiné eseje, Praha, 1997
- Smolková, M., Bíbová, R., Krajky a krajkářství lidu československého, Praha, 1908
- V.V. Štech, Duše nad grachty, Praha, 1933
- Štěpánková, M., Krajkářská tradice v Sedlci, Český lid, 77., 1990, str.: 28-33
- Teršl, S., Abeceda textilu a odívání, Praha, 1994
- Van Bever, G., La dentelle, Bruxelles, 1945
- Veblen, T., Teorie zahálčivé třídy, Praha, 1999
- Verlet, P., Styles meubles decor, Paris, 1972
- Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze, Praha, 2004
- Vigarello, G., Le propre et le sale, Paris, 1978
- Vondrušková, A., Prošková, I., Krajkářství, Praha, 2004
- Vydra, J., Staré tradice krajkářství v Československu, Věci a Lidé, II., 1949, str.: 97-131
- Výstava belgické krajky v Praze, katalog UPM, 1948

Winter, Z., Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách, Praha, 1909

Zeminová, M., Barokní textilie ze sbírek UPM

Catanea Parasole, Pretiosa gemma delle virtuose donne, Venetia, MDC, Venezia, 1879

Lucretia Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX,
Venezia, 187

Vavasore, Opera Nuova..., Venetia, 1546, Venezia, 1878

Seznam vyobrazení:

1. šitá krajka, zvětšeno, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
2. paličkovaná mnohopárová krajka, zvětšeno, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
3. paličkovaná stříhaná krajka, zvětšeno, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
4. šitá krajka v procesu výroby, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery, lace...
5. schéma smyčkových stehů, publikováno v Paulis, L., Pour connaître la dentelle
6. výroba šité krajky, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
7. herdule, Belgie, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
8. Netcher, Krajkářka, 1662, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
9. herdule, Itálie, 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
10. herdule, Belgie, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
11. herdule, Francie, publikováno v Vondrušková, A., Prošková, I., Krajkářství
12. paličky, Čechy, publikováno v Vondrušková, A., Prošková, I., Krajkářství
13. herdule, Španělsko, publikováno v Vondrušková, A., Prošková, I., Krajkářství
14. slovenská krajkářka, publikováno v Sedláčková-Serbousková, M., Techniky lidového krajkářství v Československu
15. anglické kostěné paličky z Midlands, 19. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
16. podvíněk a návrh vzoru, strana 6 ze sešitu antverpských výrobců krajek, Reynsů z roku 1750, publikováno v Coppens, M., Un cahier des dessins de dentelles, daté 1750.
17. nákres kosočtvercových oček v půdici krajky Valenciennes, publikováno v Paulis, L., Pour connaître la dentelle
18. nákres půdice drochel, publikováno v Paulis, L., Pour connaître la dentelle
19. nákres kulatých oček v půdici krajky Lille, publikováno v Paulis, L., Pour connaître la dentelle
20. aplikovaná krajka, šité motivy na půdici drochel, Brusel, 1750-60, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
21. smíšená krajka, šité motivy, paličkovaná půdice, zvětšeno, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
22. Dei Conti, portrét španělské dámy, poč. 16. stol., oděv s třásněmi, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
23. Der Liebeszauber, nizozemský mistr, 1470-80, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
24. lemy macramé s třásněmi, Itálie, přelom 16. a 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
25. drhaná krajka, Itálie, 16. století, publikováno v Preysing, M., Europäische textilien
26. fils tirés, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
27. fils tirés, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace, srovnej s obr. 96
28. fils tirés, Itálie, 17. stol., paličkové zoubky, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
29. Nizozemský mistr, fils ecartés, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
30. fils ecartés v procesu výroby, kolem 1753, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
31. technika síťování, Diderot, Encyclopédie, 1771, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
32. vyšívaná síť, Itálie či Německo, 16. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
33. vyšívané buratto, Sicílie, 16. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
34. buratto, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
35. buratto, Itálie, 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
36. mezza mandolina, vzor z knihy předloh Pretiosa Gemma, publikováno v Catanea Parasole, Pretiosa Gemma
37. Bronzino, portrét Isabelly Medici, 1540, límec z mezza mandolina, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
38. mezza mandolina, Itálie, 16.-17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
39. point coupé a bílá výšivka, Itálie, 2. polovina 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
40. point coupé s drhanými třásněmi, přelom 16. a 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
41. point coupé a bílá výšivka, Itálie, 2. polovina 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
42. dětský čepček zdobený point coupé, Flandry, 2. polovina 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
43. De Becker, Poslední soud, 1591, čepčky zdobené point coupé, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle

44. Fr. Clouet, portrét Claude de Lorraine, 1559, límec ze sítě a z reticelly, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
45. pokročilý typ point coupé-punto tagliato a fogliami, paličkované zoubky, Itálie, 16. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
46. point coupé, zoubky z punto in aria, přelom 16. a 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
47. pont coupé v procesu výroby, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
48. M. de Vos, portrét rodiny A. Anselma, detail, 1577, point coupé, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
49. P. Pourbus, retábl z Notre-Dame des Sept- Douleurs, 1556, čepeček s point coupé, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
50. point coupé, Itálie, 16. stol., publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
51. point coupé, Flandry, 2. polovina 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
52. point coupé, drhané třásně, přelom 16. a 17. stol., publikováno v Mayer, Ch., Ch., Masterpieces of western textiles
53. pokrývka, reticella, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
54. reticella, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
55. pokrývka, reticella, Itálie, konec 16. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
56. reticella, Itálie, 16. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
57. reticella, paličkované zoubky, konec 16. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
58. reticella, šité zoubky, začátek 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
59. reticella se šitými zoubky z punto in aria, Itálie, kolem 1600, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
60. šitá krajka punto in aria, Itálie, 1. čtvrt 17. stol., publikováno v Preysing M., Europasche textilien
61. šitá krajka, první polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
62. šitá krajka punto in aria, Benátky, začátek 17. stol., publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
63. G. Garzoni, portrét Ch. E. Savoyského, polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
64. plátno lemované paličkovanou krajkou ve stylu Le Pompe, přelom 16. a 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
65. paličkované lemy, styl Le Pompe, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
66. paličkováná krajka, Itálie, 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
67. paličkované lemy, Itálie, 16. století, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
68. paličkovaná krajka, Flandry, konec 16. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
69. H. Memling, retábl Jacoba Florinse, kolem 1490, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
70. H. Memling, portrét Jacoba Obrechta, 1496, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
71. S. Boticelli, portrét dívky, 1470-75, publikováno v Čechová, A., Krajky, výšivky, stuhy, prýmy
72. A. Durer, Autoportrét, 1498, publikováno v Kybalová, L., Renesance
73. P. Veronese, portrét urozené dámy, kolem 1556, publikováno v Kybalová, L., Renesance
74. geometrický styl, stránka ze vzorníku paličkové krajky, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
75. geometrický styl, šitá krajka, začátek 17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
76. paličkovaná krajka, Flandry, kolem 1620, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
77. šitá krajka s křivkovými motivy, 1. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
78. paličkovaná krajka s křivkovým dekorem, Flandry, 1. polovina 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
79. paličkovaná krajka, Flandry, 1640-60, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
80. šitá krajka punto in aria, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
81. šitá krajka s rozvilinovým dekorem, Benátky, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
82. šitá krajka, polovina 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
83. paličkovaná bruselská krajka, 1700-1715, styl Ludvíka XIV., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
84. paličkovaná krajka, kolem 1720, styl regence, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
85. paličkovaná bruselská krajka, 1715-1725, styl regence, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
86. šitá bruselská krajka, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
87. bruselská paličkovaná krajka, kolem 1730, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
88. paličkovaná malínská krajka, 1740-50, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
89. smíšená bruselská krajka, kolem 1760, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
90. bruselská paličkovaná krajka, kolem 1770, styl Ludvíka XVI., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
91. paličkovaná malínská krajka, 1780-90, publikováno v Levey, S., M., Lace a history

92. paličkovaná malínská krajka, 1790-1800, publikováno v Levey, S.,M., Lace a history
93. vzorník P. Quentela, 1527, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
94. vzorník Josta Martinse, 1599, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
95. vzorník Paganina, 1532, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
96. vzorník G. A. Vavassore, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
97. vzorník F. Vinciola, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
98. vzorník F. Vinciola, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
99. vzorník F. Vinciola, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
100. vzorník F. Vinciola, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
101. vzorník F. Vinciola, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
102. vzorník F. Vinciola, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
103. vzorník J. Sibmachera, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
104. vzorník J. Sibmachera, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
105. vzorník J. Sibmachera, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
106. vzorník Schorleykera, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
107. vzorník Migneraka, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
108. vzorník Celle, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
109. vzorník Jobina, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
110. vzorník J. Caroluse, 1607, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
111. vzorník Lucretie Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX
112. vzorník Lucretie Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX
113. vzorník Lucretie Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX
114. vzorník Lucretie Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX
115. vzorník Lucretie Romana, Ornamento nobile per ogni gentile matrona, Venetia, MDCXX
116. pokrývka se starozákonnými motivy, 1599, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
117. vyšívaná síť s motivem Ukřižování, 1602, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
118. vyšívaná síť s námětem Ukřižování, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
119. vyšívaná síť s námětem Klanění, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
120. vyšívaná síť se Zvěstování pastýřům, Narozením a Klaněním 3 králů, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
121. vyšívaná síť s motivem Zvěstování, 1620, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
122. vyšívané sítě s námětem Obětování Izáka ze Slovenska: Šariš, Rusava, neznámá provenience, publikováno v Pražák, V. Obětování Izáka
123. vyšívané sítě s námětem Obětování Izáka ze Slovenska, Zvolen, Gemer, neznámá provenience, Bardiov, publikováno v Pražák, V. Obětování Izáka
124. vyšívaná síť s námětem Obětování Izáka ze Slovenska, publikováno v Pražák, V. Obětování Izáka
125. šitá krajka s medailonem s Madonou, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M., Lace a history
126. pokrývka na kalich lemovaná vyšívanou sítí s motivem Beránka Vítězného, Německo, 17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
127. oltářní pokrývka s motivem Madony, 1600-1630, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
128. antependium s námětem Zvěstování, vyšívaná síť, 1634, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
129. zoubky z šité krajky s figurami Adama a Evy, Anglie, 1620-40, publikováno v Levey, S.,M., Lace a history
130. milánská paličkovaná krajka s výjevy z Historie Josefovy, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M., Lace a history
131. rouška sochy Madony s námětem plachetnice z kostela Notre-Dame-des-Victoires v Bruselu, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
132. velum ze stříhané bruselské krajky s motivem Panny Marie bolestné, přelom 17. a 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, Les denteles belges
133. krajka gros point de Venose s anděly, publikováno v Levey, S.,M., Lace a history
134. krajka gros point de Venise s pelikánem, publikováno v Mayer, Ch., Ch., Masterpieces of western textiles
135. krajka gros point de Venise s výjevem Navštívení, publikováno v Casanova, L., B., Luxurious Lace from Venice

136. velum s motivem Nalezení sv. Kříže, detail, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
137. velum s motivem Nalezení sv. Kříže, celek, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
138. velum z bruselské krajky s výjevem papeže, 1725-30, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
139. velum z bruselské krajky se sv. Františkem z Pauli, začátek 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
140. rouška z bruselské krajky s výjevem Svaté rodiny, 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
141. rouška Panny Marie Loretánské z kostela des Minimes v Bruselu, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
142. velum se sv. Kateřinou, Voršilou a Barborou, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
143. krajka Binche s motivem papeže na voze, 1. polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
144. milánská krajka s výjevem archy Noemovy, kolem 1750, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
145. velum z bruselské krajky se sv. Bernardem, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
146. bruselská krajka s postavami tří kardinálních ctností, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
147. velum s výjevem Křestu Krista, polovina 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
148. velum se scénou Křestu Krista, 1759, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
149. pláštík sochy Panny Marie Sedmoboletné s výjevem Útěku do Egypta, kolem 1780, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
150. pláštík sochy Madony se scénou procesí a konání mše, konec 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
151. oltářní pokrývka z malínské krajky s výjevem Setkání Abrahama a Melchizedecha, konec 18. stol., detail, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
152. oltářní pokrývka z malínské krajky s výjevy Mojžíš nechává padat manu a Satkání Abrachama a Melchizedecha, konec 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
153. milánská krajka s motivem kardinálského klobouku, přelom 17. a 18. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
154. lem alby z bruselské krajky s motivem kardinálského klobouku, 1. čtvrt 18. stol., publikováno v Preysing M., Europasche textilien
155. oltářní pokrývka z bruselské krajky s monogramem Panny Marie, polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
156. lem alby s motivem orla a císařských korun, 1. čtvrt 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
157. pokrývka z bruselské krajky s motivy puttů, korun a monogramů Panny Marie, 1716, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
158. pokrývka z vyšívané sítě, 1588, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
159. pokrývka s vyšívanou sítí s žánrovými výjevy, 16.-17. stol., publikováno v Kraatz, A., Dentelles
160. vyšívaná síť, kolem 1600, motiv gryfa, jezdce na koni a na lvu a stěelce, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
161. vyšívaná síť, kolem 1600, motiv fontány
162. vyšívaná síť, kolem 1600, motiv síly
163. vyšívaná síť, kolem 1600, výjev s Psýché
164. vyšívaná síť, kolem 1600, motiv Sirény
165. pokrývka z reticelly a z punto in aria s žánrovými výjevy, Francie, 16./17. stol., publikováno v Kraatz, A., Dentelles
166. pokrývka z punto in aria s figurálními motivy, Itálie, konec 16. stol., publikováno v Mayer, Ch., Ch., Masterpieces of western textiles
167. pokrývka Alberta a Isabely, Flandry, 1599, celek, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
168. pokrývka Alberta a Isabely, pelikán, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles, srovnej obr. 97
169. pokrývka Alberta a Isabely, postavy Alberta a Isabely, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
170. pokrývka Alberta a Isabely, sv. Gudula, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
171. ubrus s vyšívanou sítí se zvířecími motivy, 1638, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
172. vyšívaná síť se zvířecími motivy, 1. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois

siècles de dentelles

173. vyšívání síť, 1. polovina 17. stol., publikováno v Mayer, Ch., Ch., Masterpieces of western textiles
174. pokrývka zdobená vyšívanými sítěmi, Francie či Německo, 1. třetina 17. stol., celek, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
175. tatáž pokrývka, detail, postavy planet
176. tatáž pokrývka, detail, postavy planet
177. tatáž pokrývka, detail, dívka na koni, Penelopé, mateřství, páv, zima - srovnej obr. 98.
178. tatáž pokrývka, detail, kohout, objímající se pár, síla, bájná zvířata
179. tatáž pokrývka, detail, bakchus - srovnej obr. 98., pár, víra, Samaritánka, žárlivost
180. tatáž pokrývka, detail, léto - srovnej obr. 98., jednorozec, objímající se pár, kůň, dívka a smrt
181. tatáž pokrývka, detail, jelen, jaro, vepř, lov, roční práce, opice
182. tatáž pokrývka, detail, králik, roční práce, slon, střelec, kůň, Thisbé- srovnej s obr. 109.
183. tatáž pokrývka, detail, jelen, veverka, pastýři, lov, jednorozec, Pyram- srovnej s obr. 109.
184. kravata z point de France s motivy dámy a hudebníků, kolem 1700, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
185. zástěrka z bruselské krajky s motivy dámy a tanečníků, 1. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
186. tatáž zástěrka, detail, postava dámy a tanečníka
187. krajka point de neige s figurálními motivy, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Kraatz, A., Dentelles
188. manžeta s chinoiserními motivy, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
189. bruselská krajka s chinoiserní postavou, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
190. argentanská krajka s výjevem audience u čínského císaře, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
191. pokrývka z bruselské krajky s fantastickým dekorem, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
192. čepcová stuha z bruselské krajky s ptačími motivy, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
193. čepcové stuhy s ptačími motivy, Brusel, 1755, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
194. čepcové stuhy s ptačími motivy, Antverpy, 1764, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
195. milánská krajka s výjevem lovící Diany, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
196. pokrývka z milánské krajky s loveckými scénami, kolem 1670, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
197. žabó z bruselské krajky s výjevem lovu, 1. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
198. milánská krajka s rybářskými scénami, začátek 18. stol., publikováno v Mayer, Ch., Ch., Masterpieces of western textiles
199. žabó z bruselské krajky s loveckými scénami, kolem 1715, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
200. šitá krajka s mytologickými náměty, neznámý původ, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
201. milánská krajka s náměty z antické mytologie, 17./18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
202. dekorativní panó z bruselské krajky, empír, detail, Mars a Venuše, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
203. dekorativní panó z bruselské krajky, empír, celek, Apolón a Dafné, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
204. flanderská krajka s figurou Karla II., 1665, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
205. flanderská krajka s monogramem W, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
206. pokrývka řečená Marie Terezie, 2. polovina 17. stol., publikováno v Kraatz, A., Dentelles
207. žabó Ludvíka XIV., bruselská krajka, 17./18. stol., publikováno v Kraatz, A., Dentelles
208. bruselská krajka s medailony Karla VI. a Alžběty Brunšvické, 1708, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
209. detail téže krajky, publikováno v Vydra, J., Staré tradice krajkářství v Československu
210. argentanská krajka s válečnými trofeji, kolem 1745, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
211. argentanská krajka s válečnými trofeji, kolem 1745, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
212. vzorník P. Quentela Eyn new kunstlich boich, 1527, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
213. vzorník P. Quentela Eyn new kunstlich boich, 1527, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbucher
214. vzorník P. Quentela Eyn new kunstlich boich, 1527, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbucher
215. vzorník G. A. Vavassore Opera nuova, 1546, přetisk Venezia, 1878
216. vzorník G. A. Vavassore Opera nuova, 1546, přetisk Venezia, 1878
217. vzorník G. A. Vavassore Opera nuova, 1546, přetisk Venezia, 1878

218. vzorník G. A. Vavassore Opera nuova, 1546, přetisk Venezia, 1878
219. vzorník M. Pagana, Giardinetto nuovo, 1542, publikováno v Levey, S., M., Lace a history, srovn. obr. 50
220. vzorník M. Pagana, Giardinetto nuovo, 1550, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
221. vzorník D. Sery, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
222. vzorník G. a M. Sessù, Le Pompe, 1557, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
223. vzorník G. a M. Sessù, Le Pompe, 1557, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
224. vzorník G. Ostata, 1561, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
225. vzorník Frosschauerer Nuw Modelbuch, 1561, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
226. vzorník Frosschauerer Nuw Modelbuch, 1561, titulní list, publikováno v Čechová, A., Krajky, výšivky...
227. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
228. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
229. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
230. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
231. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
232. vzorník F. Vinciola, 1587, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
233. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
234. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
235. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
236. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
237. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
238. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
239. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
240. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
241. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
242. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
243. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
244. vzorník C. Vecellia, La corona, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
245. vzorník G. B. Ciottiho, 1591, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
246. vzorník J. Sibmachera, Neues Modelbuch, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
247. vzorník J. Sibmachera, Neues Modelbuch, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
248. vzorník J. Sibmachera, Neues Modelbuch, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
249. vzorník J. Foilleta, 1598, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
250. vzorník J. Foilleta, 1598, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
251. vzorník J. Foilleta, 1598, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
252. vzorník P. P. Tozziho, 1604, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
253. vzorník I. C. Parasole Teatro, 1616, publikováno v Paludan, Ch., 98 Monsterboger
254. vzorník I. C. Parasole Teatro, 1616, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
255. vzorník I. C. Parasole Teatro, 1616, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
256. vzorník I. C. Parasole, Specchio delle virtuose donne, 1595, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
257. vzorník I. C. Parasole, Specchio, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
258. vzorník I. C. Parasole, Specchio, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
259. vzorník I. C. Parasole, Specchio, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
260. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
261. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
262. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
263. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
264. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Libro secondo Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
265. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Libro secondo Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
266. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Libro secondo Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
267. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Libro secondo Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
268. I. C. Parasole, Pretiosa Gemma, Libro secondo Venetia, MDC, přetisk Venezia, 1879
269. L. Romana, Ornamento nobile, Venetia, MDCXX, přetisk Venezia, 1876
270. L. Romana, Ornamento nobile, Venetia, MDCXX, přetisk Venezia, 1876
271. L. Romana, Ornamento nobile, Venetia, MDCXX, přetisk Venezia, 1876
272. L. Romana, Ornamento nobile, Venetia, MDCXX, přetisk Venezia, 1876
273. L. Romana, Ornamento nobile, Venetia, MDCXX, přetisk Venezia, 1876
274. vzorník Schorleykera A scholle-house for the needle, 1624, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
275. vzorník Schorleykera A scholle-house for the needle, 1624, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la

- dentelle
276. vzorník B. Danieliho Libro di diversi disegni, 1630, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 277. vzorník B. Danieliho, Vari Disegni di Merletti, 1641, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 278. vzorník B. Danieliho, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
 279. vzorník B. Danieliho, Libro di diversi disegni, 1630, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 280. vzorník danieliho, publikováno v Lotz, A., Bibliographie der modelbücher
 281. šitá krajka, Itálie, 17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 282. šitá krajka, Itálie, 17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 283. Anonym, interiér obchodu, Benátky, 1. polovina 18. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 284. gros point de Venise v procesu výroby, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
 285. gros point de Venise, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
 286. límeček z gros point de Venise, Benátky, 2. polovina 17. stol., publikováno v preysing, M., Europasche textilien
 287. límeček z gros point de Venise, , Benátky, kolem 1660, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 288. J. F. Voet, portrét člena rofny Chigi, kolem, 1670, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 289. gros point de Venise, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 290. detail krajky gros point de Venise, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 291. široký pás krajky gros point de Venise, Benátky, kolem 1665, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 292. gros point de Venise, Benátky, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 293. gros point de Venise, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 294. gros point de Venise, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 295. gros point de Venise, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 296. gros point de Venise, 2. polovina 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 297. límeček z point de rose, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 298. point de rose, Benátky, kolem 1685, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
 299. point de neige, Benátky či Francie, kolem 1685, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 300. point de neige, Benátky, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 301. point de neige, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 302. point de neige, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 303. point de rose (rosaline), začátek 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
 304. point plat de Venise, Benátky, kolem 1640, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 305. point plat de Venise, Benátky, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 306. point plat de Venise, kolem 1640, detail, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 307. point plat de Venise, Benátky, okolo 1685, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
 308. point plat de Venise, 1688, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
 309. point plat de Venise, 2. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
 310. point plat de Venise, typ coraline, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 311. stuha z šité krajky Birano, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
 312. čepcová stuha z šité krajky Burano, Burano, kolem 1740, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 313. stuha z krajky Burano, Burano, kolem 1765, publikováno v Kraatz, A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
 314. stuha z krajky Burano, Burano, konec 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
 315. puncetto, Itálie, 16./17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
 316. paličkovaná krajka, Itálie, 16./17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 317. paličkovaná krajka, Itálie, 16./17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 318. paličkovaná krajka, Itálie, 16. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
 319. paličkovaná krajka ze zlatých a stříbrných přízí, 16./17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen,

- M.,Trois siècles de dentelles
320. paličkovaná krajka, Benátky, 2. čtvrt 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
321. paličkovaná krajka napodobující šitou krajku rosaline, Benátky, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
322. prýmková krajka s šitými výplněmi a spojkami, 17./18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
323. prýmková krajka kopírující benátskou šitou krajku, Itálie, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
324. paličkovaná krajka, Itálie, 1. polovina 17. stol., pravděpodobně Janov, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
325. paličkovaná krajka, Janov, kolem 1630, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
326. tatáž krajka, detail
327. paličkovaný lem, Janov, 2. čtvrt 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
328. manžeta z janovské krajky, 1. čtvrt 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
329. janovská krajka, 1. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
330. janovská krajka ze zlatých a stříbrných přízí, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
331. janovská krajka, 1. čtvrt 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
332. stuha z milánské krajky, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
333. stuha z milánské krajky, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
334. milánská krajka, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
335. krajka typu occhiolini, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
336. milánská krajka, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
337. milánská krajka se spojkami, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
338. milánská krajka s očkovou půdicí, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
339. milánská paličkovaná krajka, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
340. milánská krajka se spojkami, 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
341. pás milánské paličkované krajky, 1680-1700, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
342. paličkovaná milánská krajka s půdicí point de Paris, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
343. flanderská paličkovaná krajka, 16. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
344. flanderská paličkovaná krajka, 16./17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
345. flanderská krajka, 1645-50, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
346. paličkovaná krajka, Flandry, 1630-50, publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
347. paličkovaná stříhaná krajka, Flandry, 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
348. flanderská krajka se spojovou půdicí, 2. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
349. flanderská krajka se síťovou půdicí, 2. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
350. sváteční prostěradlo s flanderskou krajkou, 1. polovina 17. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
351. flanderská krajka, 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
352. flanderská krajka, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
353. flanderská krajka, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
354. flanderská stříhaná krajka, 2. polovina 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
355. flanderská krajka, kolem poloviny 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
356. flanderská krajka, kolem 1660, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
357. flanderská krajka se spojkami, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
358. flanderská krajka se síťovou půdicí, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
359. flanderská krajka, konec 17. stol., publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
360. flanderská krajka, kolem 1650, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
361. flanderská krajka s dekorativní půdicí, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history

362. mnohopárová paličkovaná krajka, Antverpy, 1640-60, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
363. antverpská krajka, 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
364. antverpská krajka typu opaque, 1650-60, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
365. krajka opaque, Antverpy, okolo 1660, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
366. krajka Pottenkant s půdicí point de Paris, Antverpy, 1. polovina, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
367. krajka Pottenkant s půdicí point de Paris, 1. polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
368. krajka Pottenkant s půdicí point de Paris, Antverpy, 1. polovina 18. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
369. krajka Pottenkant, Antverpy, 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
370. krajka Pottenkant, 1. polovina 18. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
371. schéma oček a cinque trous, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
372. antverpská krajka s půdicí a cinque trous, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
373. očka a cinque trous, zvětšeno, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
374. stuha z krajky Binche, začátek 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
375. stuha z krajky Binche, začátek 18. stol., počátky půdice fond de neige, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
376. krajka Binche s půdicí fond de neige, začátek 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
377. krajka Binche s půdicí fond de neige, 1. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
378. krajka Binche s půdicí fond d'esprit, 1. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
379. čepcová stuha z krajky Binche, 18. stol., fond de neige, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
380. čepcová stuha z krajky Binche, 18. stol., fond de neige, publikováno v Van Bever, G., La dentelle
381. žabó z krajky Binche, 1720-30, fond de neige, publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
382. krajka Binche, Valenciennes či Antverpy, 2. polovina 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
383. krajka Binche, 1. polovina 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
384. krajka Binche, kolem poloviny 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
385. krajka Binche, polovina 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
386. čepcová stuha z krajky Binche, styl Ludvíka XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
387. malínská krajka, styl Ludvíka XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
388. malínská krajka, styl Ludvíka XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
389. malínská krajka, styl Ludvíka XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
390. čepcová stuha z malínské krajky, styl Ludvíka XV., silná obtahovačka, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
391. část dýnka čepce z malínské krajky, kolem 1740, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
392. šestiúhelníková očka v půdici malínské krajky, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
393. dýnko čepce z malínské krajky, Ludvík XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Les dentelles Belges
394. detail malínské krajky, okolo 1745-55, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
395. čepcová stuha z malínské krajky s dekorativní půdicí, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
396. nákres šestiúhelníkových oček v malínské půdici, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
397. čepcová stuha z malínské krajky, polovina 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
398. čepcová stuha z malínské krajky, polovina 18. stol., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
399. malínská krajka s půdicí s dekorativními očky, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
400. malínská krajka s půdicí s dekorativními očky, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
401. detail malínské krajky s typickými šestiúhelními očky v půdici, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
402. technika střihané krajky, detail, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
403. střihaná flanderská krajka, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
404. krajka typu occhiolini, Brusel, 17./18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles

405. bruselská stříhaná krajka, rub, detail- zvětšeno 8x, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
406. drochel, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
407. detail šestiúhelných oček v půdici drochel, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
408. detail bruselské krajky s půdici drochel, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
409. nákres půdice drochel, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
410. čepcová stuha s bruselské paličkované krajky, kolem 1750, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
411. stuha z bruselské krajky, kolem 1765, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
412. volán z bruselské stříhané krajky, kolem 1700, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
413. volán z bruselské krajky, 1715-25, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
414. volán z bruselské krajky, 1720-30, styl regence, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
415. volán z bruselské krajky, styl regence, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
416. bruselská stříhaná krajka, 1675-1700, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
417. čepcová stuha z bruselské stříhané krajky, kolem 1700, detail, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
418. čepcová stuha z bruselské krajky, kolem 1700, celek,
419. bruselská stříhaná krajka, kolem 1700, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
420. žabó z bruselské stříhané krajky, kolem 1740, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
421. žabó z bruselské krajky, 1. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
422. žabó z bruselské krajky, styl regence, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
423. čepcové stuhy z bruselské krajky, styl Ludvíka XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
424. čepcová stuha z bruselské krajky, 1745-50, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
425. čepcová stuha konec 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
426. stuha z bruselské krajky, konec 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
427. stuha z bruselské krajky, konec 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
428. bruselská stříhaná krajka, zvaná Angleterre, Flandry, kolem, 1710, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
429. bruselská stříhaná krajka typu Angleterre, kolem 1755, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
430. brabantská krajka, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
431. čepcová stuha z bruselské šité krajky ve stylu point de France, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
432. límec z bruselské šité krajky, začátek 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
433. flanderská šitá krajka, 2. polovina 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
434. volán z bruselské šité krajky ve francouzském stylu, Brusel, kolem 1700, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
435. čepcová stuha z bruselské šité krajky, kolem 1740, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
436. šitá bruselská krajka aplikovaná na půdici drochel, 2. třetina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
437. šitá bruselská krajka, 1730-50, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
438. A. Boss, rytina La Galerie Du Palais, 17. stol., publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
439. zlatá paličkovaná krajka, kolem 1620, Francie?, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
440. G. Gresly, obchodnice s krajkami, 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
441. límec z gros point de Venise z francouzské královské manufaktury, 1665-70, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
442. volán na nábytek z point de France, královské manufaktury, 1670-88, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
443. detaily krajky point de France, přelom 17. a 18. stol., publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
444. krajka point de France, styl Ludvík XIV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles

445. spojková půdice s pikotkami, point de France, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
446. krajka point de France, styl Ludvík XIV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
447. volán ze šité krajky point de France, Francie, kolem 1675, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
448. point de France, kolem 1690, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
449. volán z point de France, konec 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
450. point de France, kolem 1700, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
451. point de France, kolem 1700, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
452. point de France, styl Bérain, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
453. point de France, styl Bérain, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
454. point de France, kolem 1700, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
455. point de France, začátek 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
456. point de France, 1. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
457. point de France, styl Marot, začátek 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
458. point de France, 1720-30, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
459. šitá krajka, Francie, 1720-30, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
460. francouzská šitá krajka, 1740-50, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
461. manžeta z point de France, styl Ludvík XIV., konec 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
462. detail point de France, začátek 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
463. alenconská půdice, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
464. argentanská půdice s obšívanými očky, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
465. argentanská půdice s obtáčenými očky, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
466. detail argentanské šité krajky, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
467. detail argentanské krajky, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
468. detail alenconské krajky, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
469. detail dekorativních oček krajky Argentelly, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
470. point d'Argentan, polovina 18. stol., publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
471. J. B. Greuze, portrét George Gougenota de Croissy, 1756, detail, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
472. stuha z Argentelly, kolem 1735, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
473. stuha z argentanské krajky, kolem 1735-40, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
474. šitá krajka na strojovém tylu, Alencon či Argentan, kolem 1760 (límeč kolem 1900), publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
475. schéma oček alenconské krajky, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
476. alenconská či argentanská krajka, 2. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
477. stuha z argentanské krajky, 1770-75, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
478. alenconská či argentanská krajka, 2. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
479. čepcová stuha z argentanské krajky kolem poloviny 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
480. alenconská krajka, styl Ludvík XV., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
481. alenconská krajka, styl Ludvík XVI., konec 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
482. tři alenconcké stuhy, konec 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
483. alenconcká krajka s motivy Napoleonových včel, určená pro postel Josefíny, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
484. point de Sedan, styl regence, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
485. point de Sedan, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
486. point de Sedan, kolem 1720, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
487. point de Sedan, kolem 1710, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
488. point de Sedan, kolem 1680, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
489. guipura, barevné hedvábí, Francie?, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history

490. guipura, Francie?, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
491. kulatá očka v půdici krajky Valenciennes, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
492. kosočtvercová očka v půdici krajky Valenciennes, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
493. schéma oček valenciennské krajky, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
494. stuha z valenciennské či antverpské krajky, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
495. čepcová stuha z krajky Valenciennes, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
496. čepcová stuha z krajky Valenciennes s kulatými očky v půdici, 2. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
497. čepcová stuha z krajky Valenciennes s kosočtvercovými očky v půdici, 2. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
598. čepcová stuha z krajky Valenciennes, kolem 1760, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
499. stuha z krajky Valenciennes, začátek 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
500. stuha z krajky Valenciennes, kolem 1730, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
501. stuha z valenciennské krajky kolem 1735, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
502. žabó z valenciennské krajky, 1. polovina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
503. stuha z krajky Valenciennes, styl regence, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
504. čtyři stuhy z krajky Valenciennes, polovina 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
505. čepcová stuha z paličkované krajky point de Paris, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
506. typická půdice s šestiúhelníčkovými očky s trojúhelníčky po stranách krajky point de Paris, detail, zvětšeno 8x, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
507. schéma půdice krajky Lille, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
508. krajka Lille, kolem 1775, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
509. krajka Lille, kolem 1800, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
510. Tulle, 2. polovina 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
511. paličkovaná krajka Chenille Blonde, Francie, 1755-65, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
512. point coupé, Anglie, 1625-50, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
513. point coupé, Anglie, 1625-50, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
514. point coupé, Anglie, 1. polovina 17. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
515. paličkovaná krajka, Devon, 1630-40, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
516. paličkovaná krajka, Devon, kolem 1690, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
517. paličkovaná krajka, Devon, kolem 1660, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
518. paličkovaná krajka s nápisem VIVE LE ROY. CAROLUS REX. CB BARONET. C. 1661, Anglie, 1661, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
519. kapesník lemovaný šitou krajkou patřil Karlu I., Anglie, 1630, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
520. dětský čepček, zdobený paličkovanou krajkou Midlands a hollie point, nápis "long live sweet baby 1764", publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
521. čepcová stuha, aplikace na drochel, Honinton, kolem 1800, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
522. jednoduchá krajka vyrobená na stávkovém stavu Roberta Frosta v Nottinghamu, 1769, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
523. strojová půdice s ručně vyšívanými motivy, Nottingham, konec 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
524. paličkovaná krajka ze zlatých a stříbrných přízí, Španělsko, 1. polovina 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
525. punto de España, hedvábné a stříbrné příze, Katalánsko, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
526. guipura, barevné hedvábí, Španělsko, 1660, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
527. sols de España, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
528. čepček krále Karla V., zdobený vyšívaným burattem, se zvířecími a lidskými figurami a znaky, byl určený k nošení pod korunou, Španělsko, kolem 1550, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
529. point coupé a šitá krajka, Španělsko?, 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M.,Trois siècles de dentelles
530. lem alby z punto de Cataluňa, Katalánsko, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
531. ruedas neboli sols de España, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle

532. alba zdobená krajkou ruedas, Španělsko, 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
533. šitá krajka, Španělsko, 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
534. ruedas neboli sols de España, 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
535. šitá krajka, Španělsko, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
536. polštář zdobený vyšivanou sítí dle předlohy Sibmachera, severní Německo, 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
537. ubrus, bílá výšivka na bavlněném batistu-point de Saxe, Německo, 1762, publikováno v Preysing, M., Europasche textilien
538. stuha z point de Dinant, ažurová výšivka na mušelinu, 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
539. fiží, fil tiré, point de Dinant, styl Ludvíka XV., publikováno v Van Bever, G., La dentelle
540. manžeta z point de Dresde, Německo, 1. polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
541. bílá výšivka, měmecko, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
542. bílá výšivka, Dánsko, 2. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
543. J. Thimm, Sofia Axelsdatter, 1636, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
544. dvě stuhy krajky typu Binche, Tonder, 170-75, publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
545. tři stuhy krajků malínského typu, Tonder, 1750-75, publikováno v Paludan, Ch., Pragt a Poesi
546. tři stuhy z Tonder, 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
547. pásková krajka, Slovensko (okolí Bratislavy), 18.-19. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
548. pásková krajka ze Žiliny, publikováno v Vydra, J., Staré tradice krajkářství v Československu
549. páskové slovenské krajky ze lněné a barevné příze, publikováno v Sedláčková-Serbousková, M., Techniky lidového krajkářství v Československu
550. páskové slovenské krajky, publikováno v Sedláčková-Serbousková, M., Techniky lidového krajkářství v Československu
551. Anonym, portrét ruské šlechtičny, 1721-24, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
552. ruská kovová krajka s perlami, 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
553. stříbrná ruská krajka, 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
554. zlaté a stříbrné paličkované ruské krajky, 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
555. bílá paličková ruská krajka, konec 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
556. barevná paličkovaná ruská krajka se zvířecími motivy, konec 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
557. barevná paličkovaná ruská krajka s motivy rokokových mřížek, publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
558. barevná paličkovaná ruská krajka se zvířecími motivy, publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
559. barevná paličkovaná ruská krajka, publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
560. pásková barevná ruská krajka se síťovou půdicí, publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
561. barevná paličkovaná ruská krajka, konec 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
562. barevná paličkovaná ruská krajka, konec 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
563. barevná pásková krajka, Rusko, konec 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
564. bílá pásková krajka flanderského typu, Rusko, 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
565. bílá pásková krajka, Rusko, 18. stol., publikováno v Faleva, V., Russian pilow lace
566. česká paličkovaná krajka typu occhiolini, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
567. tři stuhy mnohopárové paličkované krajky (malínská a valenciennské), Vamberecko, konec 18. stol., publikováno v Pivcová, J., Muzeum krajky Vamberk
568. Habert, rytina, žena u zrcadla, kolem 1675, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
569. J. M. Natier, portrét Isabely de Parma, 1758, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
570. Anonym, František Lotrinský ve vládním oděvu, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
571. Přední díly vesty z krajky, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
572. povlak na polštář z point coupé a reticelly, Itálie, kolem 1600, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
573. ubrus na toaletní stolek z point coupé a reticelly, Itálie, kolem 1600, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
574. J. Zoffány, královna Charlota u toaletního stolku, 1764, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
575. francouzská škola, žena u toaletního stolku, kolem 1600, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
576. A. R. Mengs, portrét malé Charlotty Joaquin, kolem 1755, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
577. britská škola, Františka vévodkyně z Essexu, 1610-20, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
578. D. des Granges, rodina Saltoual, Anglie, 1640-45, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
579. pokrývka na postel z point coupé, detail, 16. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles

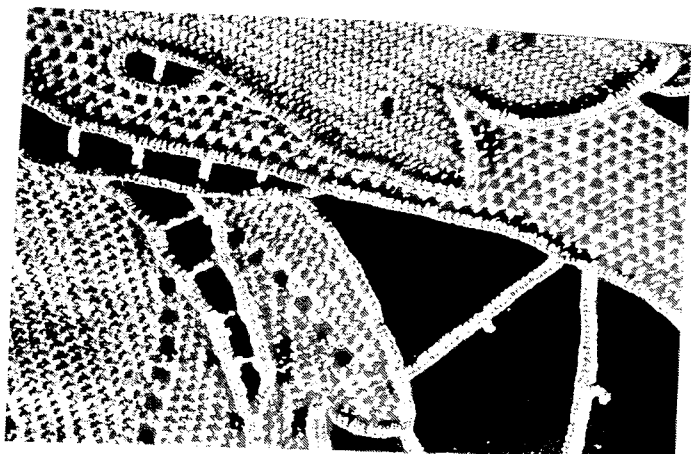
580. závěs na přední stranu oltáře, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
581. pláštík na sochu Madony, datovaný 1747, zhotovený slečnou Mascré, s nápisem Salve Bernard, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
582. socha Madony oděná do krajkové roušky a pláštíku, kostel sv. Mikuláše v Bruselu, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
583. palla, 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
584. velum na kalich lemované paličkovanou krajkou ze zlatých a stříbrných přízí, Itálie 16. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
585. kovová krajka z kasule, publikováno v Podlaha, Chrámový poklad u Sv. Víta
586. schéma výzdoby liturgických textilií
587. Trevisani, portrét kardinála Ottoboniho, kolem 1690, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
588. V. Ghislandi, mladý prelát, kolem 1720, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
589. S. Chevreau, J. Ch. Colbert de Croissy, biskup z Montpellier, rytina, 1723, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
590. F. H. Drouais, kardinál de la Rochefoucauld, kolem 1745, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
591. Batoni, kardinál Jean de Rochechouart, 1762, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
592. synagogální opona z Luže, 1652, motiv koruny z reticelly, publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
593. zlatá paličkovaná krajka ze synagogální opony z Pinkasovy synagogy, 1606, publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
594. pláštík na tóru z Luže, 17. stol., publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
595. synagogální opona, 1740, Pinkasova synagoga v Praze, publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
596. kovová krajka ze synagogální opony z Pinkasovy synagogy v Praze, 1740, publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
597. kovová krajka na draperii z Pinkasovy synagogy, přelom 18. a 19. stol., publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
598. draperie s motivem koruny z krajky, Kroměříž, 1750, publikováno v Veselská, D., Krajky ze sbírek Židovského muzea v Praze
599. M. Devos, rodina Antonína Anselma, detail, 1577, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
600. F. Pourbus, N. Fellinghe, 1592, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
601. A. S. Coello, Marie Maximiliána Manrique de Lara, po 1575, publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
602. M. Gheeraets, Alžběta Anglická, po 1588, publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
603. F. de Llano, infantka Isabella Clara Eugenie, 1584, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
604. P. de la Cruz, portrét šlechtičny, kolem 1615, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
605. Clouetova škola, Marie Stuartovna, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
606. P. Candido, portrét německé vévodkyně Magdaleny, 1613, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
607. francouzská škola, Anna Rakouská, začátek 17. stol., publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
608. Anonym, královna Alžběta Anglická, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
609. J. van Ravensteyn, Jeanne Doublet, 1616, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
610. německý anonym, Alžběta z Aspermountu, kolem 1632, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
611. Helliard, Alžběta Anglická, 1585, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
612. Miereveld, portrét vlámské ženy, 1620, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
613. A. S. Coello, Isabella Clara Eugenie, 1575, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
614. F. Pourbus, Infantka Isabella Clara Eugenie, 1605, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
615. M., Gheeaerts, Alžběta Anglická, 1590, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
616. O. Voenius, Alexander Farnese, konec 16. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
617. C. de Vos, portrét malířovy ženy, 1621, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
618. F. Pourbus, mladý Ludvík XIII., 1615, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
619. J.A. Van Ravensteyn, pán Vydgy van Vildenhoven, 1620, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
620. Anonym, Alžběta Anglická, 1585-90, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
621. G. A. Fasolo, Benátska, polovina 16. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
622. Anonym, česká královna Eliška, 1613, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
623. F. pourbus, Marie Medicejská, 1611, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle

624. C. de Vos, Frans Vekemans, kolem 1625, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
625. C. de Vos, Cornelia Vekemans, kolem 1620, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
626. podpora límce, Francie, 1625-40, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
627. F. Pourbus, mladý Ludvík XIII., 1622, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
628. Montemezzano, Benátčanka, 1570, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
629. Anonym, Bianca Cappello, 1560, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
630. Anonym, Edward Sackville, 1623, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
631. F. Pourbus, Marie Medičejská, 1595, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
632. Anonym, Marie Capponi, kolem 1600, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
633. F. Pourbus, portrét ženy, kolem 1607, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
634. J. Van Ravensteyn, Amalie Elisabeth, komtesa z Hanau, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
635. F. Hals, Catharina Hoof s chůvou, 1. polovina 17. stol., publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
636. německý anonym, Jana Eleonora z Fustenbergu, kolem 1628, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
637. S. Coello, portrét španělské princezny, 1615, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
638. P. van Somer, Marie, komtesa z Pembroke, 1605-10, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
639. M.C. Hiert, Margareta Browsen, 1641, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
640. B. Spranger, Bianca Capello, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
641. Anonym, Lucrezia Risoli, 1625-30, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
642. J. de Backer, syn C. Plantina, 1591, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
643. F. Pourbus, Josse Van Belle, 1556, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
644. C. Salviati, portrét muže, 1550, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
645. límeč z reticelly a punto in aria, Itálie, kolem 1610, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
646. límeč s paličkovanou flanderskou krajkou, Flandry kolem 1655, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
647. límeč z reticelly, 1600-1620, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
648. francouzská škola, Jindřich II., 1625-30, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
649. francouzská škola, Ludvík XIV. se svou kojnou, kolem 1638, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
650. W. J. Delft, Bedřich Falcký, 1632, publikováno v Vydra, J. Staré tradice krajkářství v Československu
651. Rembrandt, portrét ženy, 1635, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
652. Houthorst, Eliška Česká, 1630, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
653. Johnson, Arabella z Rockinghamu, 1635, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
654. P. Moreelse, portrét ženy, 1628, krajka Van Dyck, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
655. Rembrandt, portrét muže, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
656. Rembrandt, portrét ženy, 1630, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
657. M. Gheeraedts, Margaret Layton, kolem 1620, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
658. límeč, 3. čtvrt 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
659. Masson, J. B. Colbetr, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
660. H. Rigaud, princ Rohanský, konec 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
661. C. Maratta, portrét muže, 1663, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
662. límeč z reticelly a punto in aria, 1630, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
663. P. P. Rubens, autoportrét s Isabelou Brandtovou, detail, 1609, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
664. Gheeraerts, Anna Dánská, kolem 1612, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
665. P. P. Rubens, Eleonora Gonzaga, 1600, publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
666. P. Moreelse, portrét ženy, 1627, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
667. V. Hollar, Roční doby- jaro, 1641, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
668. V. Hollar, Roční doby- podzim, 1641, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
669. D. Santvoort, starosta Dirk Bas Jacobsz s rodinou, 1635, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
670. L. Fanchier, portrét muže, kolem 1665, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
671. A. Palamedes, portrét ženy, 1655, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
672. Anonym, hraběnka Ludmila Františka z Kolowrat, 2. polovina 17. stol., publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
673. Anonym, Anna Markéta Štampachová ze Štampachu, 1670, publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhy
674. Van der Vhet, portrét ženy, 1663, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
675. Anonym, Margherita Louisa d'Orleans, kolem 1660, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
676. De Jongh, Jan van Nes, 1660, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
677. Van Everdingen, Elisabeth van Kessel, 1671, publikováno v Levey, S., M., Lace a history

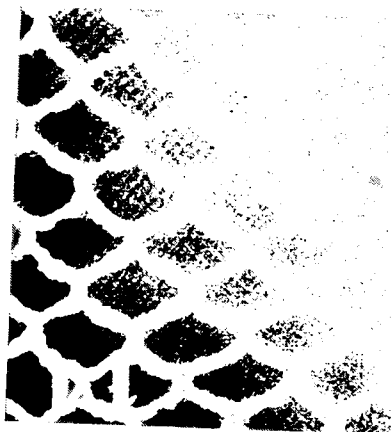
678. límeček z point de rose, Benátky, konec 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
679. Fratellini, Giuseppe Vanni, kolem 1700, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
680. J. A. Rotius, Meyndert Sonck s rodinou, polovina 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
681. J. A. Rotius, Agatha van Neck, 1658, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
682. N. E. Prekenoy, portrét ženy, 1632, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
683. P. Veronese, Benátčanka, 1565, manžeta z point coupé, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
684. M. Gheeraedts, Mary Herbert z Pembroke, 1614, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
685. P. Pourbus, Adrienne Buck, 1551, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
686. manžeta z gros point de Venise, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
687. Anonym, portrét ženy, 1625, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
688. G. Van Deynem, portrét dámy, začátek 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
689. portrét Cosima II., Medici, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
690. J. F. Voet, portrét italské dámy, 2. polovina 17. stol. publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
691. česká škola, Alžběta Karolína Orleánská, 2. polovina 17. stol., publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
692. N. Largilliere, Mme. de la Martelliere, kolem 1700, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
693. A. R. Mengs, princezna Marie Antoinetta, 1751, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
694. Anonym, Marie Terezie, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
695. D. Nannotte, portrét malířovy ženy, 1758, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
696. M. Meytens, císařovna Marie Terezie, publikováno v Výstava belgické krajky
697. A. Roslin, M. de Brunville, 1761, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
698. A. V. Wertmuller, Marie Antoinetta s dětmi, 1787, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
699. Anonym, princezna Sophie Magdalena, polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
700. N. Largilliere, krásná Štrasbuřanka, 1703, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
701. F. J. de Goya, markíza ze Solany, 1792, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
702. náprsenka, z point de France, kolem 1735, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
703. A. Labille-Guiard, Mme. Adelaide, 1787 publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
704. F. J. de Goya, královna Marie Loisa Parmská, 1798, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
705. D. Velasquez, dáma v mantile, kolem 1625-30, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
706. F. J. de Goya, Doña Isabela Cobos de Porcel, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
707. G. Longhi, Rozprava masek, Benátky, 1760, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
708. J. M. Wright, John Granville, kolem 1663, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
709. J. F. Voet, portrét mladého muže, konec 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
710. J. F. Voet, portrét mladého Itala, konec 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
711. N. de Largilliere, Konrád Detlef Graf von Dehn, 1724, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
712. Anonym, hrabě Stadion, kolem 1750, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
713. Roslin, Charles Auguste Bourlet, 1760, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
714. A. V. Wertmuller, Georg Waschington, 1795, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
715. rytina, polovina 17. stol., publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
716. rytina, 2. polovina 17. stol., publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
717. rytina, konec 17. stol., publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
718. J. A. van Ravensteyn, portrét ženy s dítětem, 1572, publikováno v Abegg, M., Apropos patterns for embroidery lace
719. M. Devos, portrét rodiny Anselme, 1577, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Qu'est-ce qu'une dentelle?
720. Van Somer, princezna Elizabetha, polovina 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
721. J. Murat, vévodkyně Orleánská s dětmi, detail, kolem 1680, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
722. N. de Largilliere, Jakub II. Anglický a jeho sestry, 1695, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
723. Gennari, princ James Francis Edward, kolem 1690, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
724. dětská zástěrka s milánskou krajkou, 18. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles

725. Richter, princezna Marie Amalie Rakouská, 1709, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
726. F. Belle, Mme. Béthiny s bratrem, 1714, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
727. T. Gainsborough, Mary, komtesa Howeská, kolem 1760, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
728. J. M. Natier, portrét šlechtičny, 1748, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
729. J. M. Natier, princezna Marie Isabella Bourbonská, kolem 1750, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
730. zástěra z paličkované bruselské krajky, 1775-85, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
731. Anonym, princezna Sophie Magdalena, polovina 18. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
732. J. A. Joseph, M. Antoine Crozart, 1741, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
733. D. Nannotte, portrét malířovy ženy, 1758, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
734. J. E. Liotard, M. Denis-Joseph, 1757-59, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
735. De Gare, Thérèse Natalie von Braunschweig, 1733, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
736. A. Roslin, M. de Flandre, 1761, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
737. dýnko čepce z bruselské paličkované krajky, kolem 1740, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
738. dýnko a volán čepce z point d'Angleterre, 1740-50, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
739. čepce z malínské krajky ve stylu regence, publikováno v Risselin-Steenbruge, Les dentelles Belges
740. dýnko čepce, 1720, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
741. kompletní čepce z paličkované bruselské krajky, kolem 1770, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
742. J. M. Natier, Marie Leszinská, 1748, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
743. Cousin, portrét muže, polovina 17. stol., detail, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
744. F. Elle, Jindřich II. Lorrainský, 1631, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
745. dílna D. Mytense, Jindřich Bohatý, vévoda Holanský, 1640, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
746. Ludvík Boullognský, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
747. dáma v déshabillé pracující krajku, rytina, 17. stol., publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
748. F. Pourbus, Elisabeth francouzská, detail, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
749. A. Moro, Kateřina Rakouská, královna portugalská, kolem 1552, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
750. S. Coello, Anna Rakouská, královna španělská, 1571, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
751. J. P. de la Cruz, Anna Rakouská, královna španělská, 2. polovina 16. stol., publikováno v Kybalová, L., Renaissance
752. A. S. Coello, Marie Maxmiliána Manrique de Lara, po 1575, publikováno v Čechová, A., Krajky, stuhu
753. F. Pourbus, infantka Isabella Clara Eugenia, kolem 1605, publikováno v Levey, S., M., Lace a history
754. kapesník z reticelly, Flandry, začátek 17. stol., publikováno v Levey, S., M., Lace a history
755. kapesník zdobený šitou krajkou, Itálie, 1645, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
756. V. Hollar, Rukávník, vějíř, rukavice a maska, 1647, kapesník s krajkou, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
757. J. V. Angemayer, zátiší s květinou a hodinkami, 1708, kapesník zdobený krajkou, publikováno v Dějiny českého výtvarného umění II.
758. V. Hollar, Roční doby- léto, 1641, krajkový vějíř, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
759. Rembrandt, mladá žena s vějířem, publikováno v Kybalová, L., Obrazová encyklopedie módy
760. skládací listový vějíř, Francie či Itálie, konec 16. stol., publikováno v Pertluis, F., Les Éventails
761. list svatebního vějíře z bruselské krajky, 1. třetina 18. stol., publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
762. skládací listový vějíř, list z bruselské krajky, konec 18. stol., publikováno v Erquerra del Bango, J., Exposicion de el abanico en España
763. Anonym, Marie Josefina z Harrachu, 1674, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
764. stužka z antverpské mnohopárové krajky, kolem 1660, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
765. A. Rotius, rodina Meyndert Sonck, 1662, detail, roční dítě, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
766. nastavená krajková stuha, 4. čtvrt 18. stol., publikováno v Coppens, M., Un cahier des dessins...
767. mužský kabát zdobený krajkovými stuhami, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen
768. náprsenka zdobená krajkovými stuhami, kolem 1750, publikováno v Kraatz A., Les dentelles de la renaissance chateau d'Ecouen

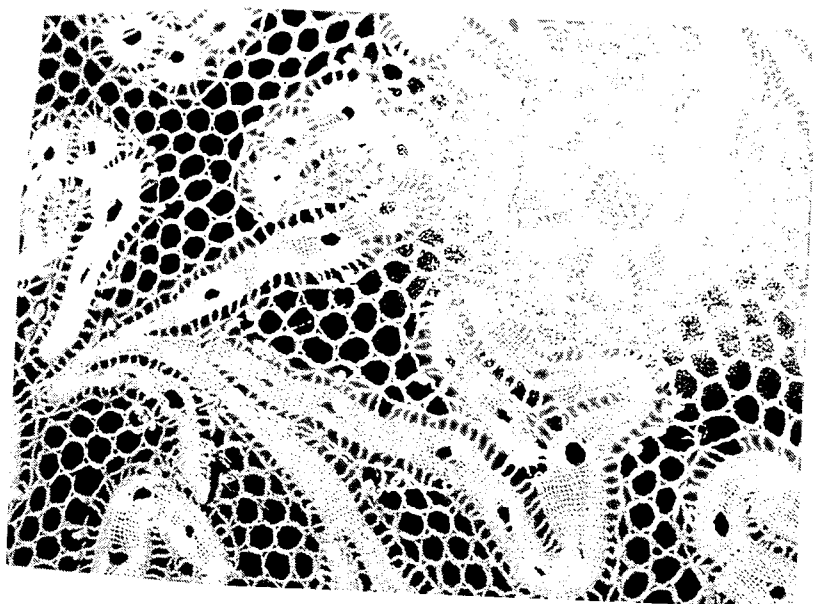
769. Erikson, princezna Julianne Marie, 1778, široký volán z krajky blonde, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
770. M. van Mytens, císař František I., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
771. Drouais, Mme. Pompadour, 1763, široký volán, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
772. M. van Meytens, Marie Terezie, 1745, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
773. nebesa, aplikace napodobující gros point de Venise, 1650-60, publikováno v Preysing, M., Europasche textilien
774. kasule s výšivkou napodobující benátskou šitou krajku, Itálie, konec 17. stol. publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
775. len tištěny, napodobující milánskou paličkovanou krajku, 2. polovina 17. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
776. vykládaná deska stolu inspirovaná předlohami krajek, kolem 1640, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
777. pelerínka se vzorem krajky, Francie, 3. čtvrt 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
778. hedvábná tkanina, Francie, kolem 1720, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
779. hedvábná tkanina, Francie, kolem 1760, publikováno v Preysing, M., Europasche textilien
780. skládací listový vějíř, Itálie, 60. léta 18. stol., publikováno v Durian-Ress, S., Facher
781. skládací listový vějíř, Itálie, 60. léta 18. stol., publikováno v Durian-Ress, S., Facher
782. A. S. Coello, Anna Rakouská, kolem 1560, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
783. Rembrandt, portrét Margarety Trip, 1661, publikováno v Mainstone, M., Prosperity Archived
784. F. Luyckx, portrét muže, 1654-55, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
785. S. Mesdach, Anna Bouden Courten, 1619, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
786. G. Terborch, Willem Marienburg, starosta v Deventeru a jeho ženy, kolem 1660, publikováno v Kybalová, L., Barok a rokoko
787. C. de Vos, malíř s rodinou, 1621, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
788. fasáda domu ze 17. stol., publikováno v Mainstone, M., Prosperity Archived
789. Jan Vermer, interiér, 1665, publikováno v Mainstone, M., Prosperity Archived
790. veduta, rytina, 17. stol., publikováno v Mainstone, M., Prosperity Archived
791. A. Coysevox, mramorová busta J. B. Colberta, 1670, publikováno v Paulis, L., Pour connaitre la dentelle
792. A. Coysevox, busta Ludvíka XIV., 1686, publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
793. P. Puget, reliéf, Ludvík XIV., 1680, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
794. francouzská škola, vévoda Vitry, kolem 1645, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
795. M. J. van Mierevelt, princ Oranžský, 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
796. A. van Dyck, Ch. a R. de Baviere, kolem 1645, publikováno v Kraatz, A., Dentelles
797. F. Duchatel, portrét vojáka, 2. polovina 17. stol., publikováno v Bruggeman, M., L'Europe de la Dentelle
798. J. Euttermans, Alessandro Borro, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
799. F. Boucher, markíza de Pompadour, 1759, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
800. F. H. Drouais, markíza d'Aiguirandes, 1759, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
801. J. F. de Troy, četba Moliéra, 1727, publikováno v Boucher, F., Histoire du costum
802. J. B. Charpentier, rodina vévody Penthièvre, 1767, publikováno v Risselin-Steenbrugen, M., Trois siècles de dentelles
803. soubor dýnka čepce a dvou čepcových stuh z krajky point d'Angleterre, začátek 18. stol., publikováno v Mayer, Ch., Masterpieces of western textiles
804. souprava dětských oděvních doplňků, polovina 18. stol., publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
805. souprava volánů z bruselské krajky, 1750-60, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
806. F. H. Drouais, Mme. Favart, 1757, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history
807. Duplessis, Mme. Freret-Déricour se psem, publikováno v Levey, S.,M.,Lace a history

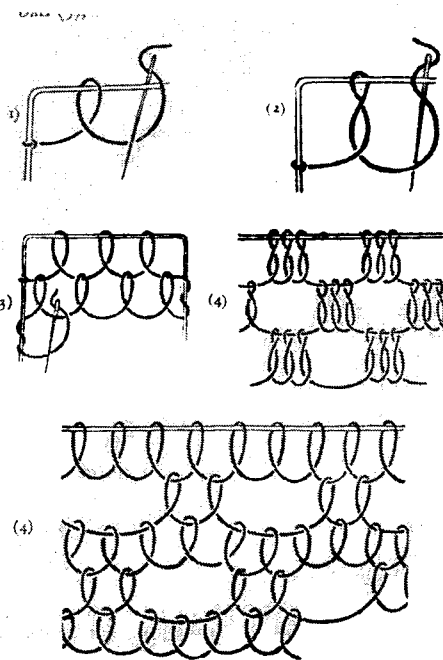
1. šitá krajka

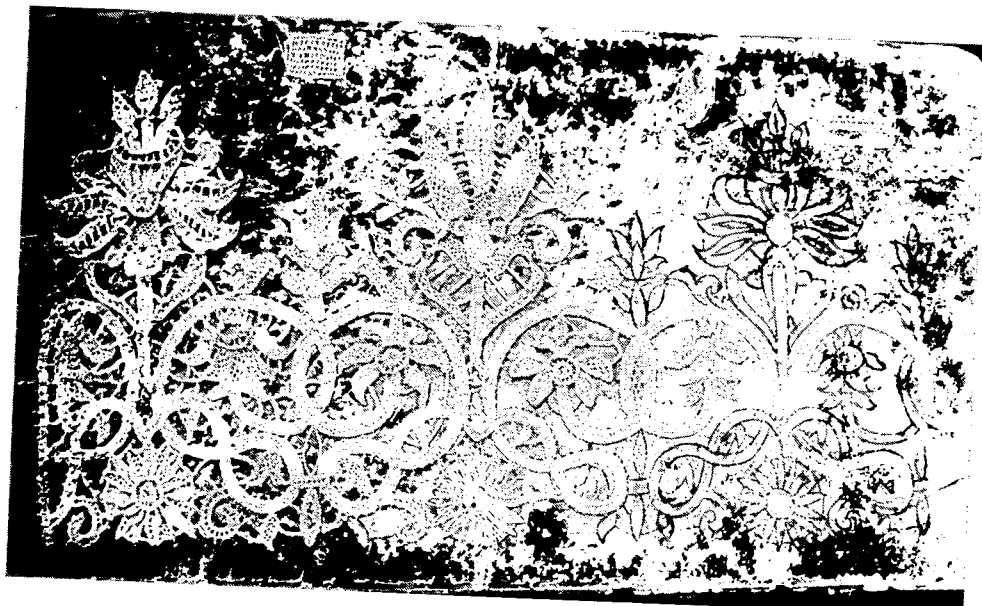
2. paličkovaná krajka mnohopárová

3. paličkovaná krajka stříhaná

4. smyčkový steh

5. šitá krajka v procesu výroby

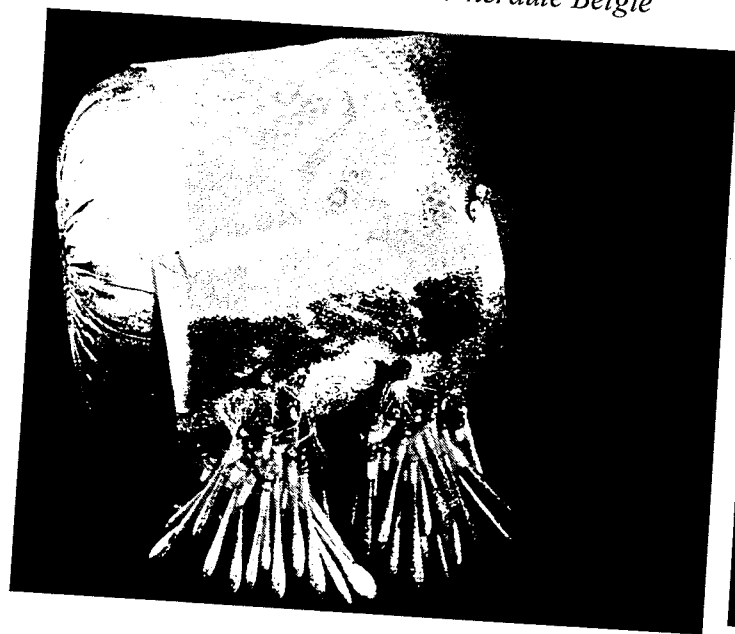
6. výroba šité krajky

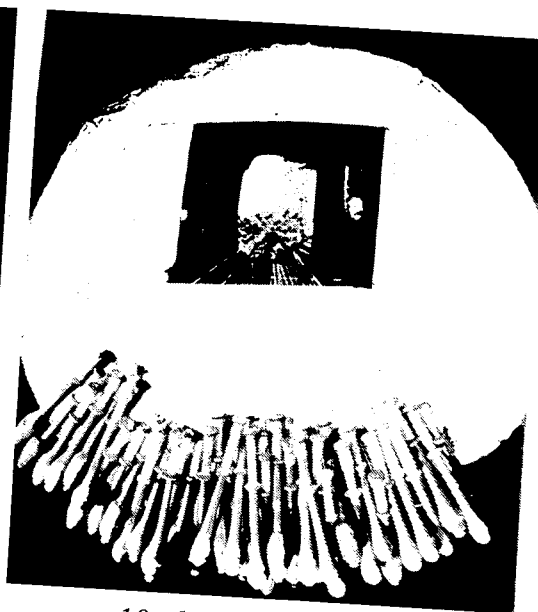
7. *herdule Belgie*

8. *krajčárka*

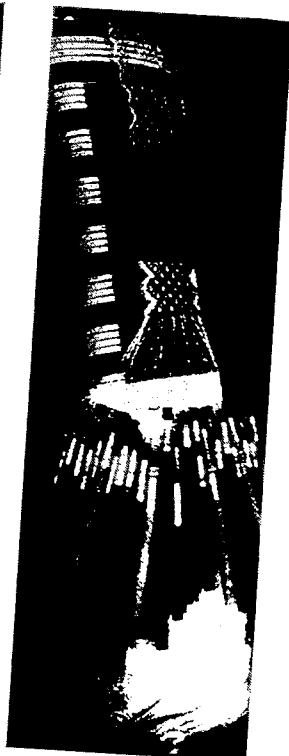
9. *herdule Itálie, 18. století*

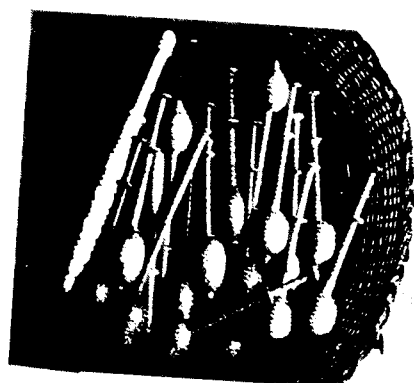
10. *herdule Belgie*

11. *herdule Francie*

13. *herdule Španělsko*

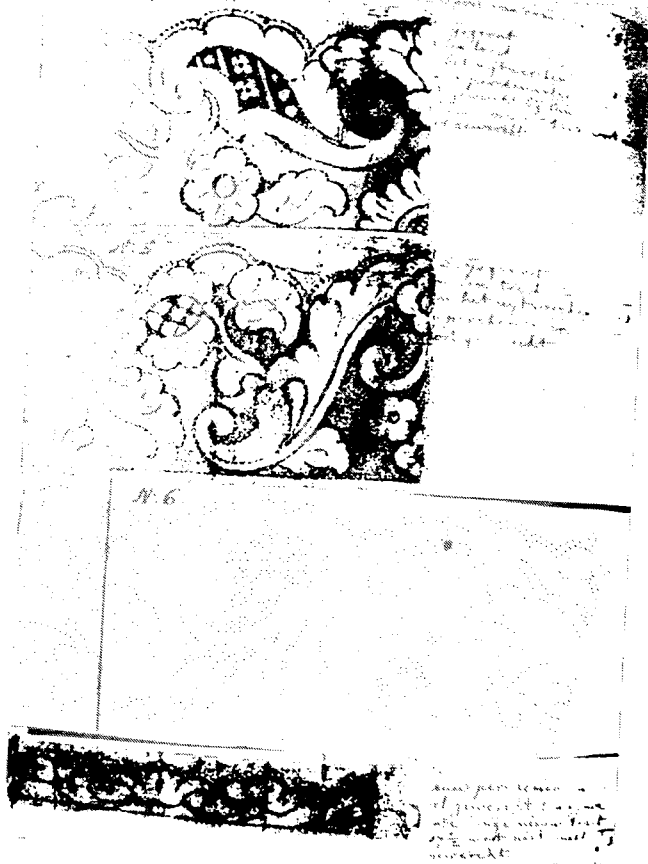

12. *paličky Česko*

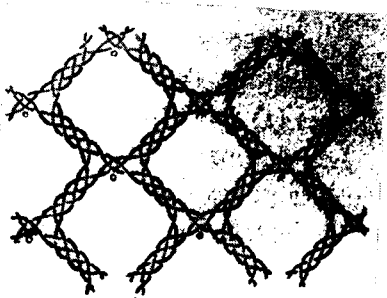

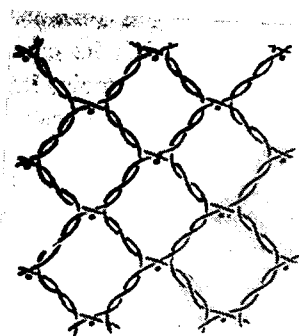
15. *paličky Anglie*

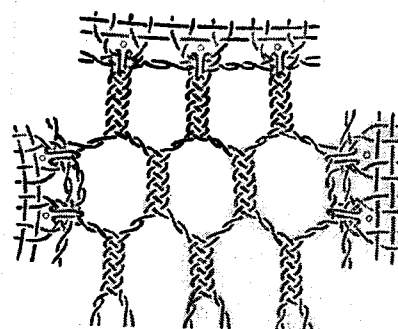
16. *podvinek*

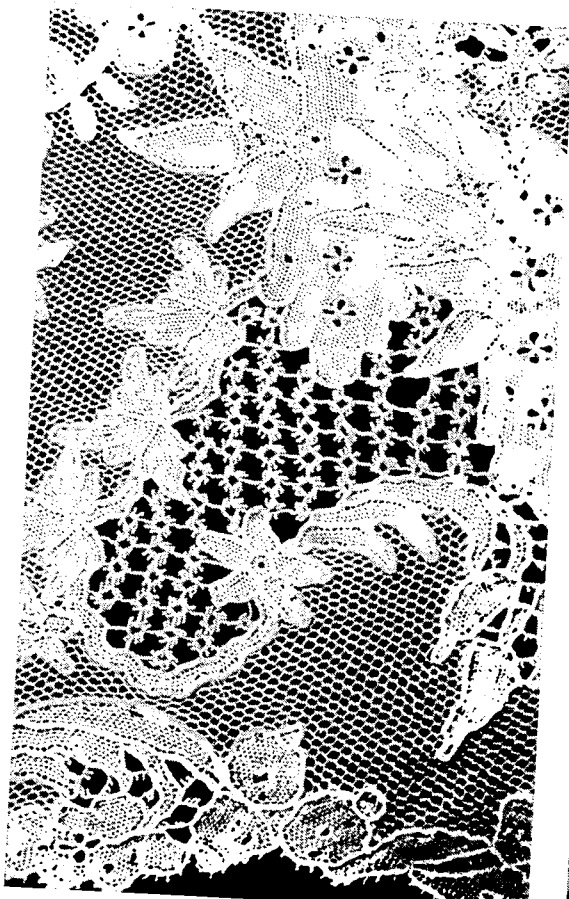
17. *kosočtvercová očka*

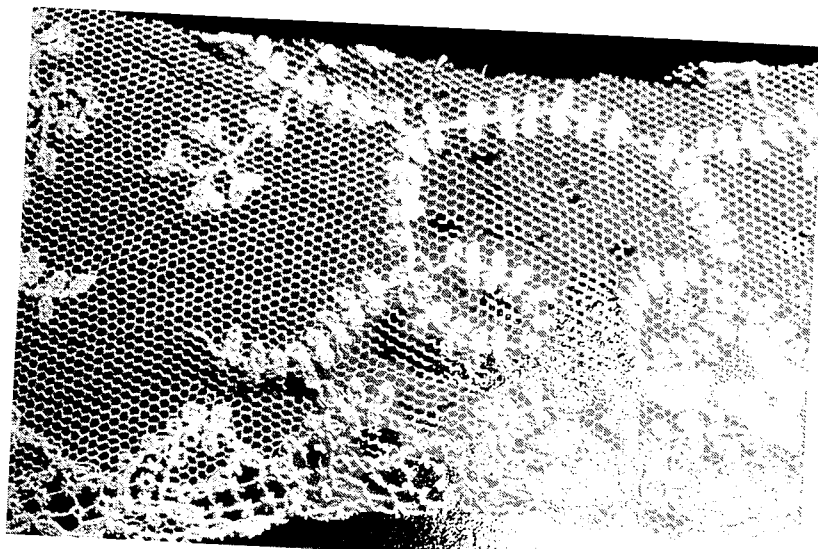
18 *kulatá očka(Lille)*

19. *šestiúhelníková(drochel)*

20. *smíšená krajka(Brusel)*

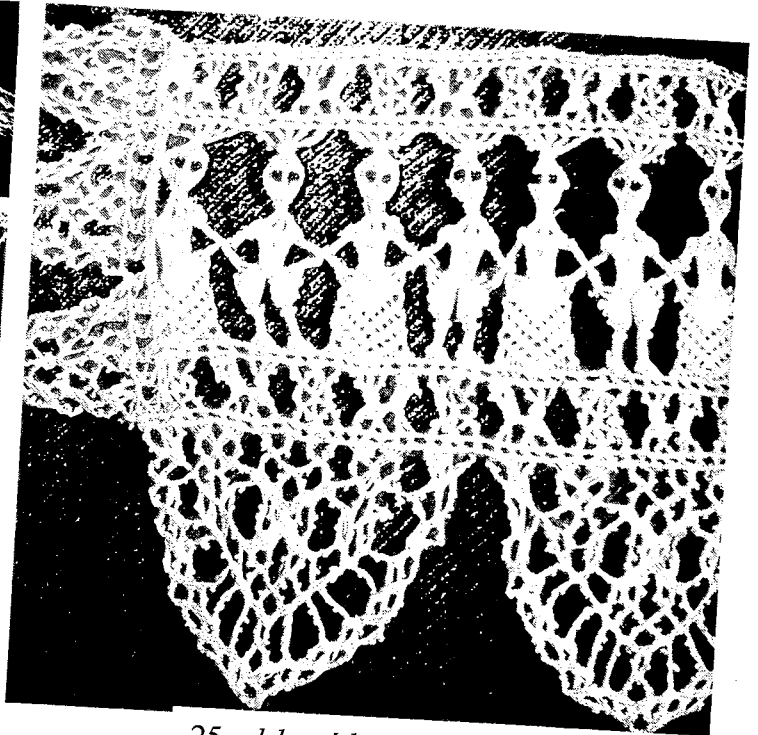
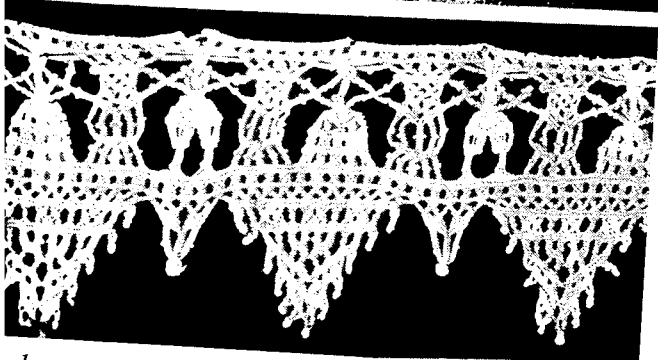
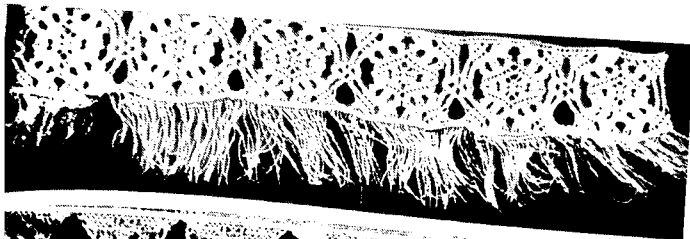
21. *aplikovaná krajka(Brusel), šité motivy na drochel*

22. třásně na oděvu

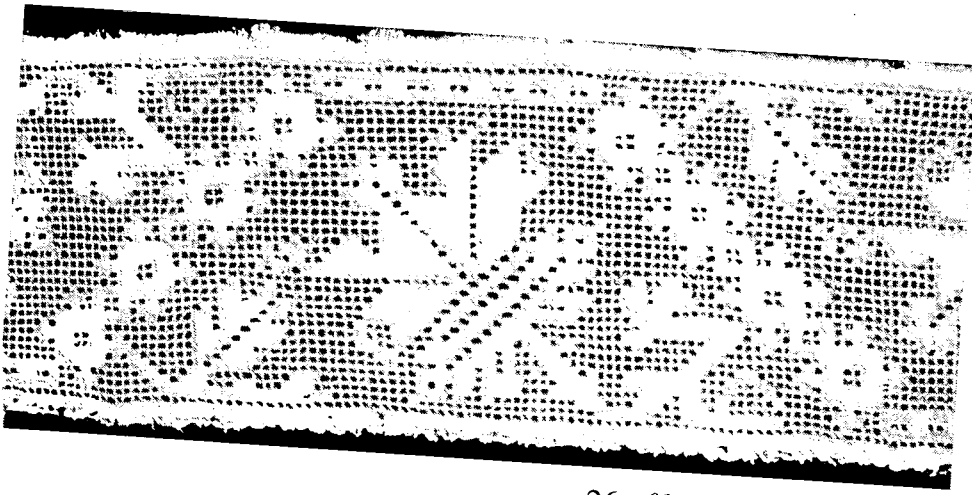

23. textilie s třásněmi

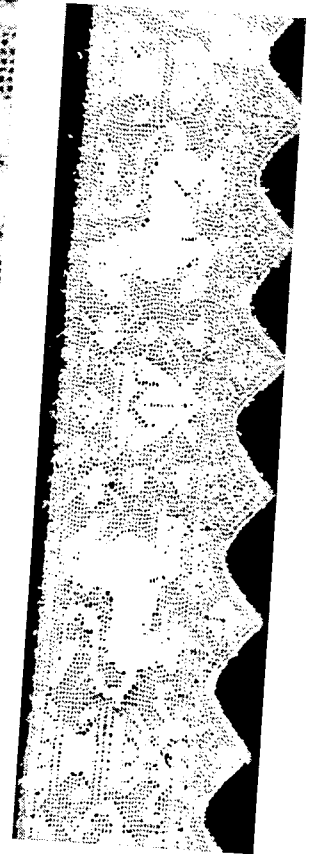

25. drhaná krajka, Itálie, 16. století

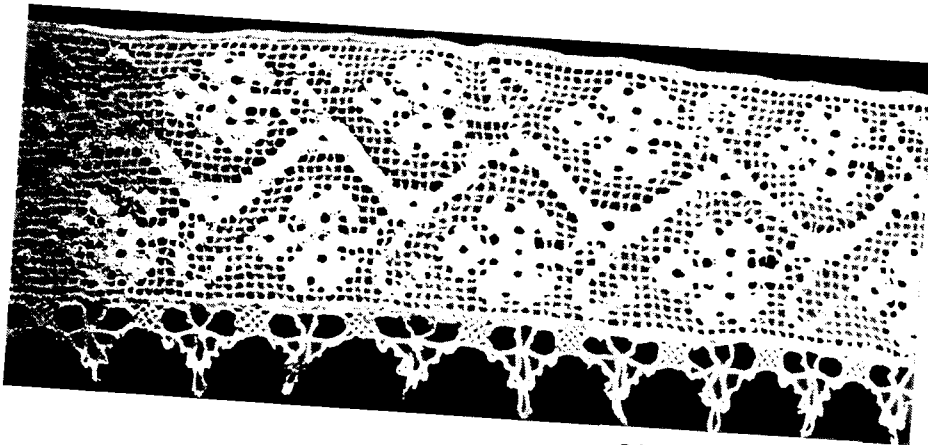
lemy z macramé s třásněmi, Itálie, přelom 16. a 17. stol.

26. *fils tirés, Itálie*

27. *fils tirés*

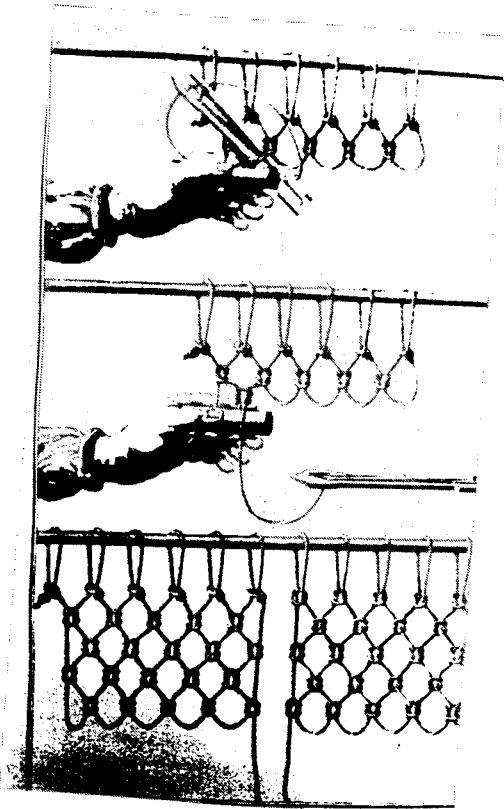
28. *fils tirés*

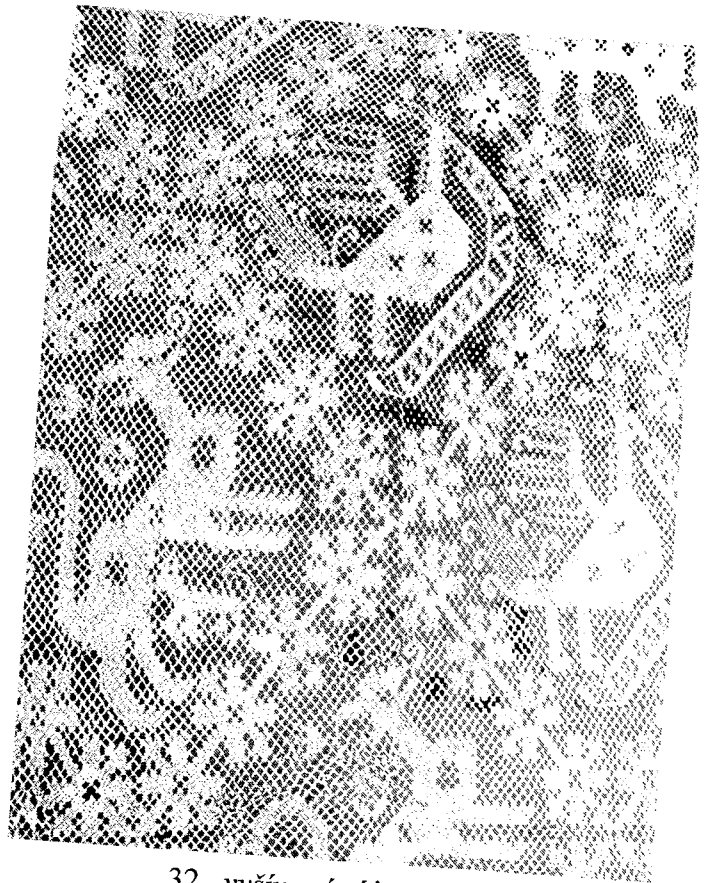
29. *čepiček zdobný technikou fils écartés*

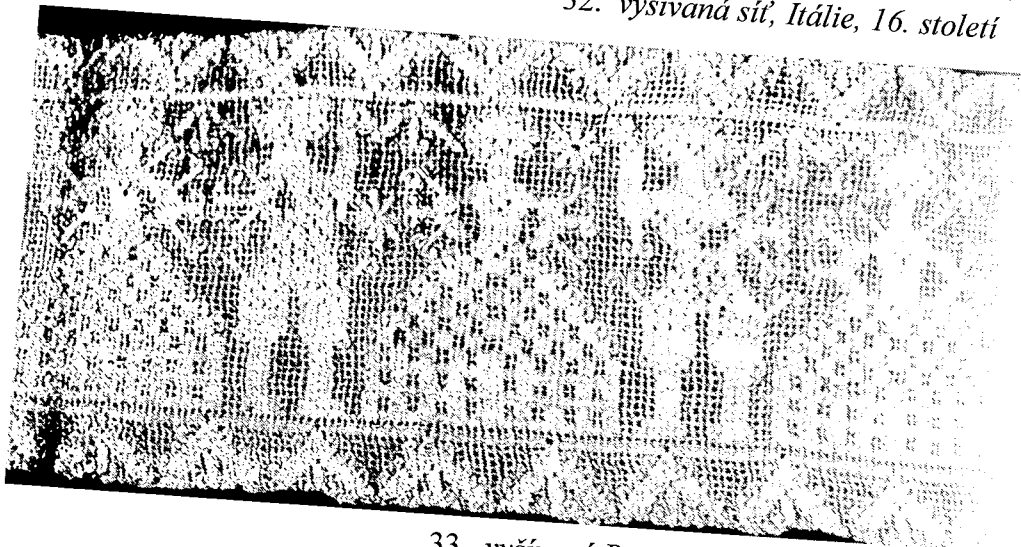
30. *proces výroby fils écartés, kolem 1753*

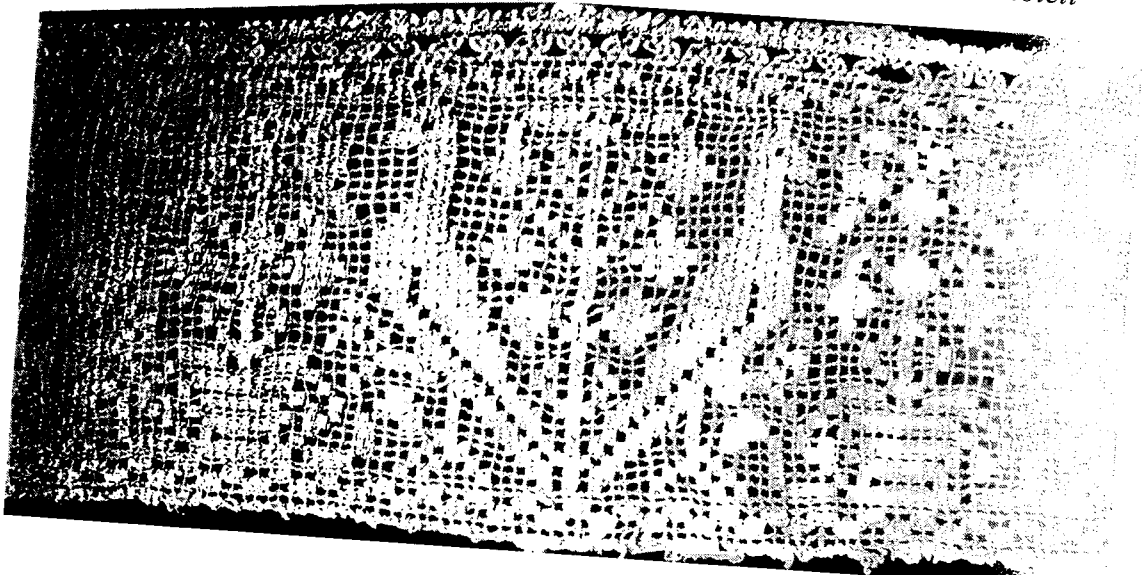
31. *technika síťování*

32. *vyšívaná síť, Itálie, 16. století*

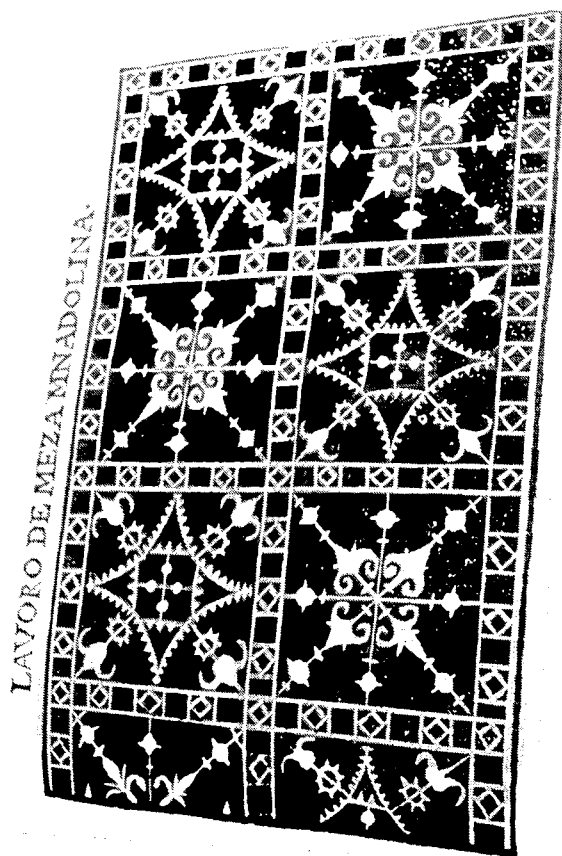
33. *vyšívané Buratto, Sicílie, 16. století*

34. *Buratto*

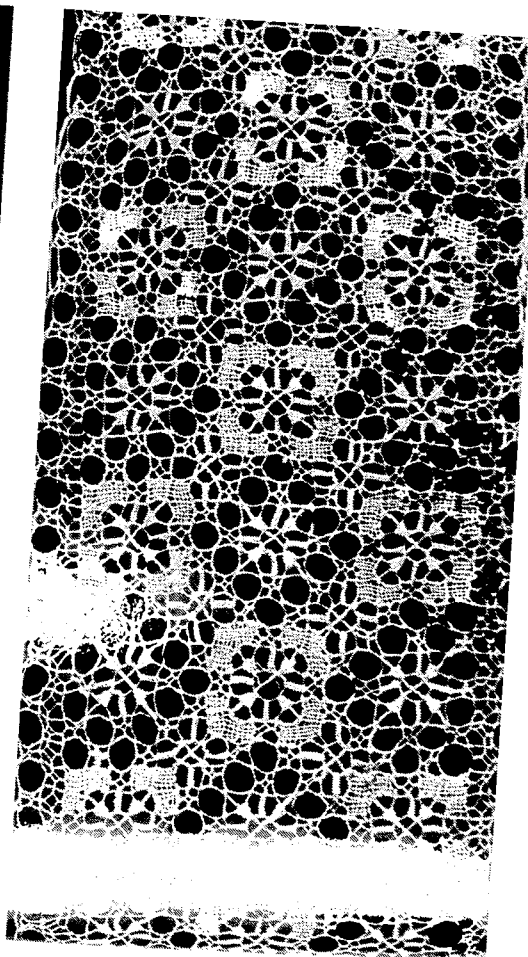
35. Buratto, Itálie, 17. století

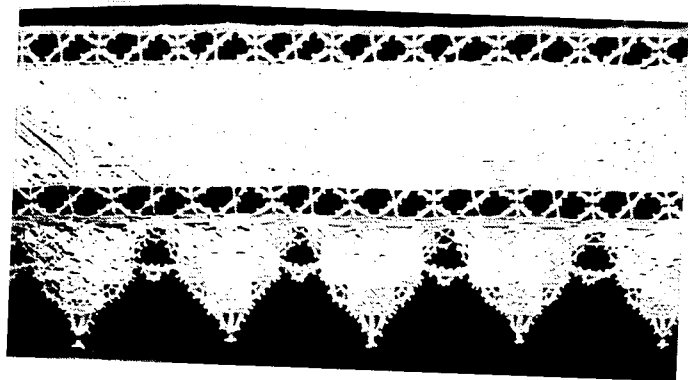
36. vzor pro mezza mandilina

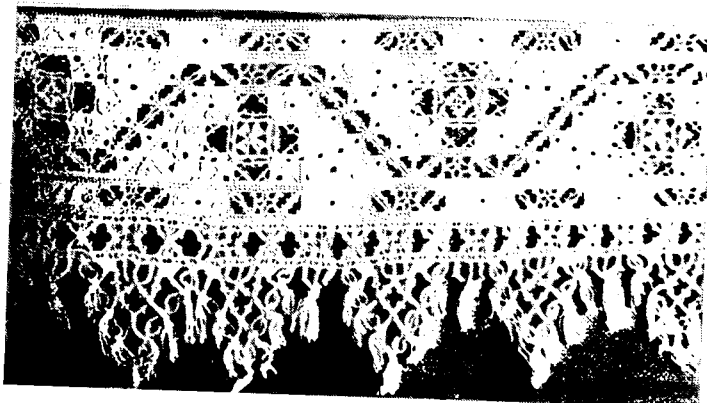
37. límec z mezza mandilina

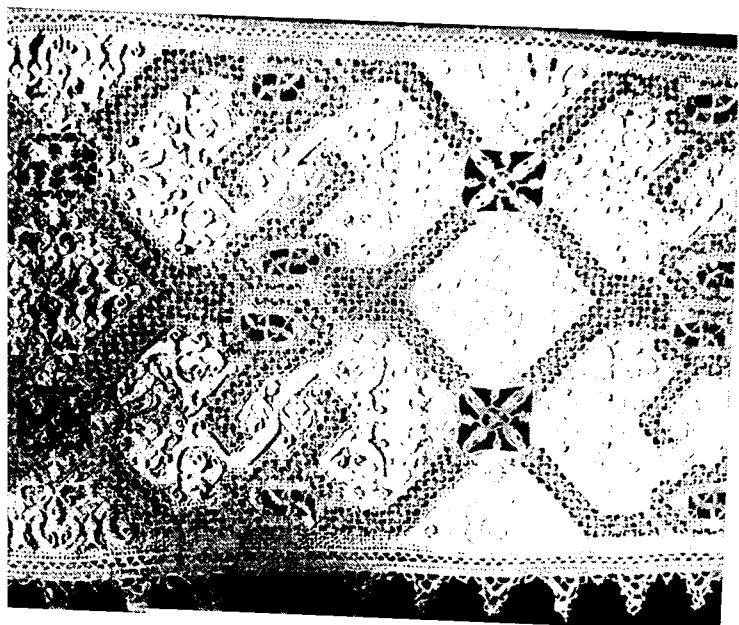
38. mezza mandolina, Itálie, 16.-17. století

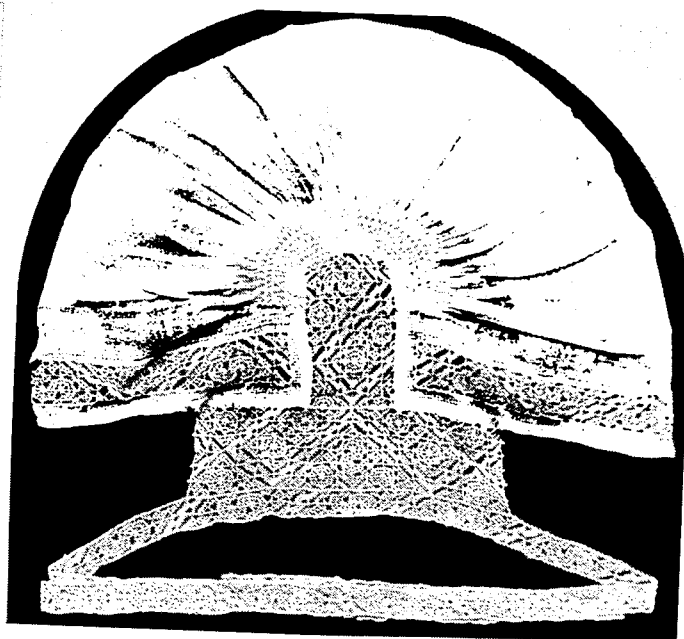
39. *point coupé*, Itálie, 2.pol.16.stol.

40. *point coupé*, Itálie, přelom 16. a 17. stol.

41. *point coupé*, Itálie, 2. pol. 16. stol.

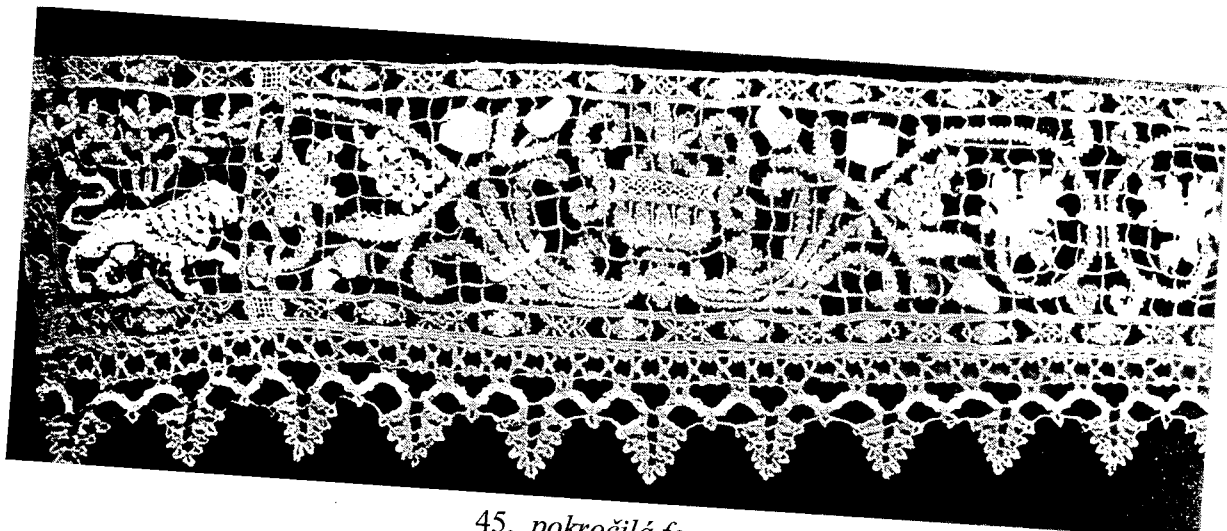
42. *čepček s point coupé*, Flandry, 2.pol.16.stol.

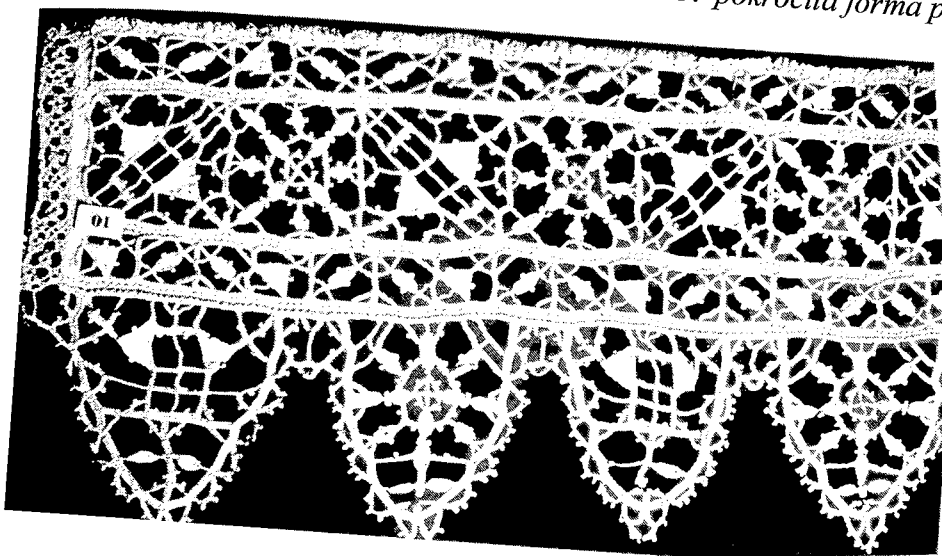
43. *čepce* zdoené *point coupé*, 1591

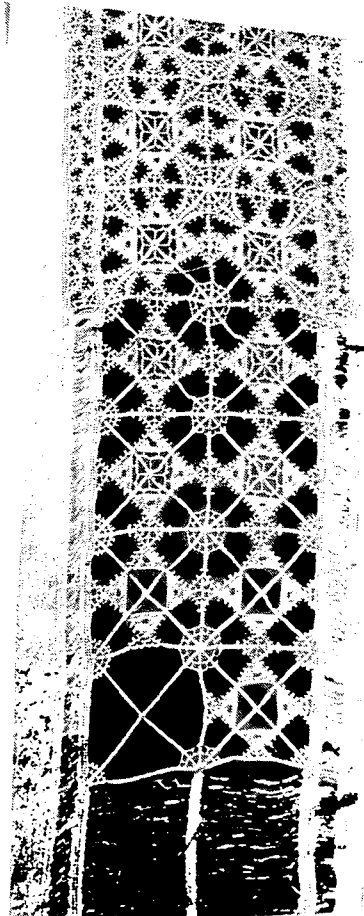
44. *okruží ze síťe*, límec zdoený *point coupé*, 1559

45. pokročilá forma point coupé, Itálie, 16. stol.

46. point coupé, přelom 16. a 17. stol.

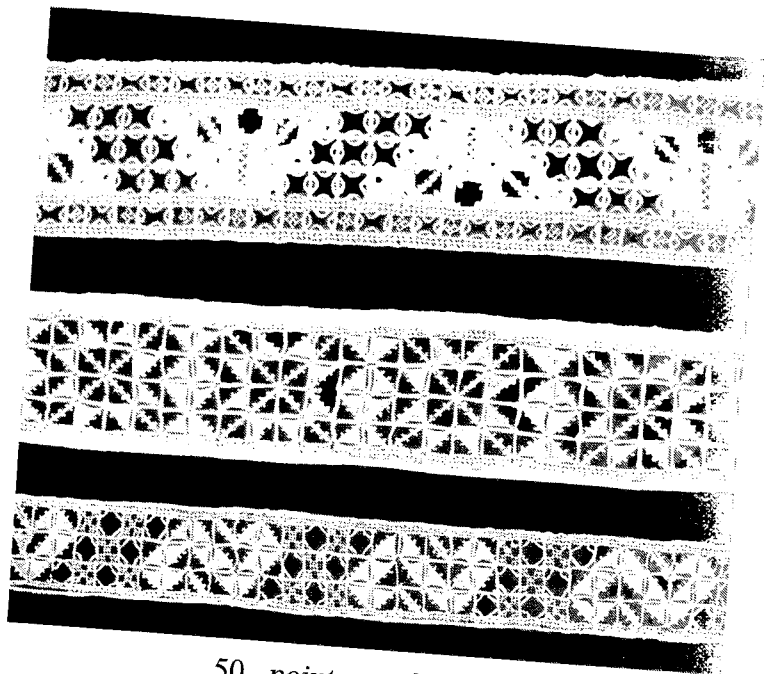
47. point coupé v procesu výroby

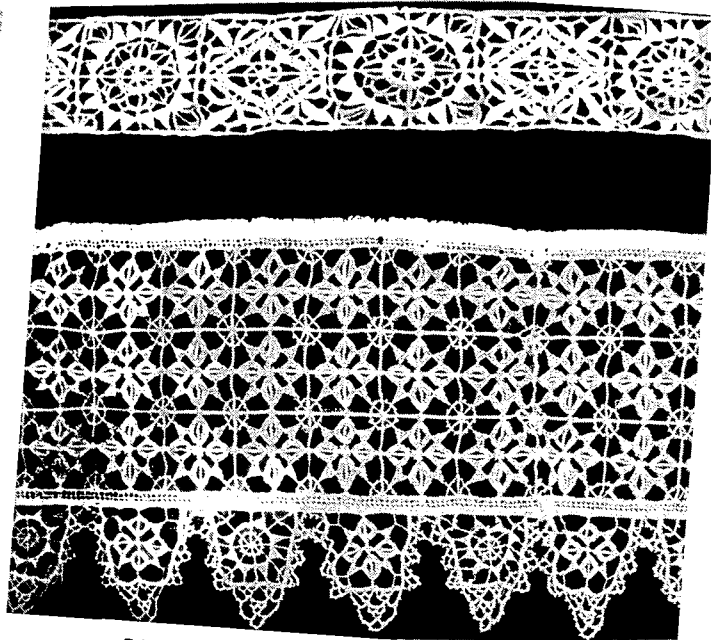
48. čepček zdobený point coupé, 1577

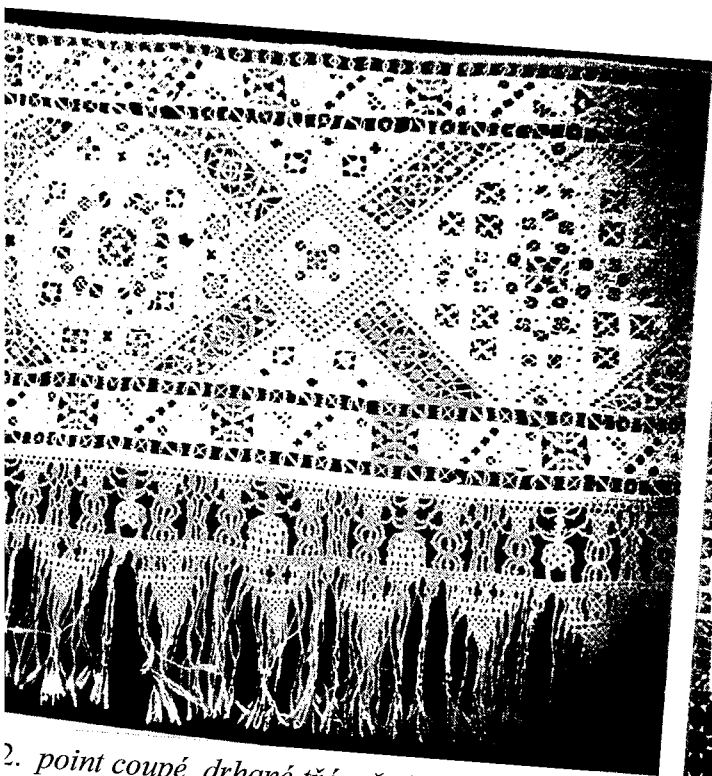
49. čepec zdobený point coupé, 1556

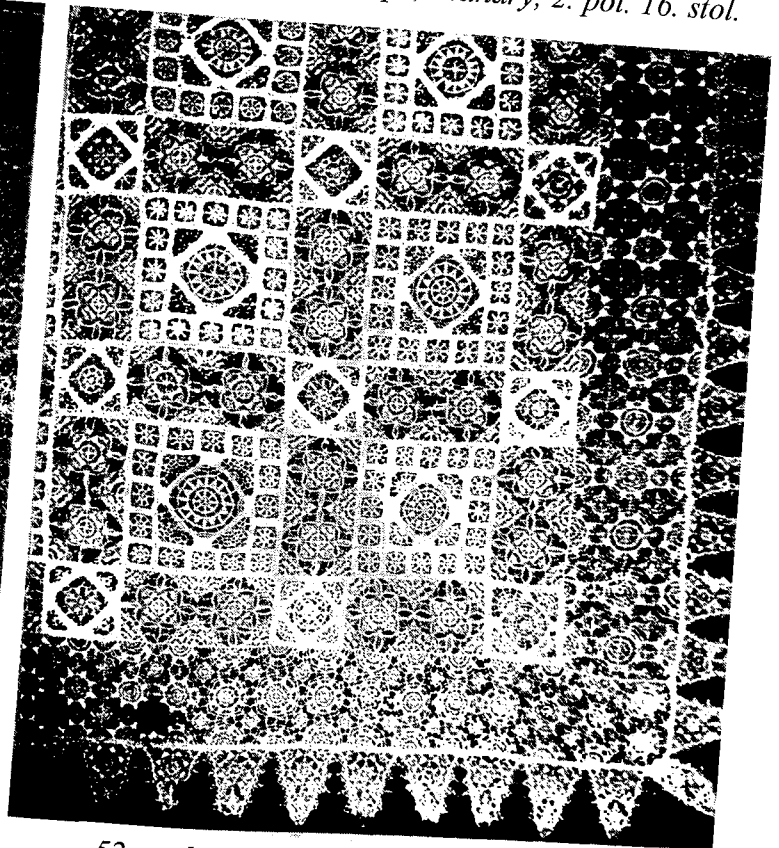
50. *point coupé*, Itálie, 16. století

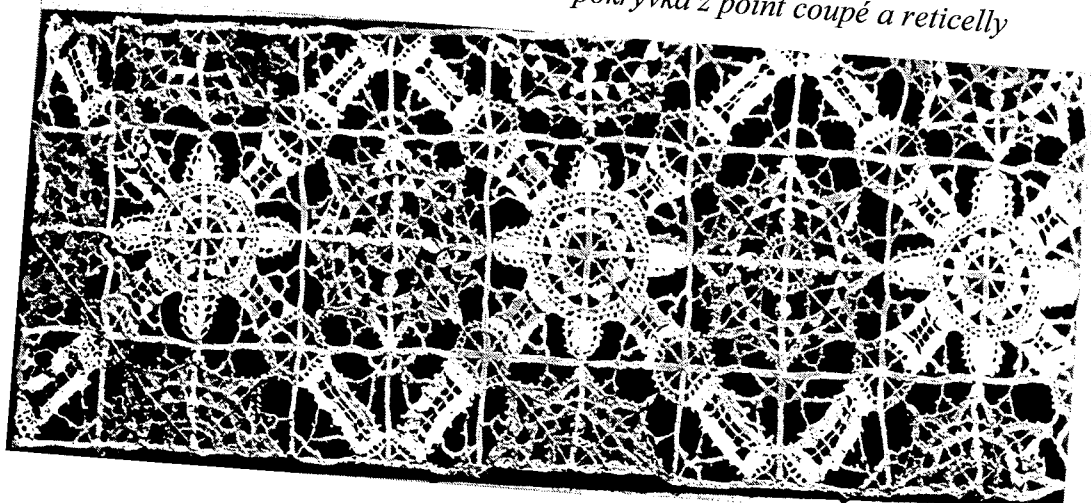
51. *point coupé*, Flandry, 2. pol. 16. stol.

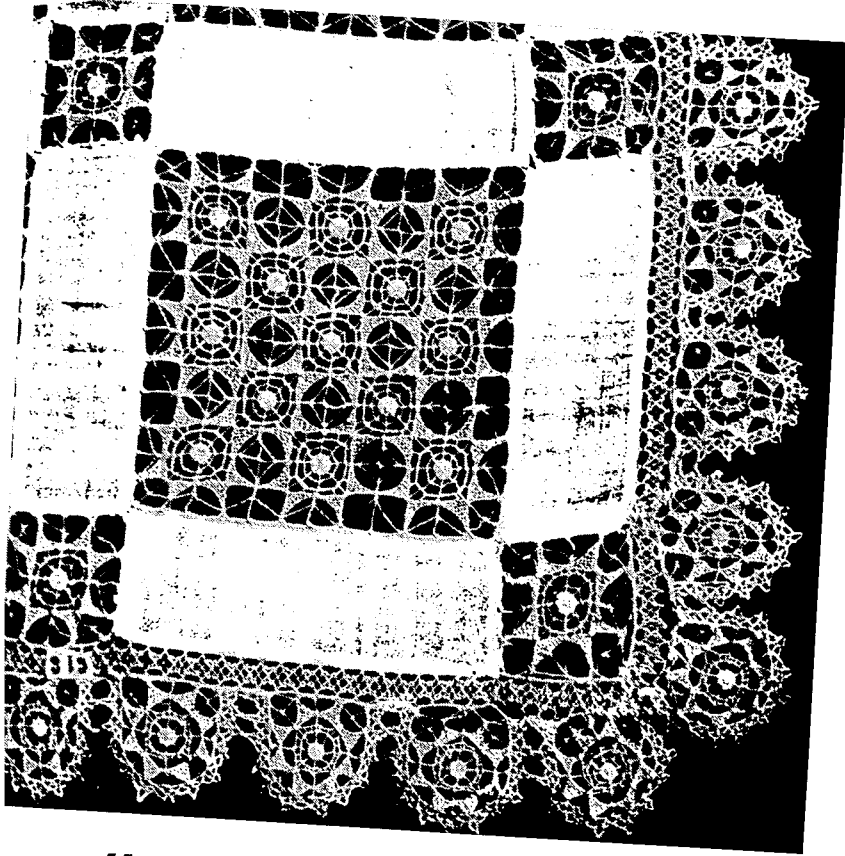

2. *point coupé*, drhané třásně, přelom 16. a 17. stol.

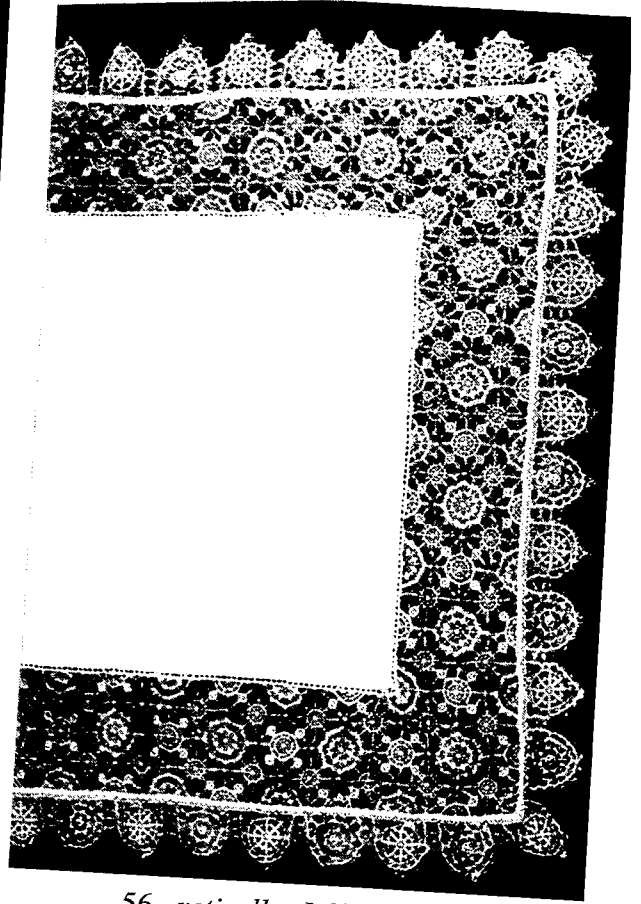

53. pokrývka z *point coupé* a reticelly

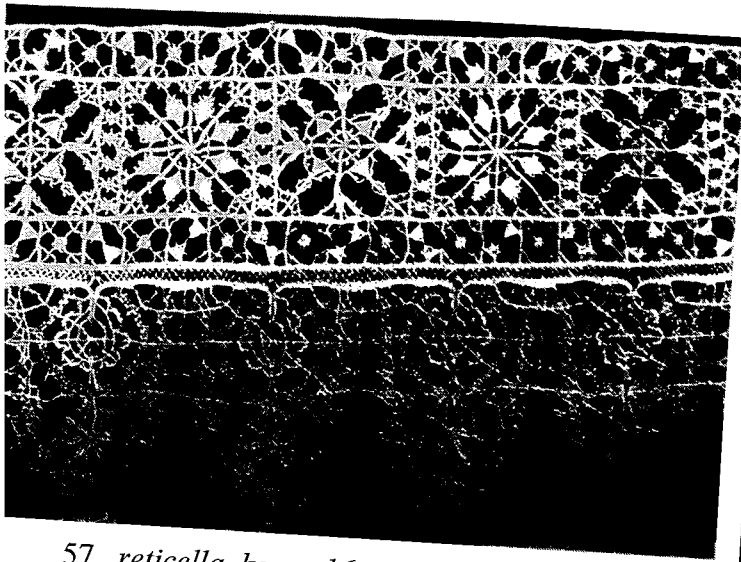

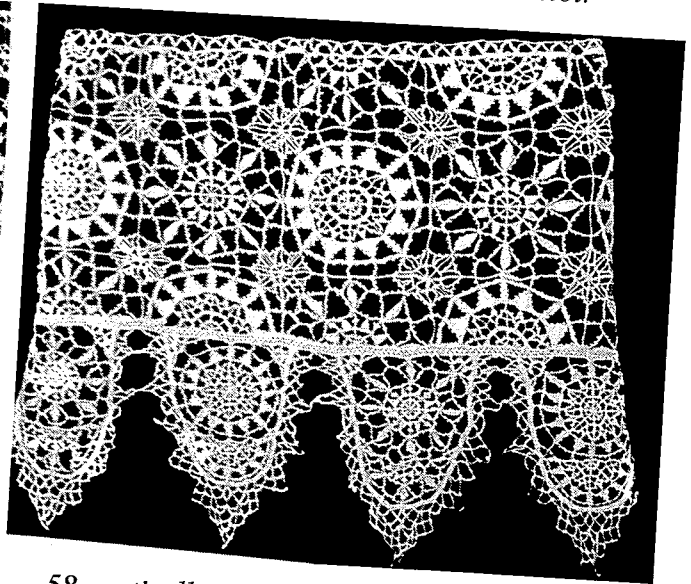
55. pokrývka zdobená reticellou, Itálie, konec 16. stol.

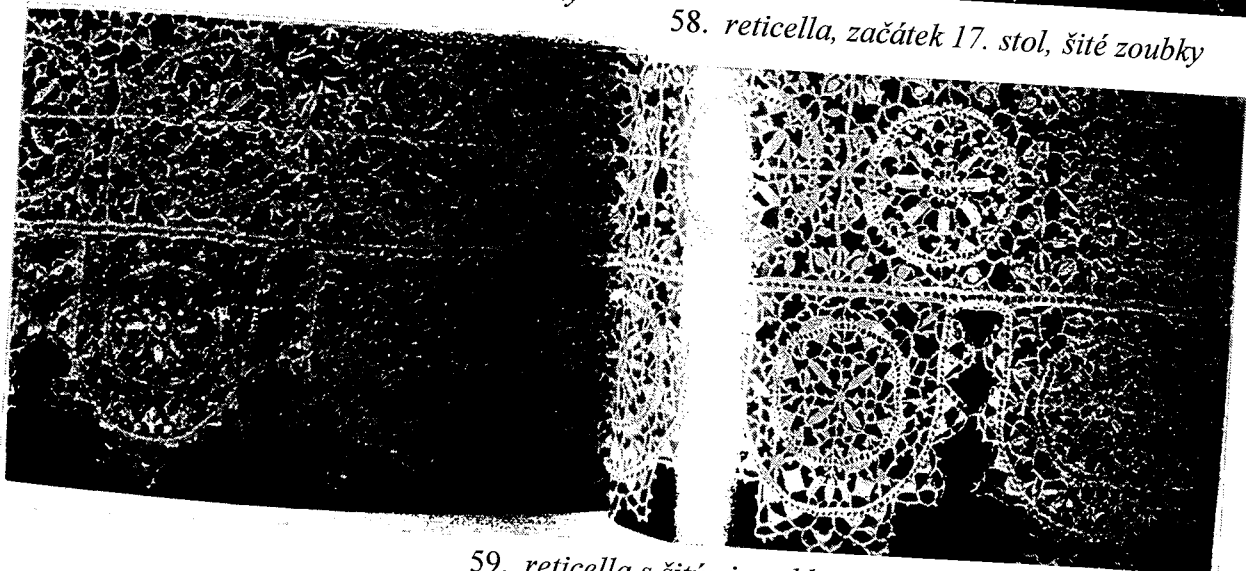
56. reticella, Itálie, 16. stol.

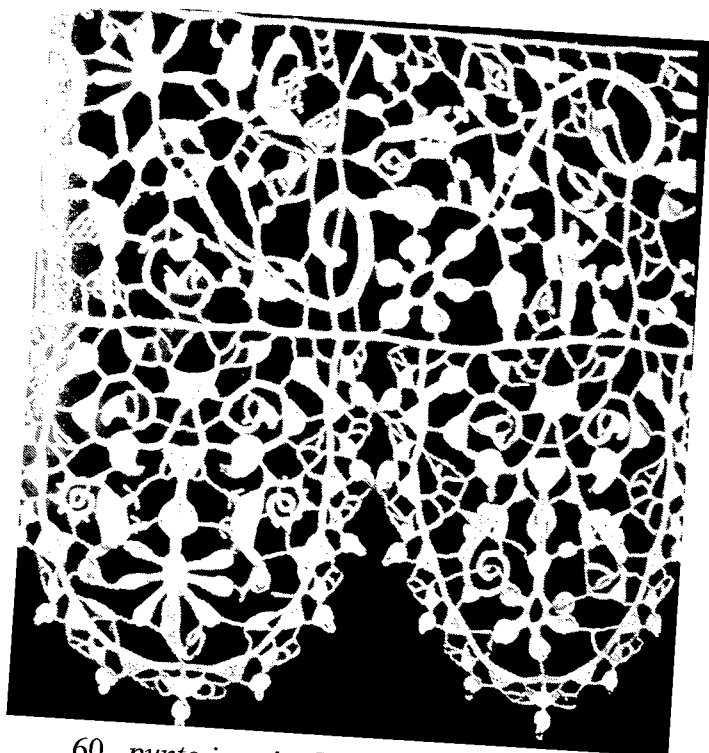
57. reticella, konec 16. stol., paličkované zoubky

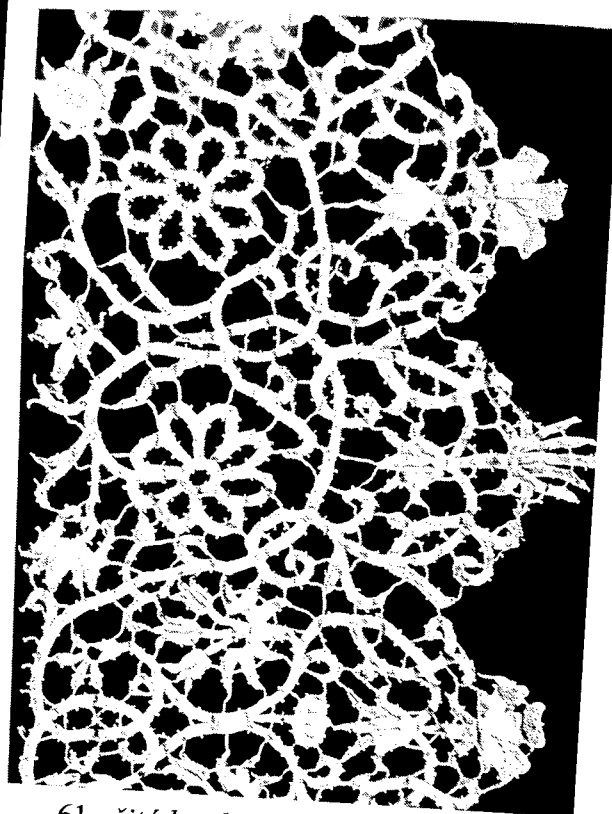
58. reticella, začátek 17. stol, šité zoubky

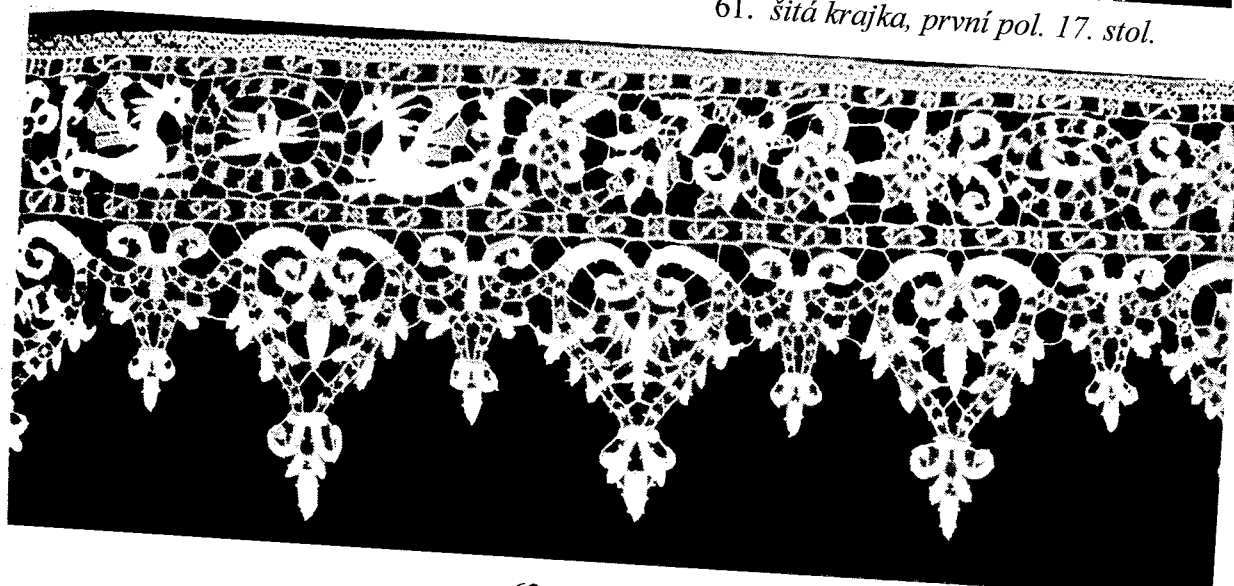
59. reticella s šitými zoubky

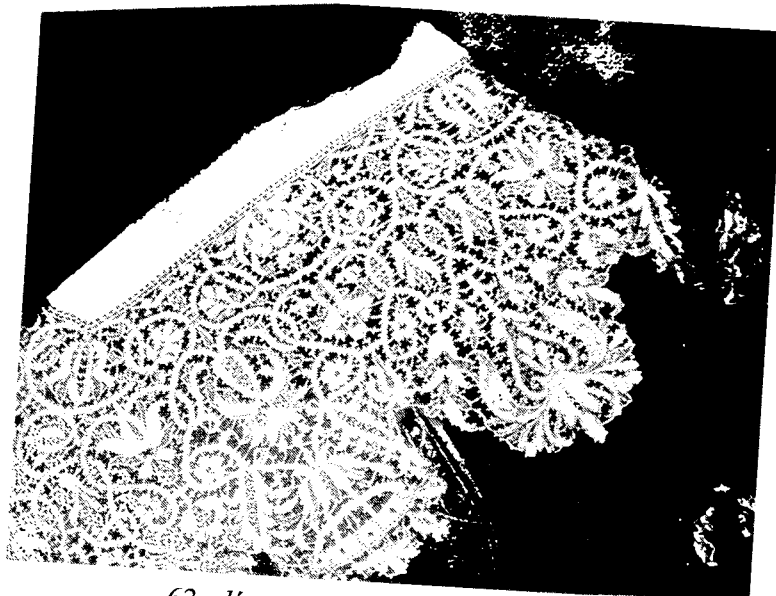
60. *punto in aria*, Itálie, první čtvrt 17. stol.

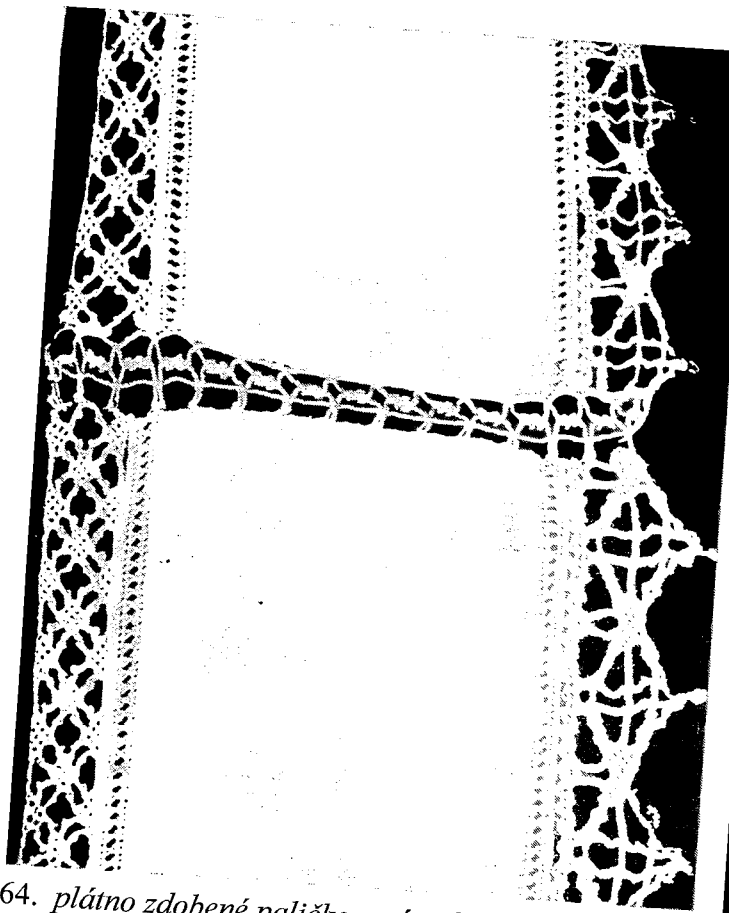
61. *šitá krajka*, první pol. 17. stol.

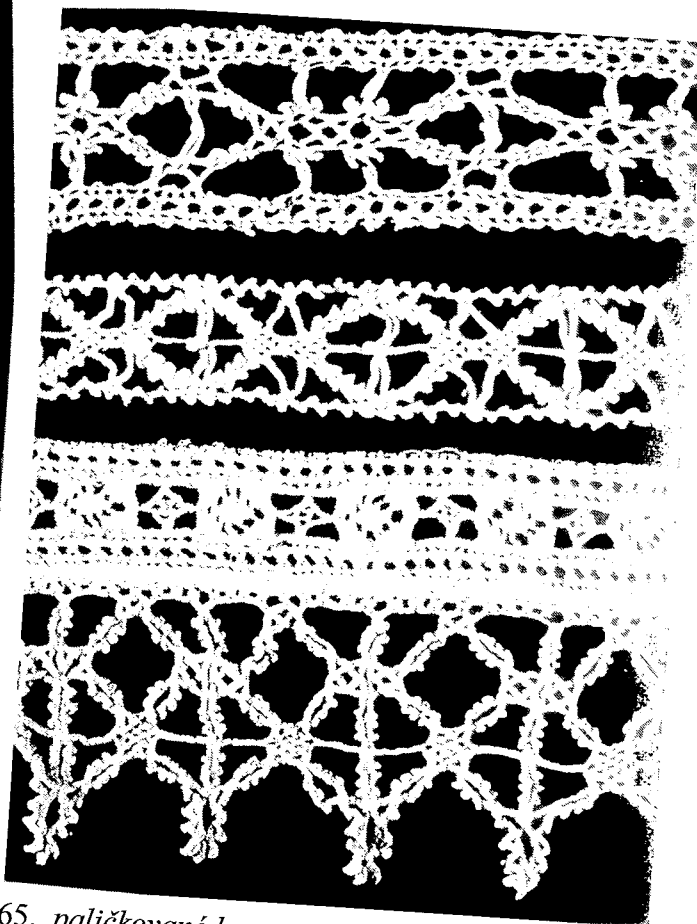
62. *šitá krajka punto in aria*, Benátky, zač. 17. stol.

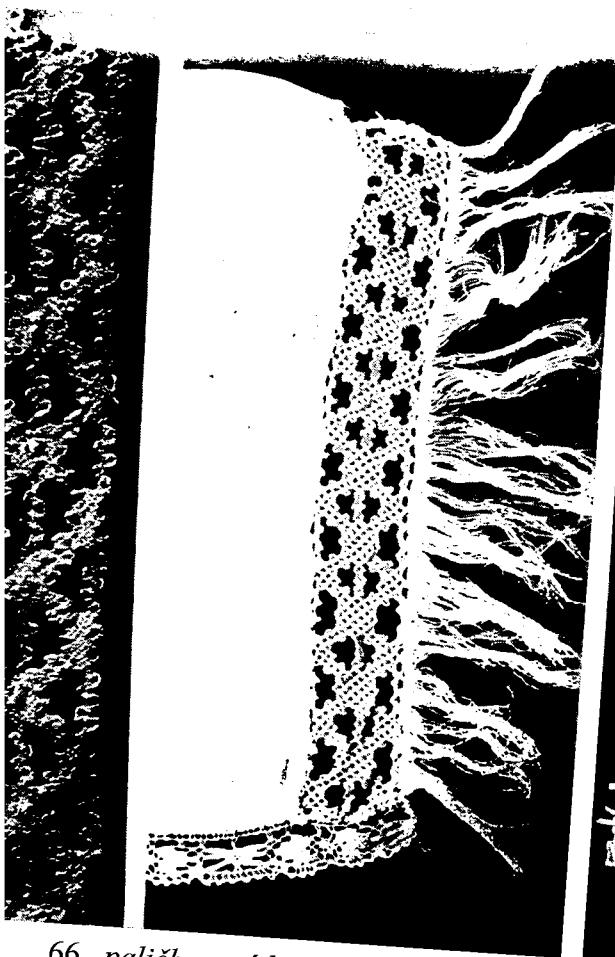
63. *límeček ze šité krajky*, polovina 17. stol.

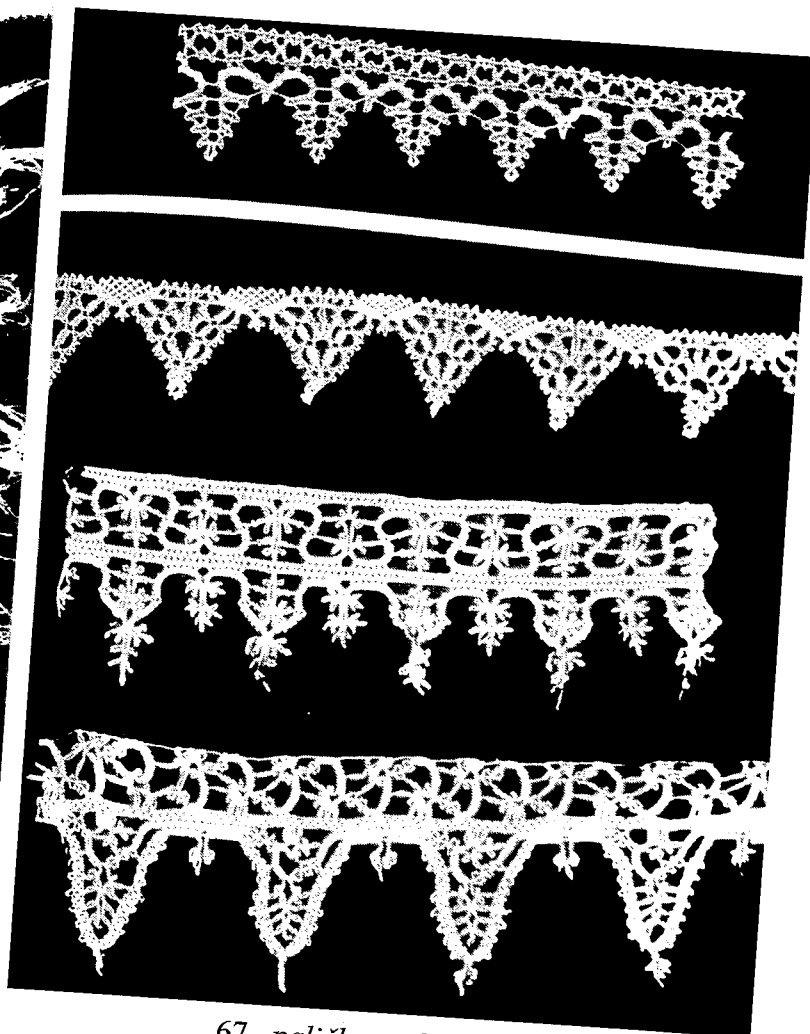
64. plátno zdobené paličkovanými lemy, 16.-17. stol.

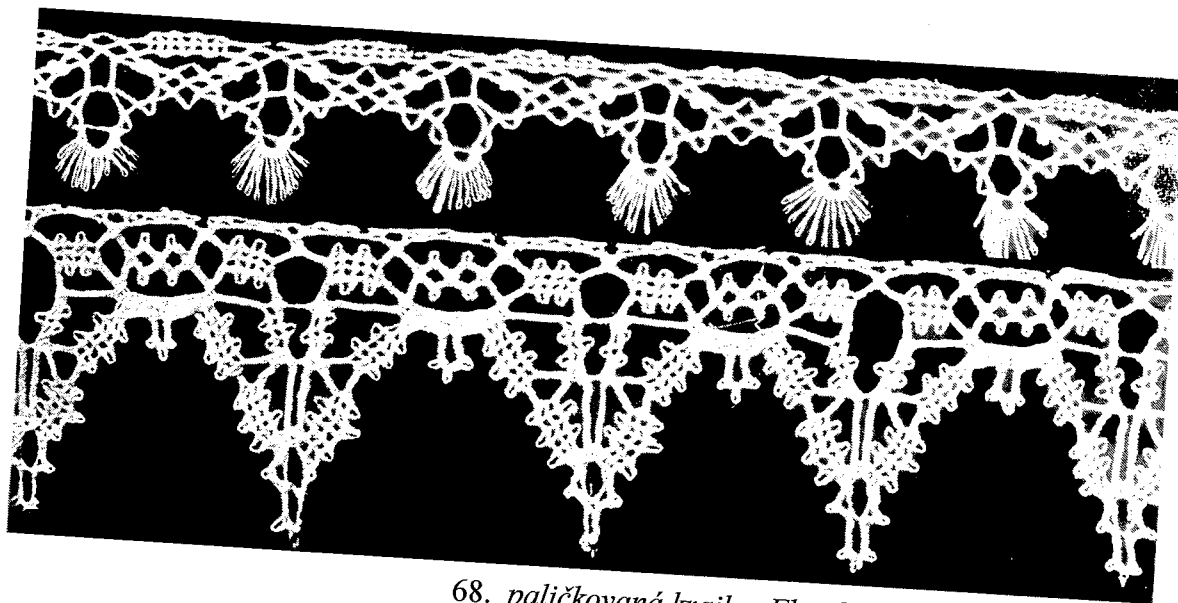
65. paličkované lemy ve stylu Le Pompe, 16. stol.

66. paličkovaný lem, Itálie, 16. stol

67. paličkované lemy, 16. stol.

68. paličkována krajka, Flandry, konec 16. stol.

69.

70.

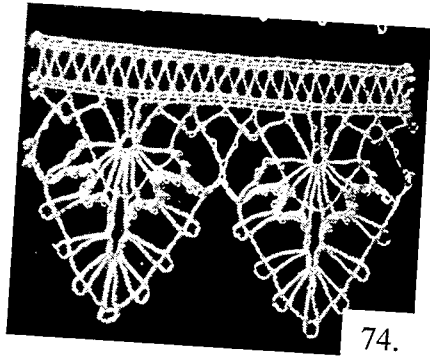

71.

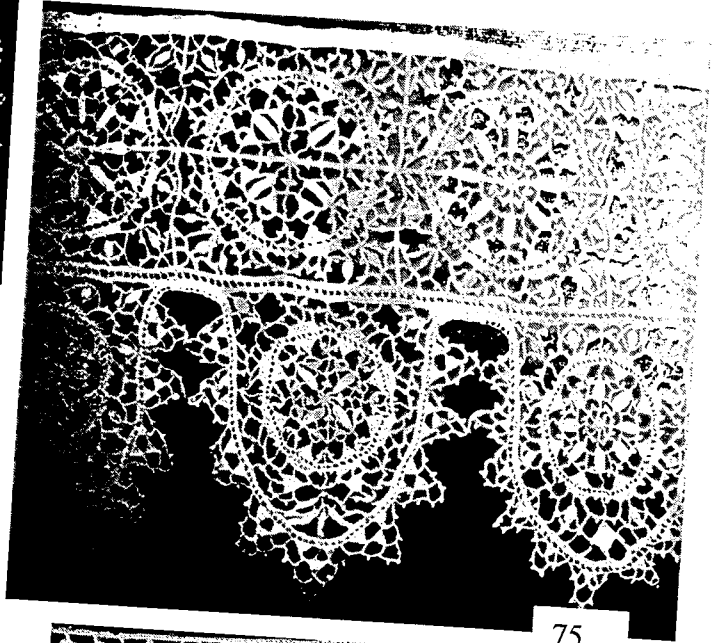

72

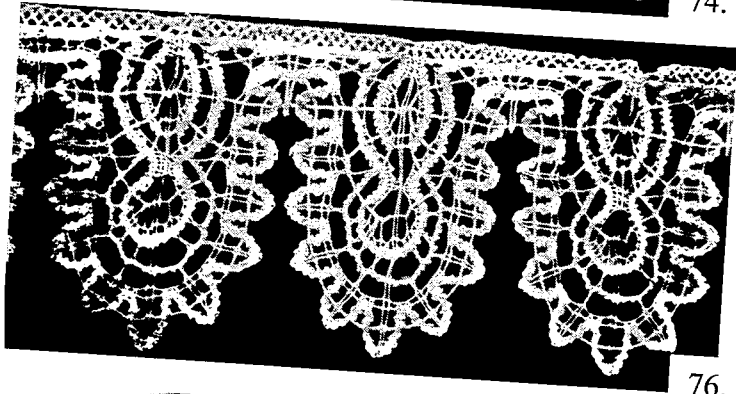

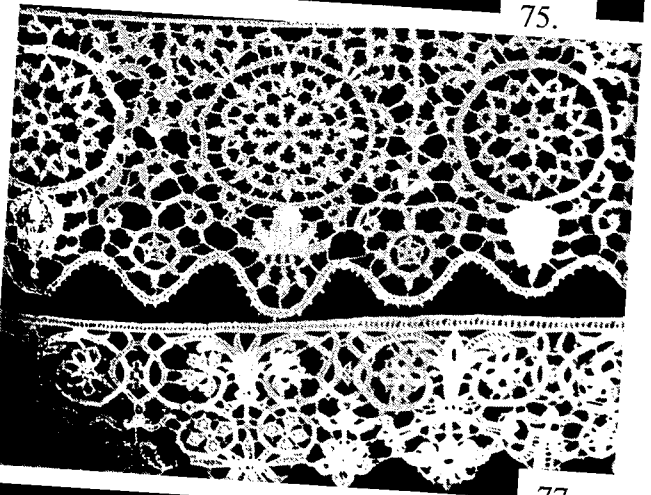
74.

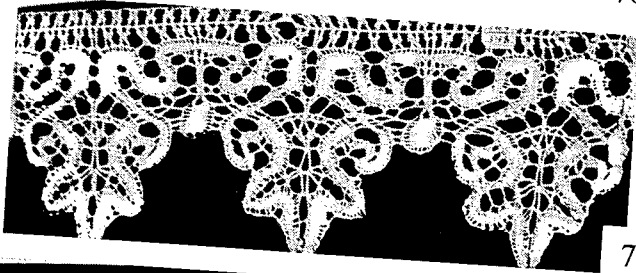
75.

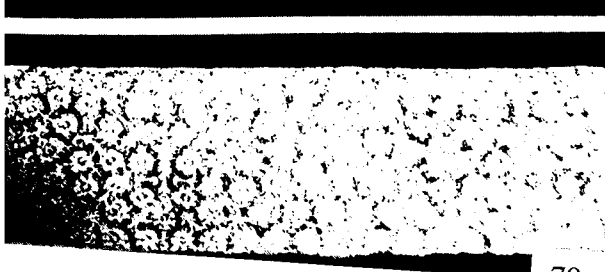
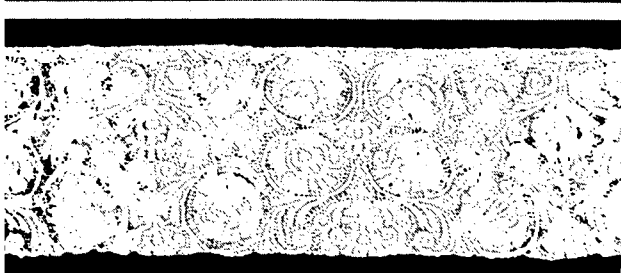
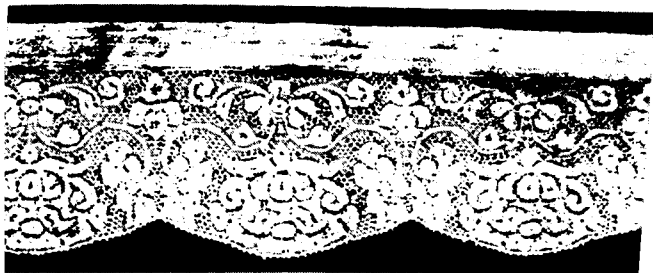
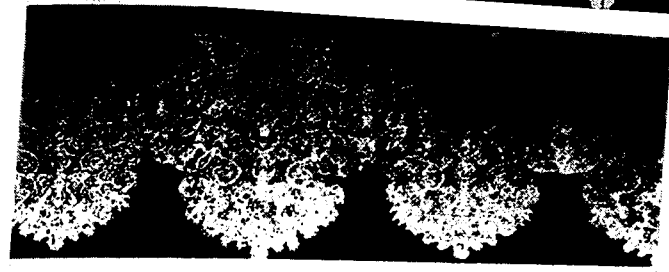
76.

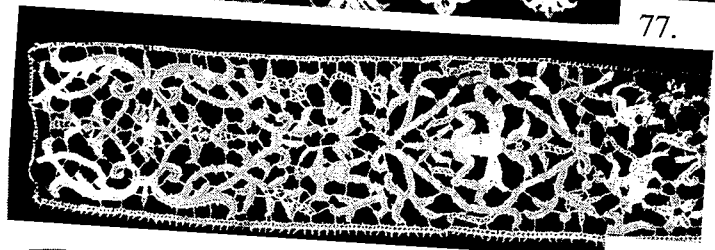
77.

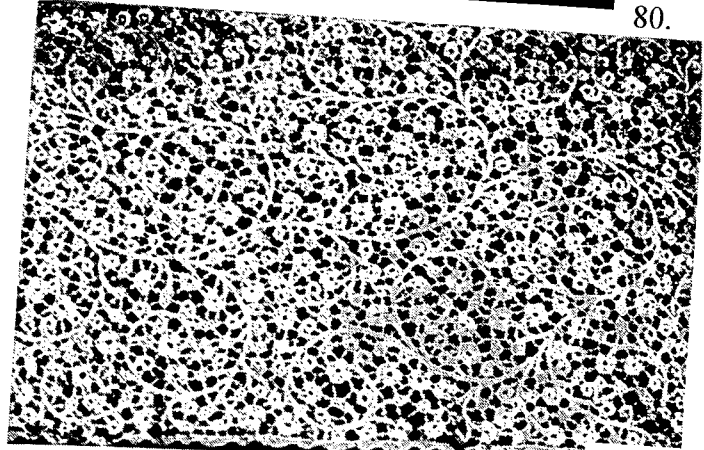
78.

79.

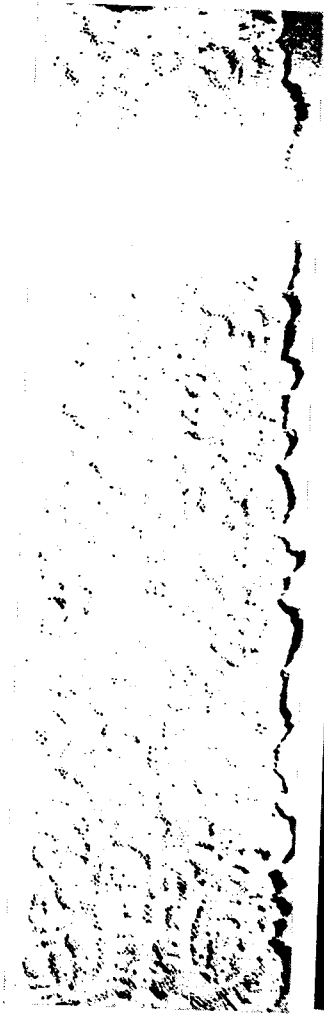

80.

81.

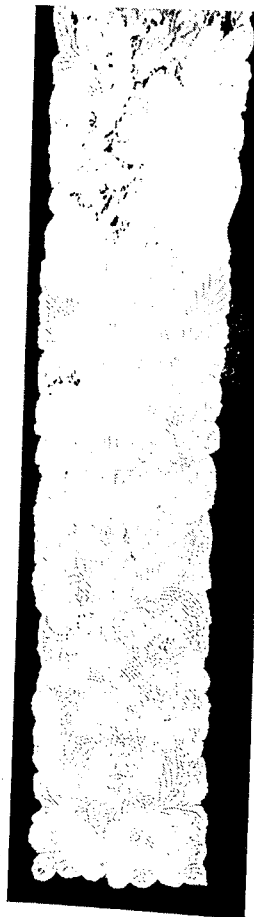
83. 1700-1715

84. kol. 1720

85. 1715-1725

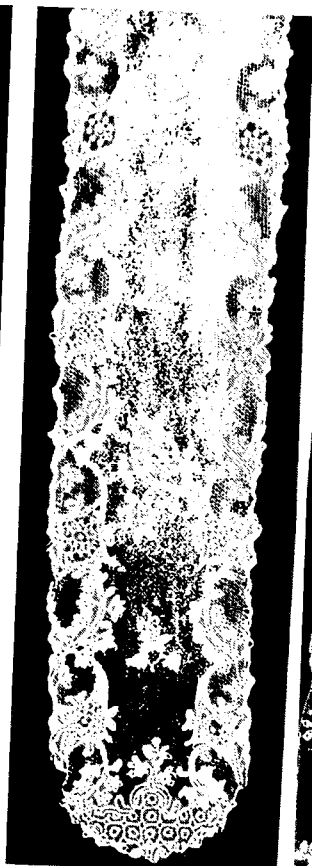
86. kol. 1730

87. kol. 1730

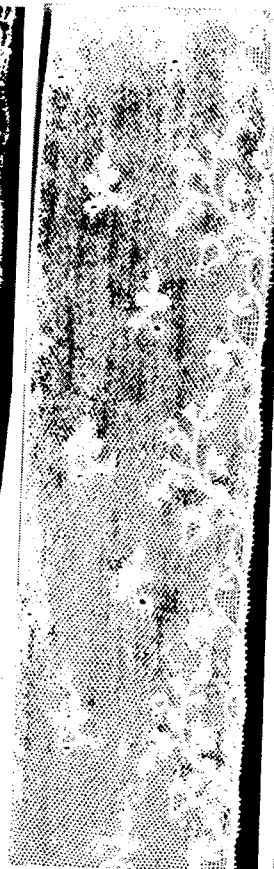
88. 1740-1750

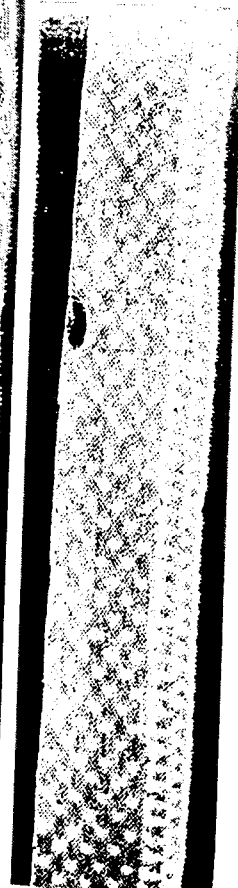
89. kol. 1760

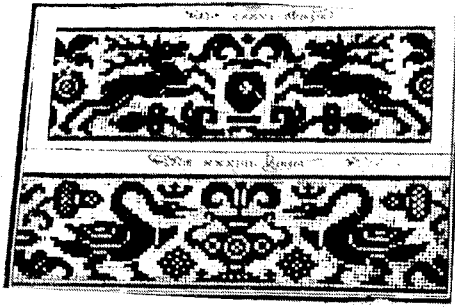
90. kol. 1770

91. 1780-1790

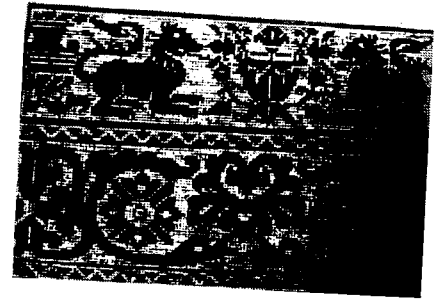
92. 1790-1800

94.

95.

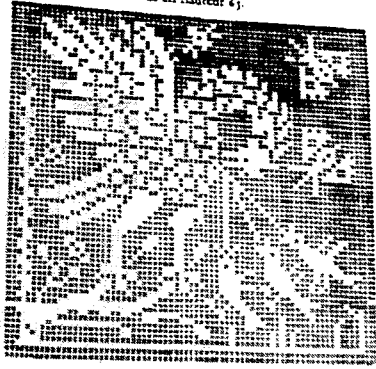

96.

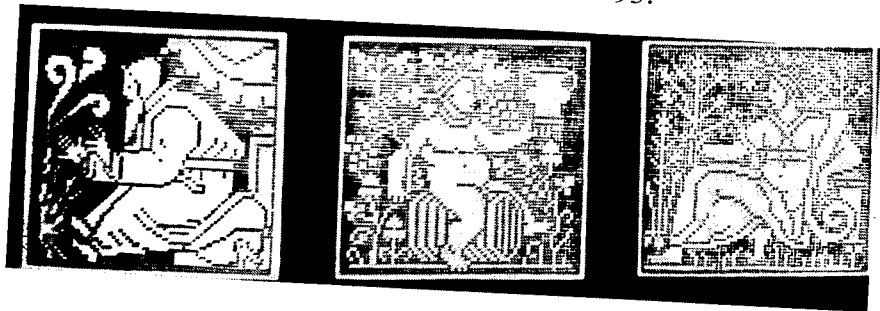

93.

Ce Peisan contient en longueur 70 mailles,
& en hauteur 61.

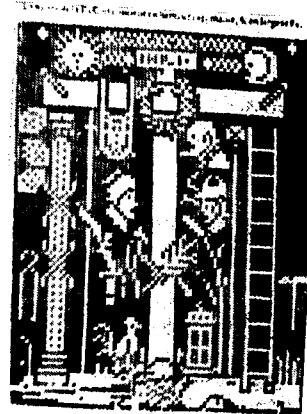
97.

98.

99.

100.

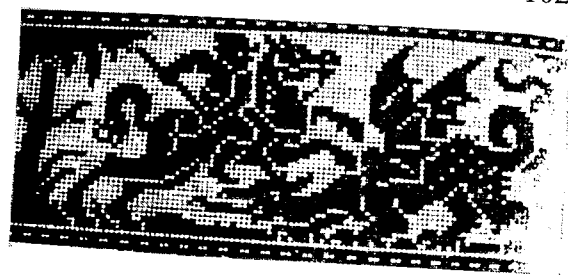
101.

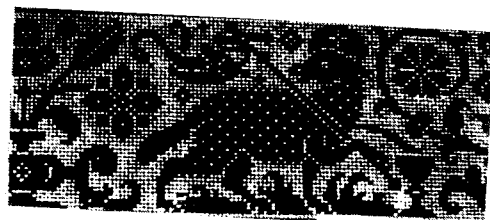
102.

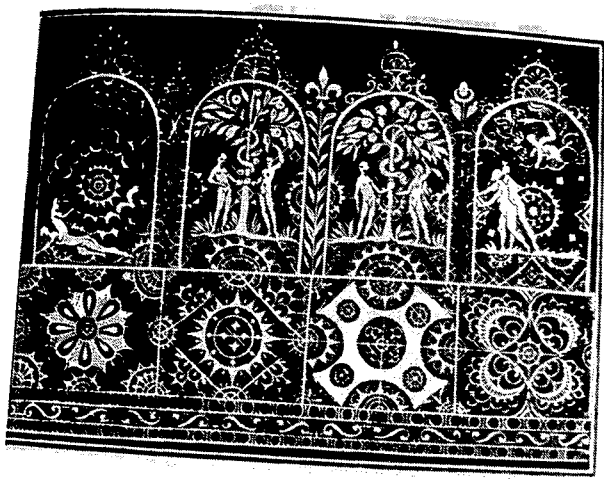
103.

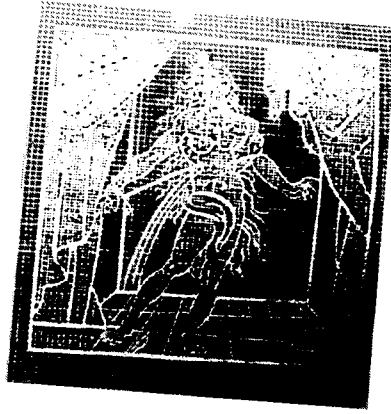
104.

105.

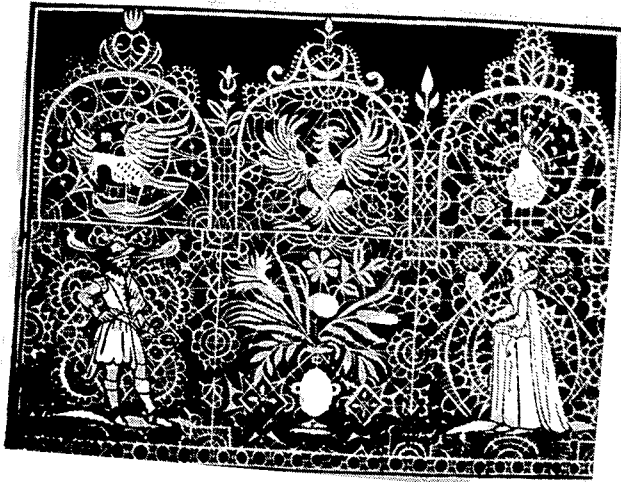
105.

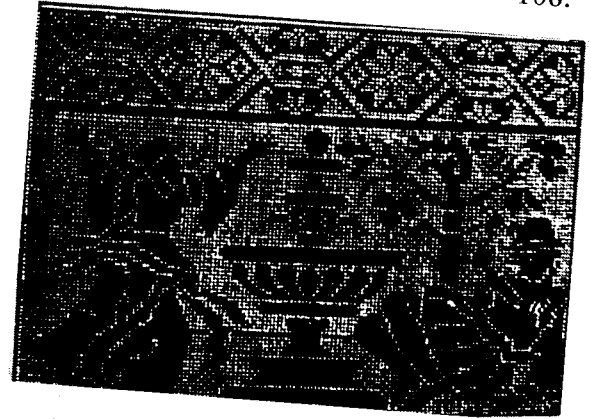
107.

108.

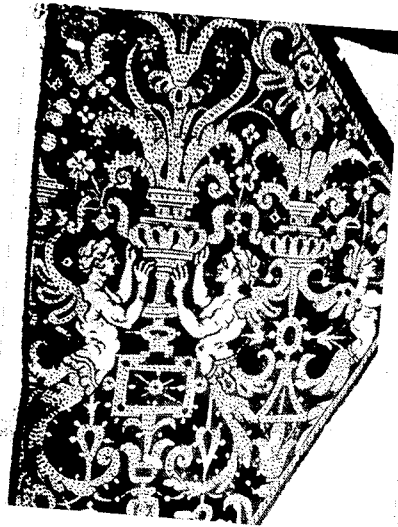
106.

109.

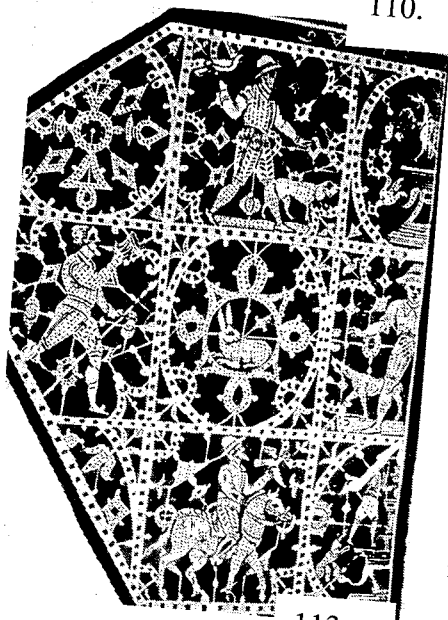
110.

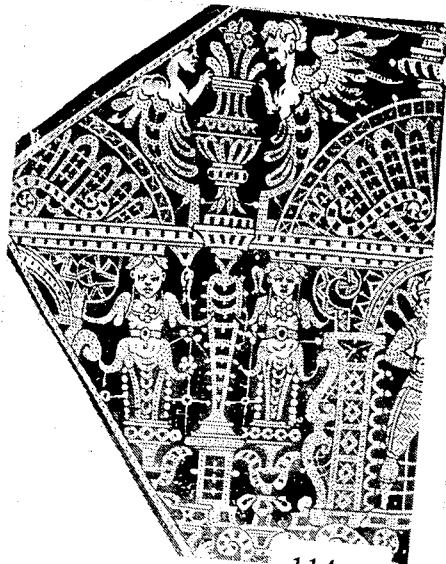
111.

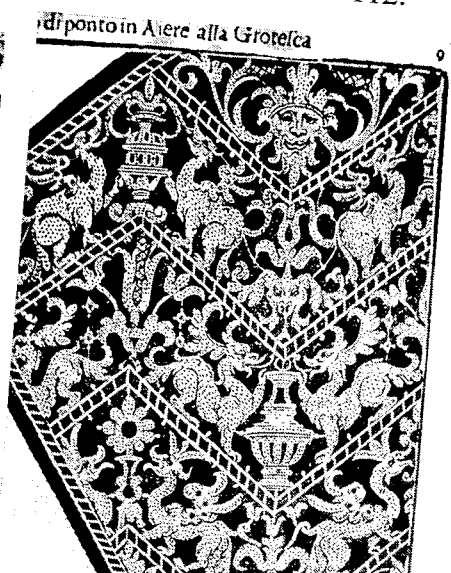
112.

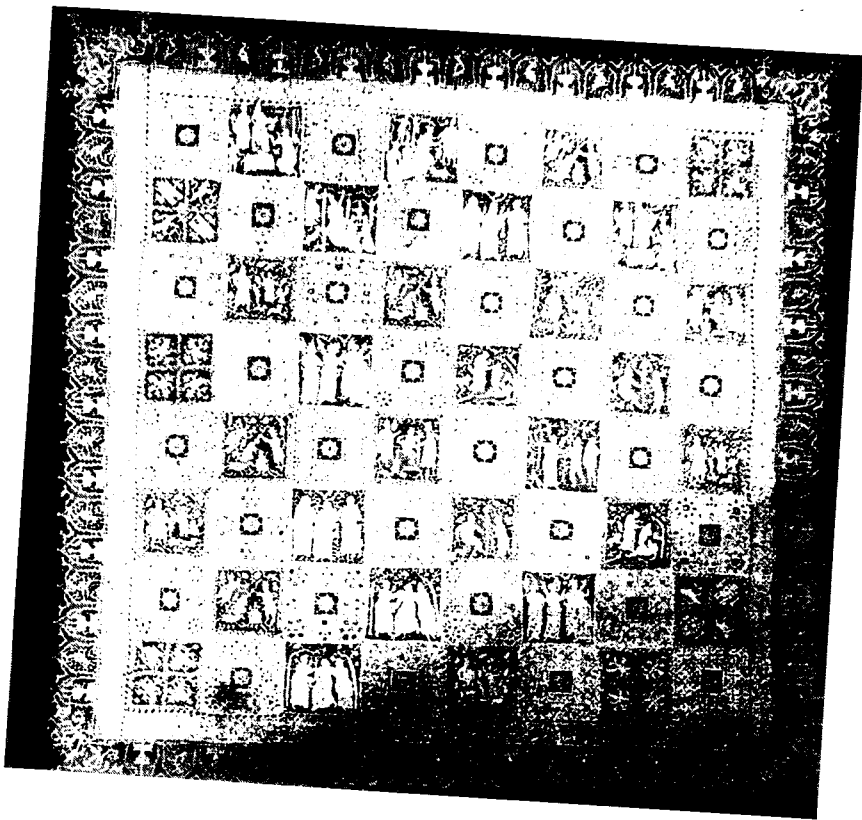
113.

114.

115.

116.

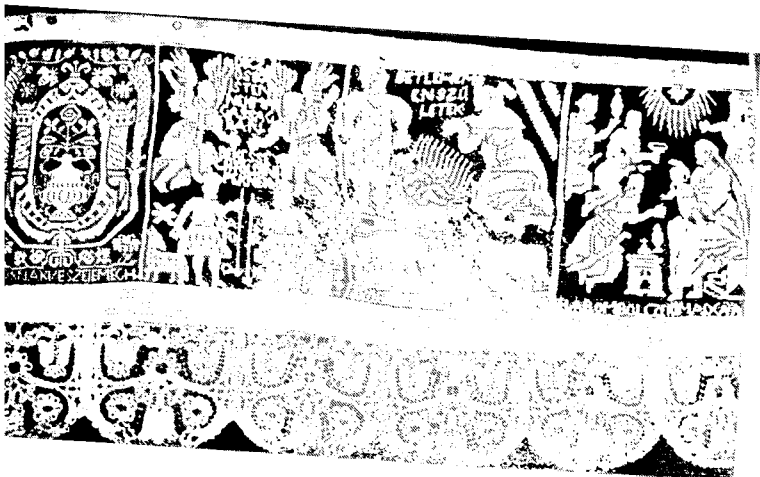
117.

118.

119.

120.

116.

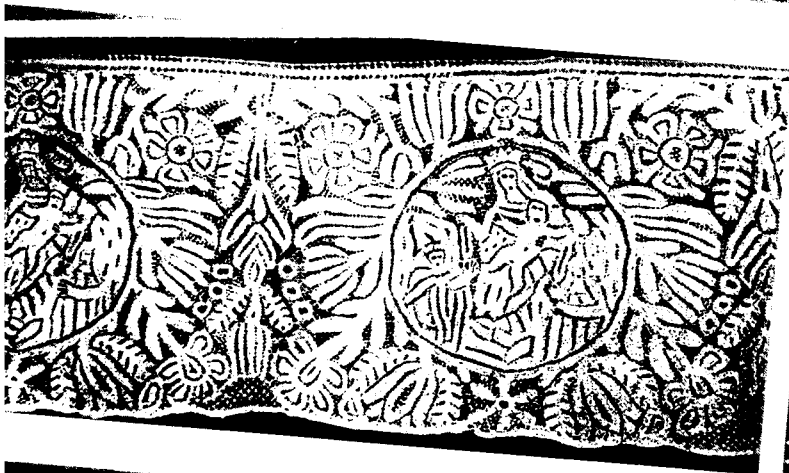
122.

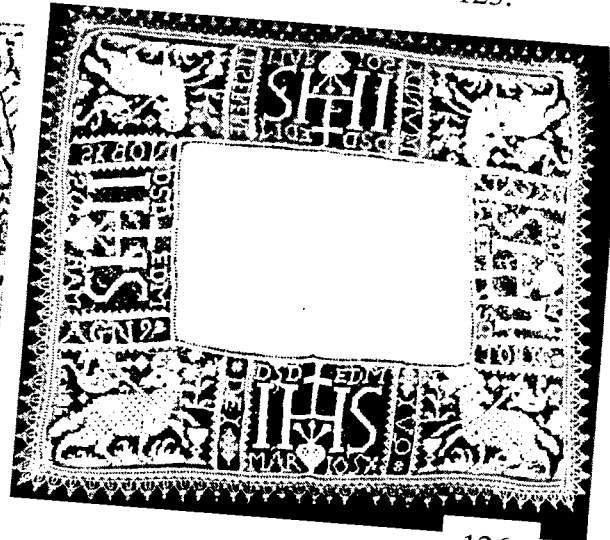
123.

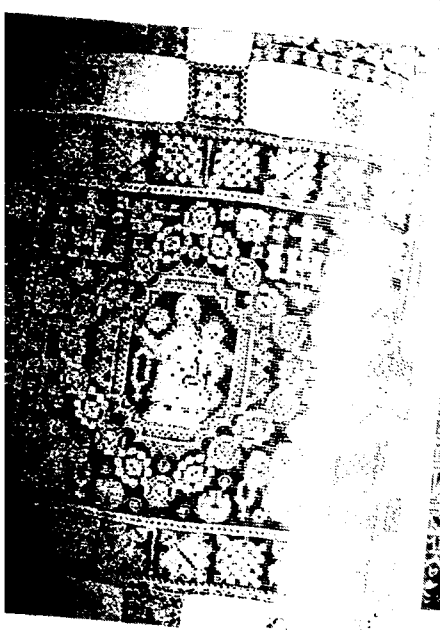
124.

125.

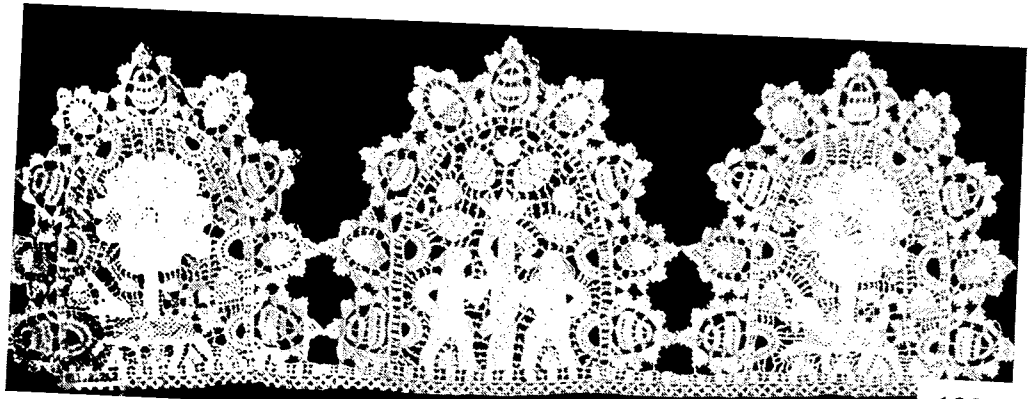
126.

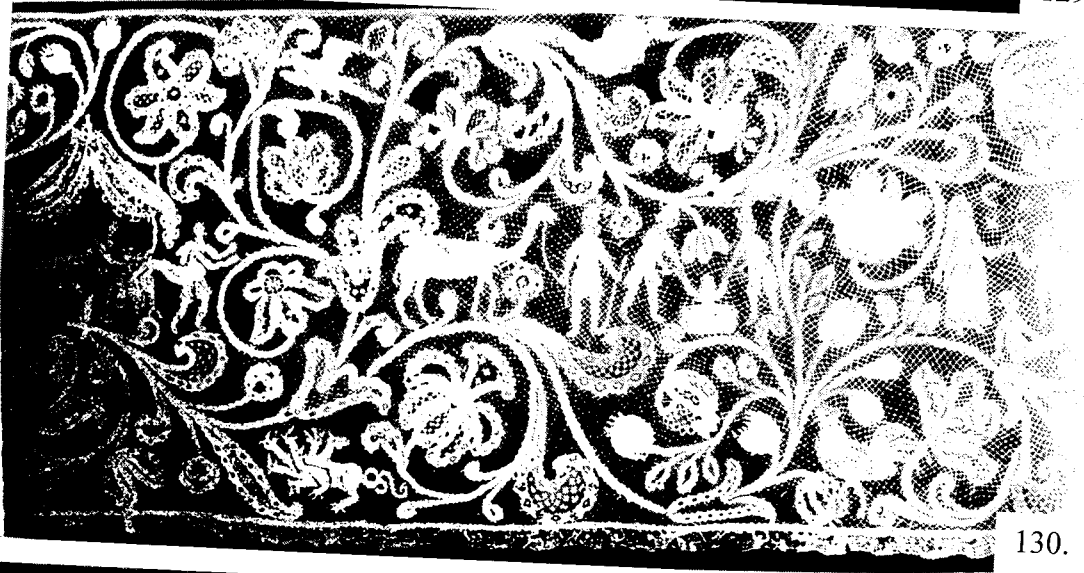
127.

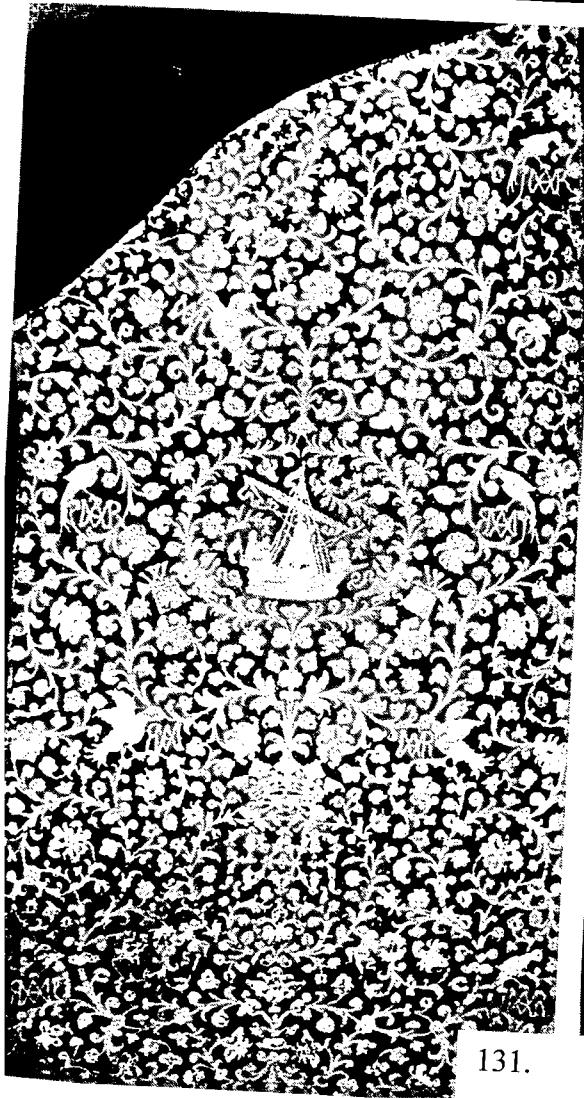
128.

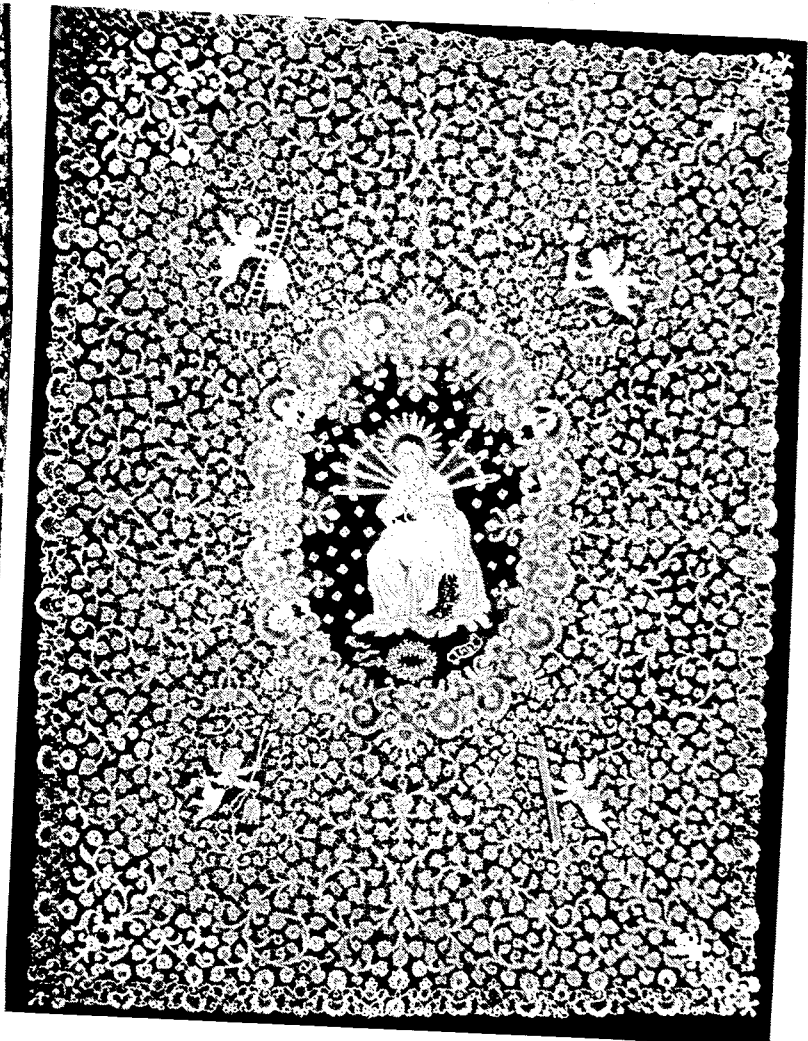
129.

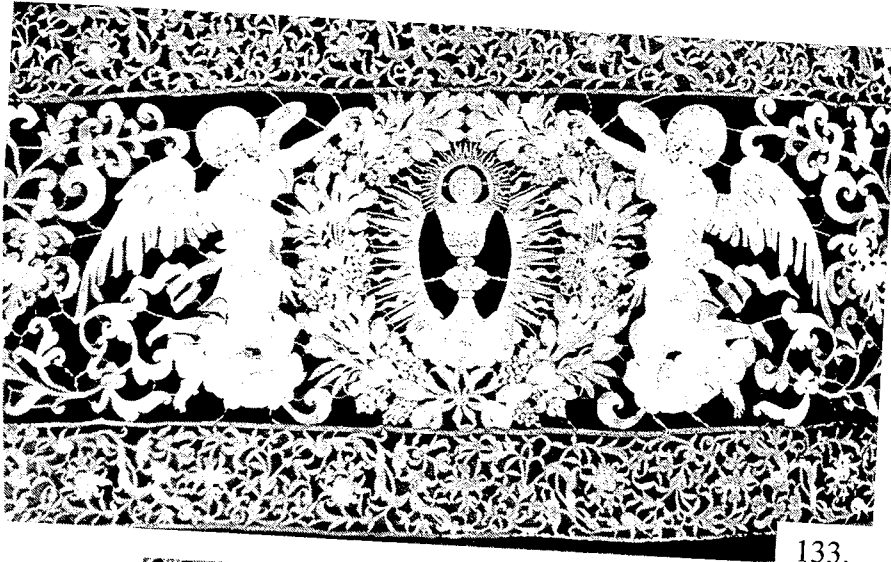
130.

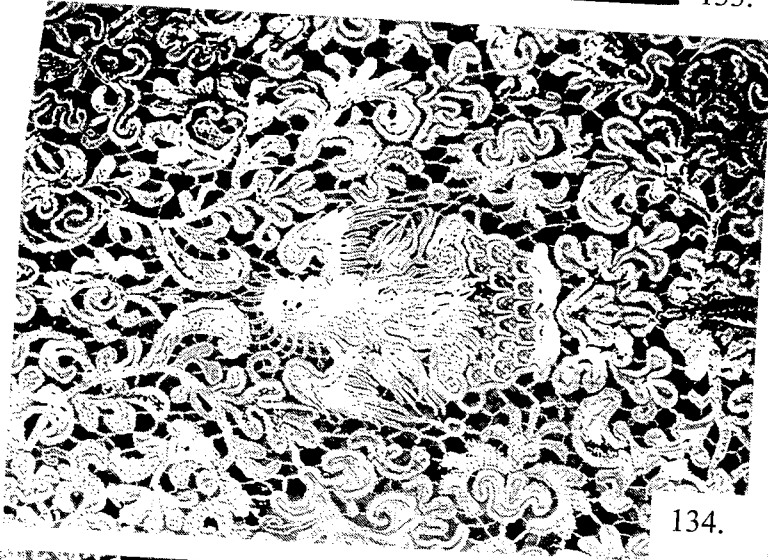
131.

132.

133.

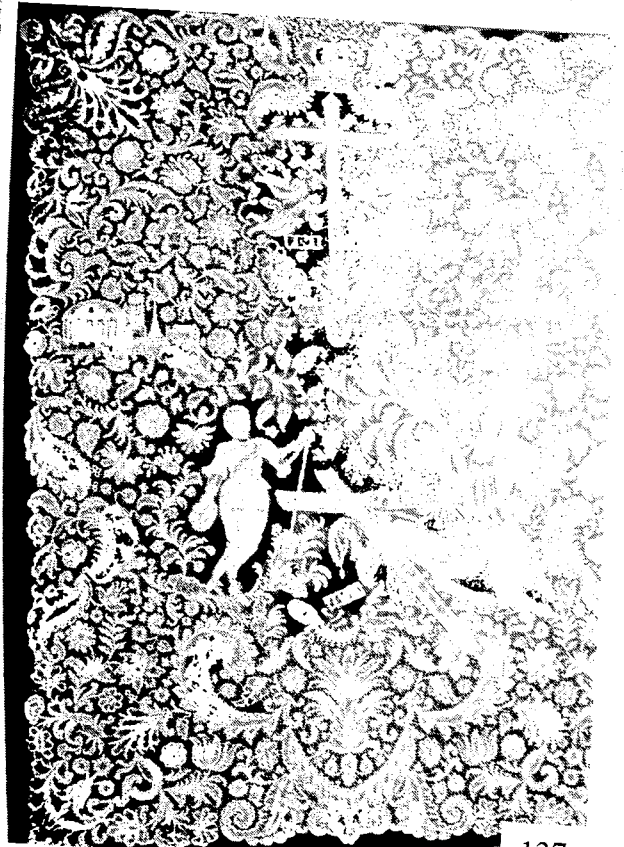
134.

135.

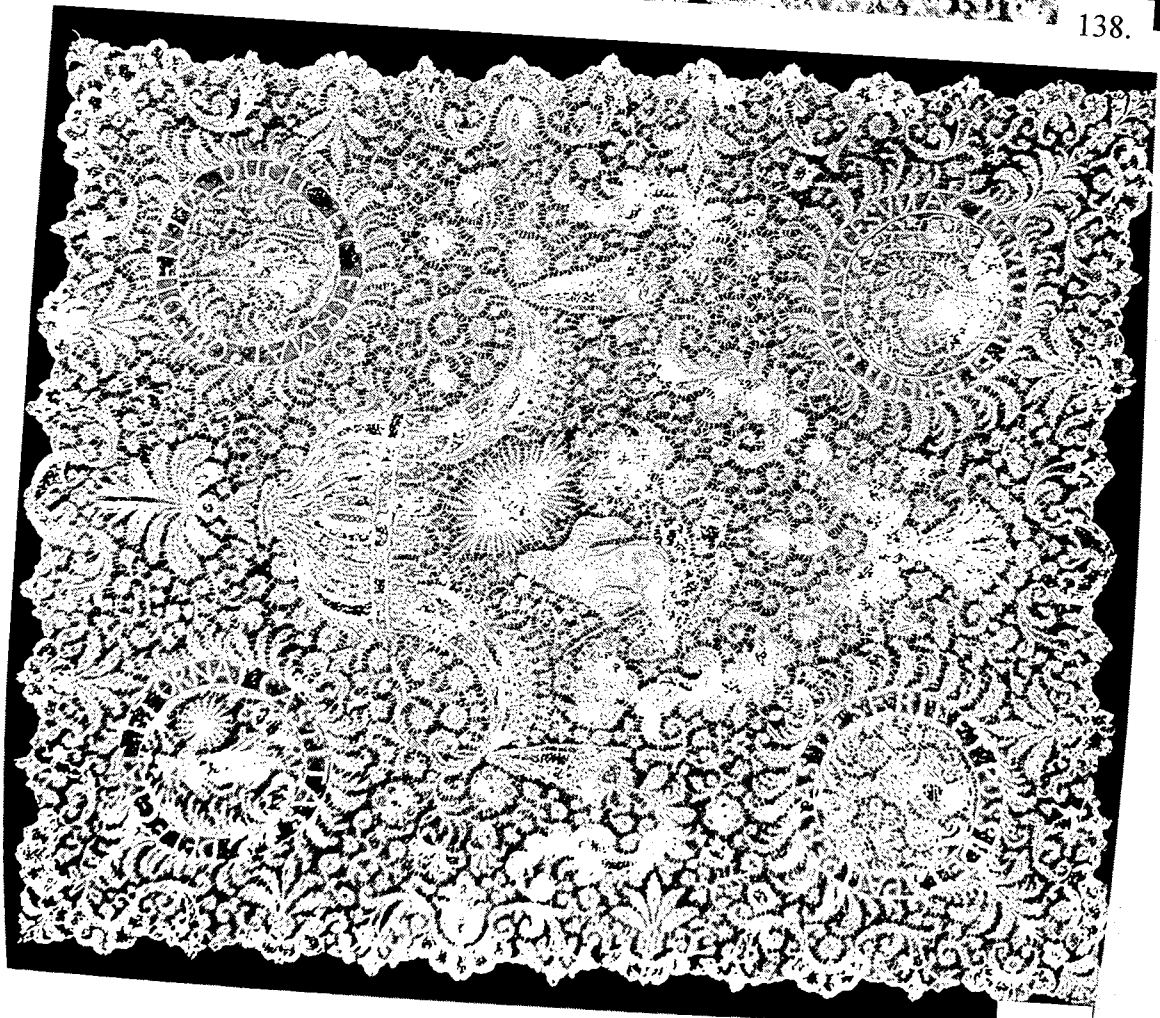
136.

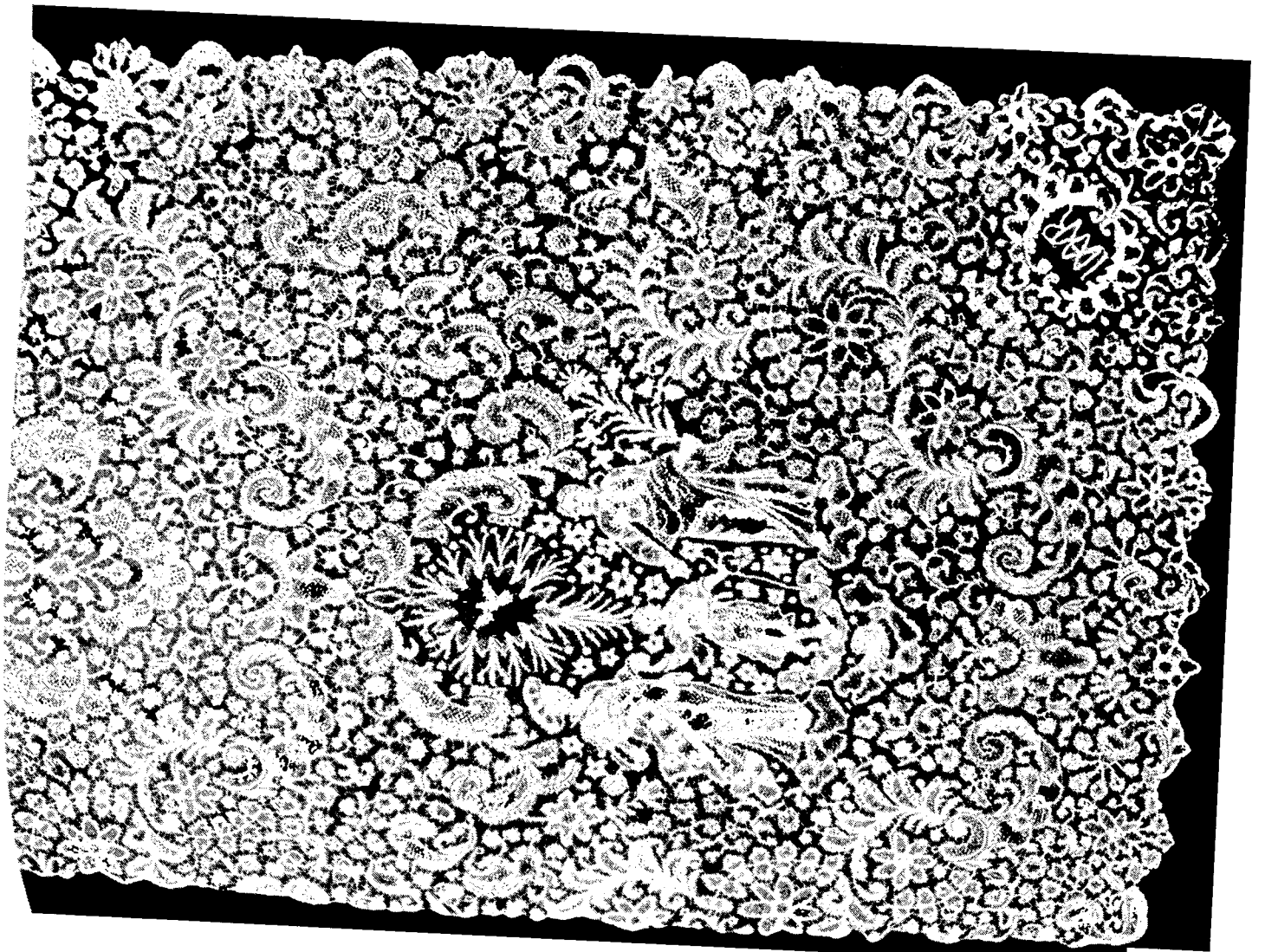
137.

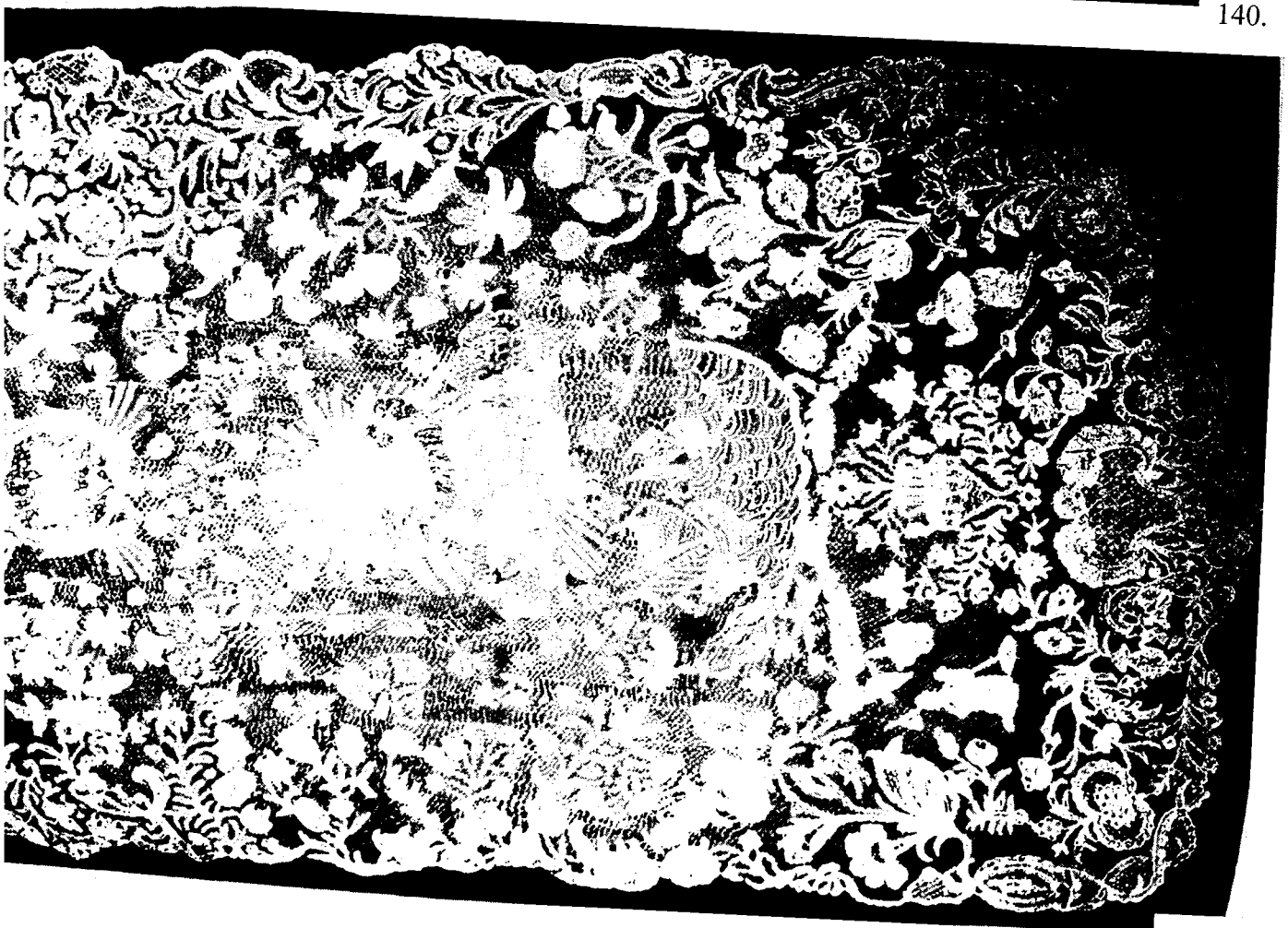
138.

139.

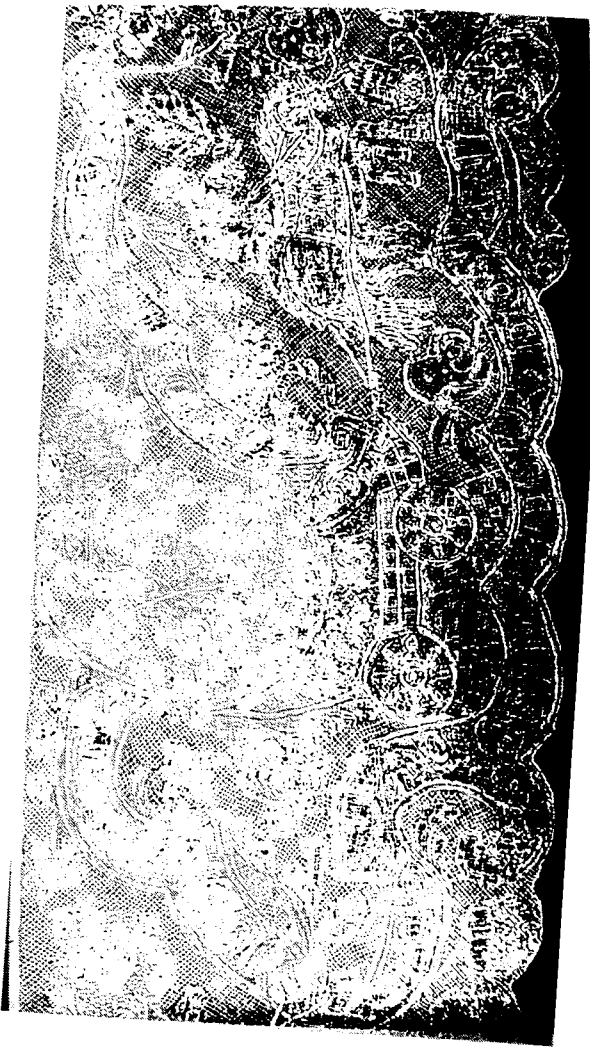

140.

141.

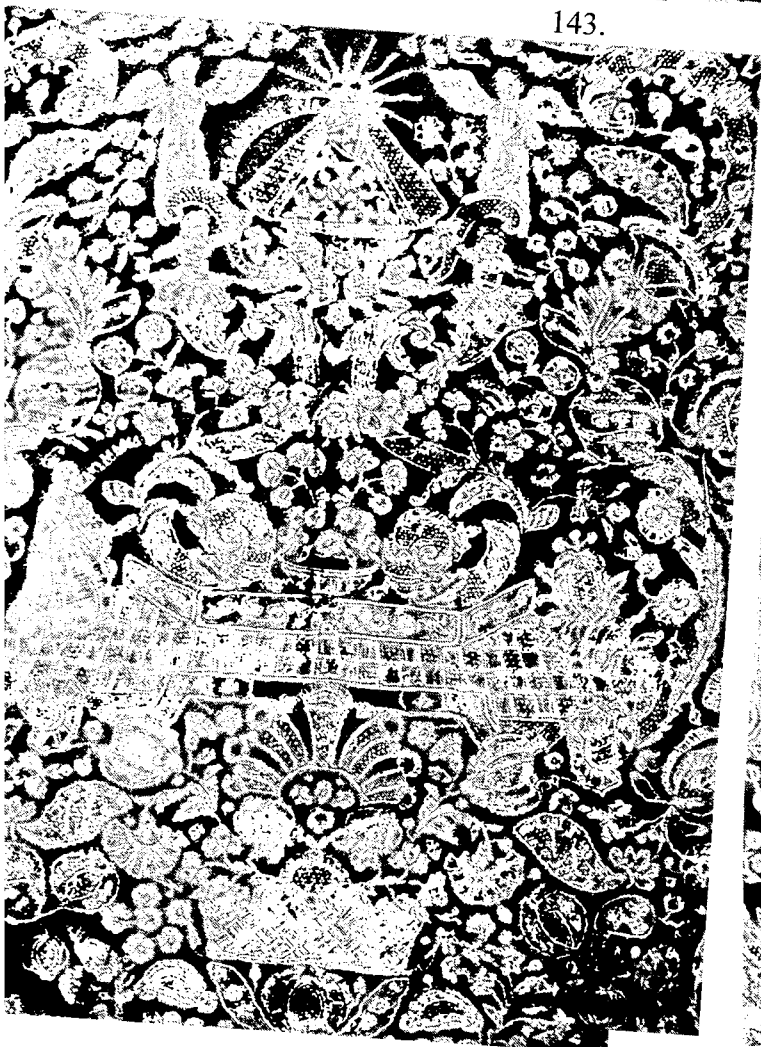

143.

144.

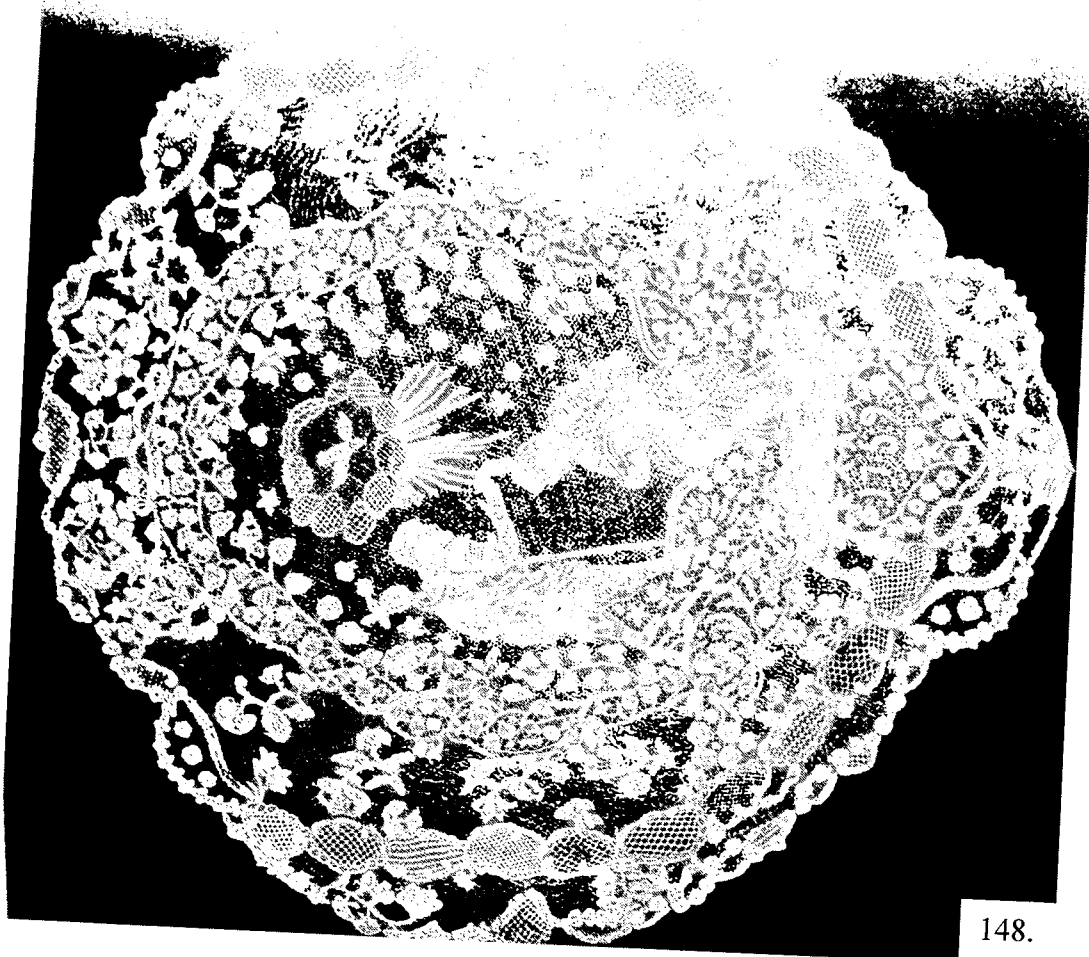
145.

146.

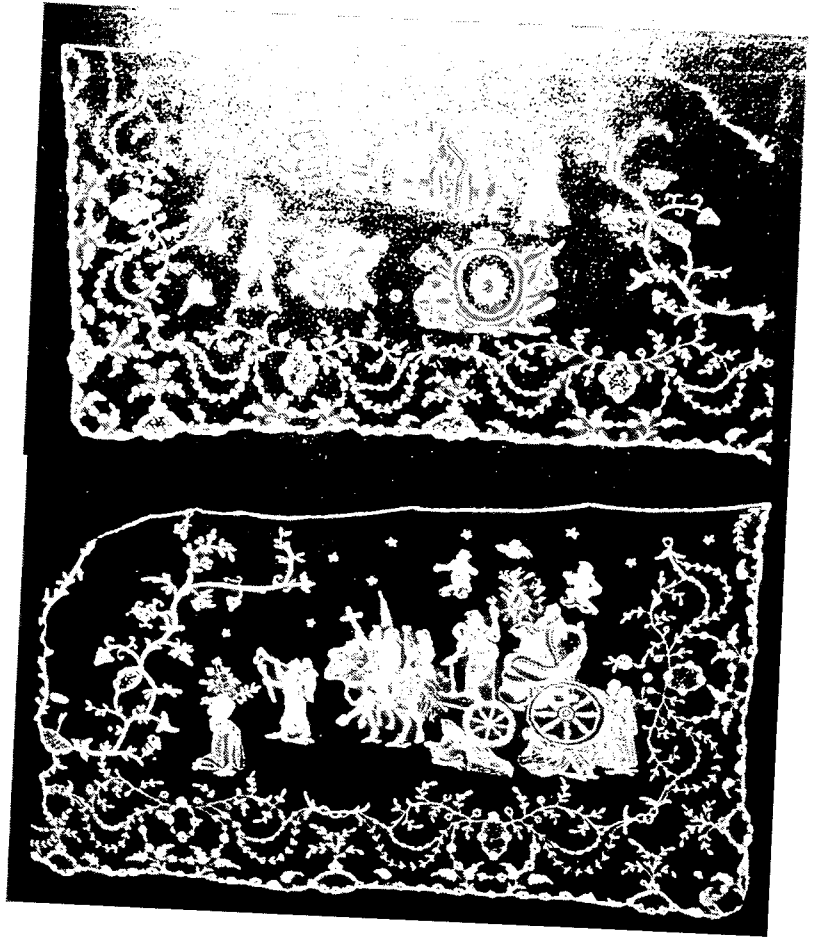
147.

148.

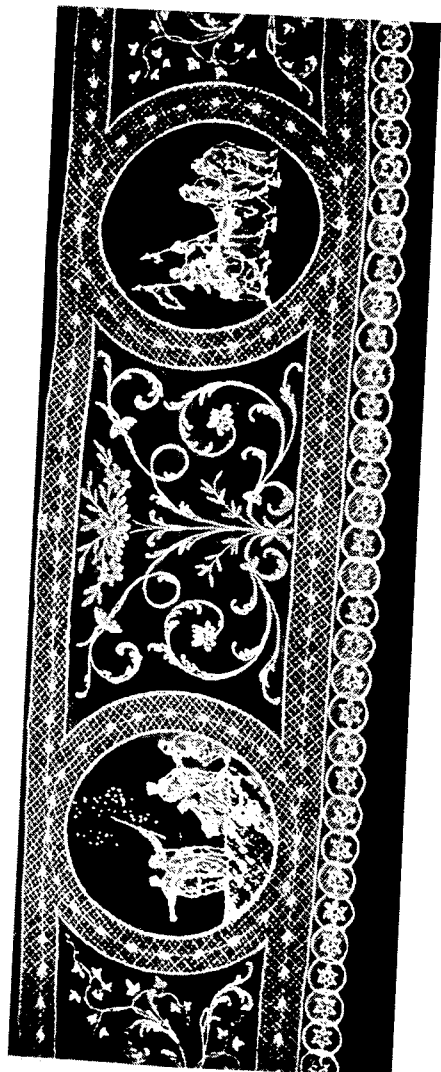
149.

150.

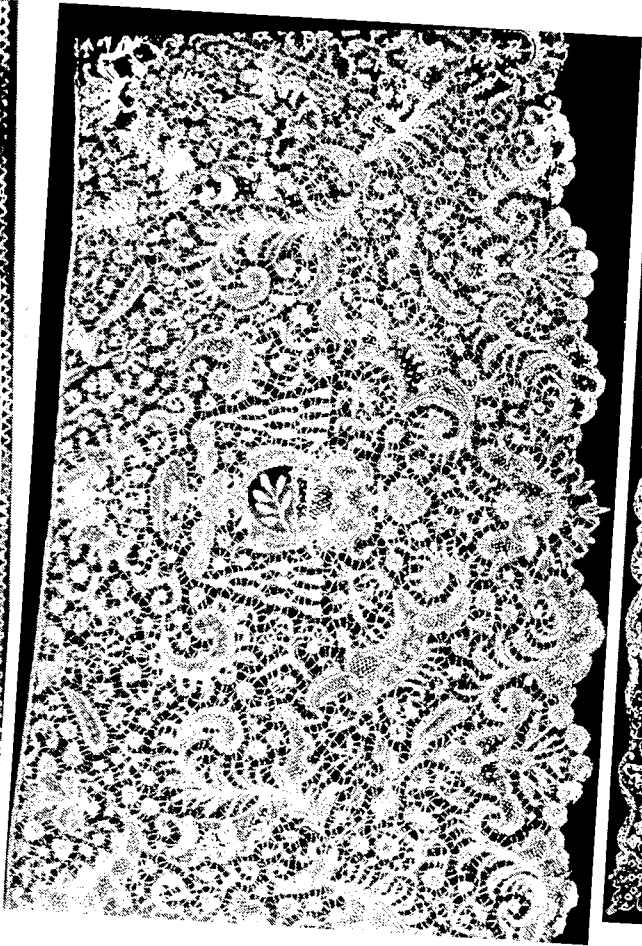

151.

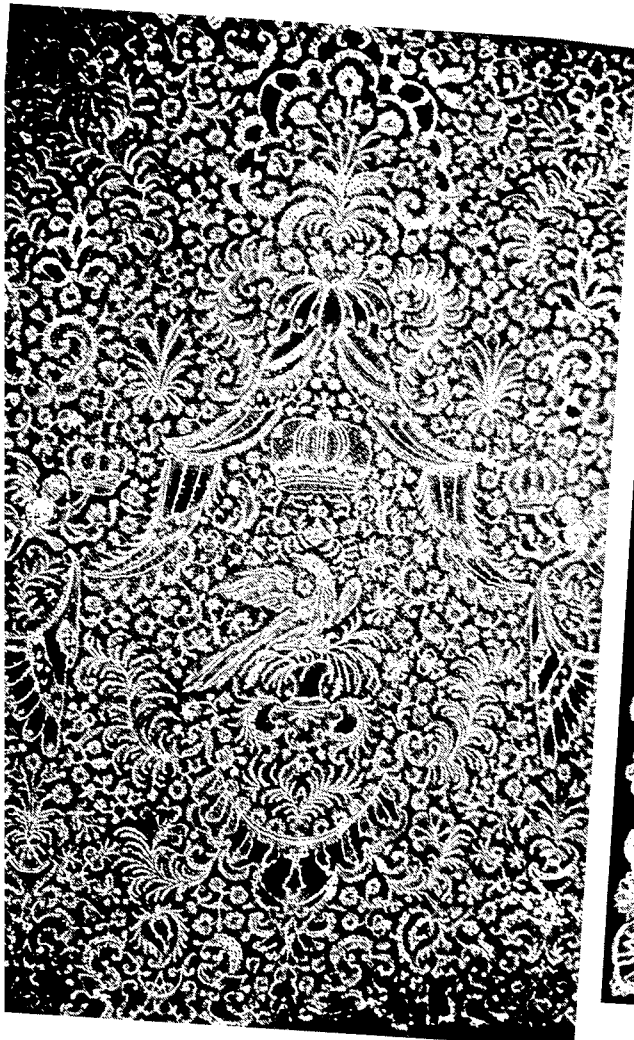
153.

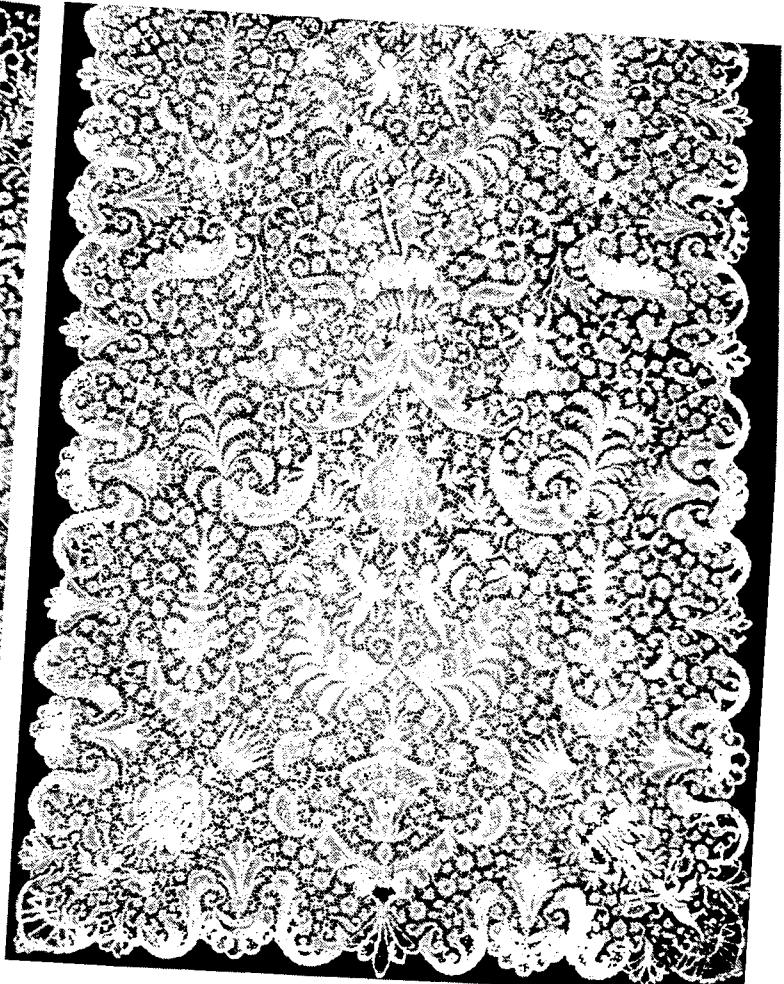
154.

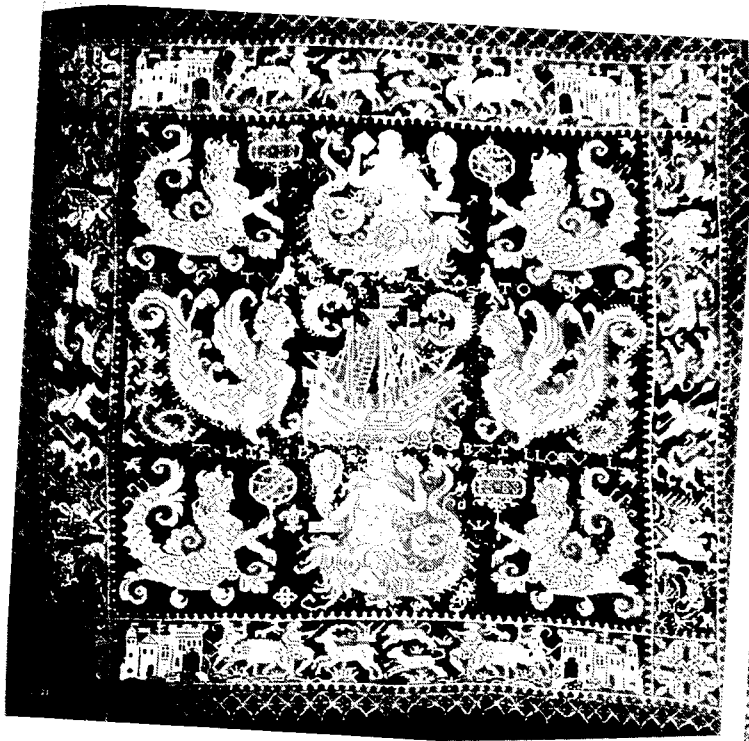
155.

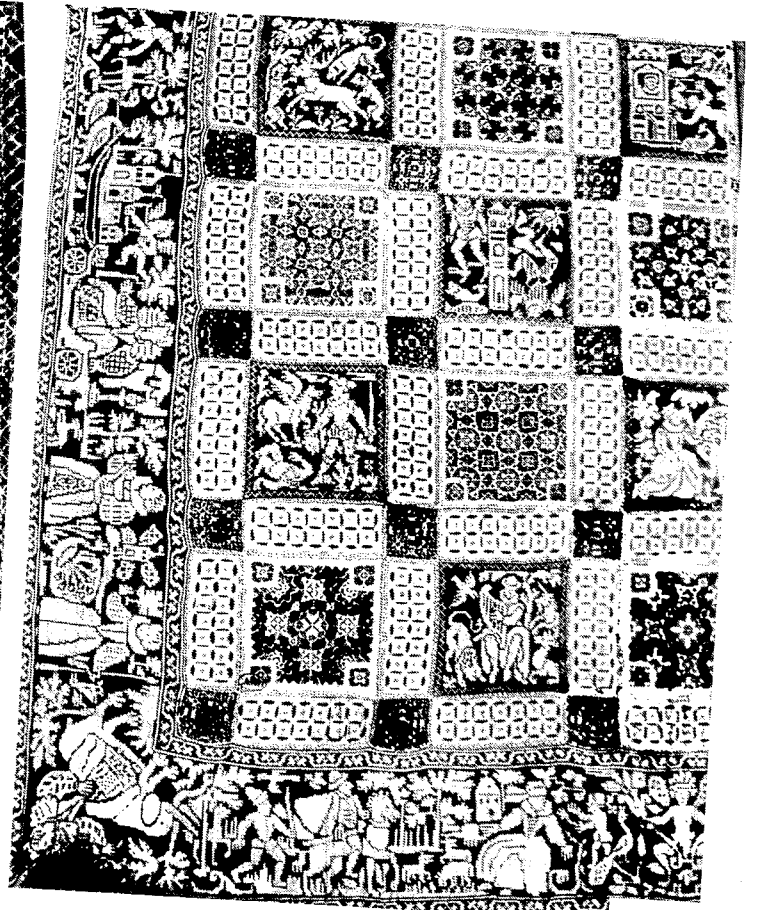
156.

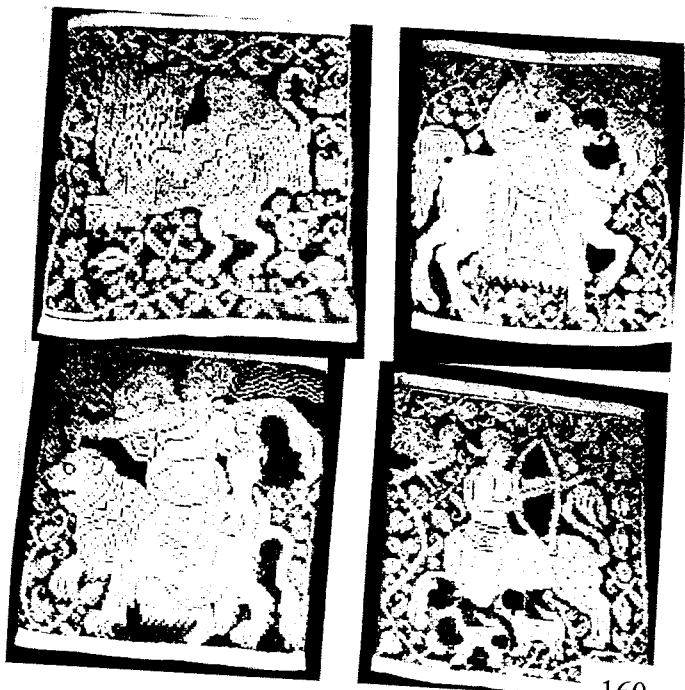
157.

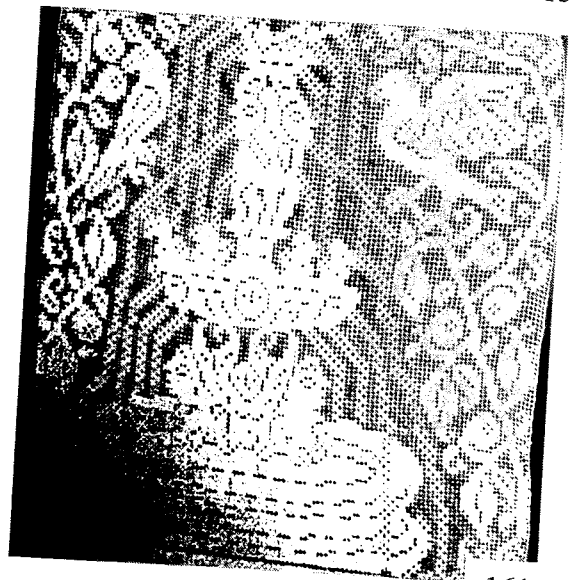
158.

159.

160.

161.

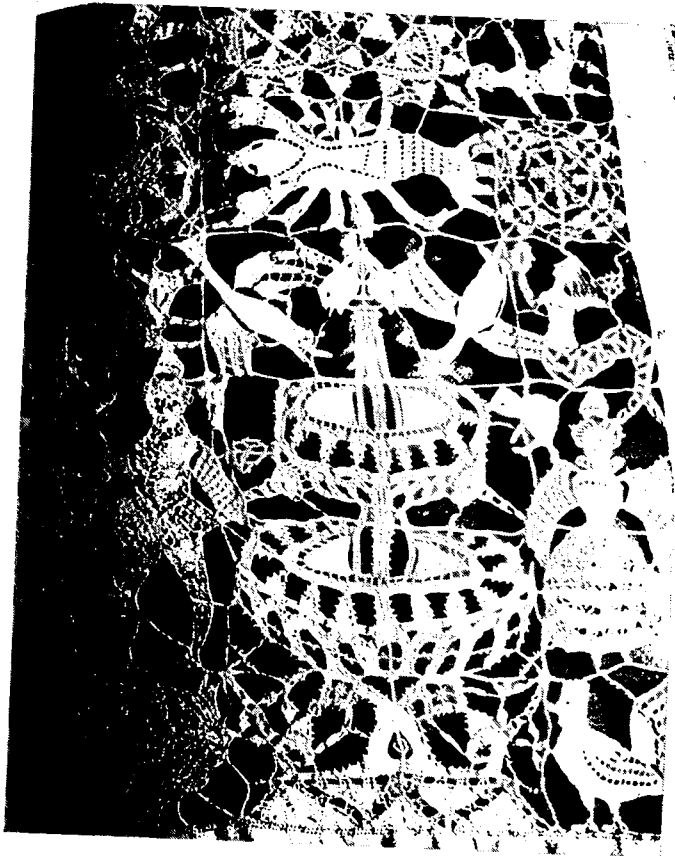
162.

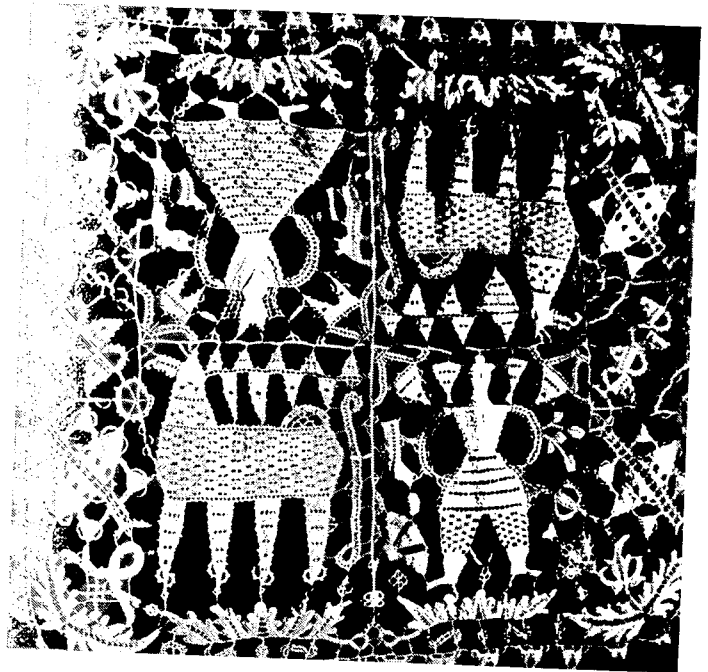
163.

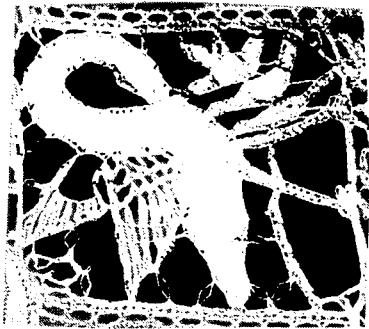
164.

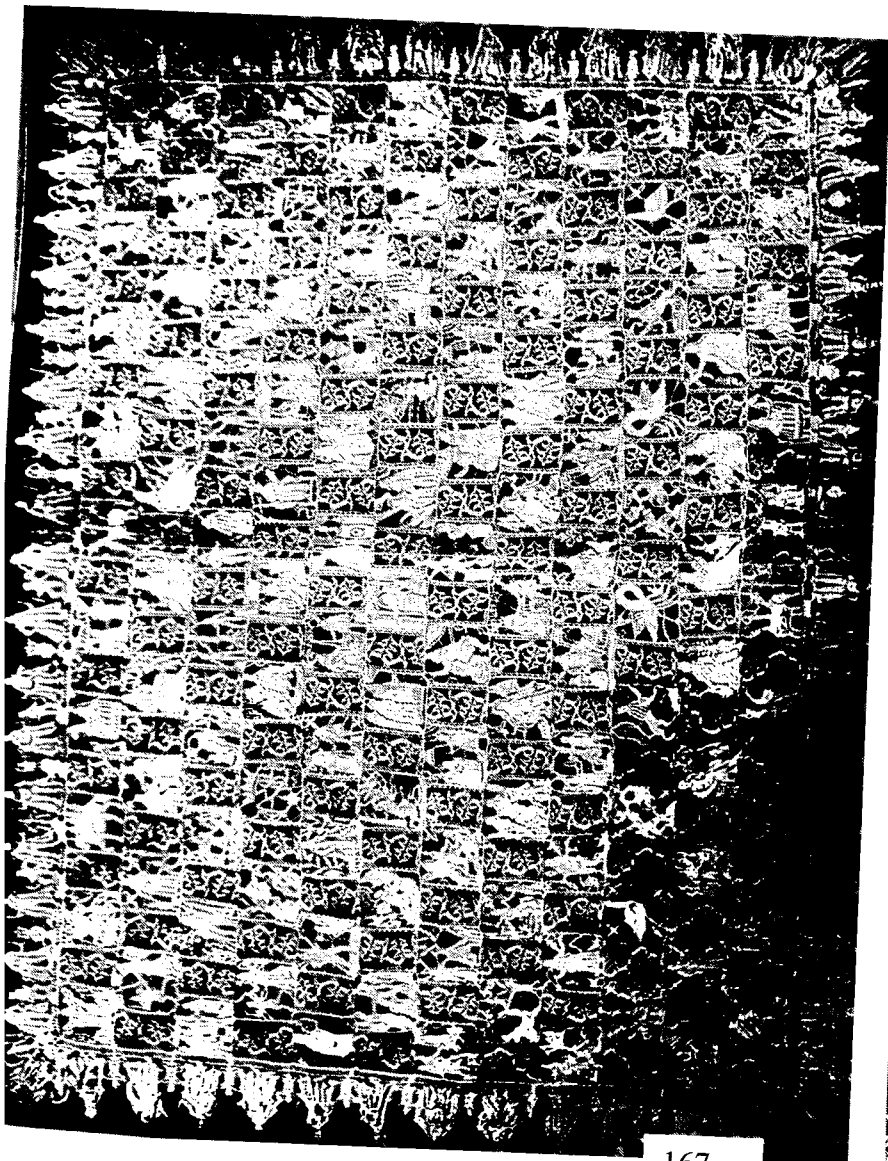
165.

166.

168.

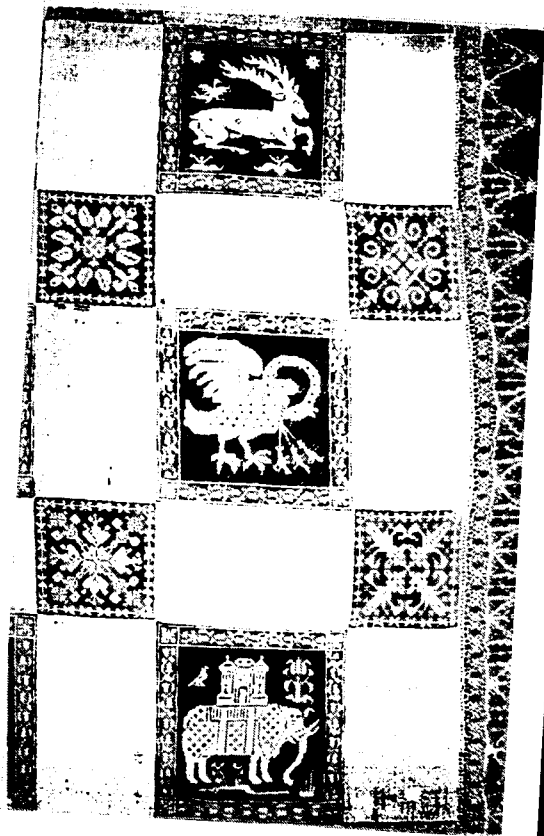
167.

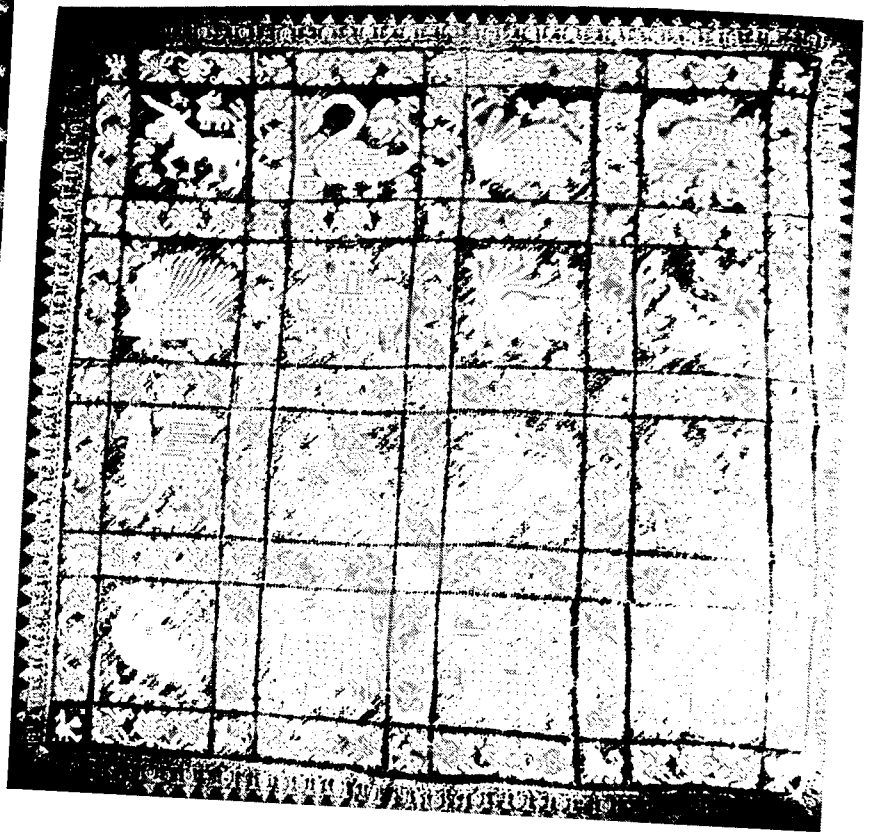
169.

170.

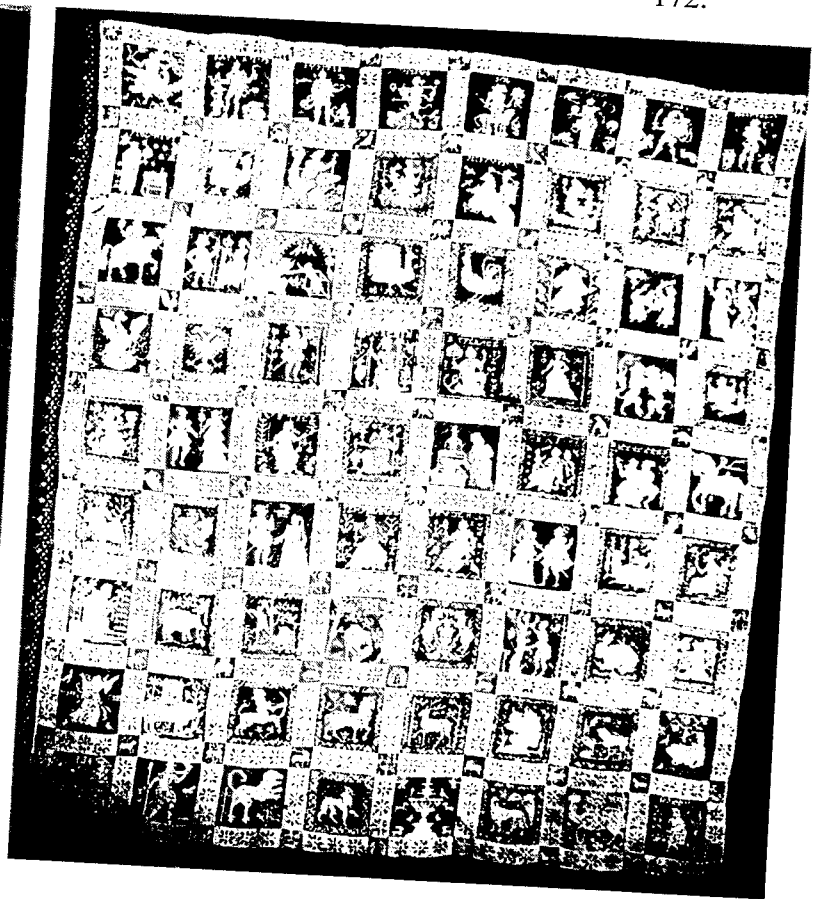
171.

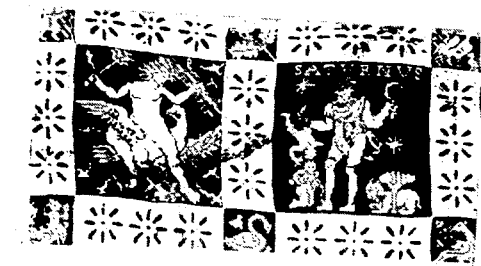
172.

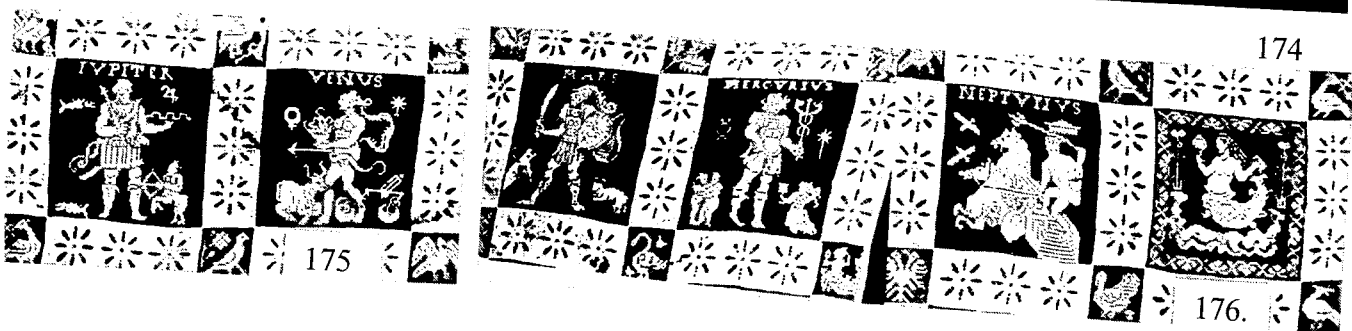
173.

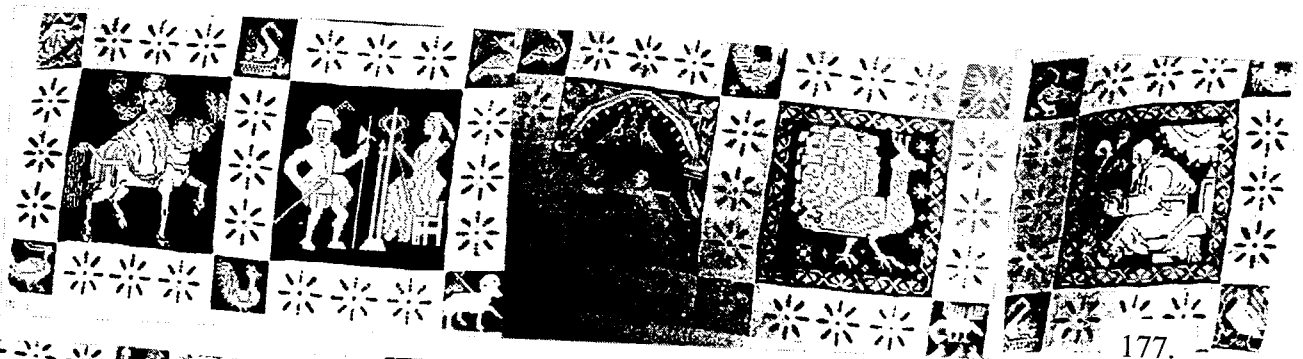
174

175

176.

177.

178.

179.

180.

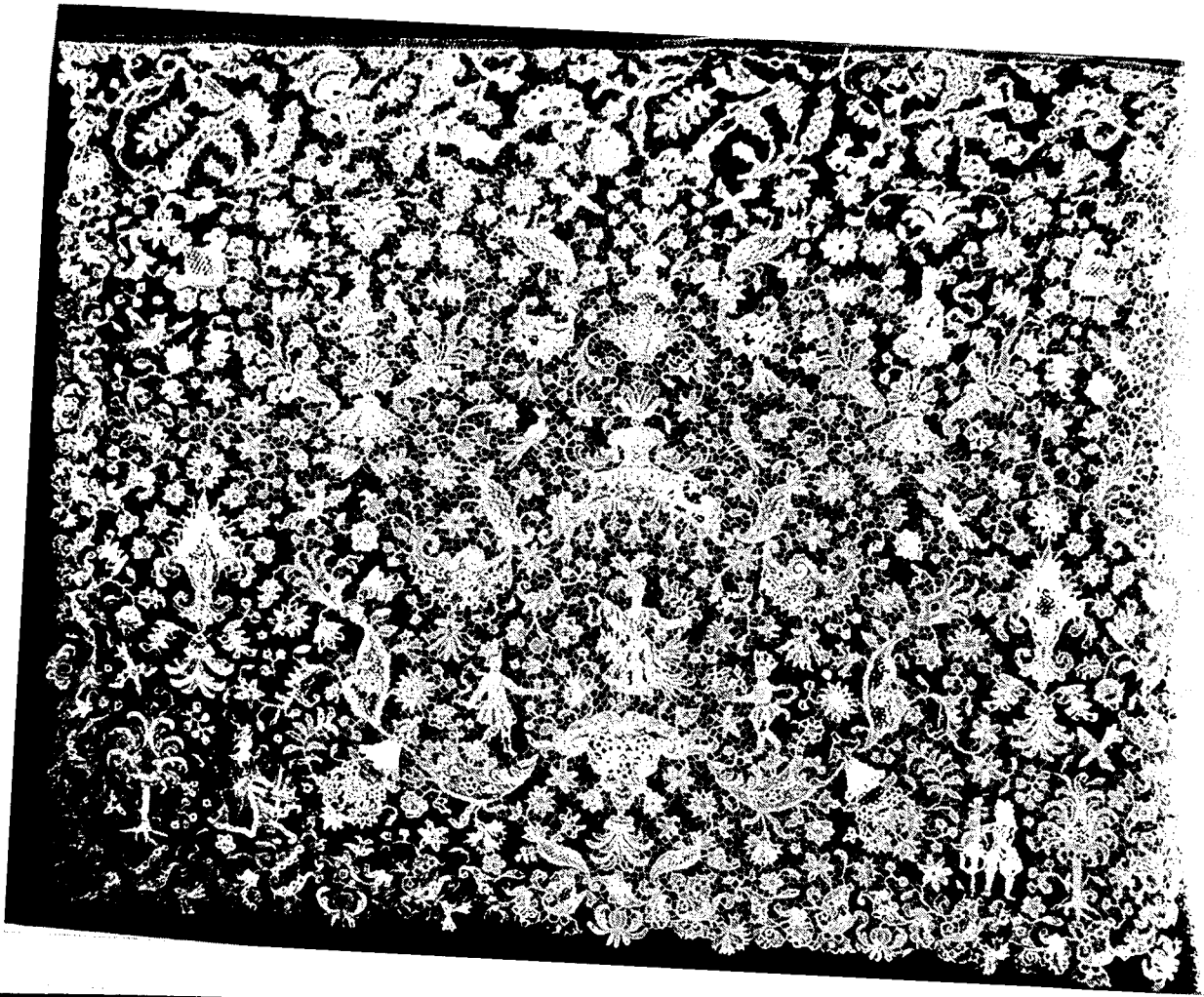
181.

182.

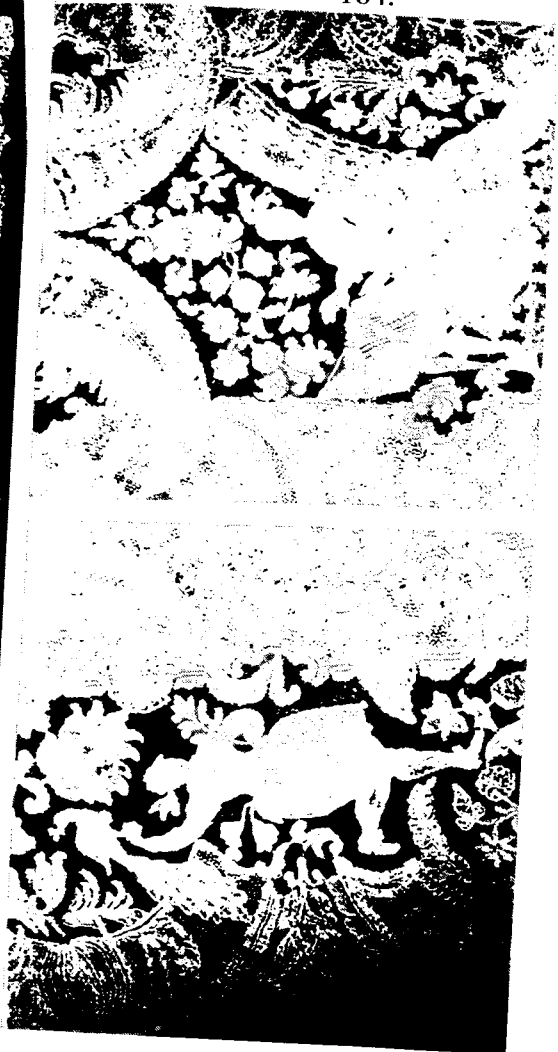
183.

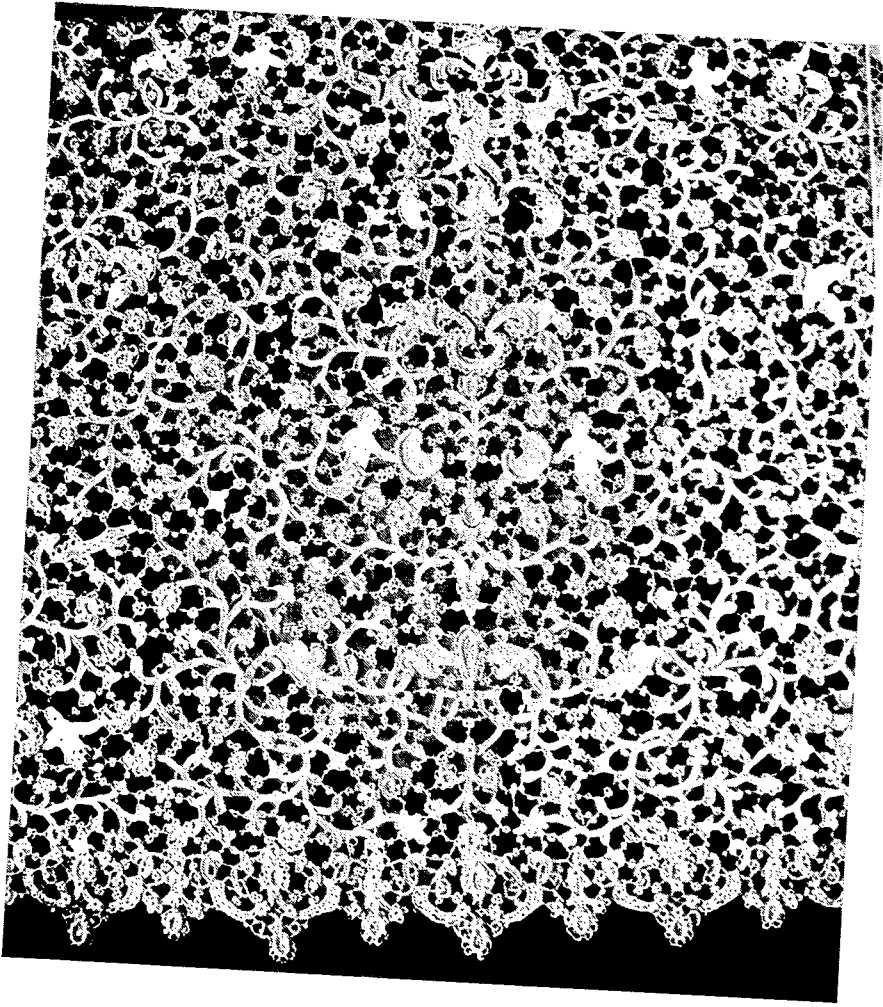
184.

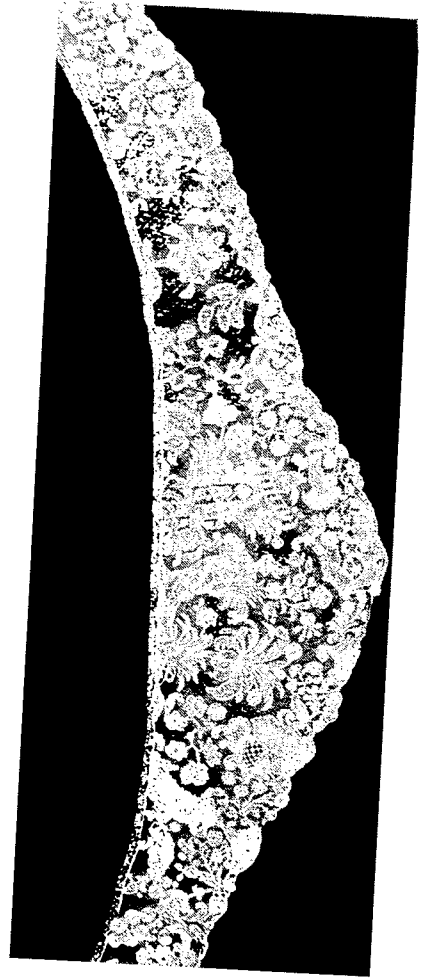
185.

186

187

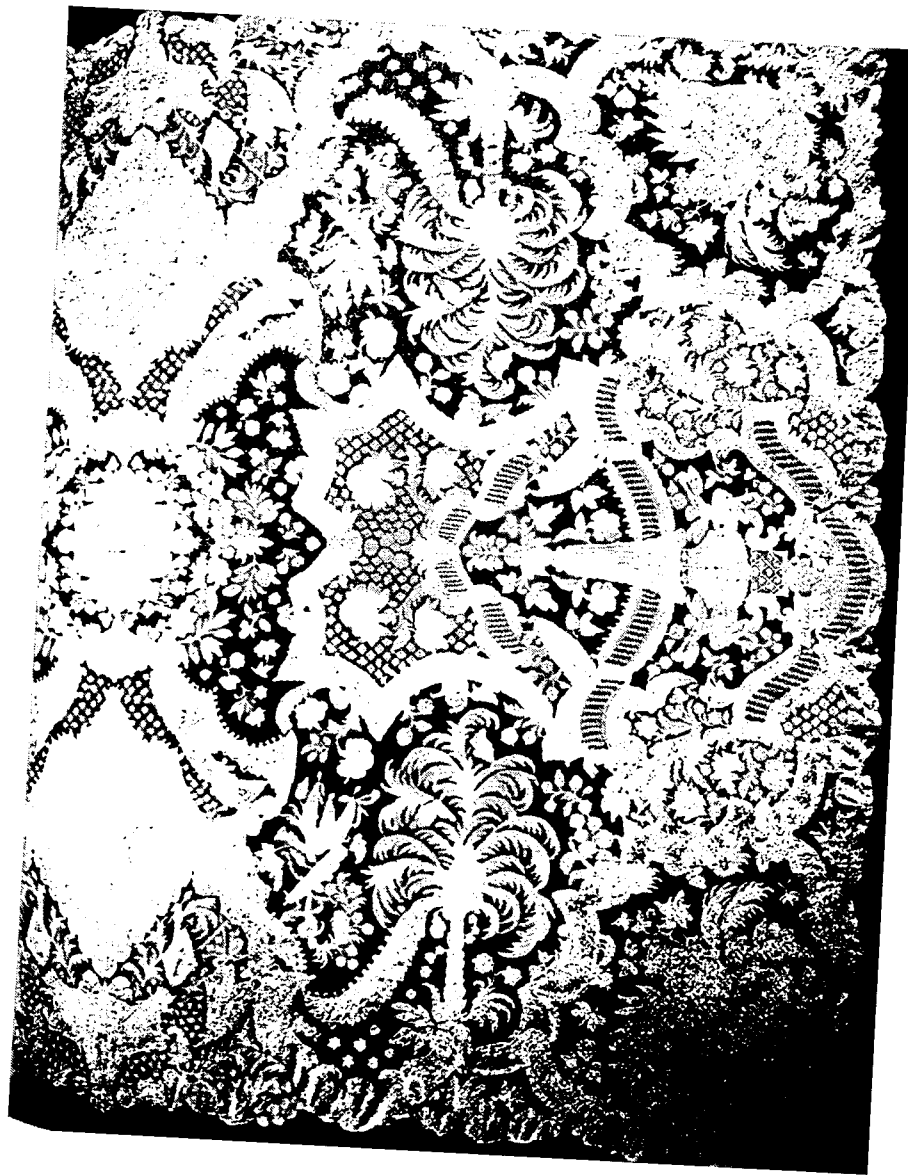
188.

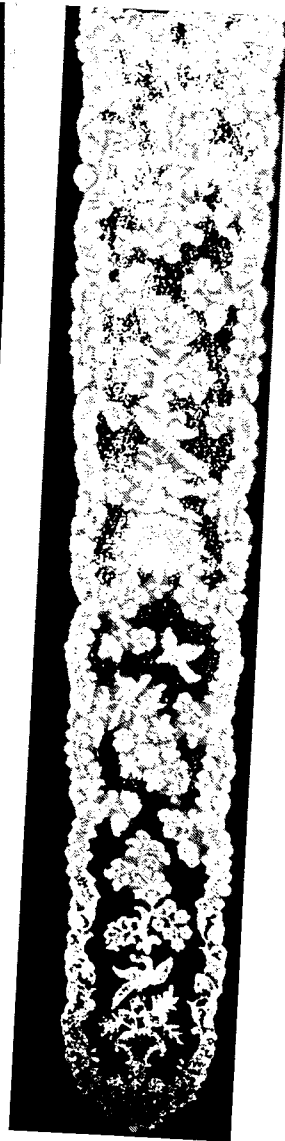
189.

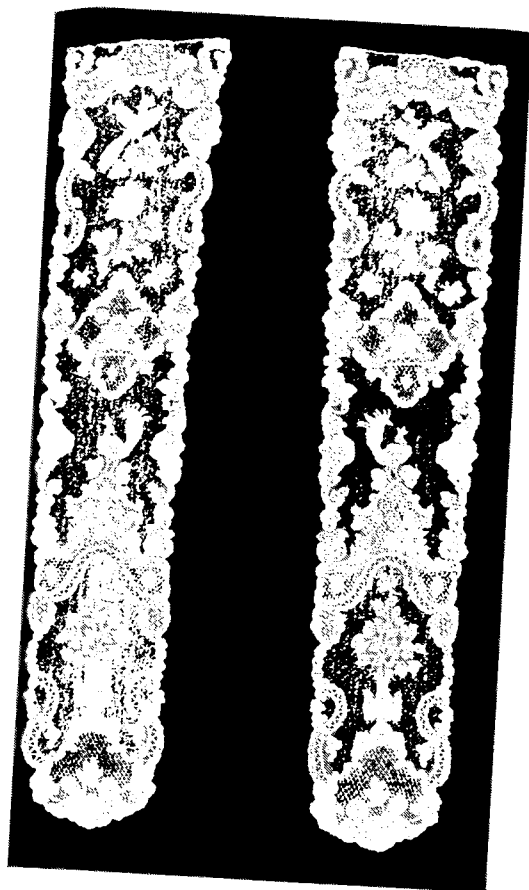
190

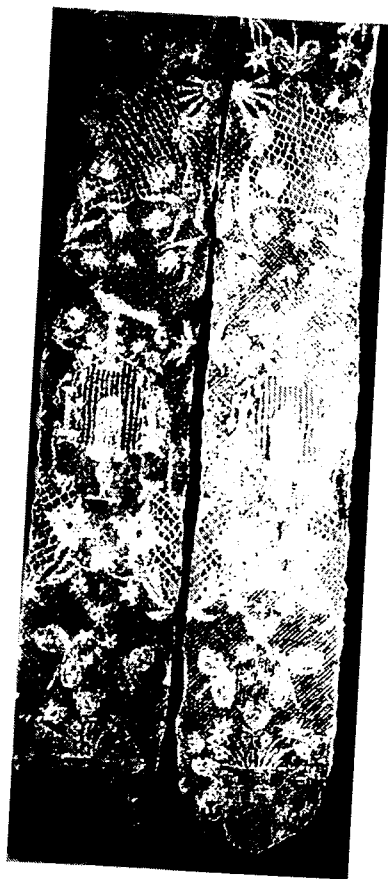
191.

192.

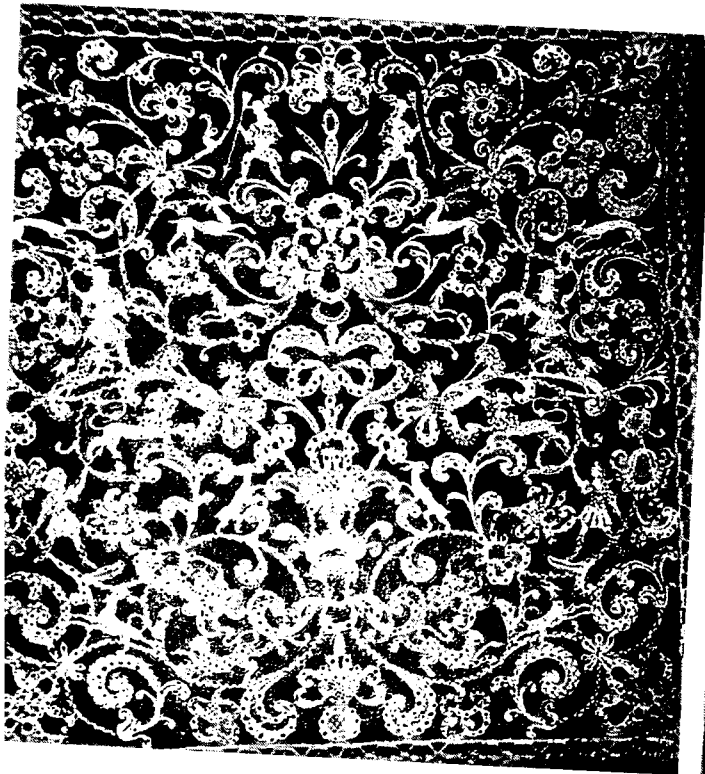

193.

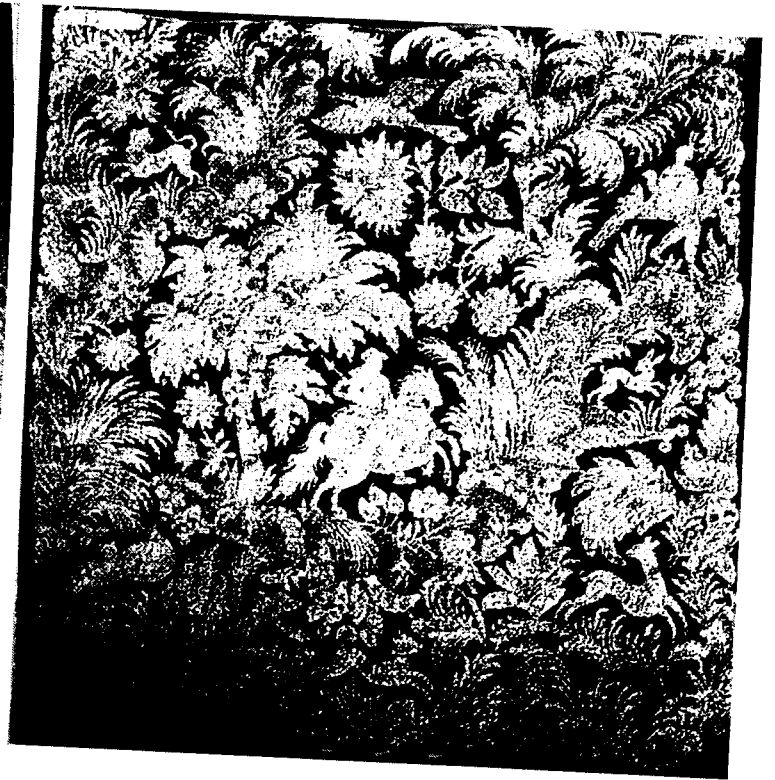

194.

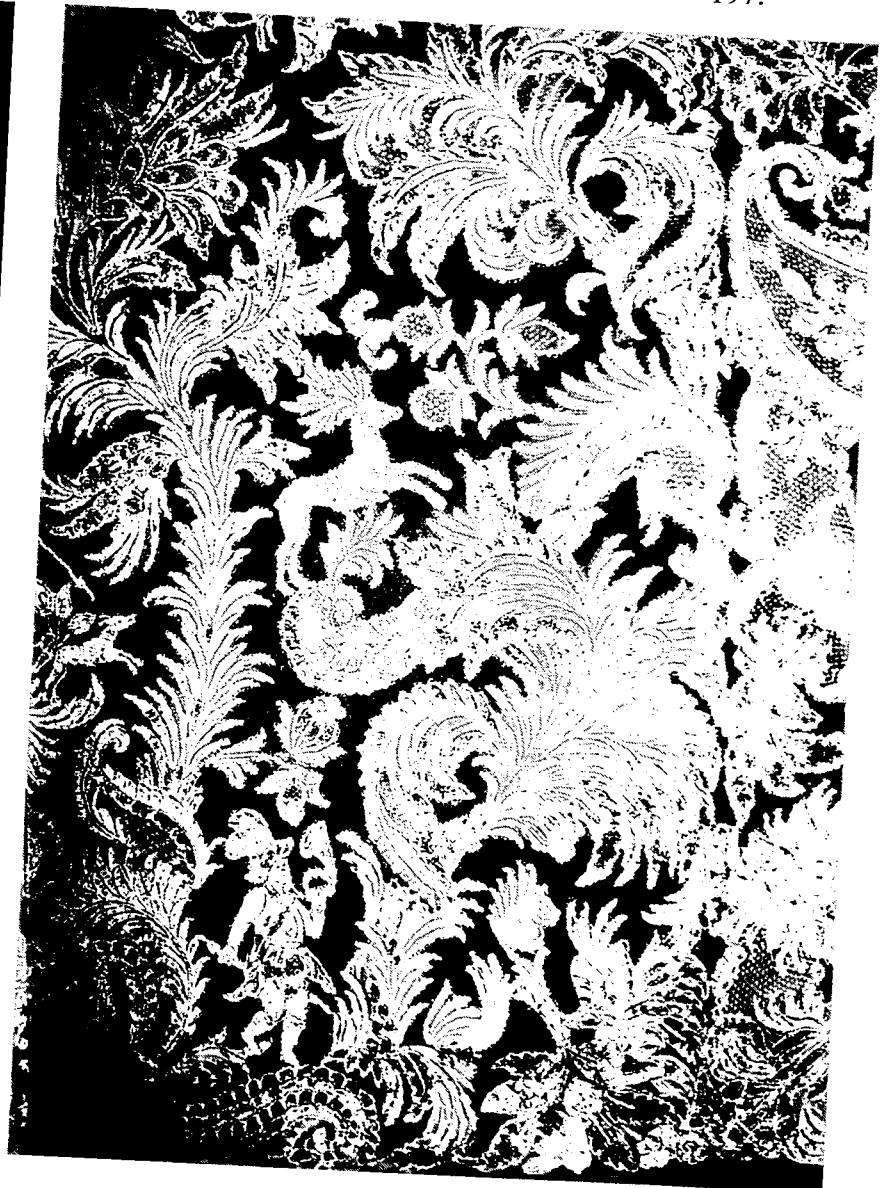
196.

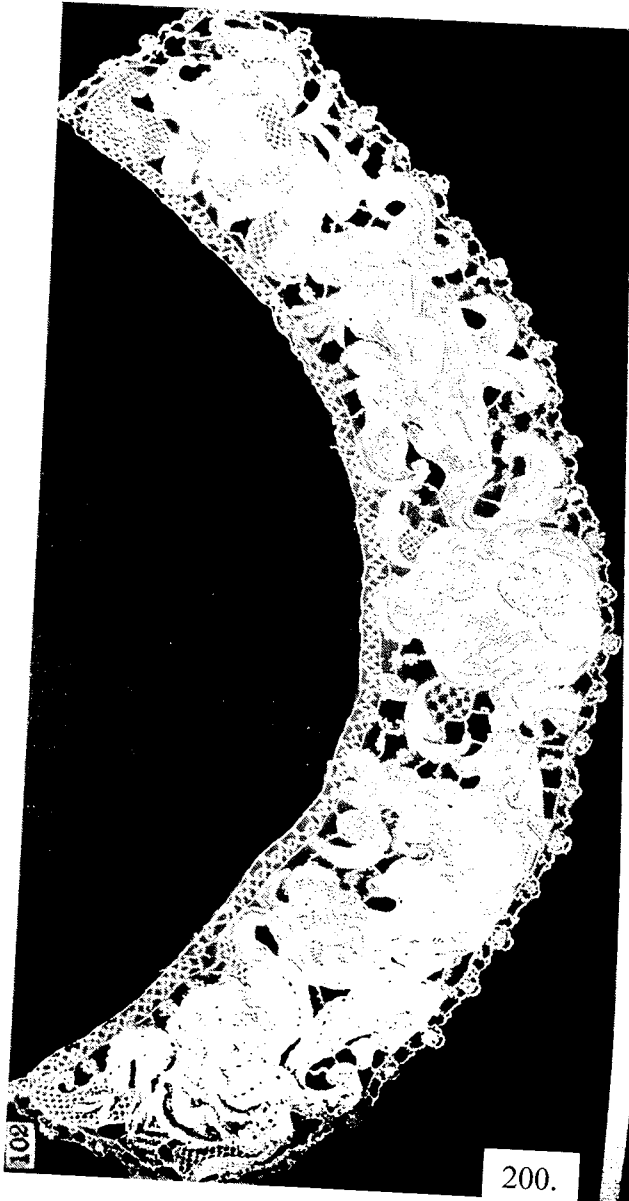
197.

198.

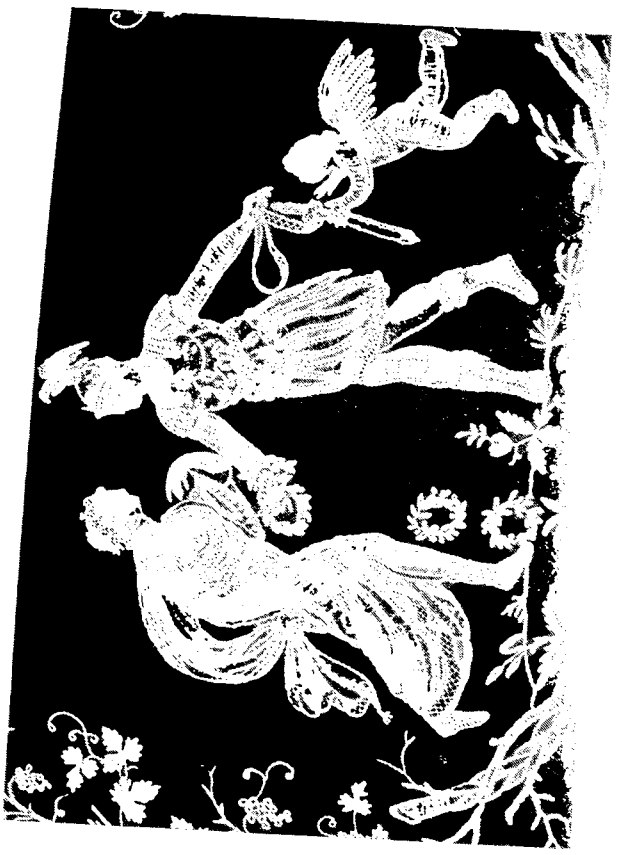
199.

200.

201

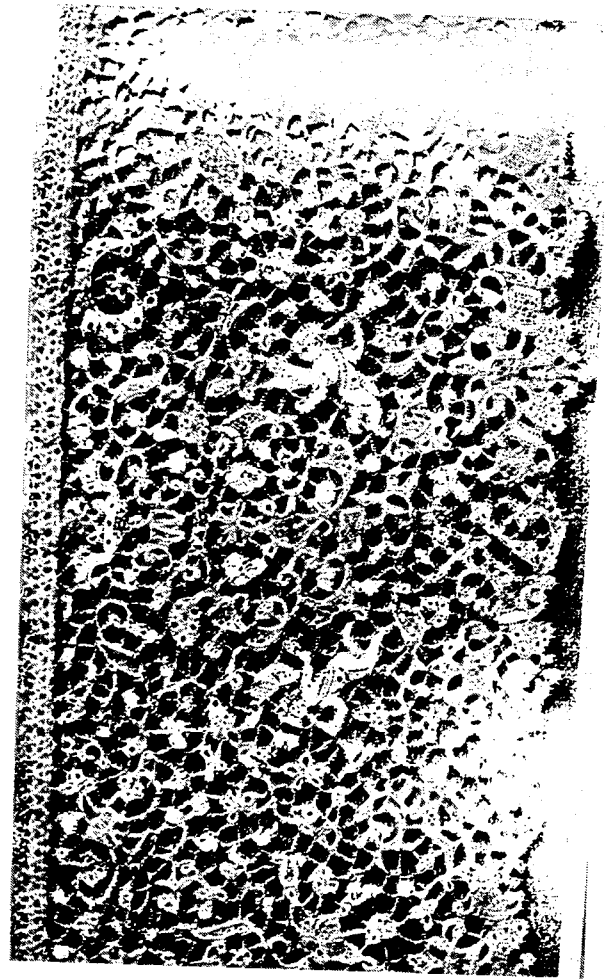

202.

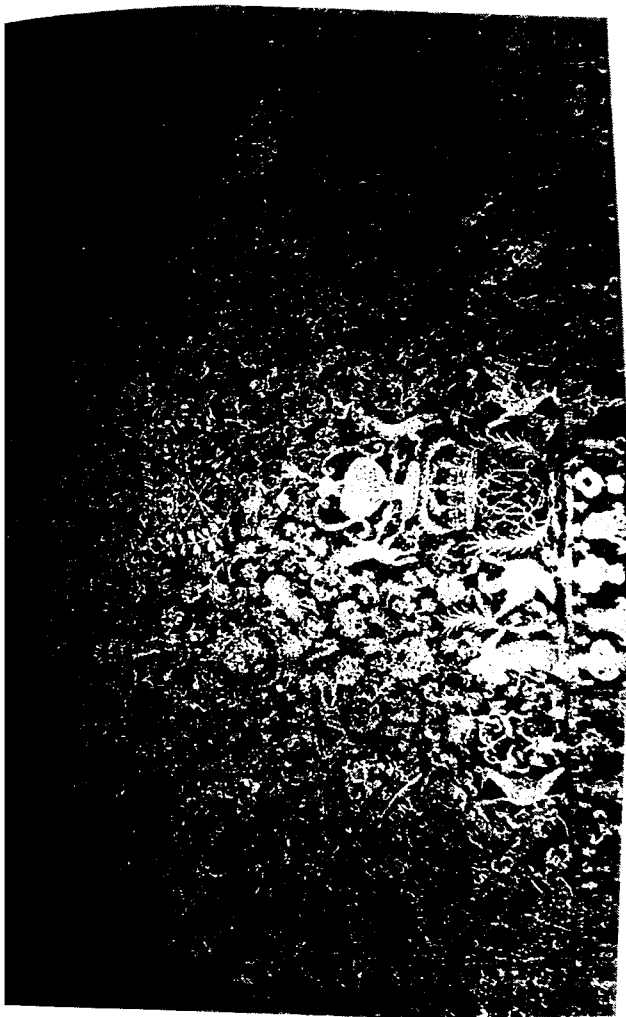

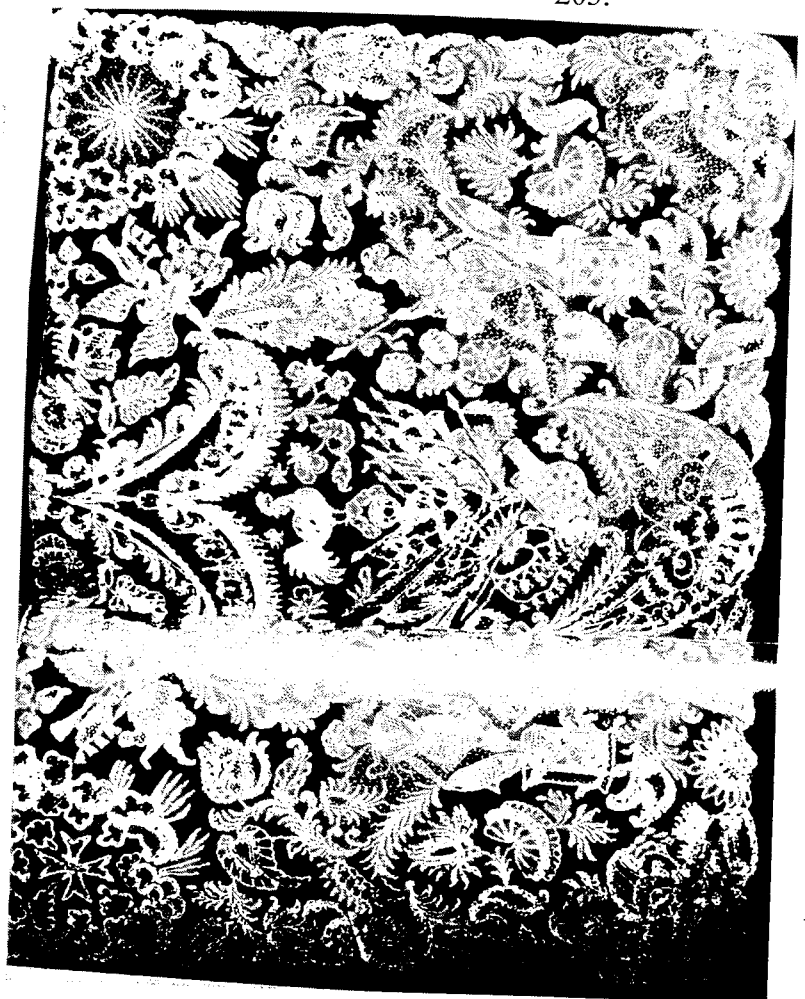
204.

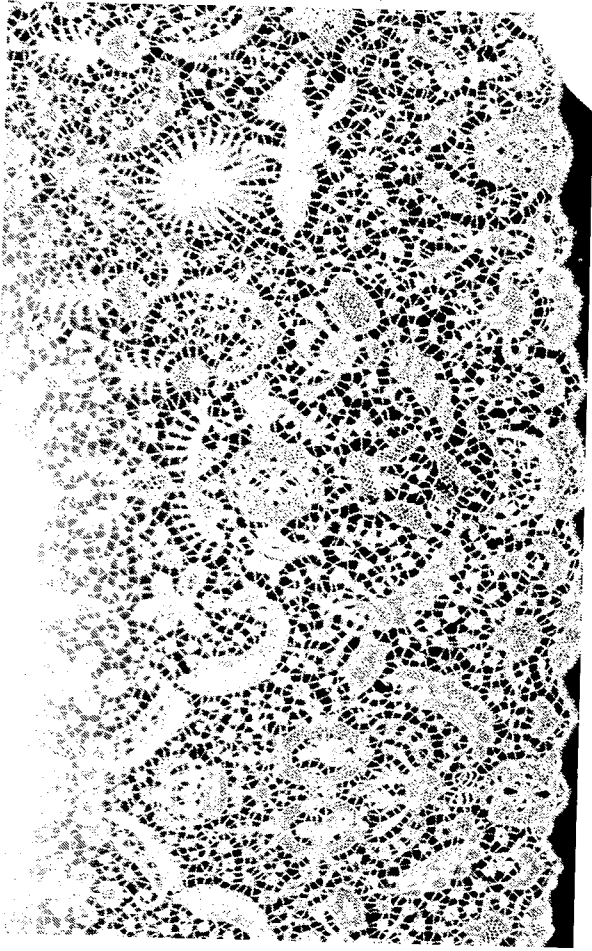
205.

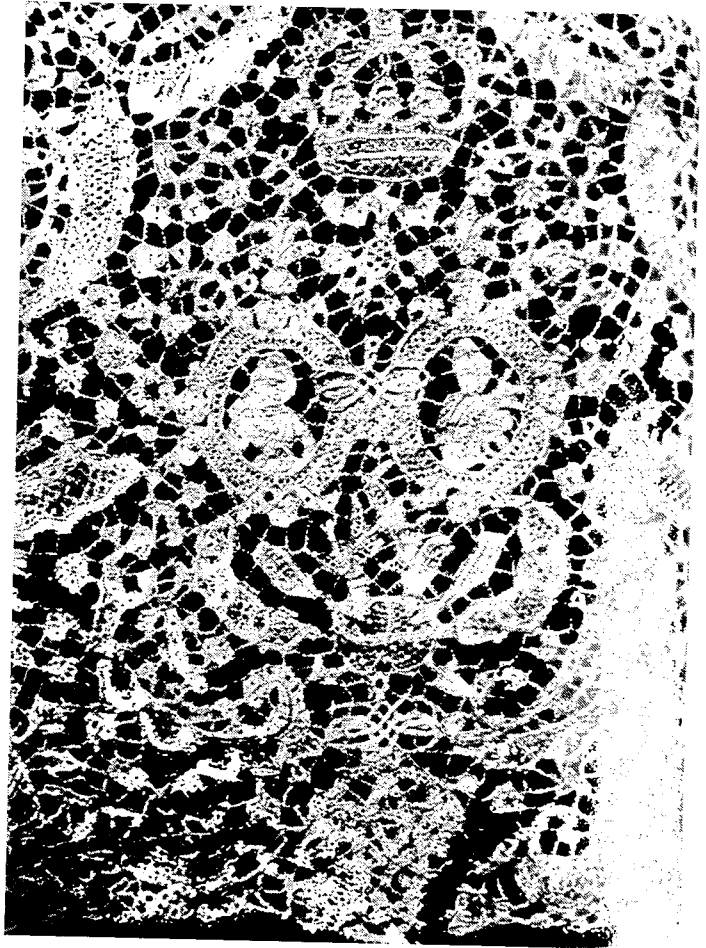
206.

207.

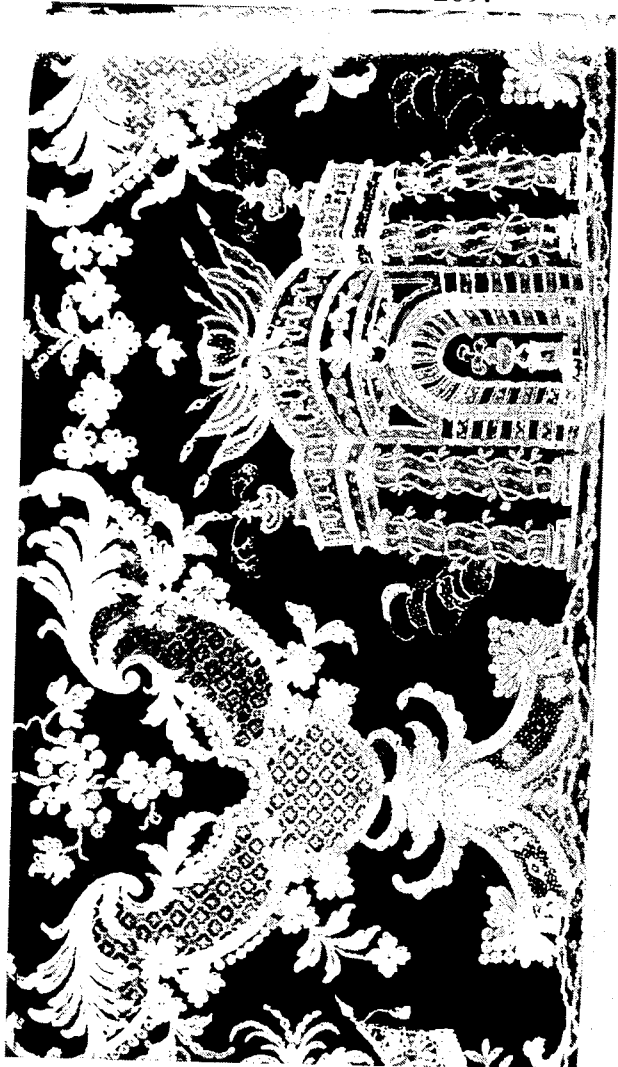
208.

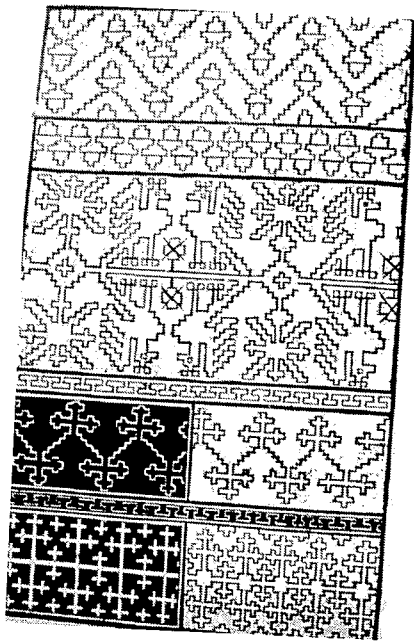
209.

210.

211.

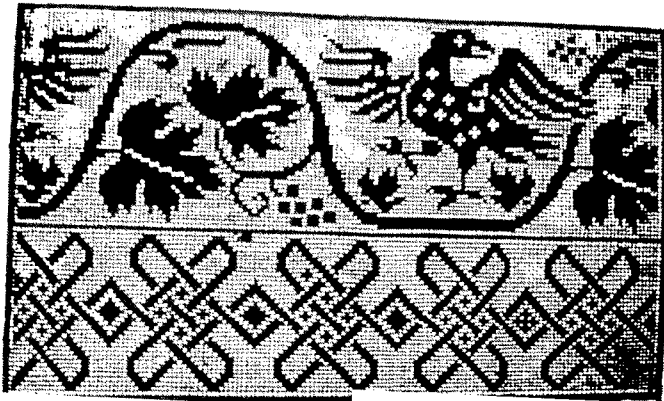
212. Ouentel

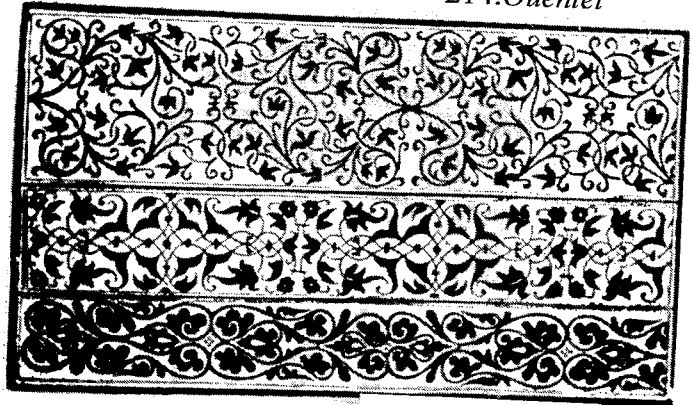
213. Ouentel

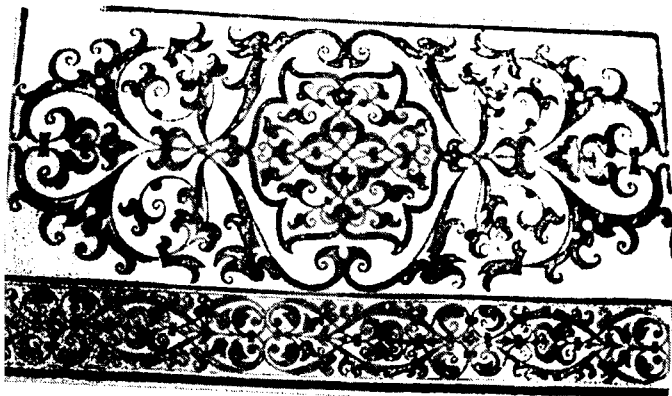
214. Ouentel

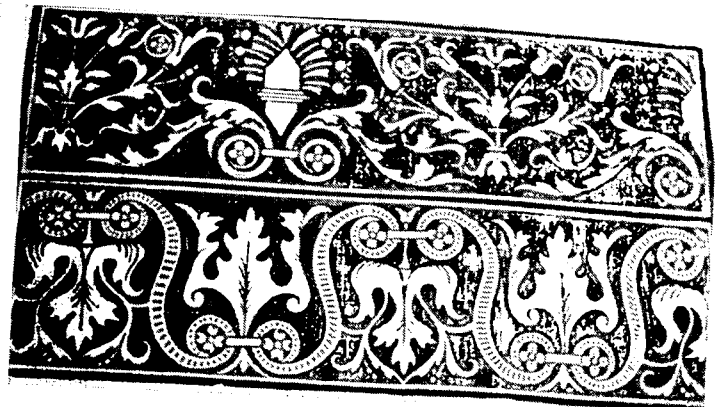
215. Vavassore

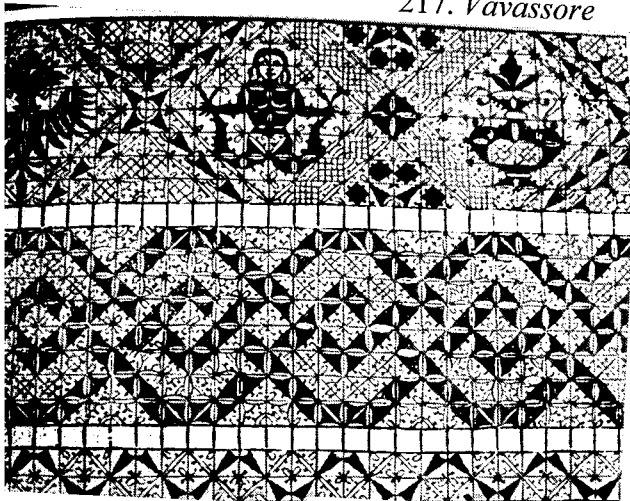
216. Vavassore

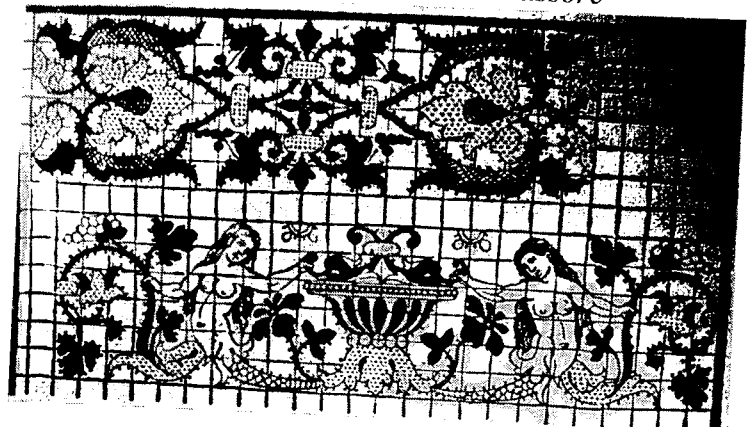
217. Vavassore

218. Vavassore

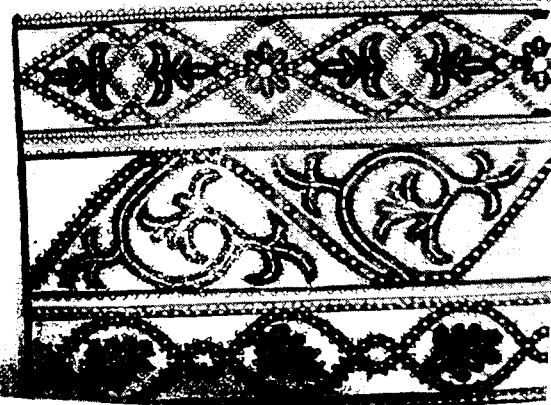
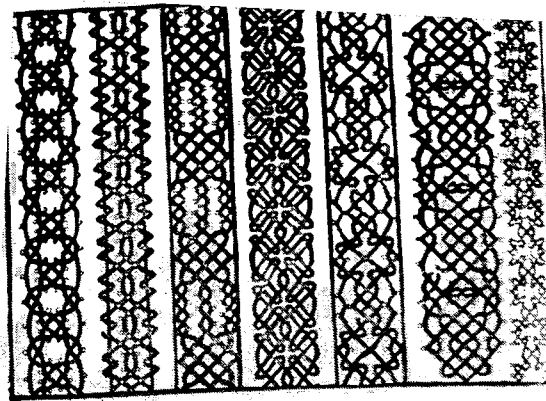
219. Pagano

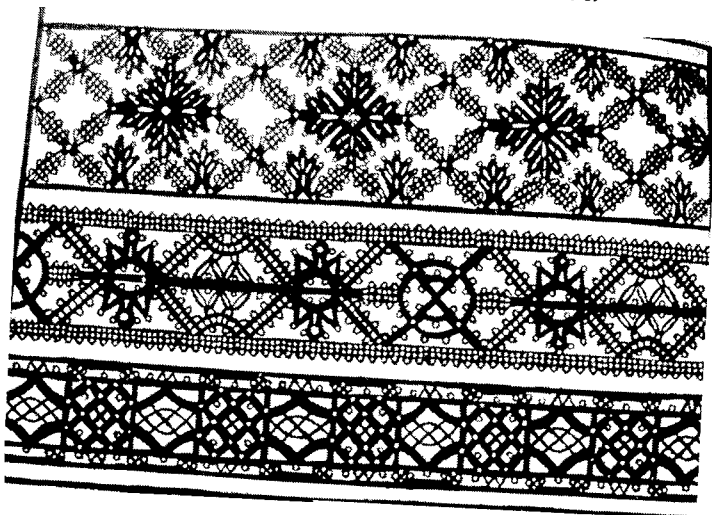
220. Pagano

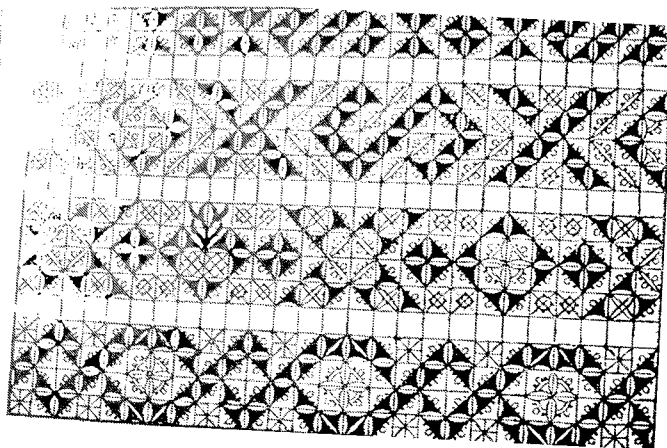
221. Sera

222. Sessa. Le Pombe

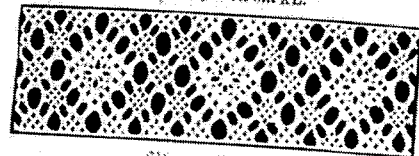

223. Sessa. Le Pombe

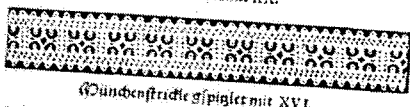

224. Oastus

Andersungmodel mit XL.

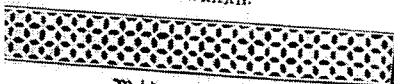
Sädemodel mit XX.

Wundenstrichle Spiglet mit XVI.

Blätterle mit XXXII.

Wolkenmodel mit XII.

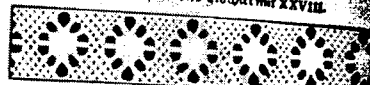

3808

Fädemodel mit XXXII.

Blätterle Doppel und glöblet mit XXVII.

Blätterle und rösle mit XX.

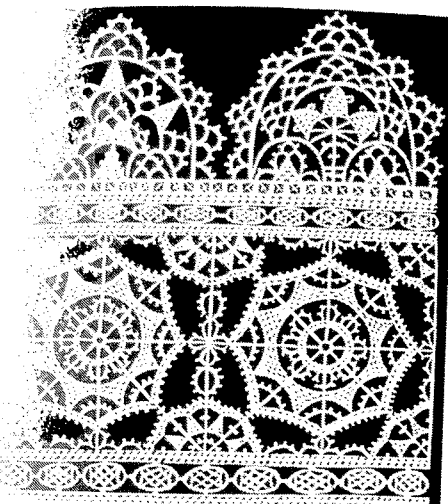
Seckenmodel mit spiglen vß vnd ym mit X.

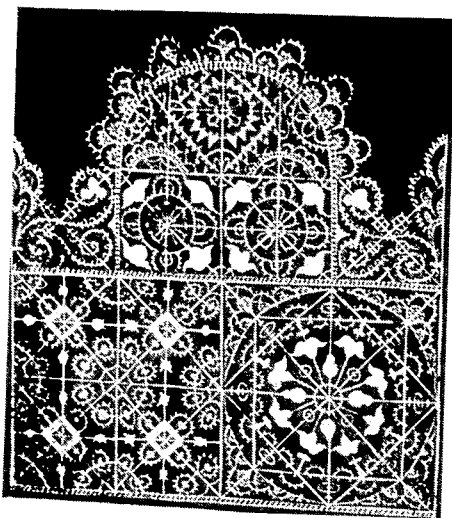
225. Nüw Modelbuch

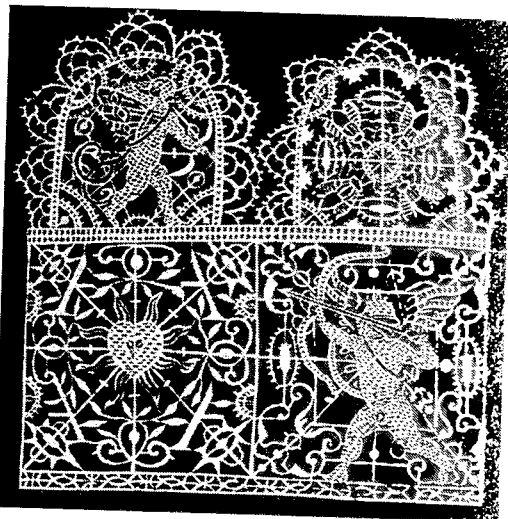
226. Nüw Modelbuch

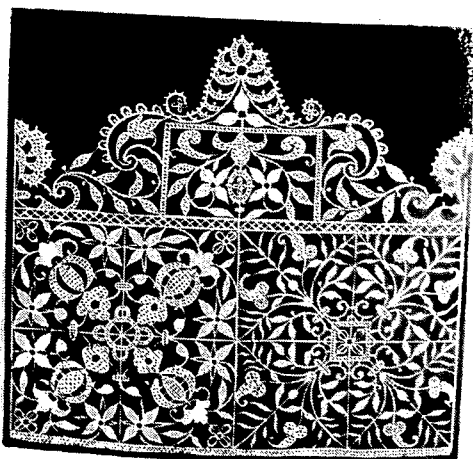
227. Vinciolo

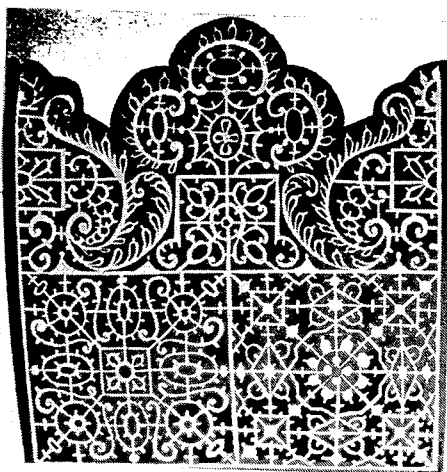
228. Vinciolo

229. Vinciolo

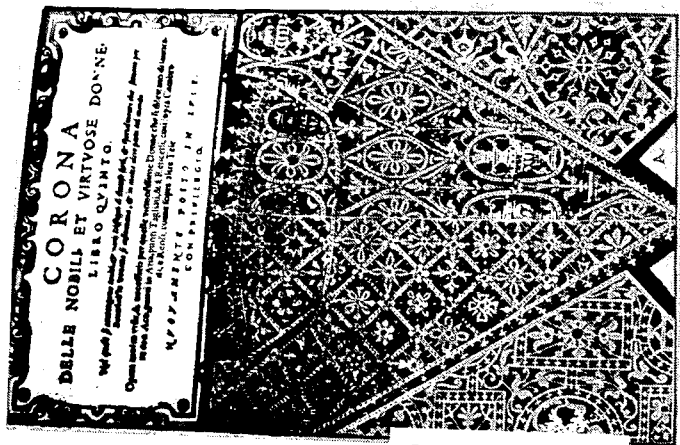
230. Vinciolo

231. Vinciolo

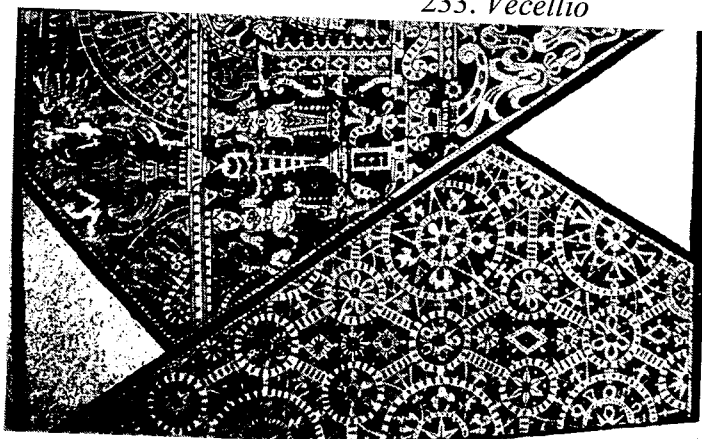
232. Vinciolo

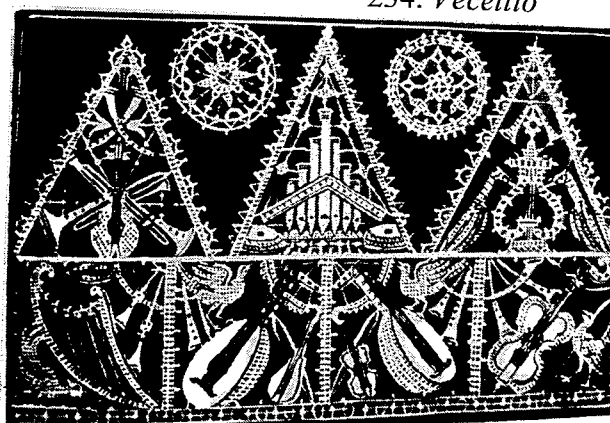
233. Vecellio

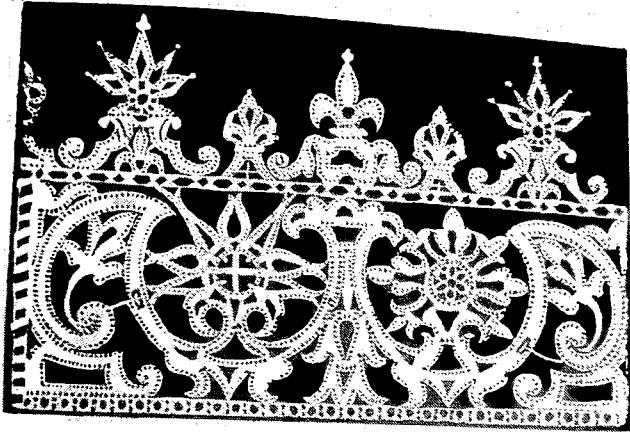
234. Vecellio

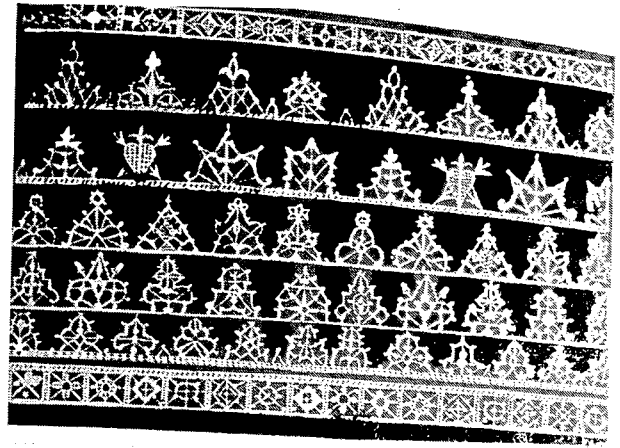
235. Vecellio

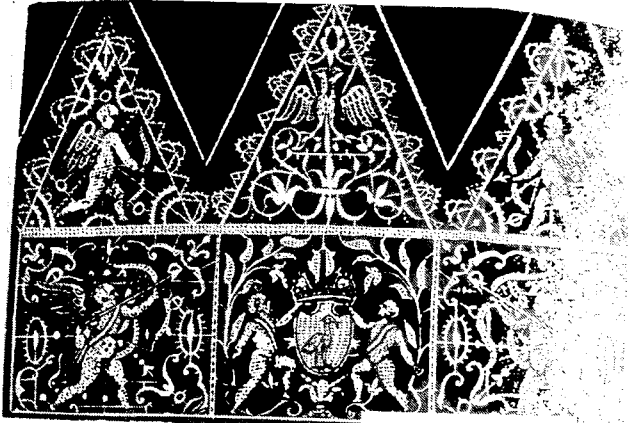
236. Vecellio

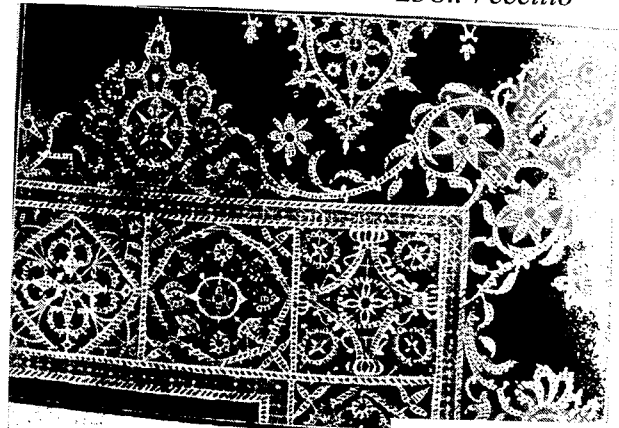
237. Vecellio

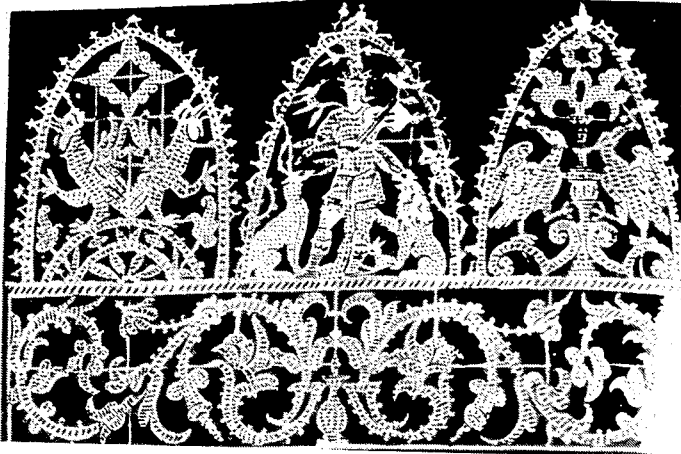
238. Vecellio

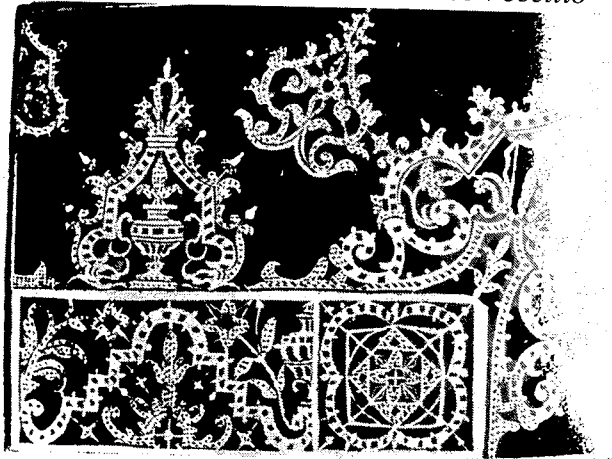
239. Vecellio

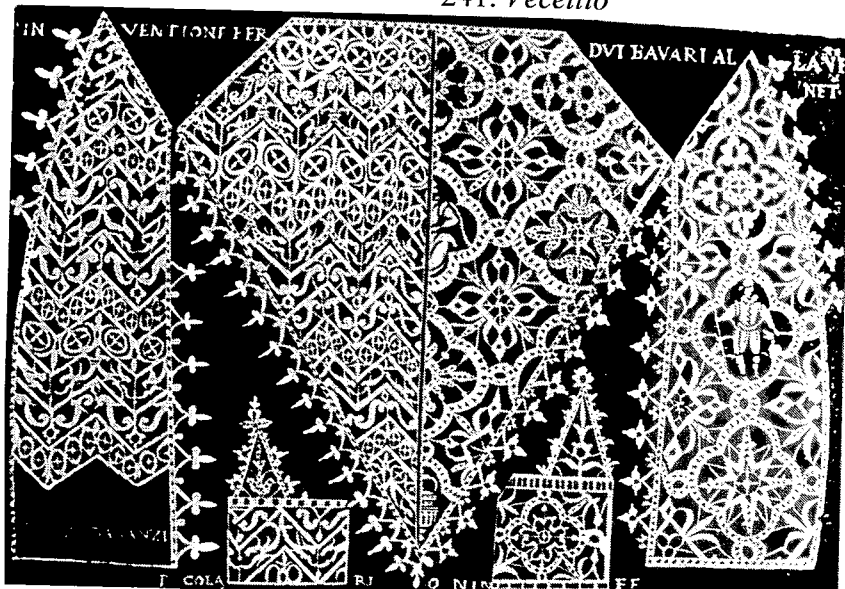
240. Vecellio

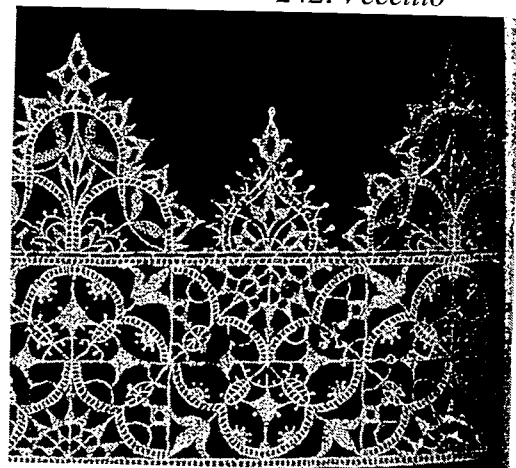
241. Vecellio

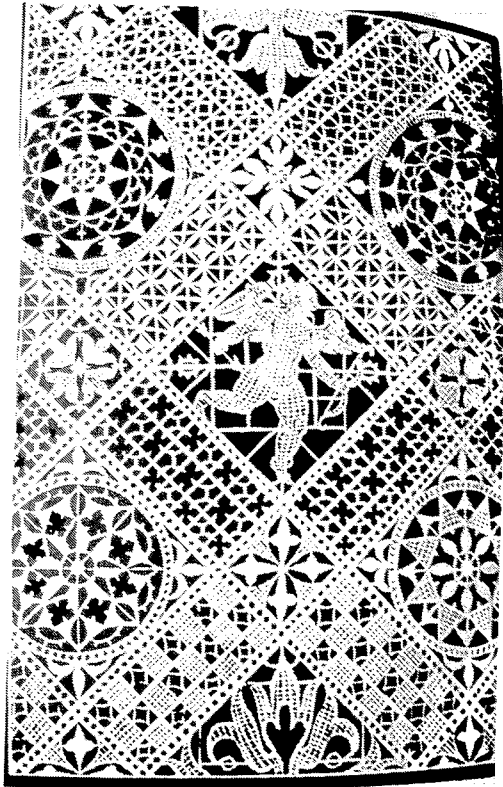
242. Vecellio

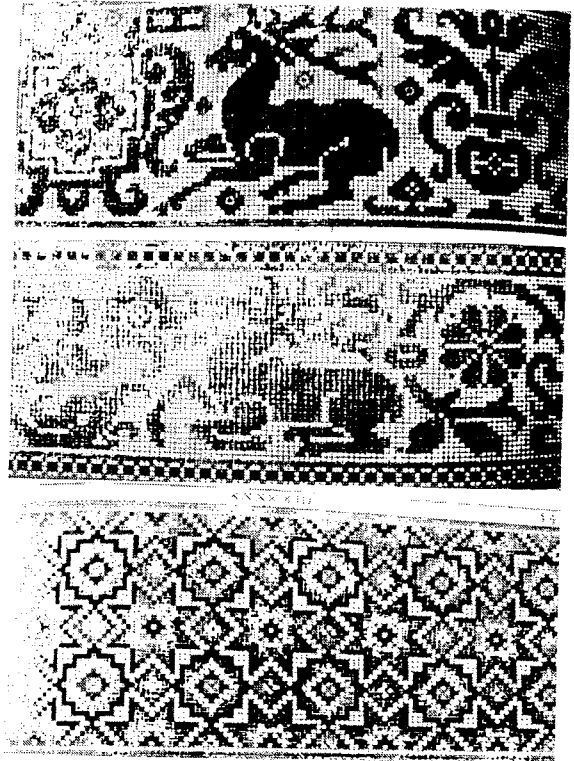
243. Vecellio

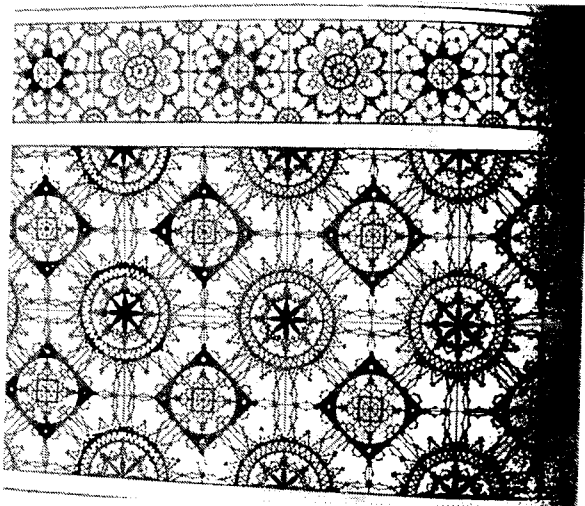
244. Vecellio

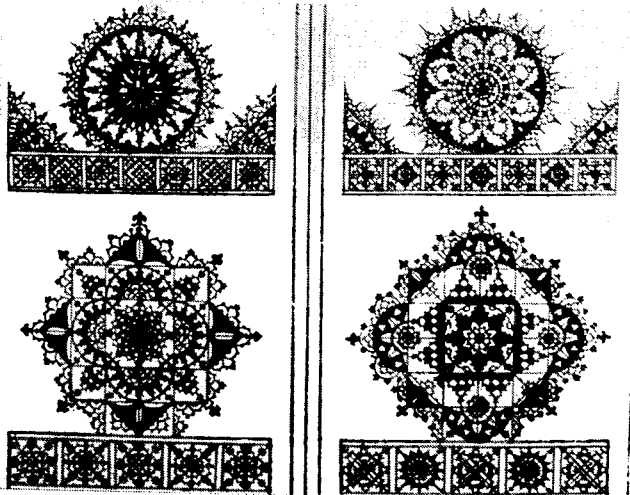
245. Ciotti

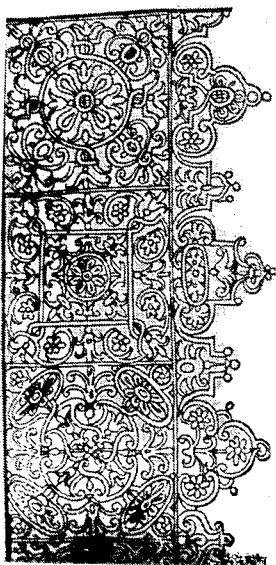
246. Sibmacher

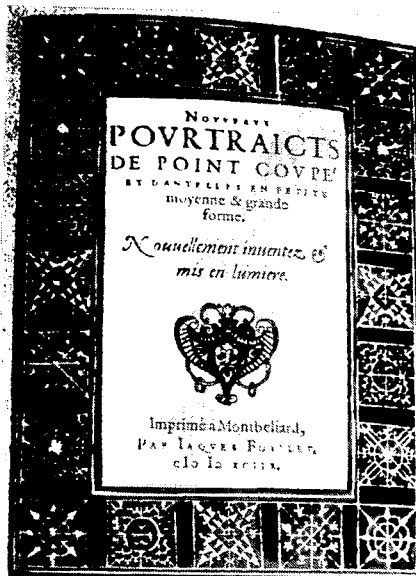
247. Sibmacher

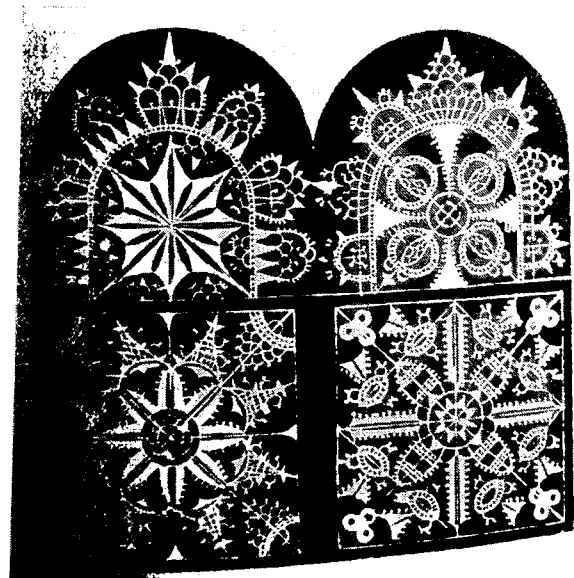
248. Sibmacher

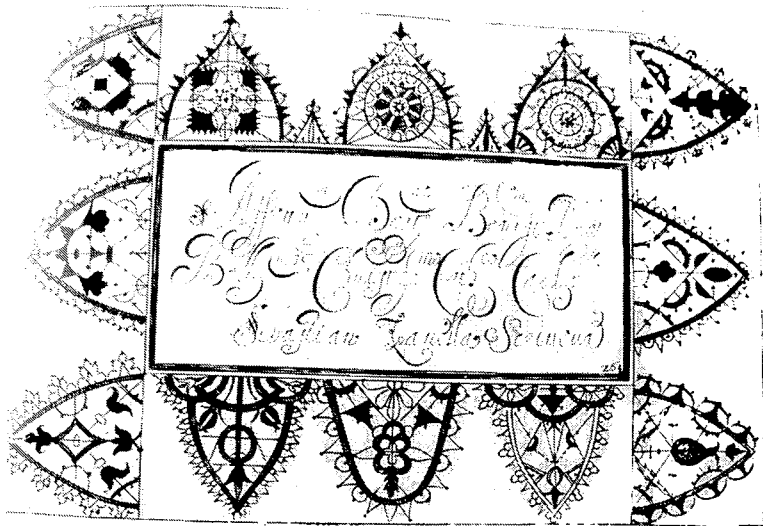
249. Foillet

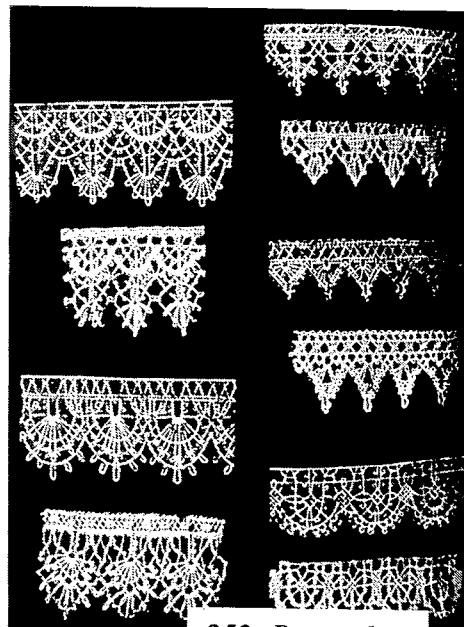
250. Foillet

251. Foillet

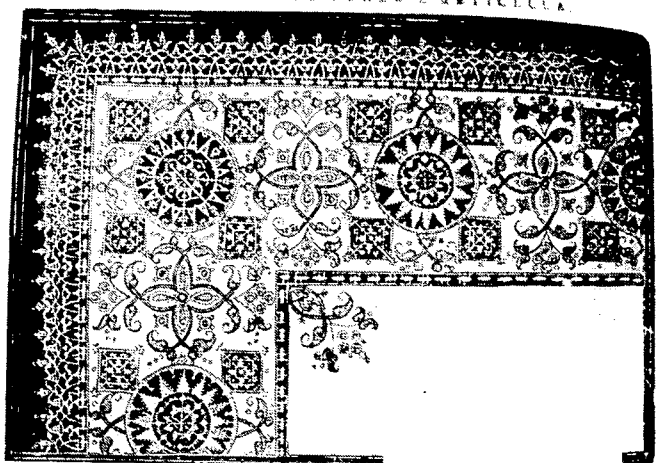

252. Tozzi

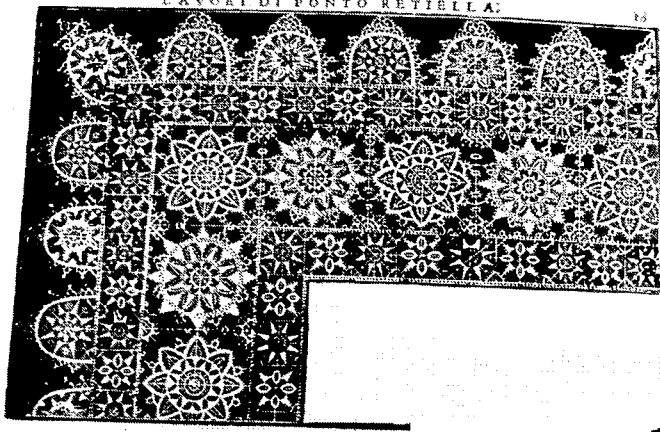
253. Parasole

LAVORI DI PUNTO SEALE E RETICELLA.

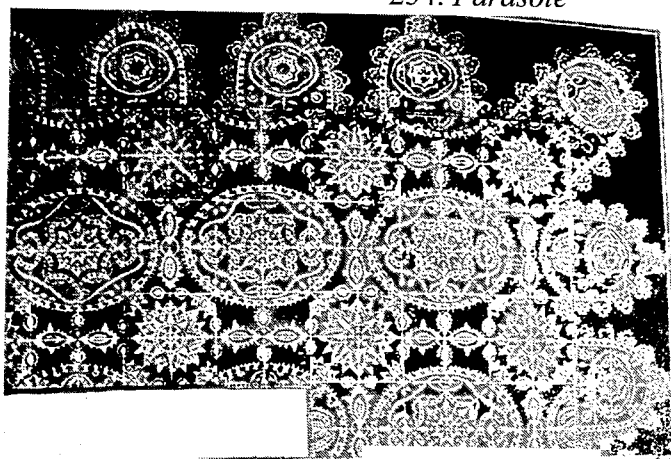

254. Parasole

LAVORI DI PUNTO RETIELLA.

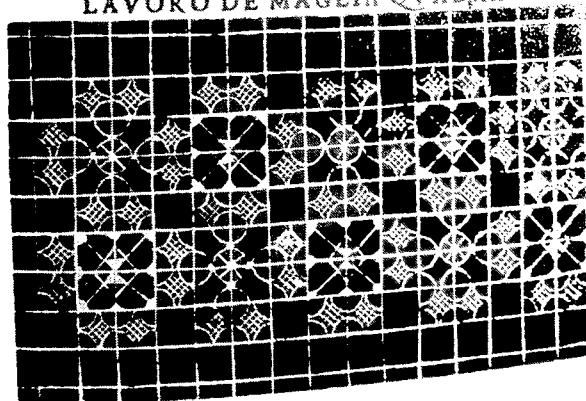

255. Parasole

256. Parasole

LAVORO DE MAGLIA QVADRA.

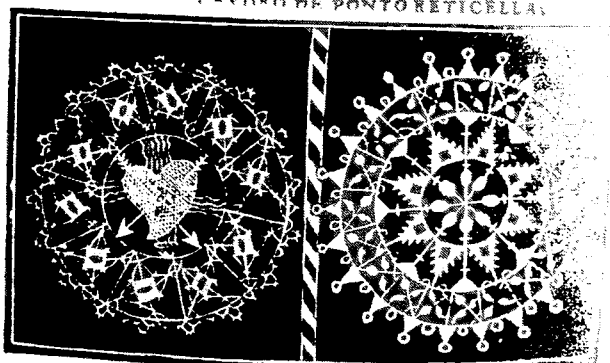
257. Parasole

LAVORO DE PUNTO INARIA.

258. Parasole

LAVORO DE PUNTO RETIELLA.

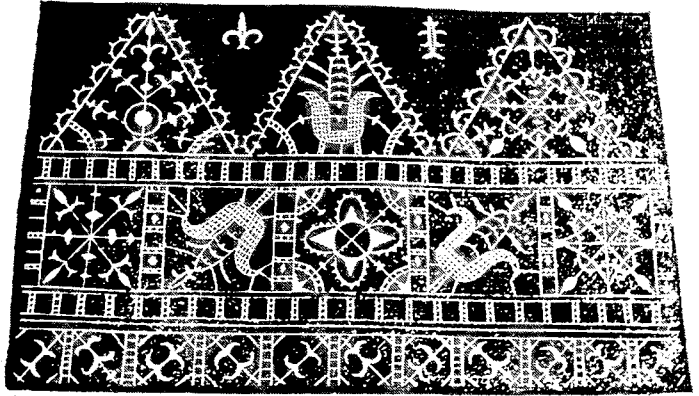
259. Parasole

LAVORO A PONTO IN ASIA.

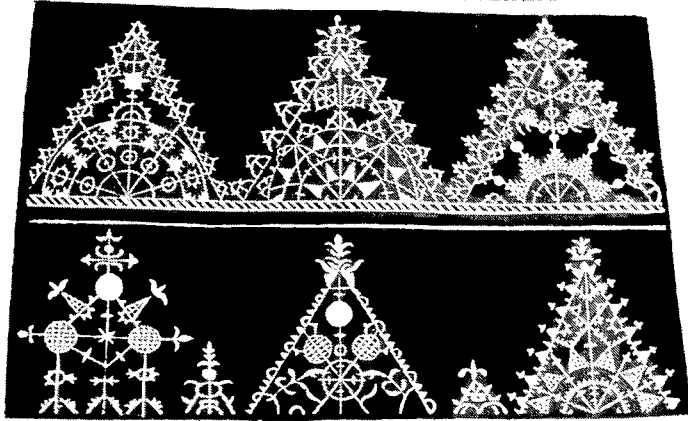
260. Parasole

LAVORO A PONTINARIA

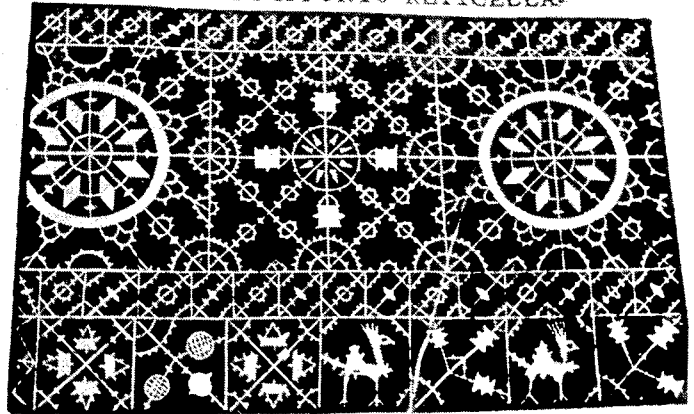
261. Parasole

LAVORO A PONTO RETICELLA.

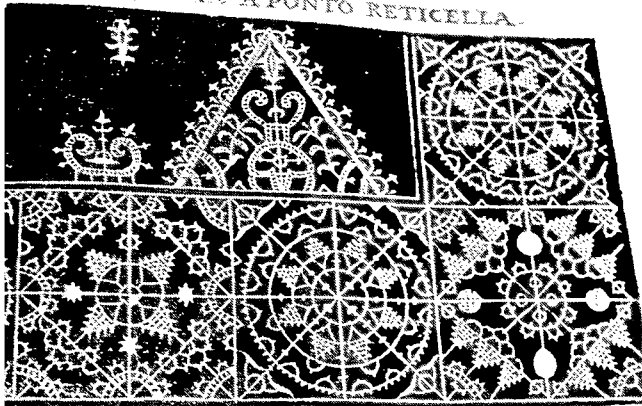
262. Parasole

LAVORO A PONTO RETICELLA.

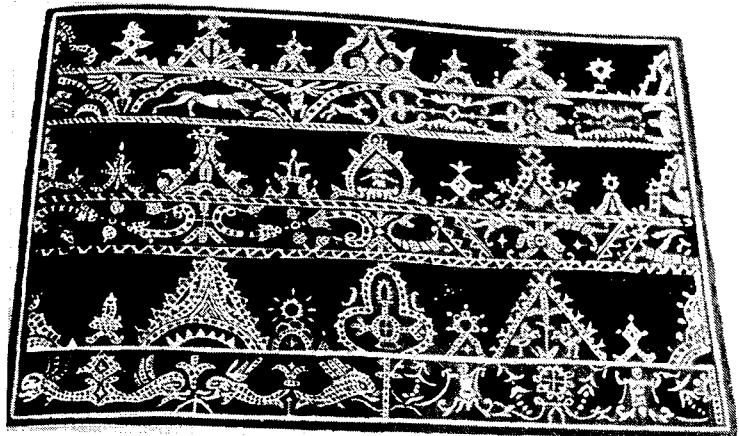

263. Parasole

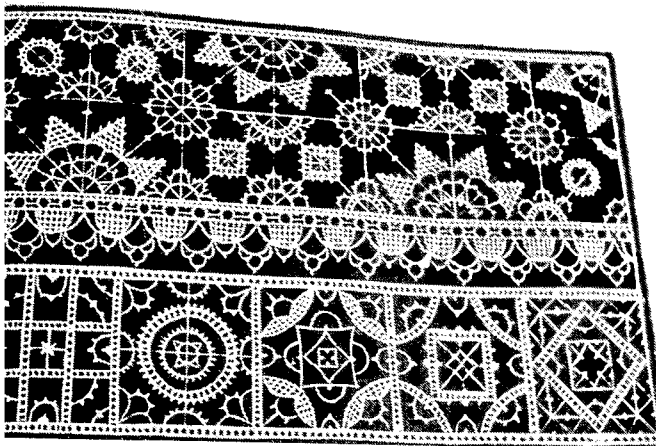
LAVORO A PONTO RETICELLA.

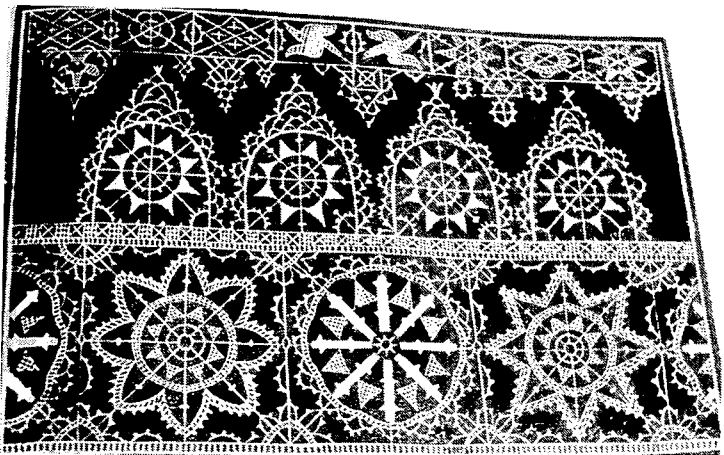
264. Parasole

265. Parasole

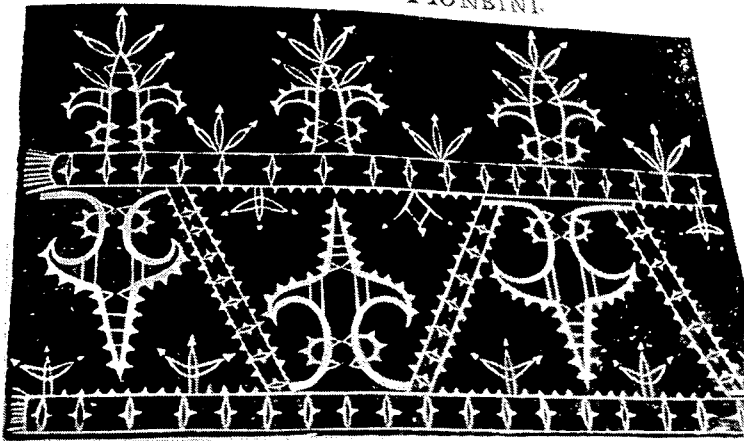

266. Parasole

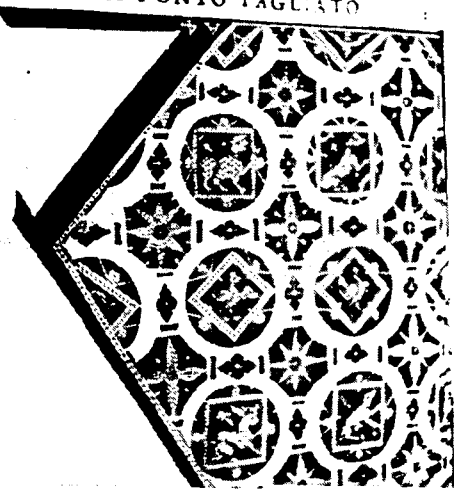
267. Parasole

LAVORO DE 14 PIONBINI

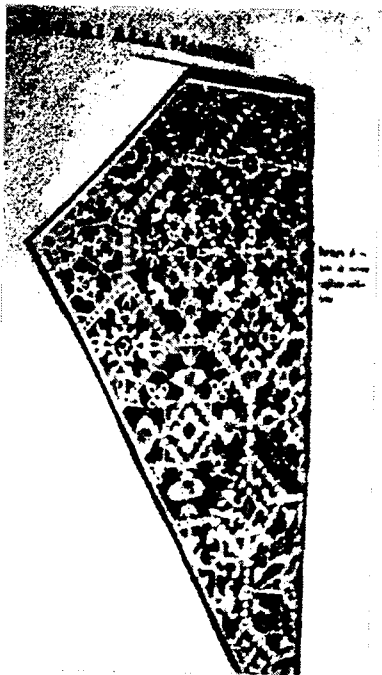

268. Parasole

BAVARI DI PONTO TAGLIATO

269. Romana

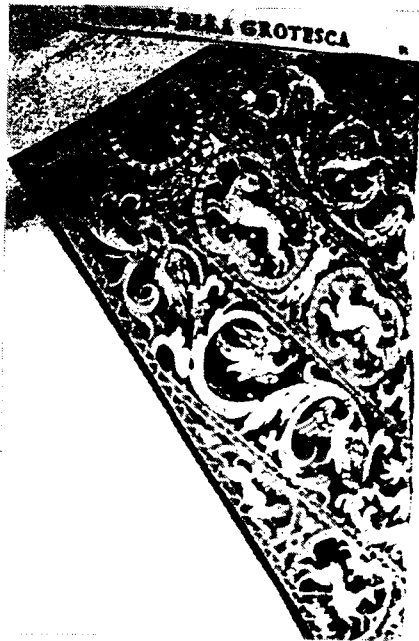
270. Romana

BAVARI DI PONTO D'AIERI

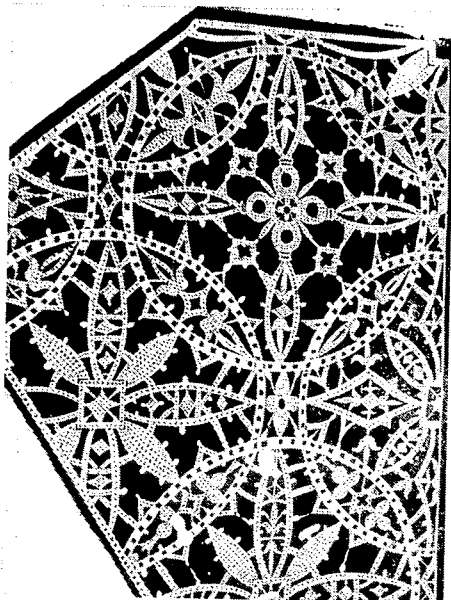

271. Romana

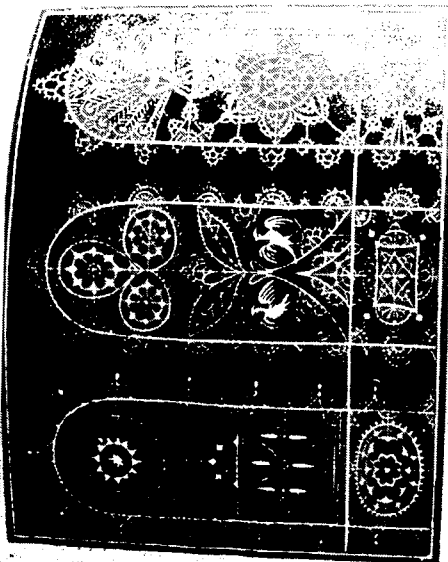
BEA GROTESCA

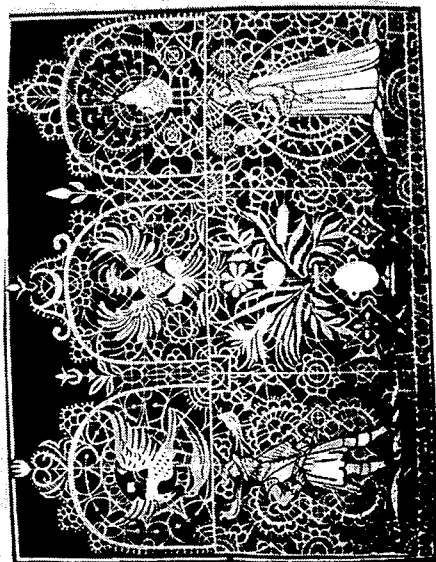
272. Romana

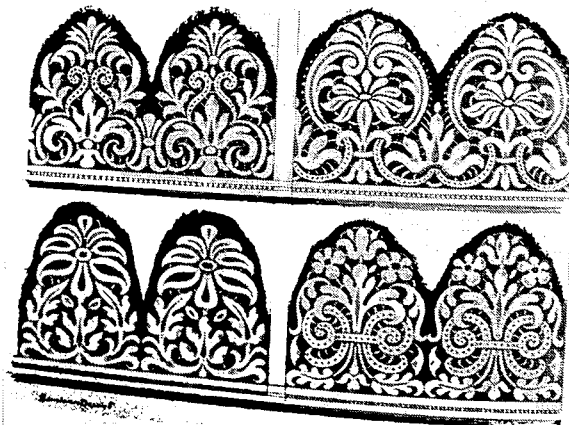
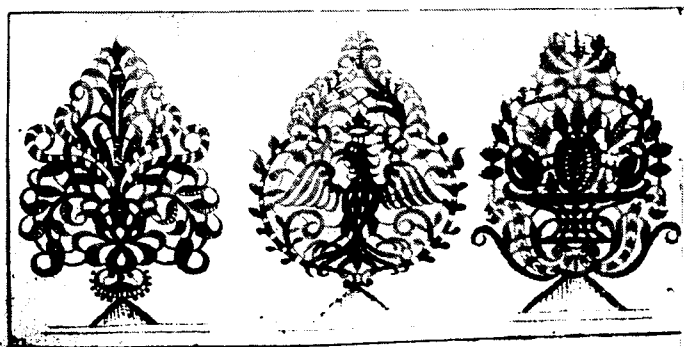
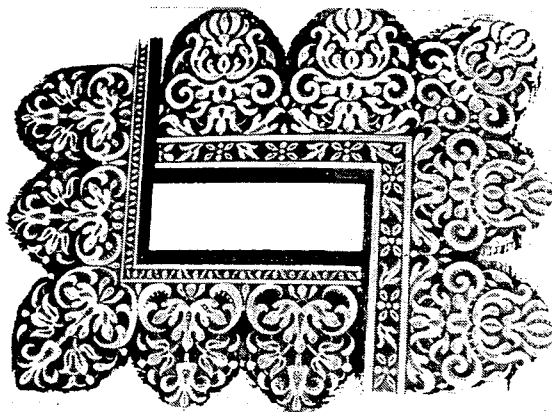
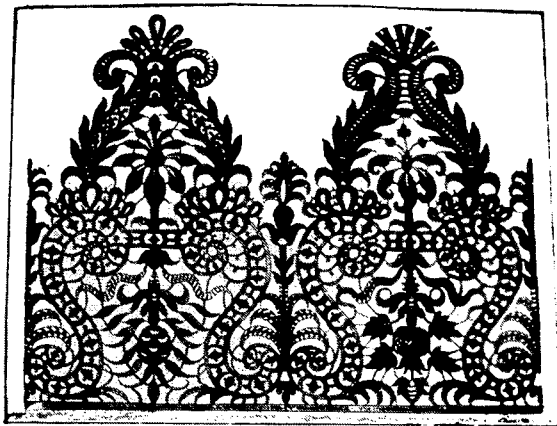
273. Romana

274. Schorlevker

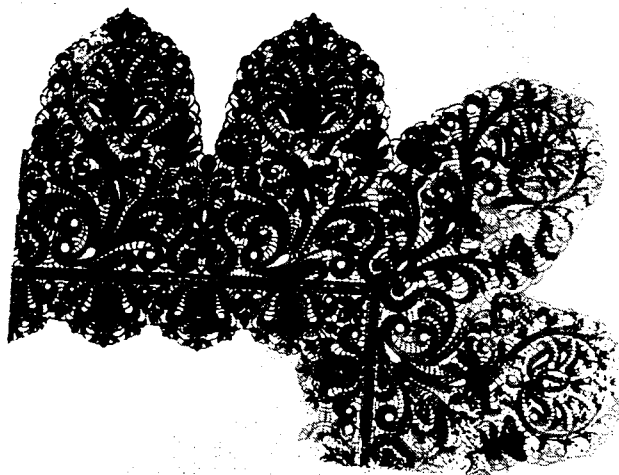
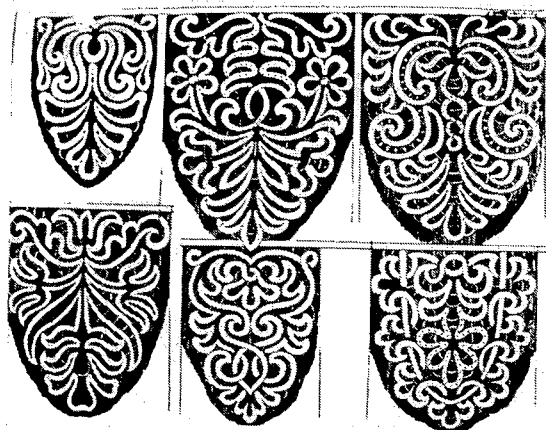

275. Schorlevker

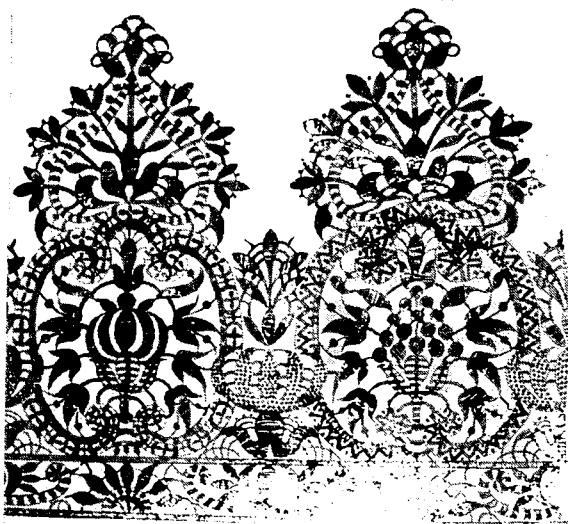
276. Danieli

277. Danieli

278. Danieli

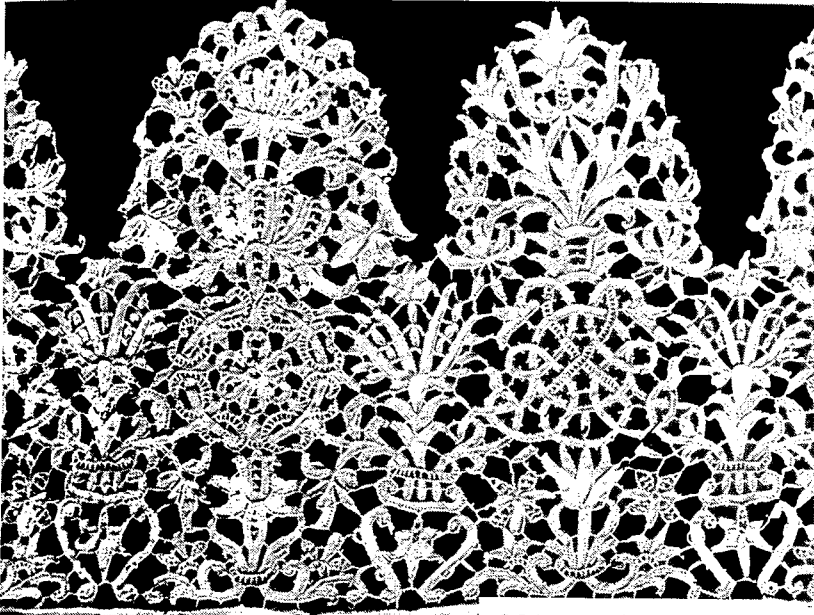
208

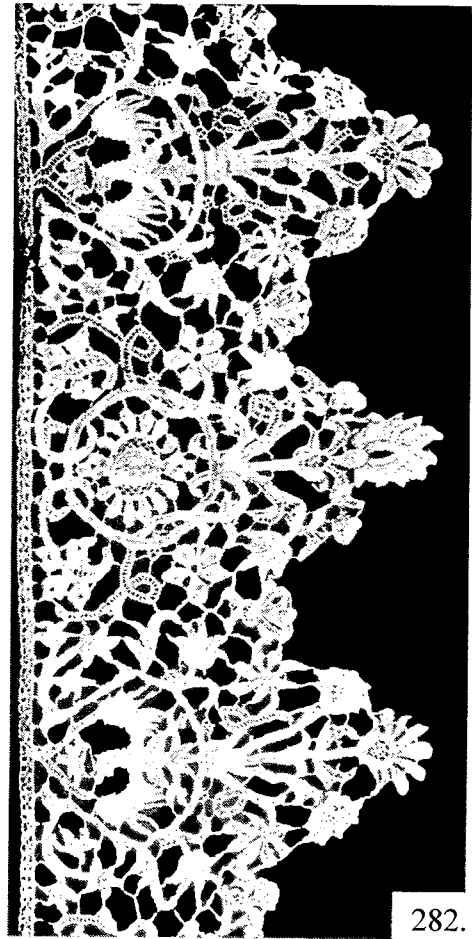
279. Danieli

280. Danieli

Itálie

281. *šitá krajka*

282.

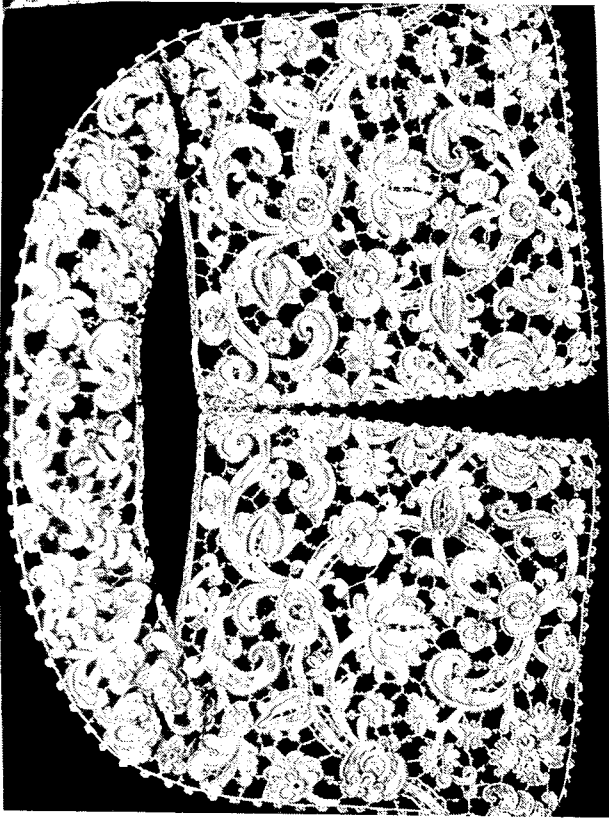
283.

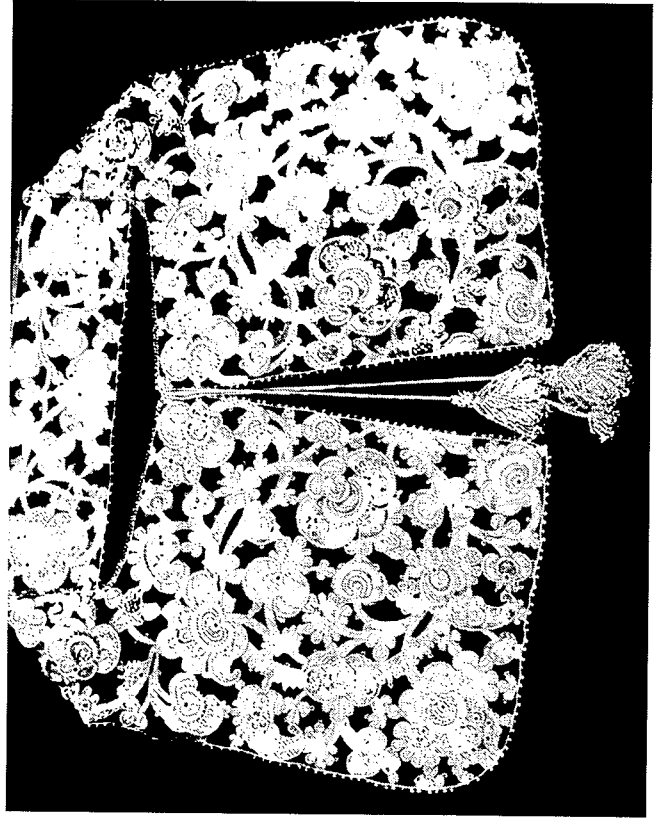
284.

285. *Gros point de Venise*

286.

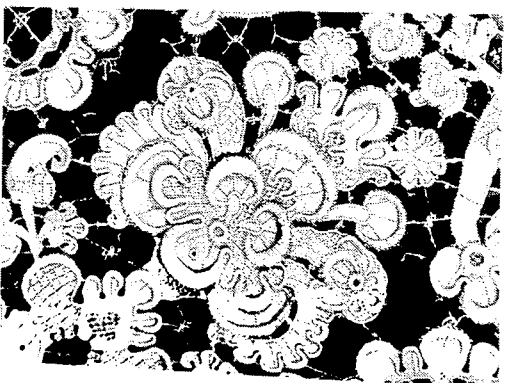
287.

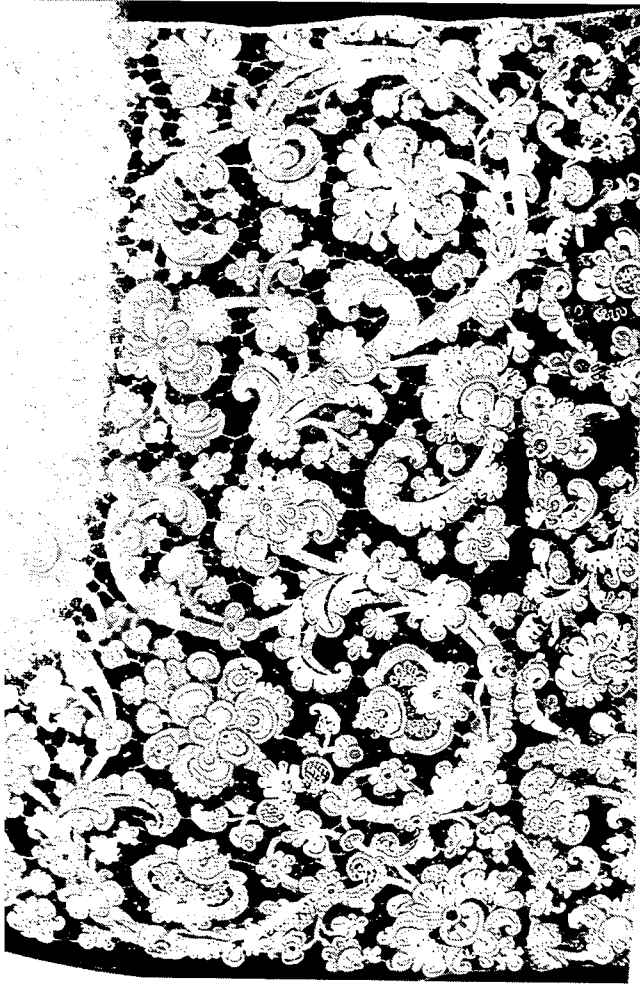
288.

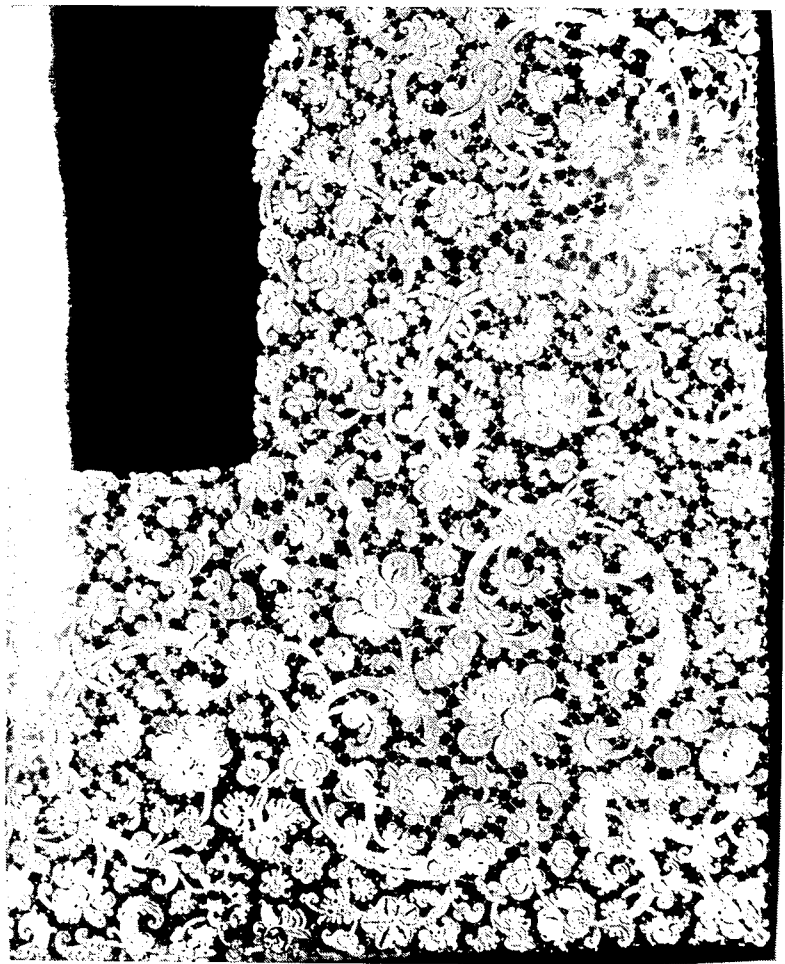
289.

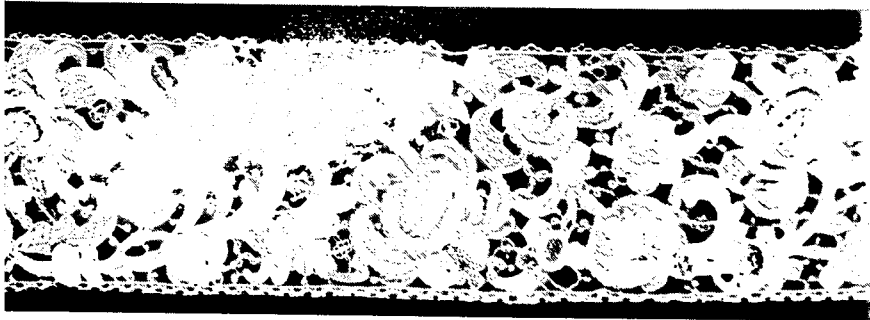
290.

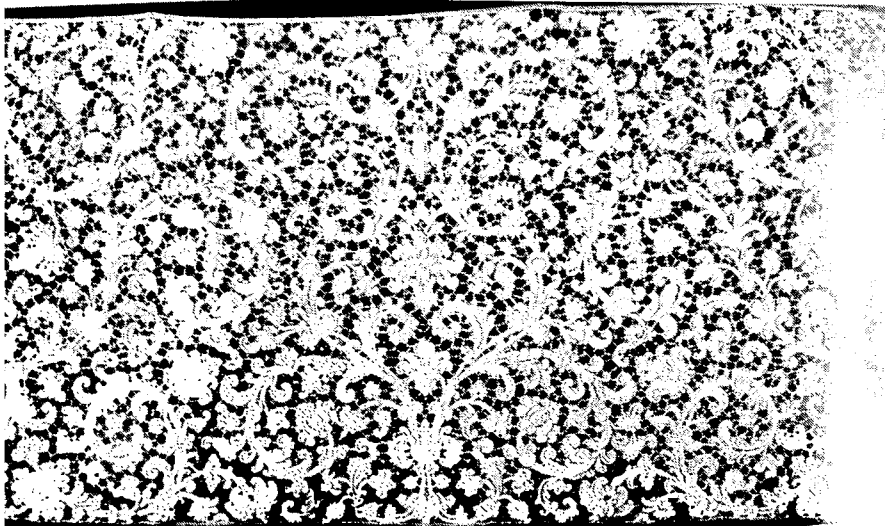
291.

292.

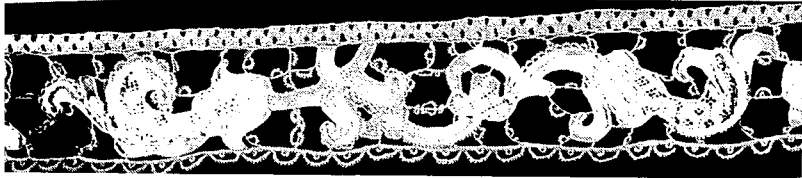
293.

294.

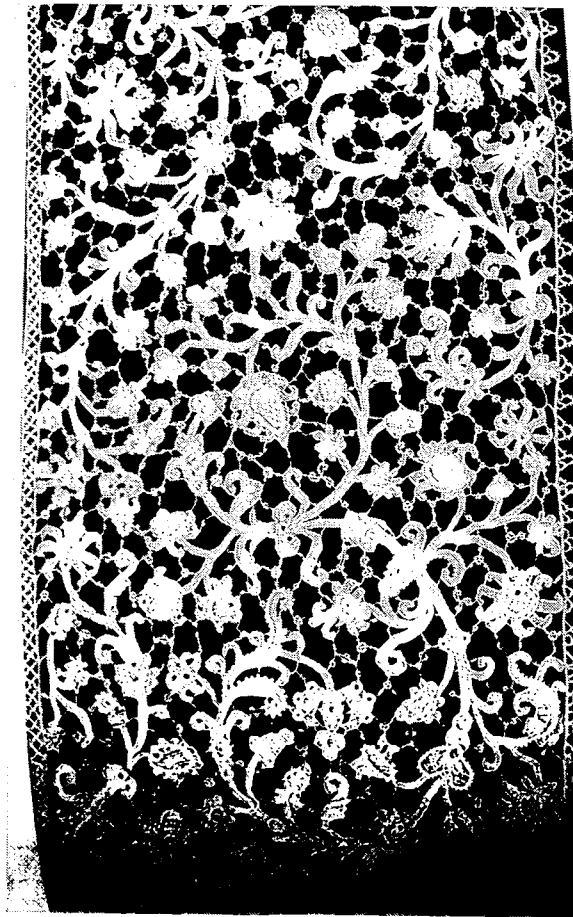
295.

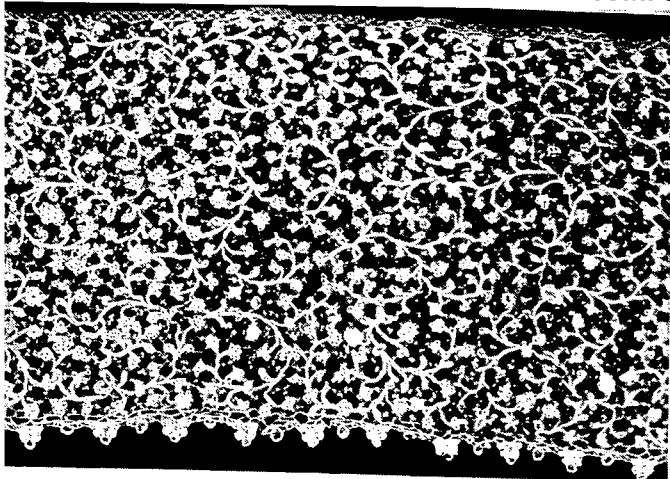
296. *Grois point de Venise*

297. *límeč z point de rose*

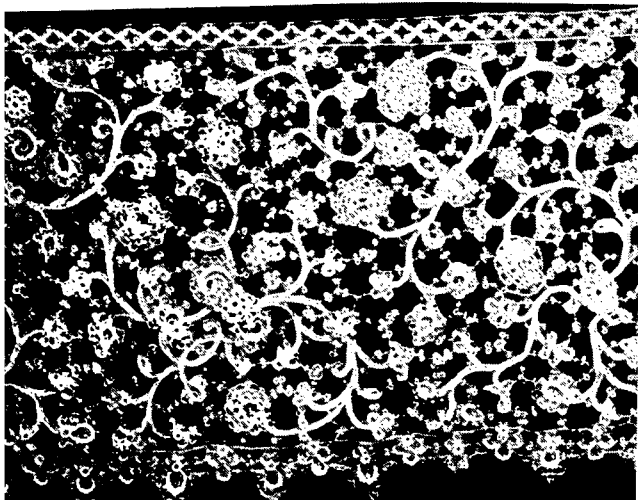
298. *Point de rose*

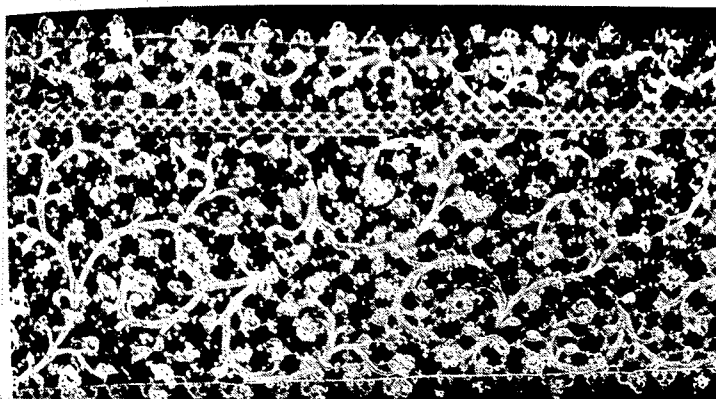
299. *Point de neige*

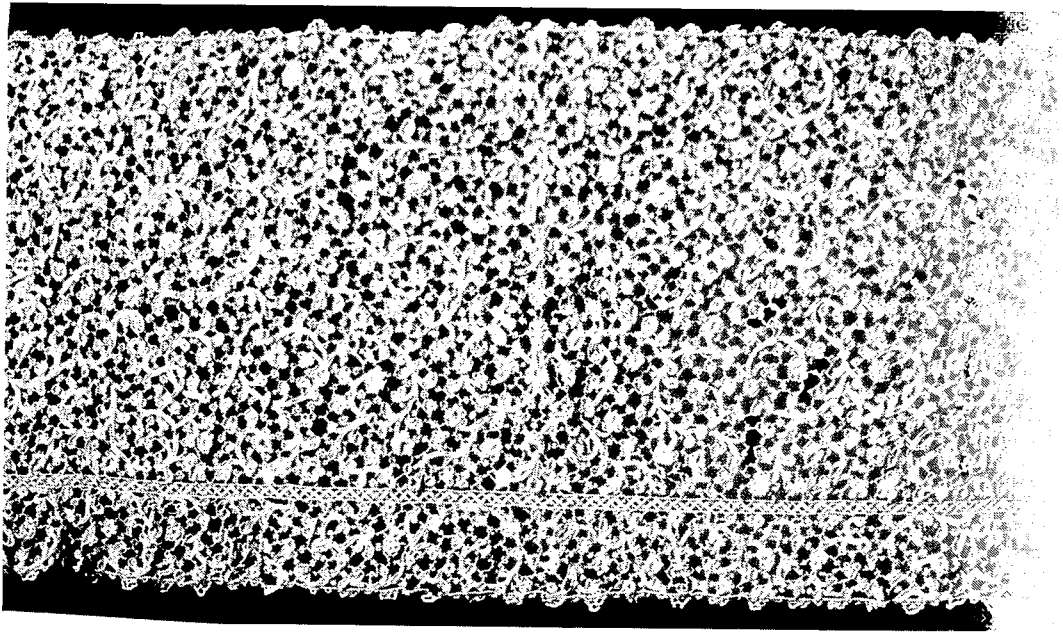
300. *Point de neige*

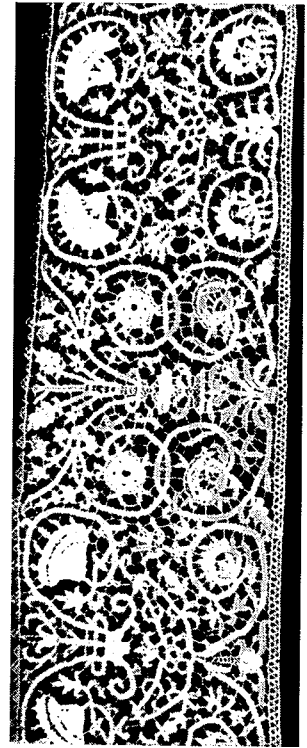
301. *Point de neige*

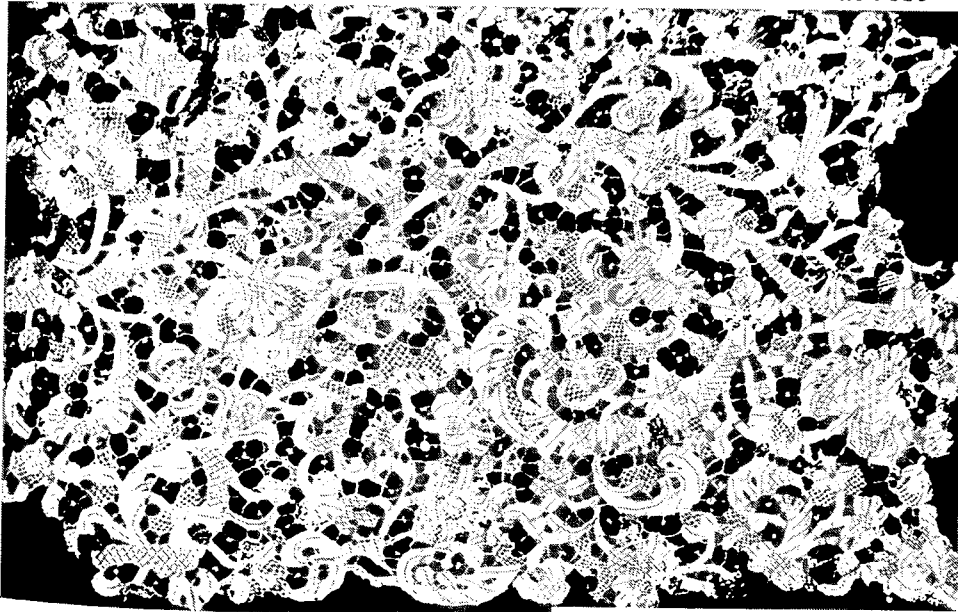
302. *Point de neige*

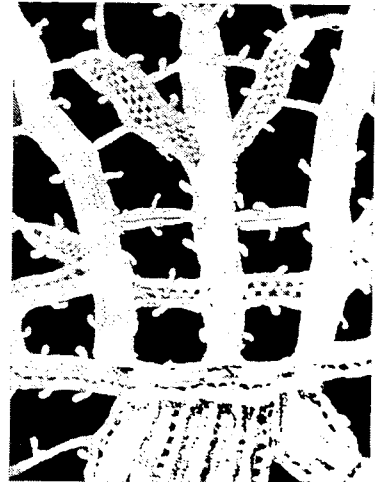
303. *Point de rose*

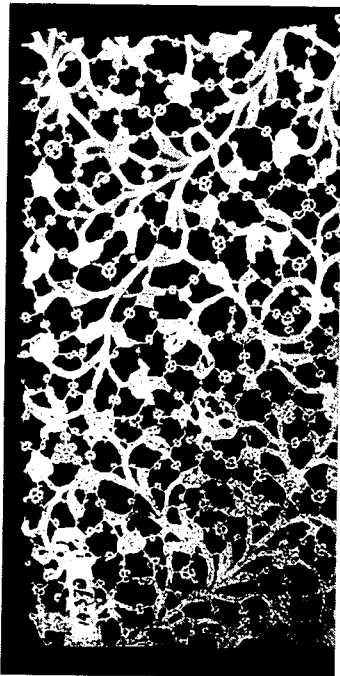
304.

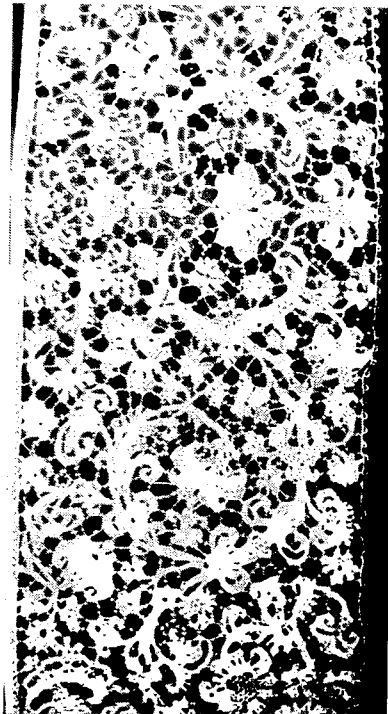
305. *Point de Venise plat*

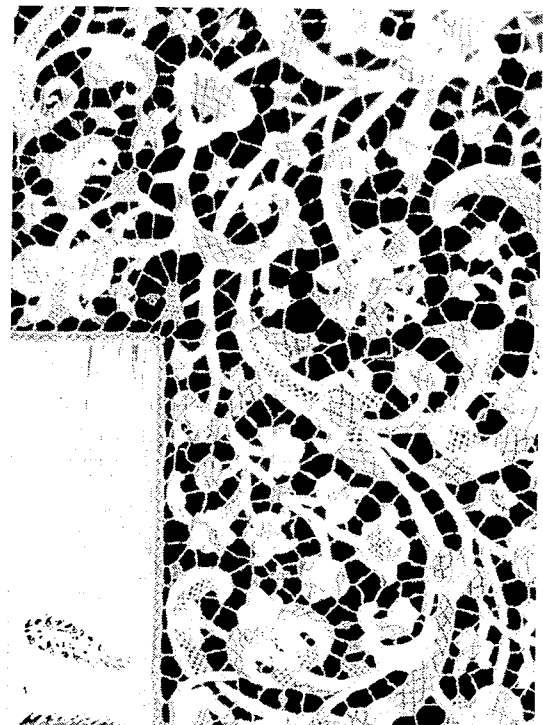
306.

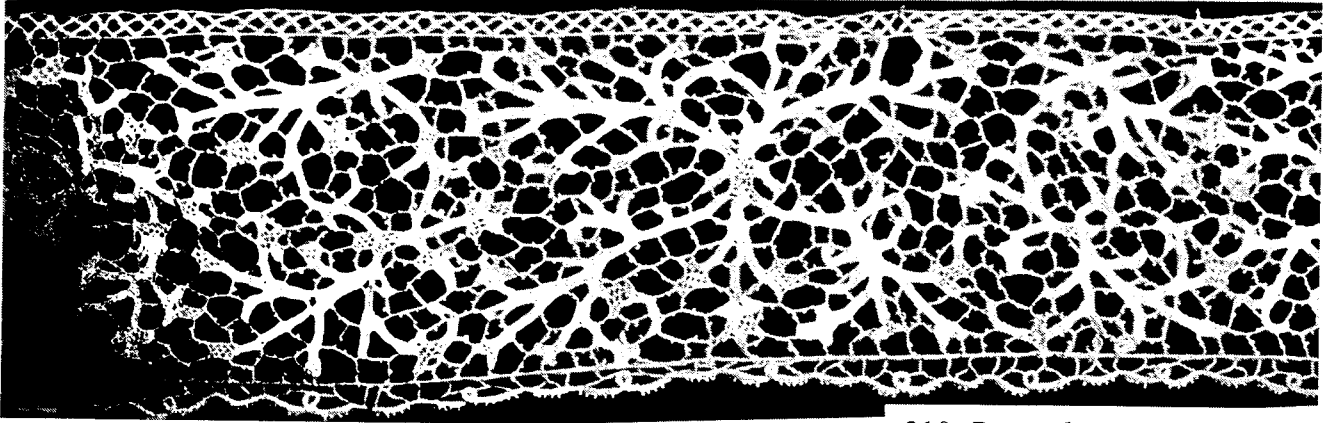
307.

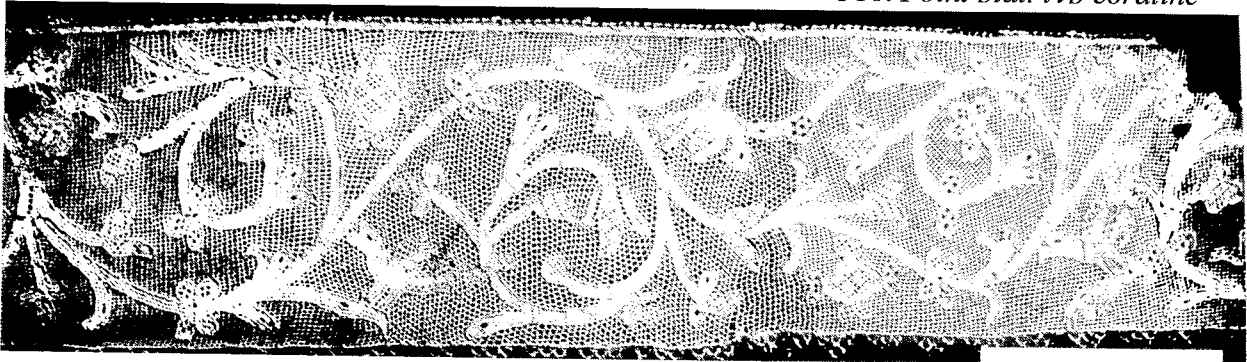
308.

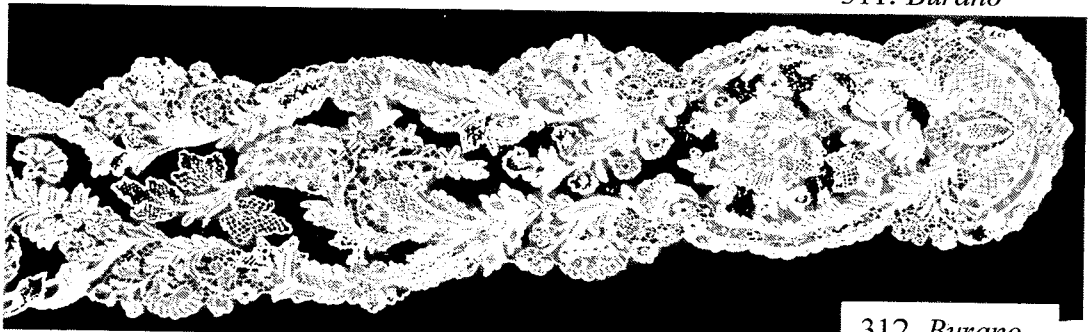
309. *Point plat*

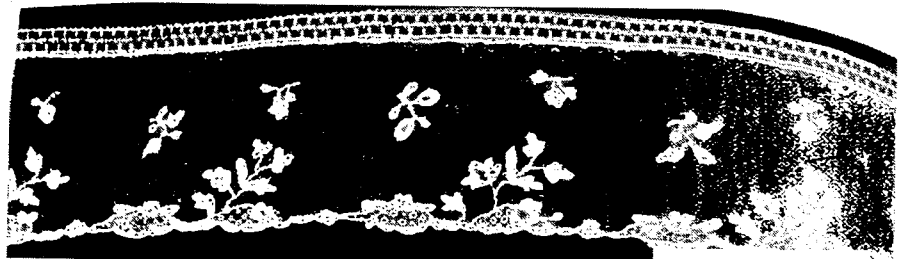
310. *Point plat, two coraline*

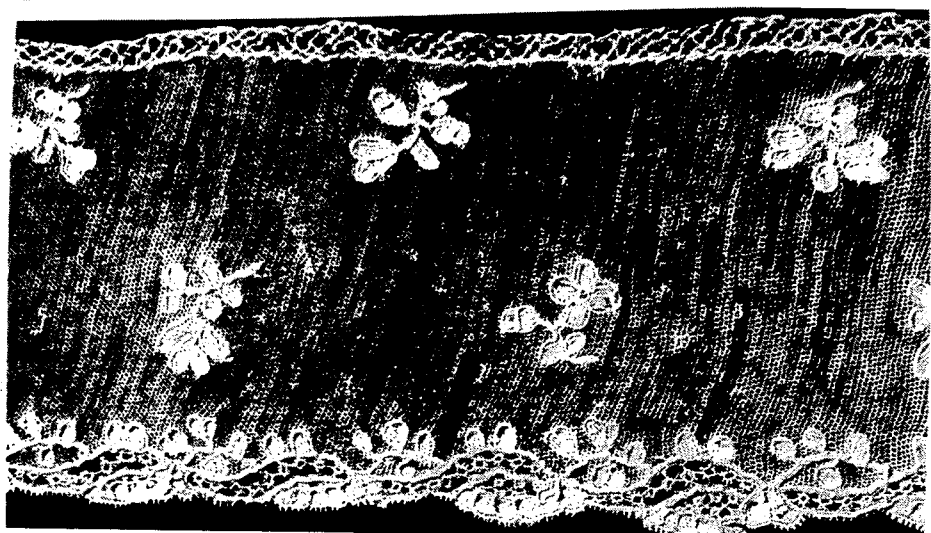
311. *Burano*

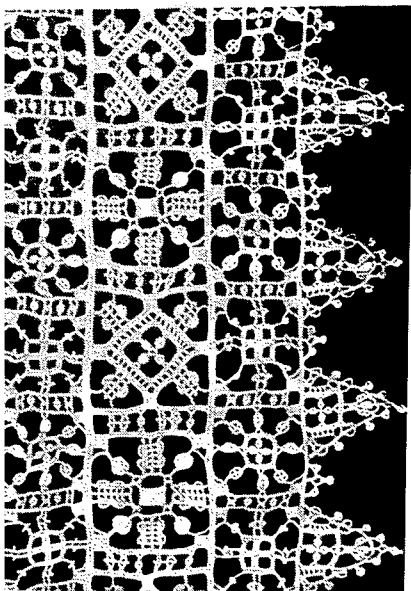
312. *Burano*

313. *Burano*

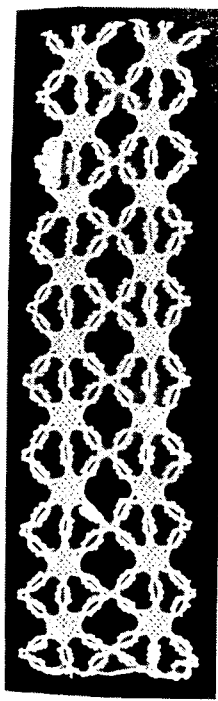
314. *Burano*

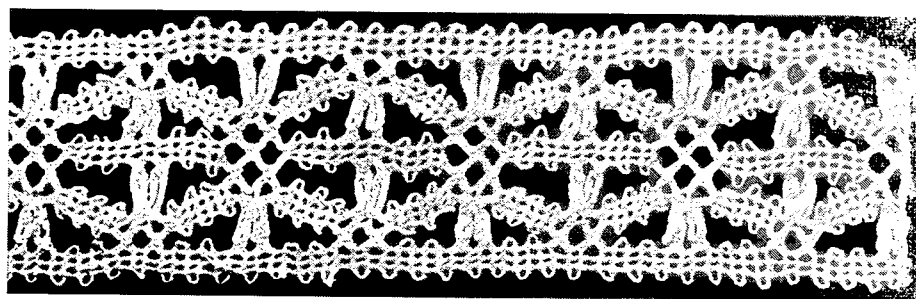
315. *Puncetto*

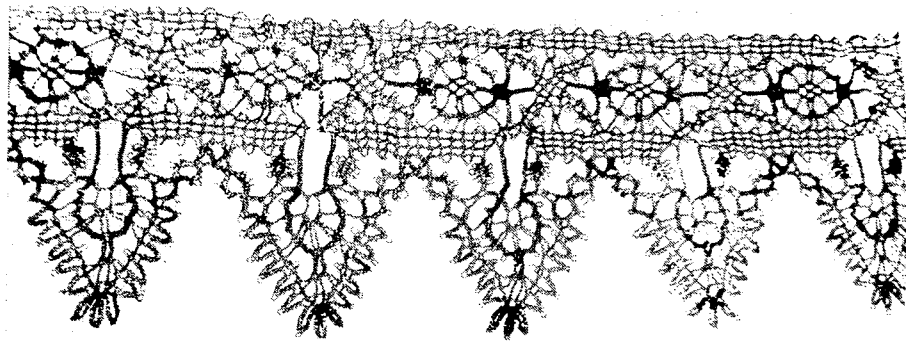
316.

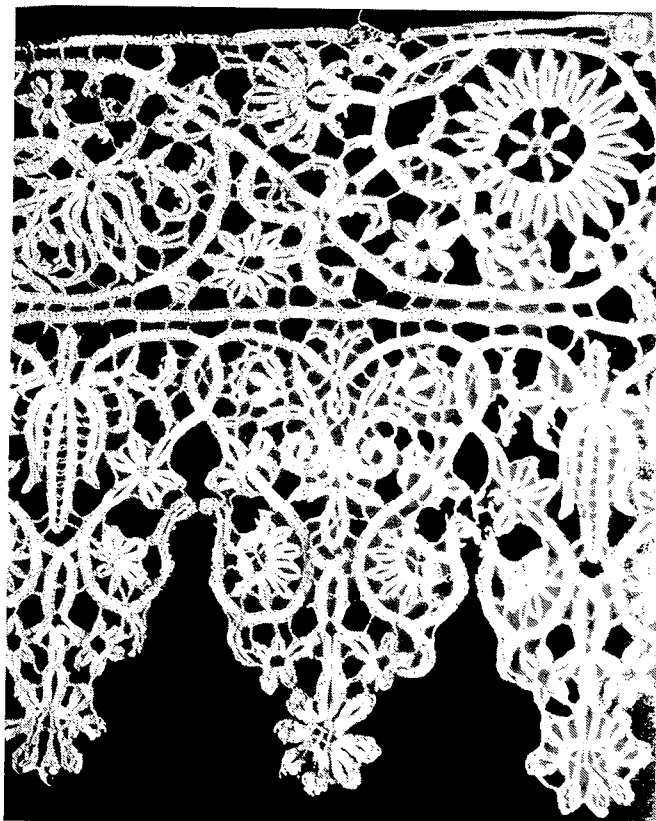
317.

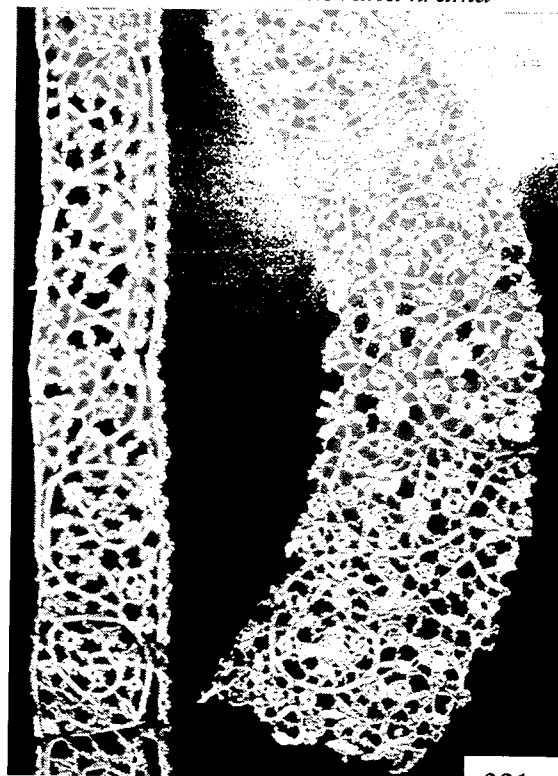
318. *válčková kraika*

319. *válčková kraika*

320. *válčková kraika*

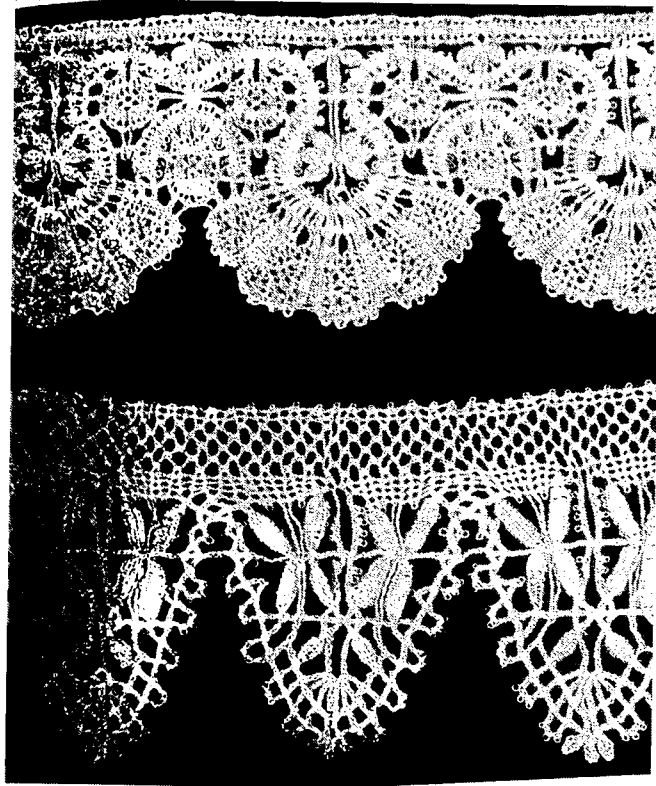
321.

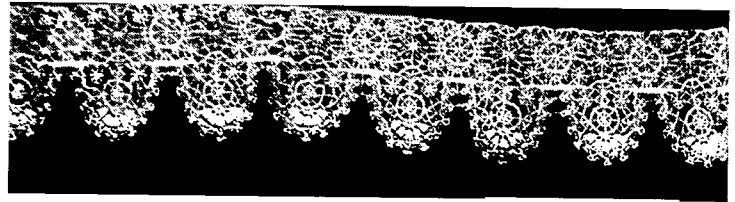
322. *vrámková kraika*

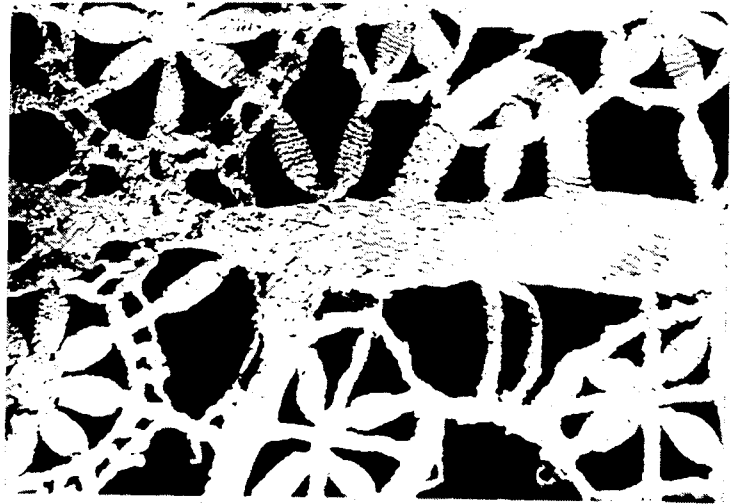
323. *vrámková kraika*

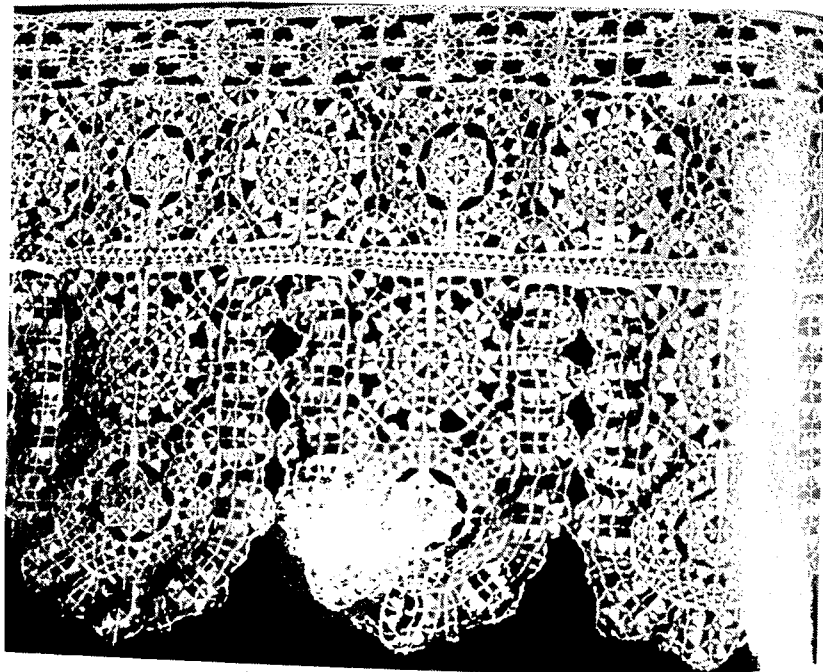
324. Janov

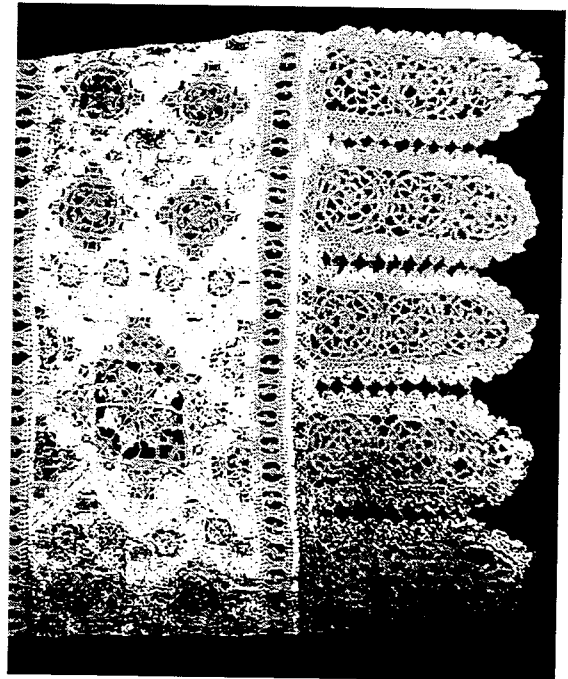
325. Janov

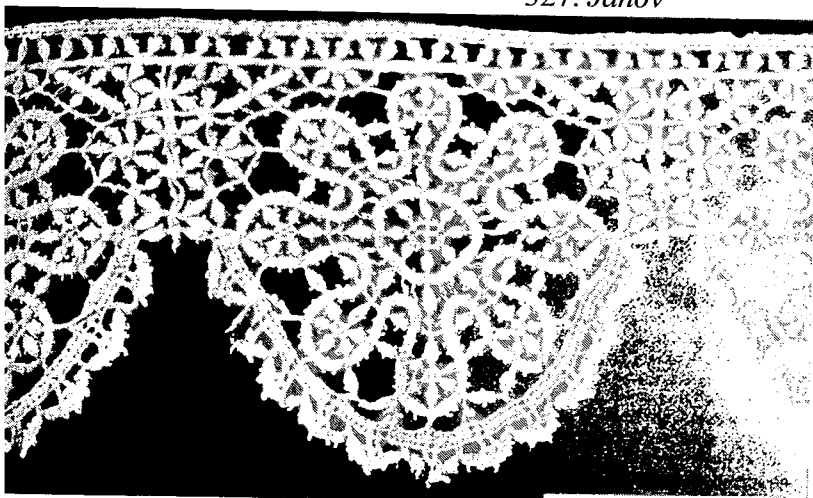
326.

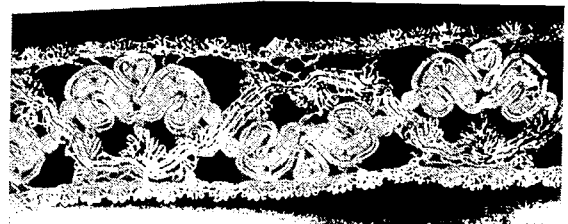
327. Janov

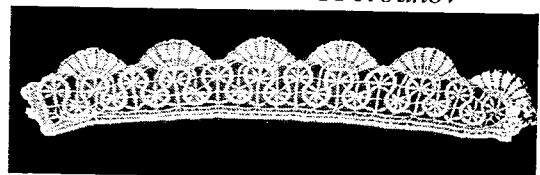
328. Janov

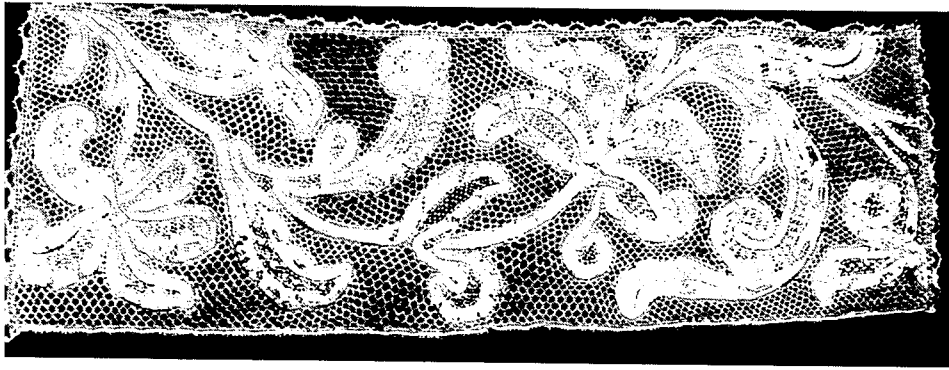
329. Janov

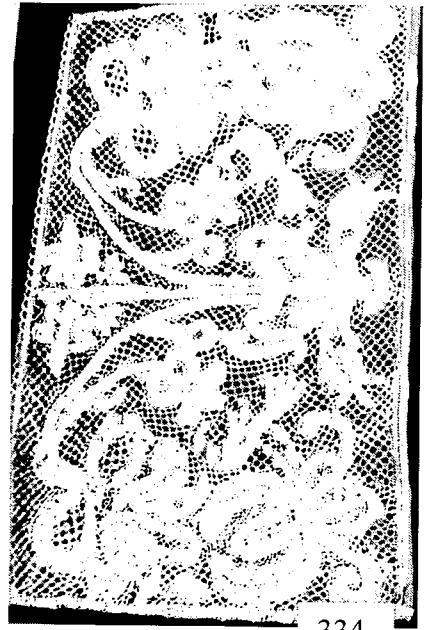
330. Janov

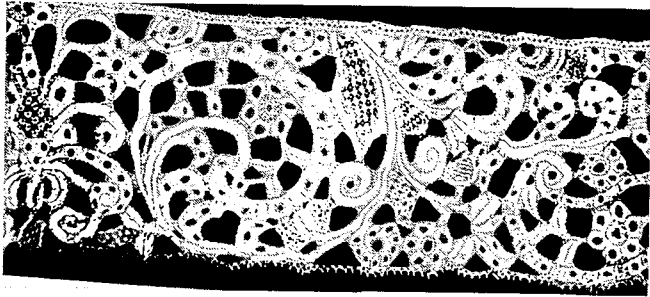
331. Janov

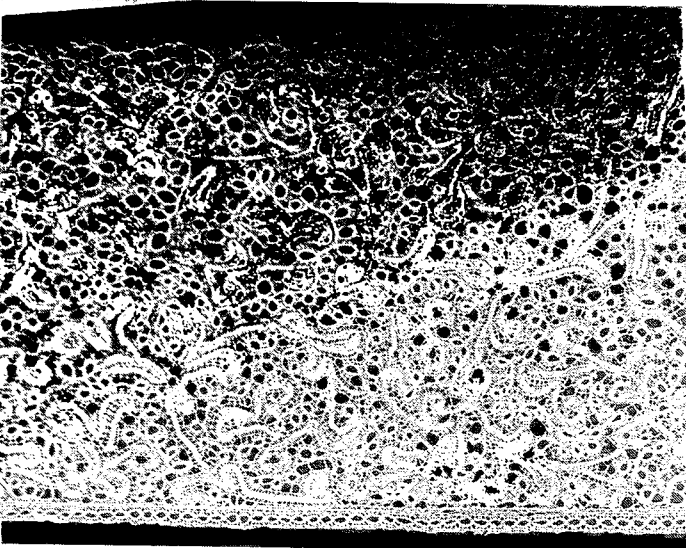
332. *Milán*

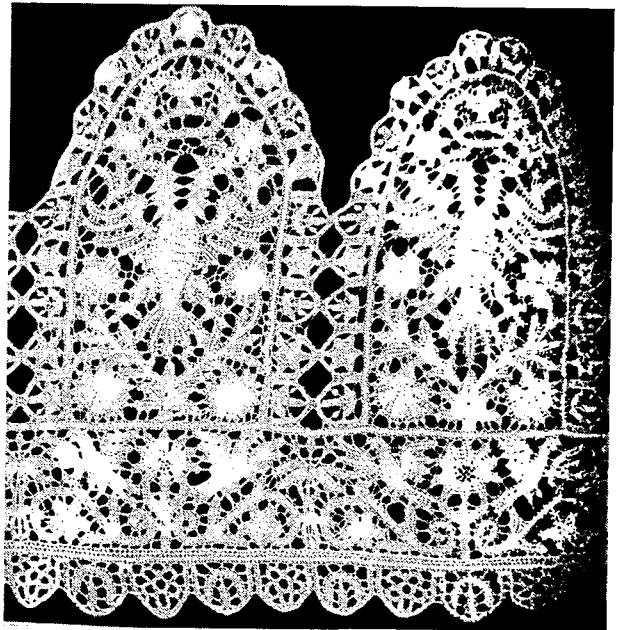
334.

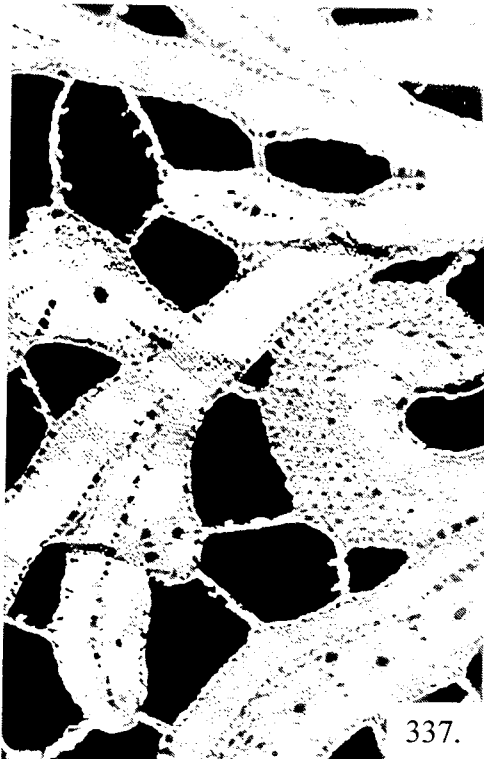
333. *Milán*

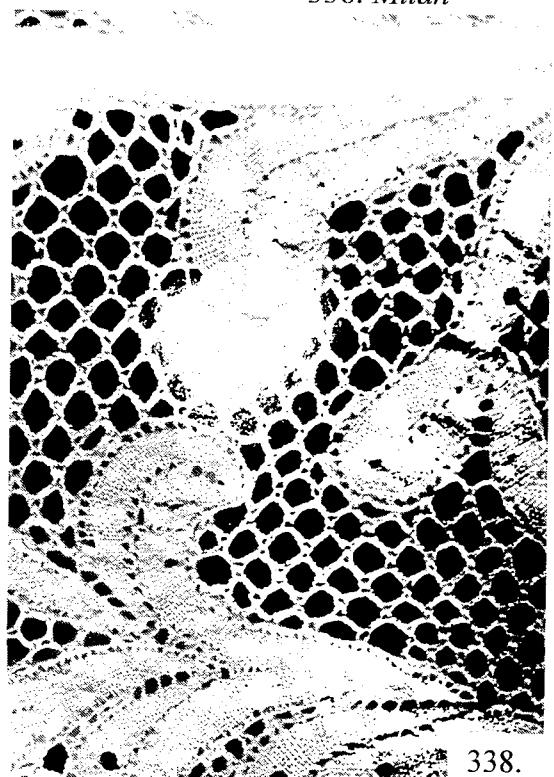
335. *Occhiolini*

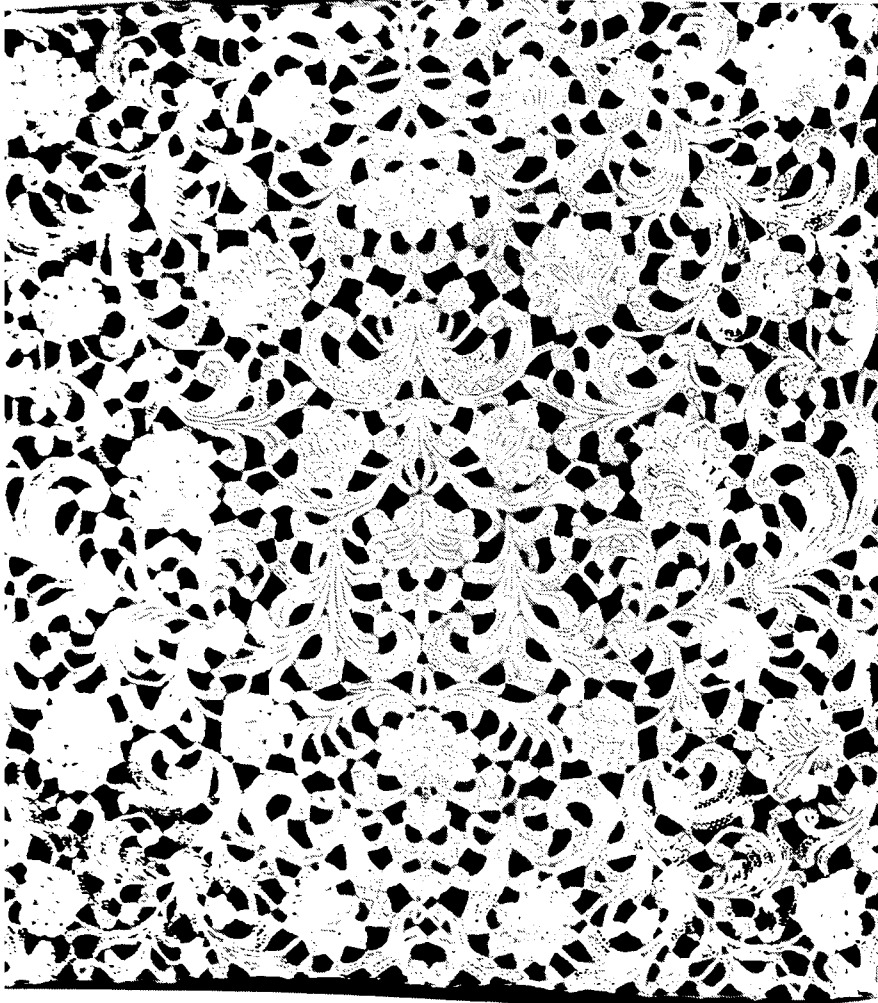
336. *Milán*

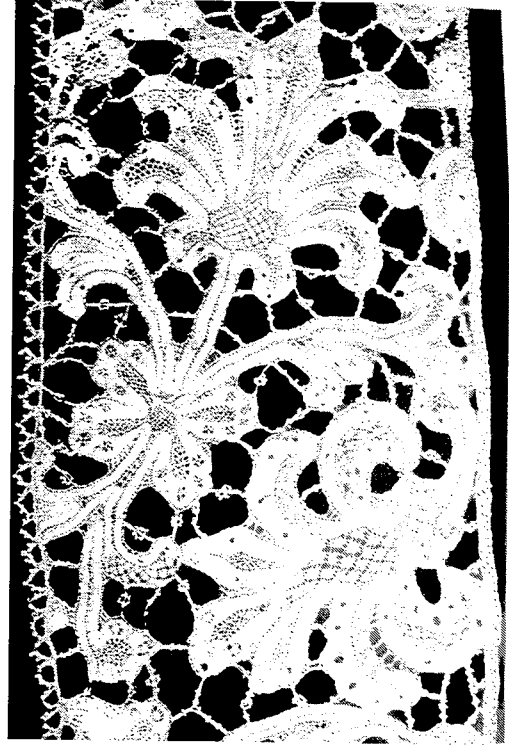
337.

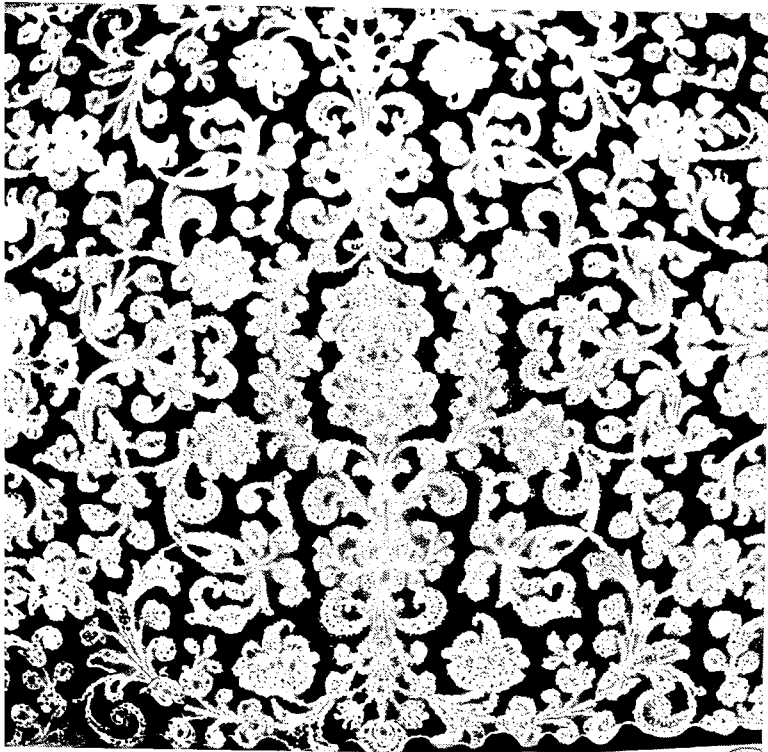
338.

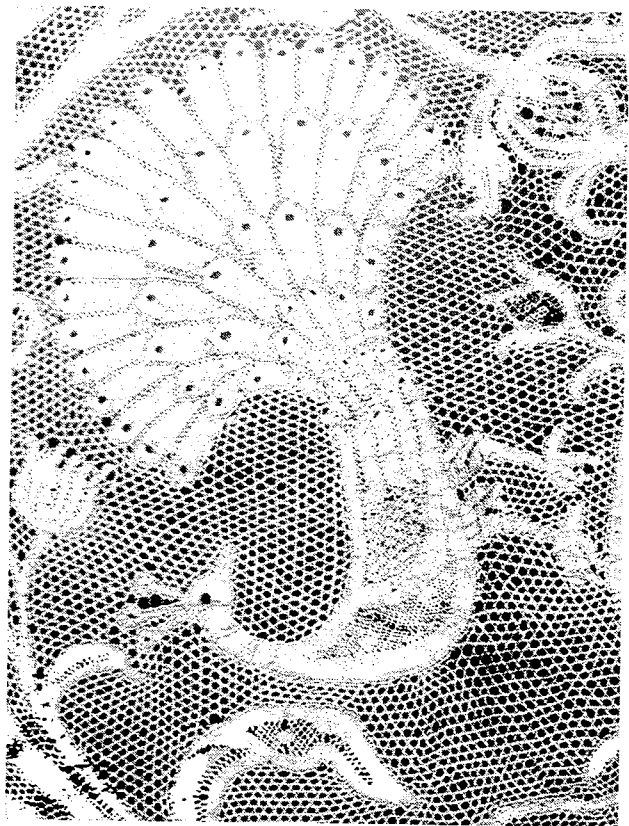
339. *Milán*

340. *Milán*

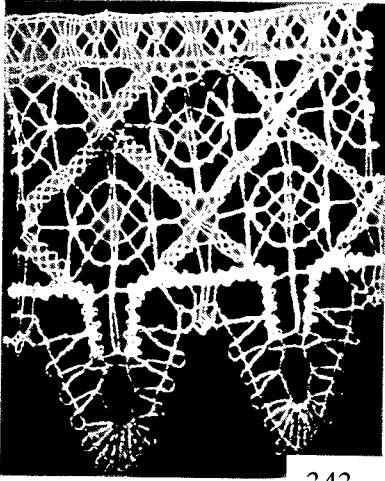

341. *Milán*

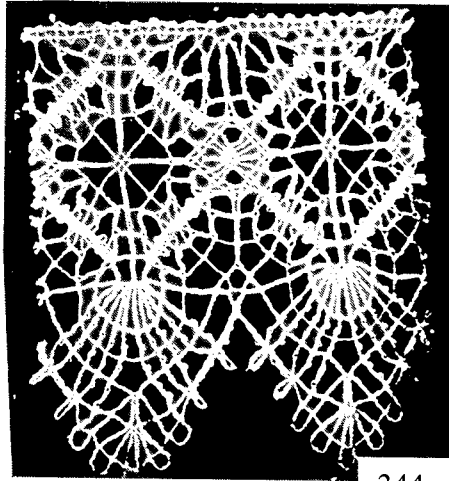

342. *Milán*

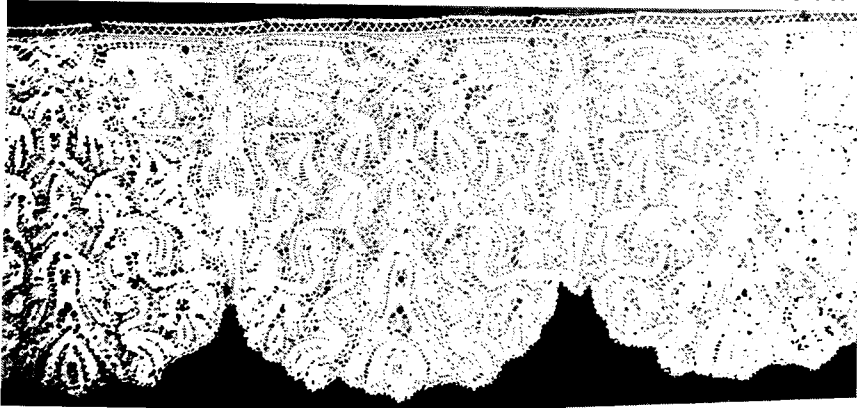
Flandry

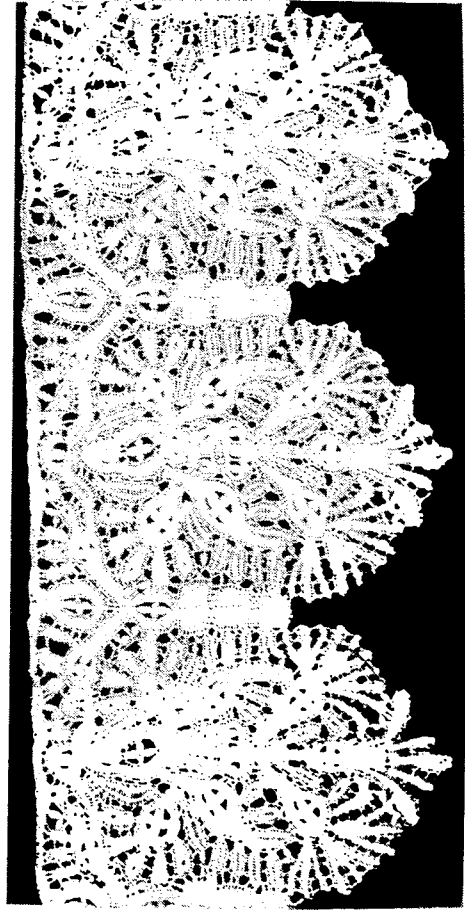
343.

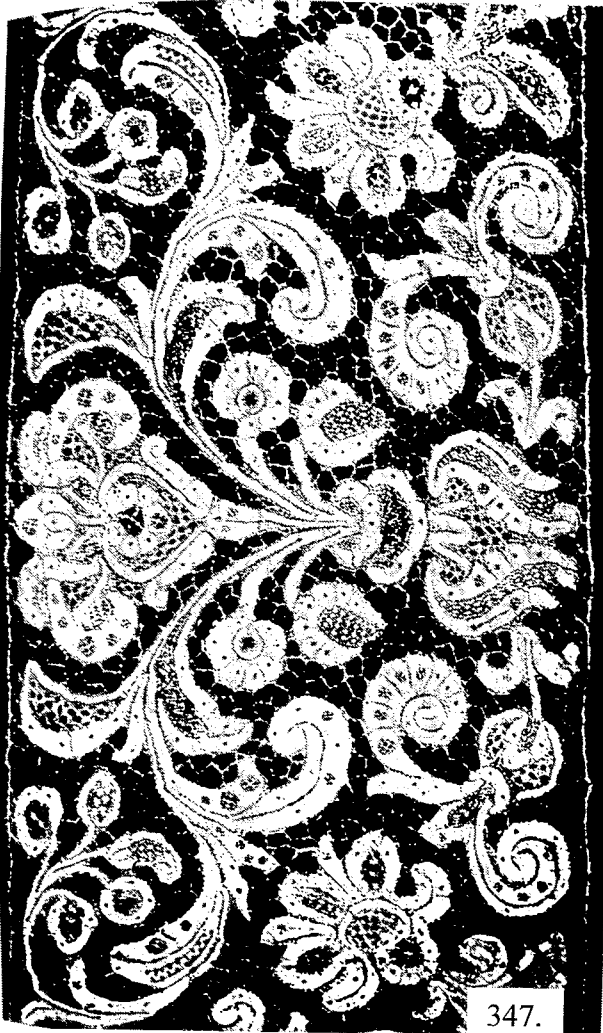
344.

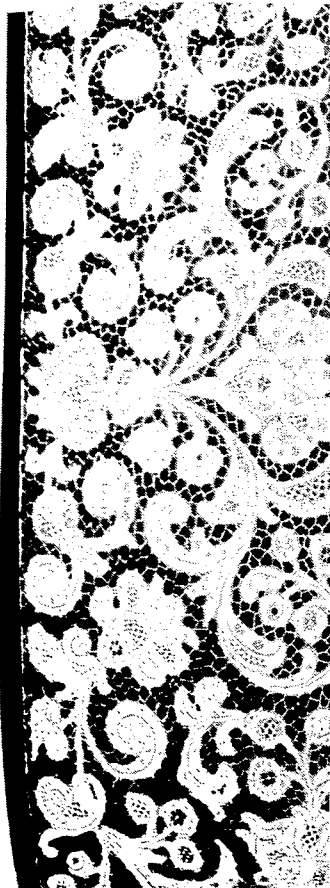
345.

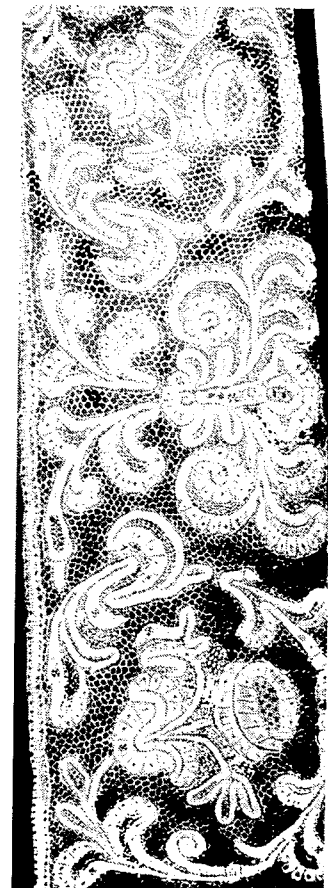
346.

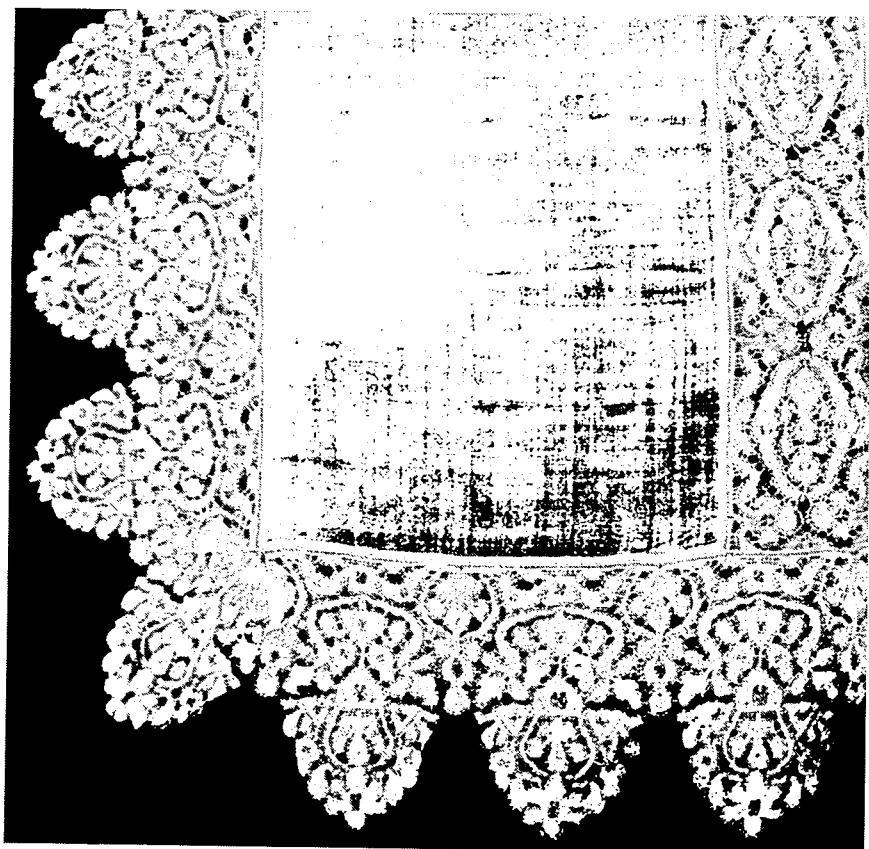
347.

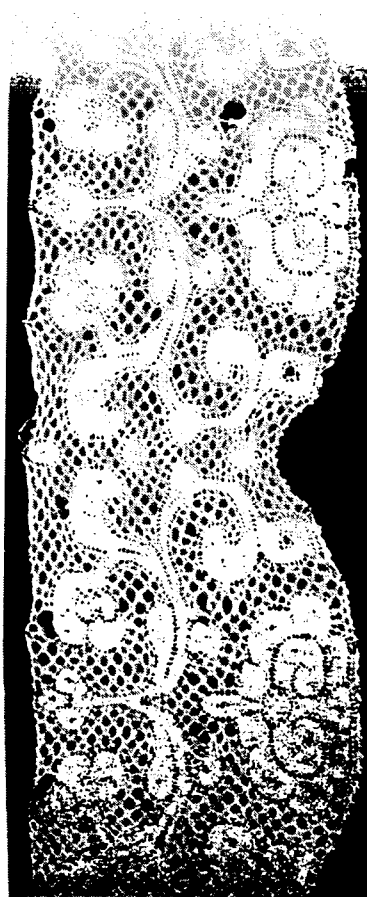
348.

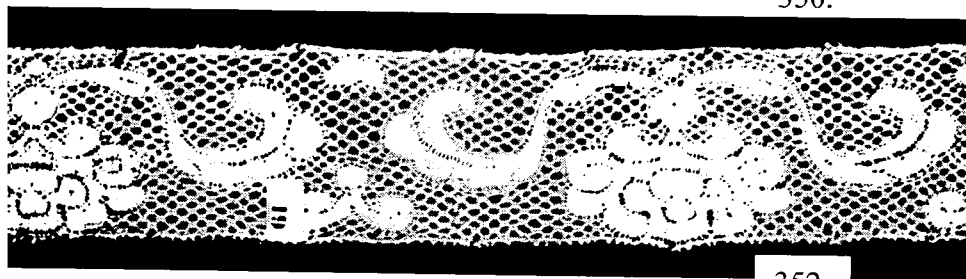
349.

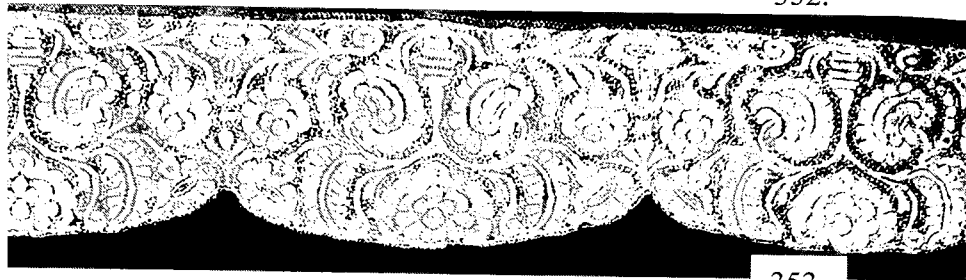
350.

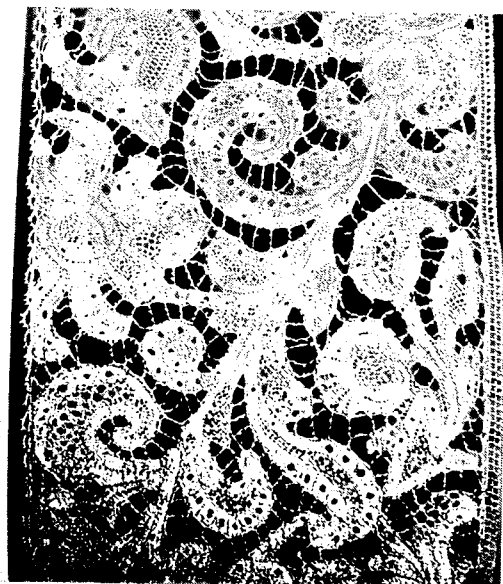
351.

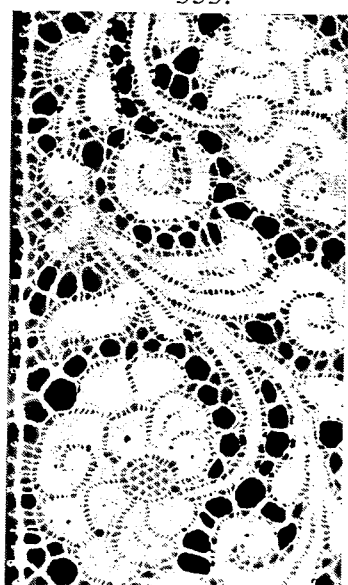
352.

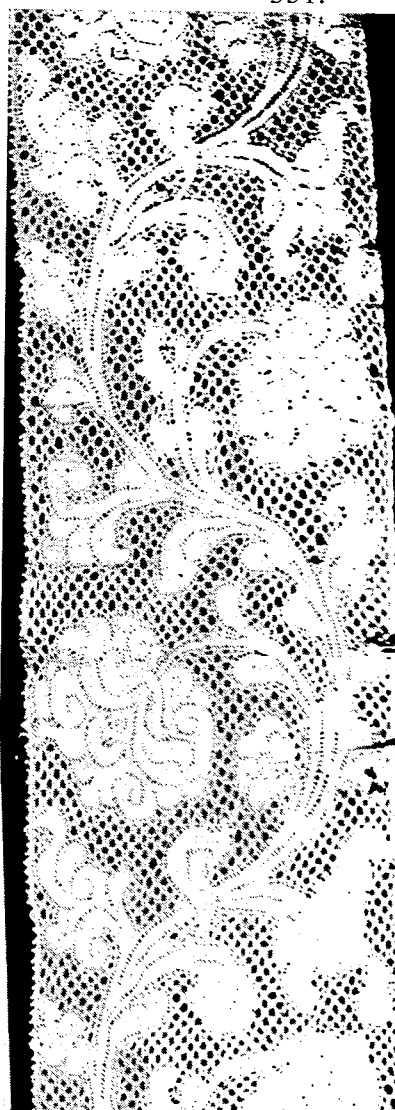
353.

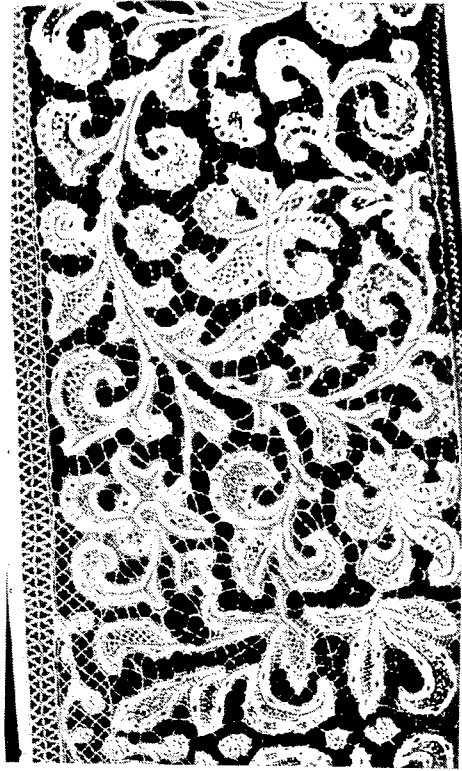
354.

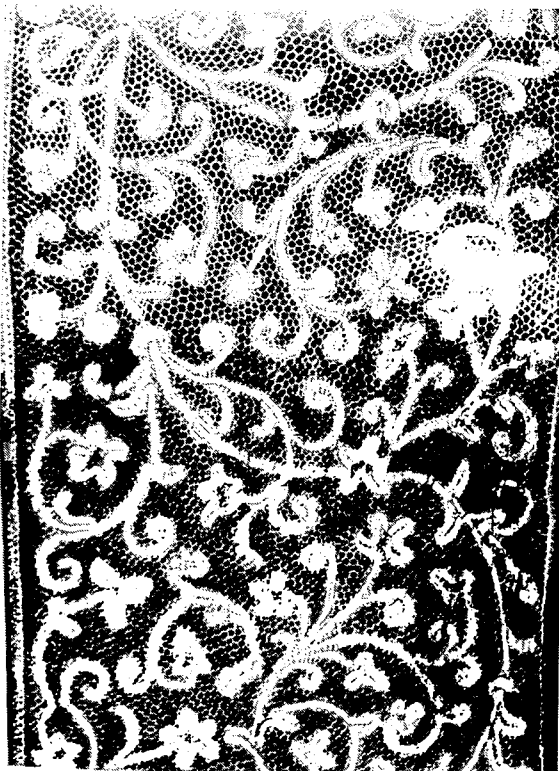
355.

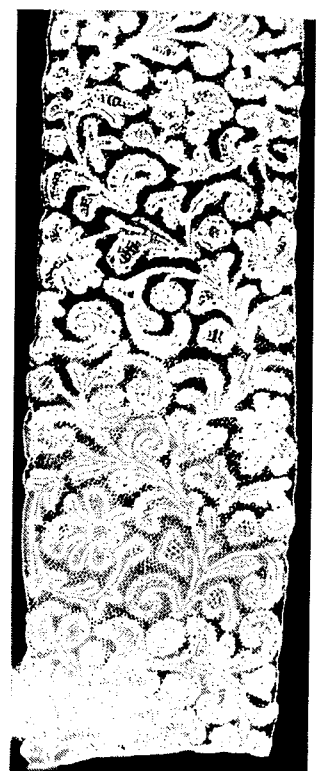
356

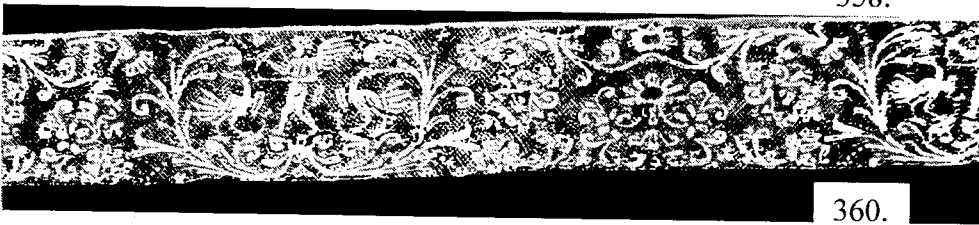
357.

358.

359.

360.

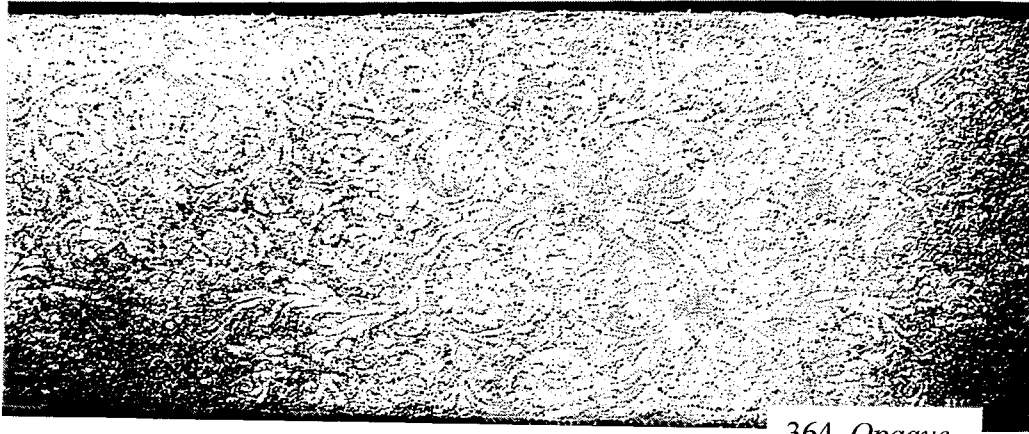
361.

362.

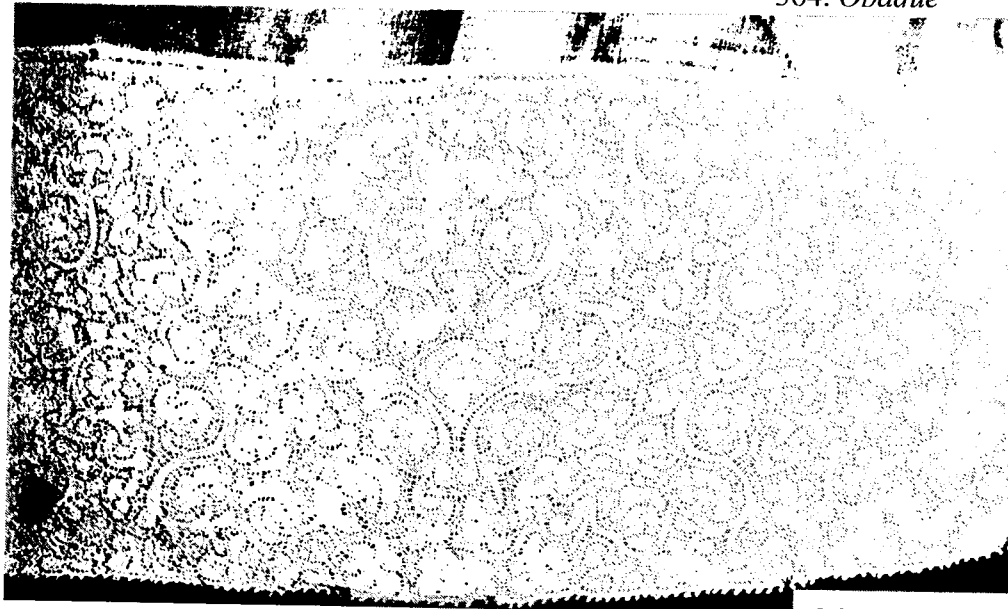
363.

364. *Opaque*

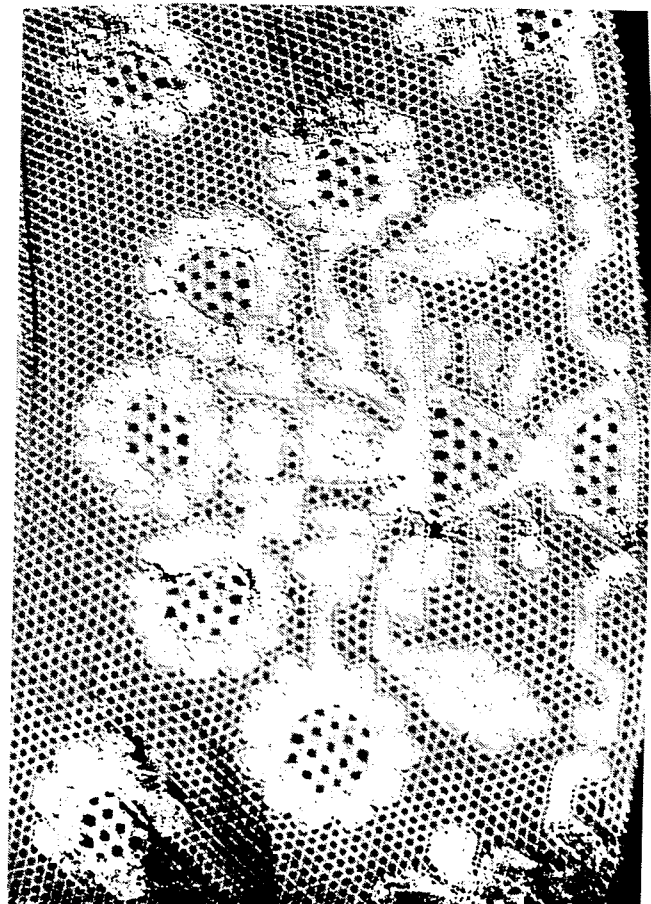
366. *Pottenkant*

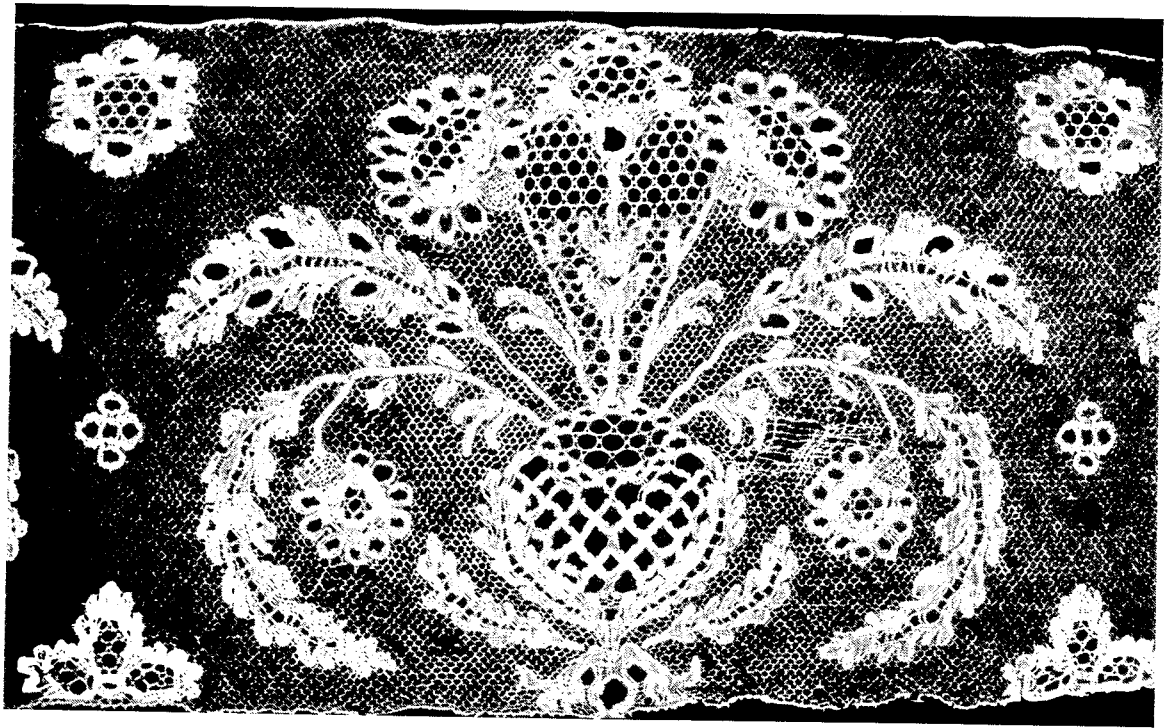
365. *Opaque*

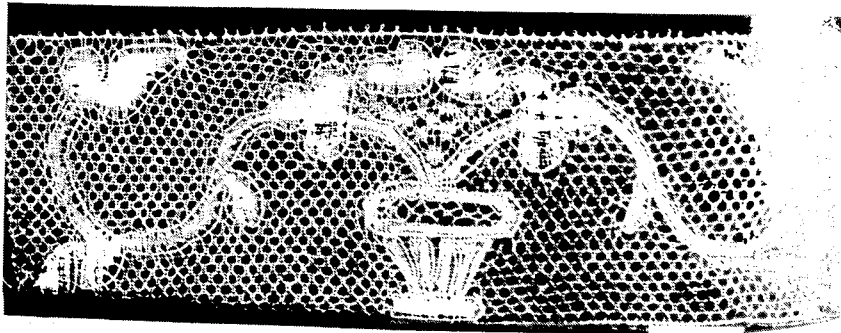
367. *Pottenkant*

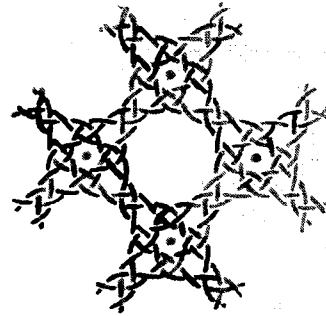
368. *Pottenkant*

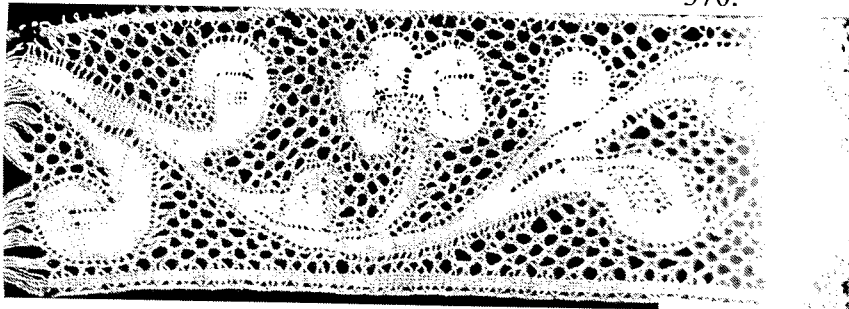
369. *Pottenkant*

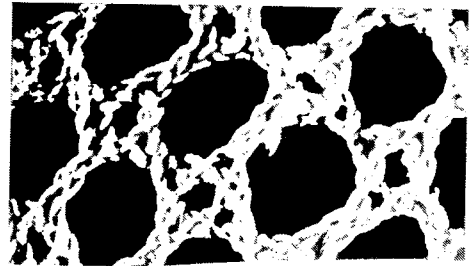
370.

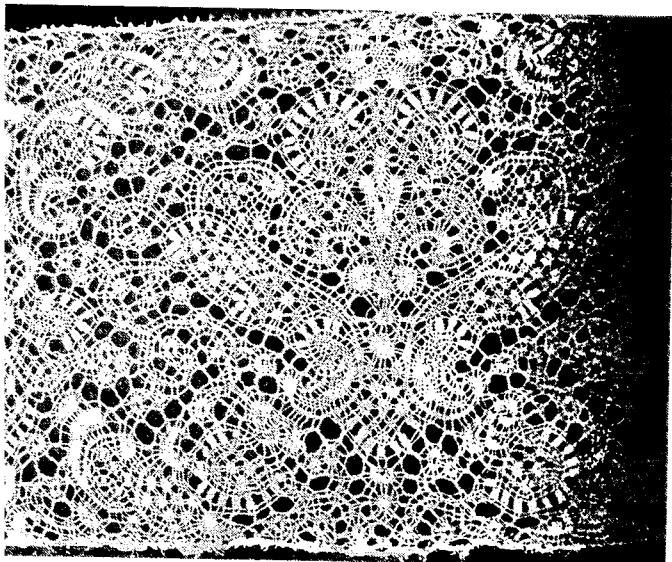
371.

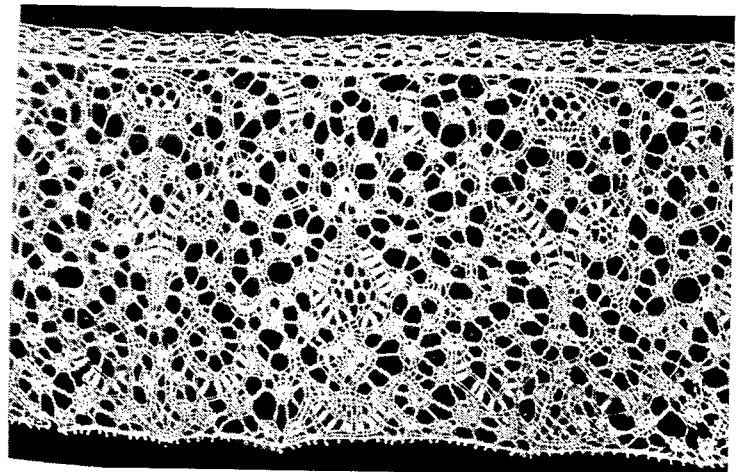
372.

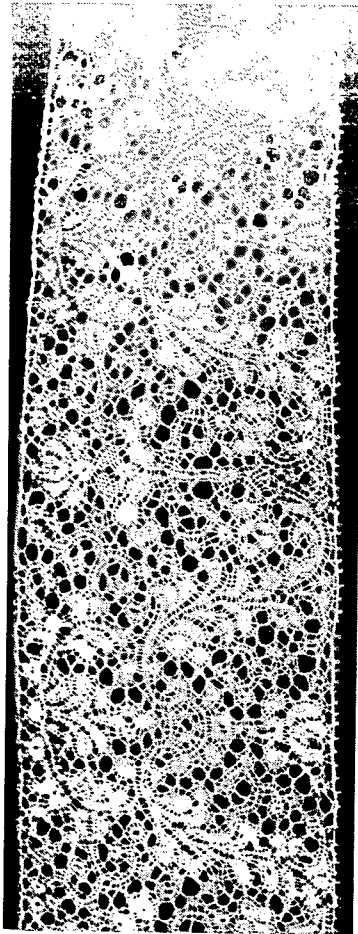
373.

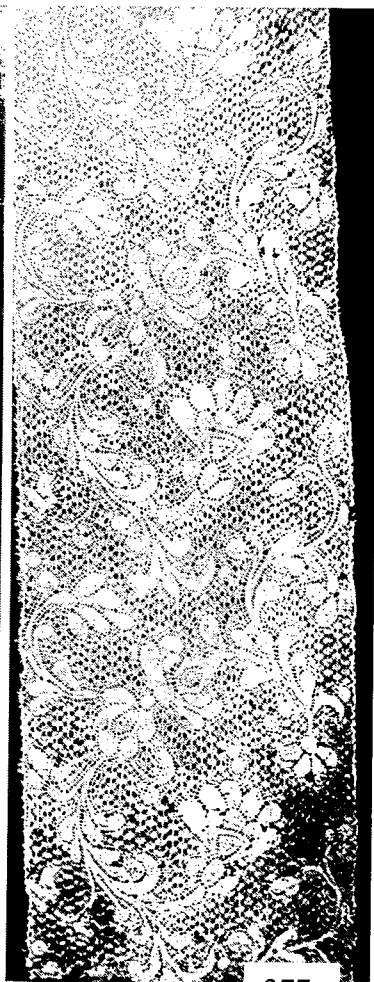
374. *Binche*

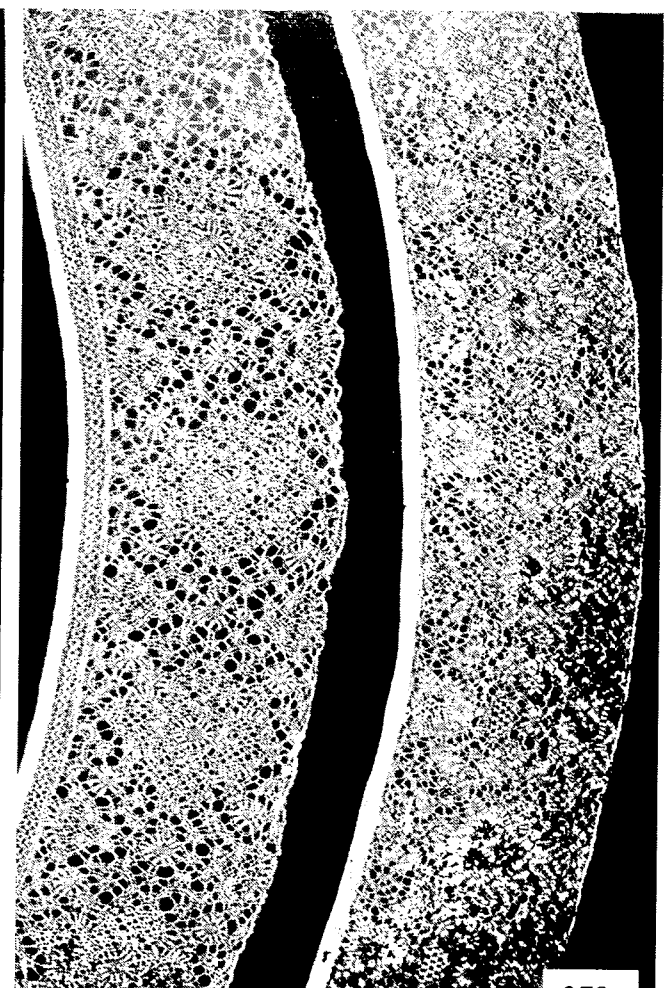
375. *Binche*

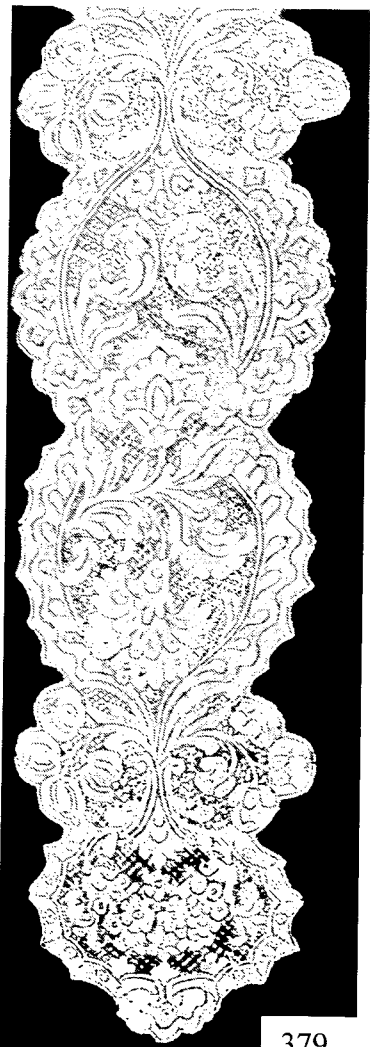
376. *Binche*

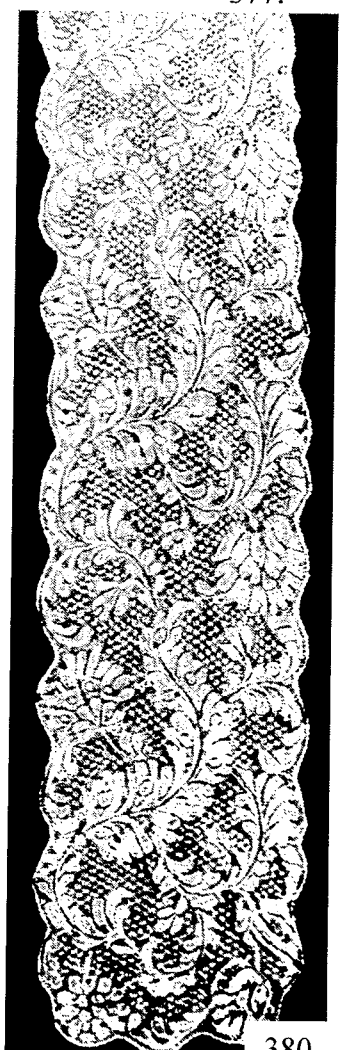
377.

378.

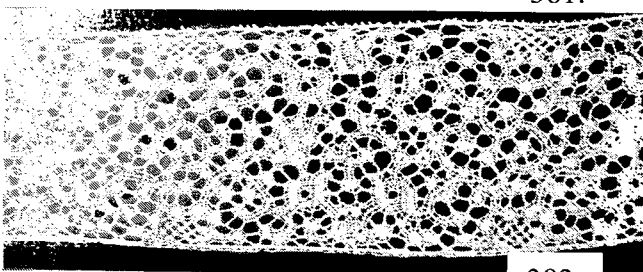
379.

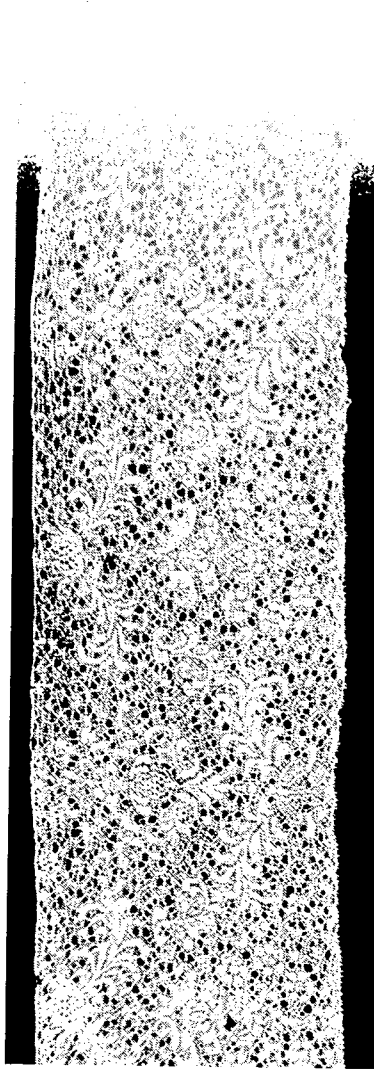
380.

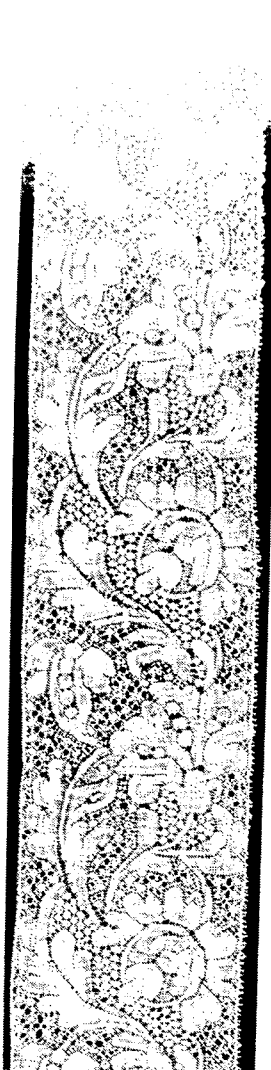
381.

382.

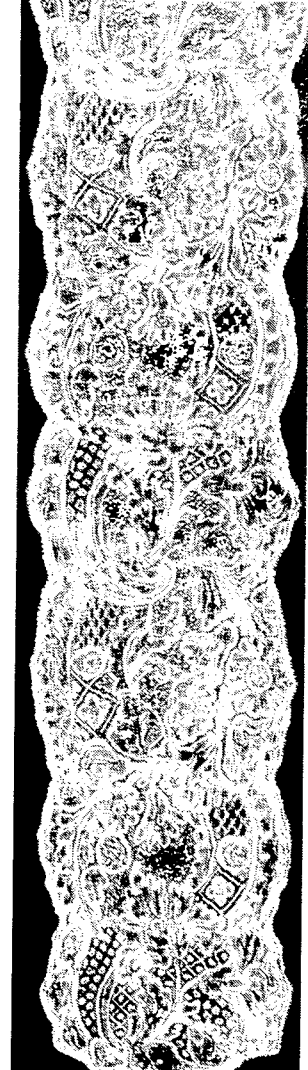
383. *Binche*

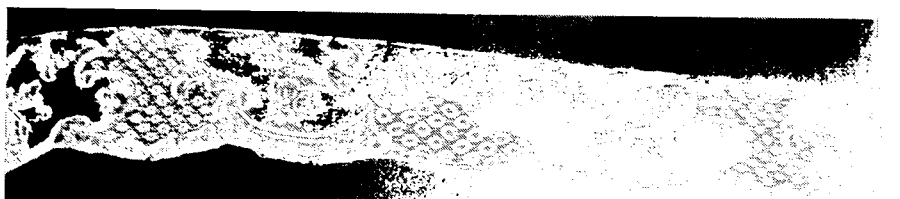
384. *Binche*

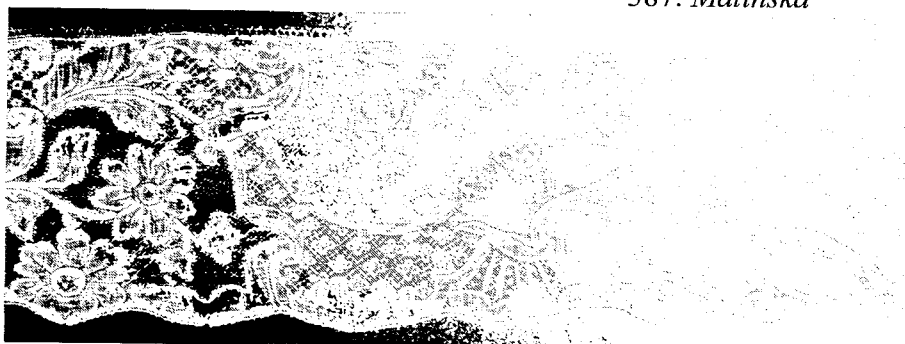
385. *Binche*

386. *Binche*

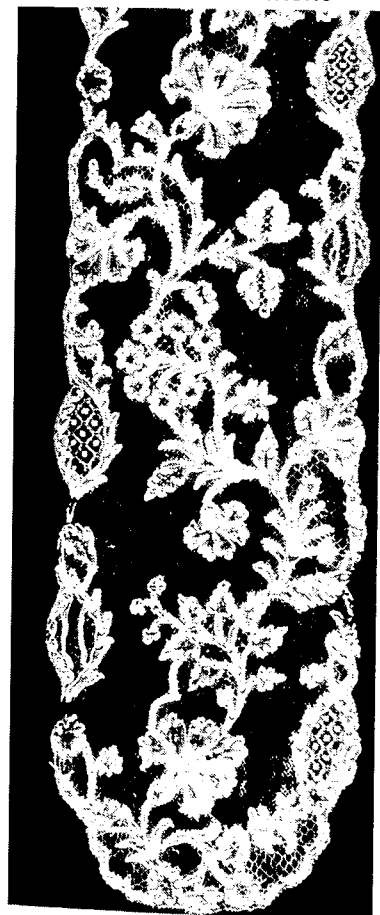
387. *Malínská*

388. *Malínská*

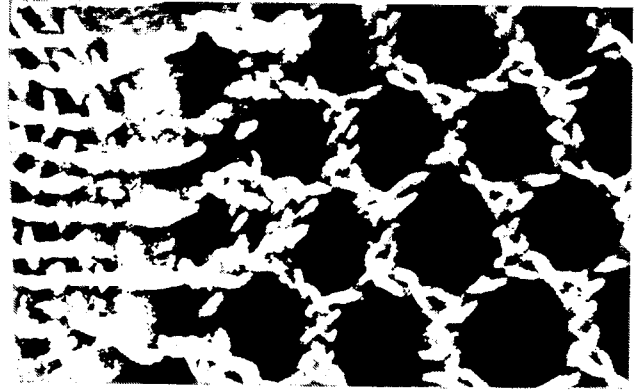
389. *Malínská*

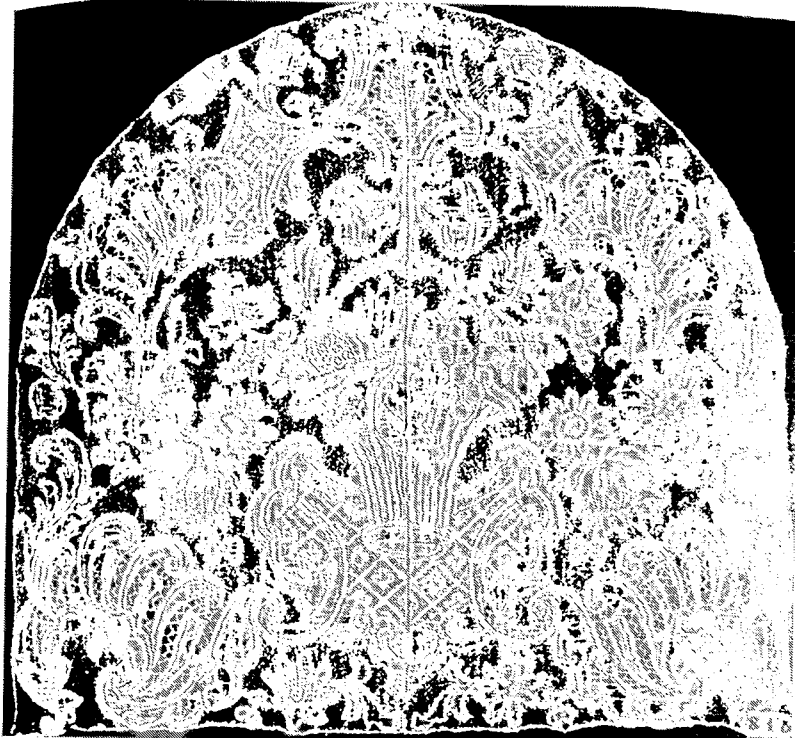
390. *Malínská*

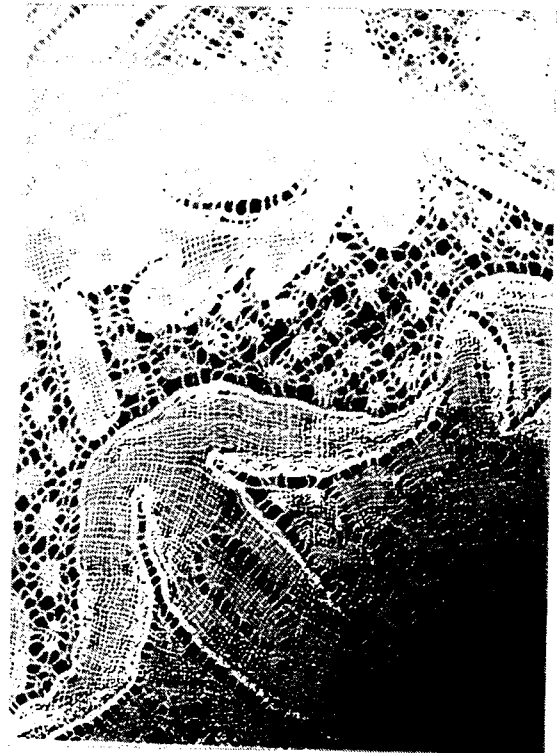
391.

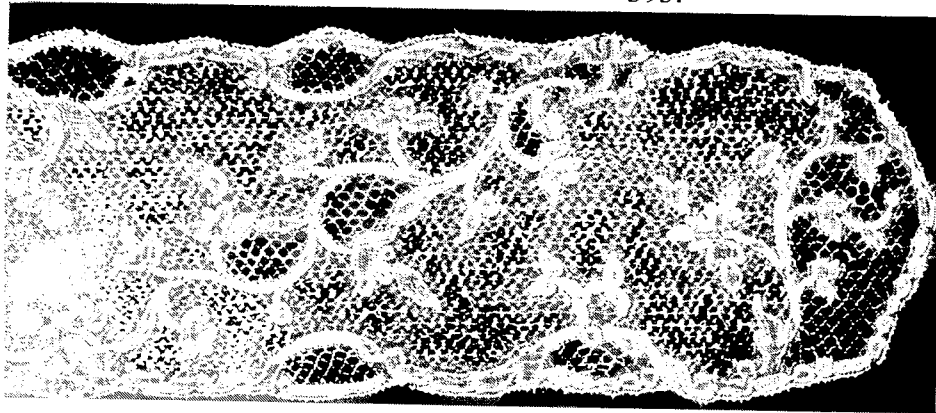
392.

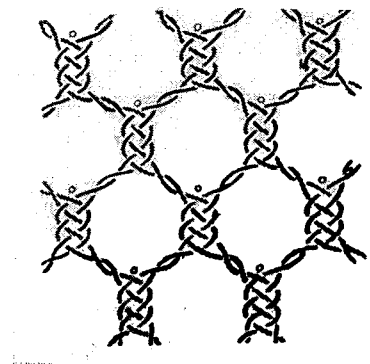
393.

394.

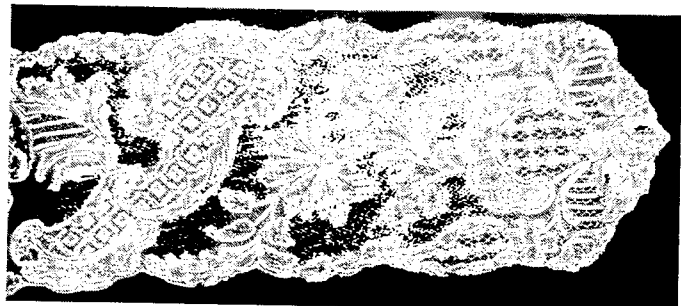
395.

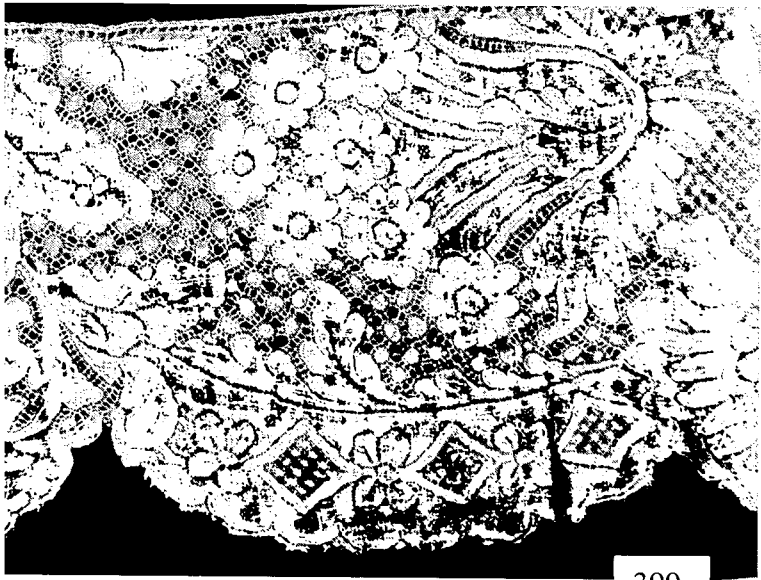
396.

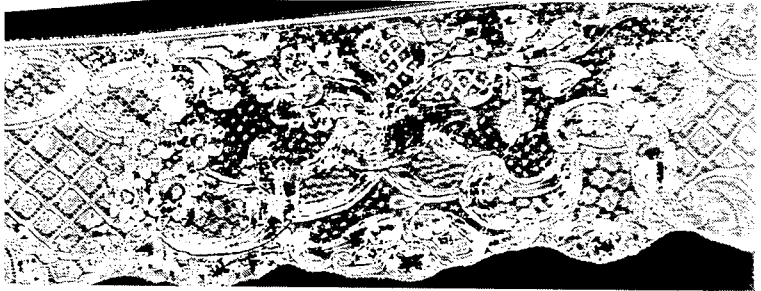
397.

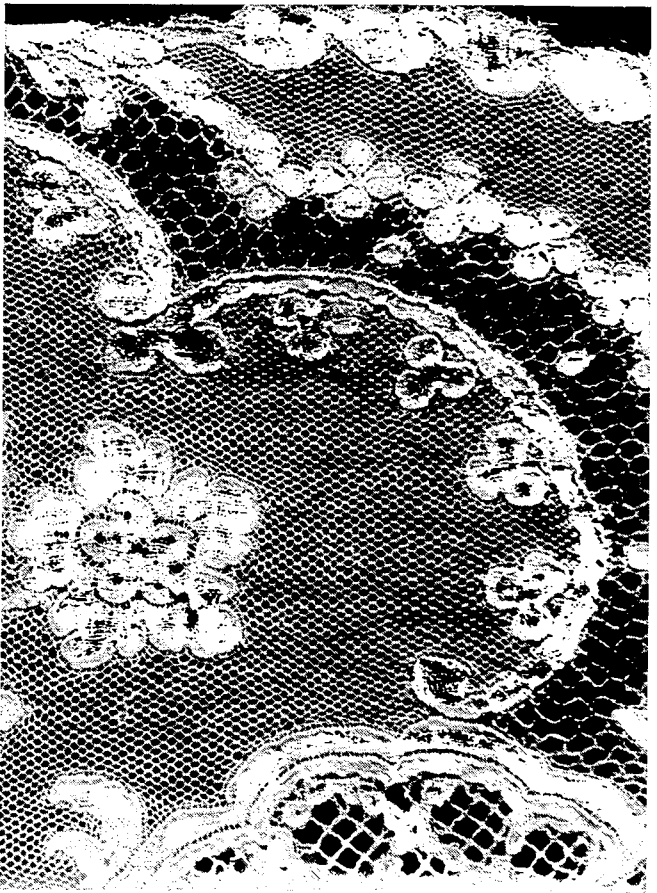
398.

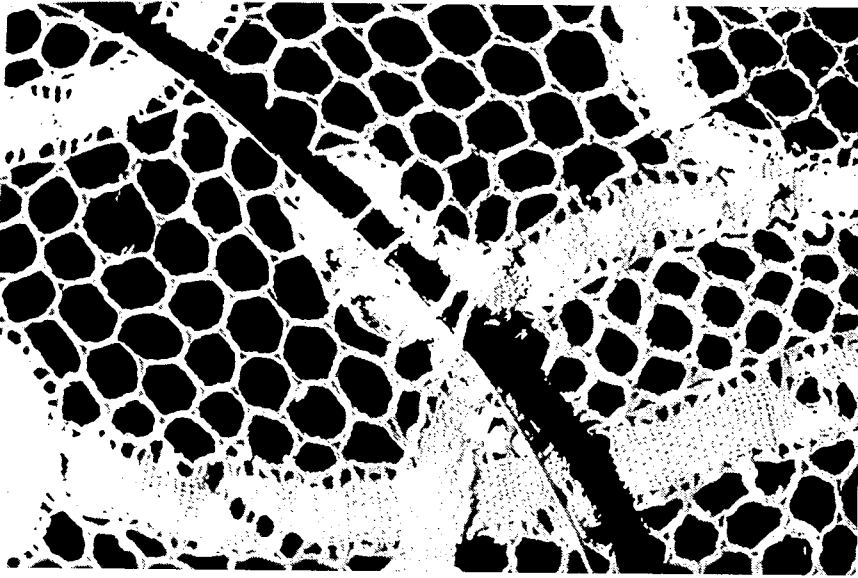
399.

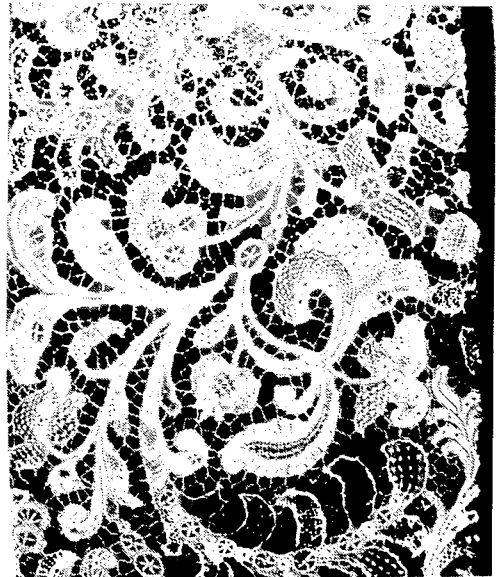
400.

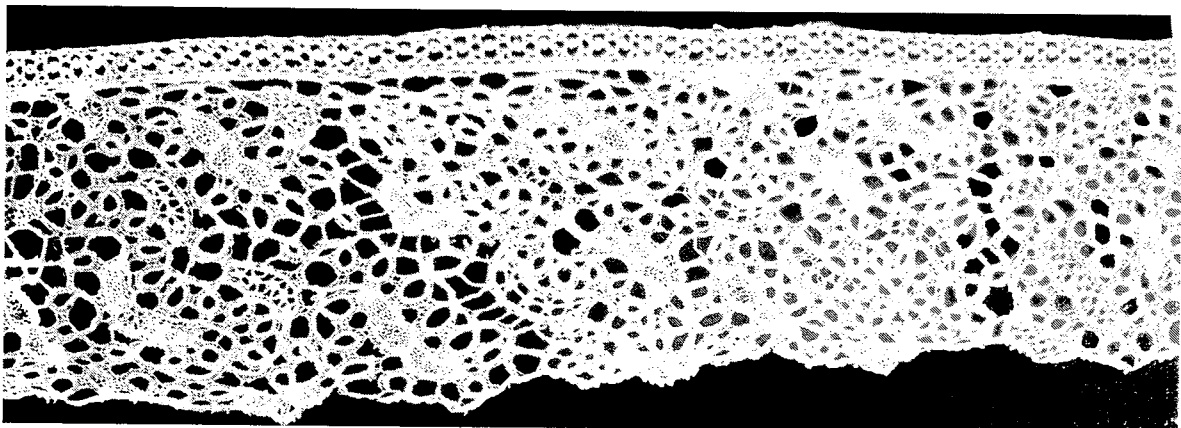
401.

402. *tehnika stríhané kraiky*

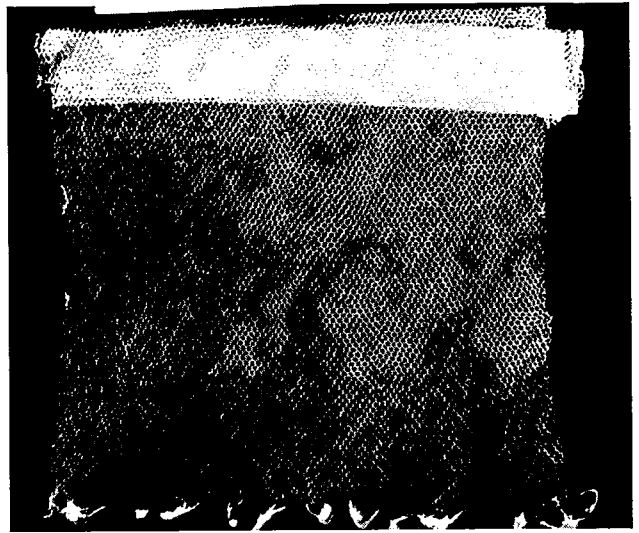
403.

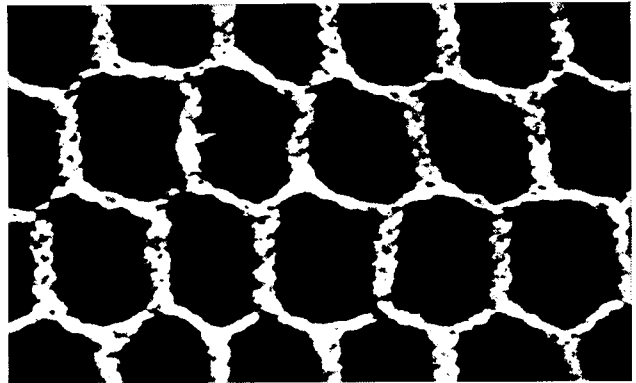
404. *Occhiolini*

405. bruselská stříhaná krajka

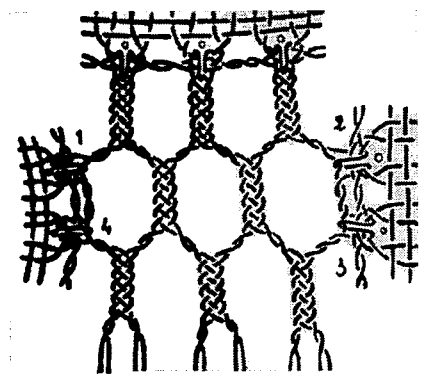
406. drochel

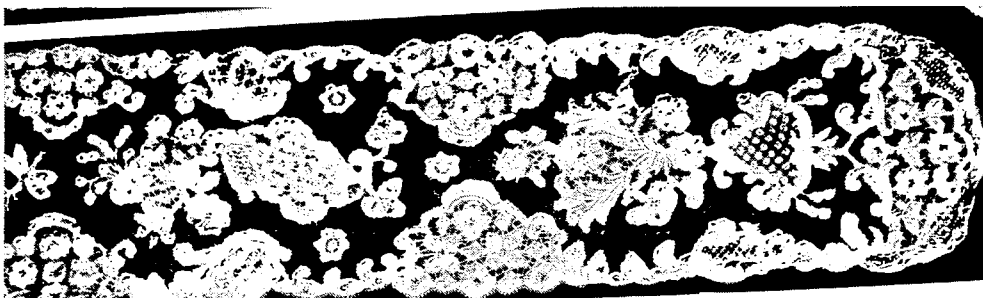
407. vůdice drochel

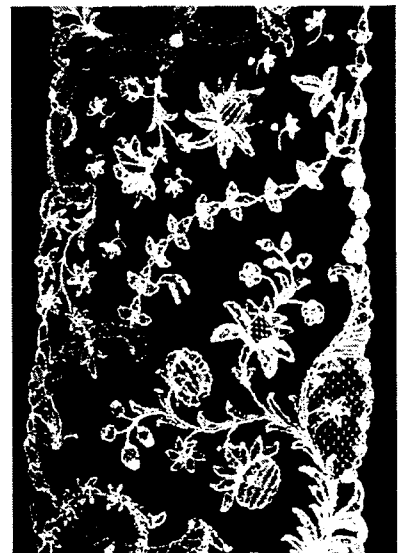
408. Brusel

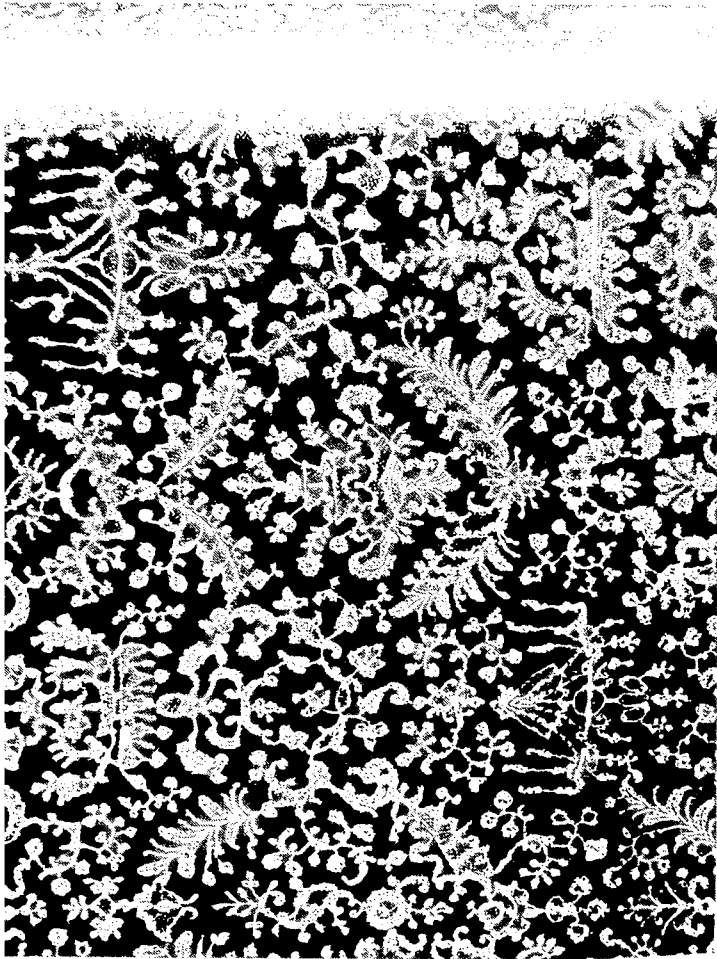
409. drochel

410.

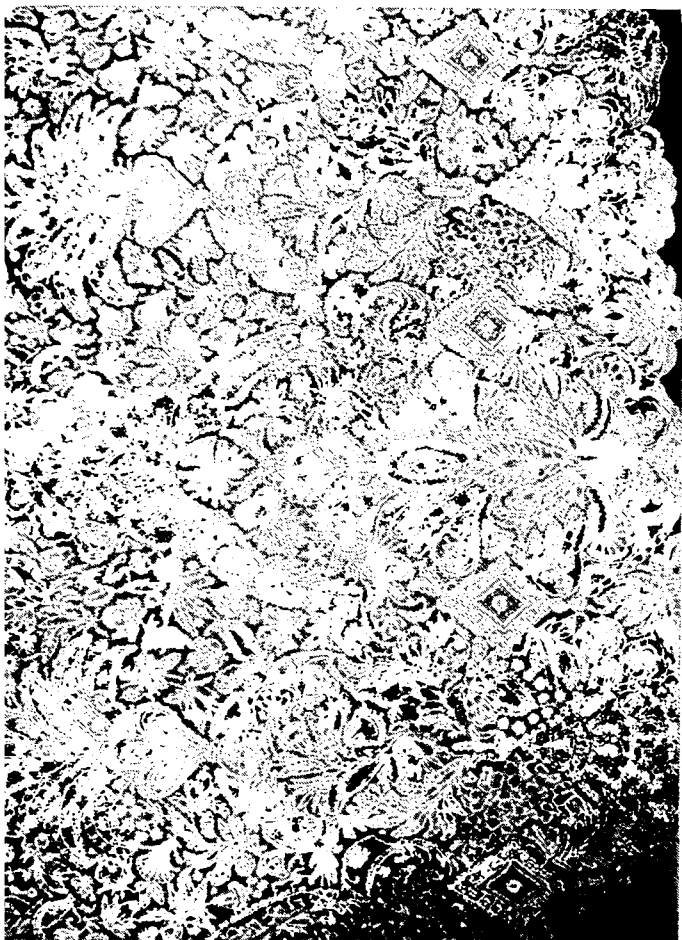
411.

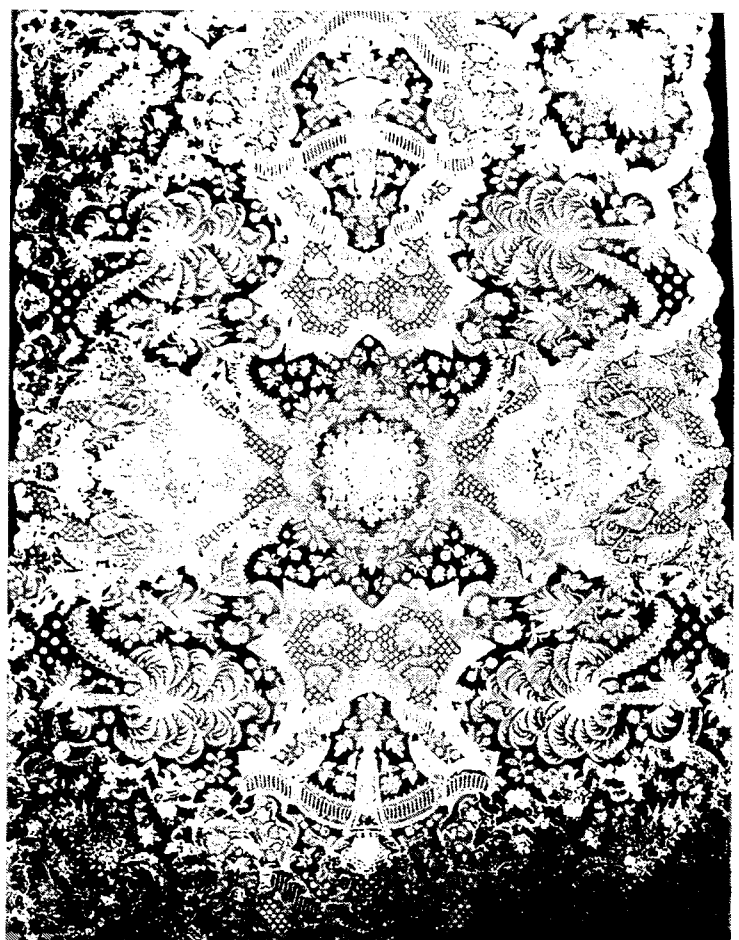
412. *Brusel*

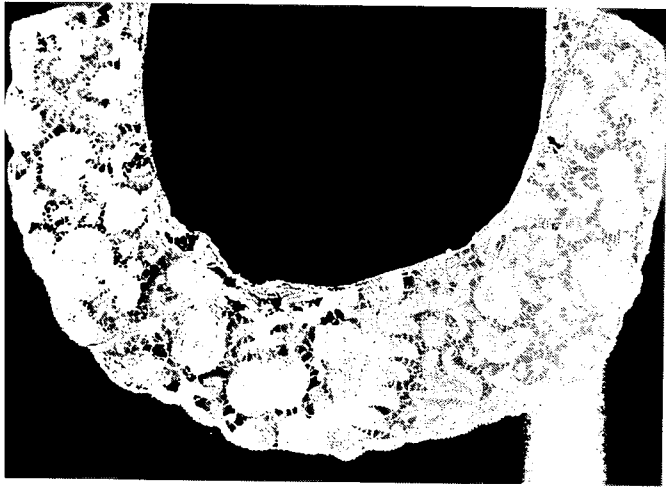
413. *Brusel*

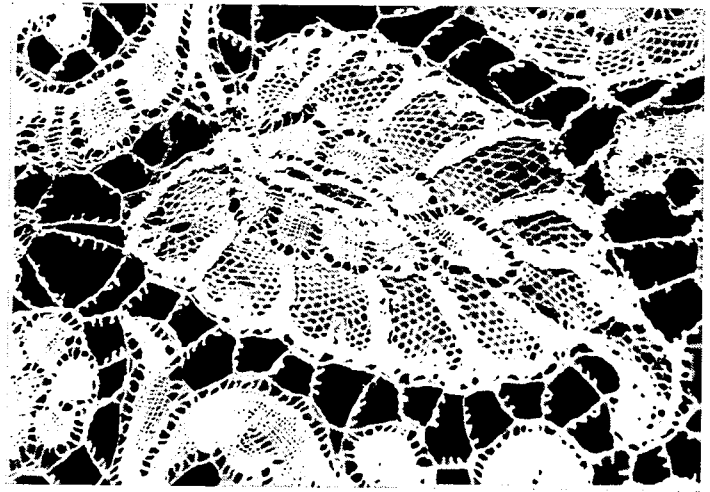
414. *Brusel*

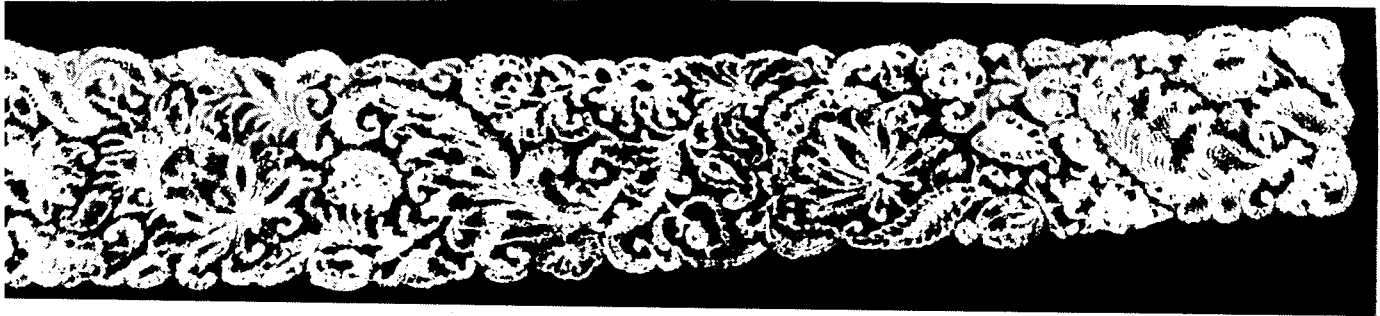
415. *Brusel*

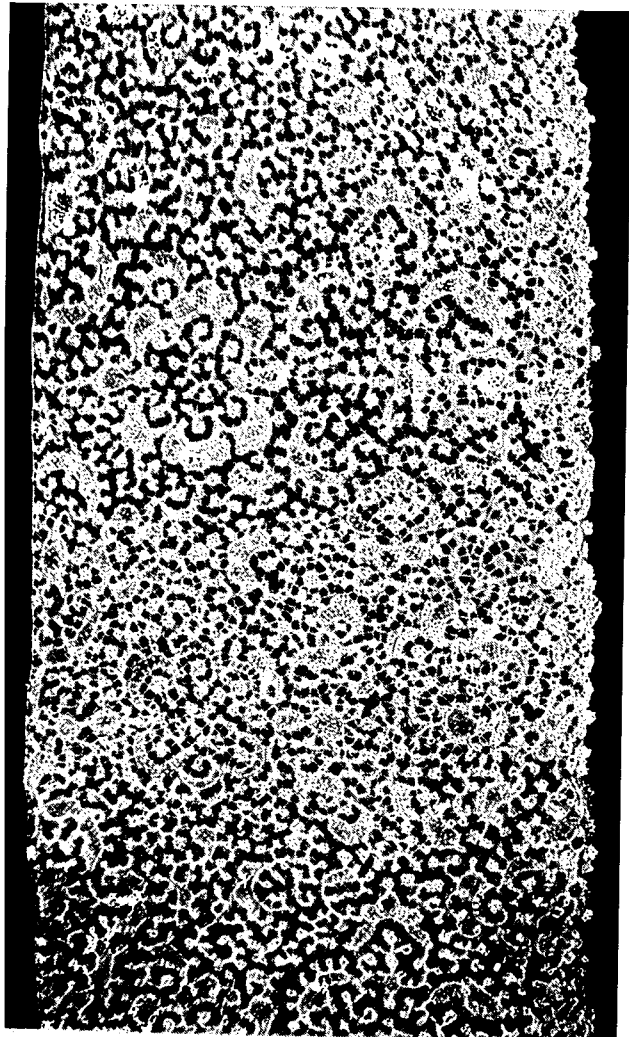
416.

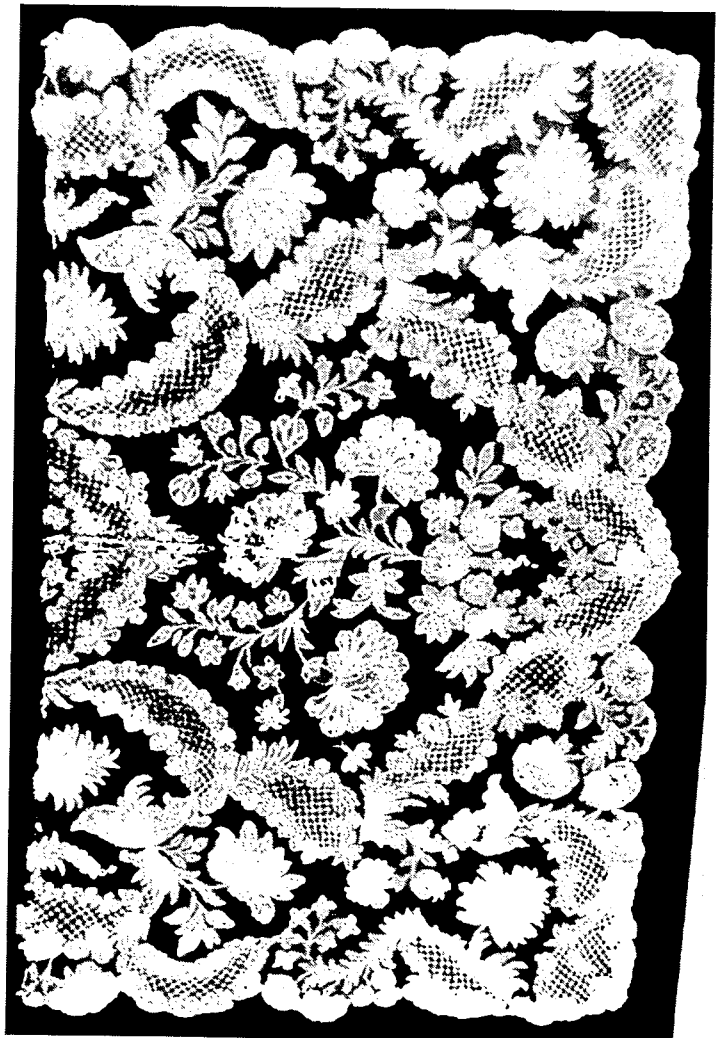
417.

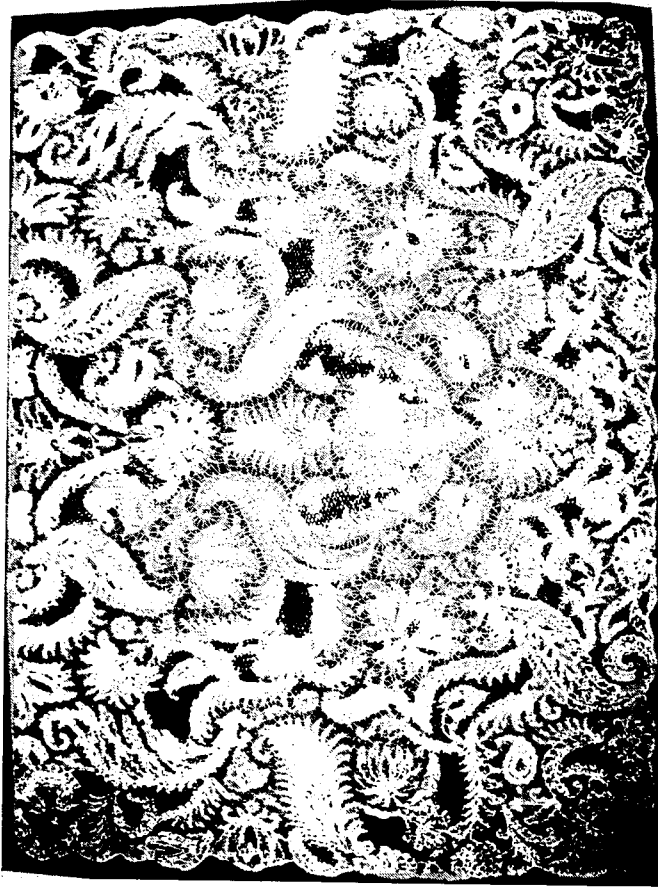
418.

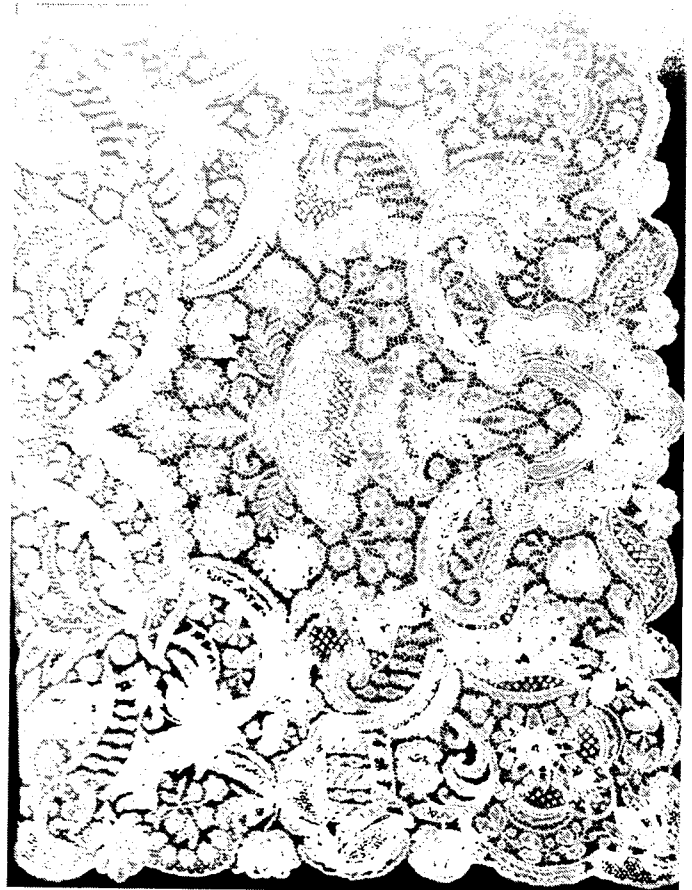
419.

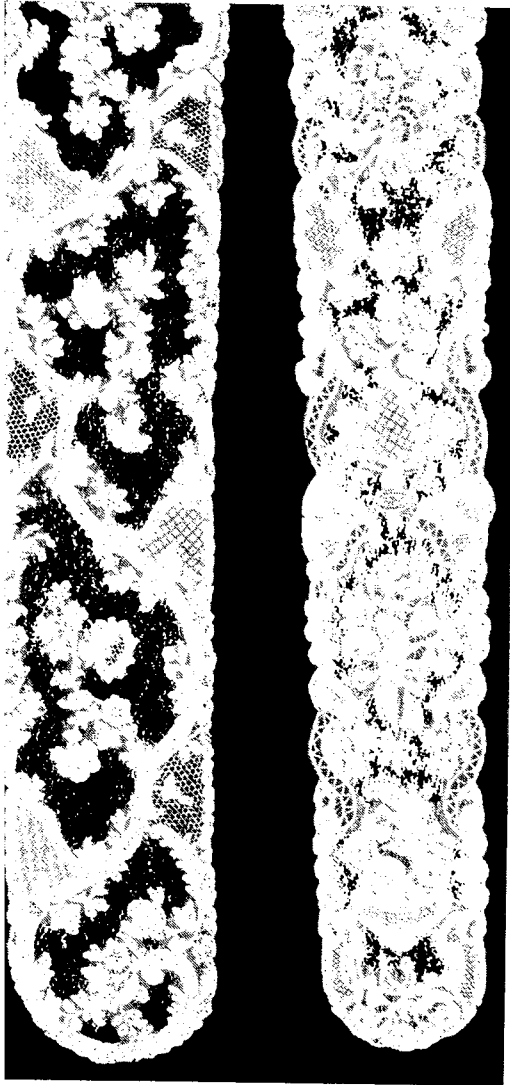
420.

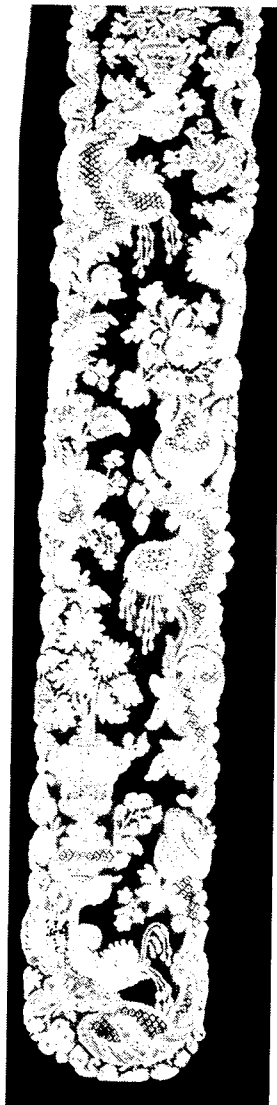
421.

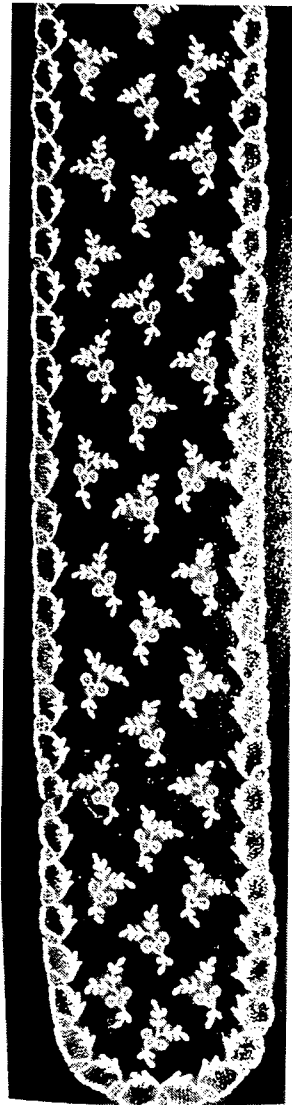
422.

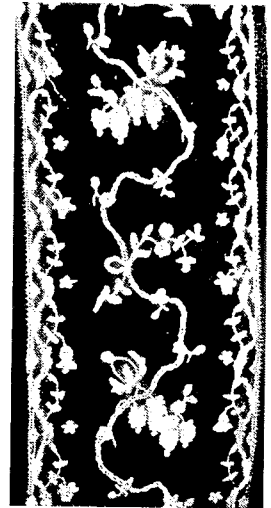
423.

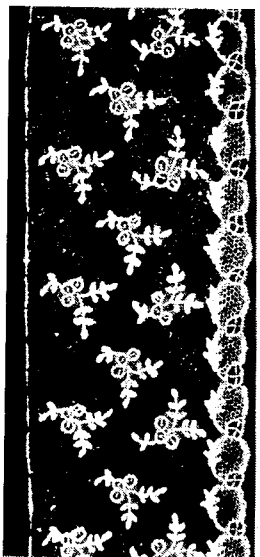
424.

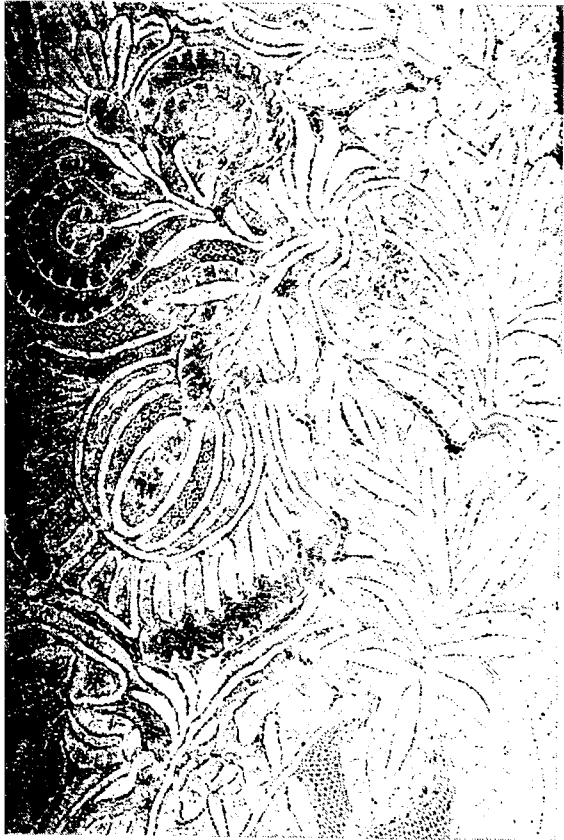
425.

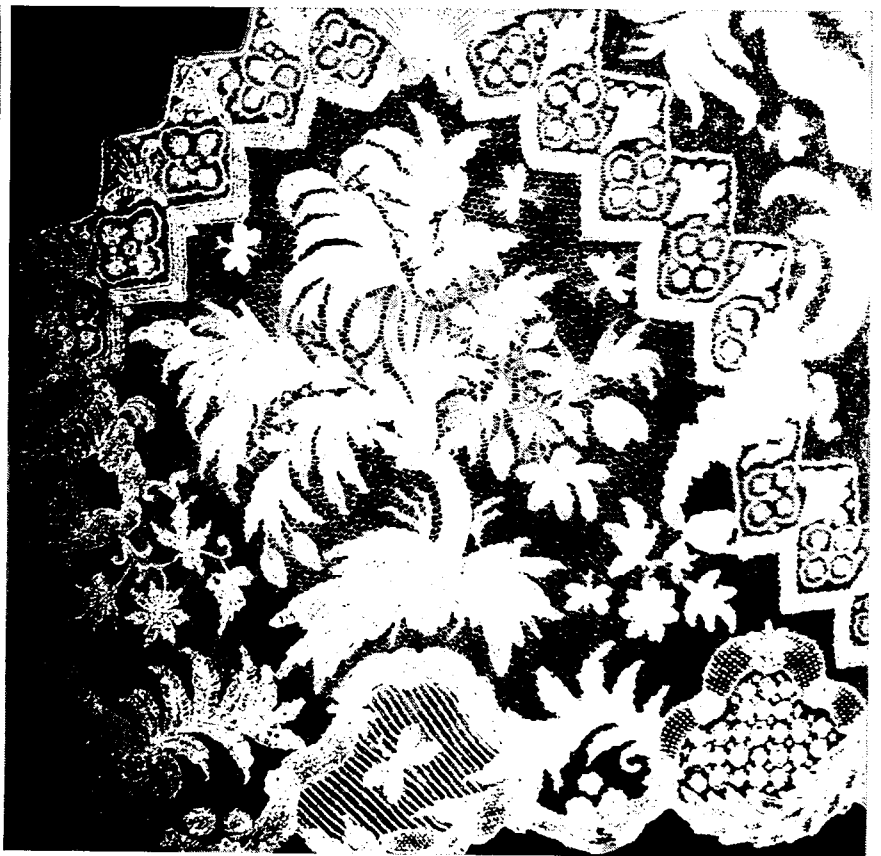
426.

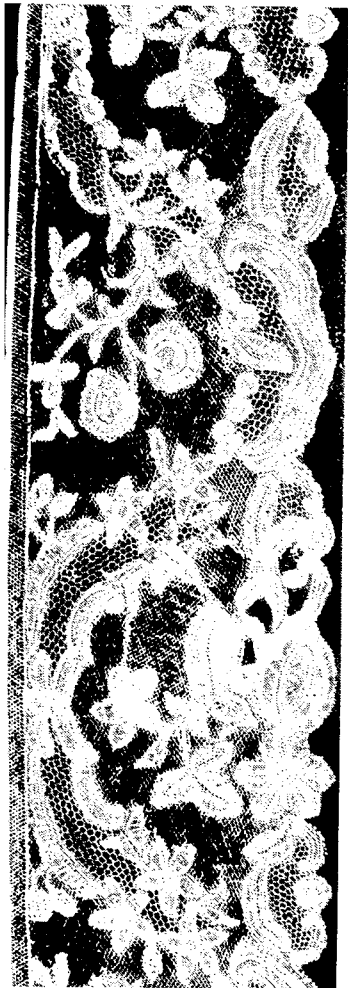
427.

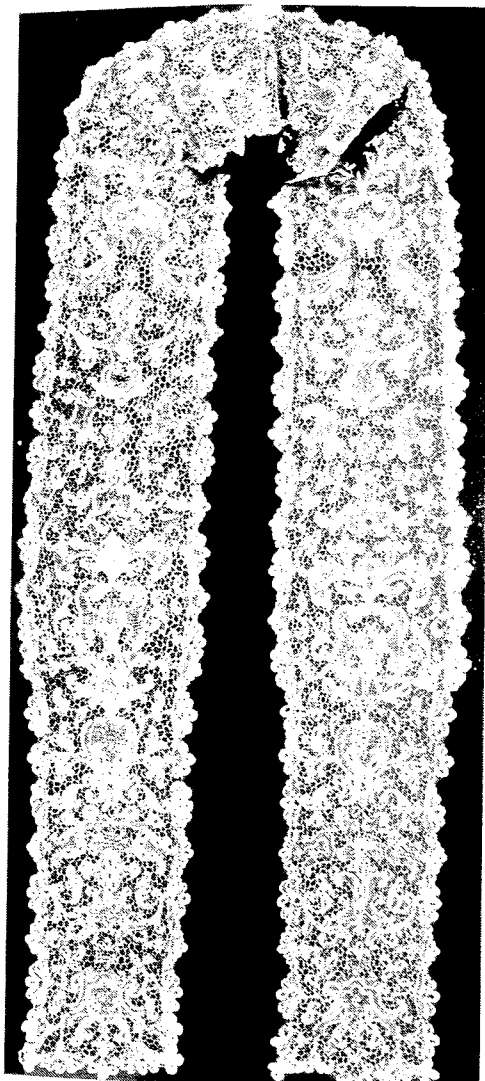
428. *Point d'Angleterre*

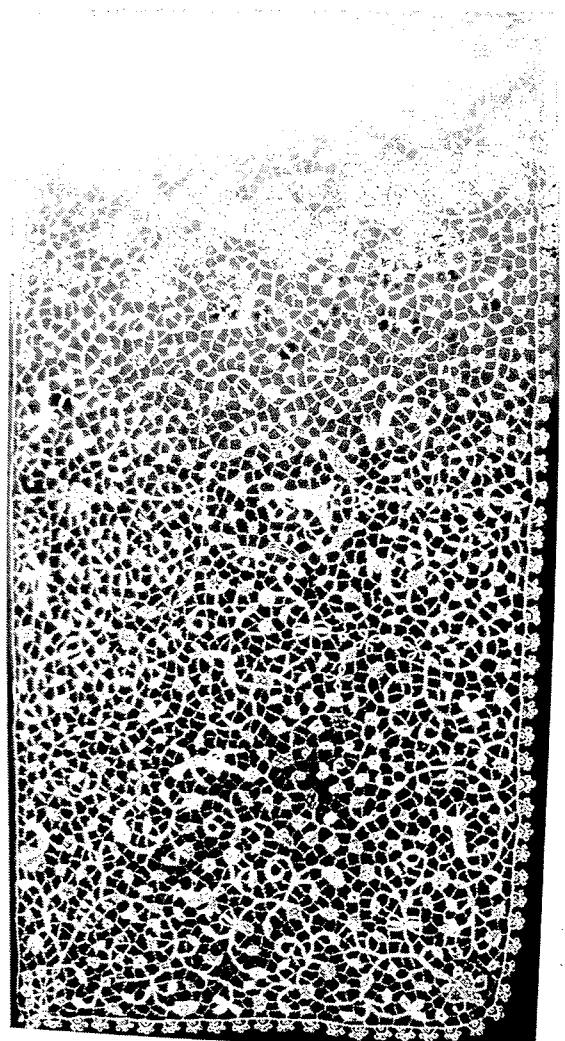
429. *Point d'Angleterre*

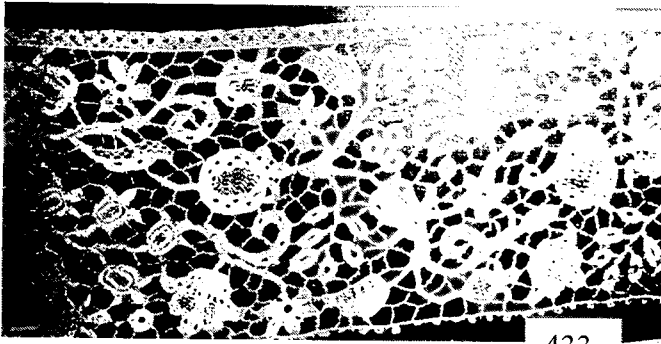
430. *Brabanty*

431. *bruselská šitá kraika*

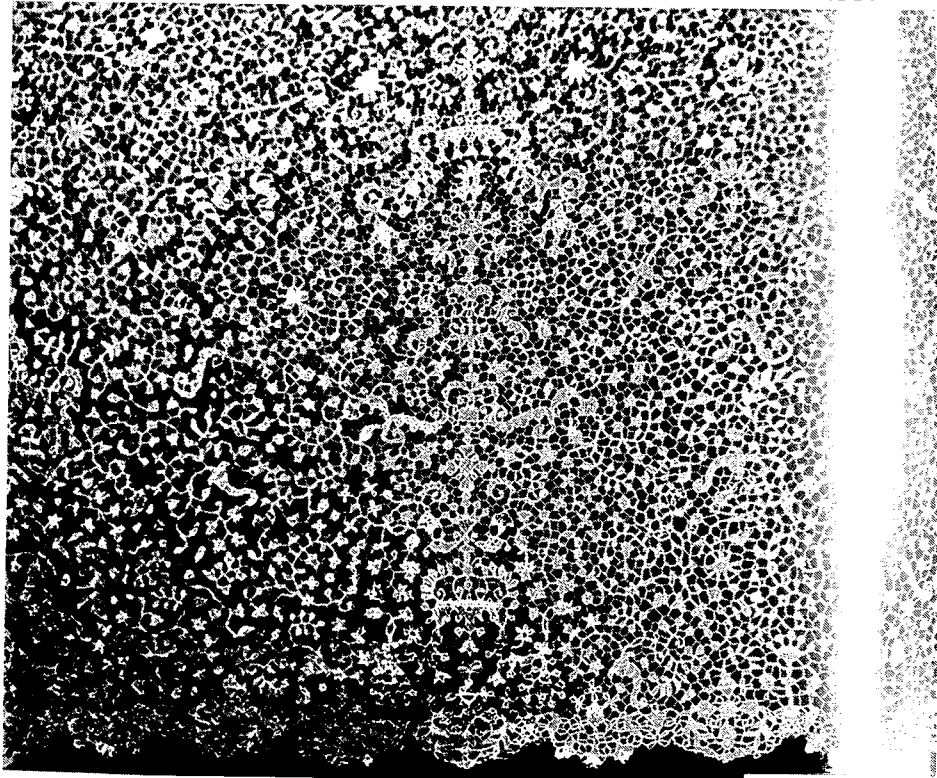
432. *bruselská šitá kraika*

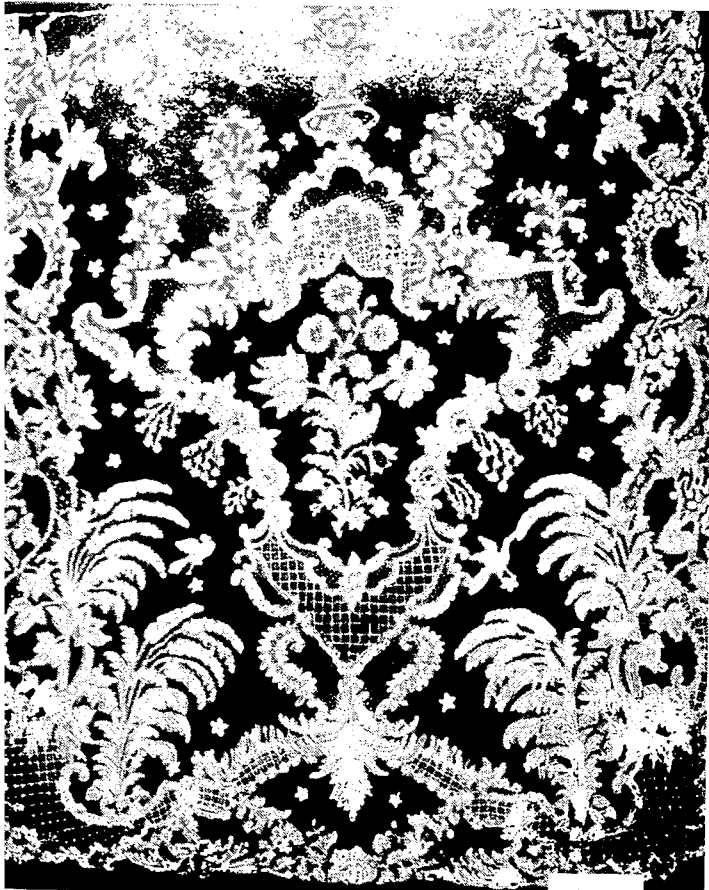
433.

435.

434.

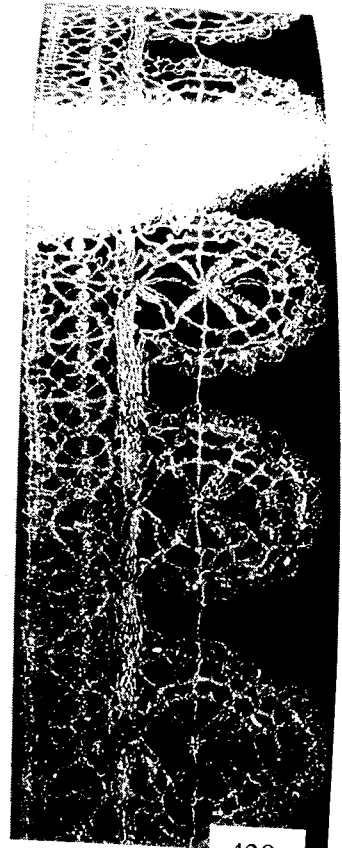
436.

437.

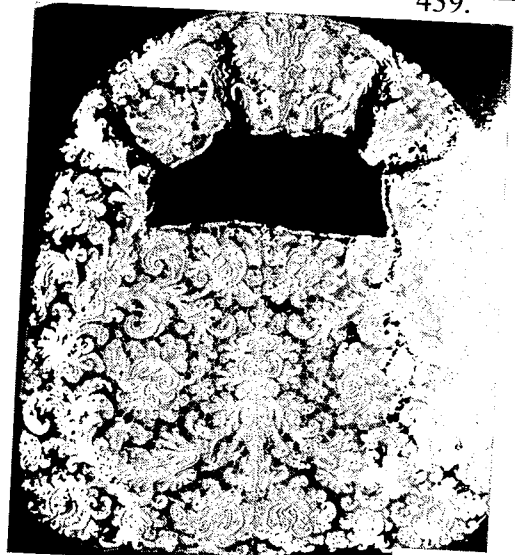
438.

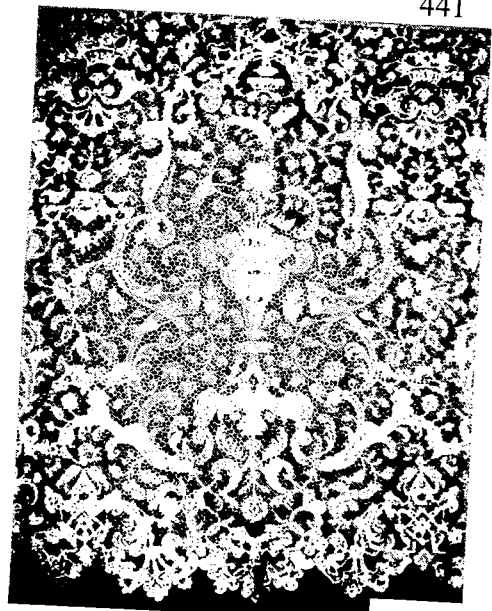
439.

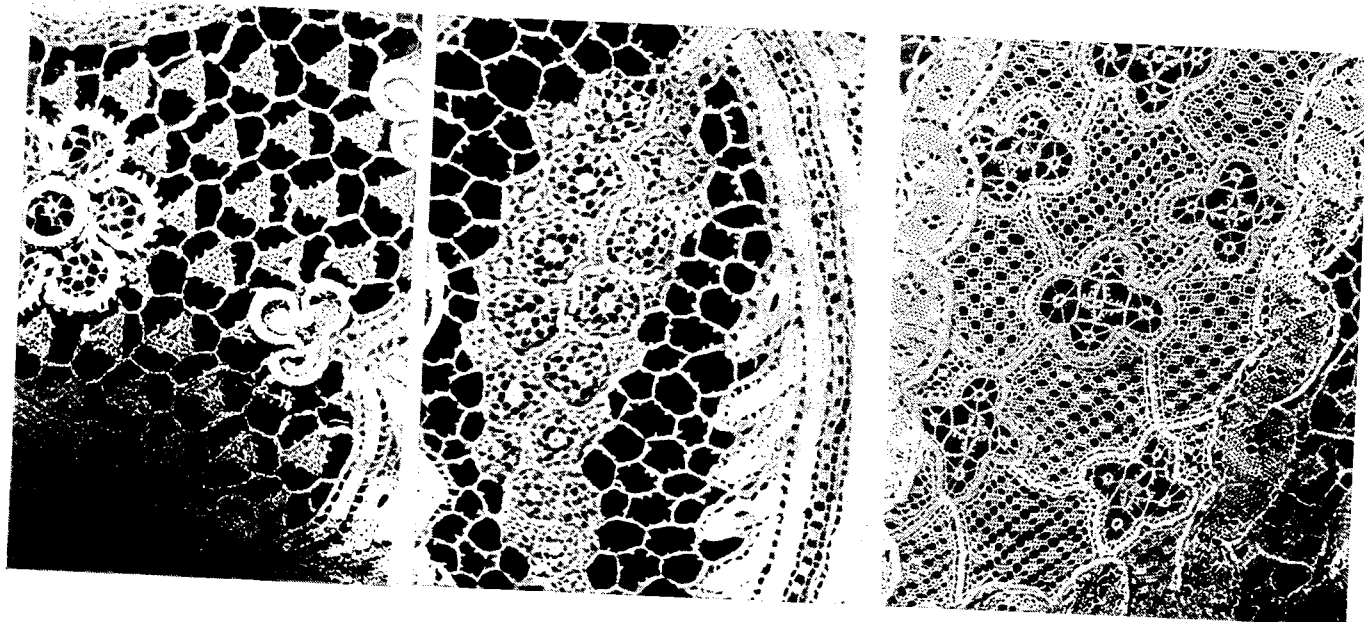
440.

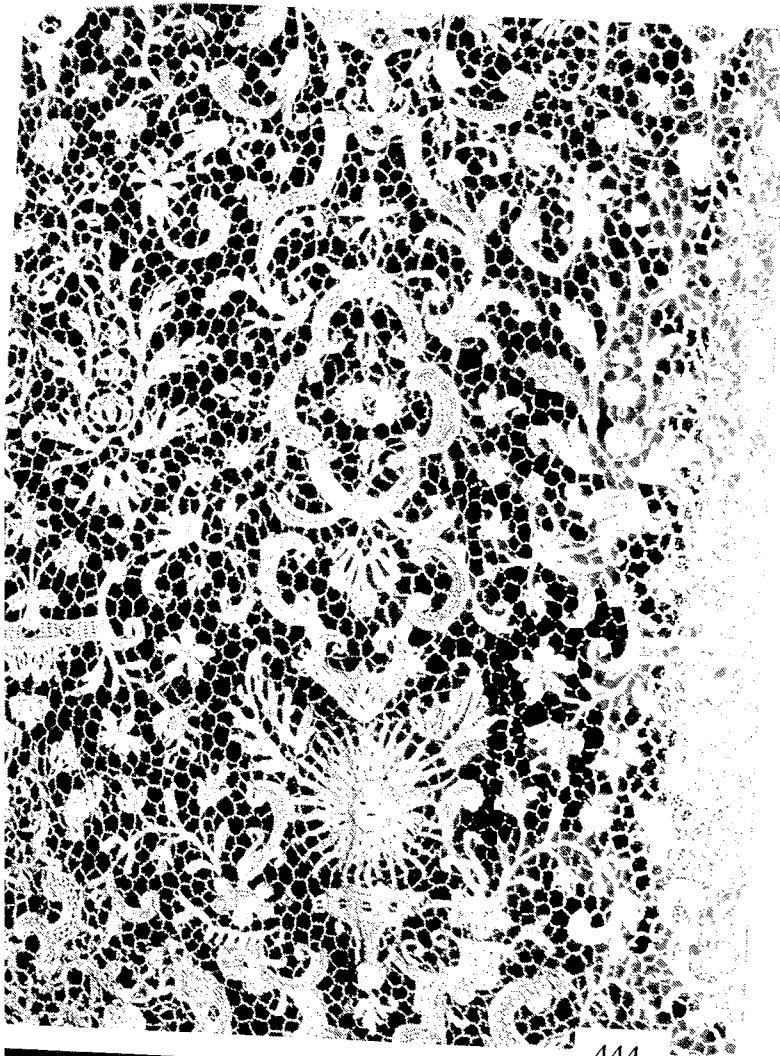
441

442.

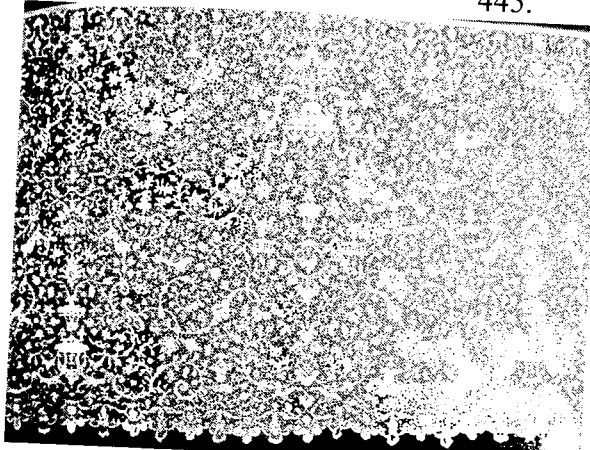
443.

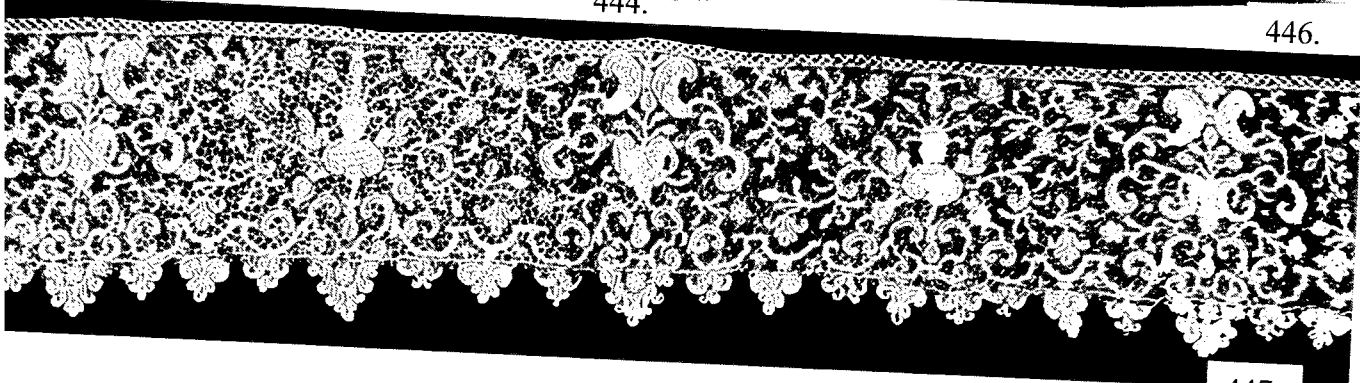
444.

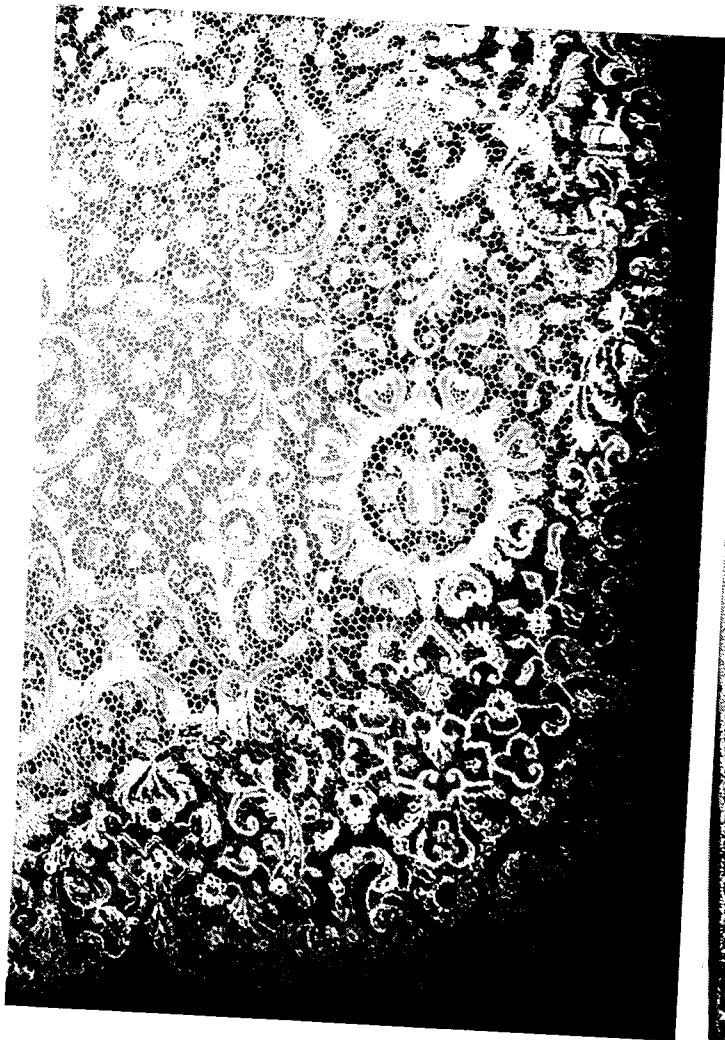
445.

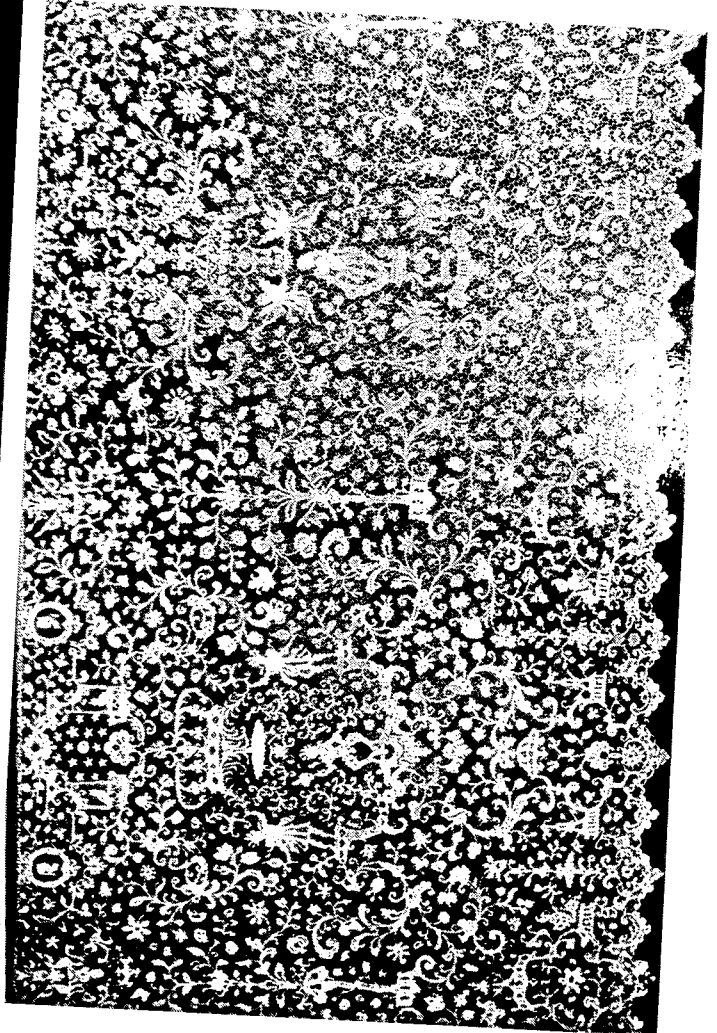
446.

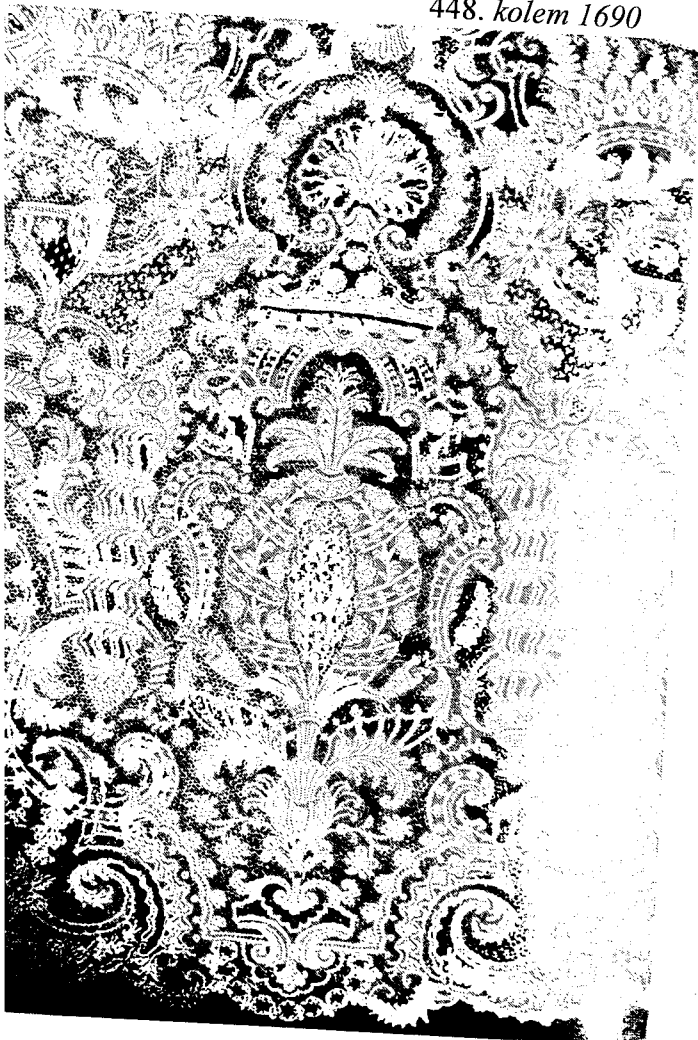
447.

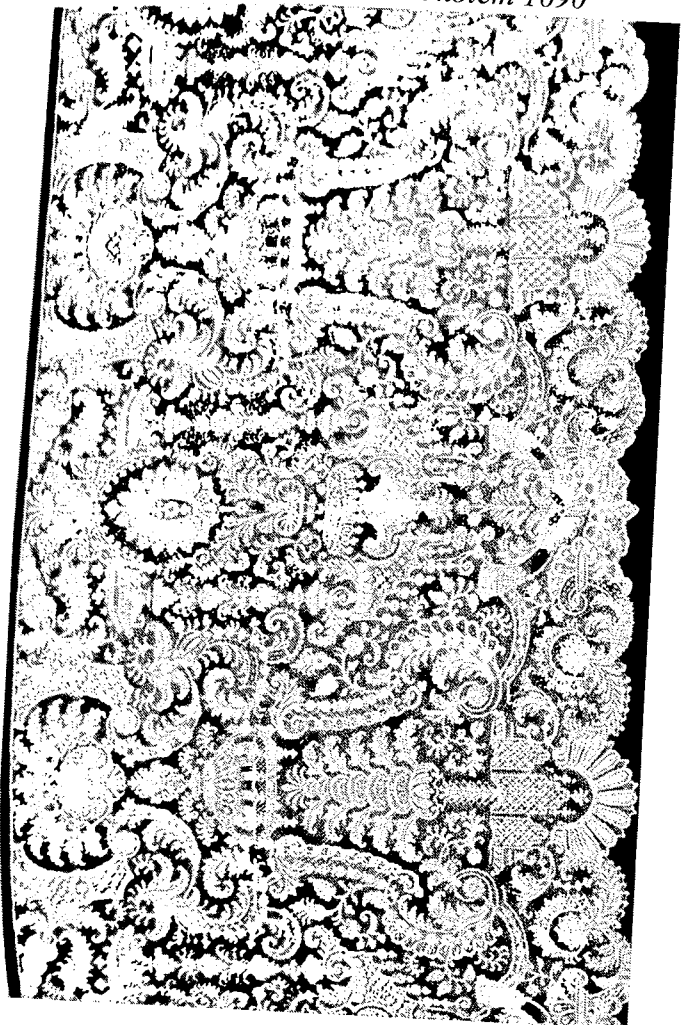
448. kolem 1690

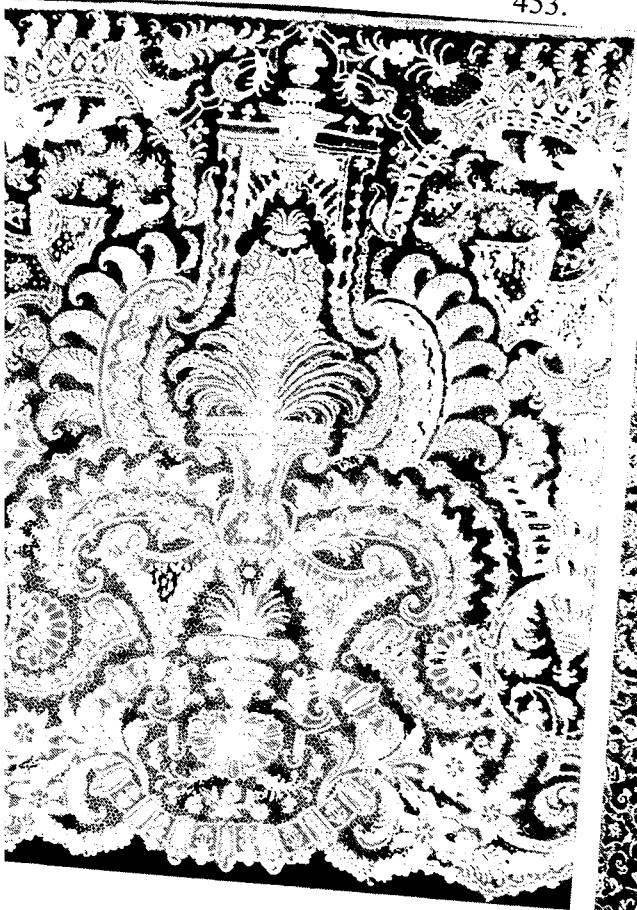
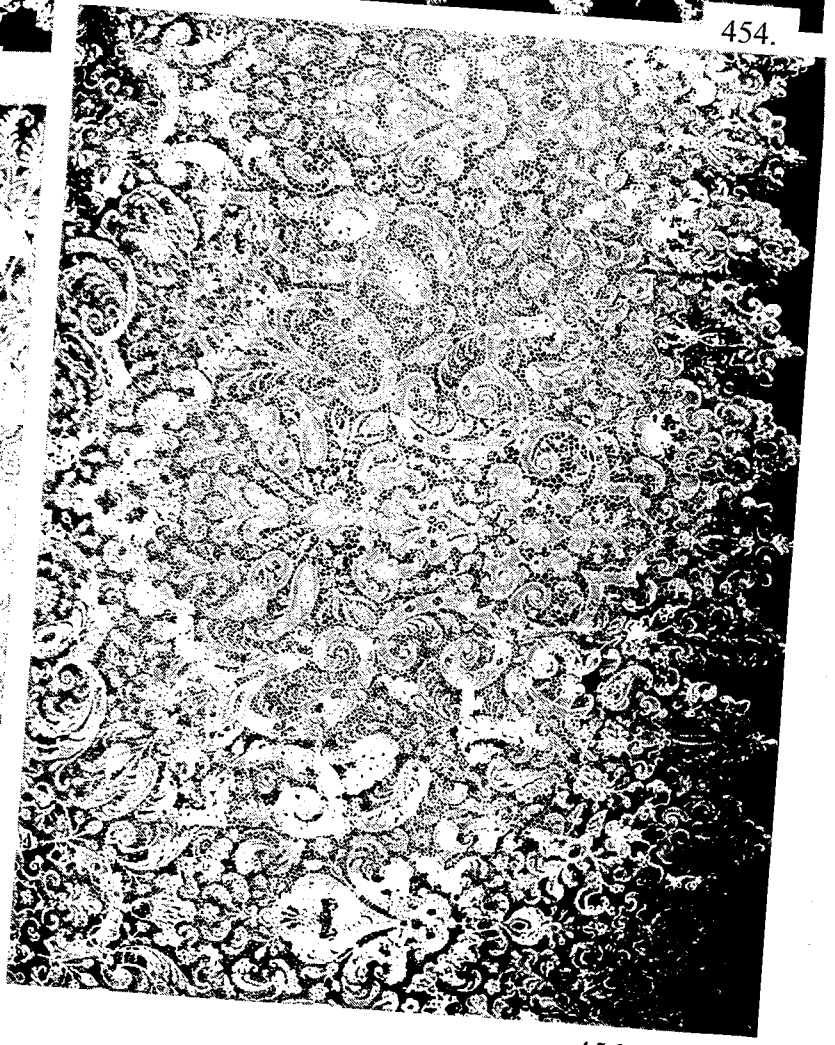
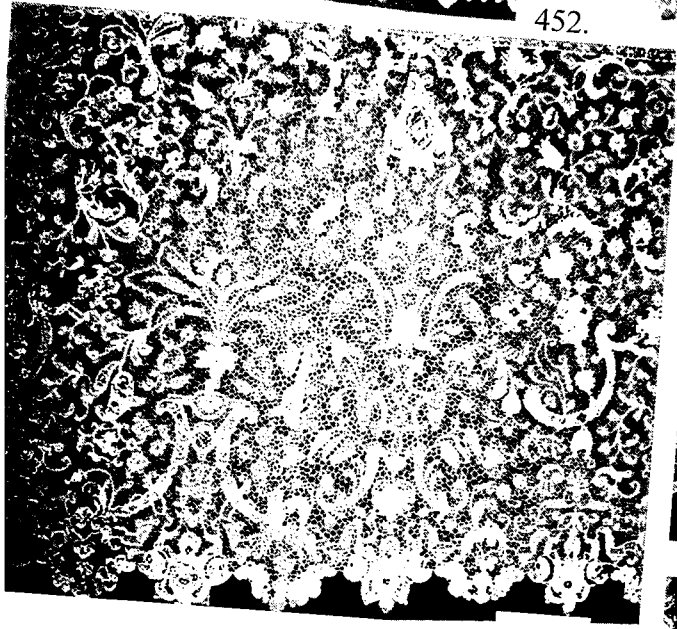
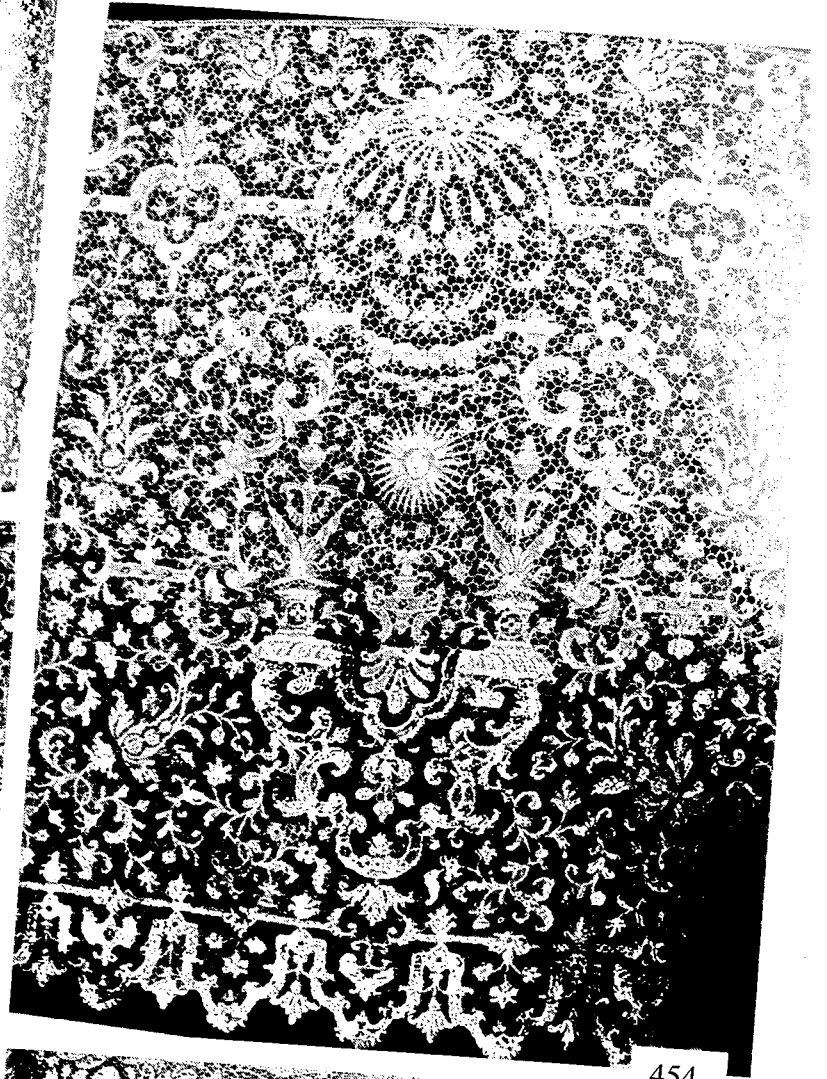
449. kolem 1690

450. kolem 1700

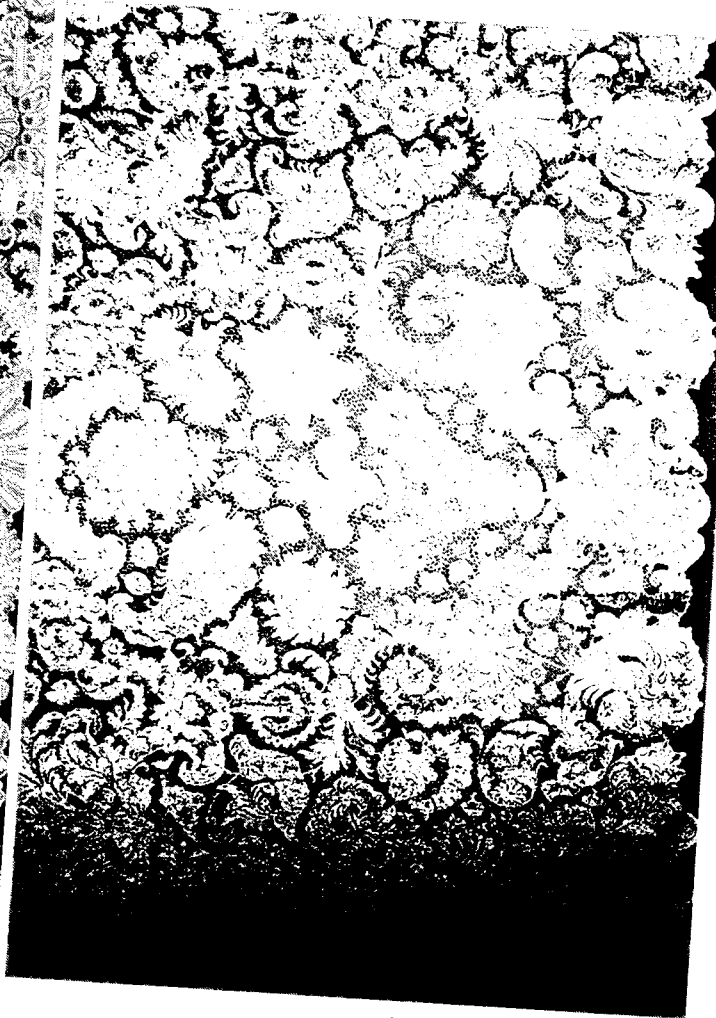

451. kolem 1700

457. začátek 18. stol.

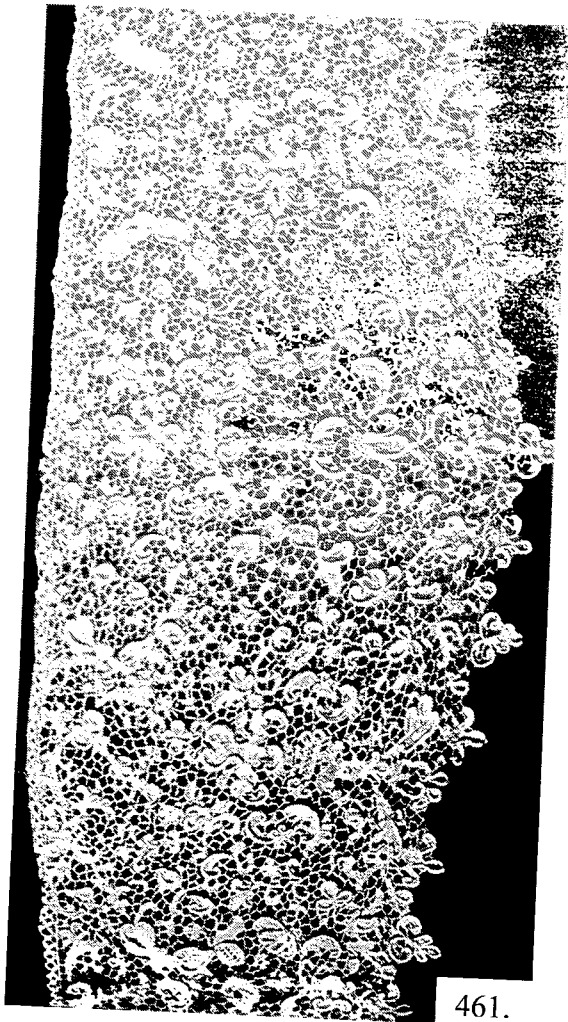
458. 1720-30

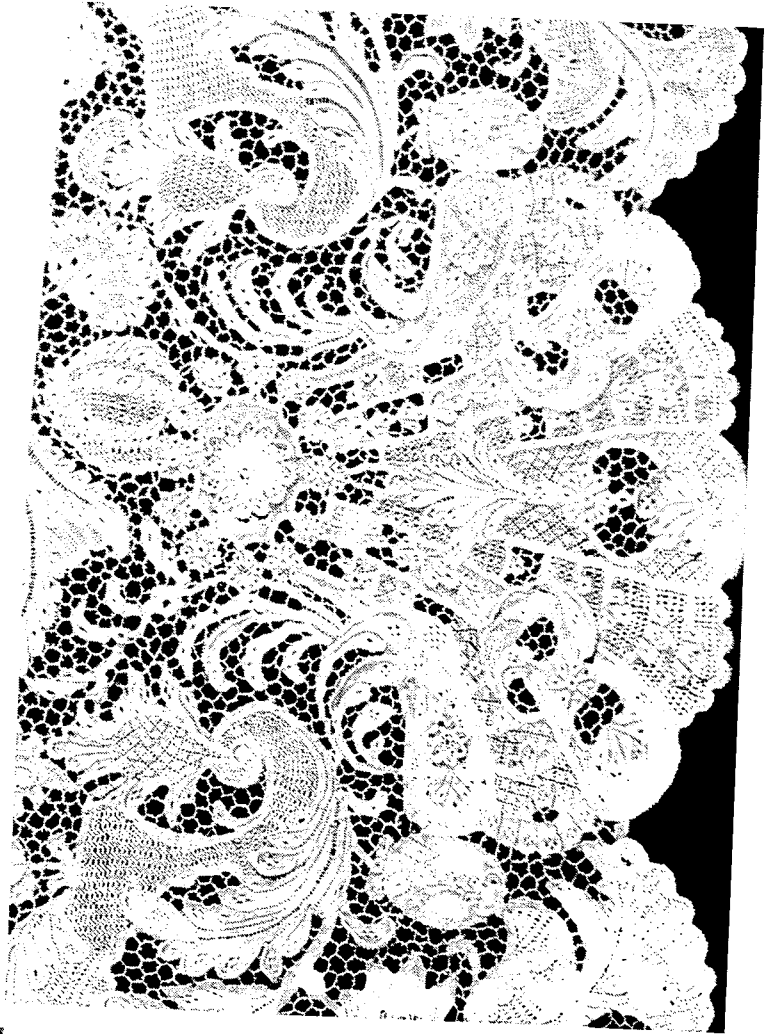
459. 1720-30

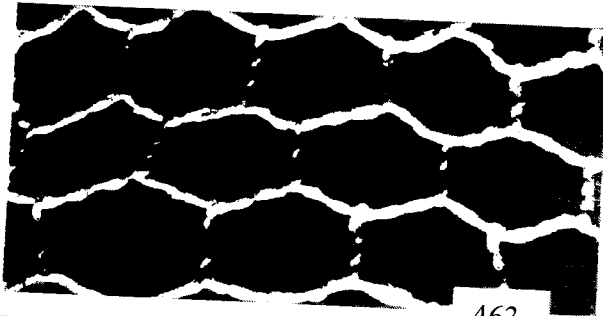
460. 1740-50

461.

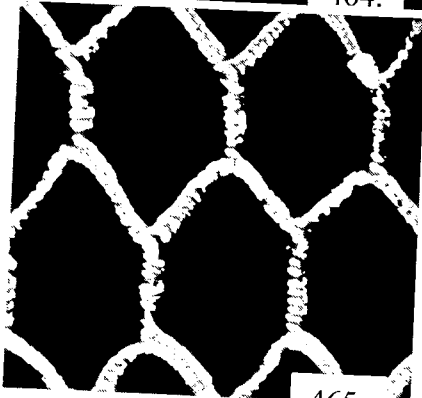
462.

463.

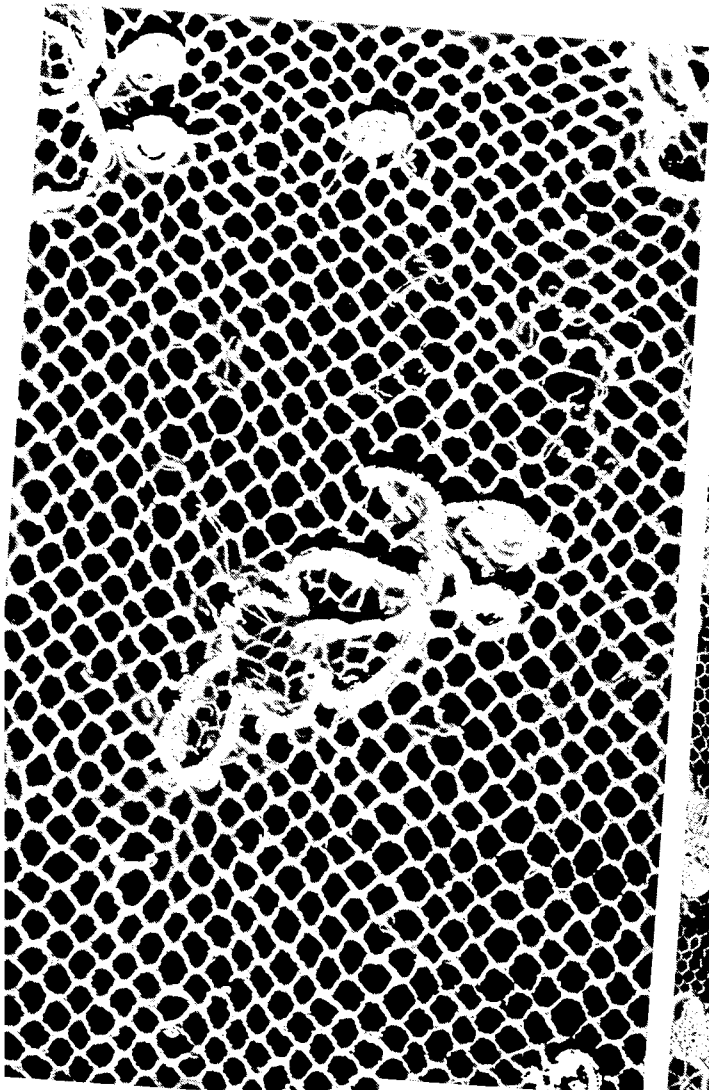
464.

465.

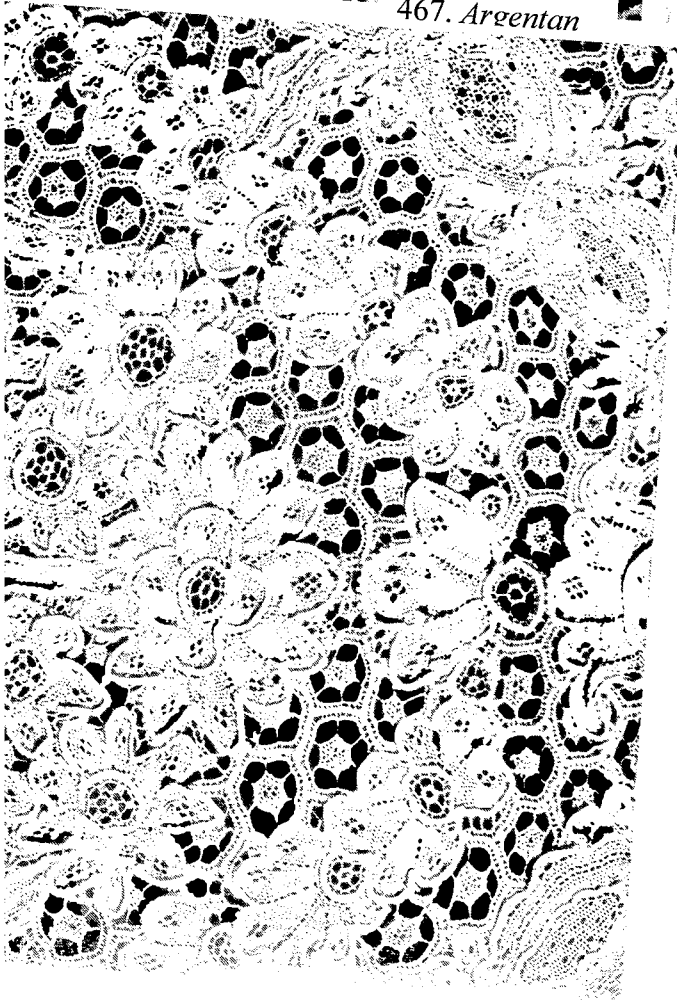
466.

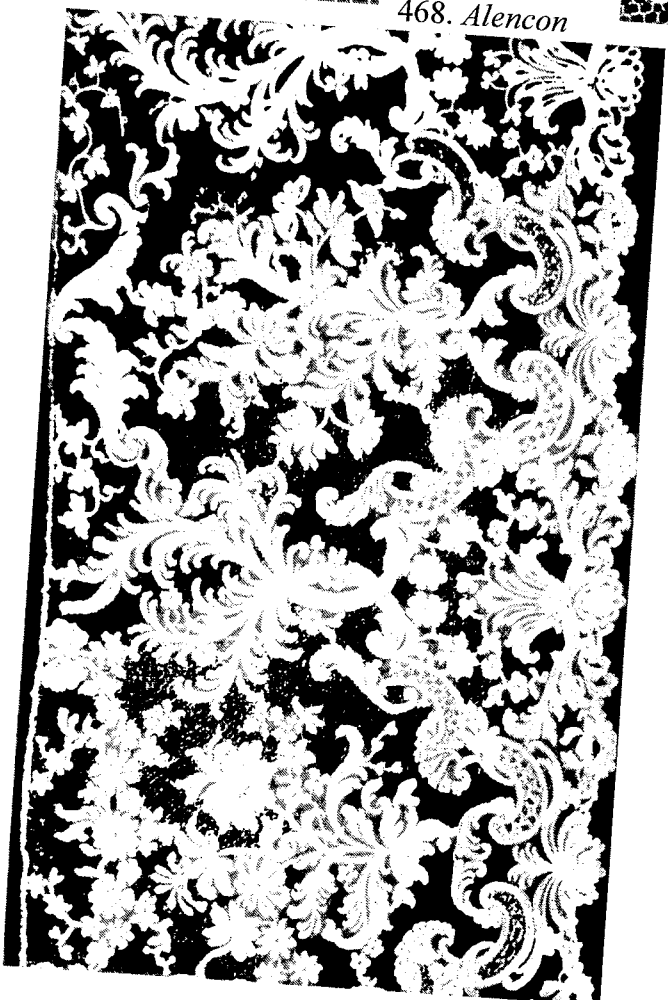
467. *Argentan*

468. *Alencon*

469. *Argentella*

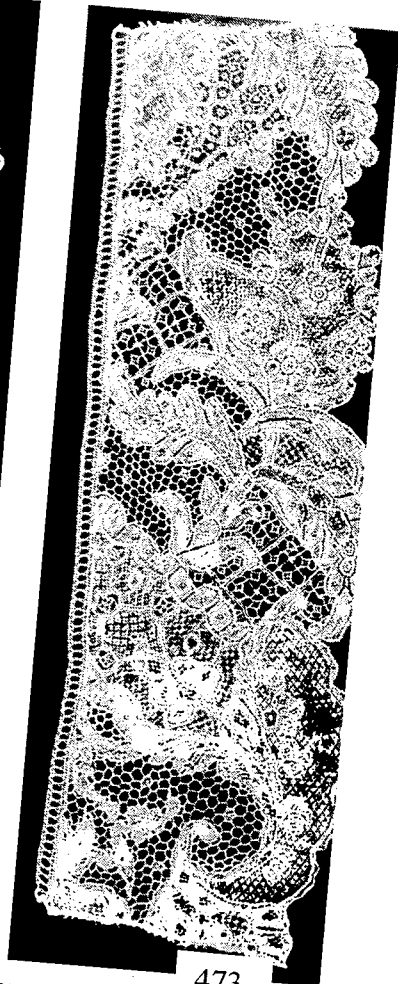
470. *Point d'Argentan*

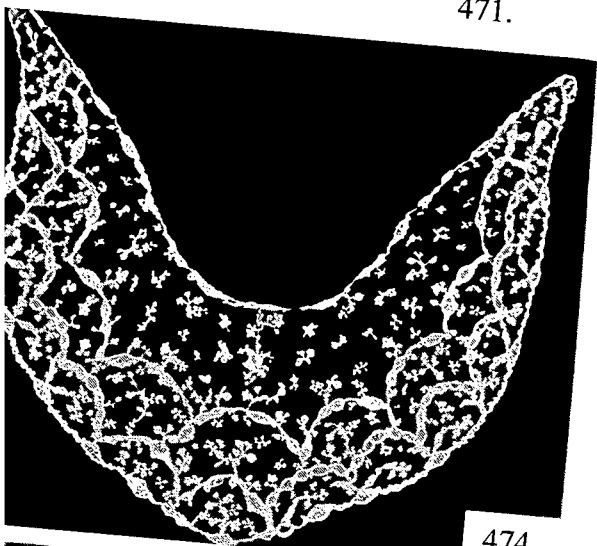
471.

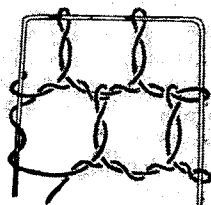
472. *Argentella*. kol. 1735

473.

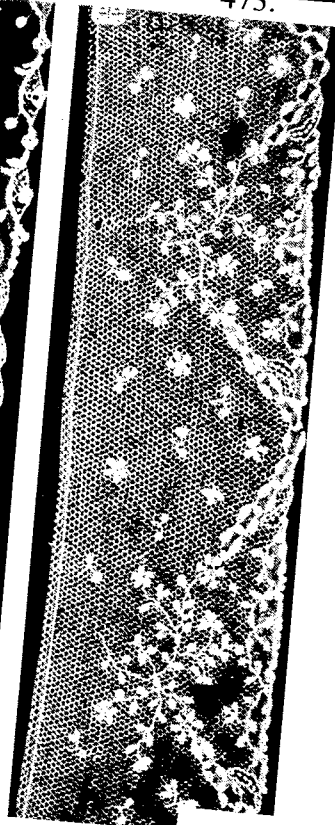
474.

475.

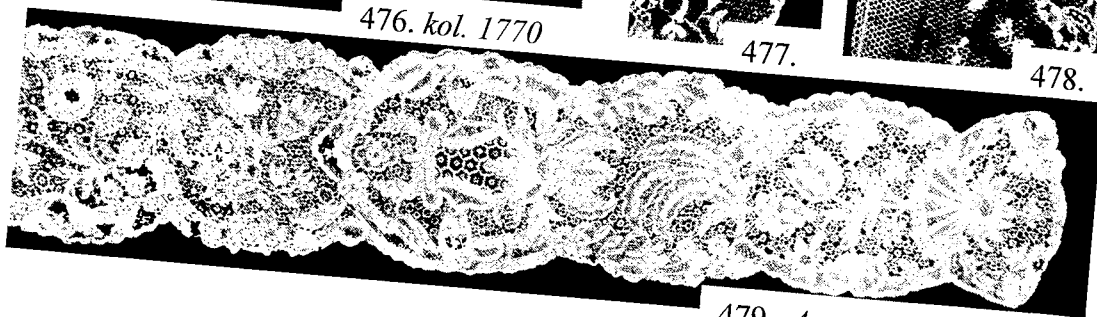
477.

478.

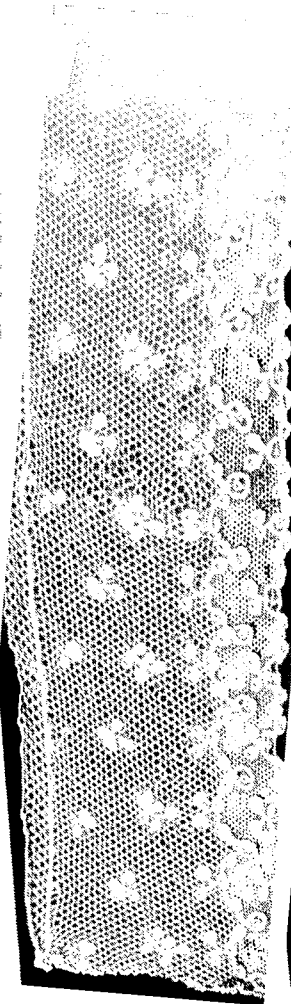
476. kol. 1770

479.. *Argentan*. kol. 1750

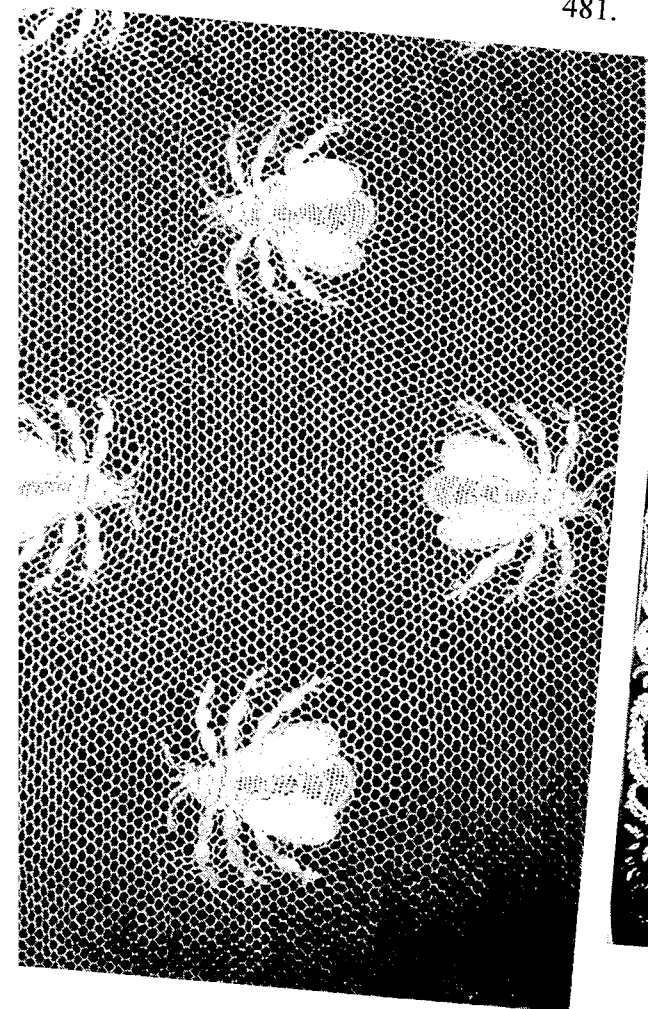
480.

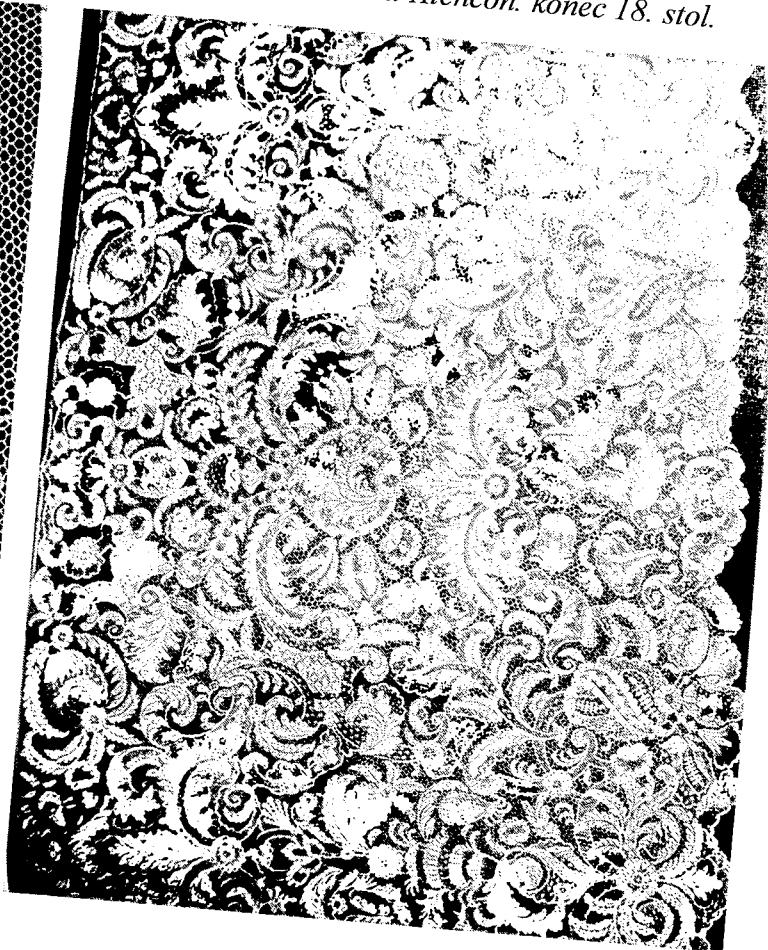
481.

482. *Point d'Alencon. konec 18. stol.*

483.

484.

485. *Point de Sedan*

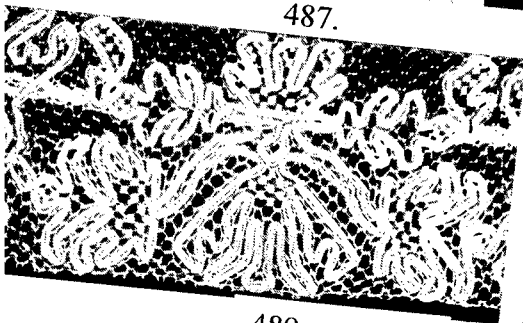
486.

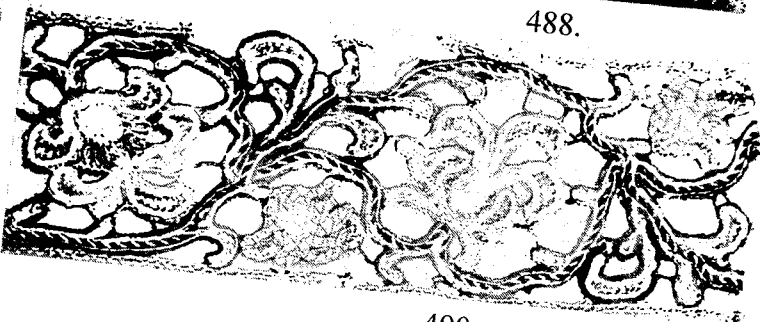
487.

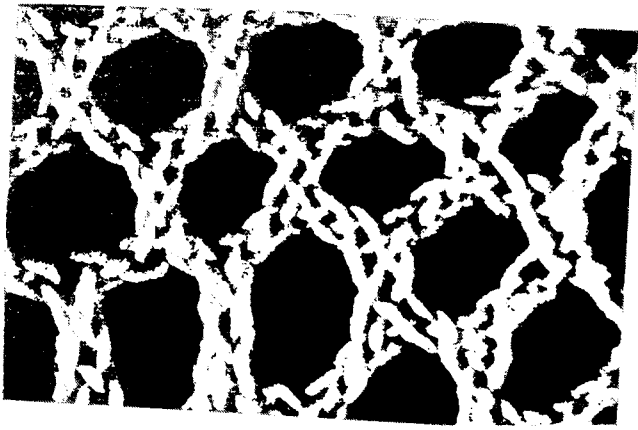
488.

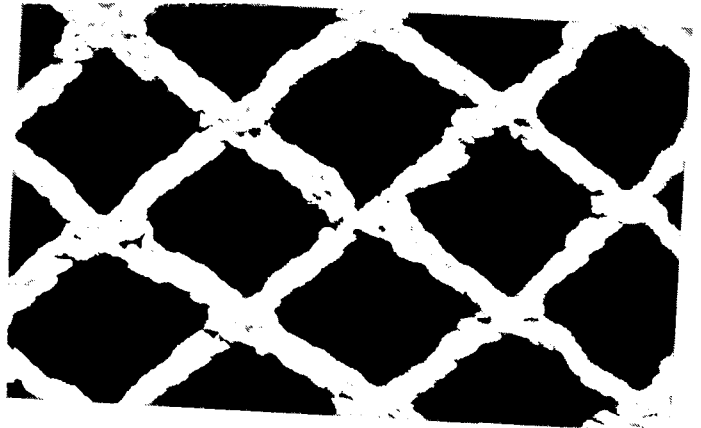
489. *guipura*

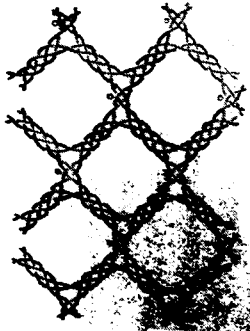
490 *guipura*

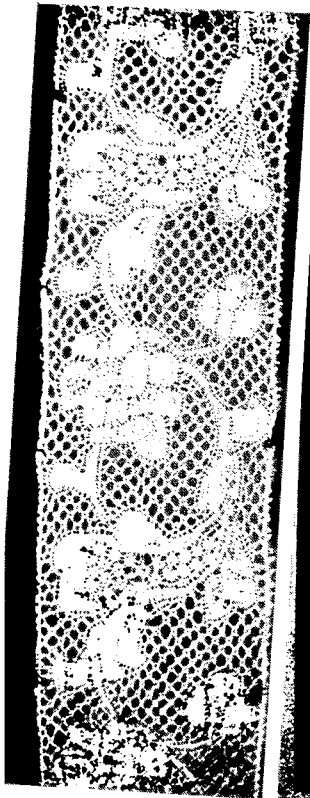
491.

492.

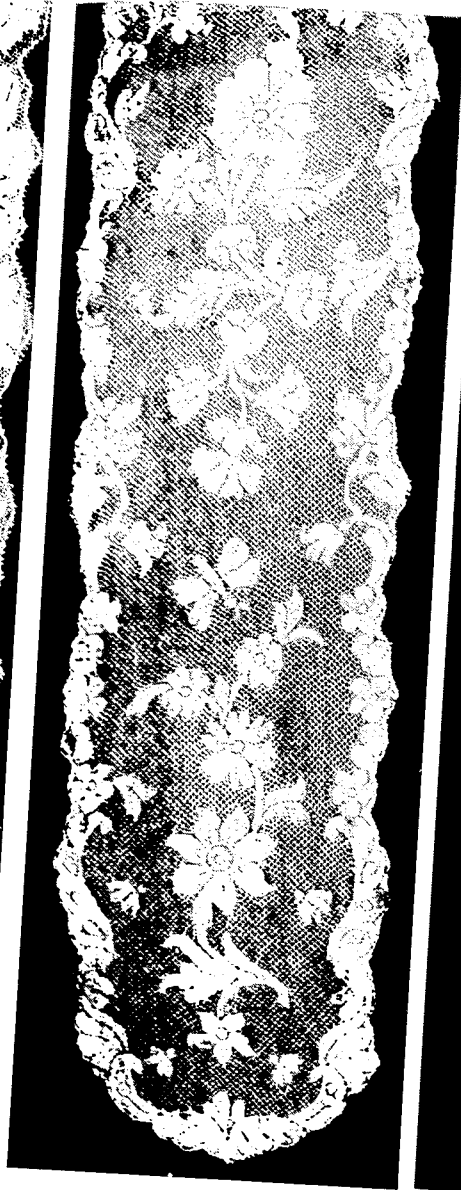
493.

494.

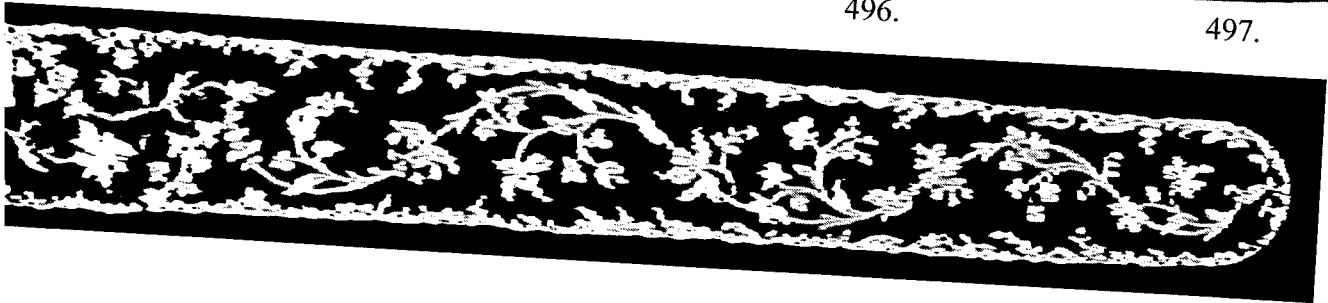
495.

496.

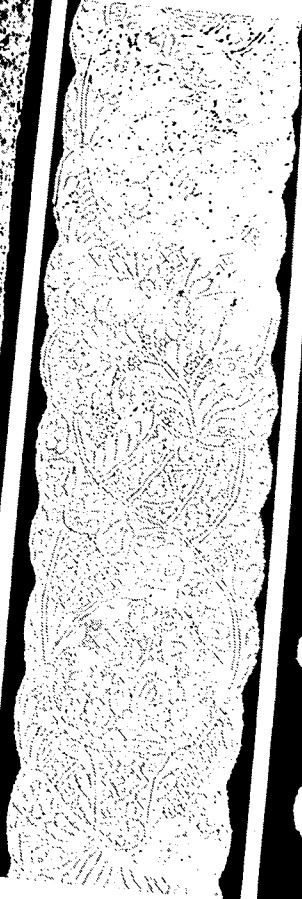
497.

498. kraika Valenciennes

499.

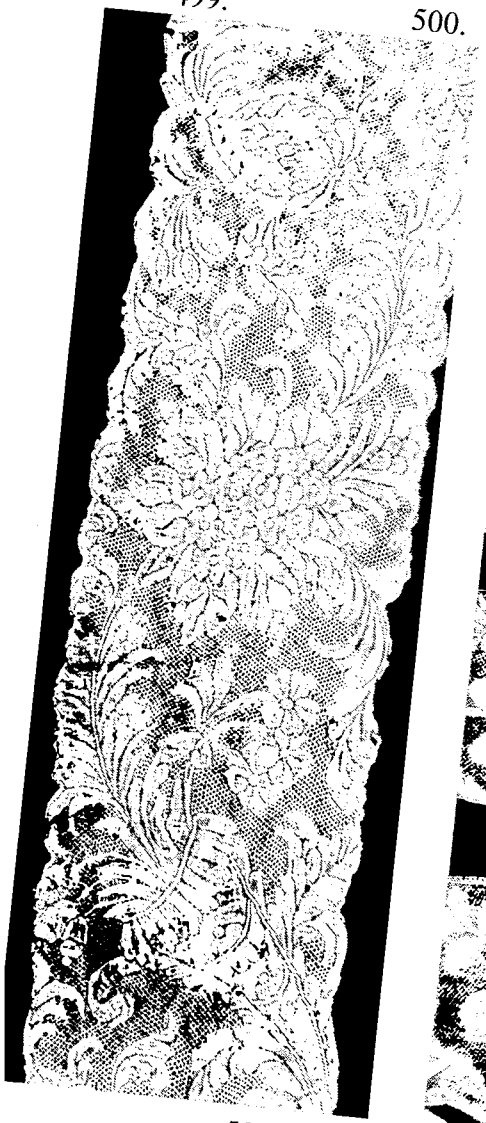
500.

501.

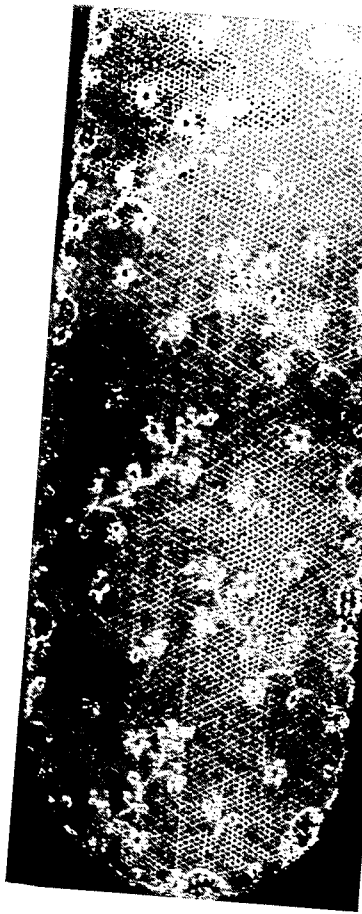
502.

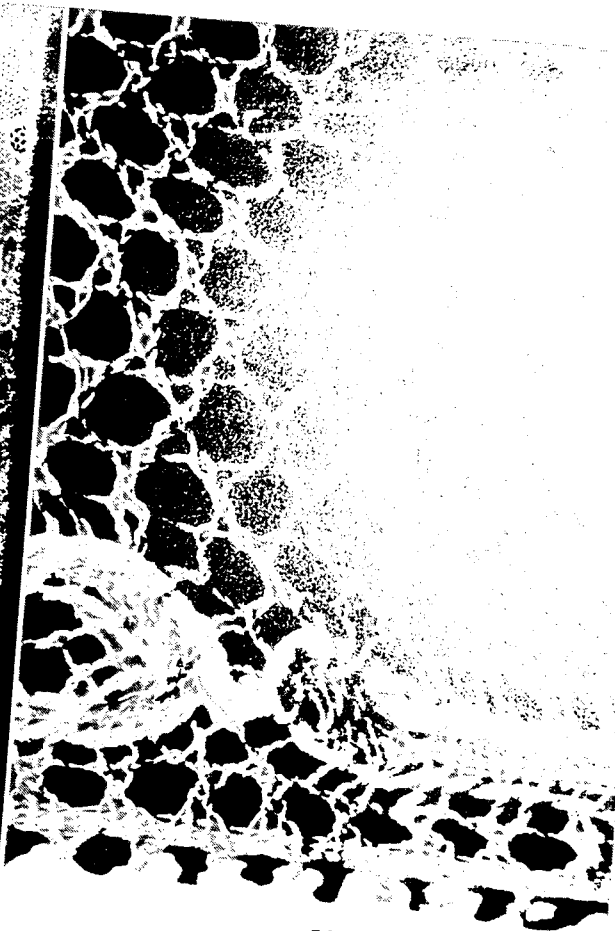
503.

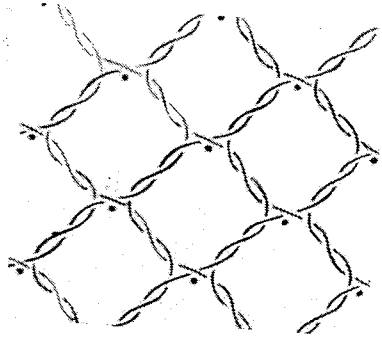
504.

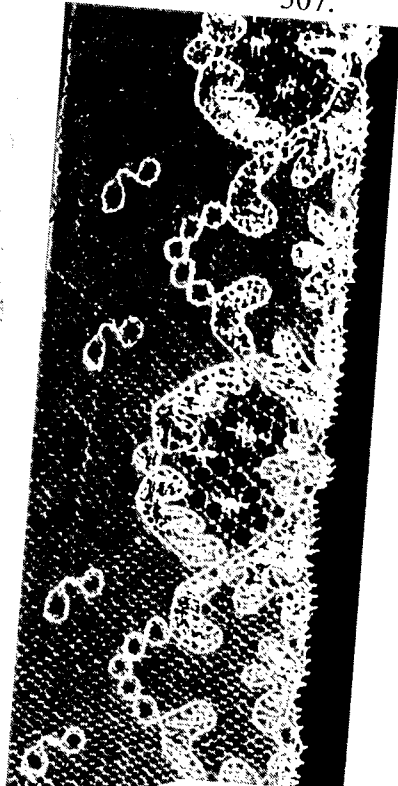
505.

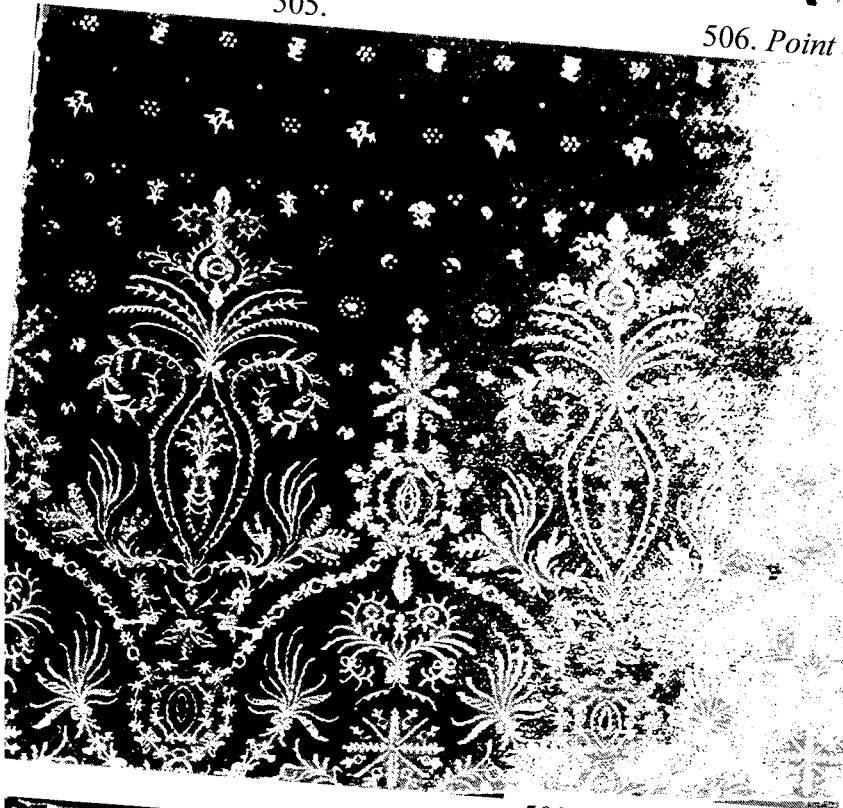
506. *Point de Paris*

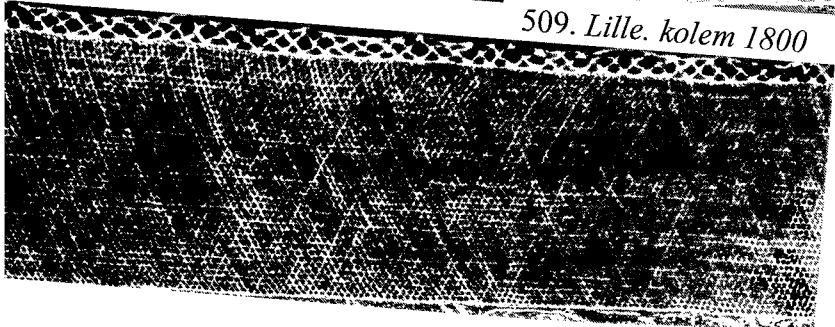
507.

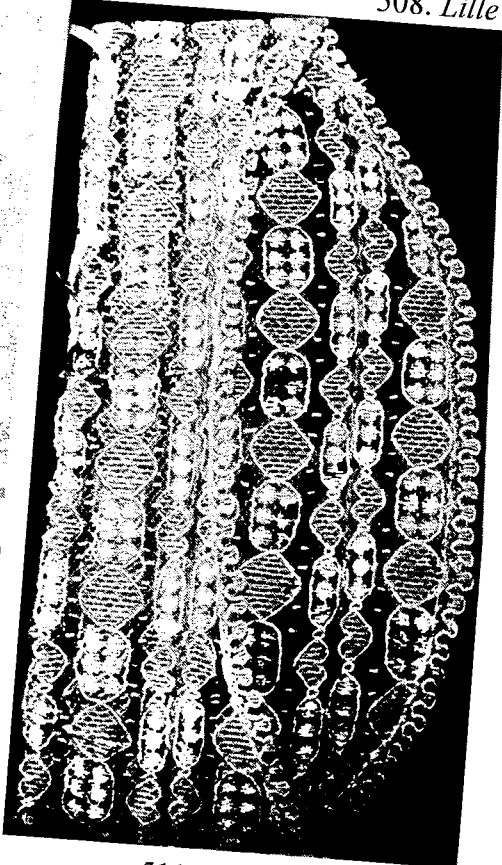
508. *Lille*

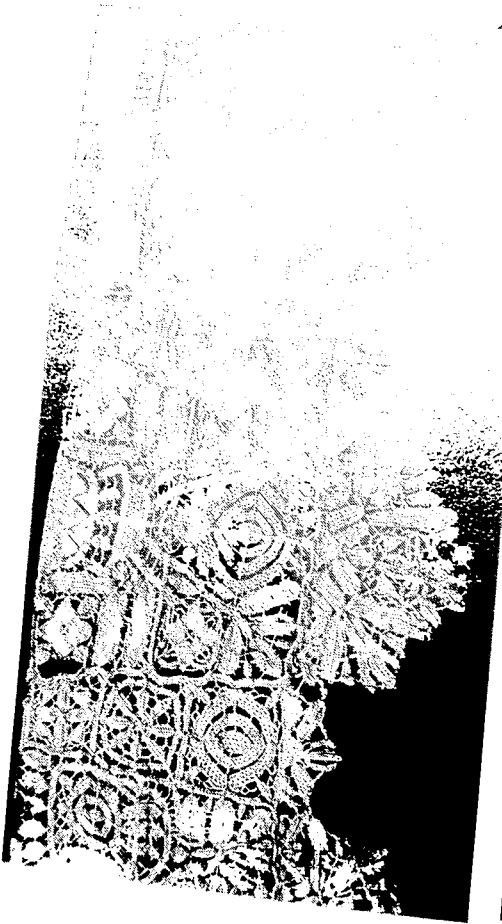
509. *Lille. kolen 1800*

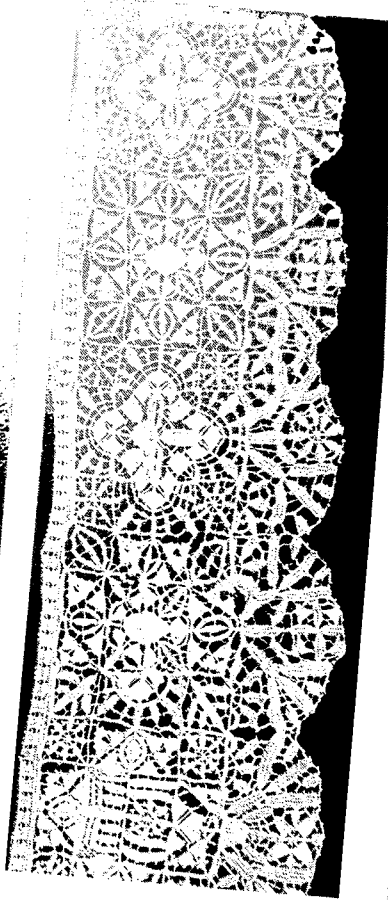
510. *Tulle*

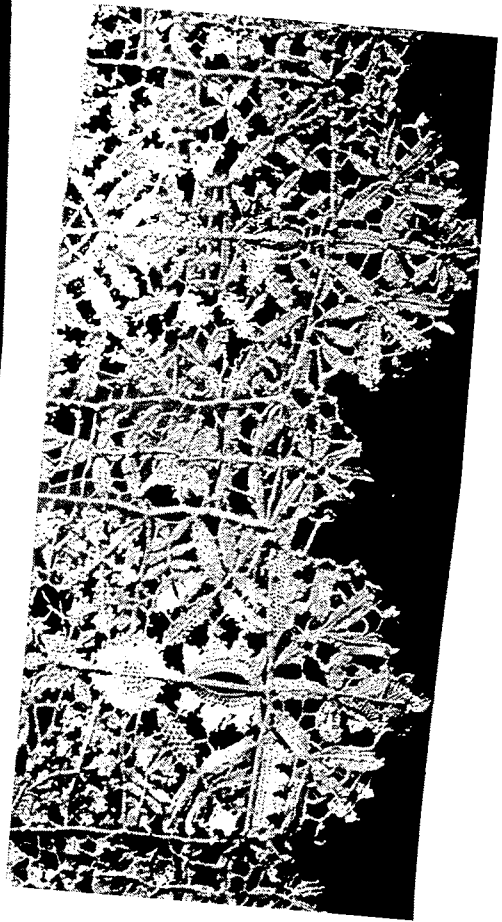
511. *Chenille Blonde*

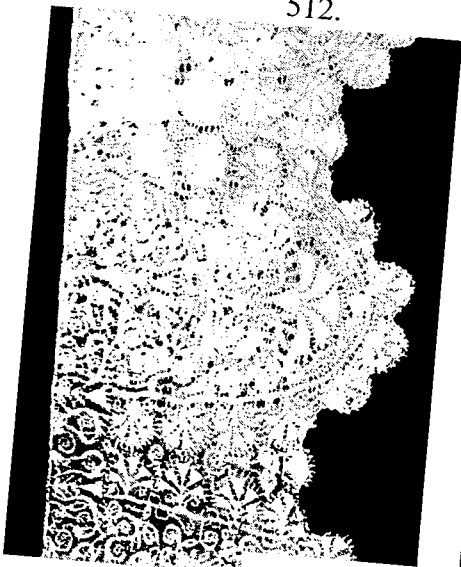
512.

513.

514.

515. *Devon*

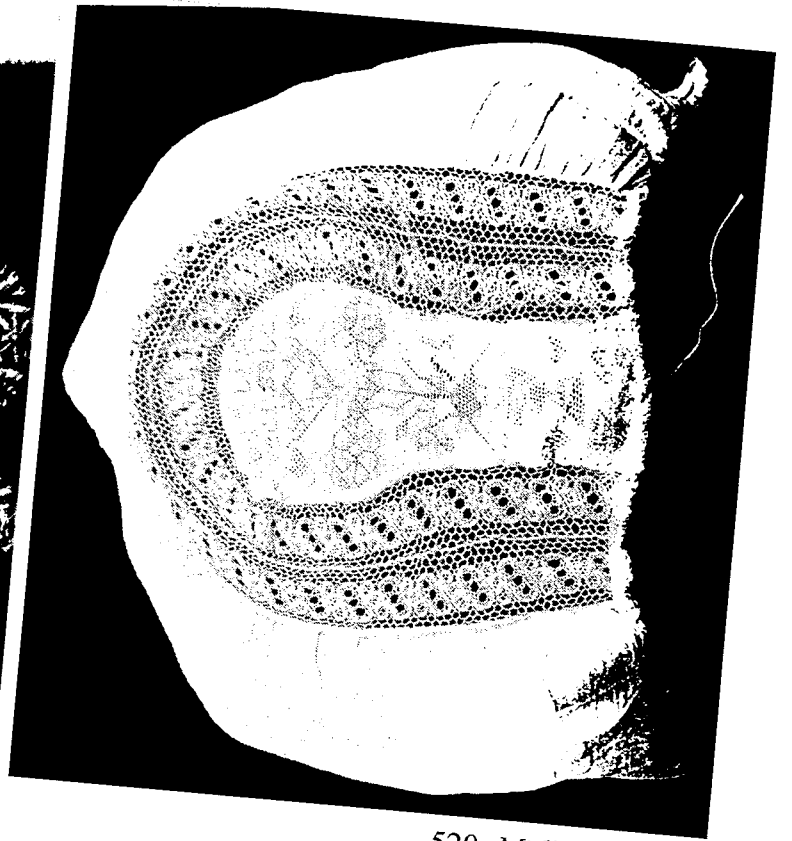
517. *Devon*

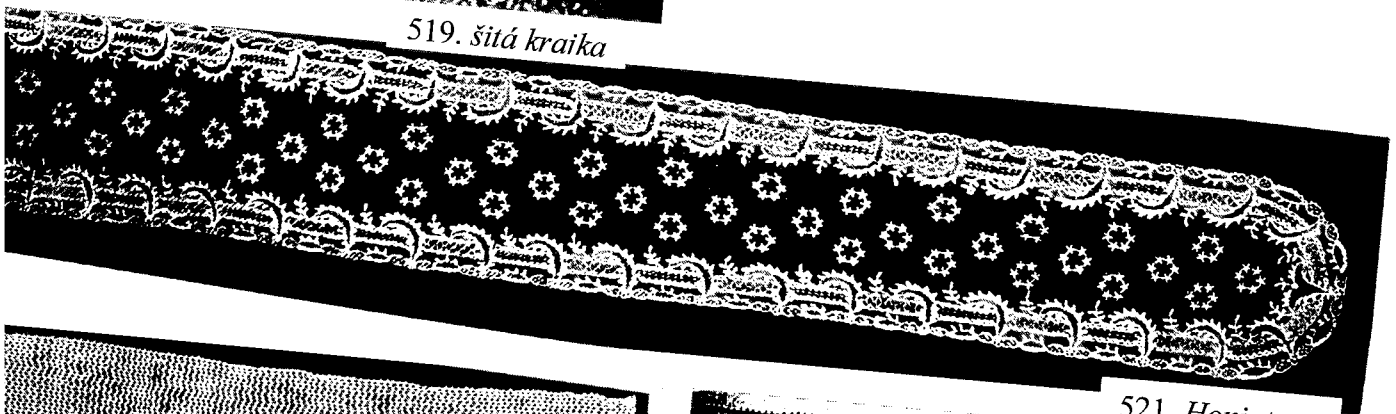
516. *Devon*

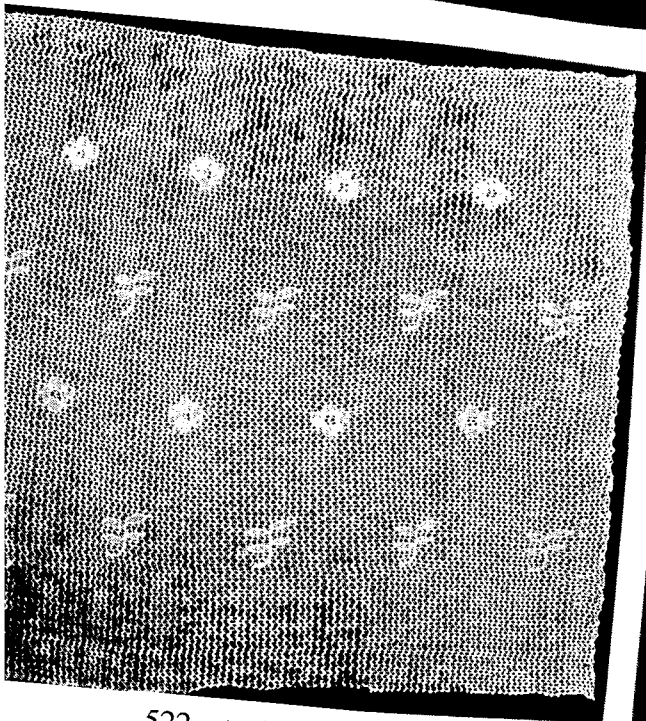
519. šitá krajka

520. Midlands

521. Honinton

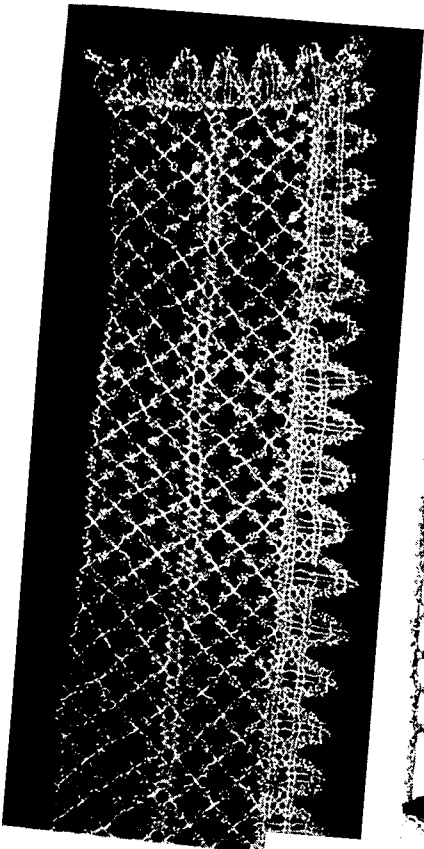

522. strojová krajka, Nottingham

523. strojová krajka, Nottingham

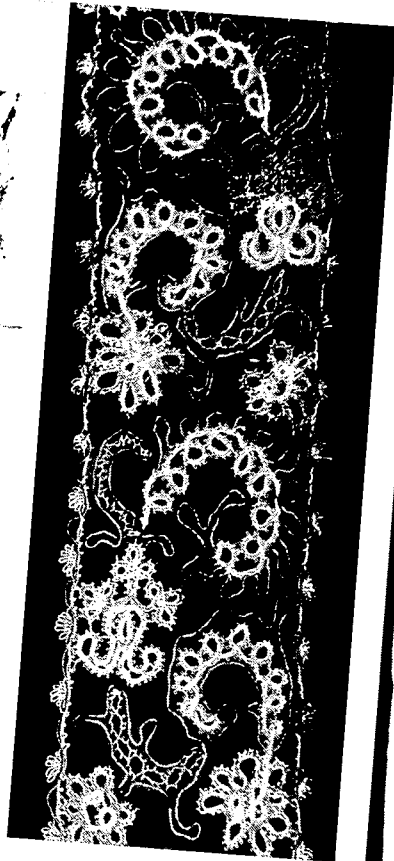
Španělsko

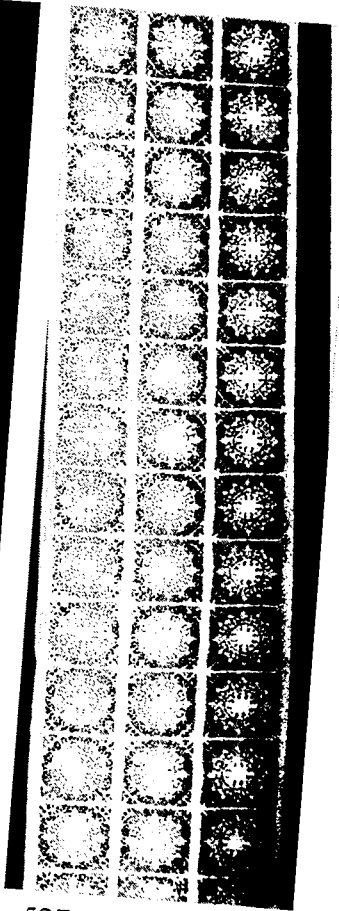
524.

525. punto filigrano

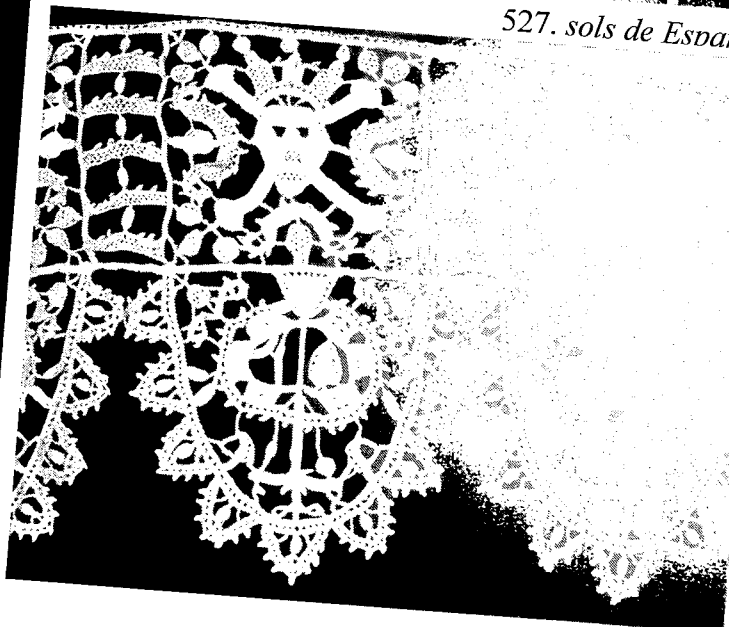
526. guipura

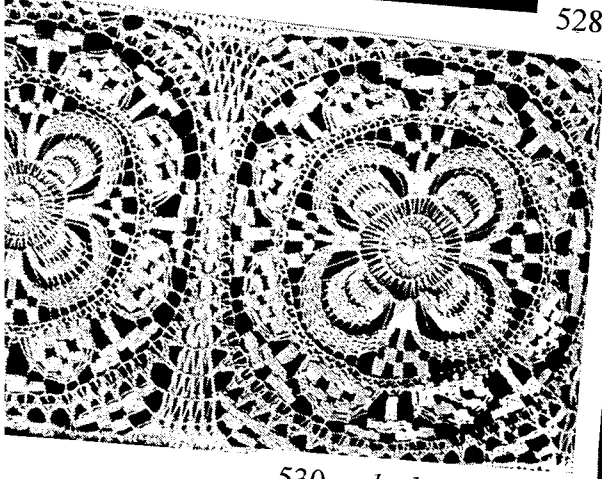
527. sols de España

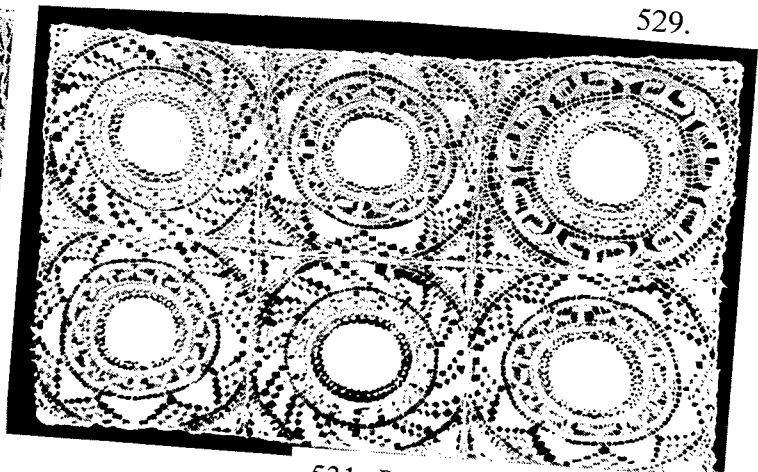
528.

529.

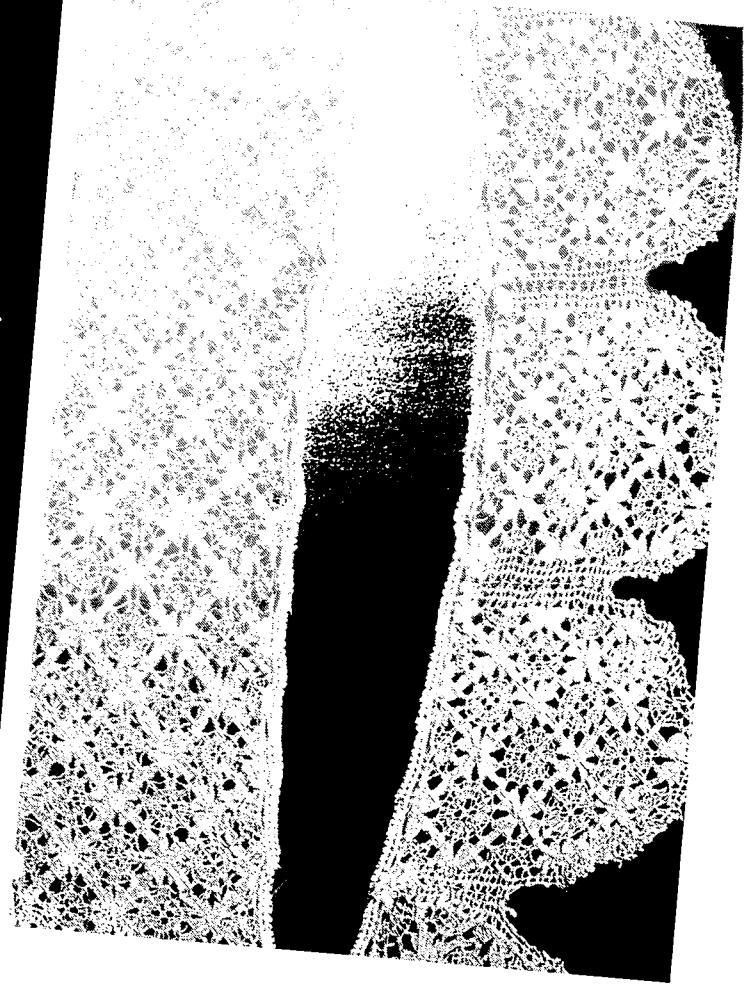
530. sols de España

531. Ruedas či sols de España

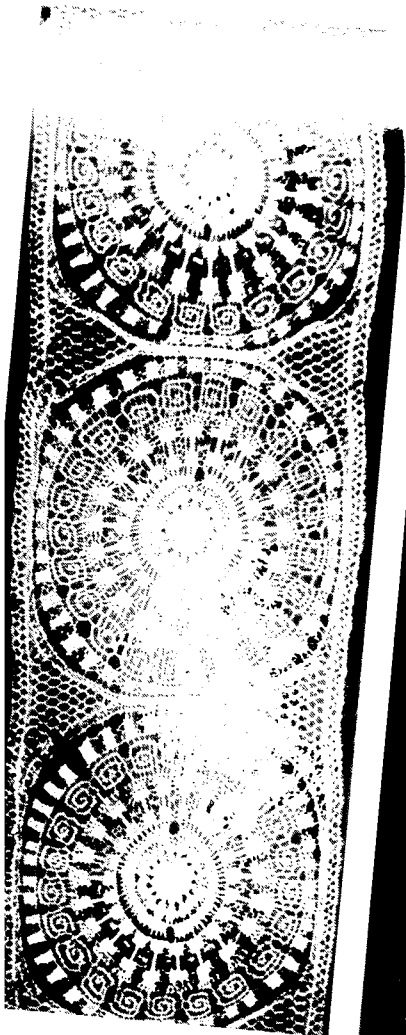

532.

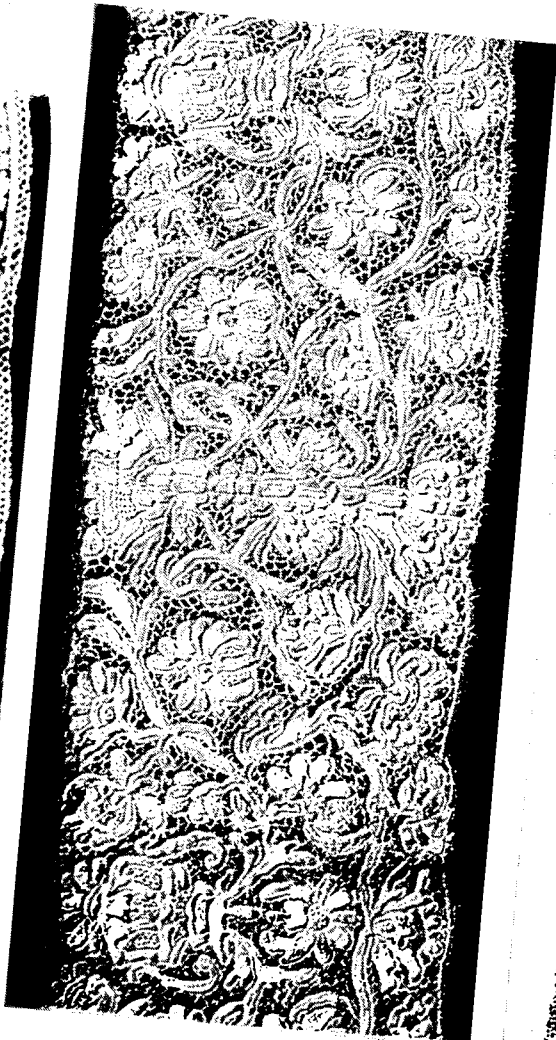

533.

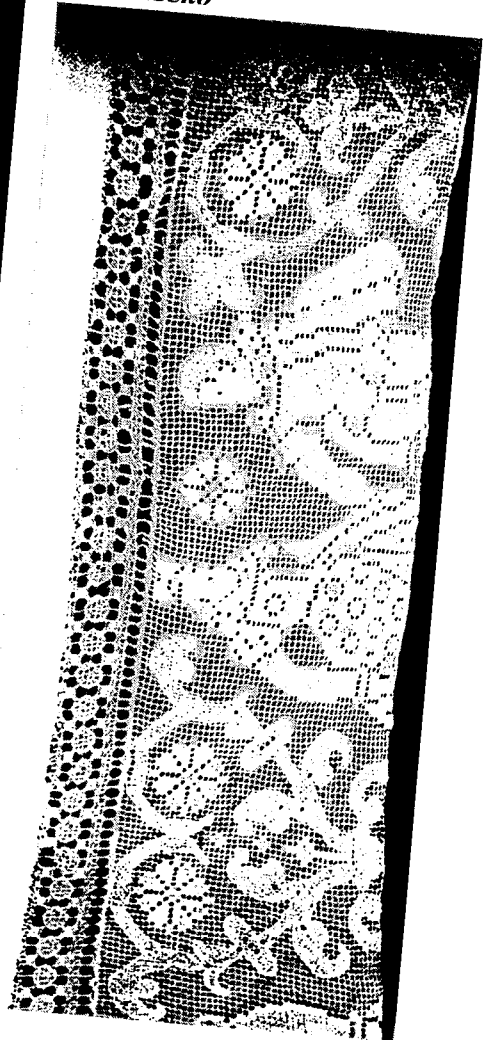
Německo

534.

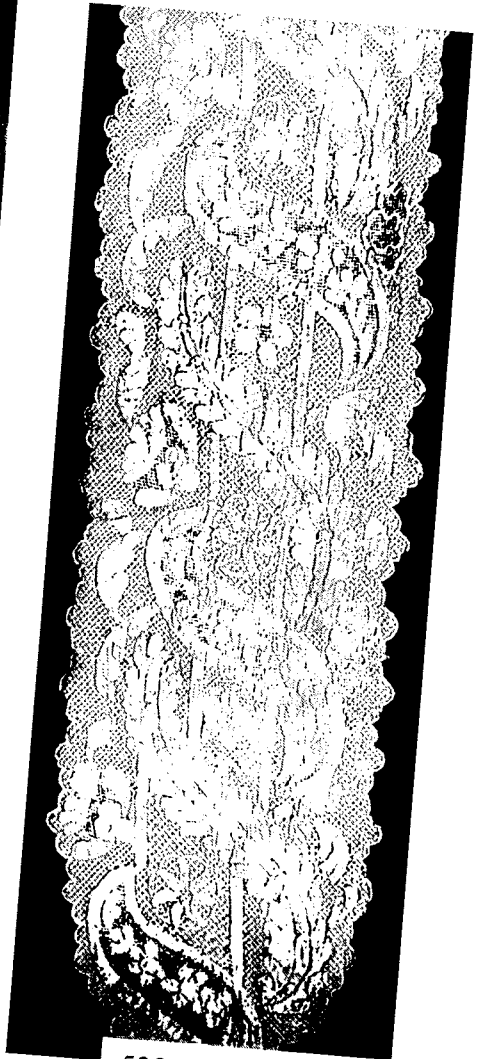
535.

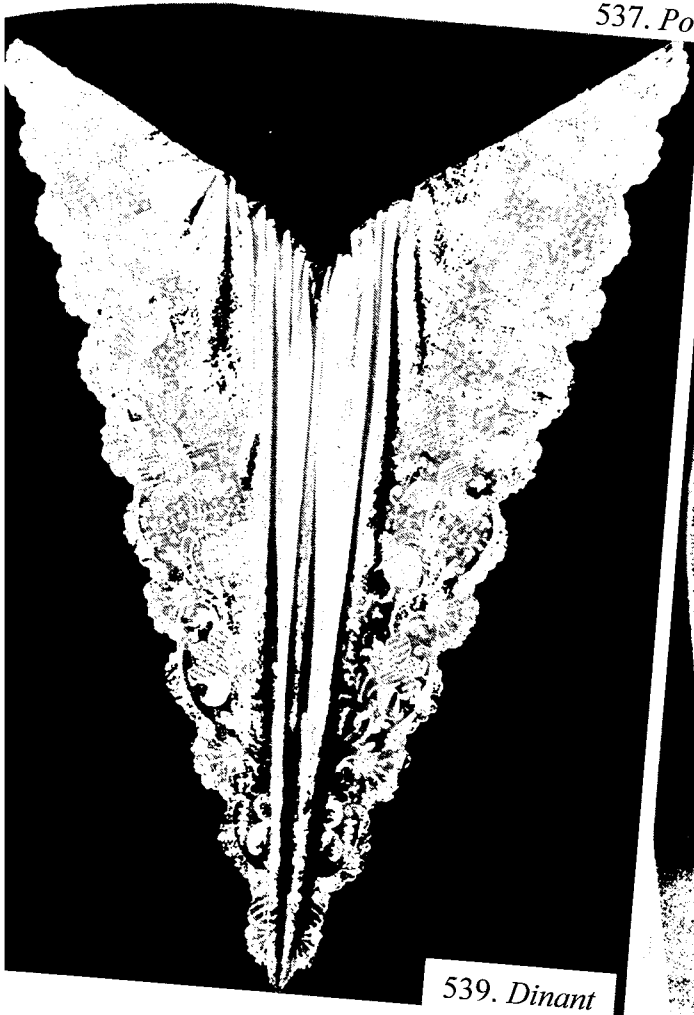
536

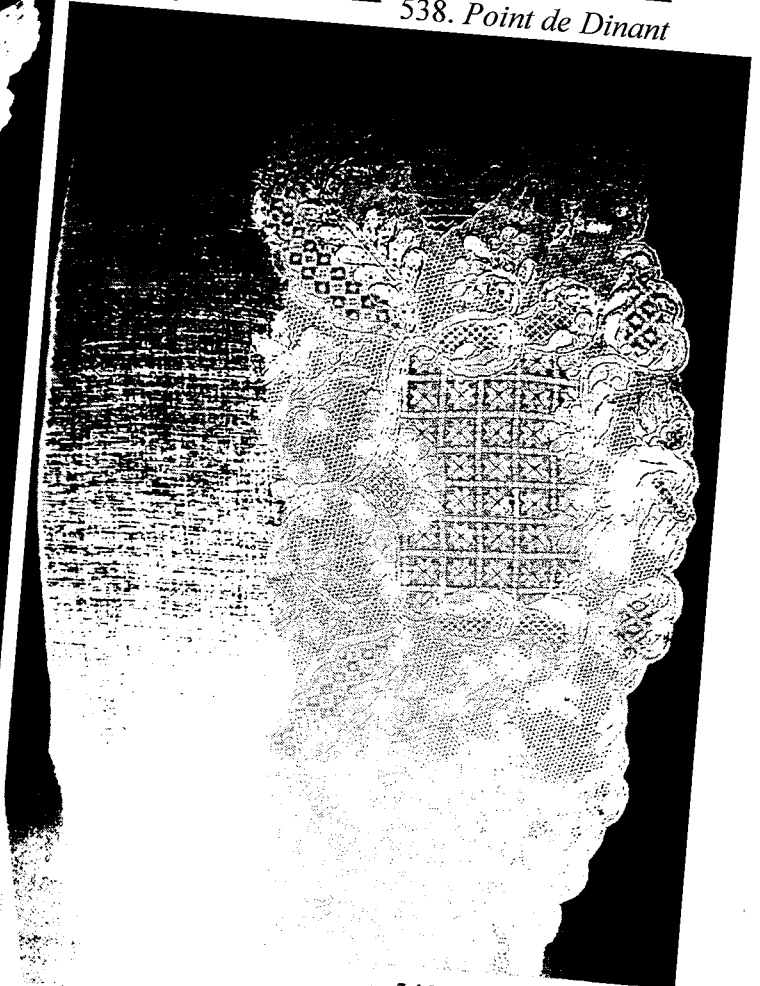
537. *Point de Saxe*

538. *Point de Dinant*

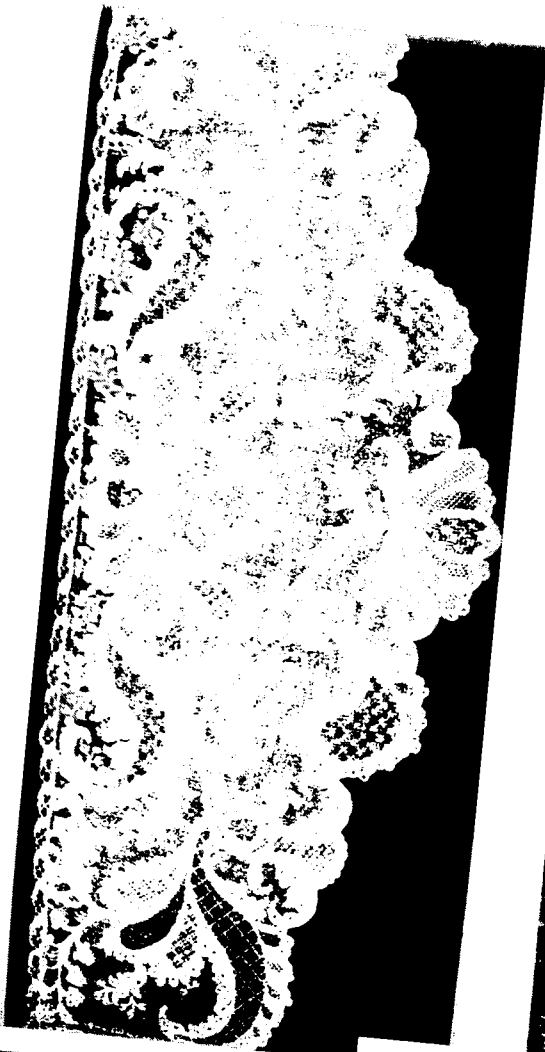

539. *Dinant*

540. *Point de Dresde*

Dánsko

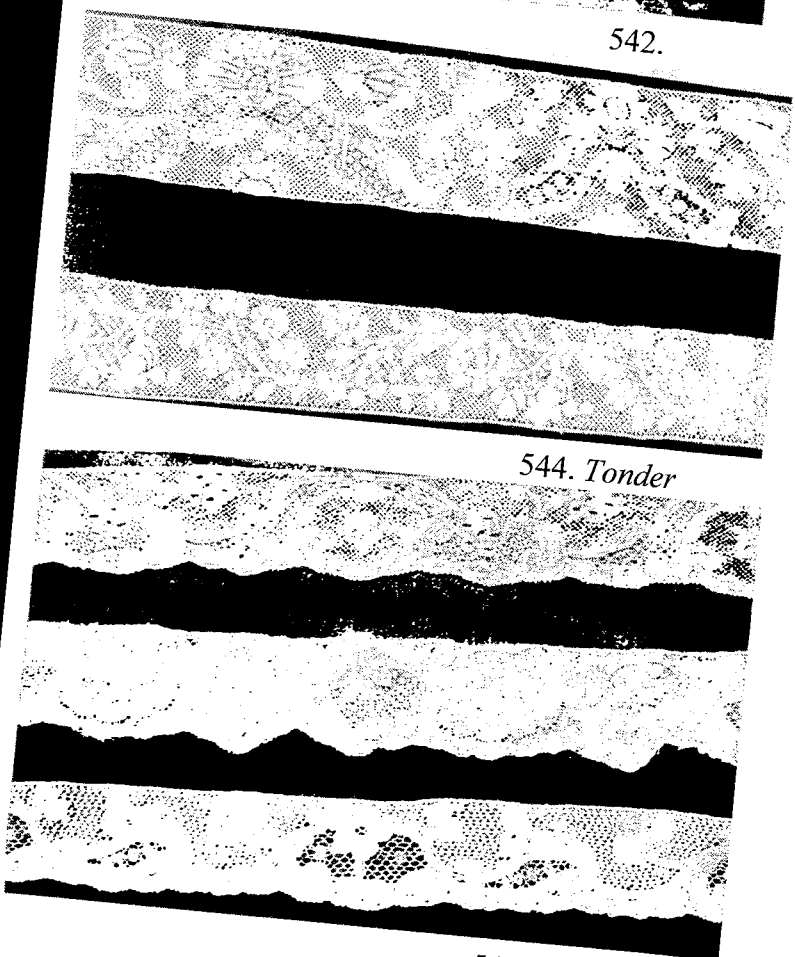
541.

542.

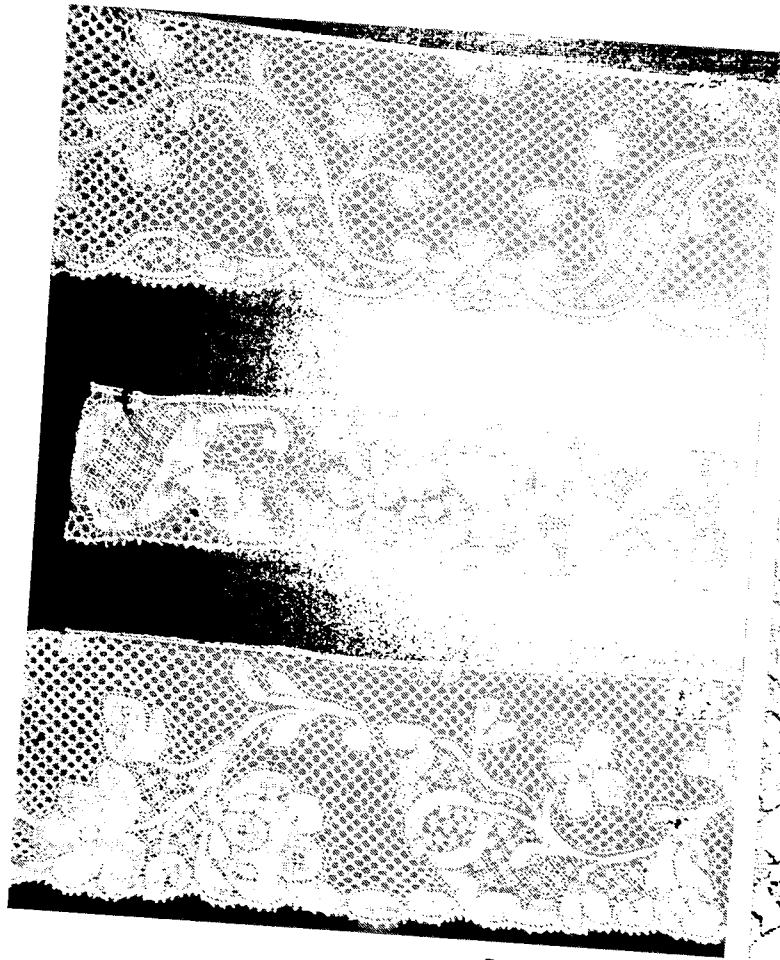
543.

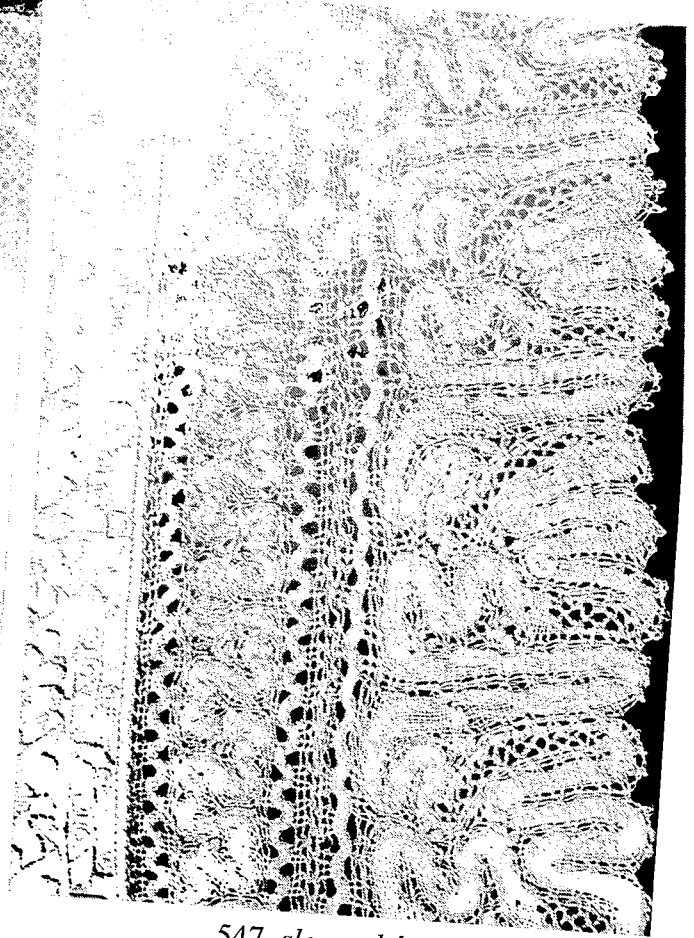
544. Tonder

545. Tonder

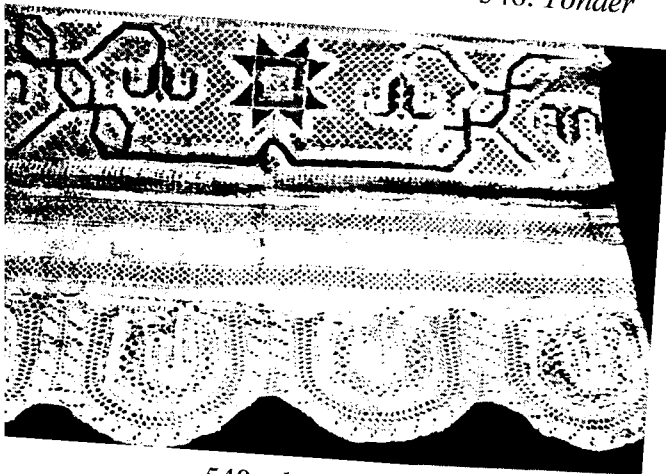
Slovensko

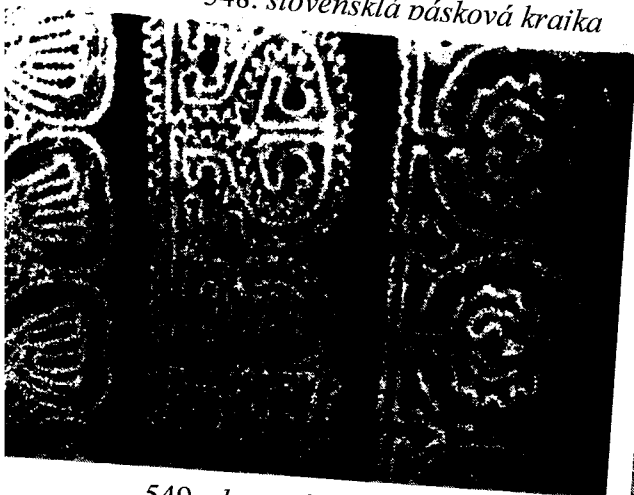
546. Tonder

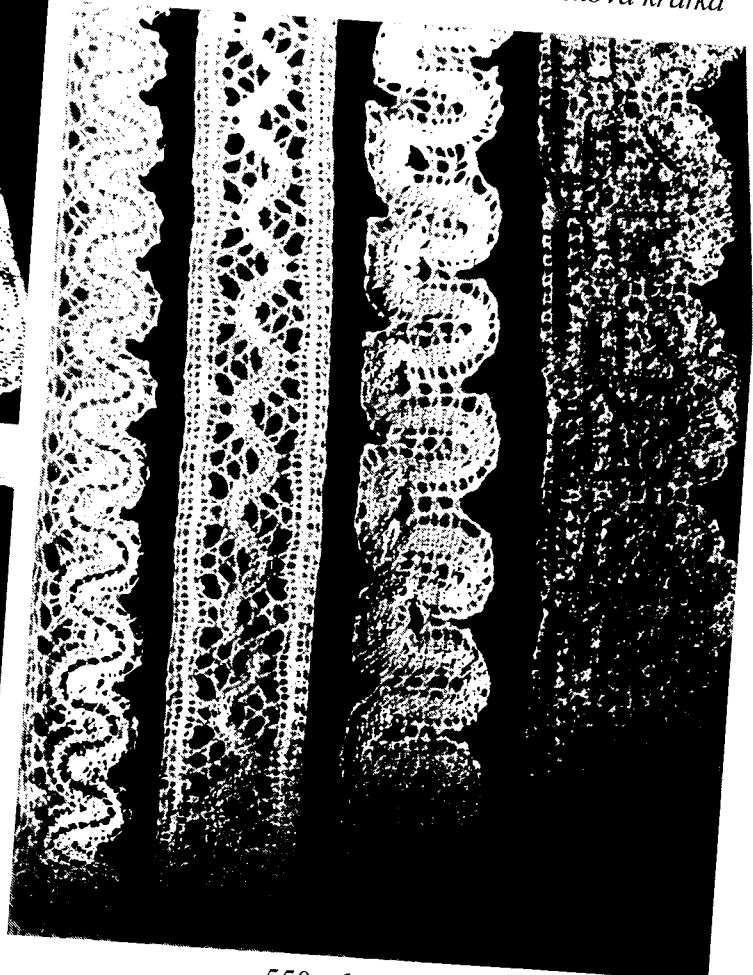
547. slovenská pásková kraika

548. slovenská pásková kraika

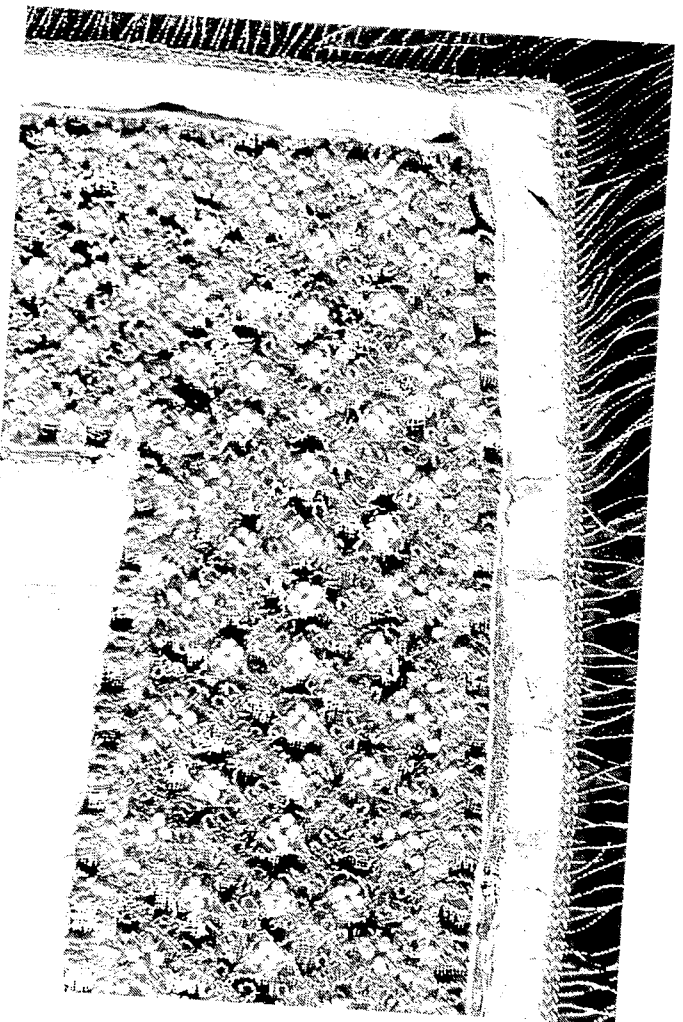
549. slovenská pásková kraika

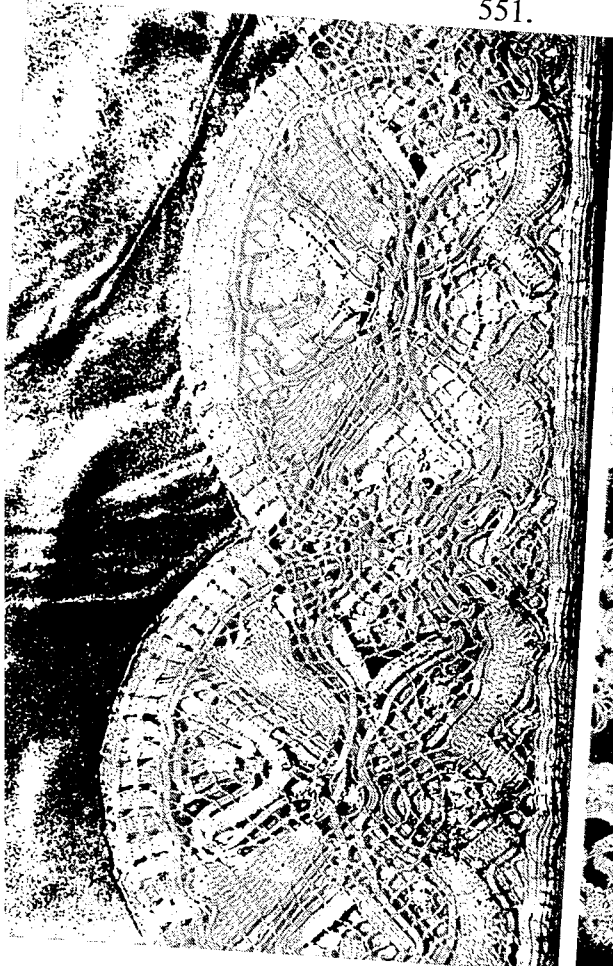
550. slovenská pásková kraika

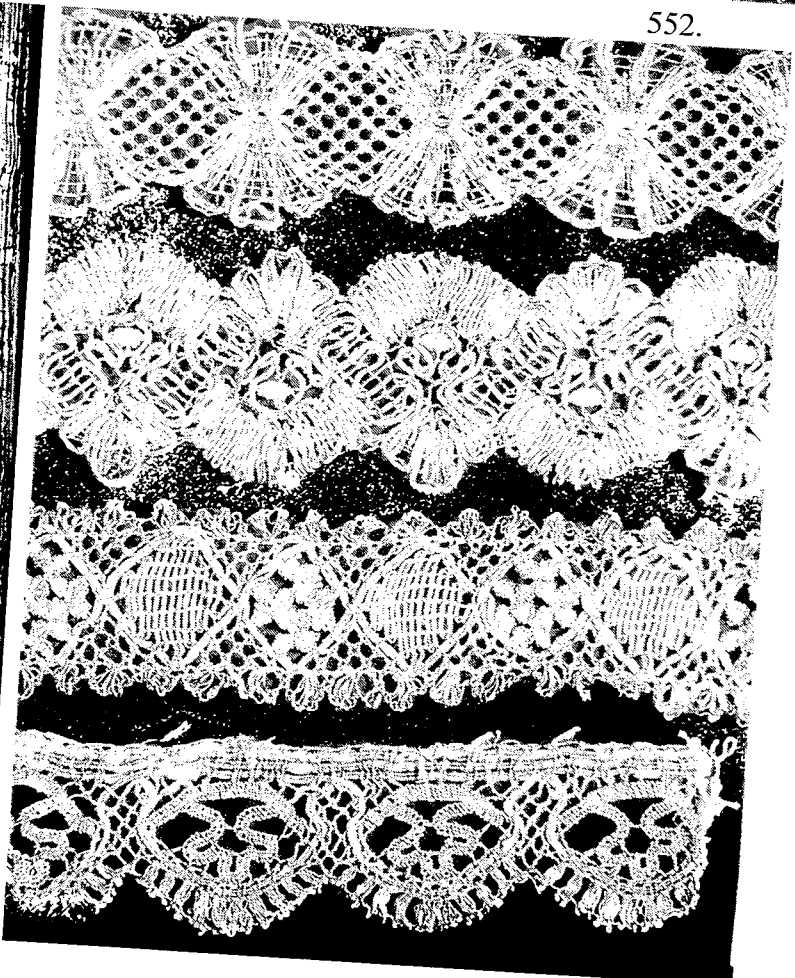
551.

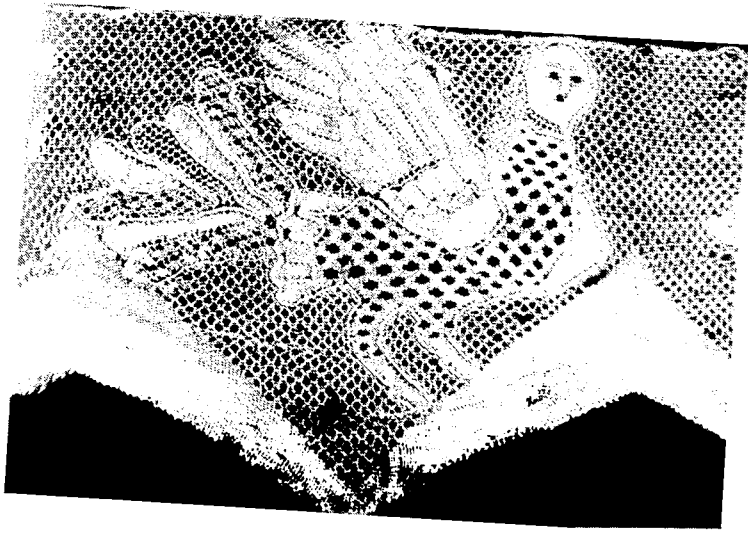
552.

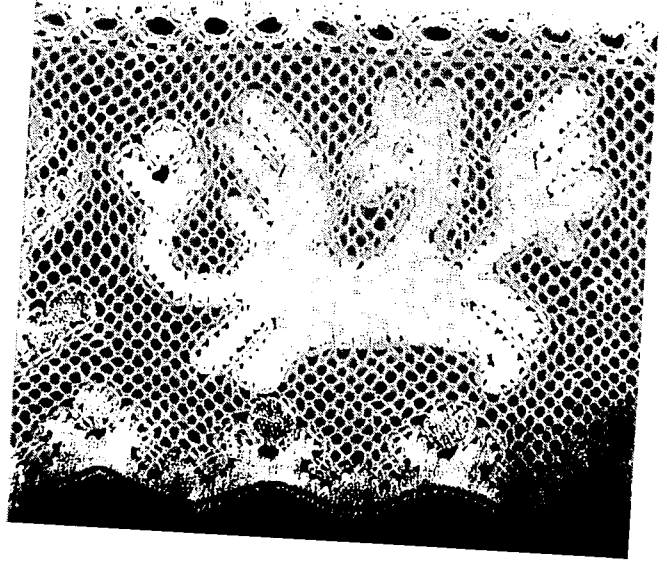
553.

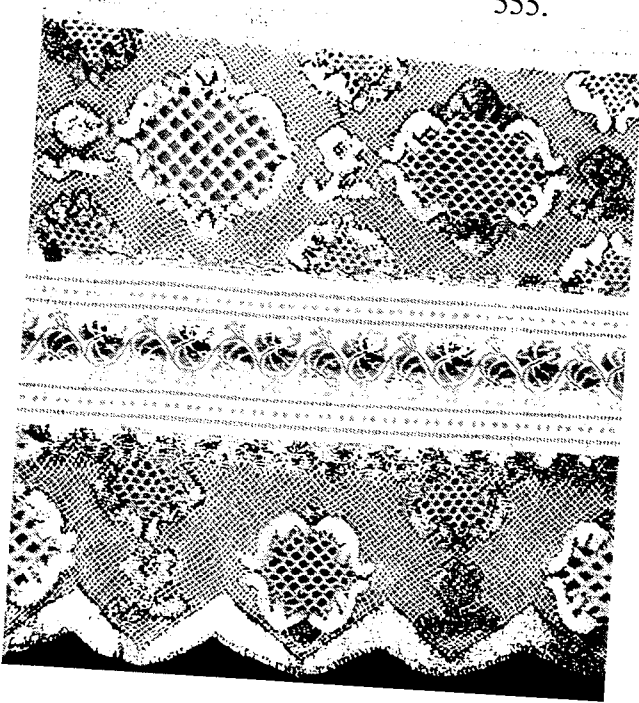
554.

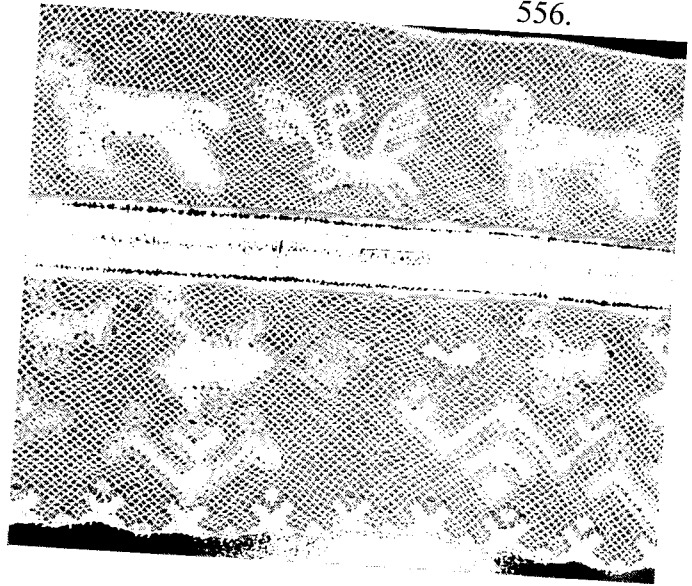
555.

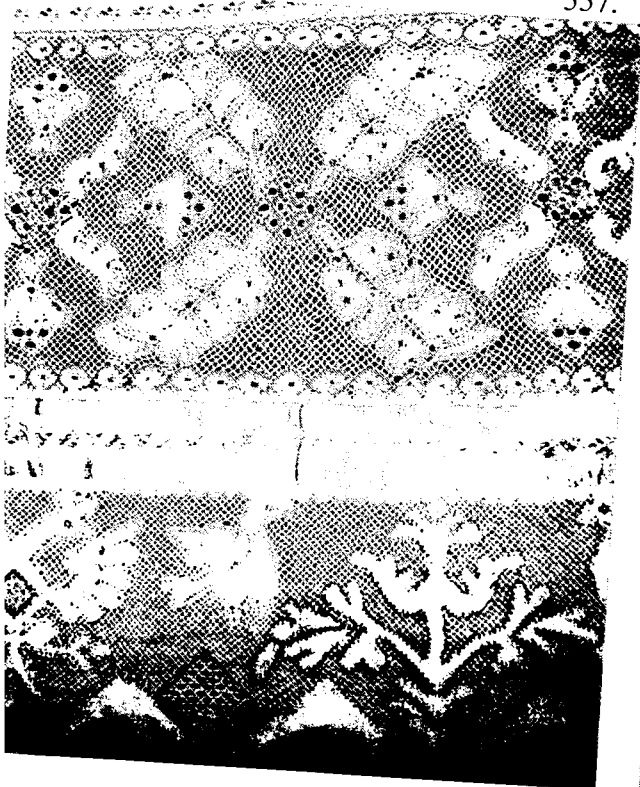
556.

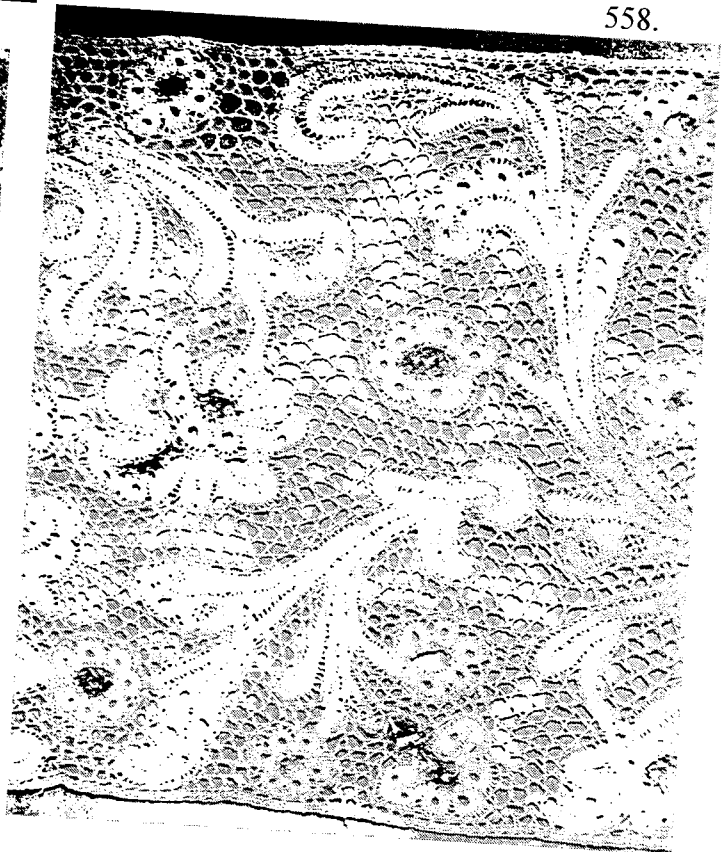
557.

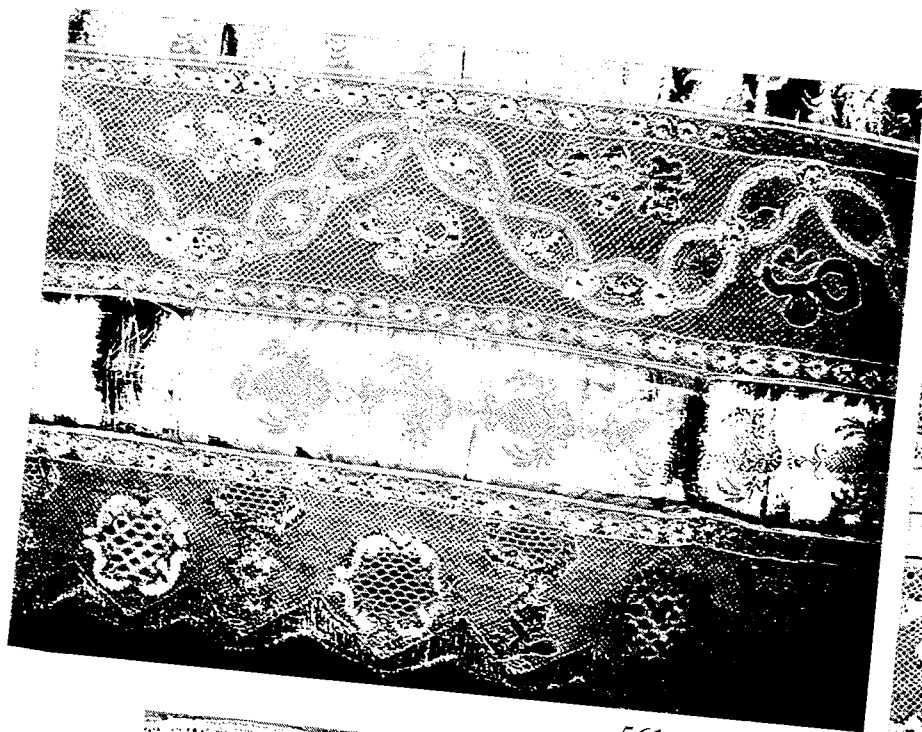
558.

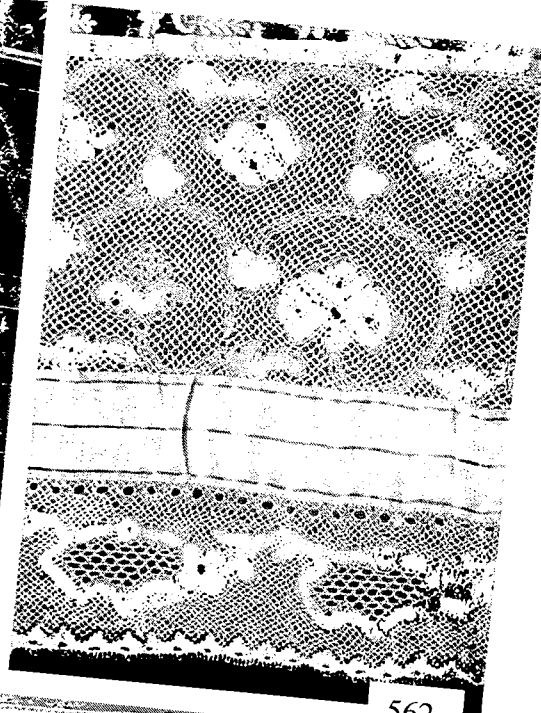
559.

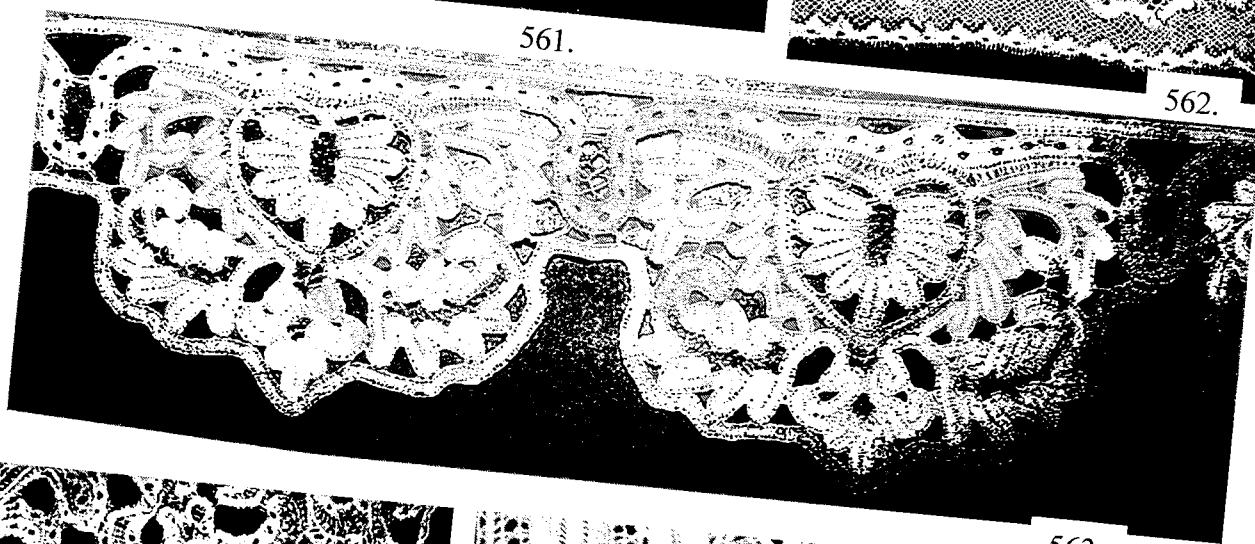
560.

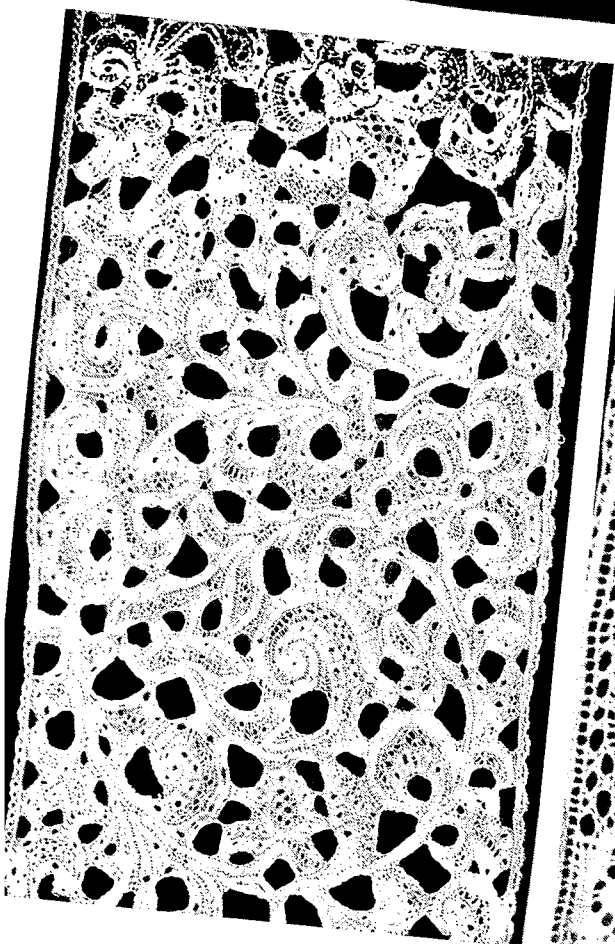
561.

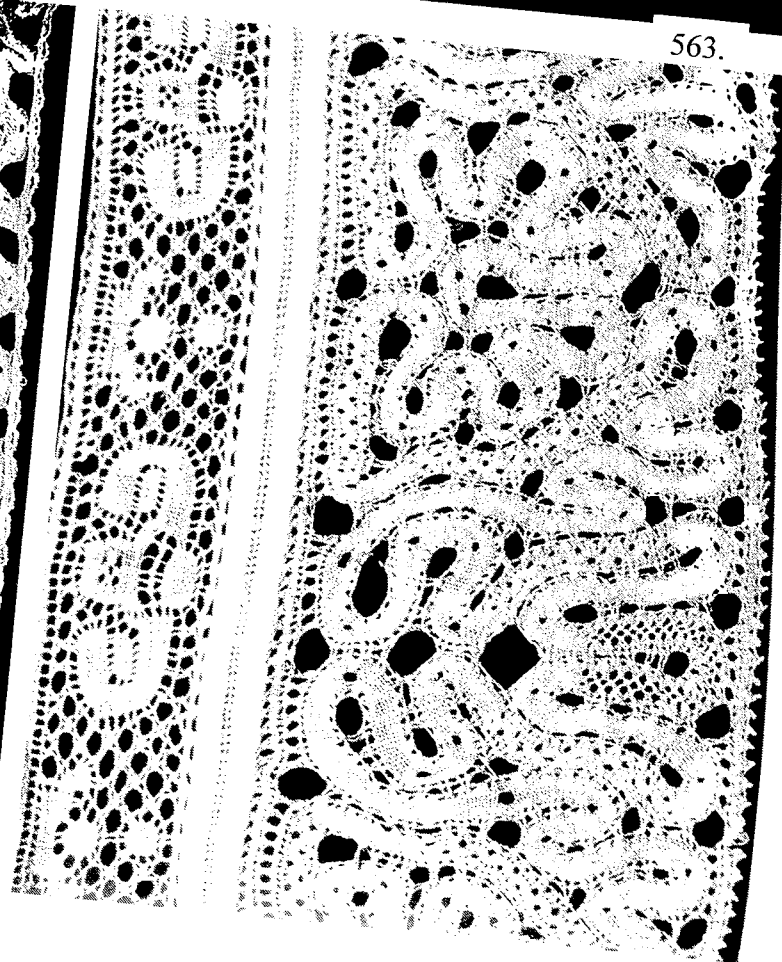
562.

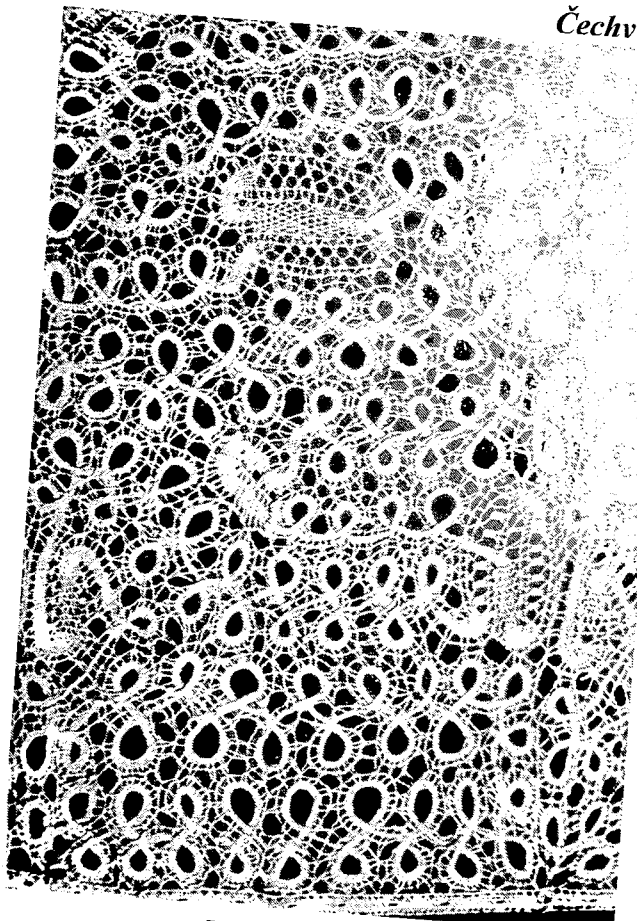
563.

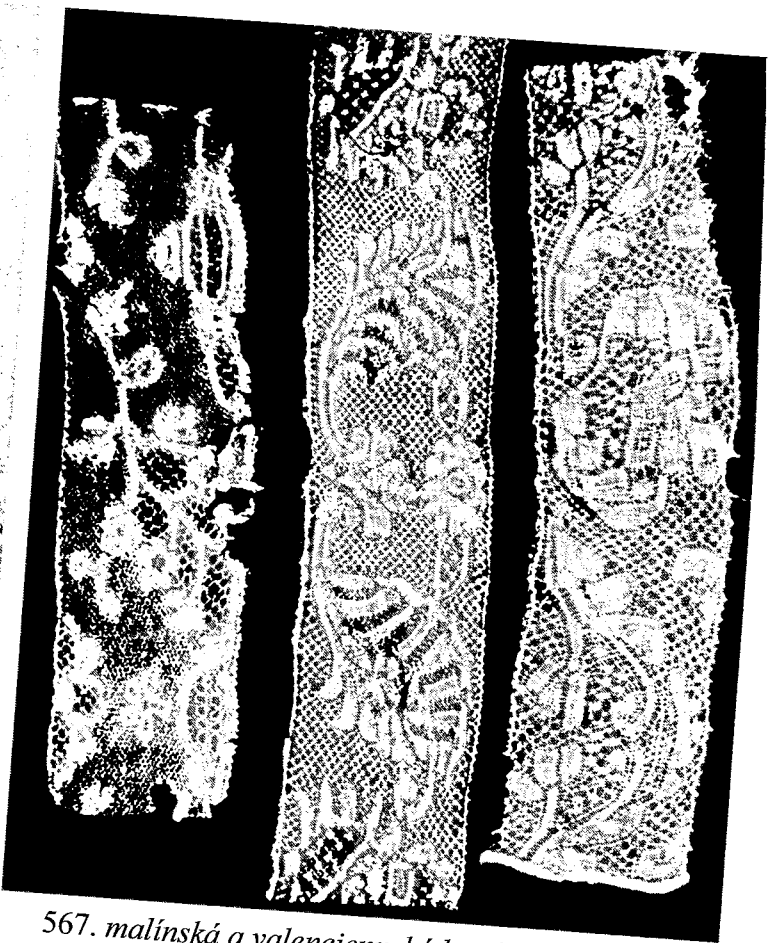
564.

565.

566. pásková kraika occhiolini

567. malínská a valenciennská kraika z Vamberecka

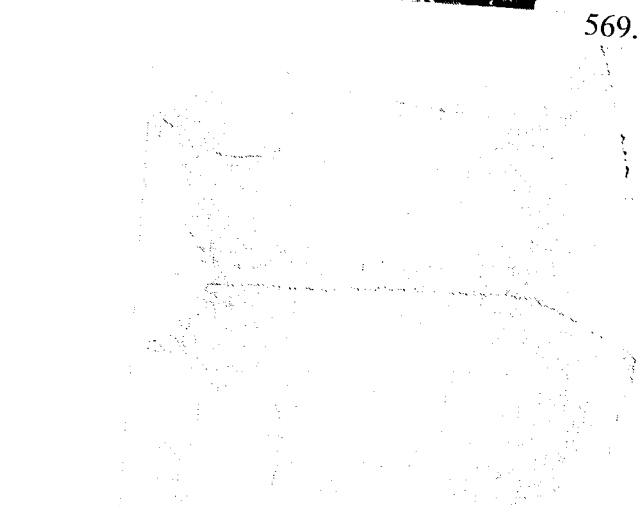
568.

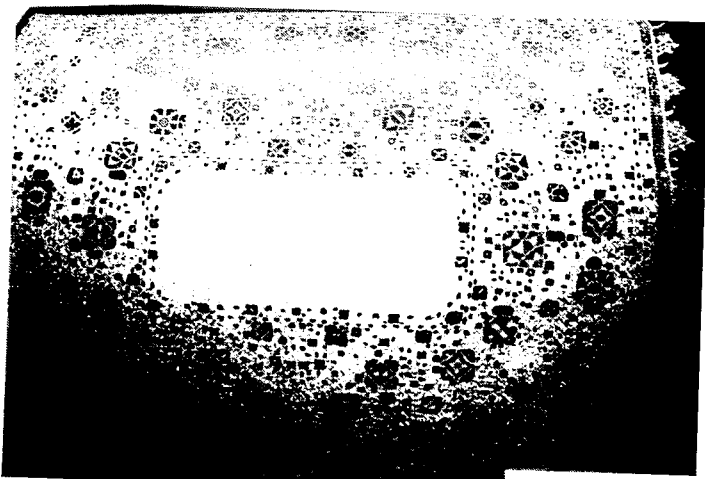
569.

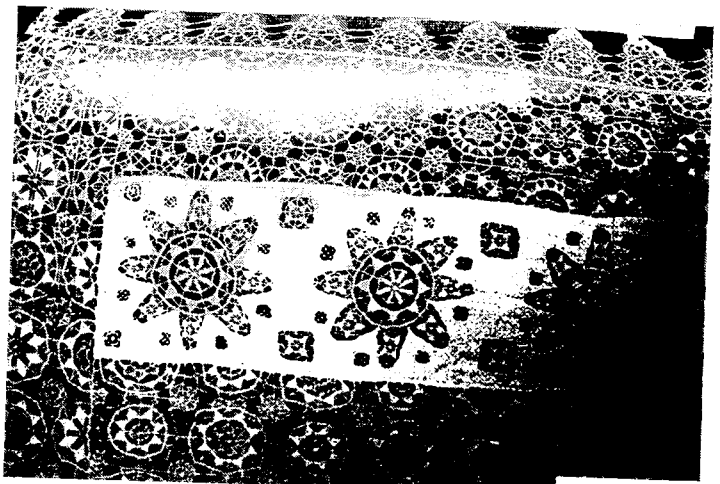
570.

571.

572. volštář

573. ubrus

574.

575.

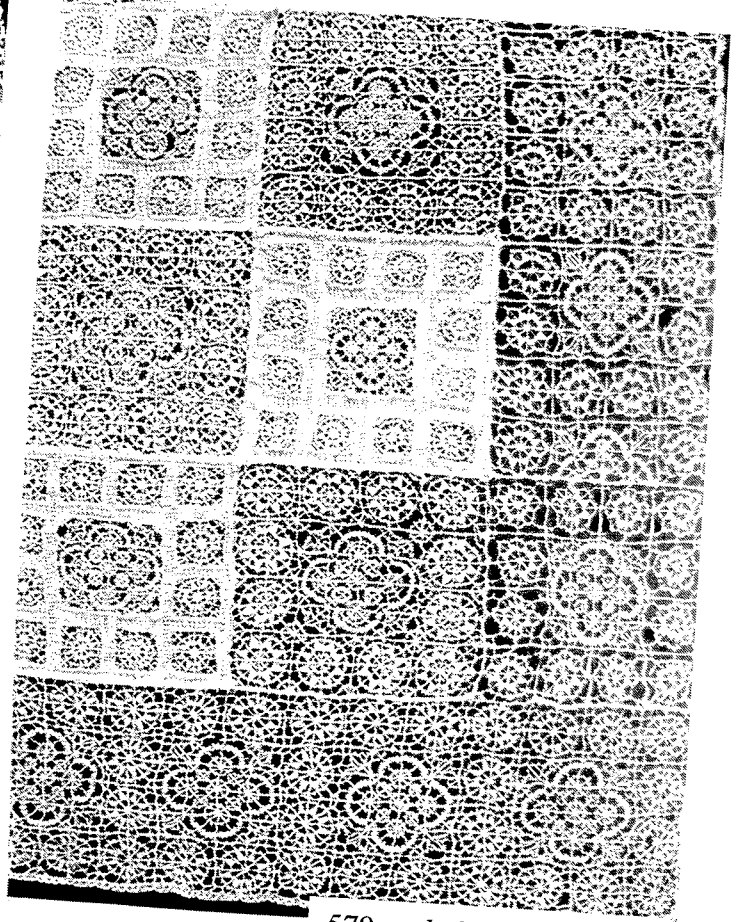
576.

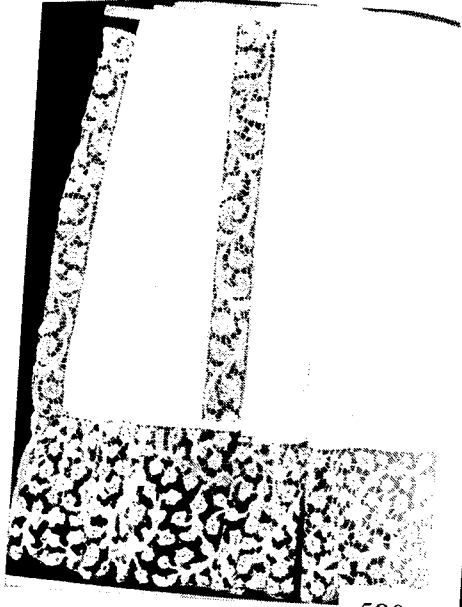
577.

578.

579. pokrývka na postel

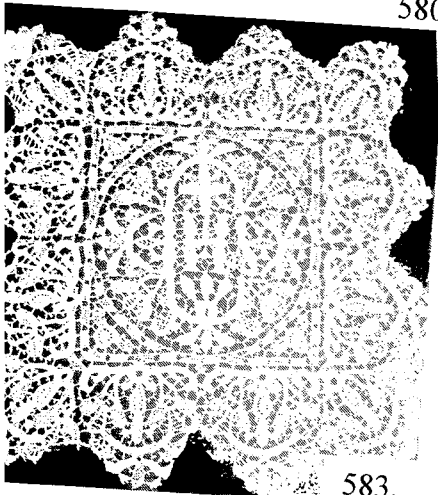
580.

581.

582.

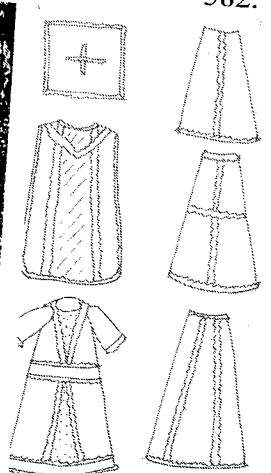
583.

584.

585.

586.

587. 1690

588. 1720

589. 1723

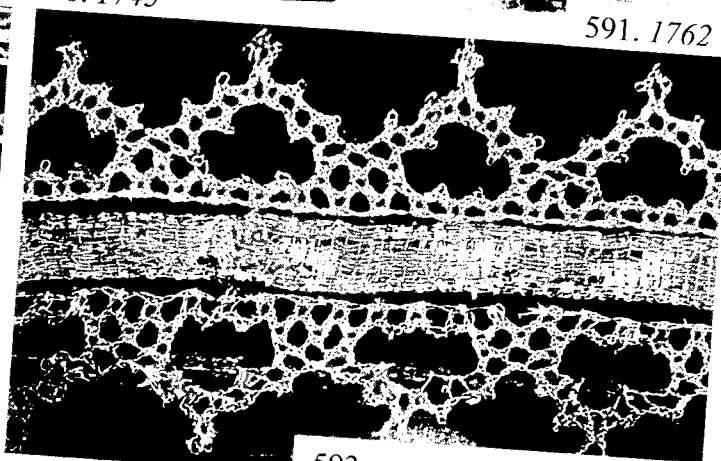
590. 1745

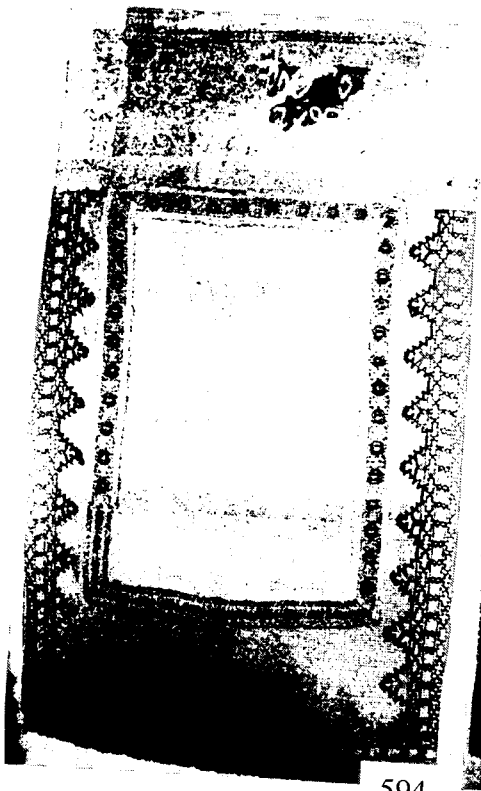
591. 1762

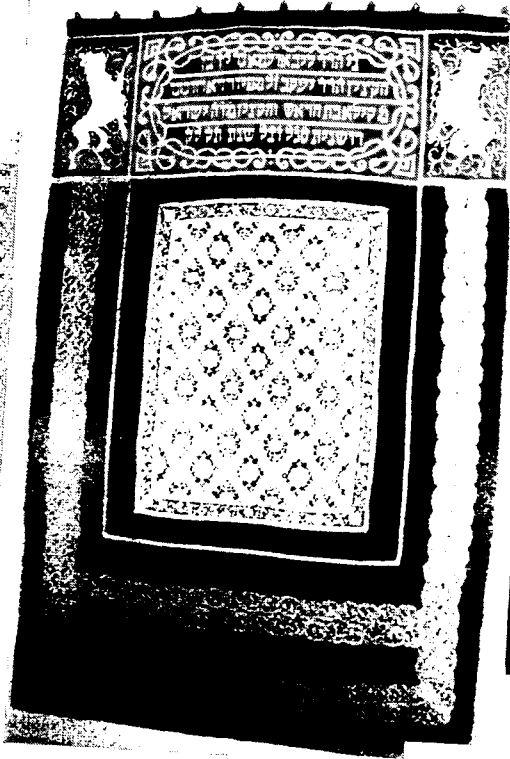
592. svnagogální odona z Luže

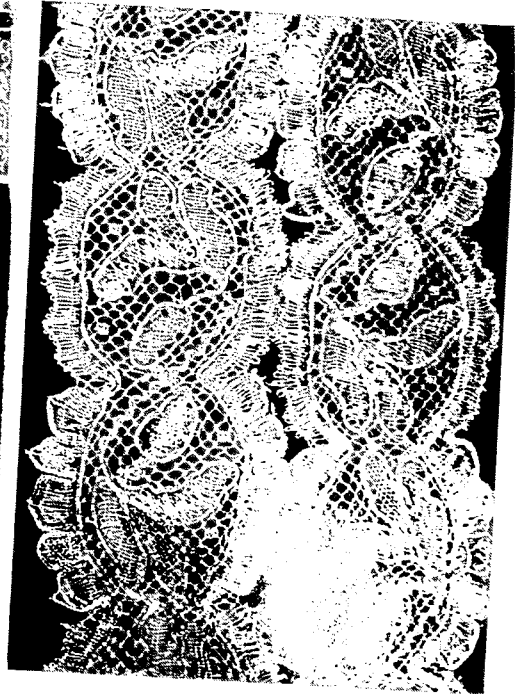
593. svnagogální odona. 1606

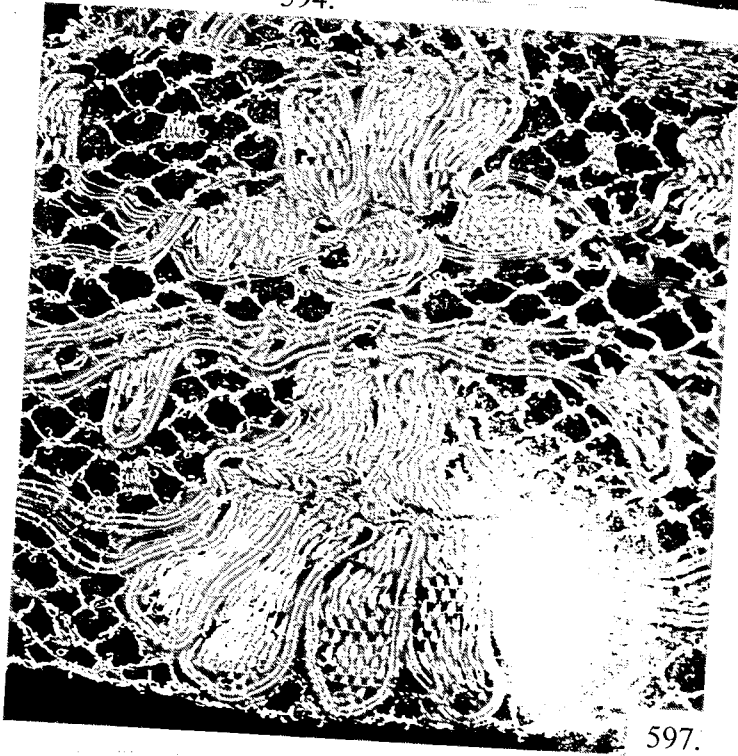
594.

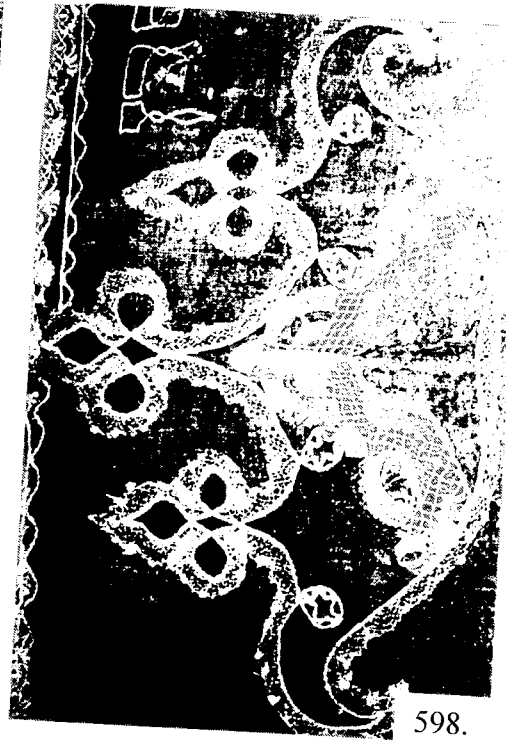
595.

596.

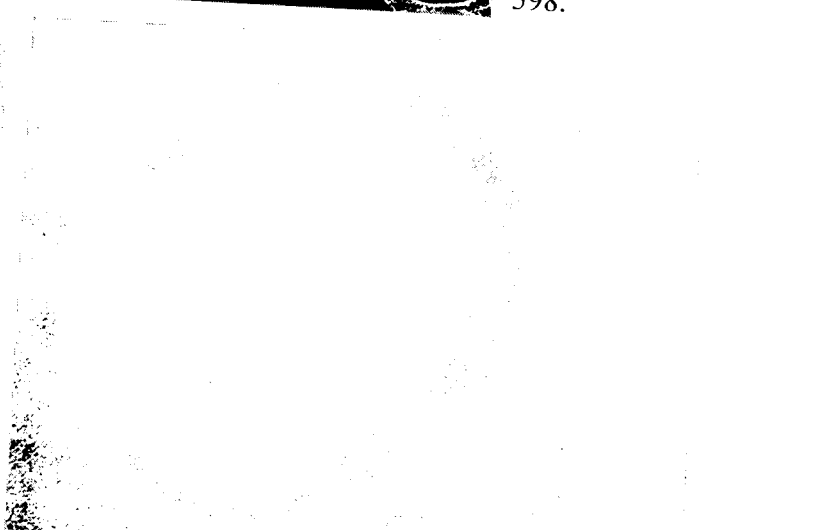
597.

598.

599. 1577

600. 1592

601.

602.

603.

604.

605.

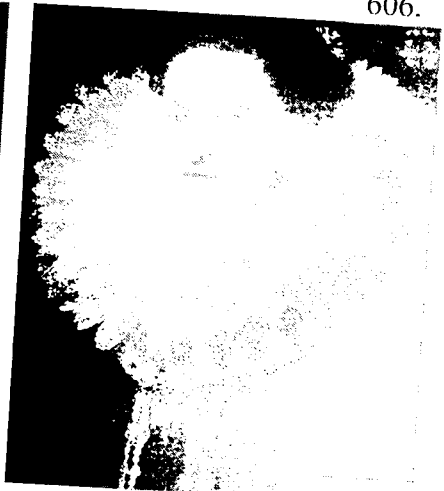
606.

607.

608.

609.

610.

611.

612.

613.

614.

615.

616.

617.

618.

619.

620.

621.

622.

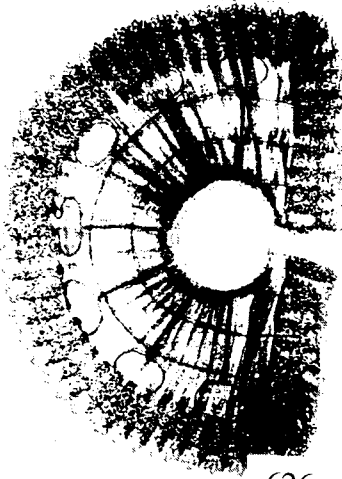
623.

624.

625.

626.

627.

628.

629.

630.

631.

632.

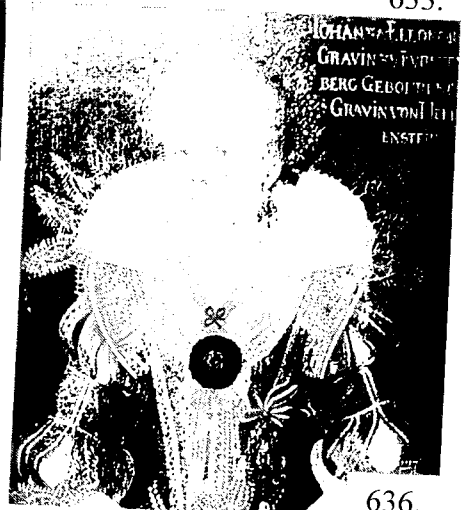
633.

634.

635.

636.

637.

638.

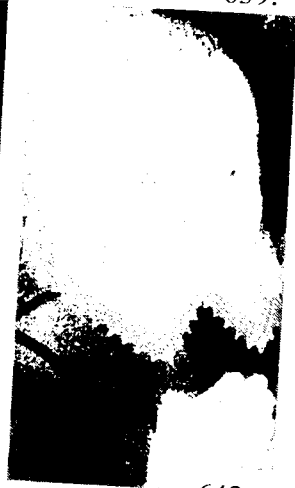
639.

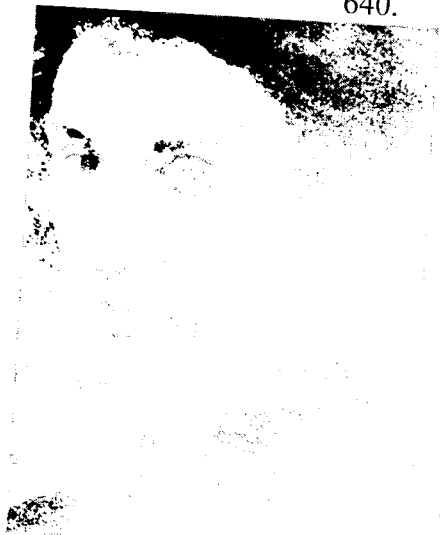
640.

641.

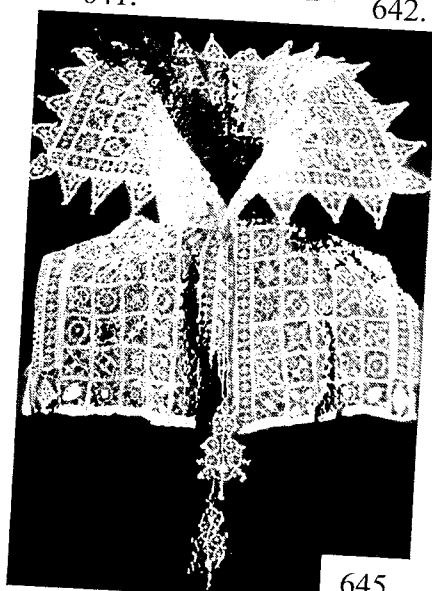
642.

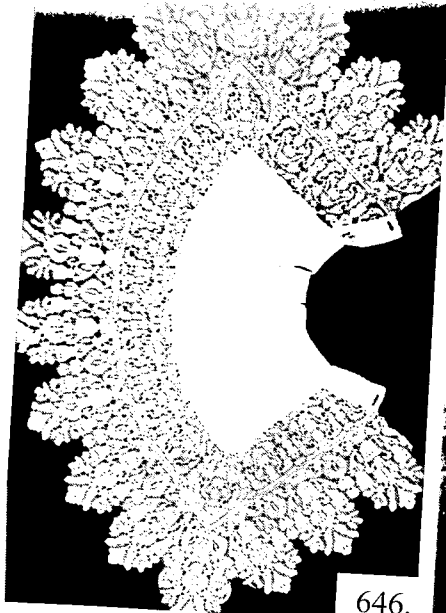
643.

644.

645.

646.

647.

648.

649.

650.

651.

652.

653.

654.

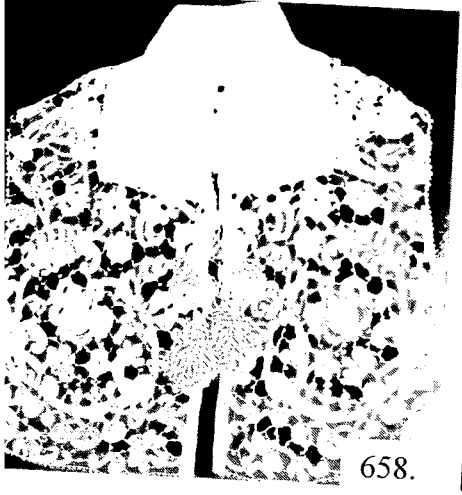
655.

656.

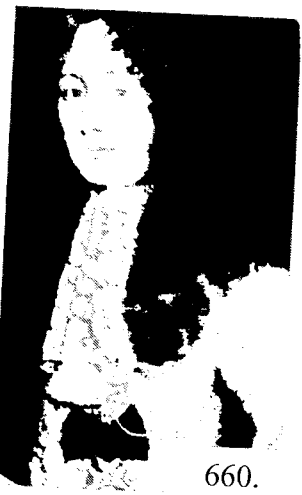
657.

658.

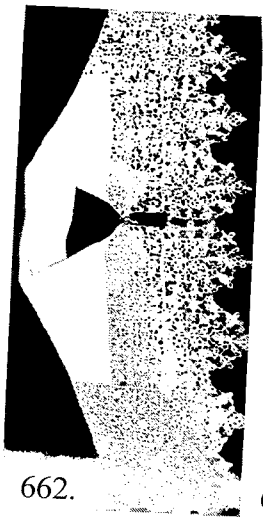
659.

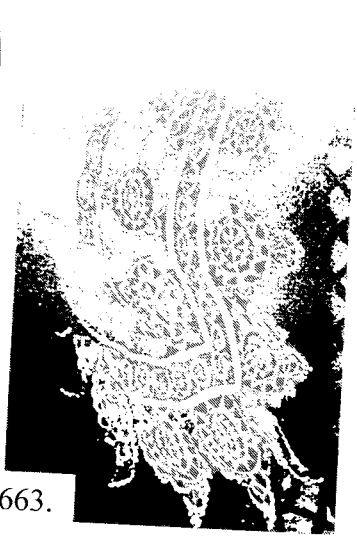
660.

661.

662.

663.

664.

665.

666.

667.

668.

669.

670.

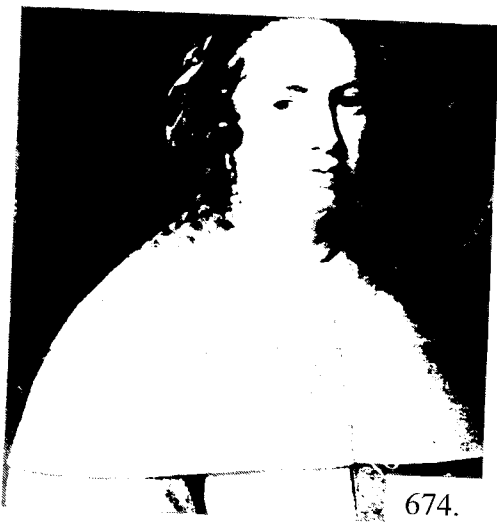
671.

672.

673.

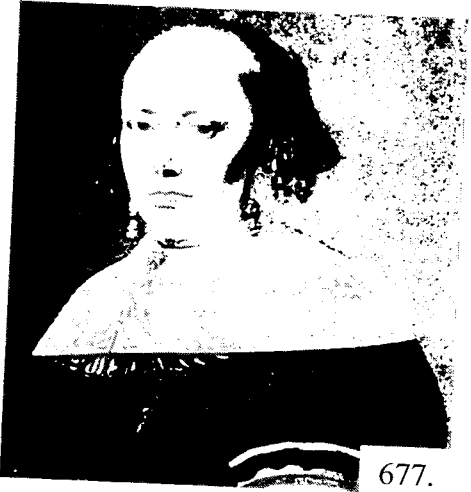
674.

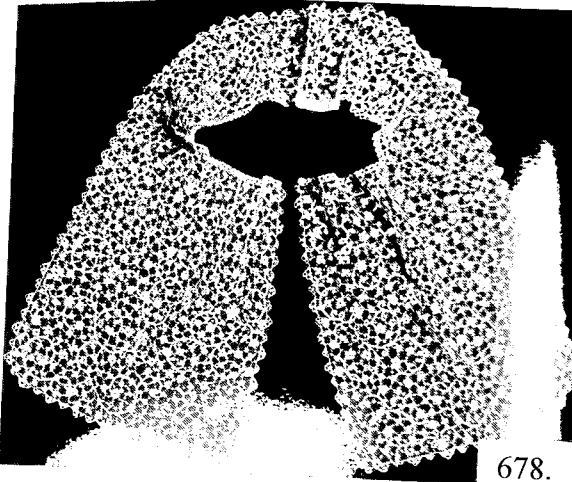
675.

676.

677.

678.

679.

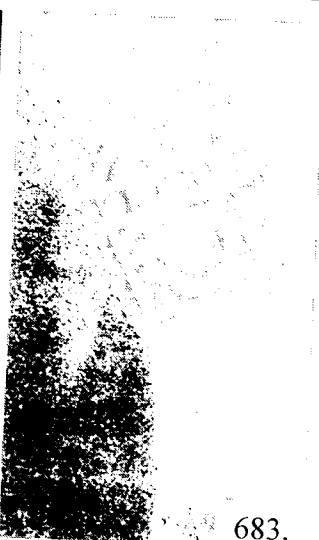
680.

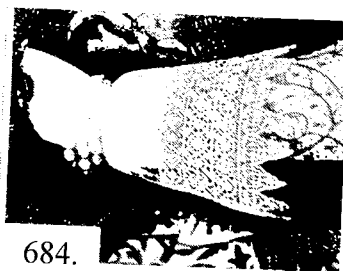
681.

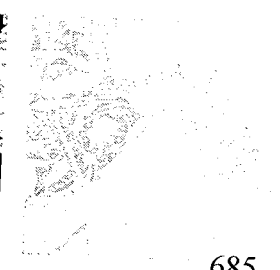
682.

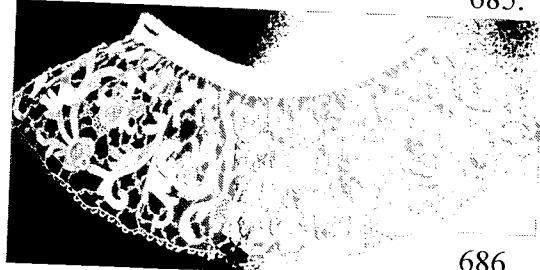
683.

684.

685.

686.

687.

688.

689.

690.

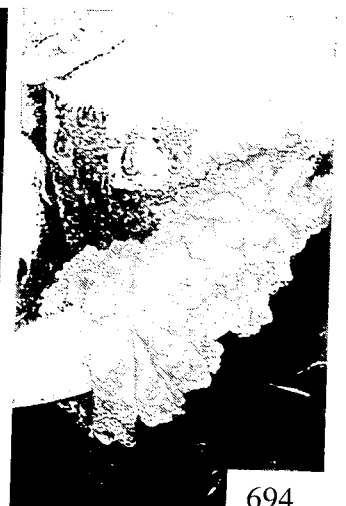
691.

692.

693.

694.

695.

696.

697.

698.

699.

700.

701.

702.

703.

704.

705.

706.

707.

708.

709.

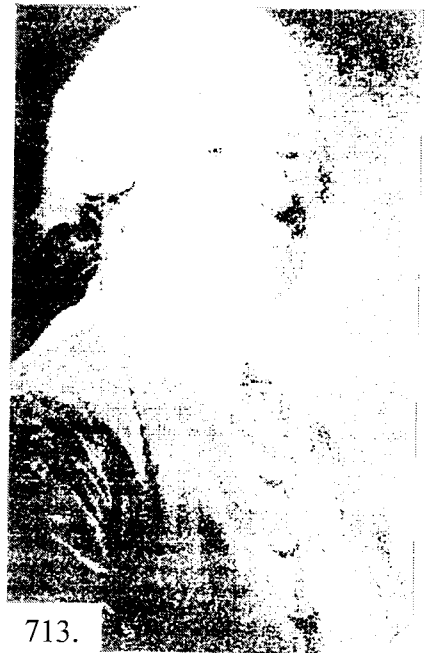
710.

711.

712.

713.

714.

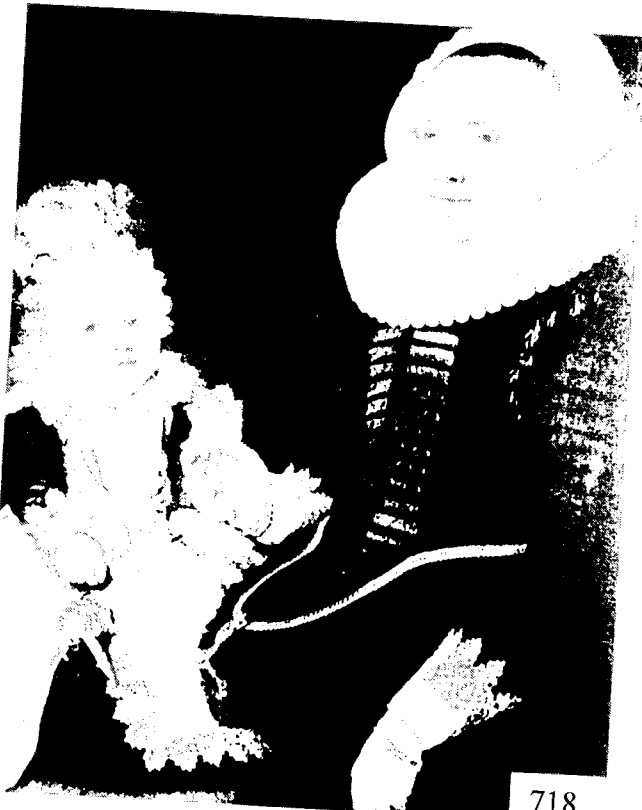
715.

716.

717.

718.

719.

720.

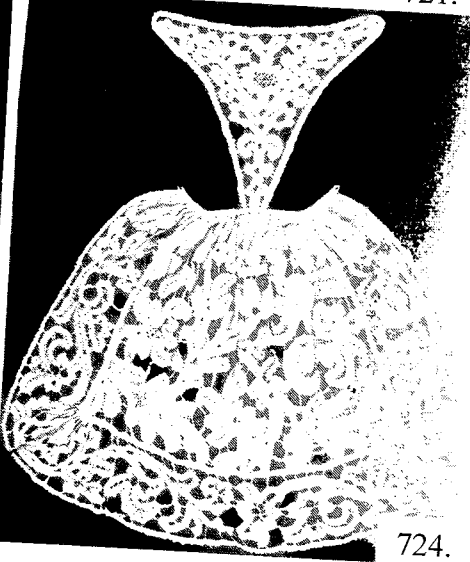
721.

722.

723.

724.

725.

726.

727.

728.

729.

730.

731.

732.

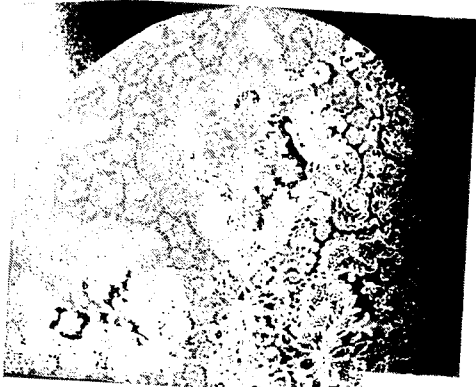
733.

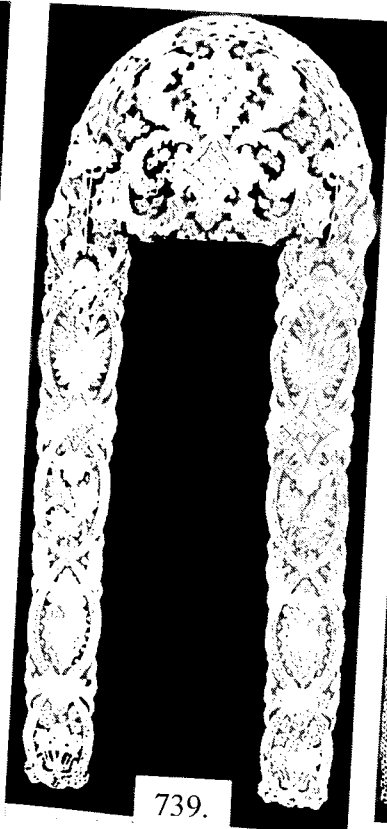
734.

735.

737.

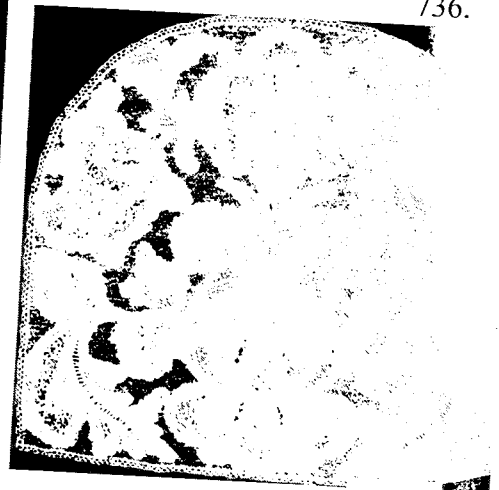
739.

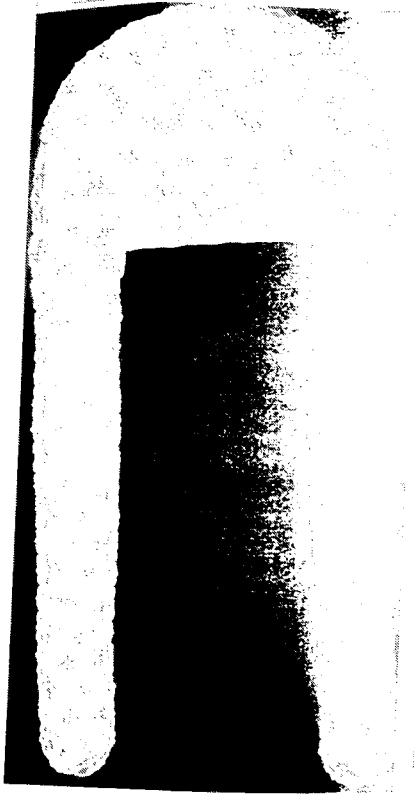
736.

738.

740.

741.

742.

743.

744.

745.

746.

747.

748.

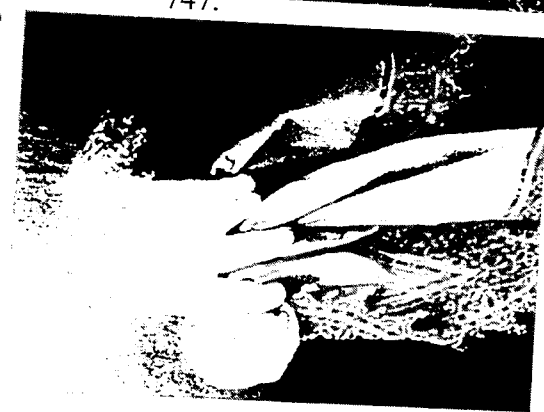
749.

750.

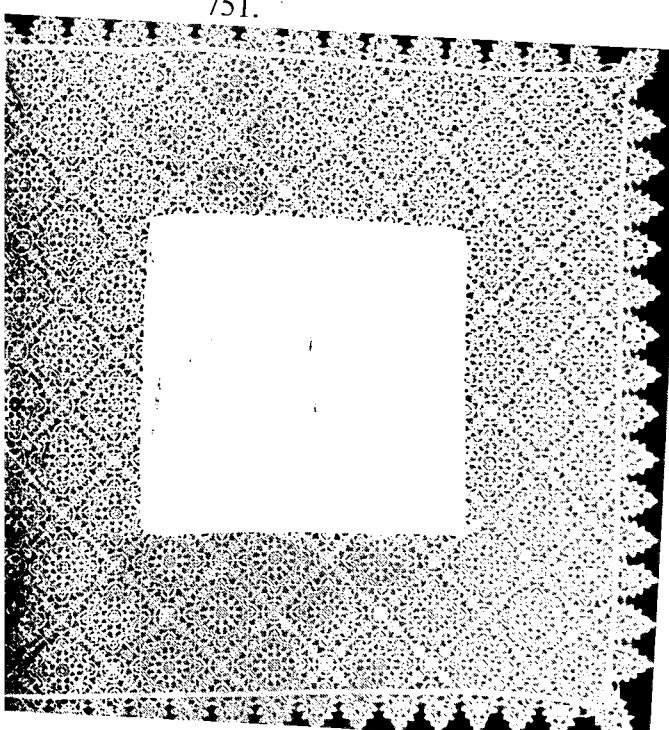
751.

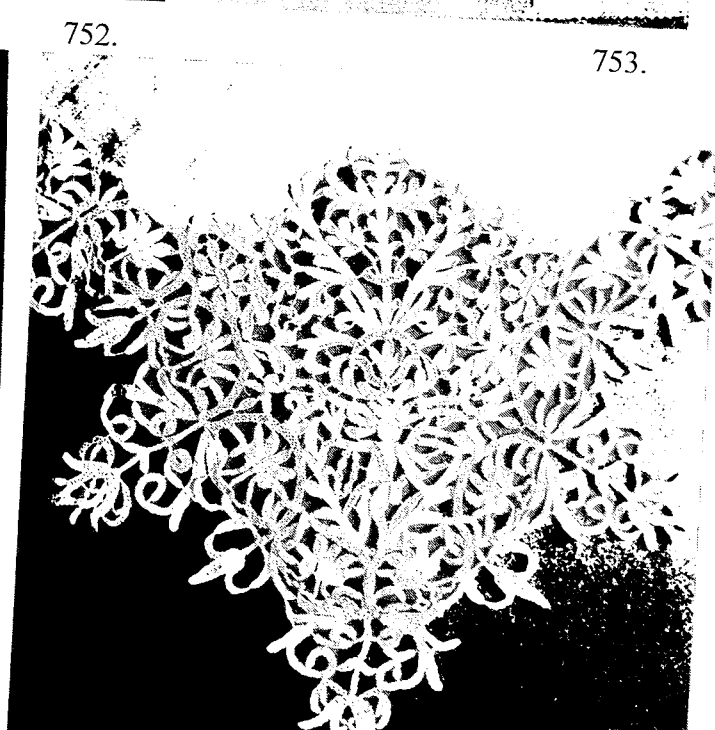
752.

753.

754.

755.

756.

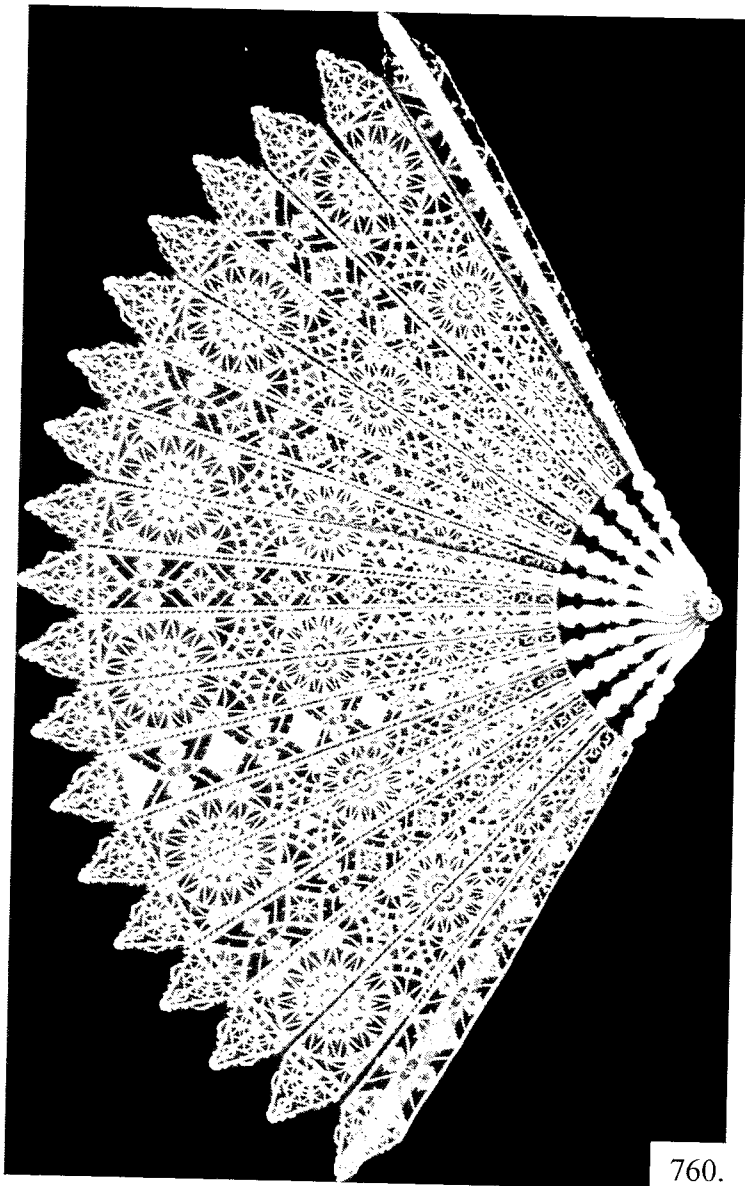
757.

758.

759.

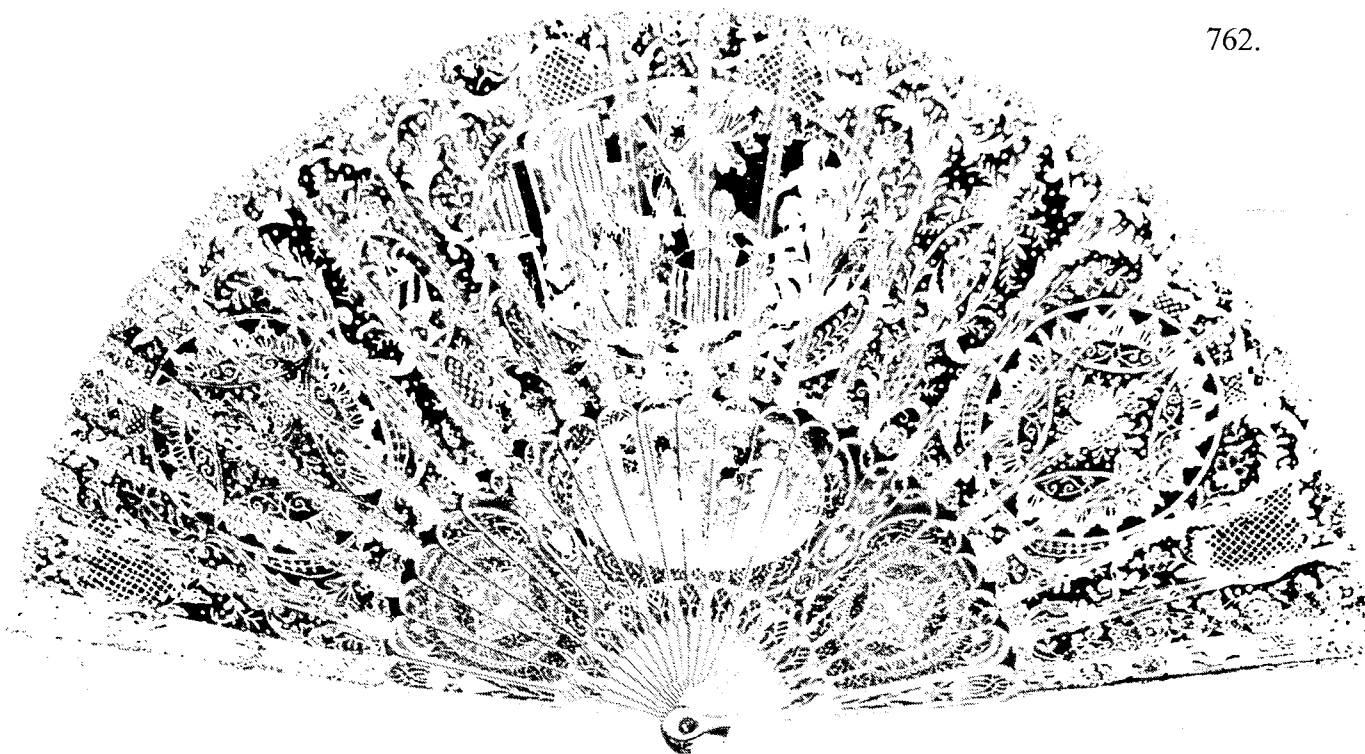

760.

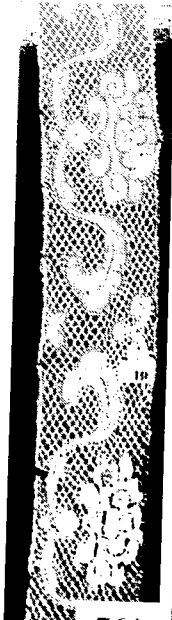
761.

762.

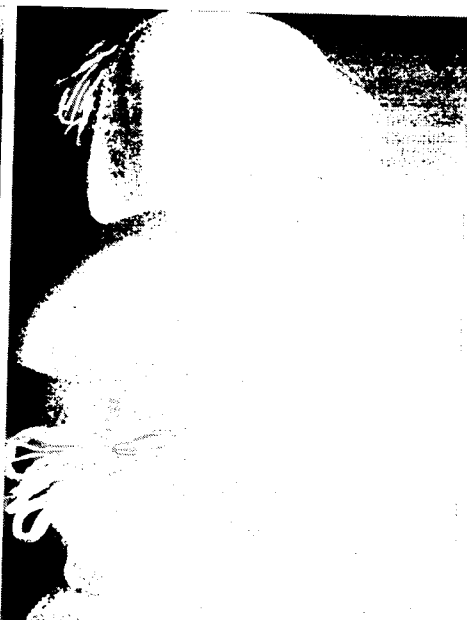

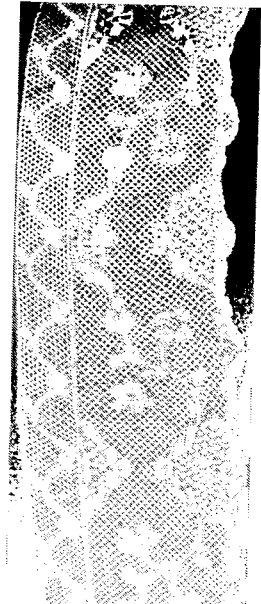
763.

764.

765.

766.

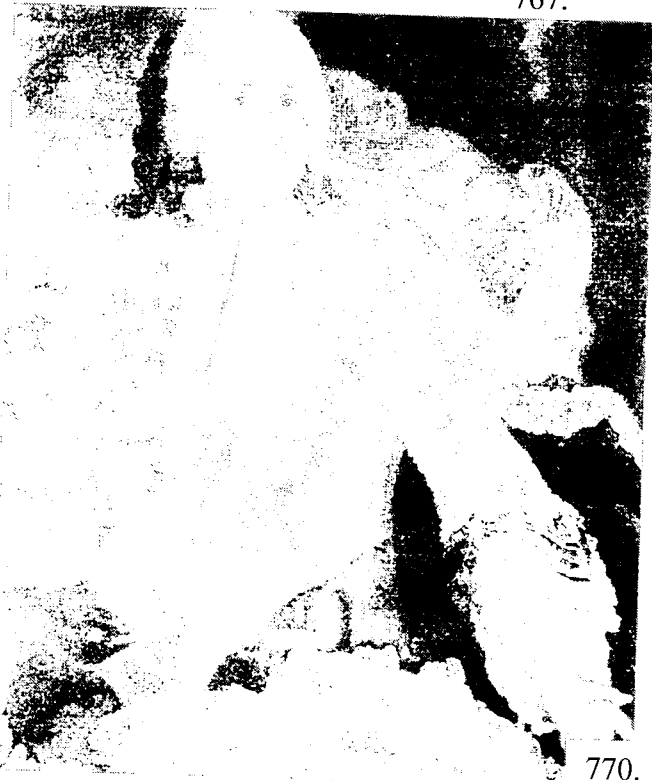
767.

768.

769.

770.

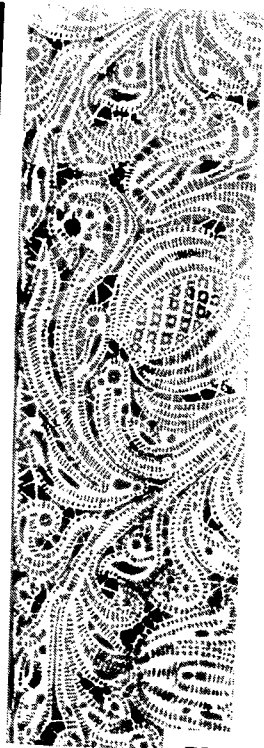
771.

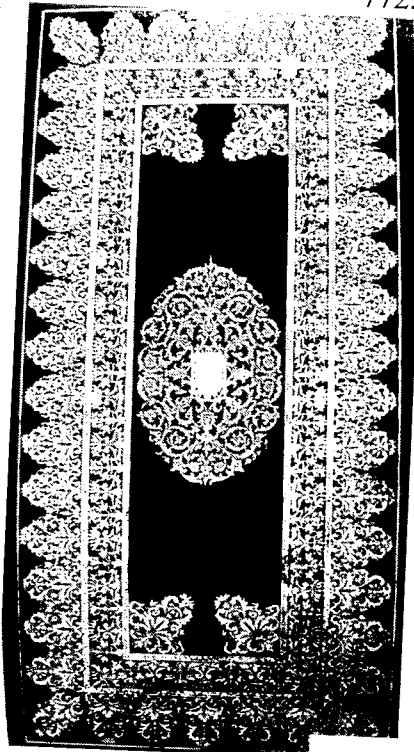
772.

773.

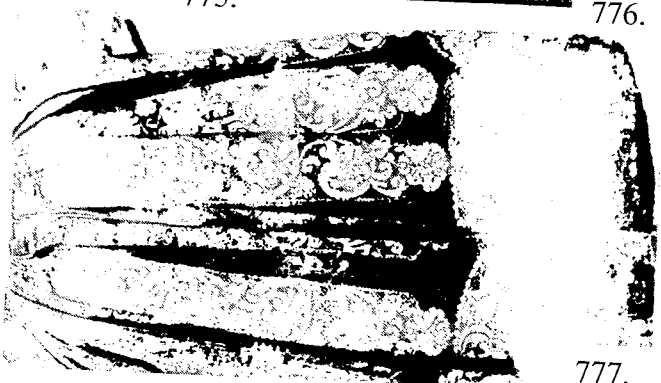
775.

776.

774.

777.

778.

779.

780.

781.

782.

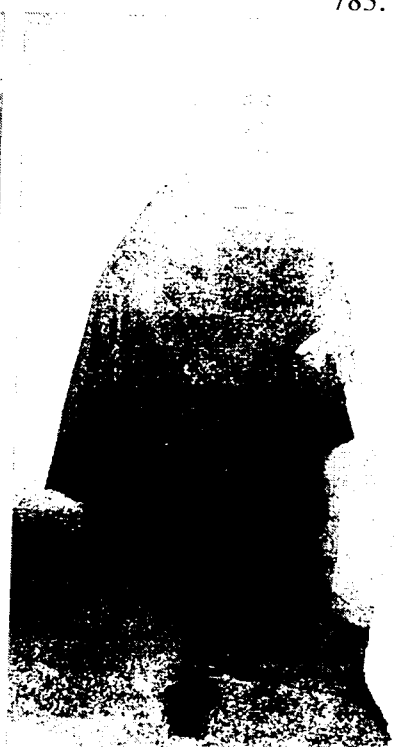
783.

784.

785.

786.

787.

788.

789.

790.

791.

792.

793.

794.

795.

796.

797.

798.

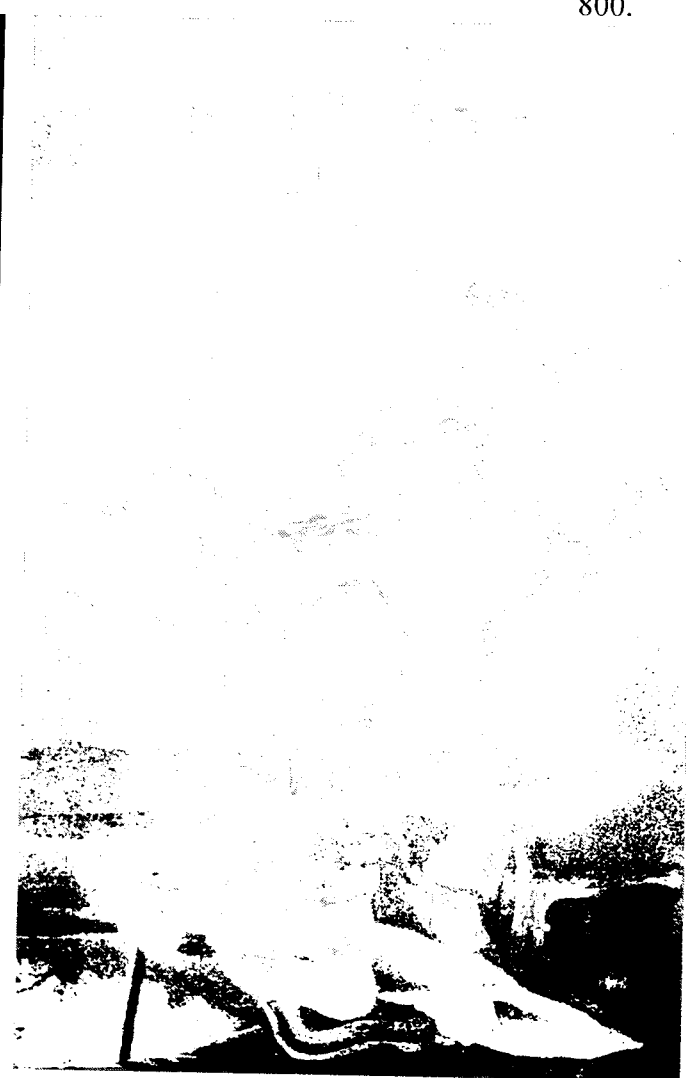
799.

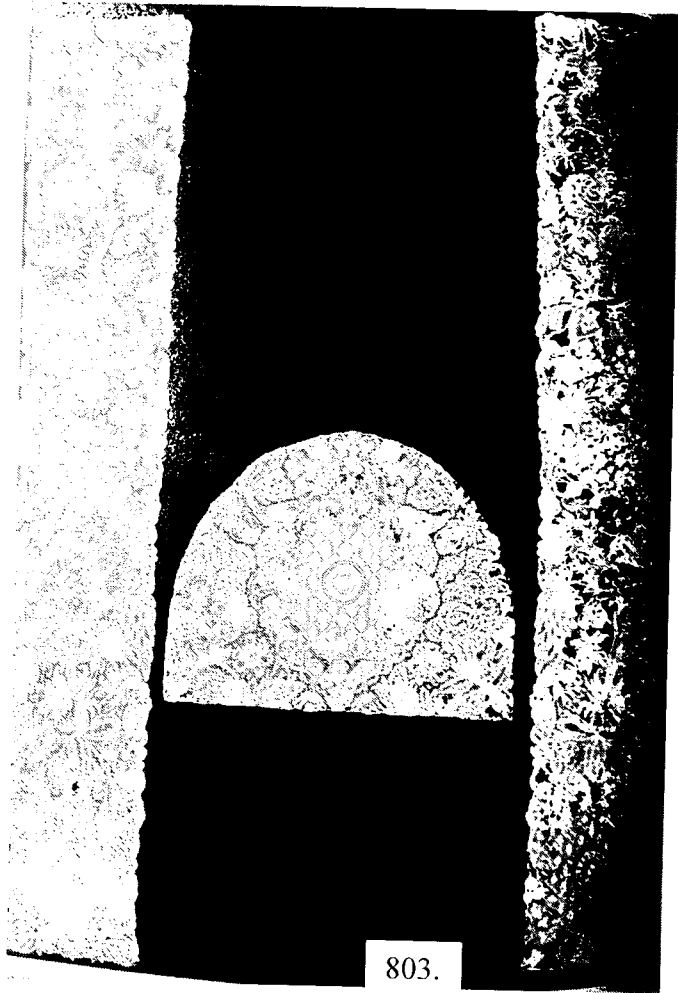
800.

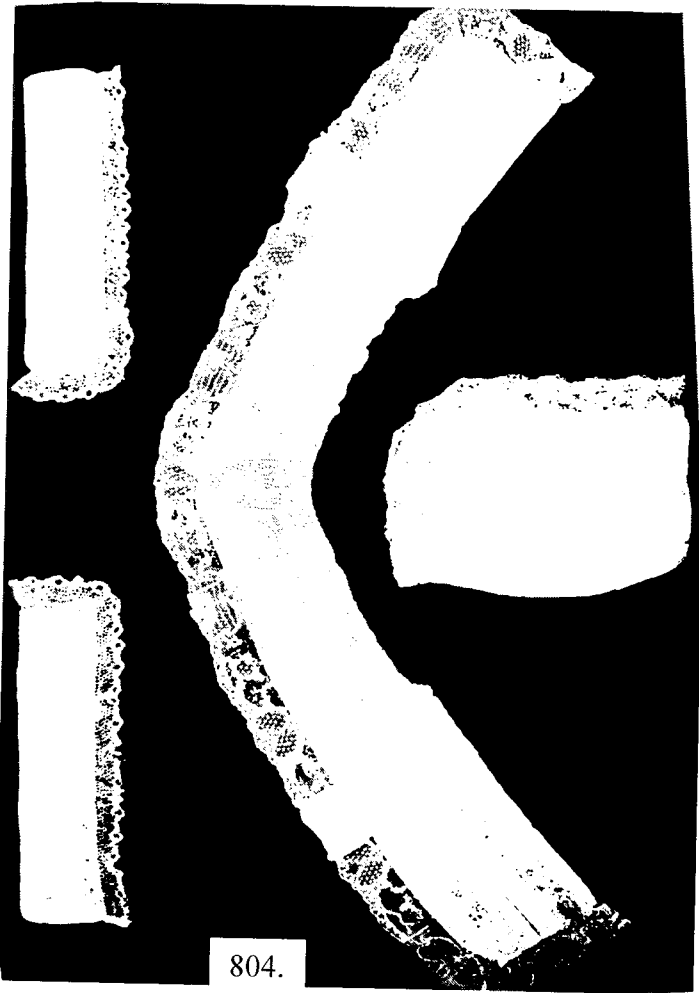
801.

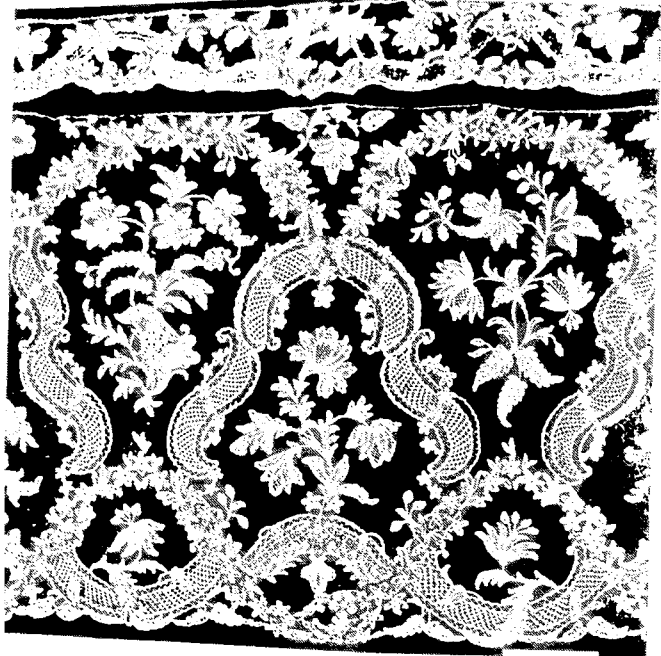
802.

803.

804.

805.

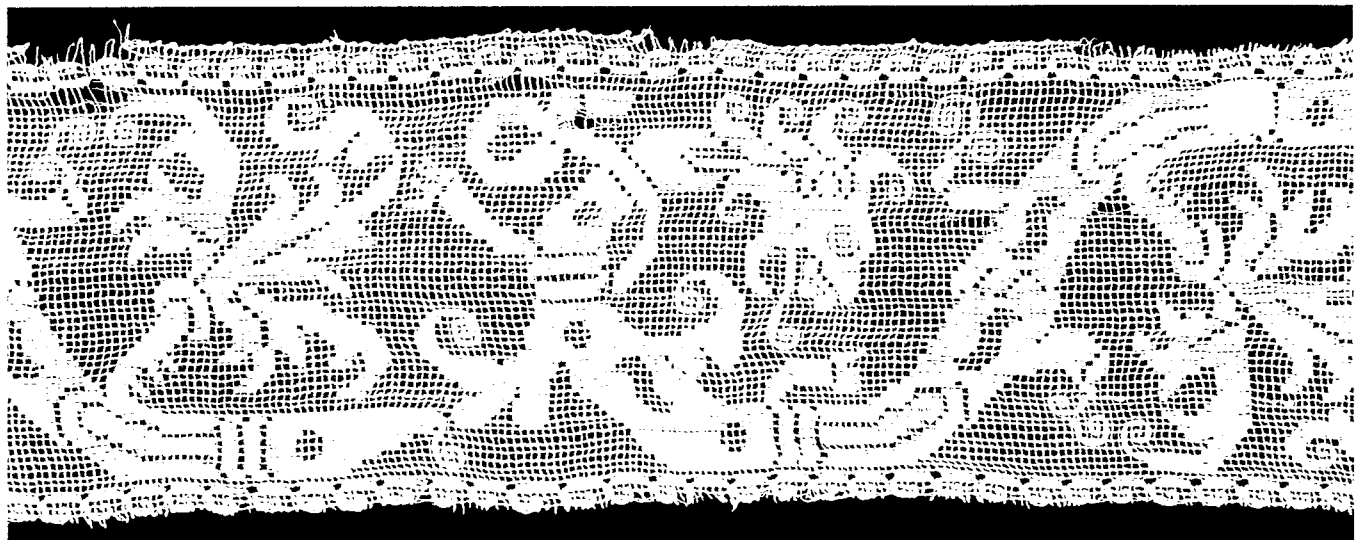
806.

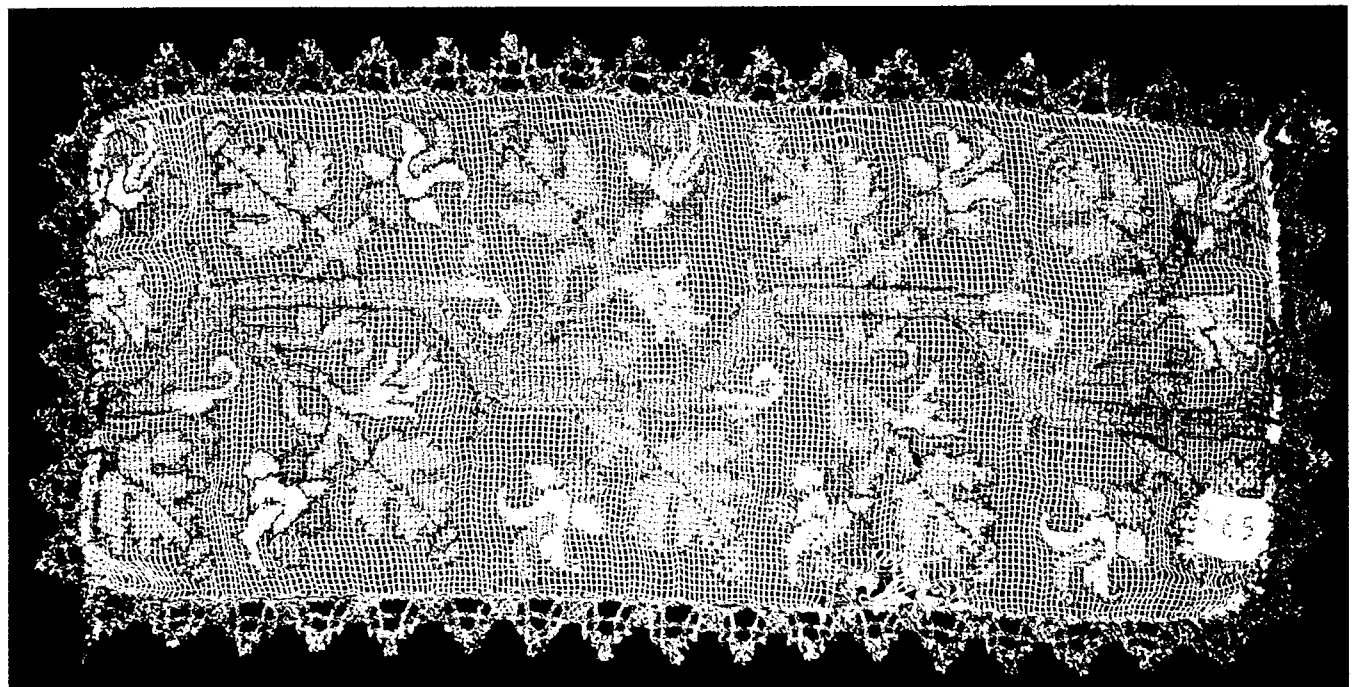
807.

T 1676

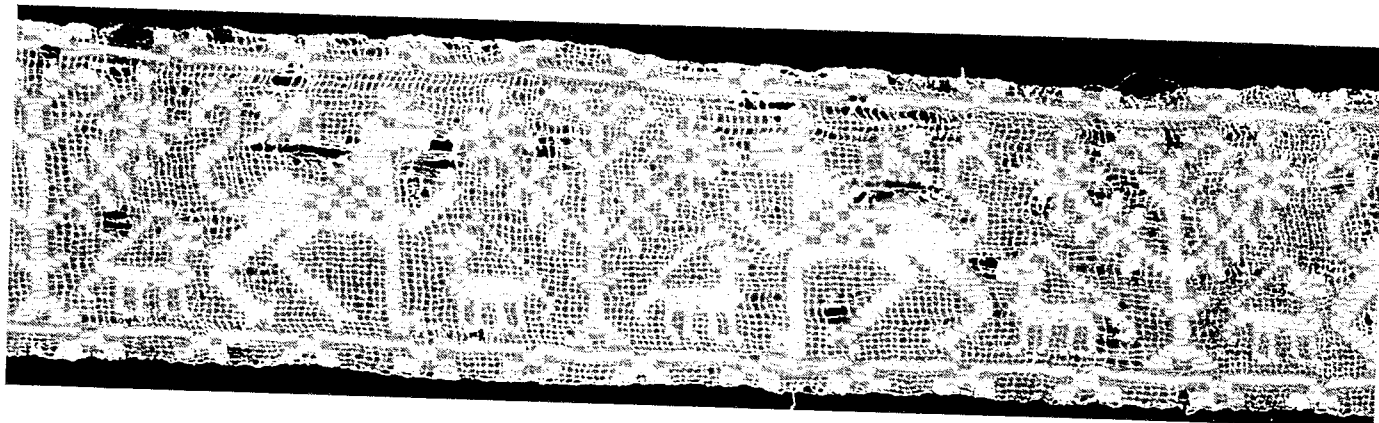

T 463

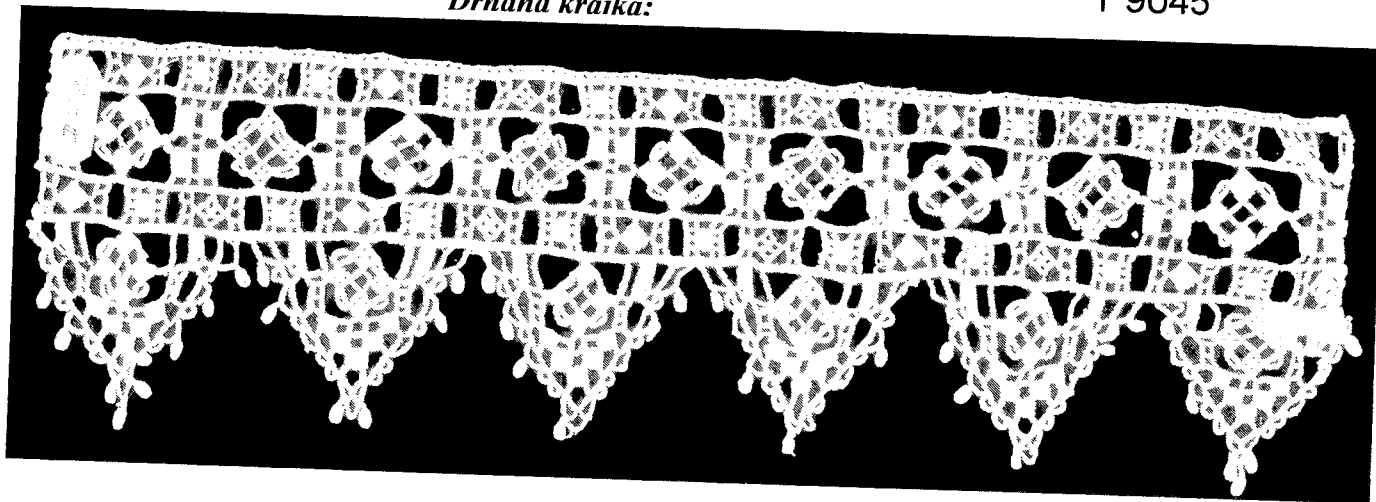
Srovnej s obr. 35

T 465

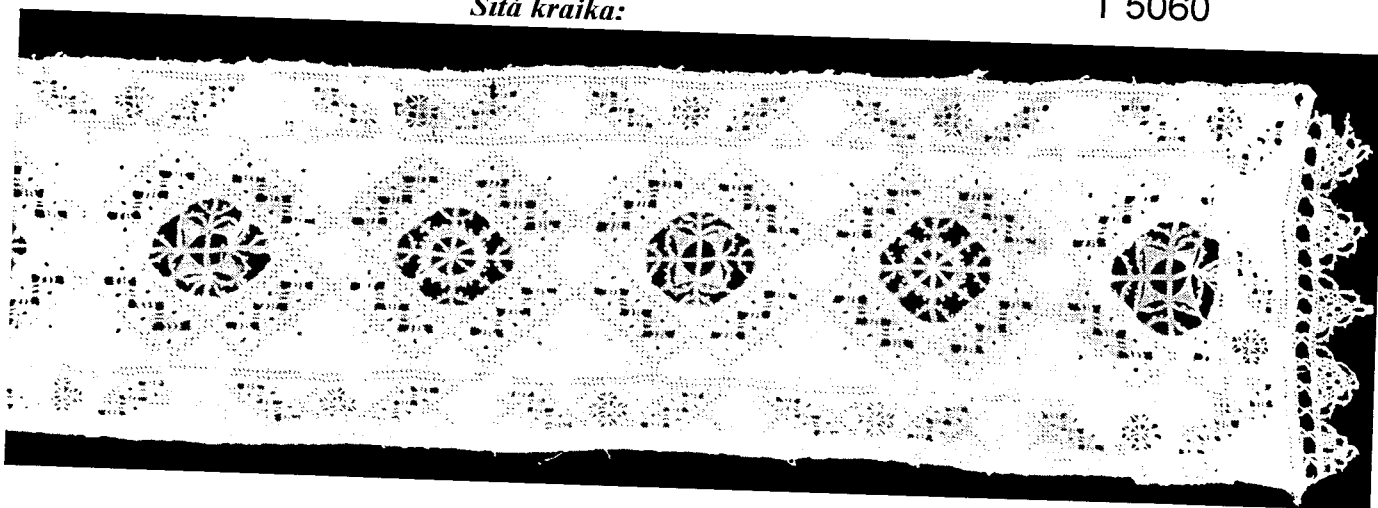
Drhaná kraika:

T 9045

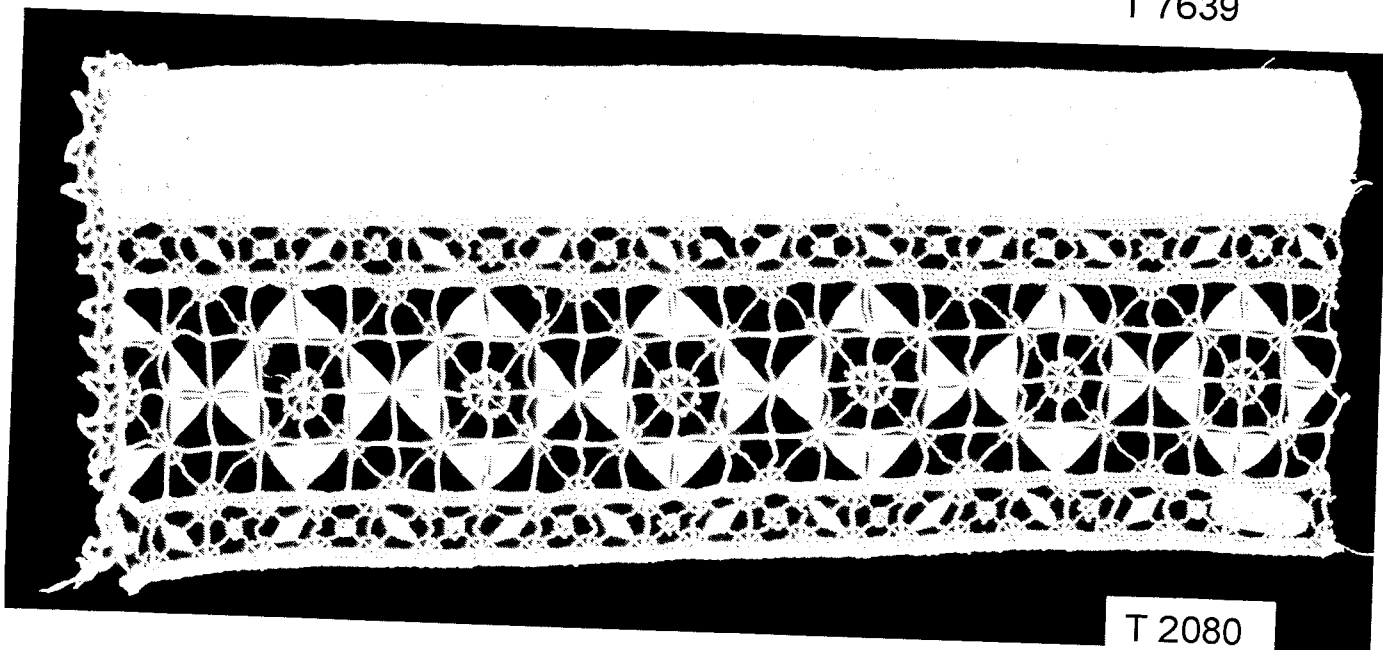

Šitá kraika:

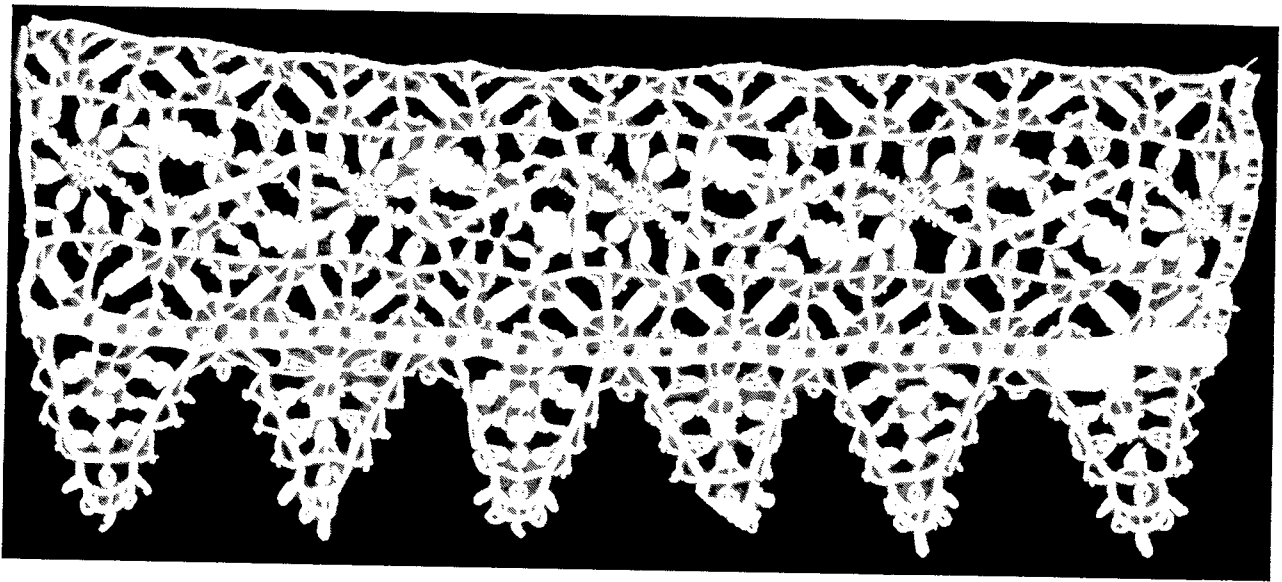
T 5060

T 7639

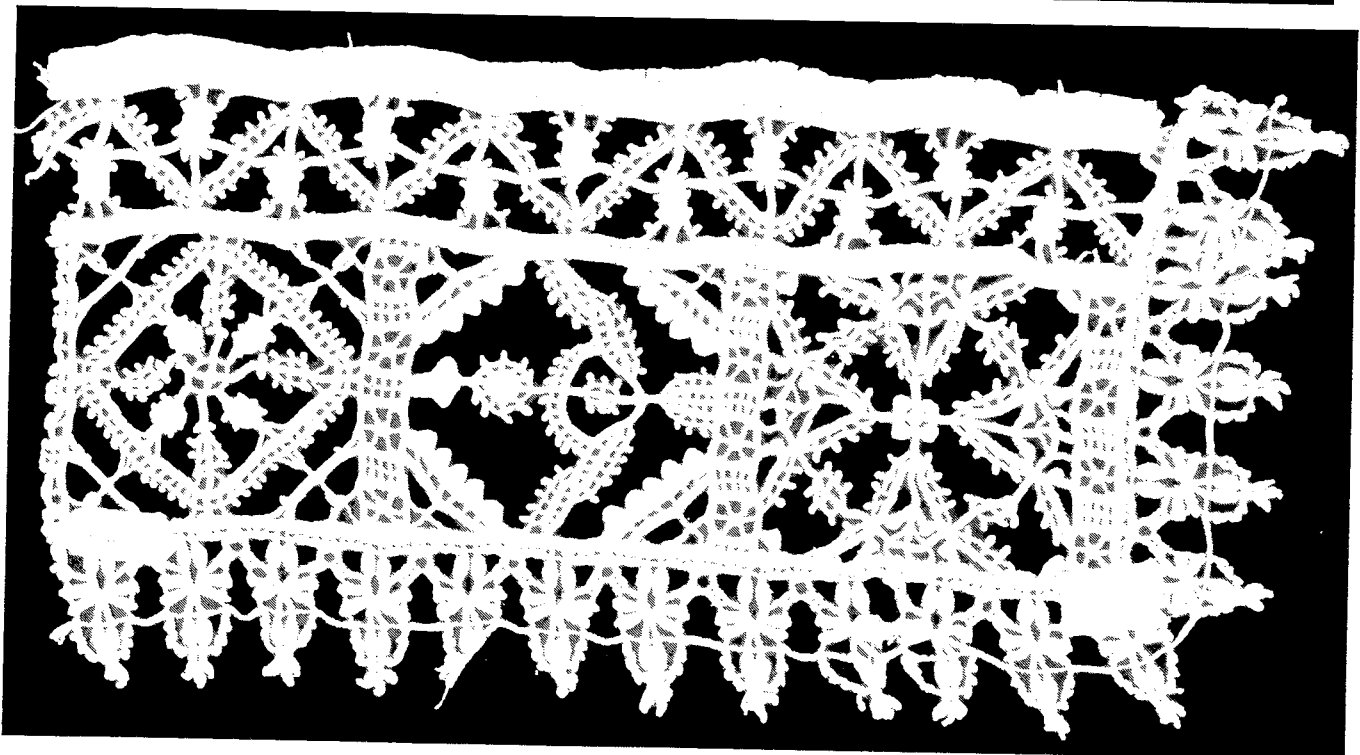
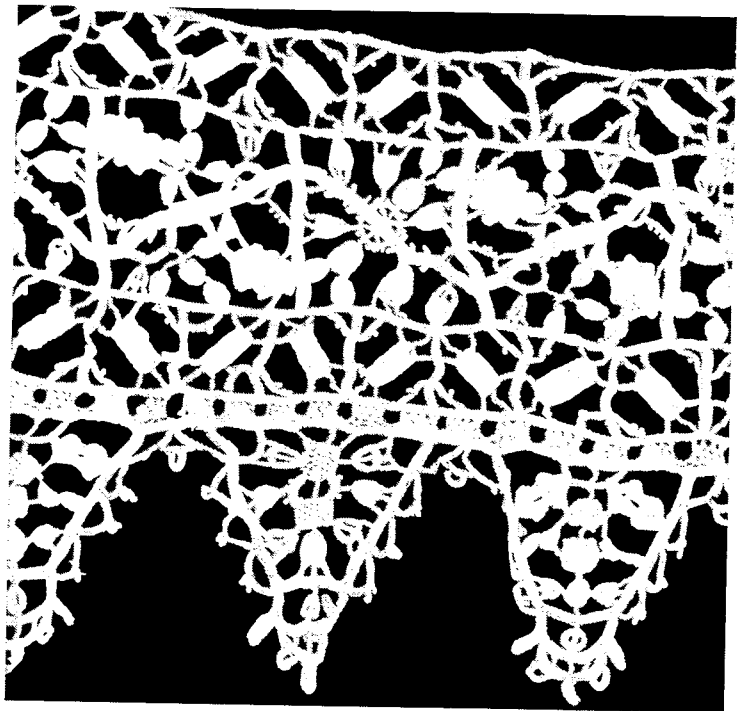

T 2080

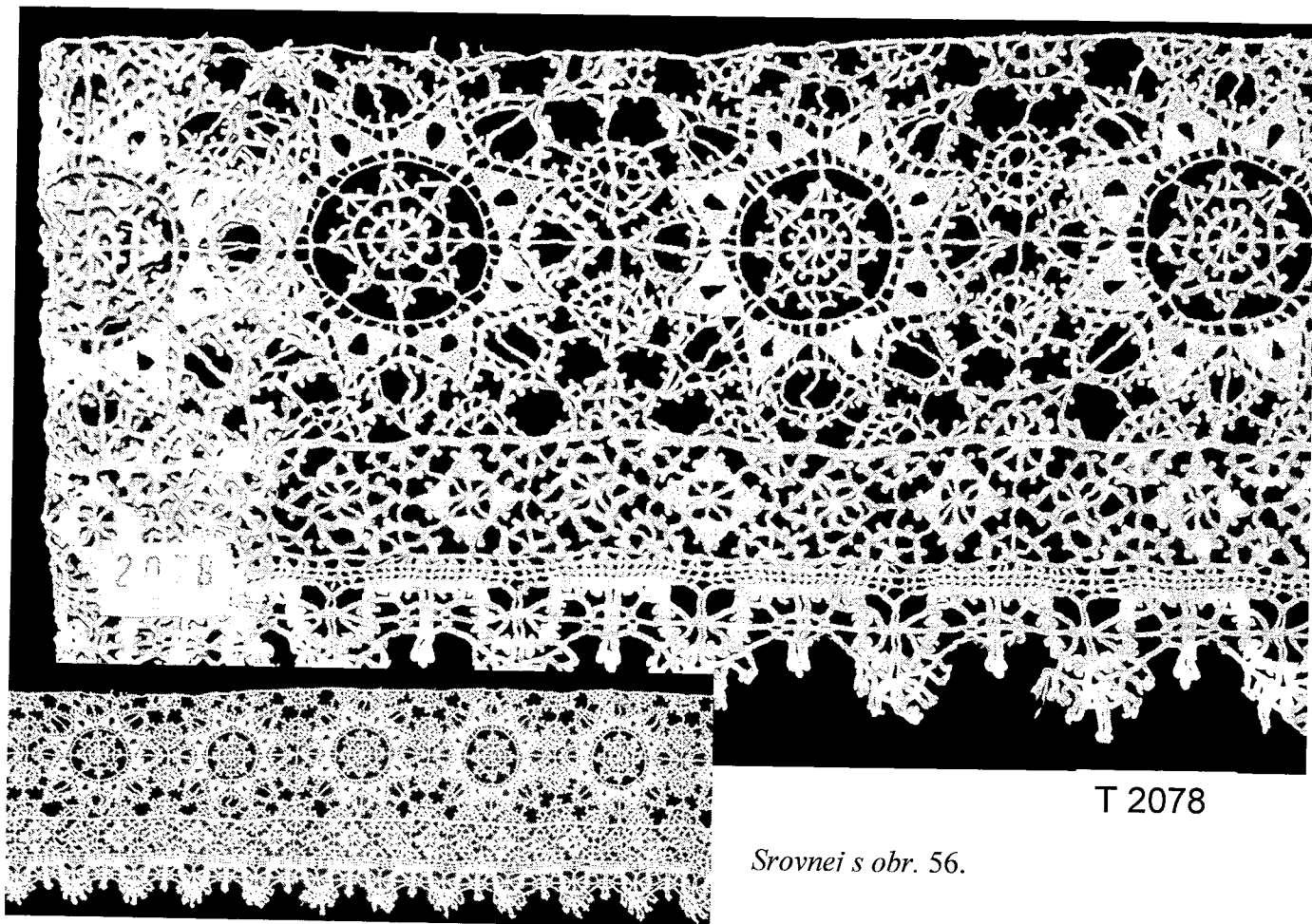

T 7638

Srovnej s obr. 46

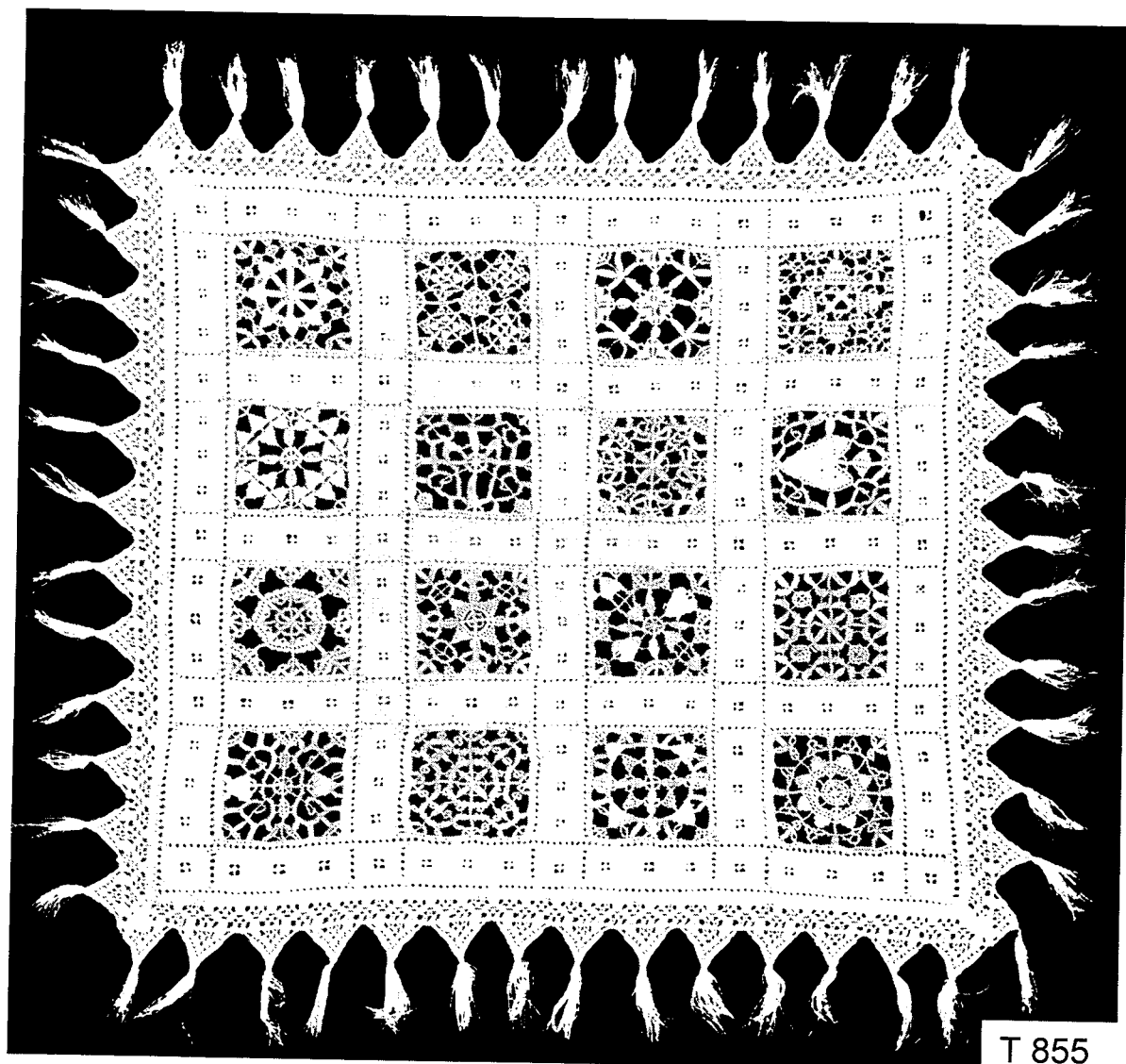

T 7653

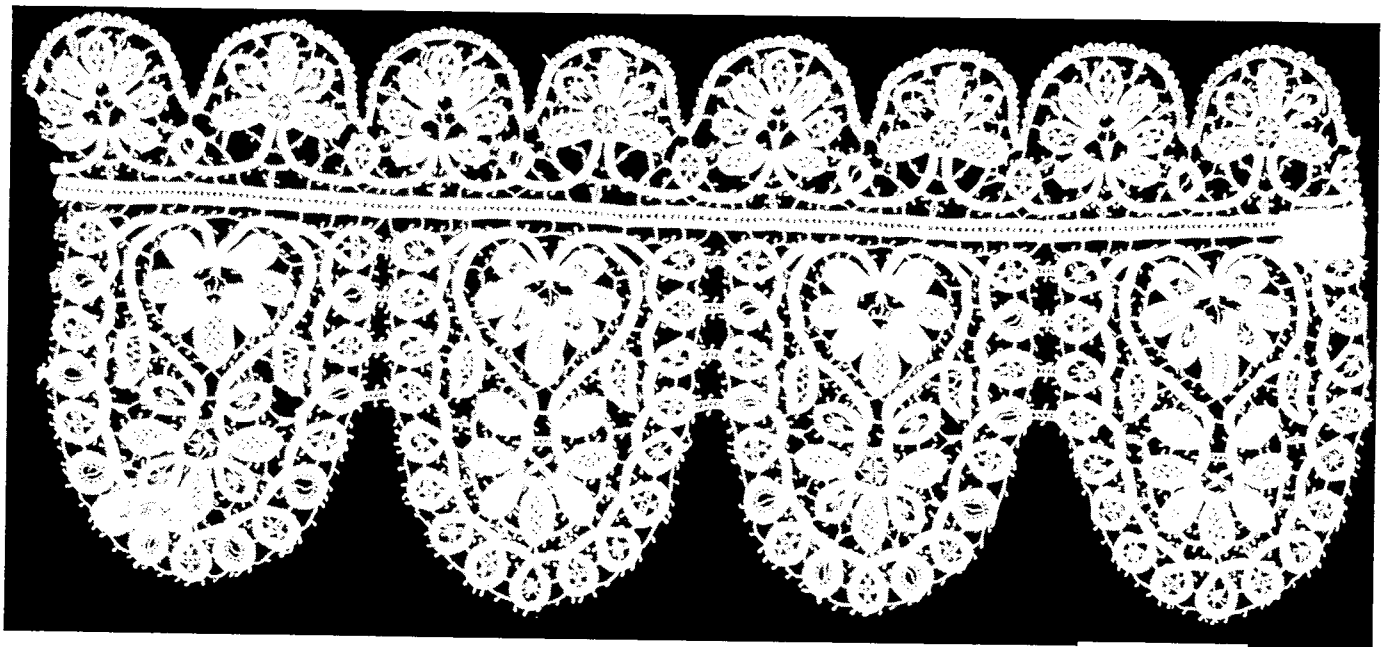

T 2078

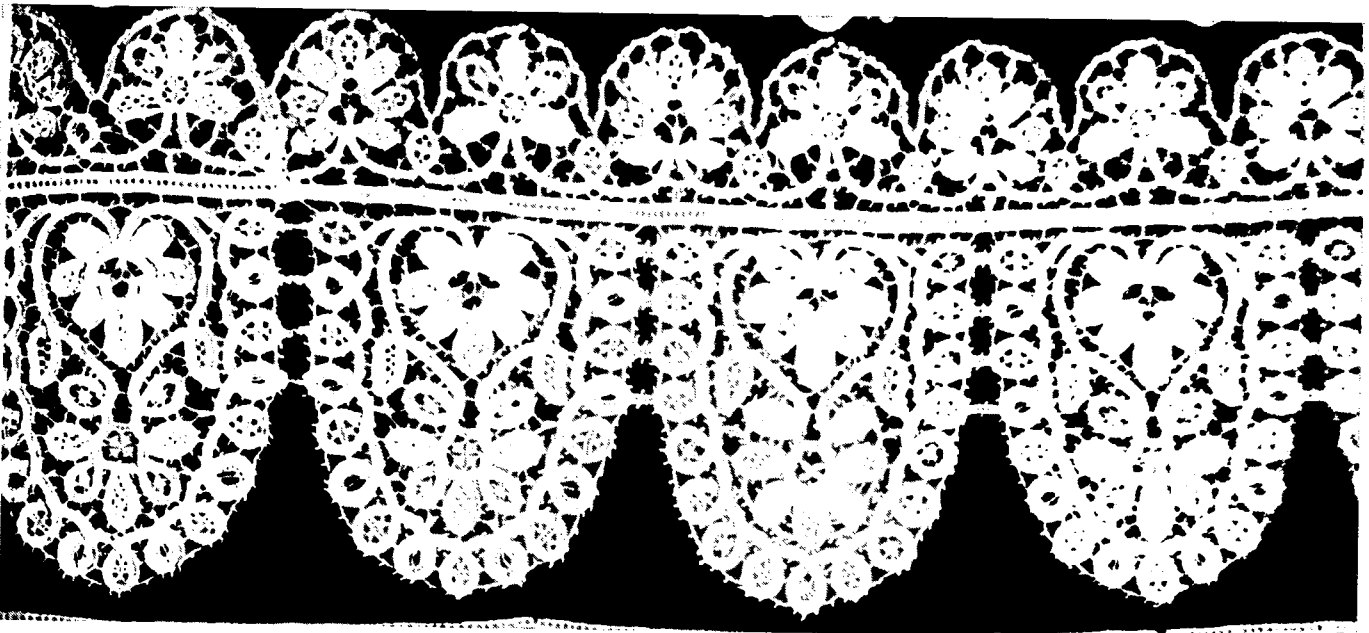
Srovnei s obr. 56.

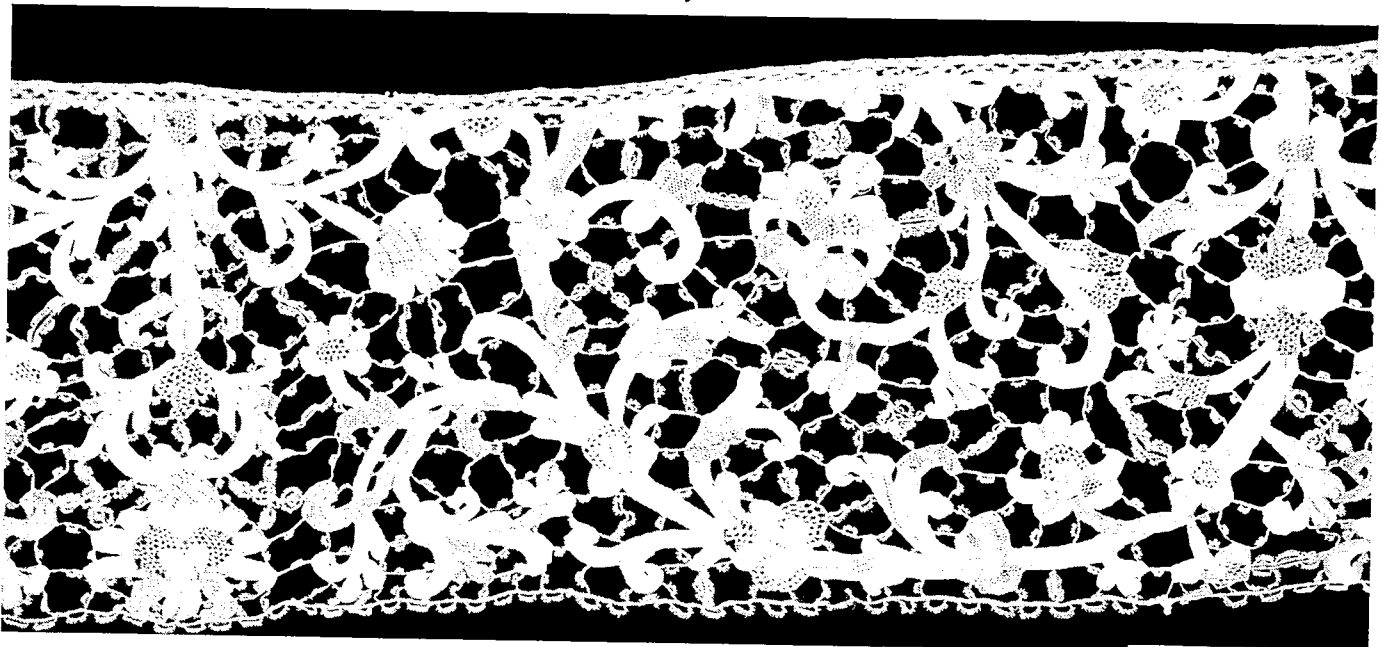
T 855

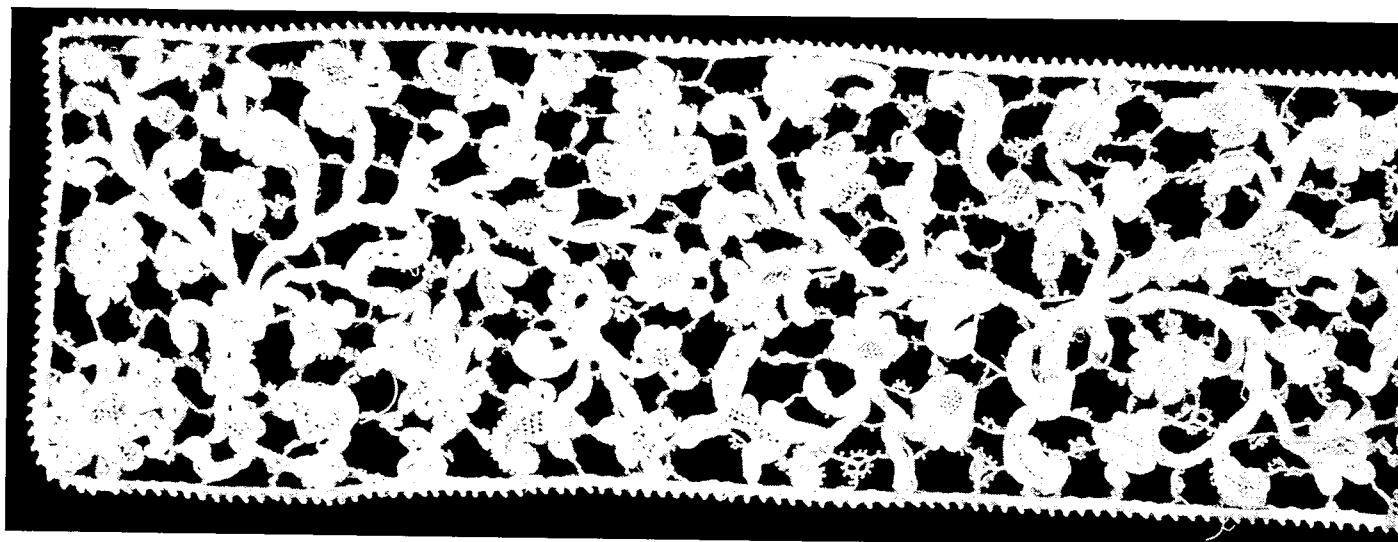
T 7657

prýmková krajka z Victoria and Albert Museum v Londýně, inv.č. 607-1894, 2.čtvrť 17. stol., publikováno v Levey. S., M., Lace a history

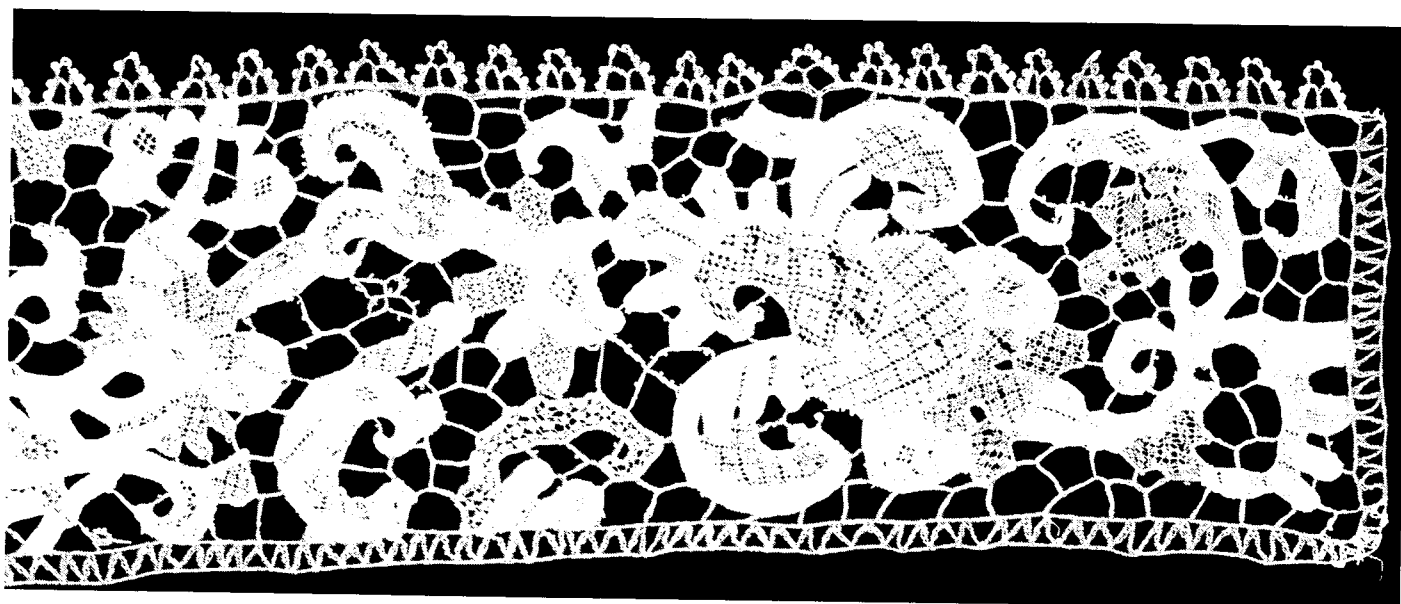

T 928

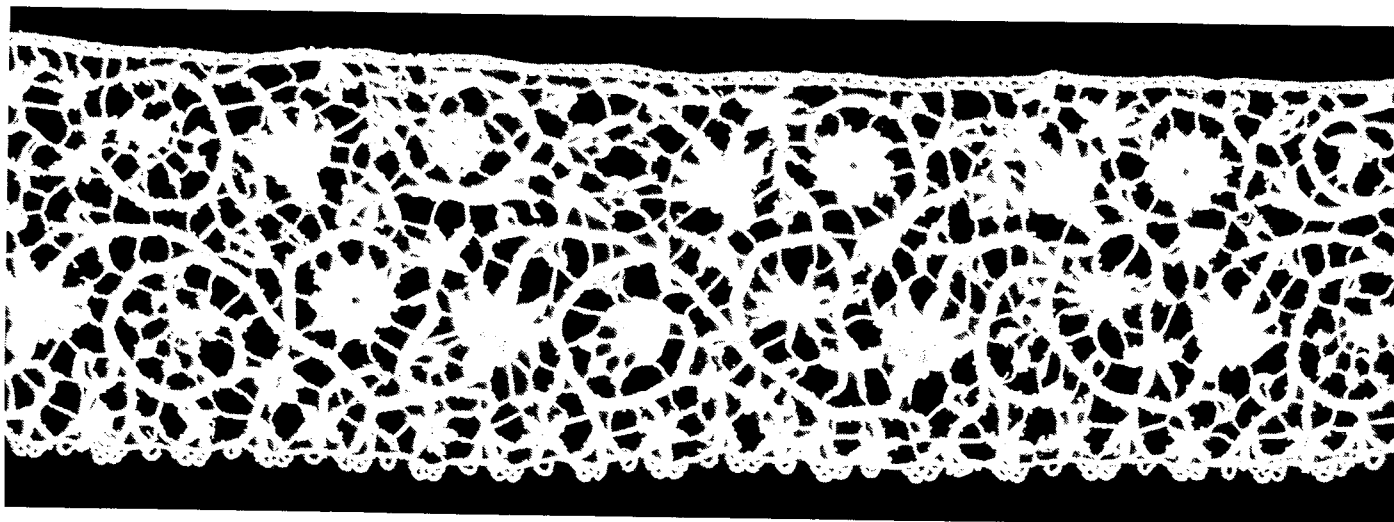
srovnai s obr. 298.

T 922

srovnai s obr. 309.

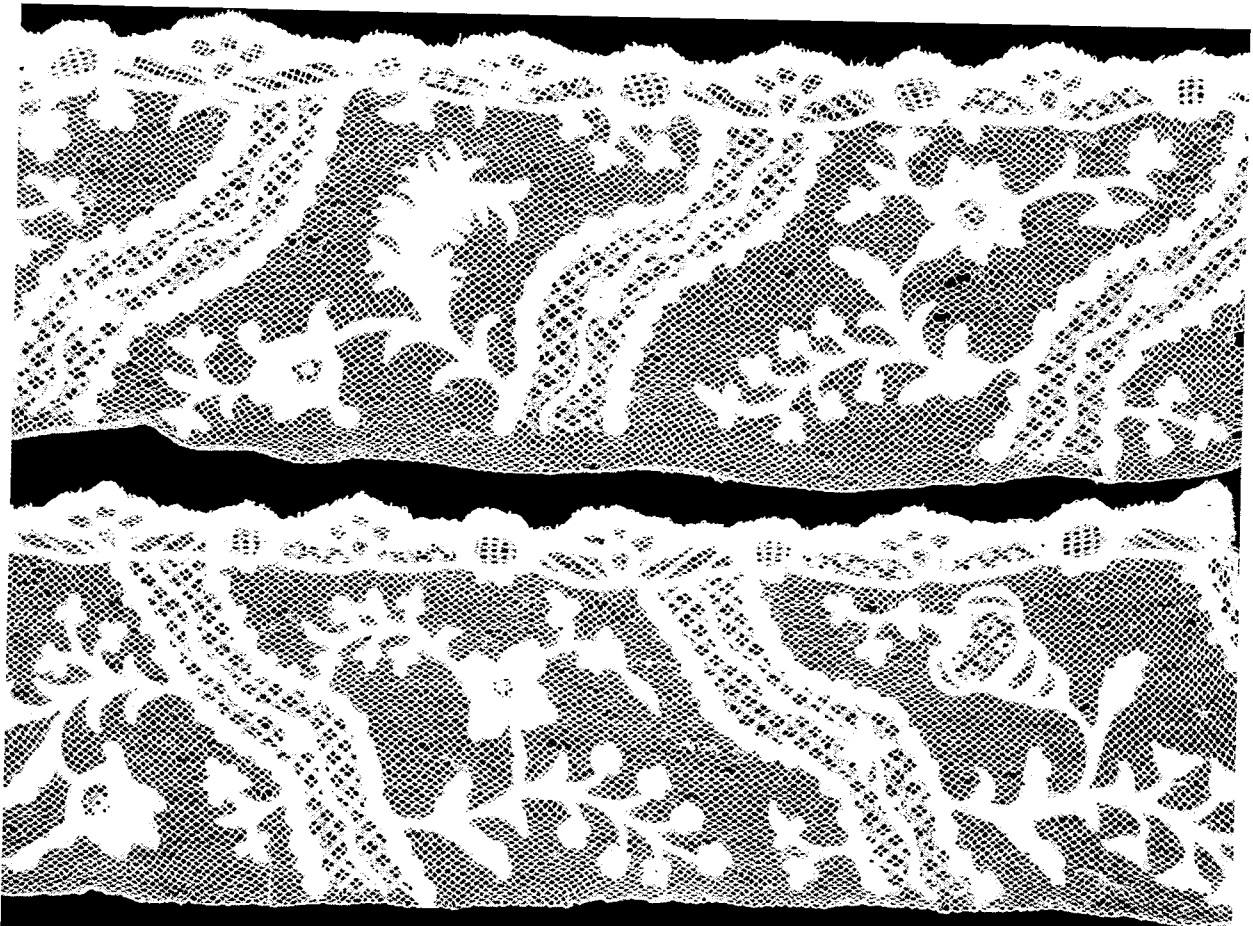
T 931

T 901

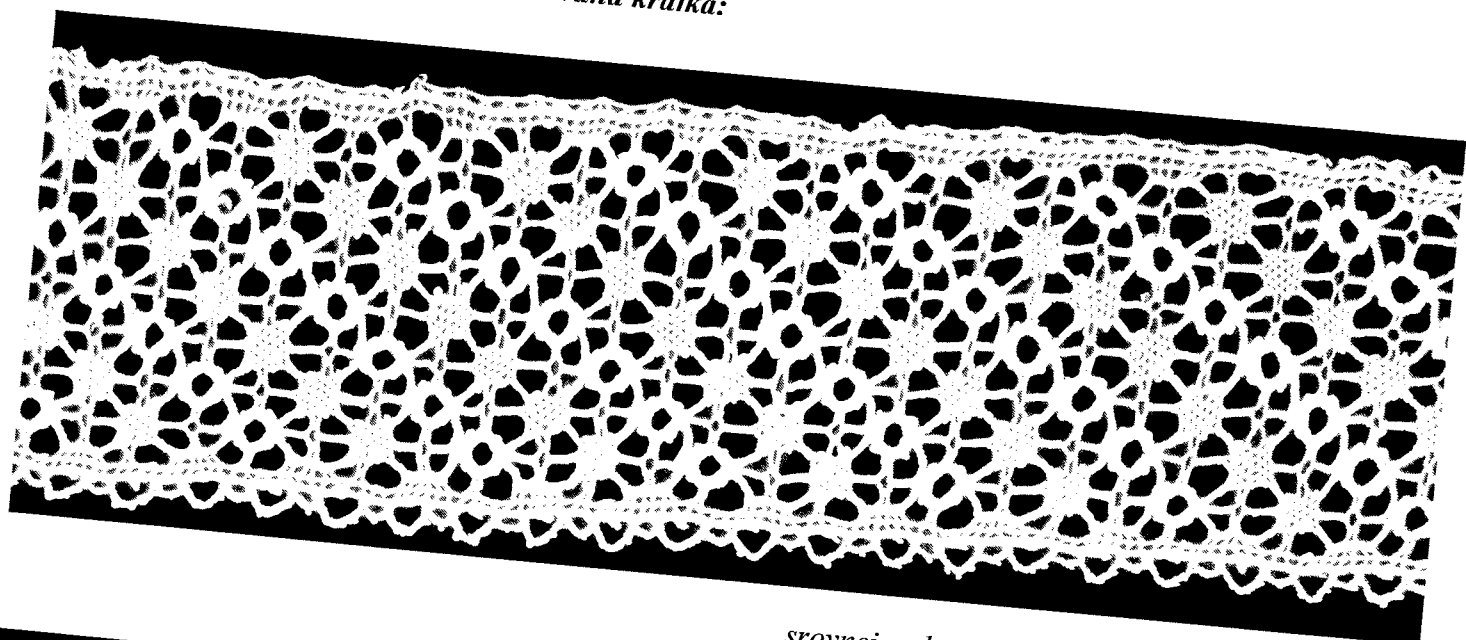

T 8487

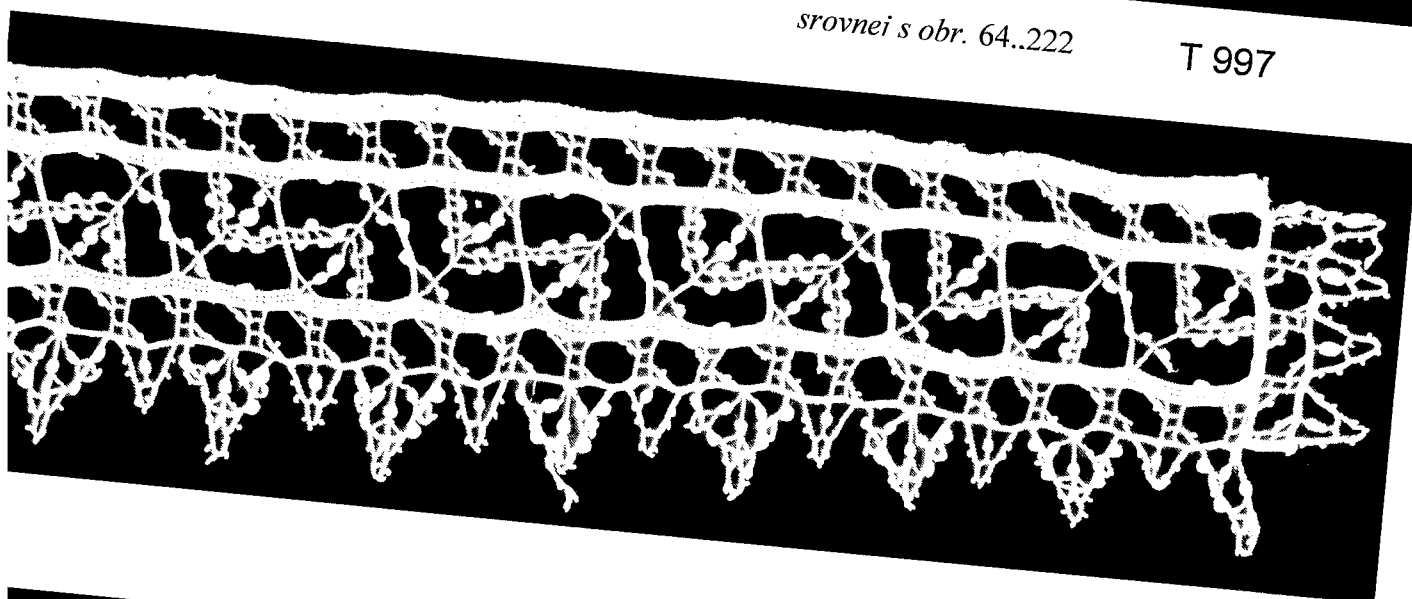
T 952, 934

Paličkovaná kraika:

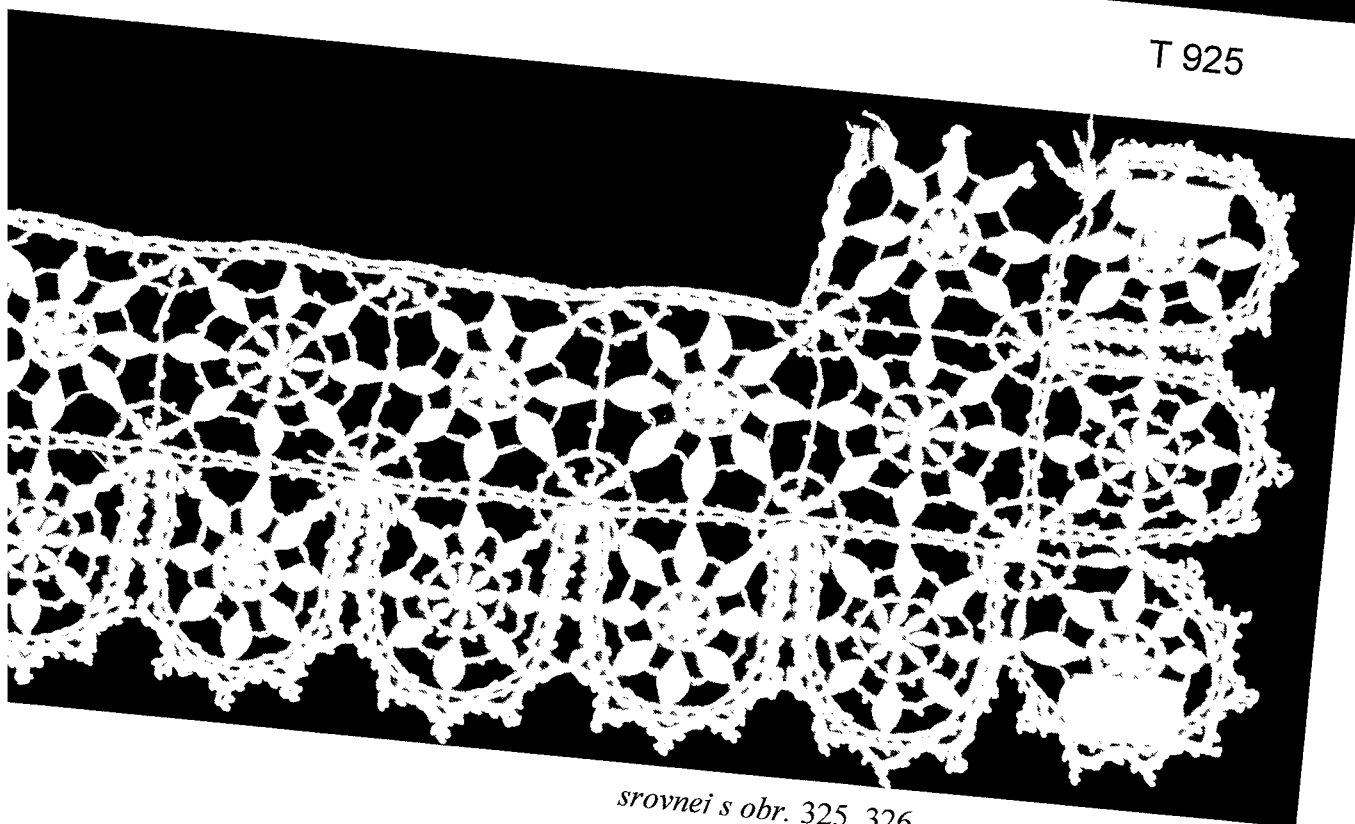

srovnej s obr. 64..222

T 997

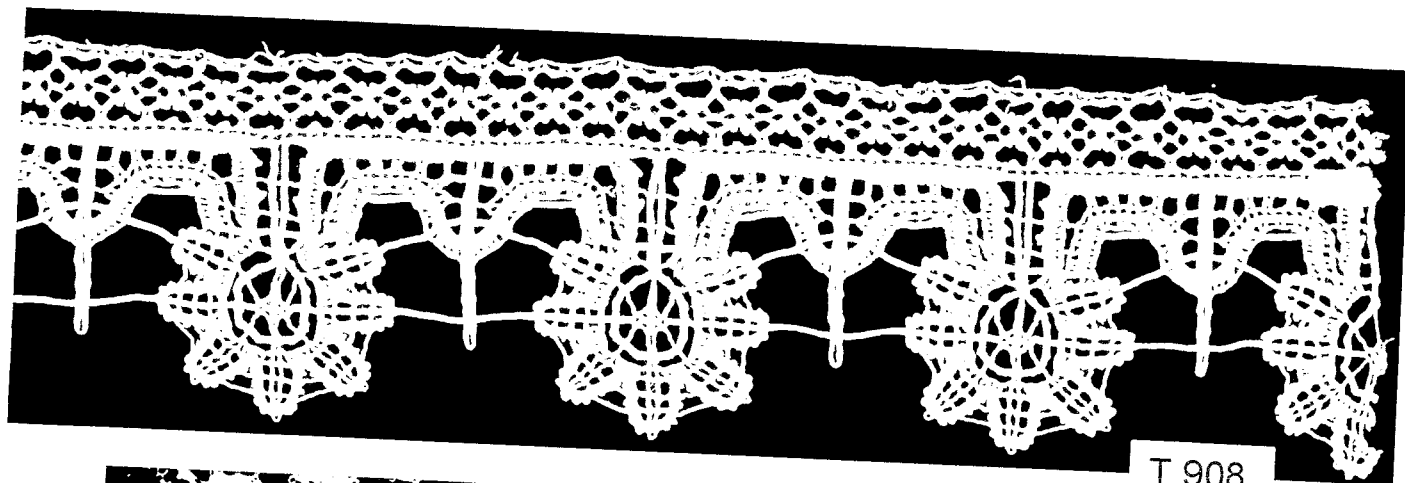

T 925

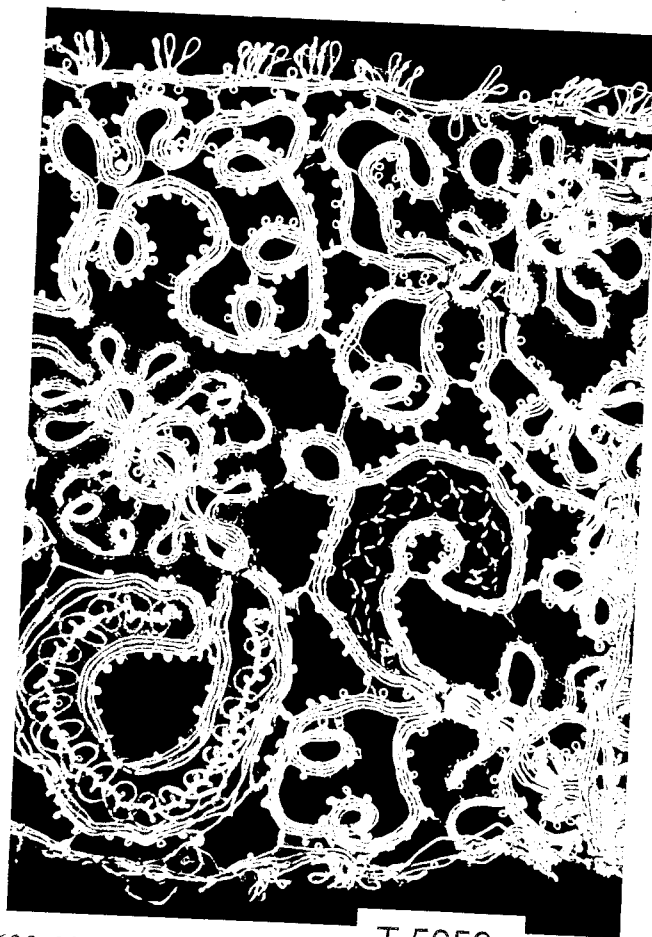
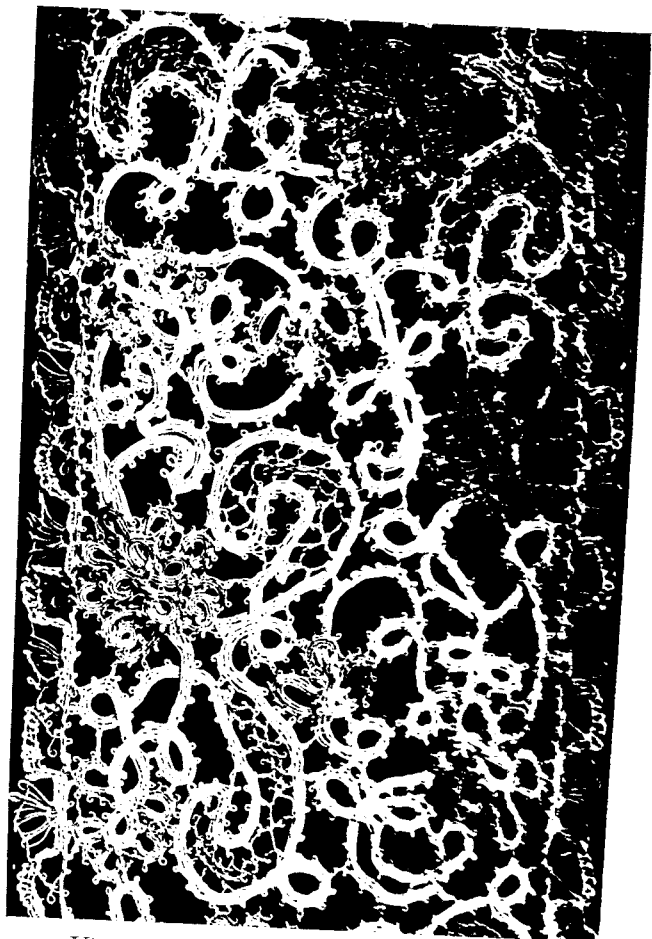

srovnej s obr. 325..326

T 2090

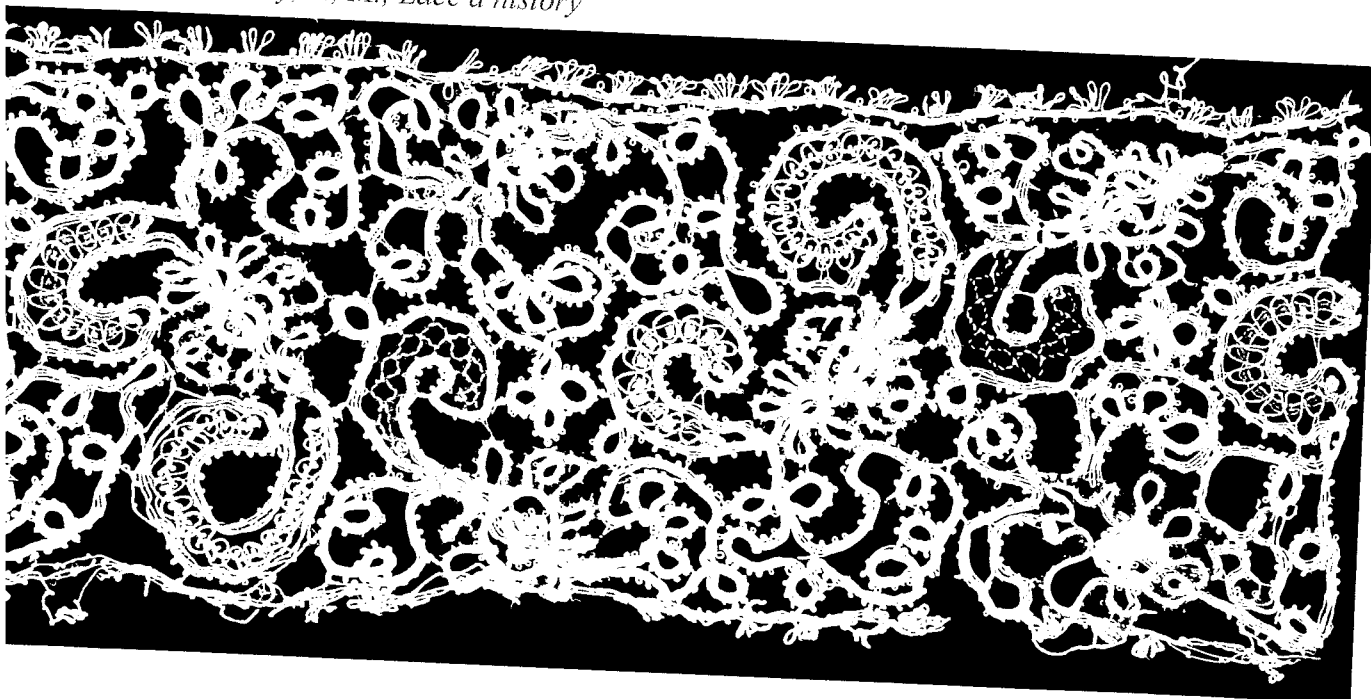

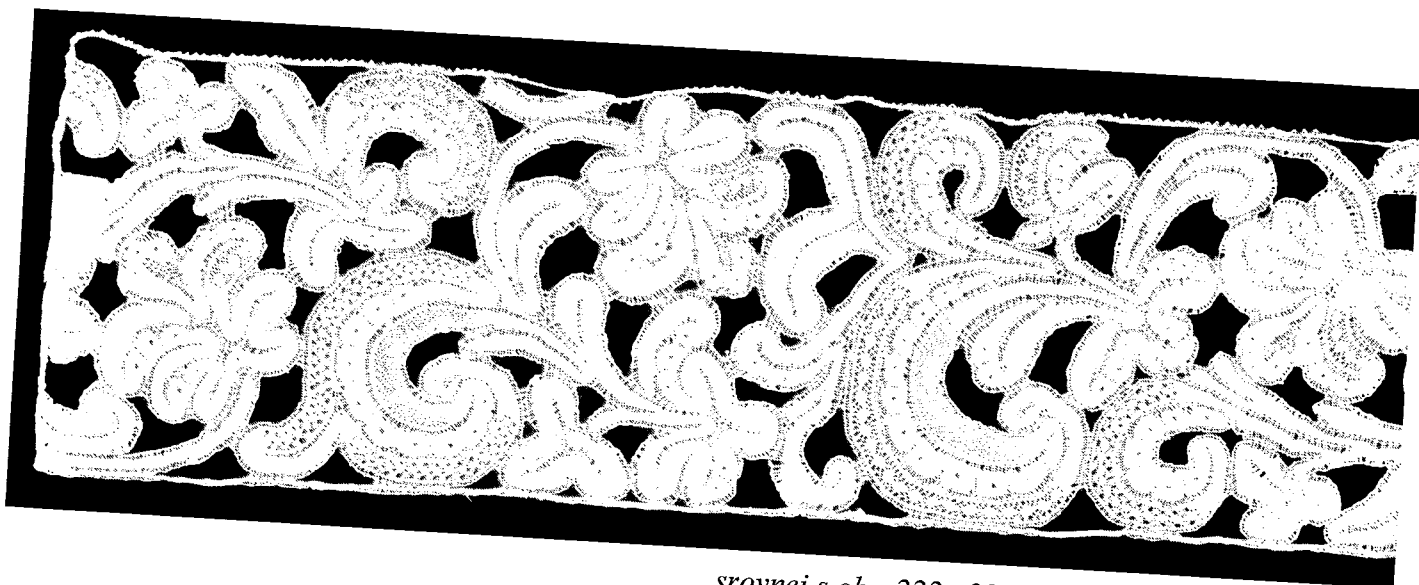
T 908

T 5059

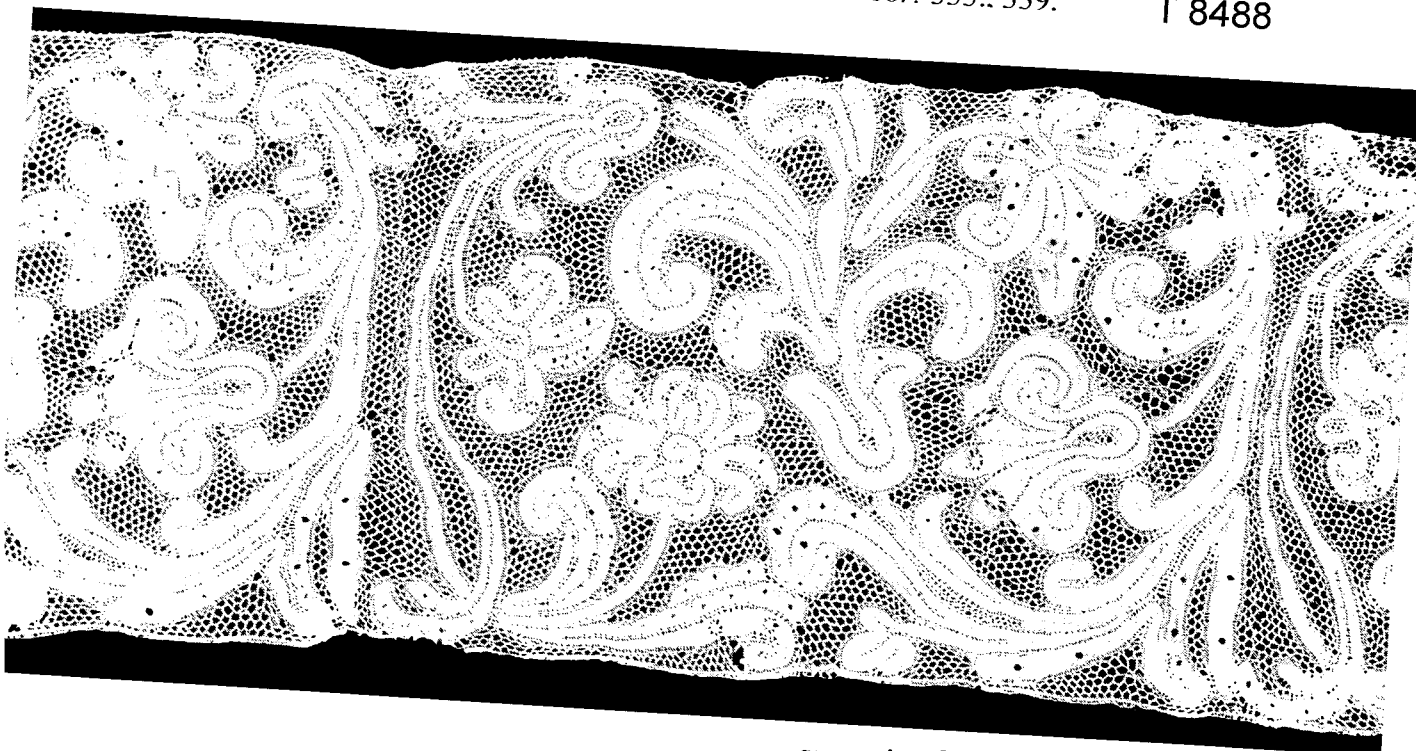
*guipura z Victoria and Albert museum v Londýně, inv.č.622-1864,
publikováno v Levey, S., M., Lace a history*

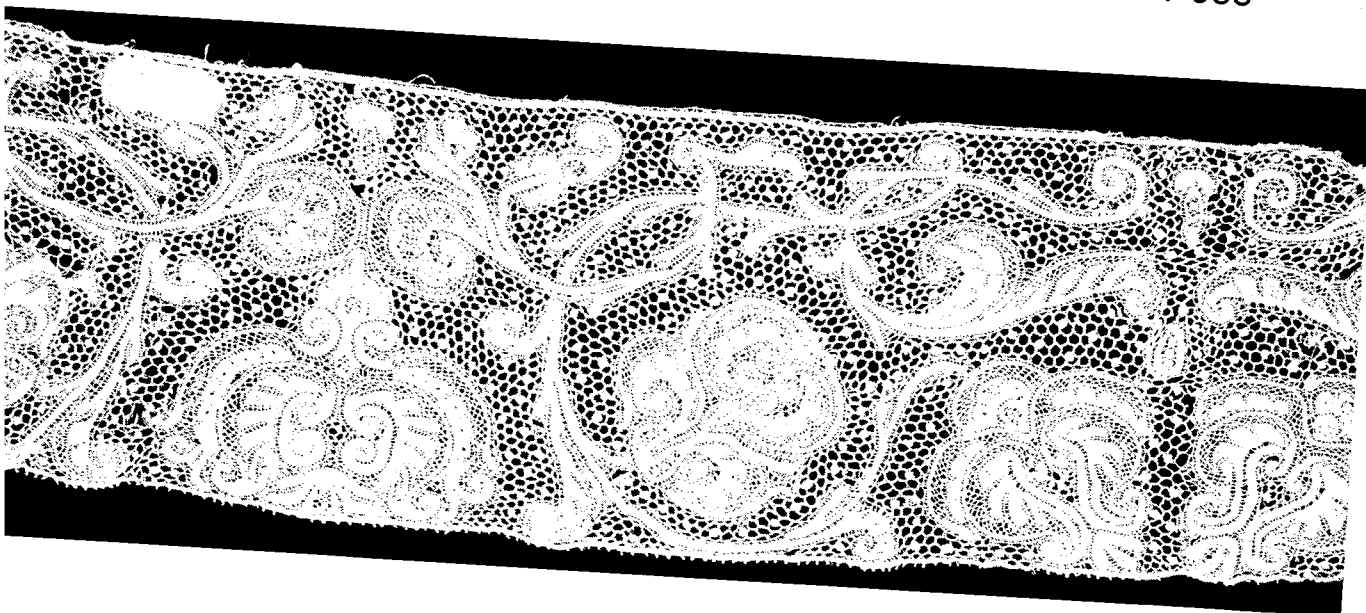
srovnei s obr. 333.. 339.

T 8488

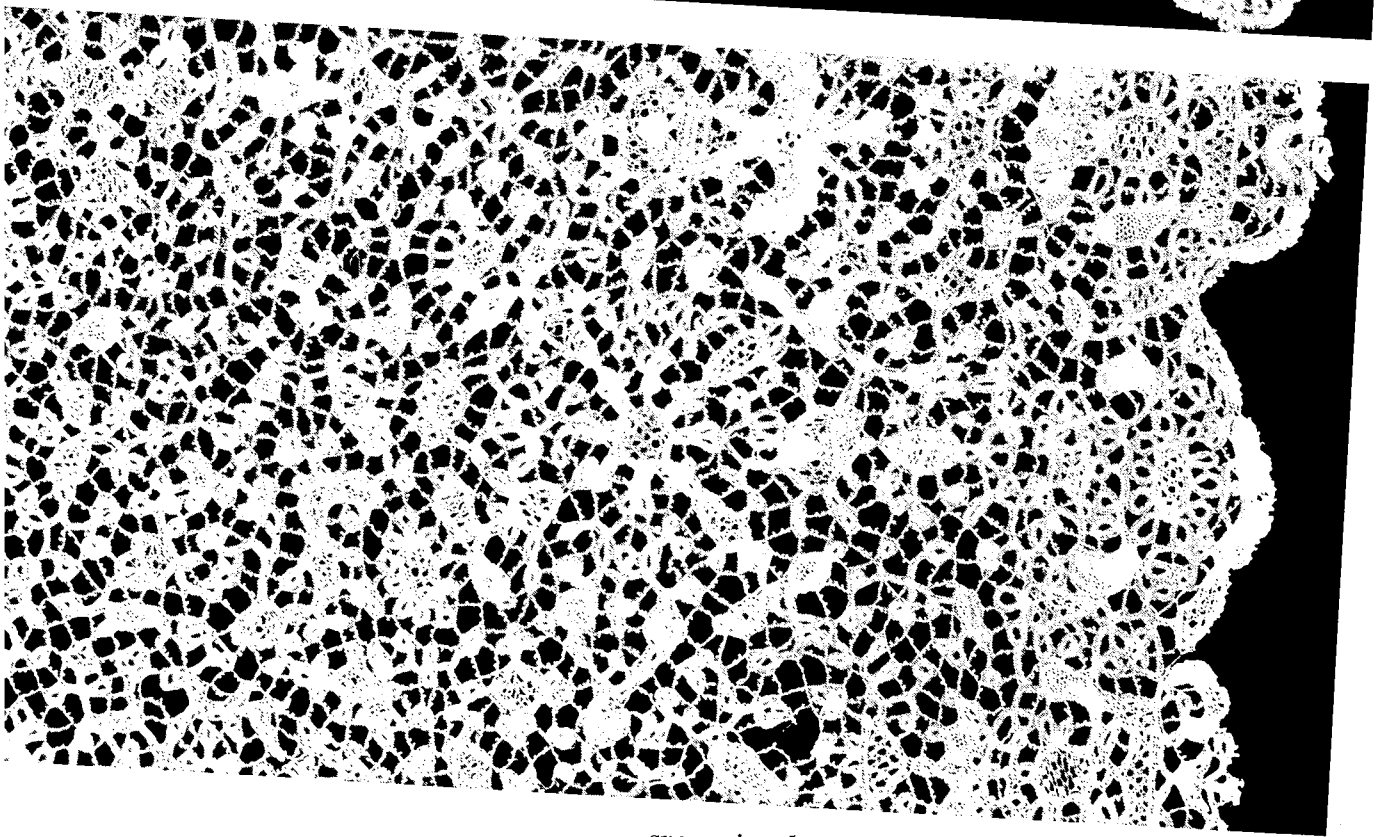
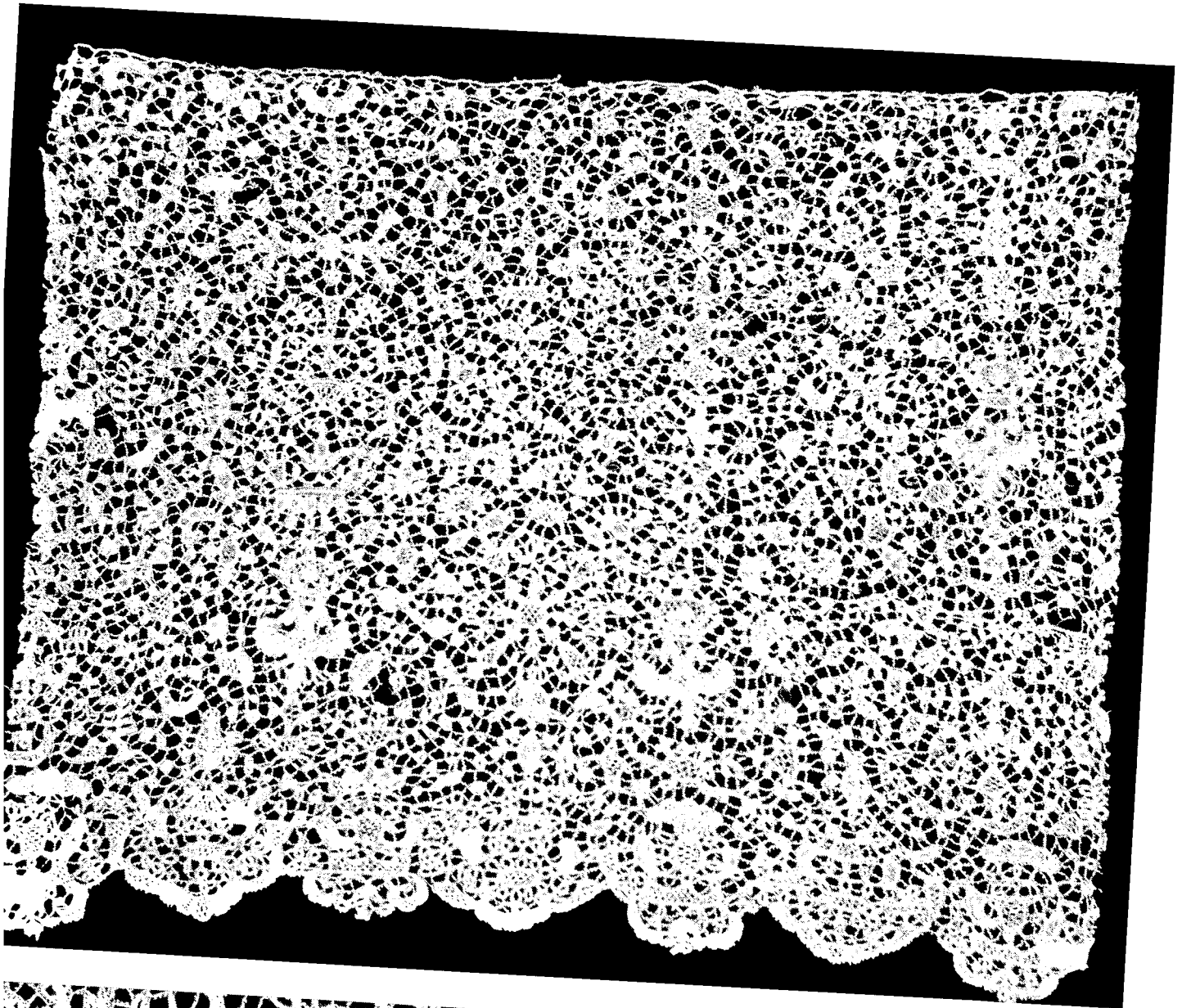
srovnei s obr. 332.

T 958

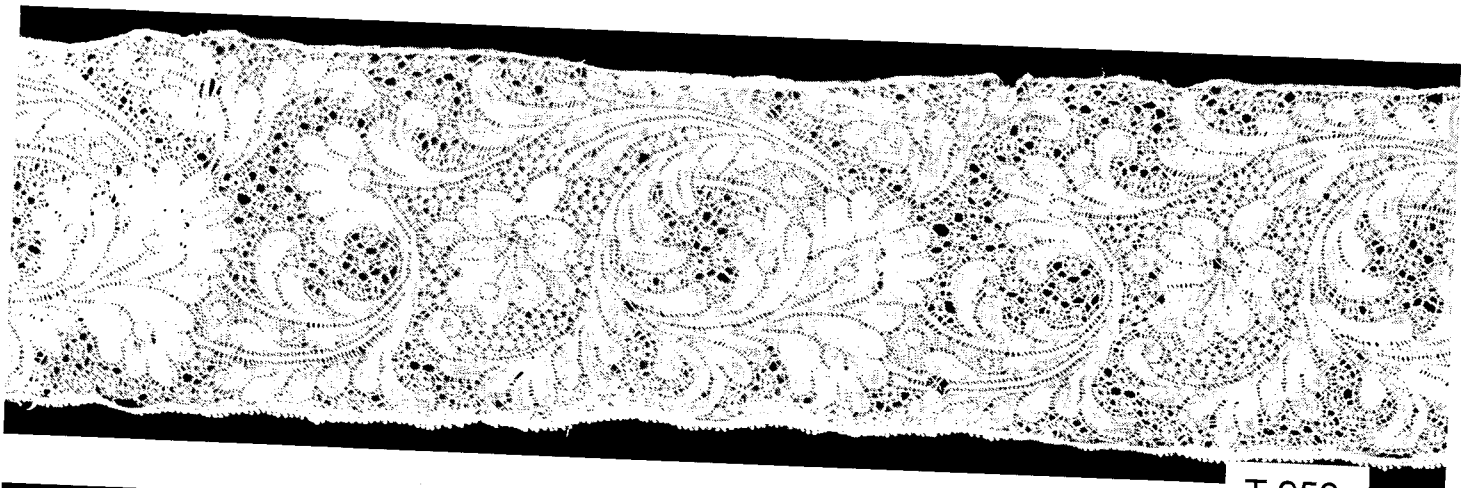
srovnei s obr. 356.

T 973

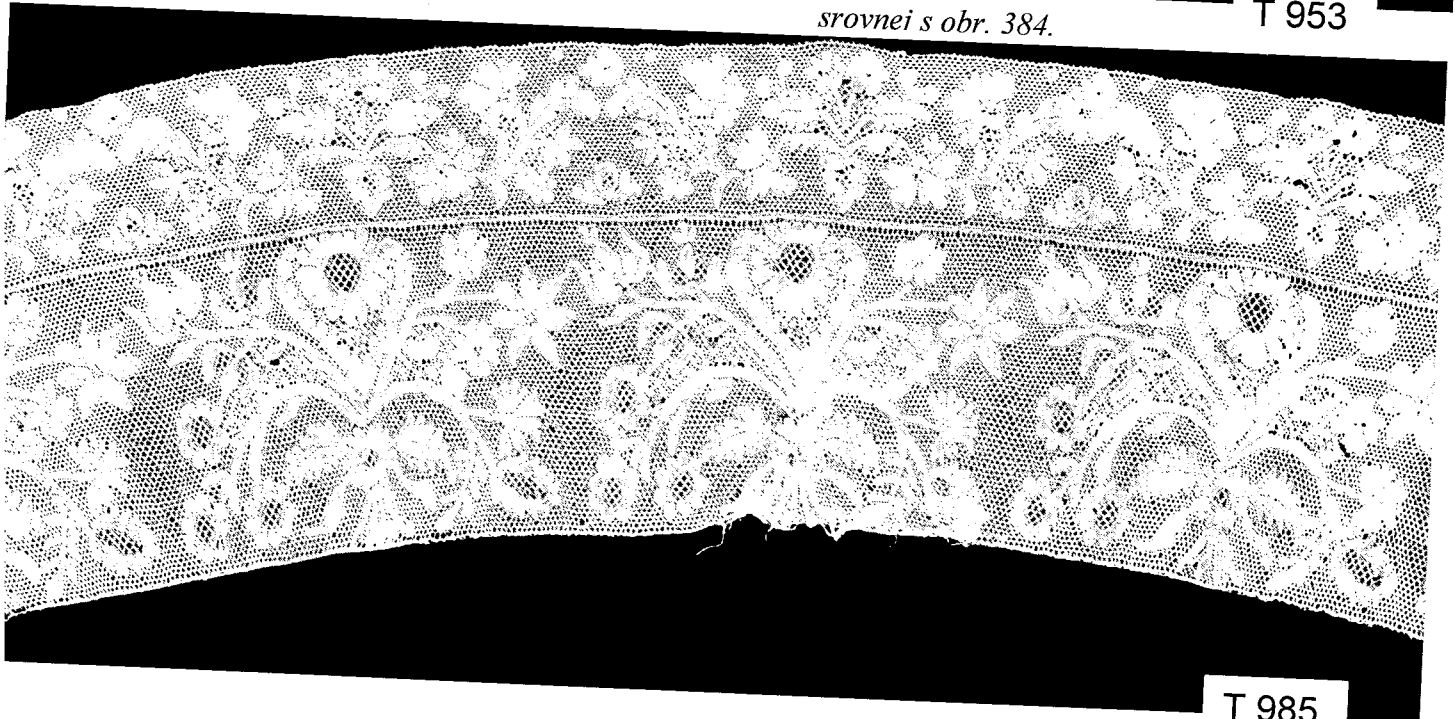
srovnei s obr. 419.

T 992

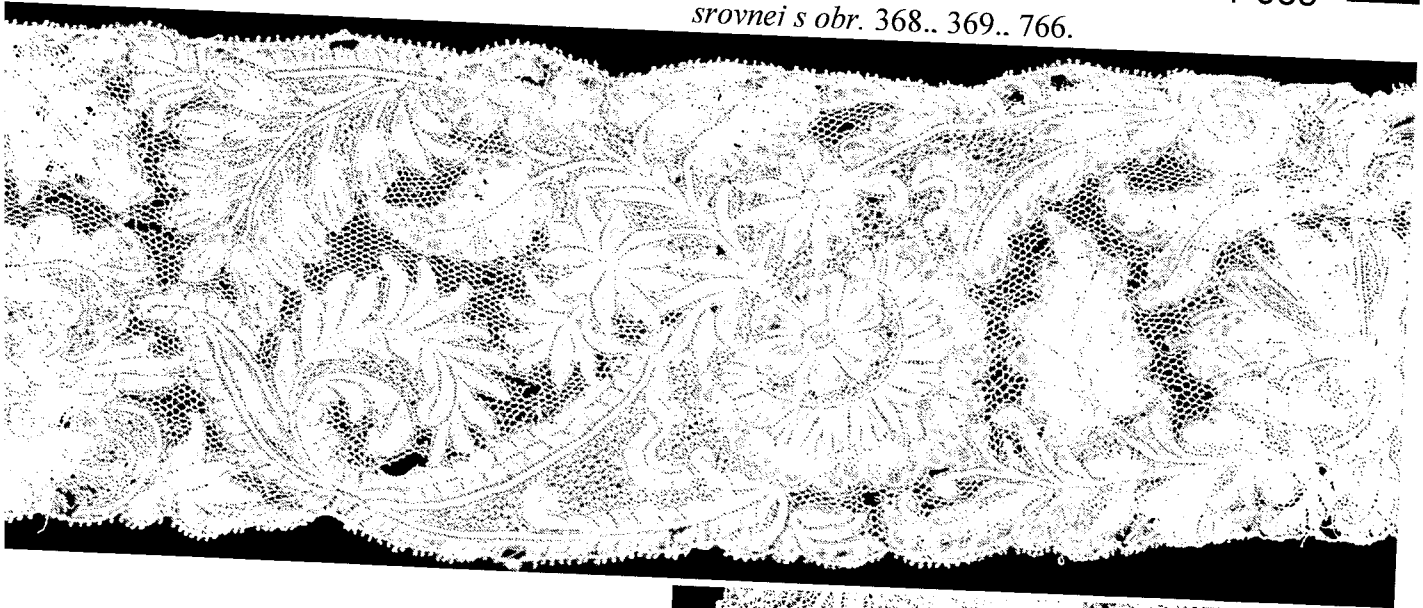
srovnei s obr. 384.

T 953

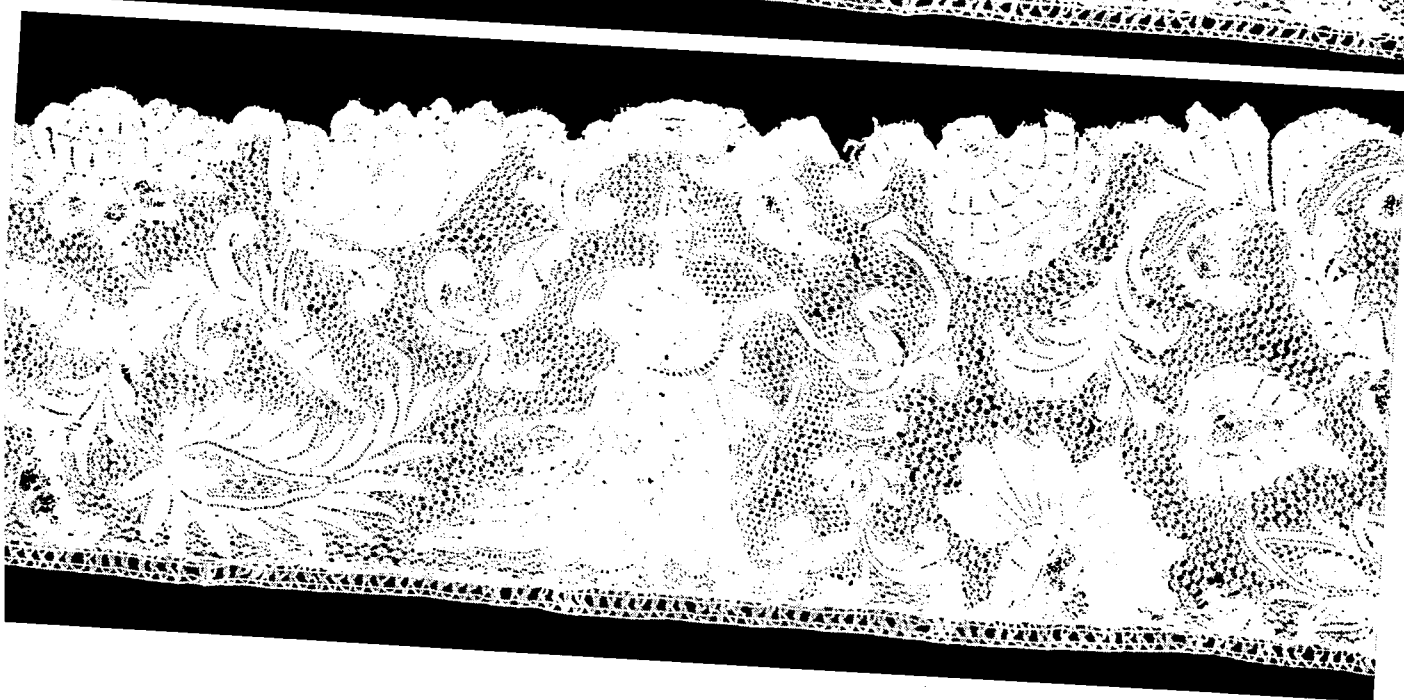
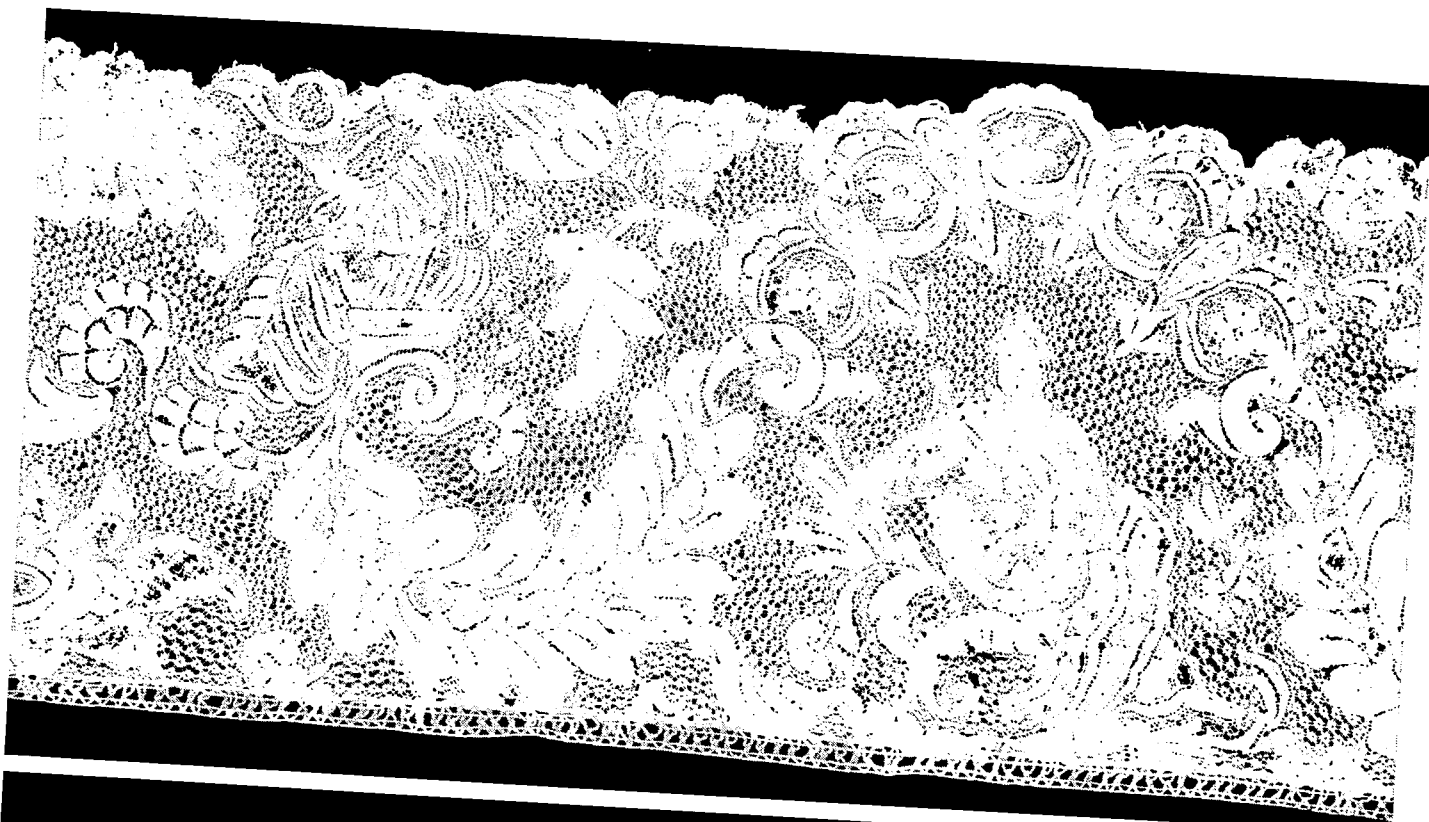
T 985

srovnei s obr. 368.. 369.. 766.

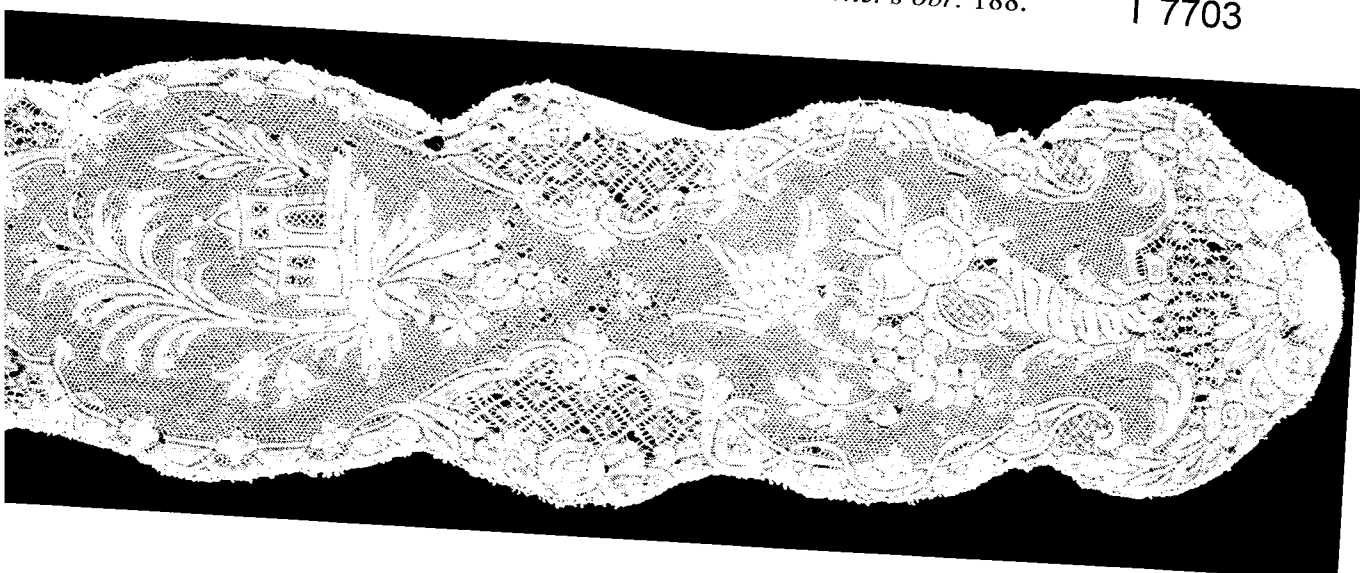
T 964

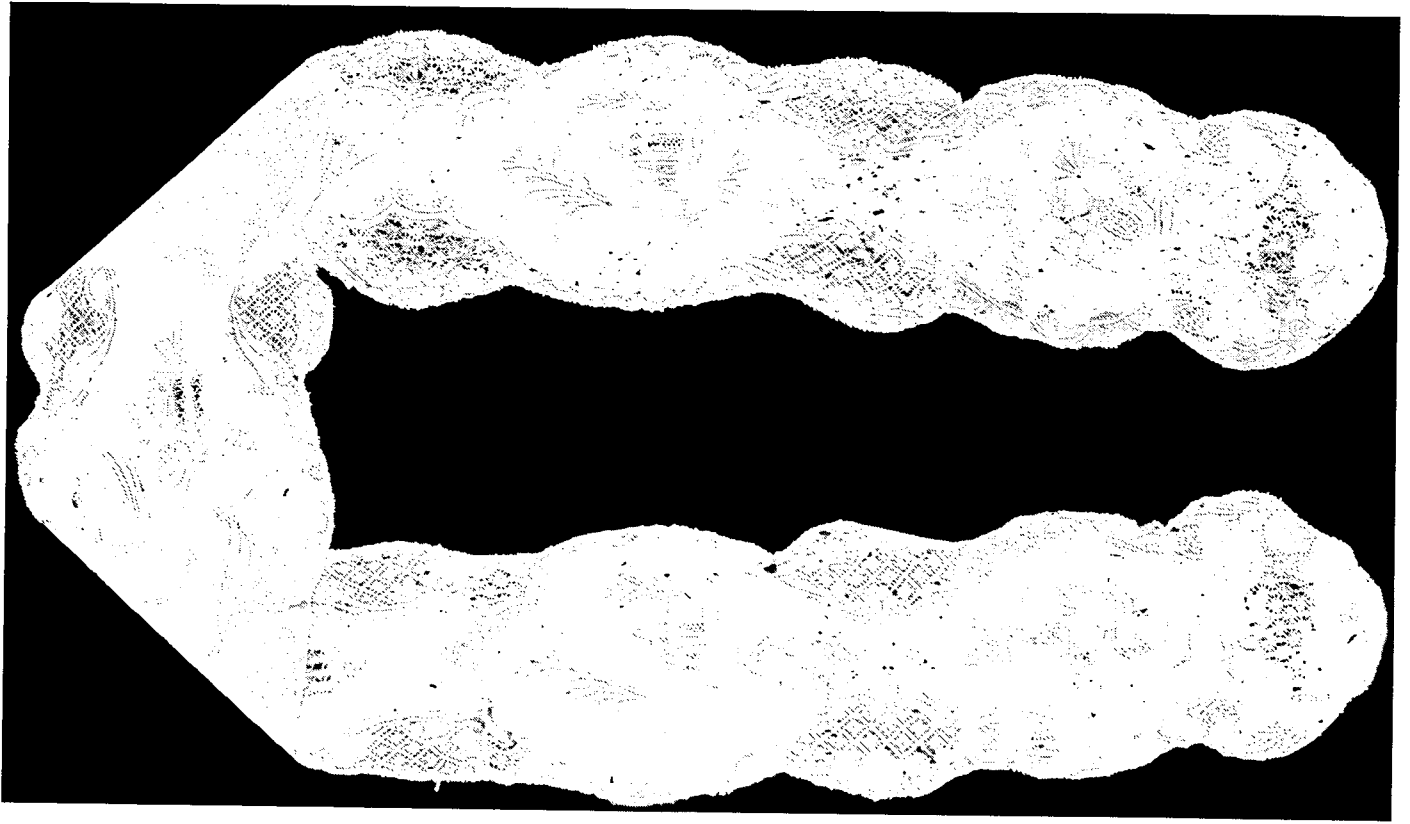
srovnei s obr. 188.

T 7703

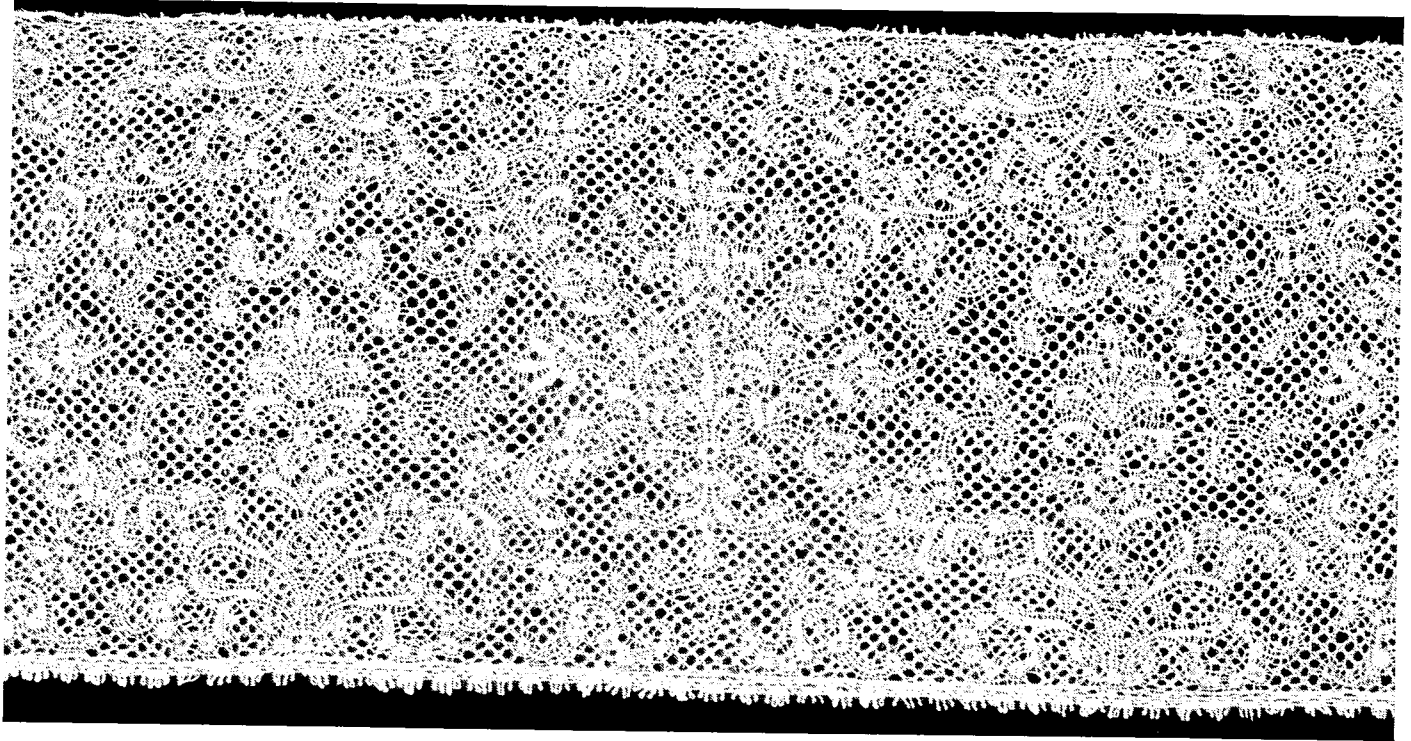

srovnei s obr. 495

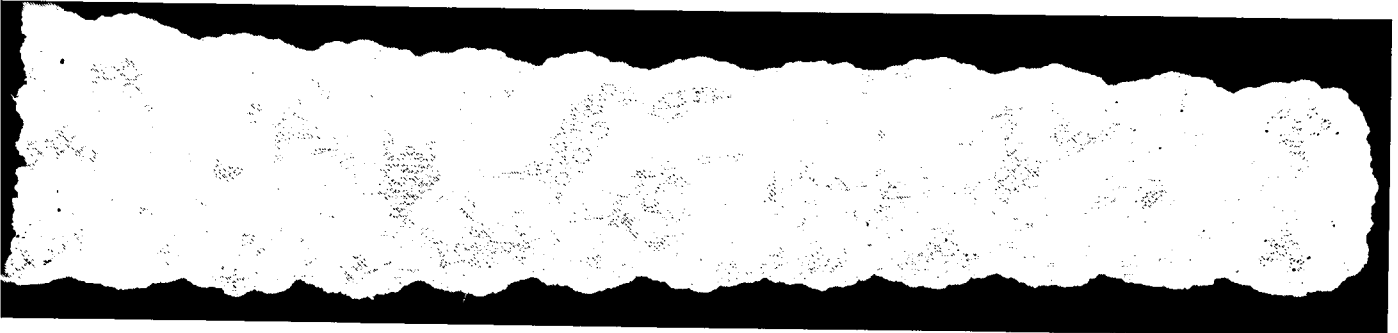
T 942

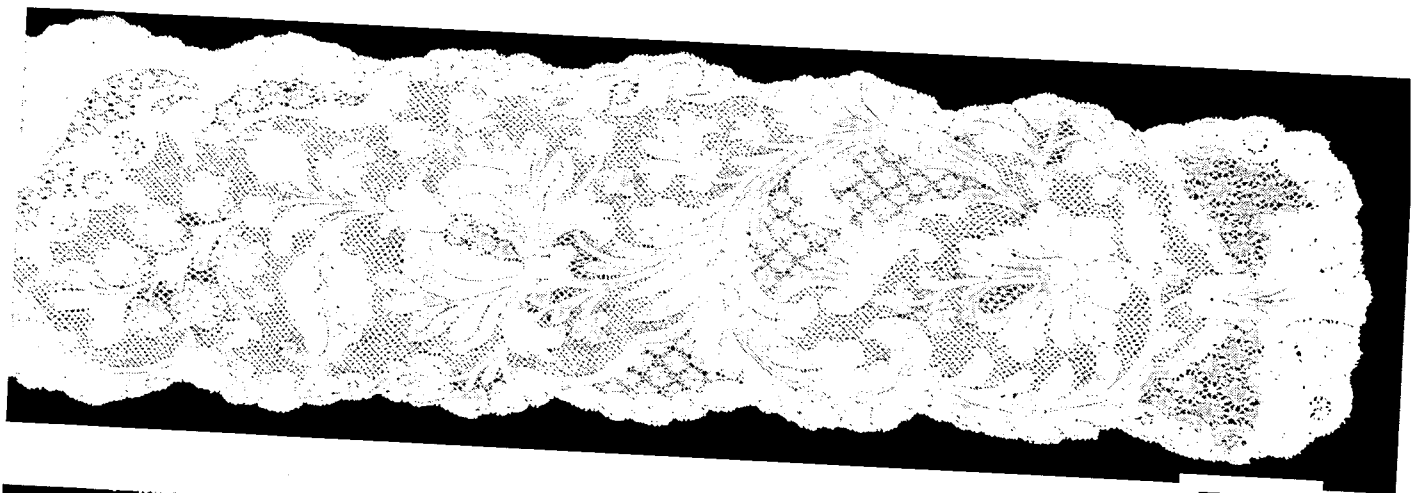
T 942

T 933

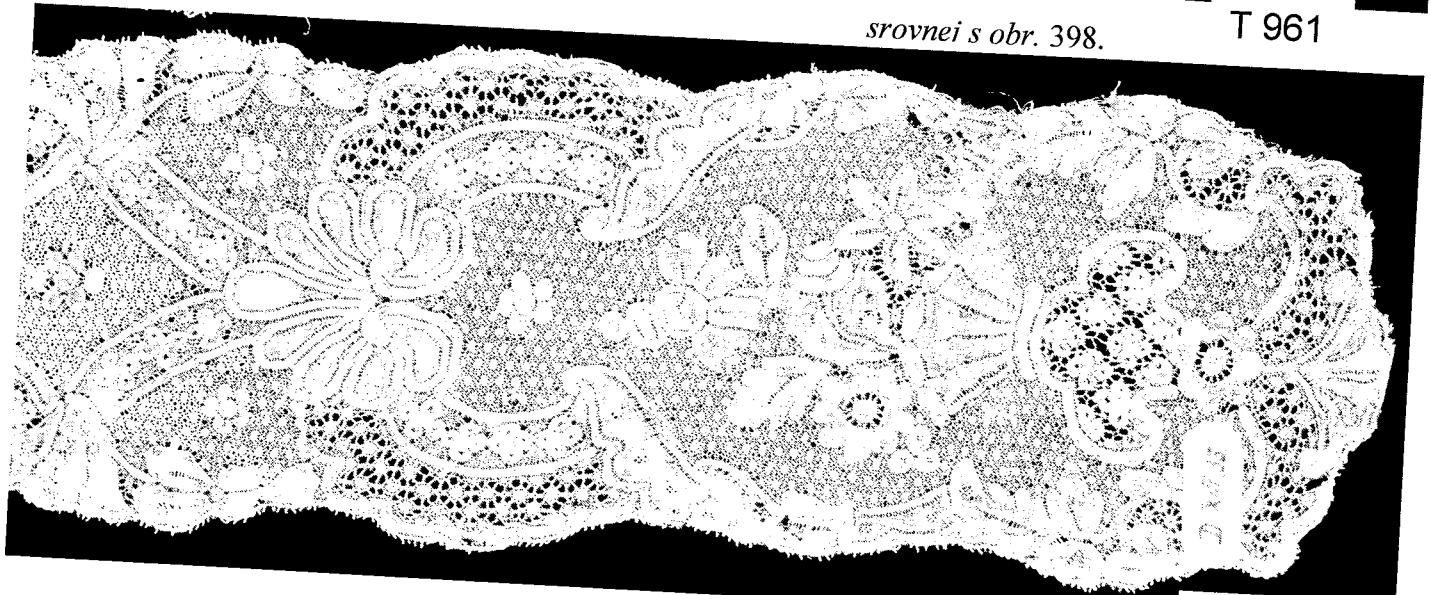

T 961

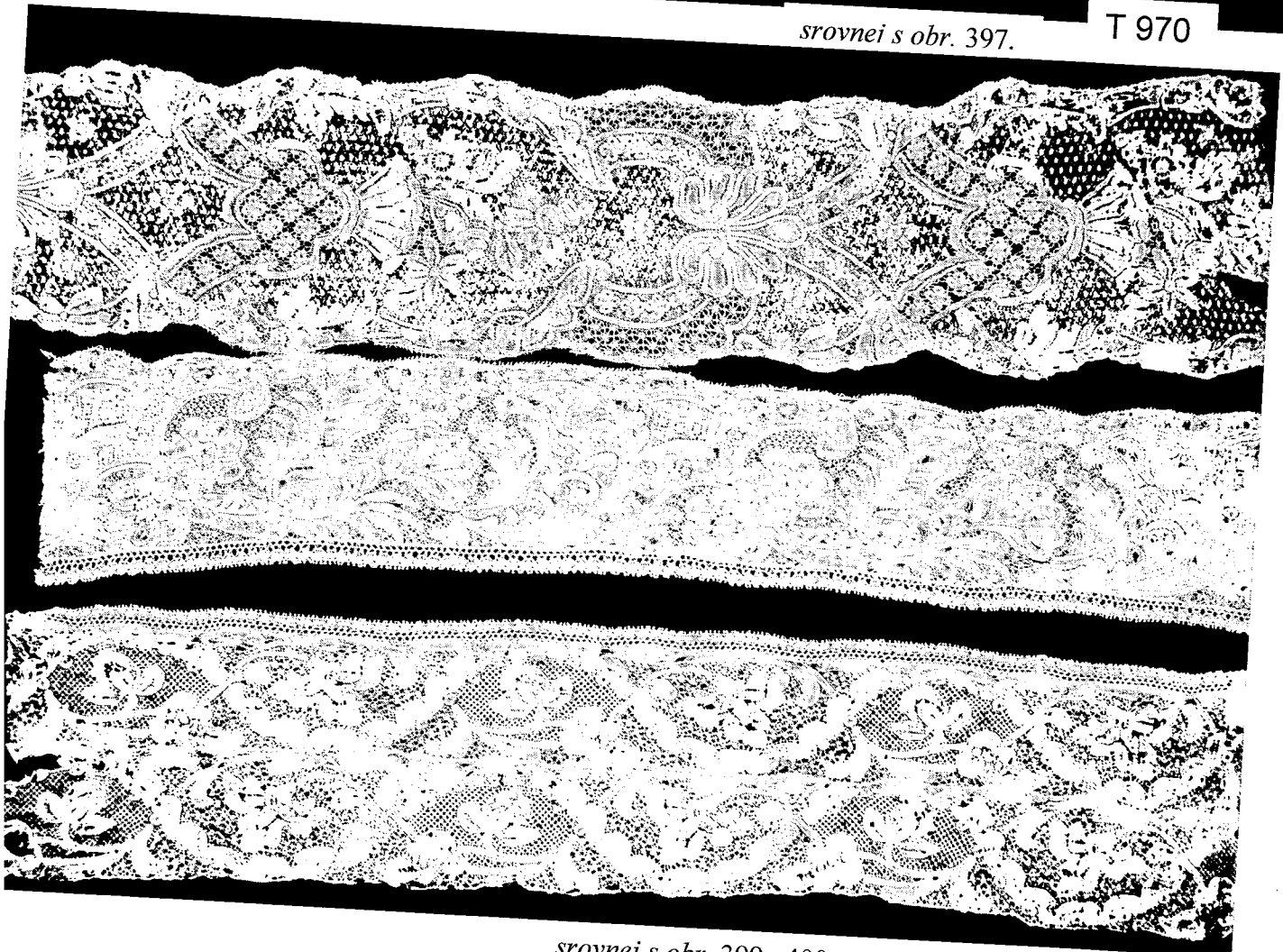
srovnei s obr. 398.

T 961

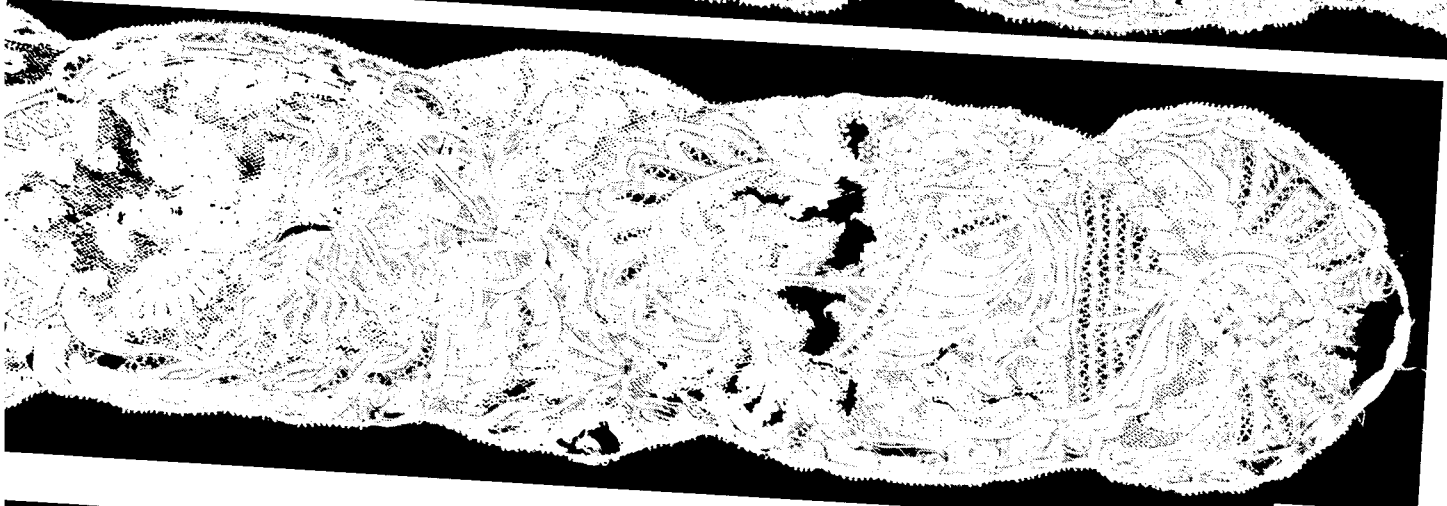
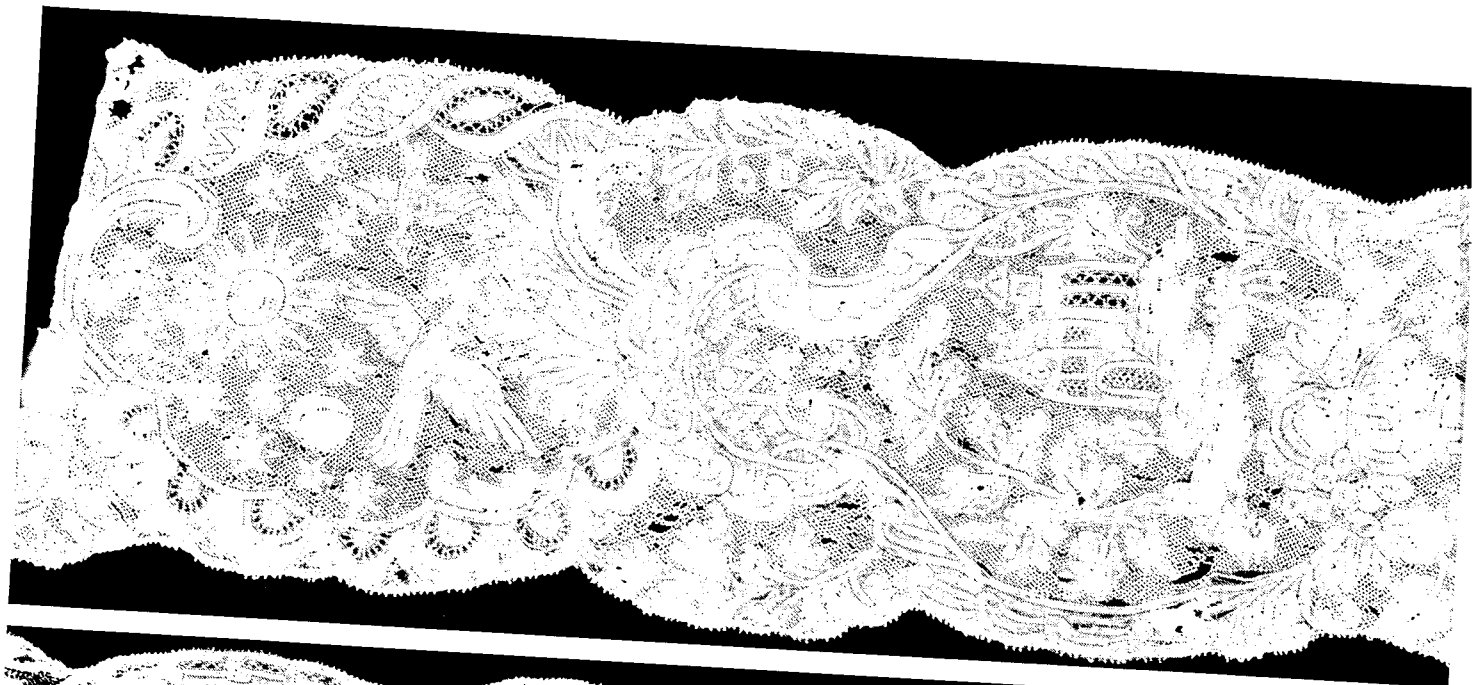
srovnei s obr. 397.

T 970

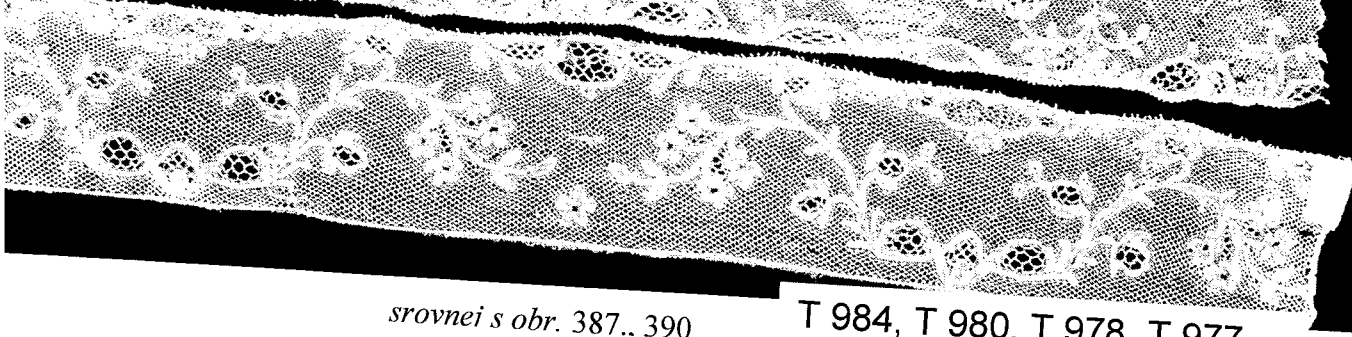

srovnei s obr. 399.. 400.

T 970, T 667, T 965

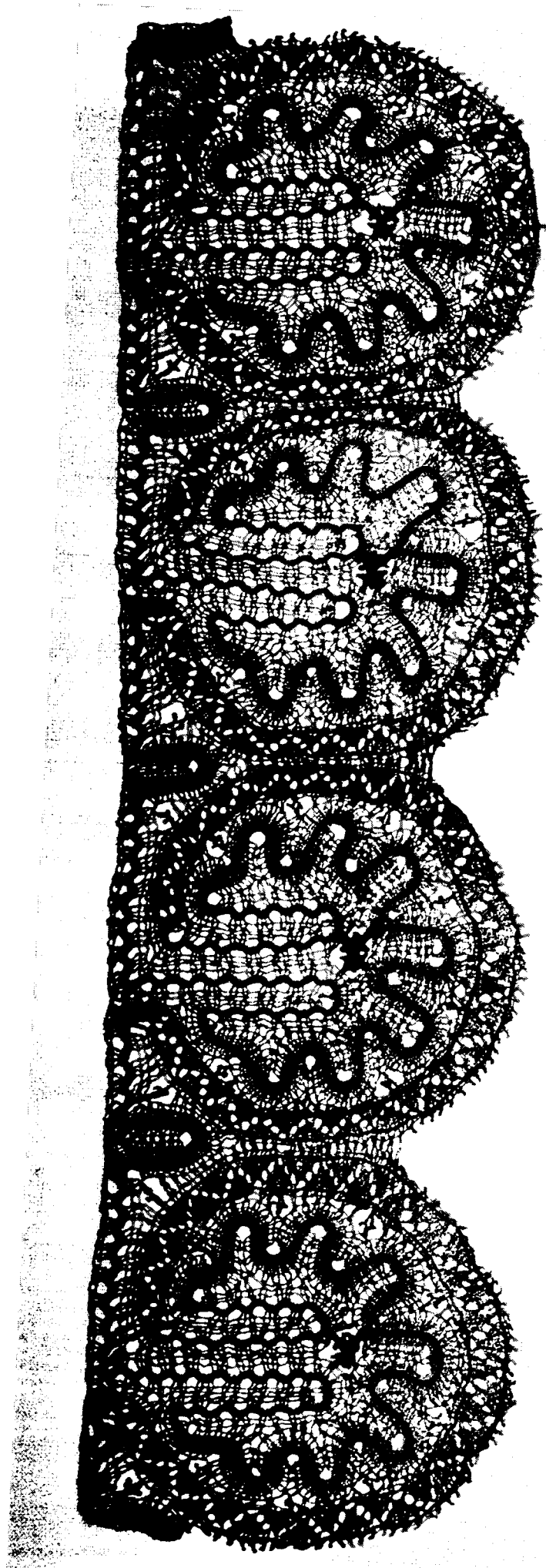

T 947

srovnei s obr. 387.. 390

T 984, T 980, T 978, T 977

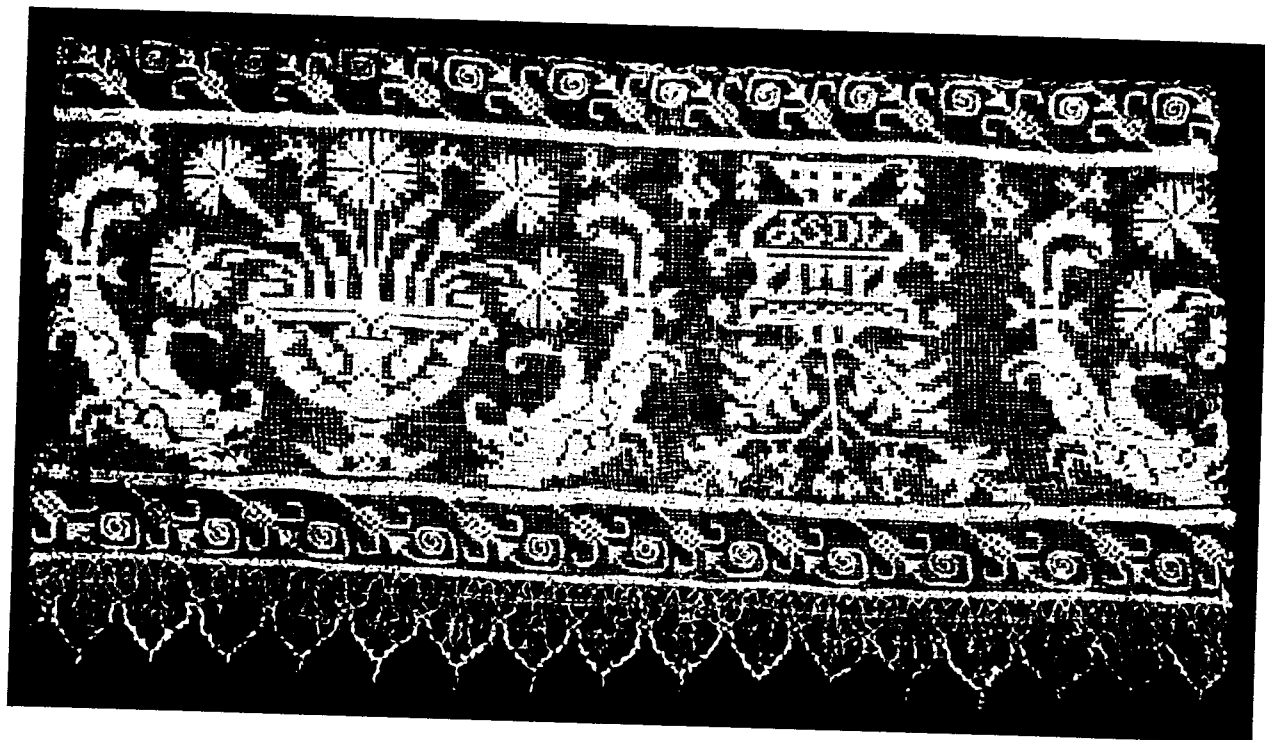

srovnei s obr. 549.

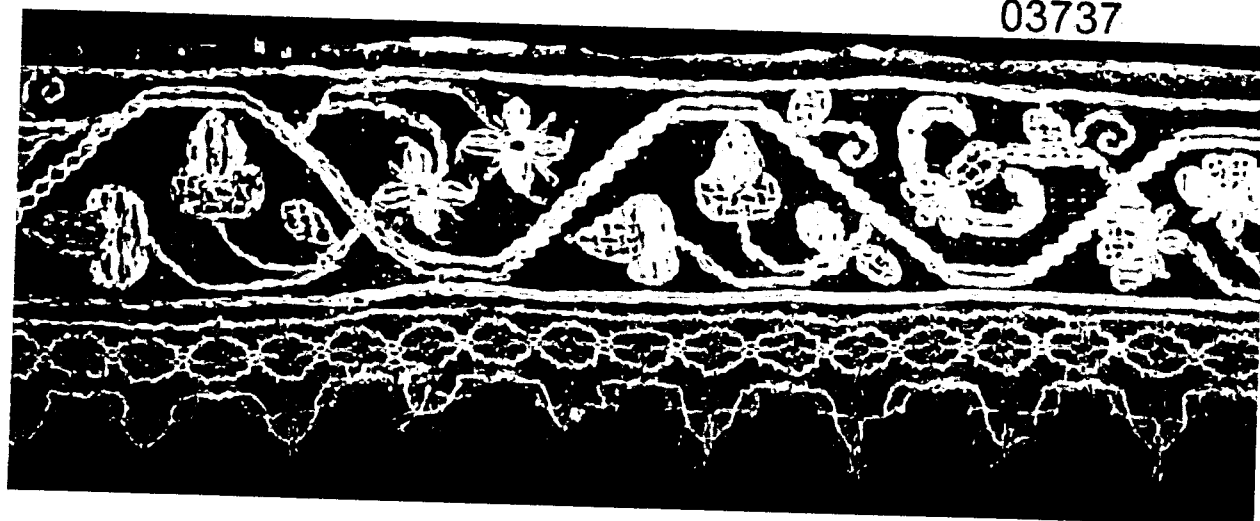
T 1957

Krajky z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze

Vyšívané síť

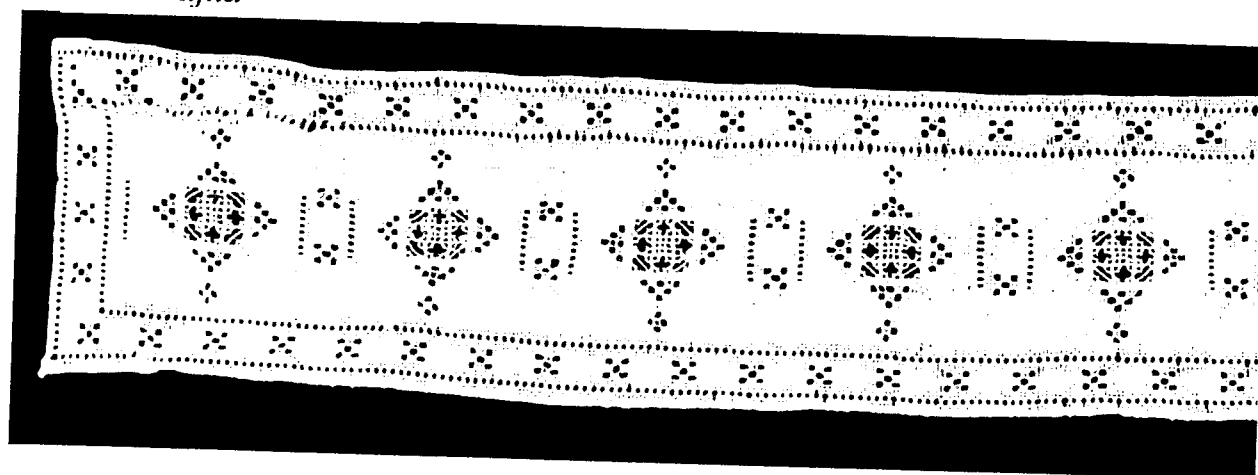

03737

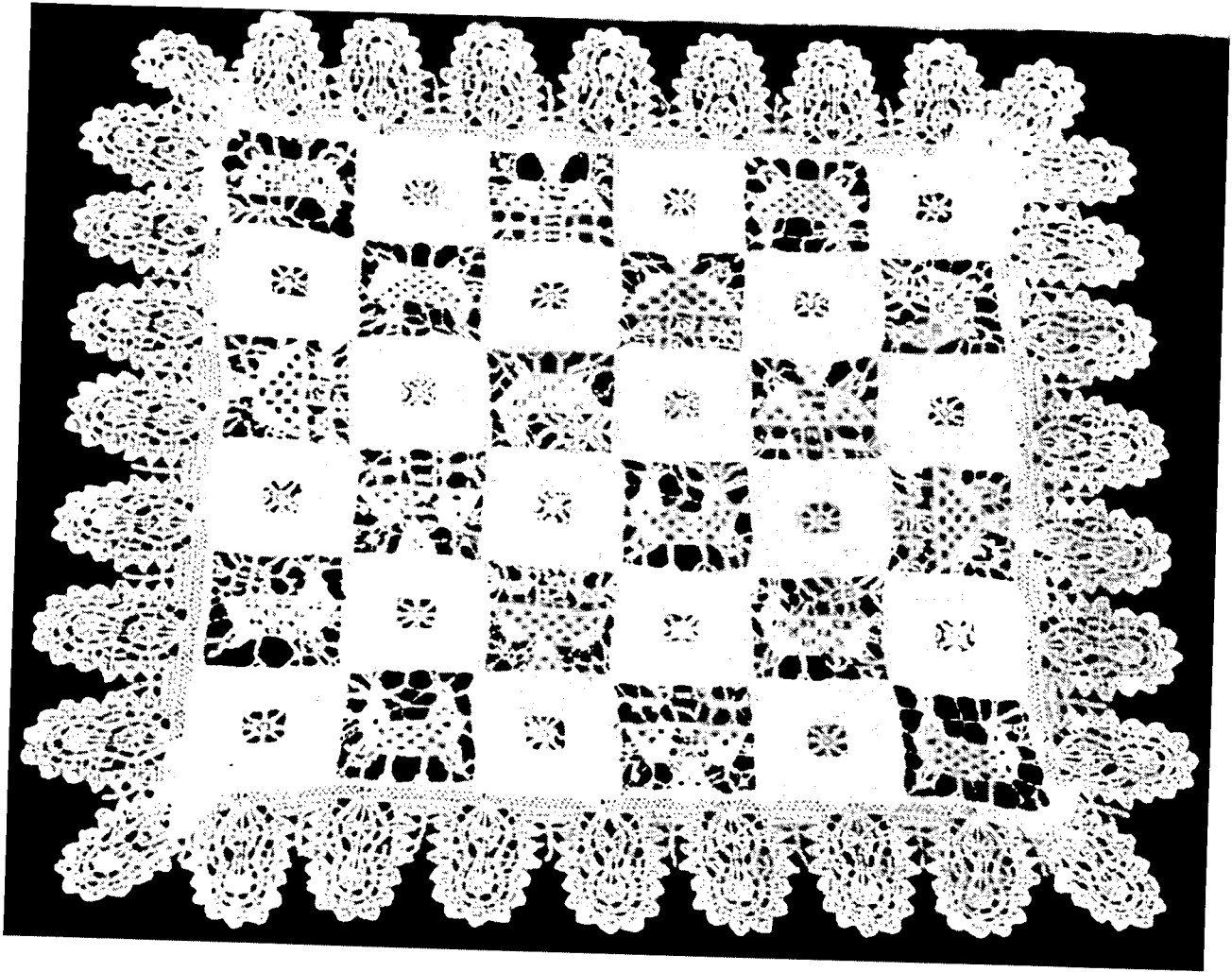

Šitá krajka

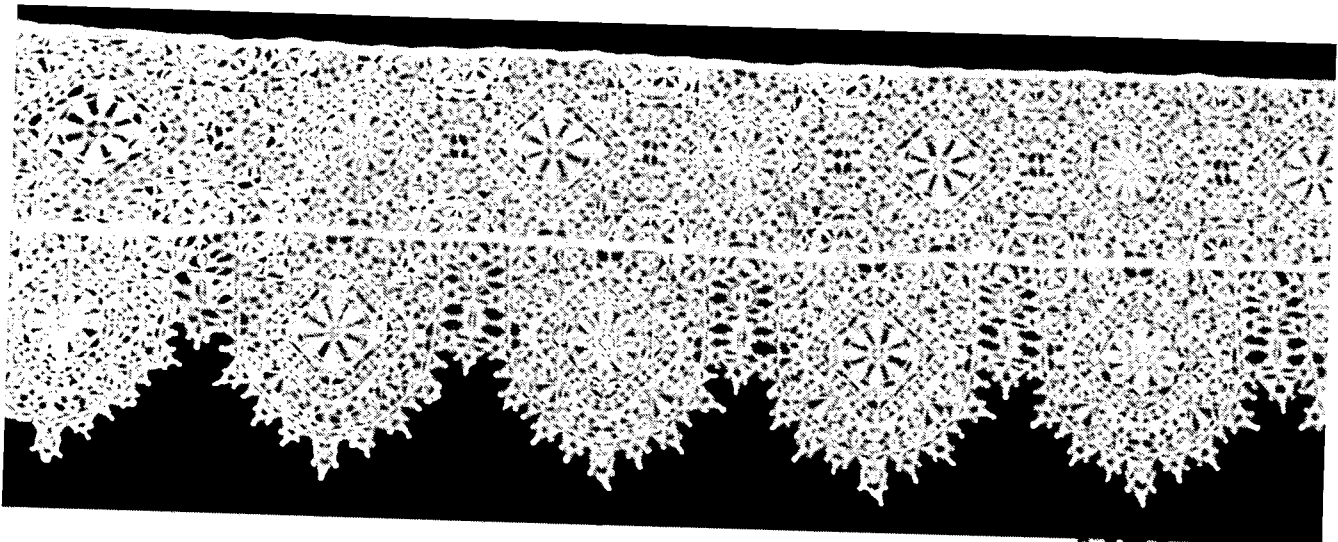
03741

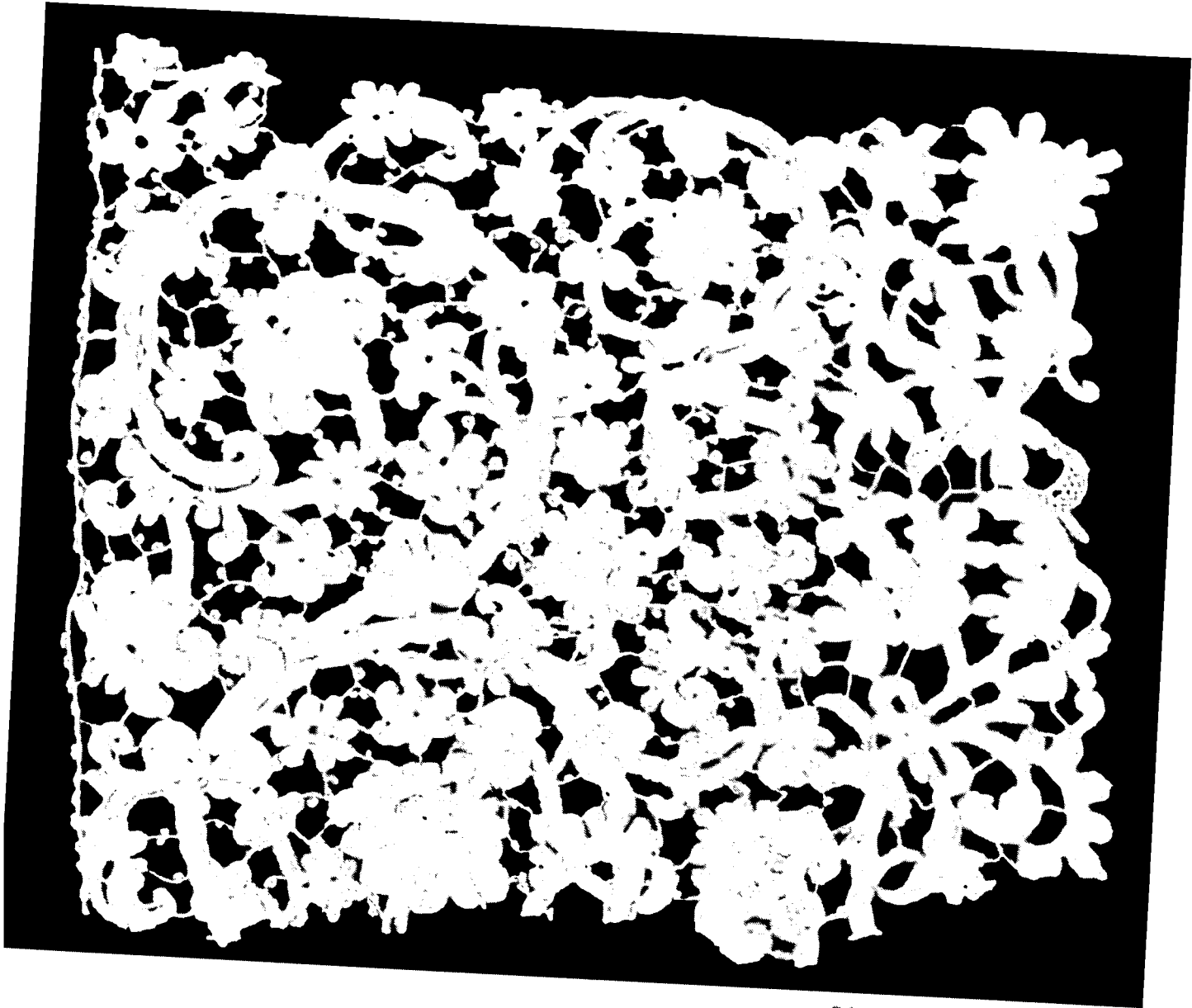
02694

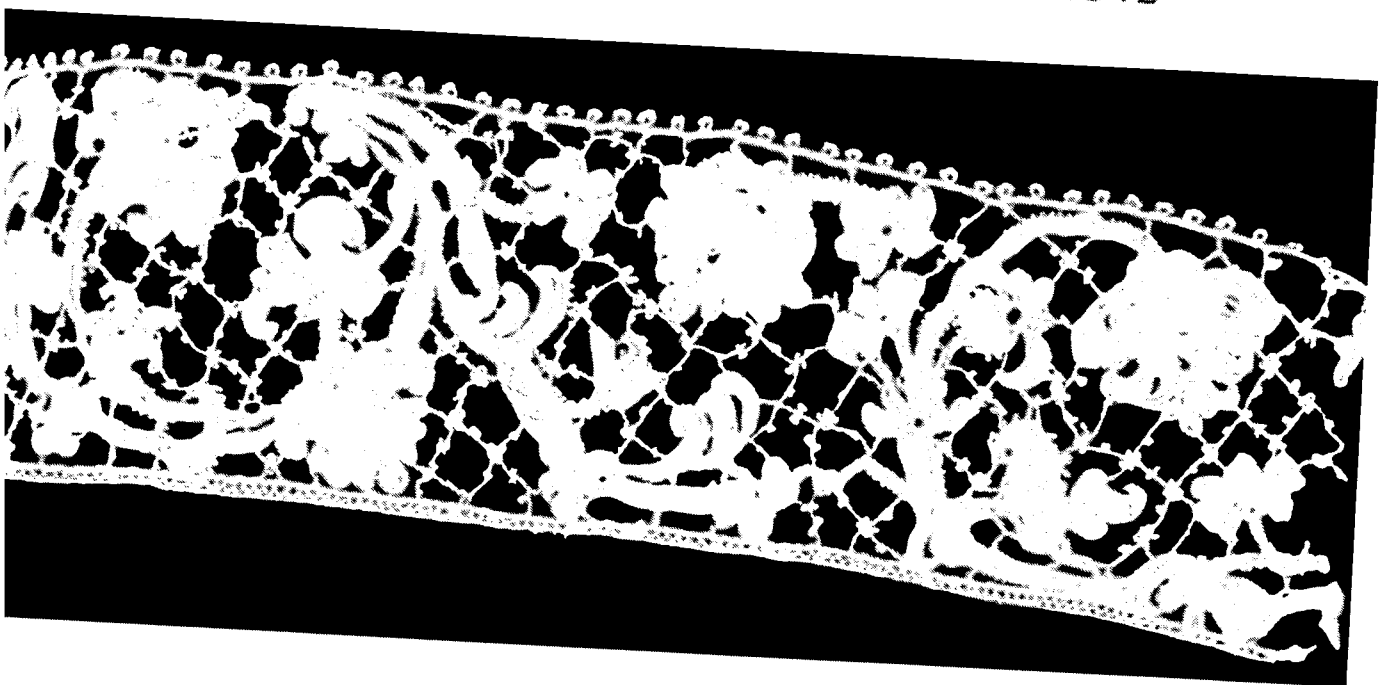
28880

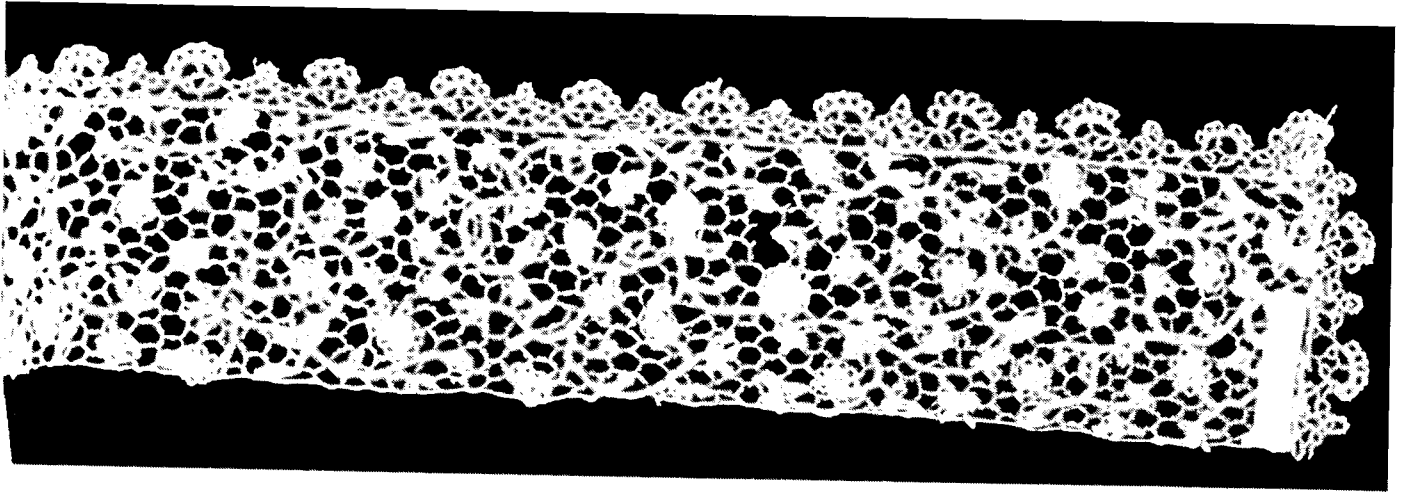
06784

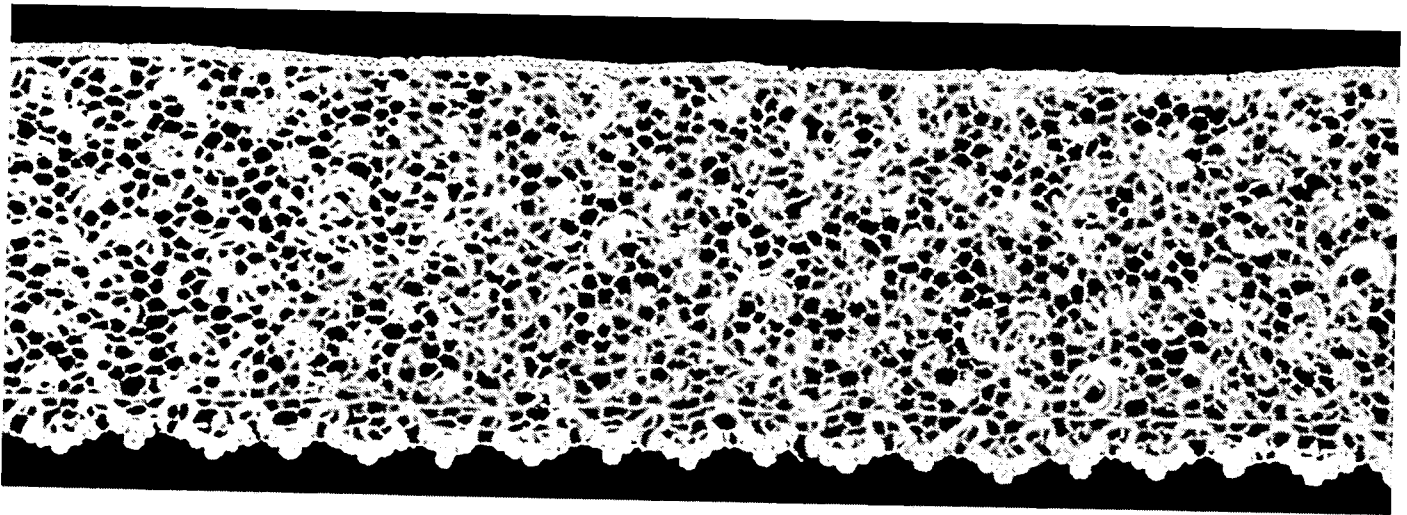
07831b

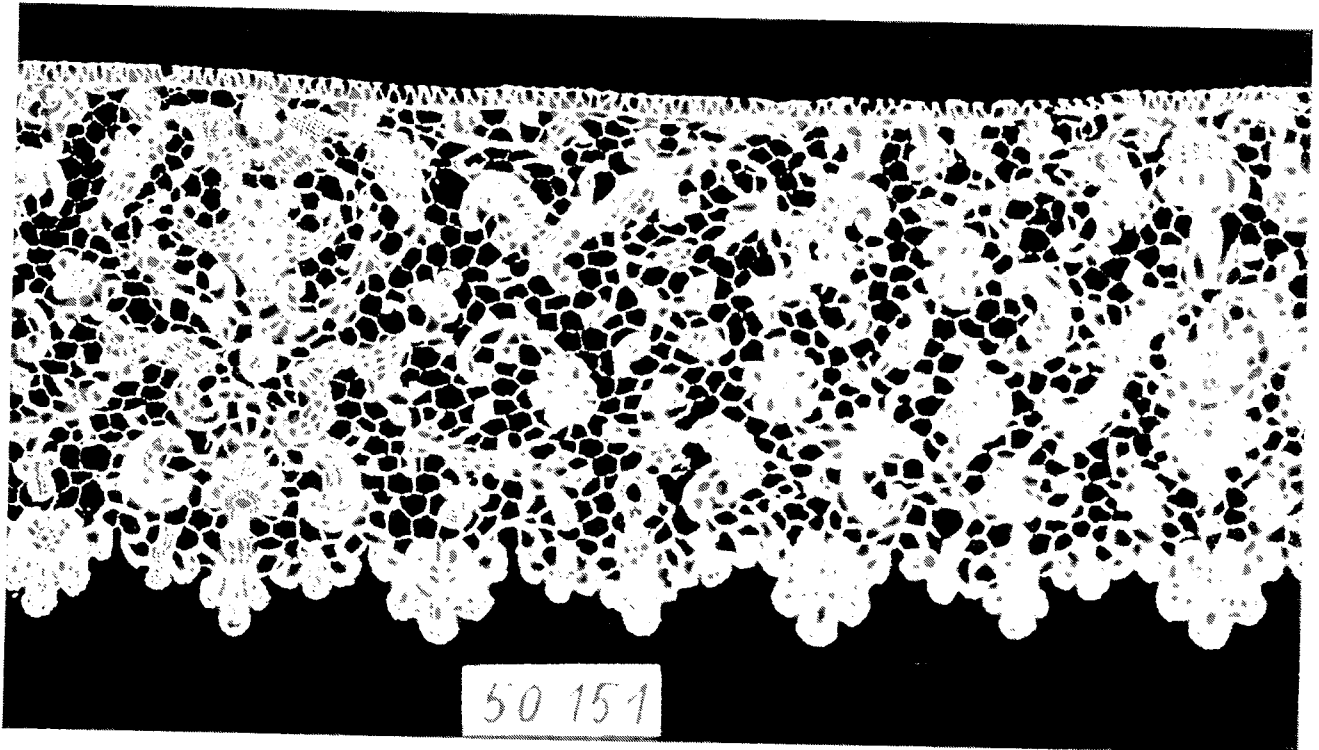
2972

2968a

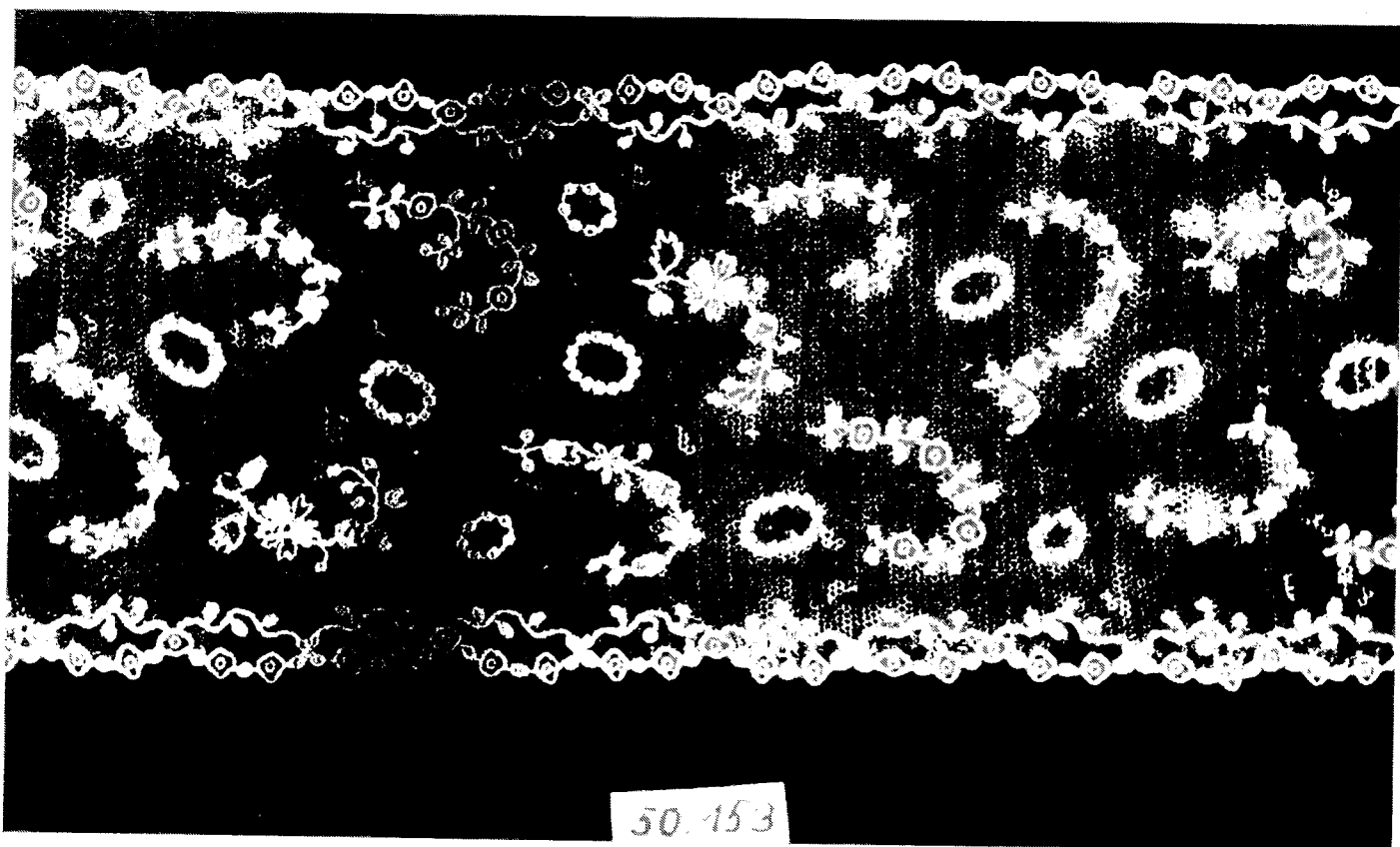

00521

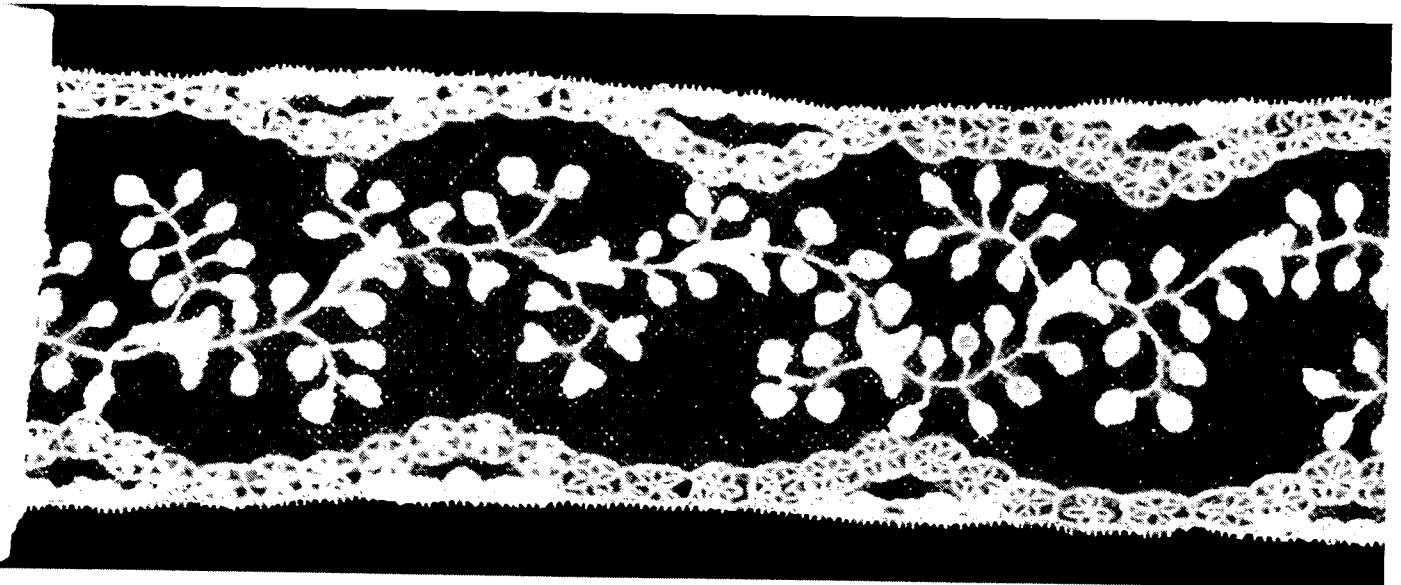

50 151

36616

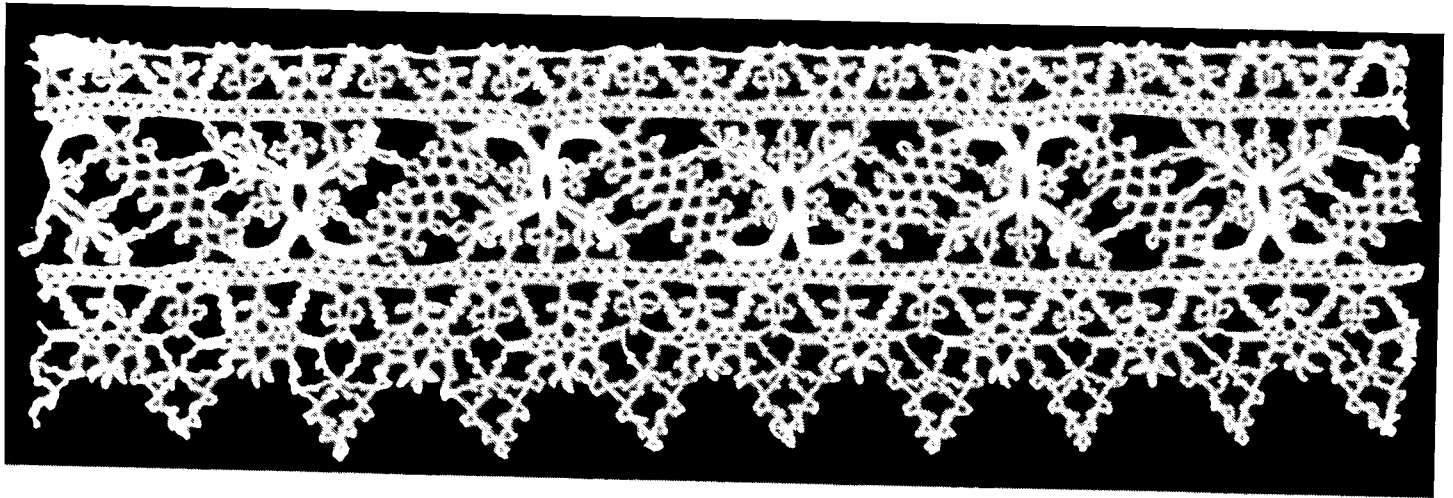

50.153

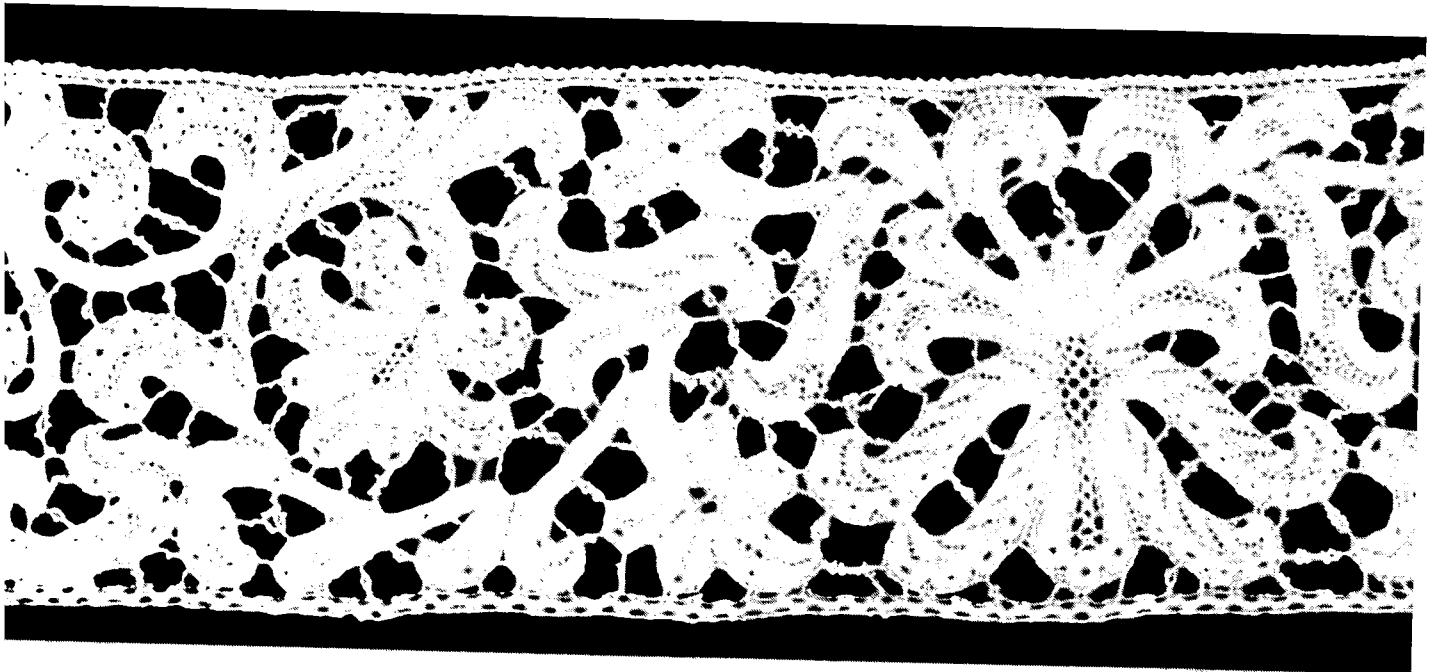

24421/a,b

Paličkována krajka

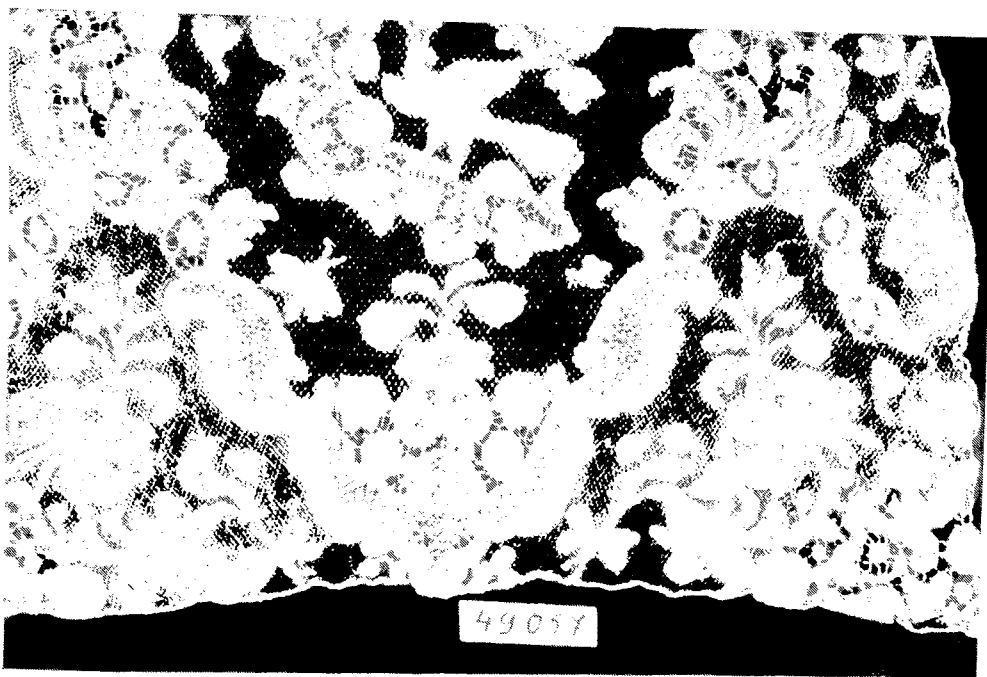
05031

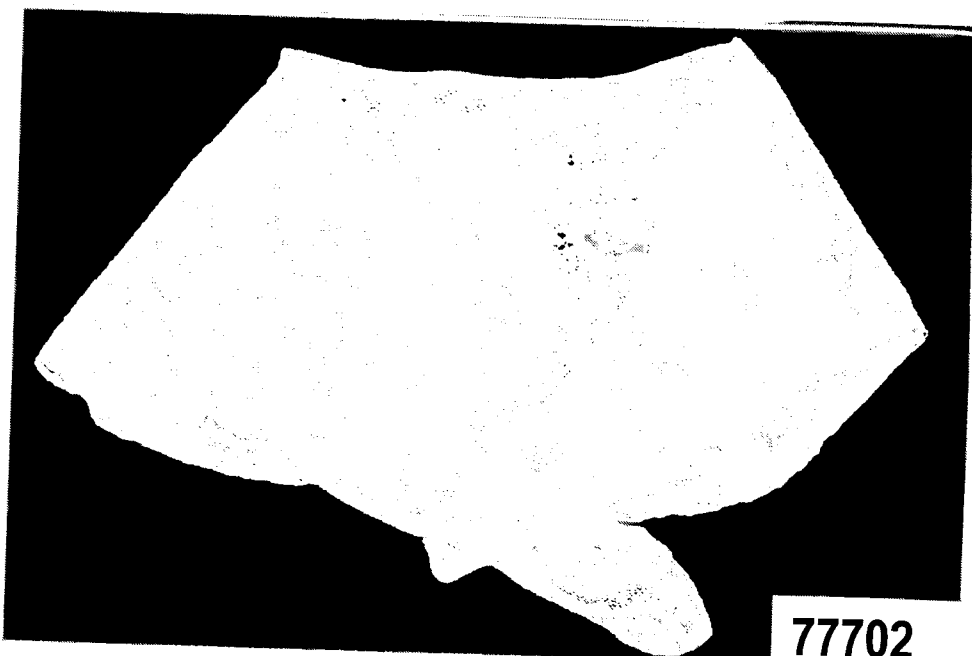
02465

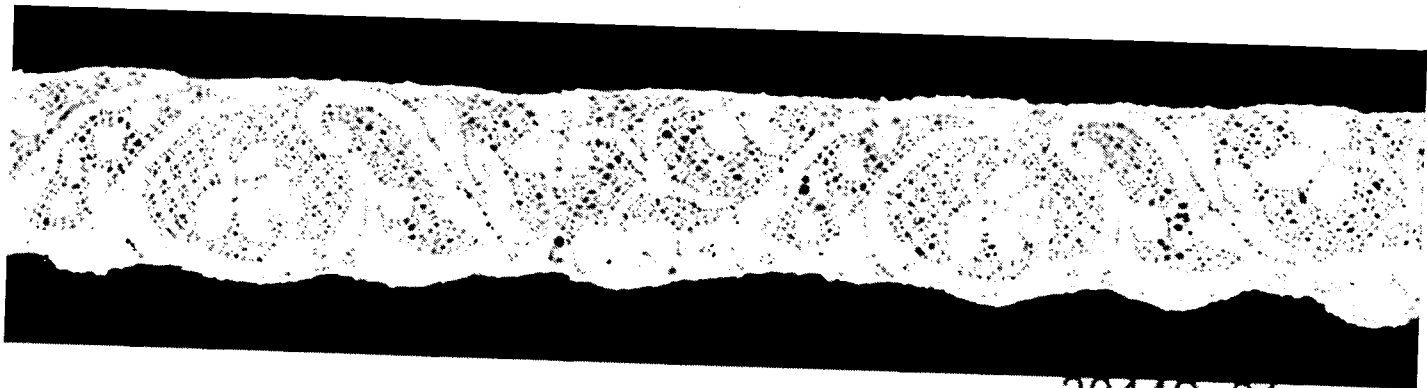
66060

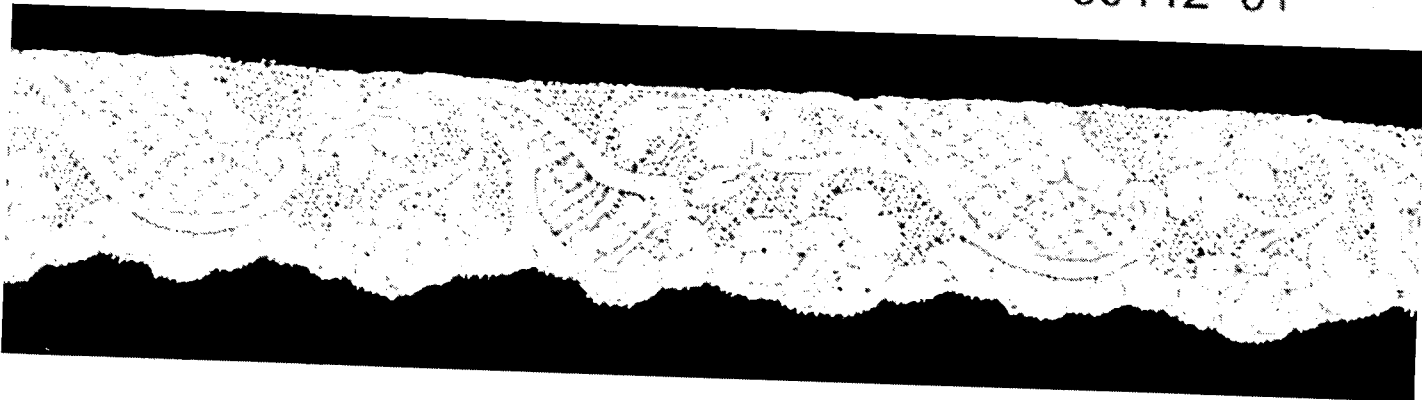
49057

77702

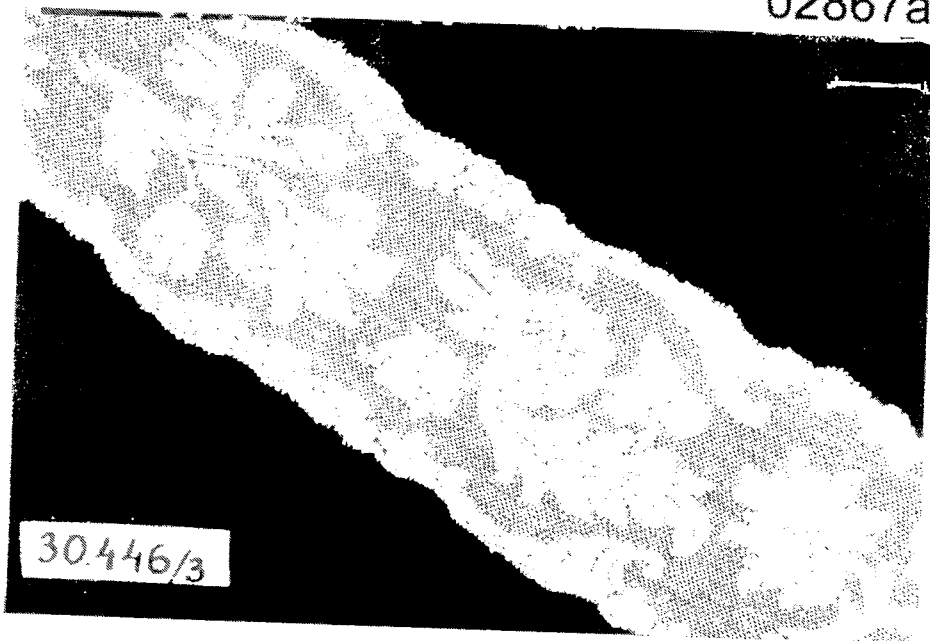
30442 01

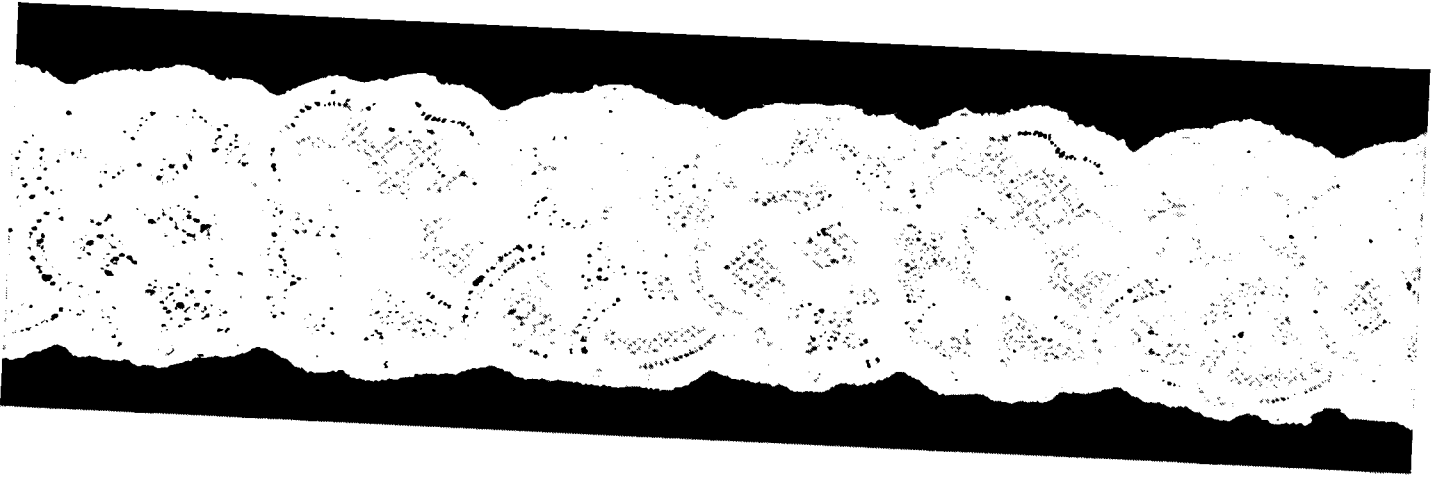
30442_03

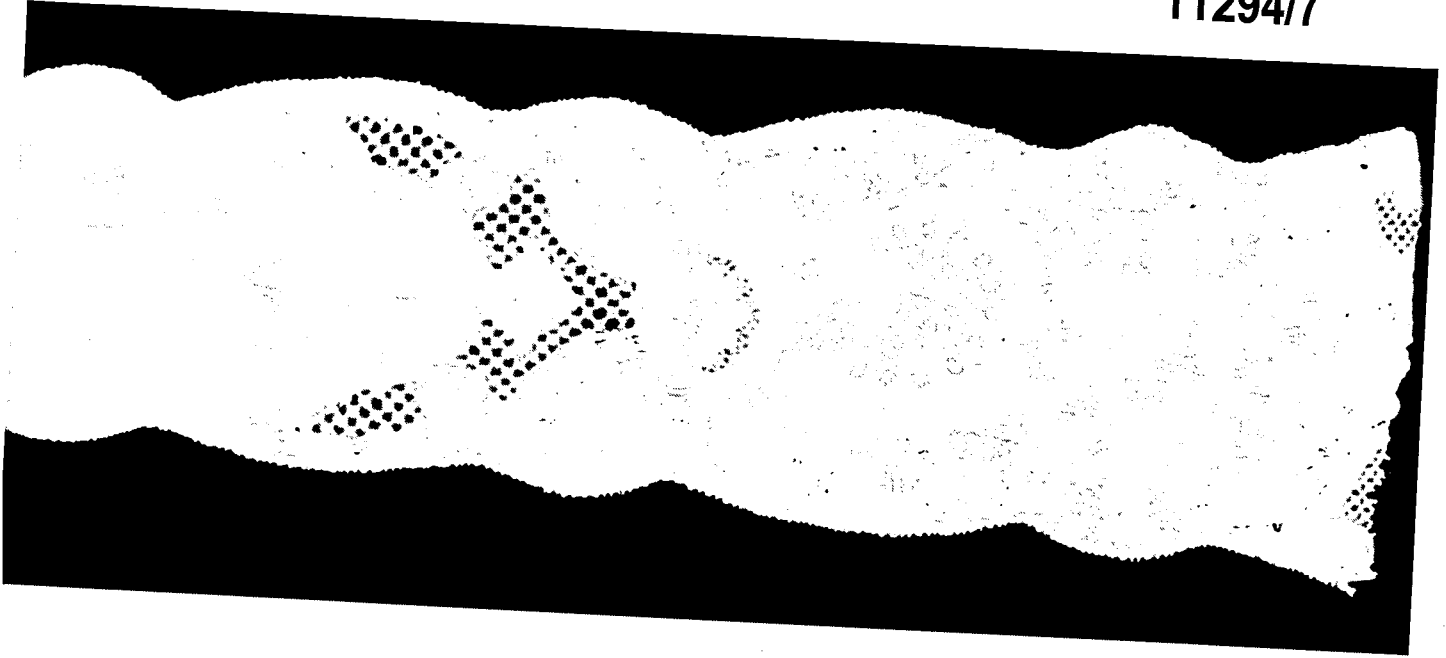
02867ab

30.446/3

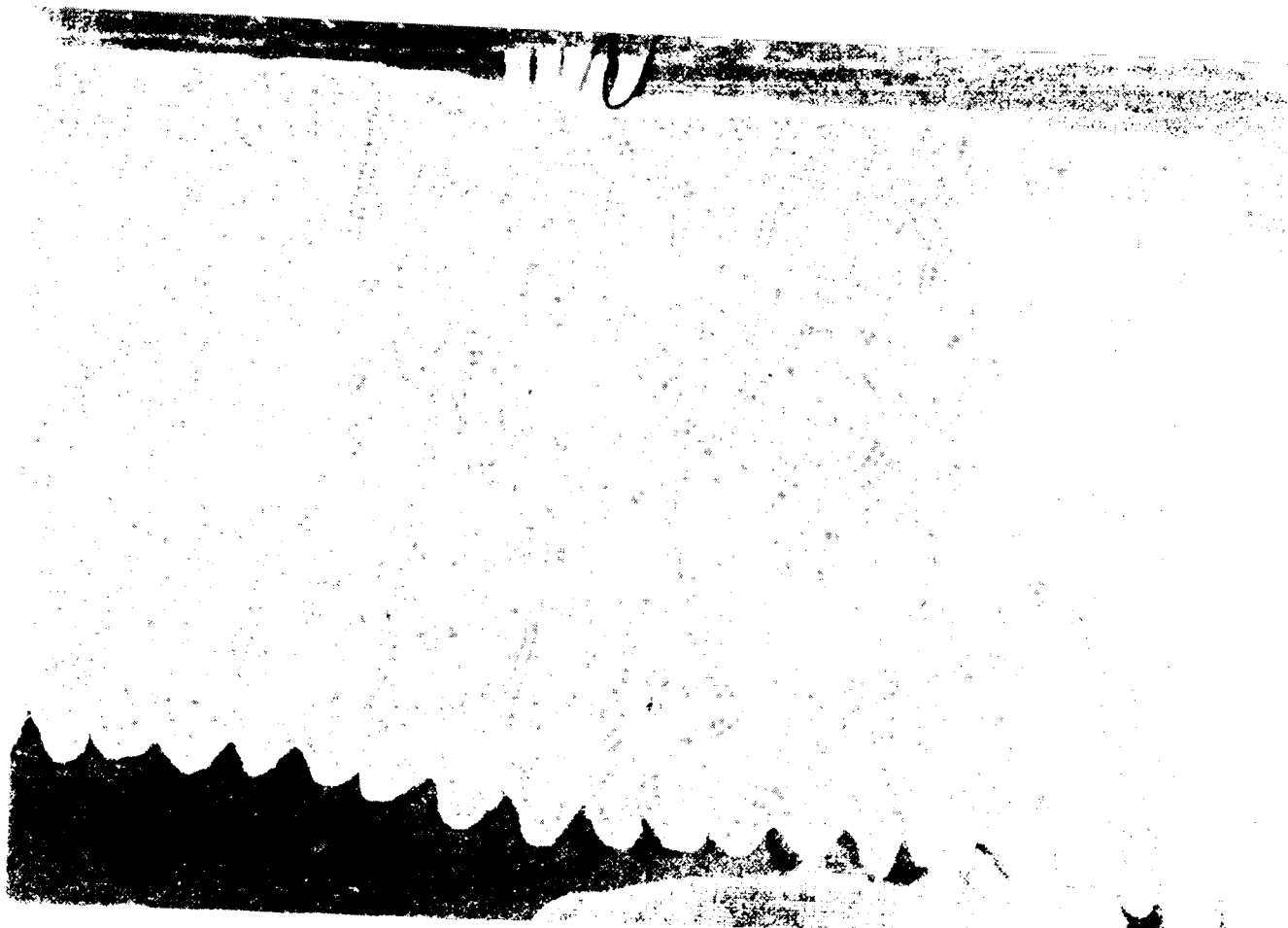
11294/7

05454

00620

45674

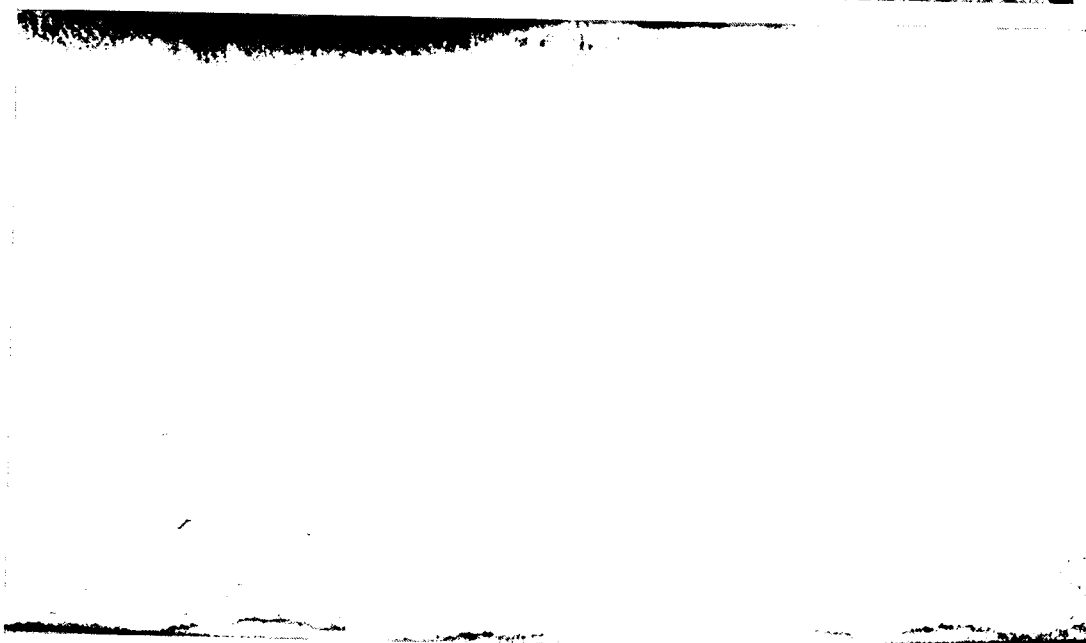

68961

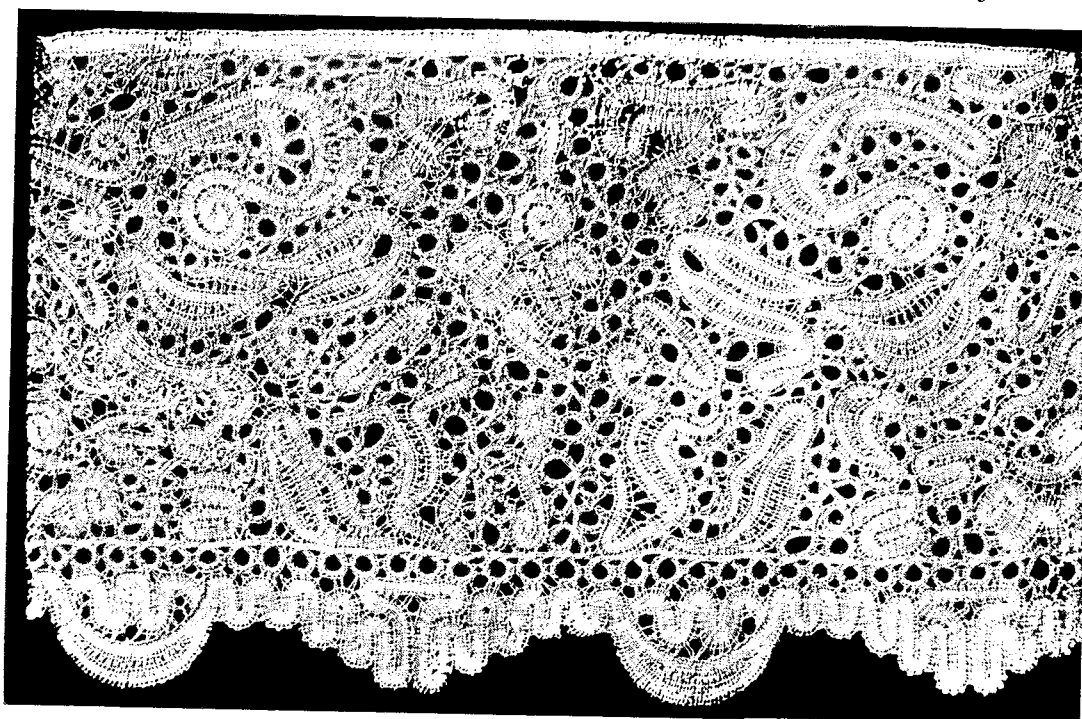
oděv Markéty
Františky
Lobkoviczové

Muzeum krajky ve Vamberku

pásková krajka

krajka typu occhioloni